UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Parallela Geographiae Veteris Et Novae

Briet, Philippe

Parisiis, 1648

urn:nbn:de:hbz:466:1-13147

Visual Library

Q. VII. 1 Th. 6077.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Q VI
18

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PARALLELA GEOGRAPHIÆ VETERIS ET NOVÆ.

Collegii Soc. Iesu Paderbornensis

Auctore PHILIPPO BRIETIO, *Abbauillæo, Societatis* IESV *Sacerdote.*

Liber rarissimus

PARISIIS,
Sumptibus { SEBASTIANI CRAMOISY, Regis & Reginæ Regentis Architypographi: ET GABRIELIS CRAMOISY. } viâ Iacobæâ, sub Ciconiis.

M. DC. XLVIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PARISIIS Apud SEB. et GAB. CRAMOISY. via Iacobea 1648.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ILLVSTRISSIMO DOMINO D.

HONORATO

DE CHAVLNES

DVCI

AC PARI FRANCIÆ,

PRIMO REGNI MARESCHALLO,

ET ALVERNIÆ PROREGI.

GEOGRAPHICVM *opus in tuâ ditione informatum, in oculis propemodum tuis affectum, inter assiduas tegendæ Societatis nostræ solicitudines tuas absolutum atque perfectum, si alteri consecrarem quàm tibi* (VIR ILLVSTRISSIME)

facerem iniuriam tibi, mihi, Societati. Cùm enim & præsentem congressu, & colloquio, tam sæpe dignatus sis, & absentis memineris semper cum tantâ beneuolentiæ significatione, næ tu malè in eum beneficia collocasse putareris, qui de te vbique terrarum loqui, omnibus te populis præsentem sistere defugeret. Ego verò tot emensurus maria, tot peragraturus regiones parùm prudenter fecisse viderer, nisi eum mihi fautorem atque patronum deligerem, qui esset orbi terrarum notissimus. Ecquis enim vnus in vnum conflare queat mortalium omnium de terris omnibus notiones, indagare situs vrbium, quarum etiam periêre ruinæ, componere inter se Antiquæ, atque Recentis Geographiæ fines, quos ambitio Principum tam sæpe fixit atque refixit, nisi eius

subnixus auctoritate, cuius prudentia, sagacitas, iudicium vix apud alios inuenient fidem, nisi qui viderint, & experti sint. Societas denique nostra, quam sic vbique verbo, factisque fouisti, vt tuam dicere queas, quod amoris in te testimonium melius ederet, quàm si quæ per totum orbem disseminata est, eadem per me, grati animi sui in te monimentum regionibus omnibus peramanter affigeret.

Quamquam si abessent beneficia, flagitaret id tua virtus coniuncta cum felicitate singulari, & digna gentium omnium admiratione. Attigisti enim quò virtus eniti posset: Sic omnes honorum gradus decurristi, vt maiores suauissimis moribus tuis deberi nemo non fateretur. Quantum illud porro fuit, in tantâ inuidorum copiâ, tuam semper stetisse for-

tunam, & gratiosissimis Aulicorum. sese vicissim ex Regis sinu detrudentibus, vnum te numquam excidisse? Videlicet est aliqua supra inuidiam virtus, quam conuellere improbi, etiam si maximè velint, non possint. Quid optare deinde potuisti quod in sinum tuum Deus immortalis non effuderit cumulatissimè? CONIVGEM? Obtigit tibi lectissima, & Principe dignissima, seu nobilitatis, seu formæ, seu diuitiarum, seu virtutis ratio spectaretur: LIBEROS? tot suscepisti, quot implendis Galliæ, & Ecclesiæ dignitatibus satis essent. AFFINES? iis institutionem Ludouici Adeodati Regina sapientissima credidit, & Galliæ orbisque spes vniuersas huius addixit curæ quem Filius tuus fortissimus Socerum vocat. HONORES? eos recepisti, qui

Prin-

Principes hactenus exornarunt. DIVITIAS? *iis circumfluxisti quibus Regi, sceptróque Gallico subuenires, bellis in Italiâ Belgióque frementibus: vt tibi Ludouicus Iustus, non tam fortunas, & opes concessisse, quàm in domo tuâ difficillimis temporibus seposuisse videretur. Nihil hìc de* PIETATE *dicam, quæ hanc tibi felicitatem impetrauit; quæ quanta fuerit intelliget, qui nouerit ferè diuitias inter, & honores illam marcescere, & rarum esse virtutis, magnæque fortunæ commercium: quas tamen ita coniunxisti vt incrementis communibus assurgerent, pietas apud te diues esset & honorata, vt potentiùs valeret ad exemplum, & imitationem.*

Accipe igitur iampridem tibi consecratum munus, in quo videbis delineatum

orbem virtutum tuarum teſtem : prodibit inciſum ære , quia tui perdere memoriam Societas numquam cupit : auctorem tibi ſuum ſic addictum ſiſtet , vt quocumque non tantùm paſſibus , ſed & intelligentiâ perget , tui memor eſſe debeat , vbique terrarum mente , & corpore

Tibi deditiſſimus PHILIPPVS BRIETIVS
Societatis IESV.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Christianissimi.

CAVTVM est auctoritate Regis, nequis in Regno suo, aliisve locis suæ ditioni subditis, intra decem proximos annos, librum qui sic inscribitur: *Parallela Geographiæ Veteris & Nouæ, auctore* P. PHILIPPO BRIETIO *è Societate* IESV, absque Sebastiani Cramoisy, Regis & Reginæ Regentis Architypographi permissu imprimat aut diuendat à die publicationis horum exemplarium: qui secus fecerit, multâ indictâ, prout ampliùs in diplomate Regio continetur, mulctabitur. Datum Parisiis die 5. mensis Nouembris 1647. Sic signatum, De mandato Regis,

CRAMOISY.

APPROBATIO R. P. PROVINCIALIS.

EGo STEPHANVS CHARLETVS Societatis IESV in Prouincia Franciæ Præpositus Prouincialis, facultatem concedo, vt liber cui titulus est, *Parallela Geographiæ, Veteris & Nouæ*, à P. PHILIPPO BRIETIO compositus, & trium eiusdem Societatis eruditorum virorum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu meâ subscriptas, meique officij sigillo munitas, dedi. Parisiis 27. Ianuarij anni 1647.

STEPHANVS CHARLETVS.

OECO-

TOMI HVIVS PRIMI OECONOMIA.

PARS PRIOR,

INSTITVTIONES GEOGRAPHICÆ.

LIBER PRIMVS.

De Naturâ, seu de causis Geographiæ.

CAP. I. *De causâ Formali, seu definitione Geographiæ.* pag. 6.

CAP. II. *De causâ Materiali Geographiæ.* 7

CAP. III. *De causâ Efficiente Geographiæ, seu de Geographis.* 8

§. 1. *De antiquis Geographis.* 9

§. 2. *De recentioribus Geographis.* 11

CAP. IV. *De causâ finali Geographiæ.* 12

LIBER SECVNDVS.

De Elementis Geographiæ ex Sphærâ Armillari petitis.

CAP. I. *Primæ notiones Sphæræ.* 14

CAPVT II. *De Sphærâ Armillari.* 15

§. 1. *De punctis Sphæræ, seu Polis.* 15

§. 2. *De circulis Sphæræ.* 15

NVM. 1. *De maioribus sex circulis.* 15
NVM. 2. *De quatuor circulis minoribus.* 18
§. 3. *De populorum situ.* 18
NVM. 1. *Situs populorum secundùm Zonas.* 18
NVM. 2. *Situs populorum secundùm Vmbras.* 19
NVM. 3. *Situs populorum penes habitationem.* 19
NVM. 4. *Situs populorum penes dextram partem, & sinistram.* 21
CAP. III. *De Climatis.* 23
§. 1. *Climata secundùm antiquos.* 23
§. 2. *Climata secundùm recentiores.* 25
§. 3. *Climata impropriè dicta, seu per plures dies crescentia.* 28
§. 4. *Ratio inueniendorum Climatum.* 30
§. 5. *Ratio inueniendorum Climatum post Circulos Polares.* 32
CAP. IV. & vlt. *De ventis.* 32
§. 1. *De numero ventorum secundùm antiquos.* 32
§. 2. *Ventorum antiquorum syllabus.* 33
§. 3. *De ventis secundùm recentiores.* 37

LIBER TERTIVS.

De Elementis Geographiæ ex Geometriâ petitis.

CAP. I. *De longitudine & latitudine Geographicâ.* 39
§. 1. *Prima circuli diuisio.* 39
§. 2. *Latitudo Geographica.* 39
§. 3. *Longitudo Geographica.* 42
CAP. II. *De dimensione totius orbis.* 43
CAP. III. *Variæ opiniones de circuitu terræ.* 46
CAP. IV. *Demonstratur vni gradui maioris circuli terrestris 30. leucas Frãcicas, vel 60. milliaria respondere.* 48
CAP. V. *Modus inuestigandæ distantiæ duorum locorum, quorum nota longitudo atque latitudo.* 49
CAP. VI. *De Mensuris Geographicis.* 51
§. 1. *De Mensuris antiquis Græcorum.* 51
§. 2. *De Mensuris antiquis Romanorum.* 52
§. 3. *De Itinerariis Mensuris.* 54
§. 4. *De Leucis variarũ Gentium.* 55
CAP. VII. *Proponuntur aliquot praxes ἐκ τῆς μηχανικῆς Γεωμετρίας ad Geographiam valde necessariæ.* 58

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

LIBER QVARTVS.

De principiis Geographiæ ex Opticâ petitis, siue de Tabulis Geographicis.

CAP. I. *Proponuntur aliquot Opticæ principia ad delineandas Tabulas necessaria.* 62

CAP. II. *Descriptio veteris orbis per Sphæram mobilem.* 65

CAP. III. *Descriptio veteris orbis per Sphæram stătem.* 68

CAP. IV. *Ratio depingendi Hemisphærij Geographici oculo constituto in intersectione Coluri & Æquatoris.* 70

CAP. V. *Ratio delineandi Hemisphærij Geographici oculo in Polorum alterutro constituto.* 72

CAP. VI. *Quo pacto describi possit Tabula vniuersalis, in qua vrbs aliqua ad libitum in eius medio constituatur: seu oculo constituto in Nadir alicuius loci.* 74

CAP. VII. *De particularibus Tabulis.* 75

LIBER QVINTVS.

De primâ & rudi orbis notitiâ. 78.

CAP. I. *De vocibus Geographicis.* 79

§. 1. *Nomina maiorum locorum in terrâ.* 79

§. 2. *Nomina minorum locorum in terrâ.* 80

§. 3. *Nomina locorum in terrâ, quæ feris, & bestiis relinquuntur.* 81

§. 4. *De vocibus ad aquas tantùm spectantibus.* 82

§. 5. *De vocibus Terræ, & Aquæ communibus.* 83

CAP. II. *Grauiores veterum Geographorum errores.* 83

CAP. III. *Grauiores errores Ptolemæi.* 86

CAP. IV. *Diuisio orbis in Fi-*

lios, & Nepotes Noëmi. 87
CAP. V. *Orbis diuisio penes antiquos.* 88
CAP. VI. *Orbis Romanus, seu diuisio Imperij Romani in Orientale & Occidentale.* 90
Orientale. §. 1. *Præfectus Prætorio Italiæ.* 91
§. 2. *Præfectus Prætorio Galliarum.* 93
Occidētale. §. 3. *Præfectus Prætorio Orientis.* 94
§. 4. *Præfectus Prætorio Illyrici.* 96
CAP. VII. *Orbis diuisio secundùm recentiores.* 97
§. 1. *Orbis antiquus.* 97
§. 2. *Orbis nouus.* 98

LIBER SEXTVS.

De Maribus.

CAP. I. *De Oceano Eoo, Australi & Occidentali.* 99
§. 1. *De Eoo.* 99
§. 2. *De Oceano Australi.* 102
§. 3. *De Oceano Occidentali.* 102
CAP. II. *De Oceano Boreali.* 103
§. 1. *De Mari Britannico, vel Arctoo.* 103
§. 2. *De Mari Concreto, seu Glaciali.* 105
CAP. III. *De Mari interno in genere.* 106
§. 1. *De nomine.* 106
§. 2. *De coniunctione cum aliis maribus.* 107
§. 3. *De ortu huius maris.* 107
§. 4. *De diuisione maris interni.* 107
CAP. IV. *De Sardoo, & Tyrrheno.* 108
§. 1. *De Sardoo.* 108
§. 2. *De Tyrrheno.* 109
CAP. V. *De Mari Ionio.* 112
§. 1. *De mari Ionio in genere.* 112
§. 2. *De mari Supero.* 113
§. 3. *De sinu Adriatico, seu Ionio.* 113
§. 4. *De mari Ausonio, seu Siculo.* 114
§. 5. *De mari Adriatico.* 114
§. 6. *De Ionio mari propriè sumpto.* 115
CAP. VI. *De mari Ægæo.* 116
§. 1. *De Ægæo mari latè sumpto.* 116
§. 2. *De mari Cretico.* 116
§. 3. *De mari Myrtoo.* 107
§. 4. *De mari Macedonico, & Græcensi.* 118

§. 5. *De mari Ægæo propriè dicto.* 118
§. 6. *De Icario mari.* 118
§. 7. *De mari Carpathio & Rhodiensi.* 119
CAP. VII. *De mari Parthenio, seu sinu Virginis.* 120
CAP. VIII. *De mari Libyco.* 121
CAP. IX. *De Ponto Euxino.* 122
§. 1. *De nomine huius Maris.* 122
§. 2. *De origine huius Maris.* 123
§. 3. *De Euxini quantitate.* 123
§. 4. *De Euxini cum Ægæo coniunctione.* 124
§. 5. *An Euxinus concrescat.* 124
§. 6. *De Euxini diuisione.* 125
CAP. X. *De mari Caspio.* 125
§. 1. *De naturâ maris Caspij.* 125
§. 2. *Vtrum hoc mare sit ab aliis separatum.* 126
§. 3. *De diuisione maris Caspij.* 126
CAP. XI. *De diuisione maris Mediterranei secundùm recentiores.* 127
§. 1. *De Sinu Leonino.* 127
§. 2. *De mari Tusco.* 130
§. 3. *De Sinu Veneto.* 130
§. 4. *De Sinu Satalico.* 131
§. 5. *De Archipelago.* 131
§. 6. *De mari Maiori, seu Nigro.* 132
§. 7. *De mari Salaceno, seu de Sala.* 132
CAP. XII. *De Oceano Hemisphærium nostrum alluente.* 133
§. 1. *De Oceano Septentrionali.* 133
§. 2. *De Oceano Orientali.* 137
§. 3. *De mari Australi, seu Indico.* 138
§. 4. *De Oceano Occidentali.* 139
CAP. XIII. *De Oceano Hemisphærium aliud, seu nouum orbem alluente.* 141
§. 1. *De mari Pacifico.* 141
§. 2. *De mari Australi, vulgò* DELZVR, *parte Pacifici.* 142
§. 3. *De mari Occidentali.* 143
§. 4. *De mari Boreali, vulgò* DELNORT. 143
§. 5. *De Fretis Borealibus per Anglos nuper detectis.* 147

TOMI HVIVS PRIMI

PARS POSTERIOR TOMI PRIMI.

DE EVROPA, ET POTISSIMVM de Regionibus Europæ Occidentalibus. 148

LIBER PRIMVS.

De Europa in communi. 149

CAP. I. *De Europa veteri.* 149
§. 1. *De nominibus Europæ veteris.* 149
§. 2. *De quantitate Europæ veteris.* 150
§. 3. *De qualitate veteris Europæ.* 150
§. 4. *De limitibus veteris Europæ.* 151
§. 5. *De linguis Europæ veteris.* 154
§. 6. *De diuisione veteris Europæ in præcipuas regiones.* 155
CAP. II. *De Europa secundùm recentiores.* 159
§. 1. *De variis nominibus Europæorum.* 159
§. 2. *De quãtitate Europæ nouæ.* 160
§. 3. *De qualitate Europæ nouæ.* 160
§. 4. *De terminis Europæ recentioris.* 162
§. 5. *De variis linguis quibus iam vtuntur Europæi.* 163
§. 6. *De diuisione Europæ penes recentiores.* 164
NVM. 1. *Europa Occidentalis.* 164
NVM. 2. *Europa Borealis.* 165
NVM. 3. *Europa Meridionalis.* 167

LIBER SECVNDVS.

De Insulis Britannicis secundùm veteres. 169

CAP. I. *De Albione.* 169
§. 1. *Nomina Britanniæ.* 169
§. 2. *Quantitas & figura Britanniæ.* 169

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 3. *Qualitas Britanniæ.* 170
§. 4. *Mores Britannorum.* 170
§. 5. *Politia Britannorum.* 171
§. 6. *Religio Britannorum.* 172
§. 7. *Lingua Britannorum.* 172
CAP. II. *De Hibernia.* 173
§. 1. *Nomina Hiberniæ.* 173
§. 2. *Quantitas Hiberniæ.* 173
§. 3. *Qualitas Hiberniæ.* 174
§. 4. *Mores Hibernorum.* 174
§. 5. *Politia Hibernorum.* 174
CAP. III. *Minores Insulæ Britannicæ.* 175
§. 1. *Vtraque Mona.* 175
§. 2. *Ebudæ.* 175
§. 3. *Orcades.* 175
§. 4. *Thule.* 176
CAP. IV. *Albionis citerioris, seu Romanæ diuisio.* 177
Citerioris Albionis pars Superior 177
§. 1. *De Britannia prima.* 177
§. 2. *De Britanniâ secundâ.* 180
§. 3. *De Flauiâ Cæsariensi.* 181
Citerioris Albionis pars Inferior. 183
§. 4. *De Maxima Cæsariensi.* 183
§. 5. *De Valentiâ.* 183
CAP. V. *Albionis vlterioris & Septentrionalis diuisio.* 184
§. 1. *Vetturiones vbi postea picti.* 184
§. 2. *Caledonij vbi postea Scoti.* 185
CAP. VI. *Minorum Britannicarum diuisio.* 186
§. 1. *Hibernia.* 186
§. 2. *Minores Insulæ circa Albionem, & Hiberniam.* 188

LIBER TERTIVS.

De Regno Maioris Britanniæ. 189

CAP. I. *Anglia.* 189
§. 1. *Nomina Angliæ.* 189
§. 2. *Quantitas Angliæ.* 190
§. 3. *Qualitas Angliæ.* 190
§. 4. *Lingua Anglorum.* 190
§. 5. *Mores Anglorum.* 191
§. 6. *Politia Anglorum.* 191
CAP. II. *Vallia.* 192
§. 1. *Nomina Valliæ.* 192
§. 2. *Quantitas Valliæ.* 192
§. 3. *Qualitas Valliæ.* 193
§. 4. *Mores Vallorum.* 193
§. 5. *Politia Valliæ.* 194
§. 6. *Lingua Vallorum.* 194
CAP. III. *Scotia.* 194
§. 1. *Nomen Scotiæ.* 194
§. 2. *Quantitas Scotiæ.* 195
§. 3. *Qualitas Scotiæ.* 195
§. 4. *Lingua Scotorum.* 195
§. 5. *Mores Scotorum.* 195
§. 6. *Politia Scotorum.* 195
CAP. IV. *Hibernia.* 197

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 1. *Nomen Hiberniæ.* 197
§. 2. *Quantitas Hiberniæ.* 198
§. 3. *Qualitas Hiberniæ.* 198
§. 4. *Lingua Hibernorum.* 198
§. 5. *Mores Hibernorum.* 199
§. 6. *Politia Hibernorum.* 199
CAP. V. *Angliæ diuisio.* 200
§. 1. *Regnum Cantij.* 200
§. 2. *Regnum Sussexiæ.* 201
§. 3. *Regnum Essexiæ.* 201
§. 4. *Regnum Eastangliæ.* 204
§. 5. *Regnum Merciæ seu Mediterraneorum Anglorum.* 204
§. 6. *Regnum Nortumbriæ.* 208
§. 7. *Regnum Vessexiæ, seu Saxonum Occidentalium.* 210
CAP. VI. *Valliæ diuisio.* 213
§. 1. *Diuisio Valliæ ante annum Christi* 870. 213
§. 2. *Diuisio Roderici cog. Magni.* 213
§ 3. *Diuisio Valliæ facta sub Henrico octauo.* 213
NVM. 1. *Vallia Borealis.* 213
NVM. 2. *Vallia Australis.* 215
NVM. 3. *Appendix ad Valliam, seu de locis dubiæ assignationis.* 217
CAP. VII. *Scotiæ Meridionalis, seu Cistaanæ diuisio.* 218
CAP. VIII. *Scotiæ Borealis, seu Transtaanæ diuisio.* 222
CAP. IX. *Insulæ regni Scotici.* 225
§. 1. *Occidentales vulgò Hybrides.* 225
§. 2. *Septentrionales Insulæ.* 227
CAP. X. *Hiberniæ recens diuisio.* 229
§. 1. *Lagenia.* 229
§. 2. *Appendix Lageniæ Media.* 230
§. 3. *Momonia.* 232
§. 4. *Connacthia.* 234
§. 5. *Vltonia.* 236
CAP. XI. *Episcopatus Britannici, seu Britannia Christiana.* 238
§. 1. *Episcopatus in Angliâ.* 238
§. 2. *Episcopatus in Scotiâ.* 239
§ 3. *Episcopatus in Hiberniâ.* 239
CAP. XII. *De Admirãdis Britannicarum Insularum.* 240
§. 1. *Admiranda Angliæ.* 240
§. 2. *Admiranda Valliæ.* 241
§ 3. *Admiranda Scotiæ.* 242
§. 4. *Admiranda Hiberniæ.* 245

LIBER QVARTVS.

De Hispania secundùm antiquos. 246

CAP. I. *De Hispaniâ antiquâ in communi.* 246
§. 1. *Nomen Hispaniæ.* 246
§. 2. *Figura Hispaniæ.* 247

§. 3.

§. 3. *Quantitas Hispaniæ.* 247
§. 4. *Qualitas Hispaniæ.* 247
§. 5. *Mores veterum Hispanorum.* 247
§. 6. *Politia veterum Hispanorum.* 248
§. 7. *Lingua antiqua Hispanorum.* 249
CAP. II. *De præcipuis Hispaniæ Antiquæ populis, & Insulis.* 249
§. 1. *De Lusitanis.* 249
§. 2. *De Vettonibus.* 250
§. 3. *De Turdulis, & Turdetanis.* 250
§. 4. *De Bastulis, & Bastitanis.* 250
§. 5. *De Gallæcis.* 250
§. 6. *De Asturibus.* 251
§. 7. *De Vaccæis.* 251
§. 8. *De Cantabris.* 252
§. 9. *De Celtiberis.* 252
§. 10. *De Carpetanis.* 253
§. 11. *De Oretanis.* 253
§. 12. *De Vasconibus.* 253
§. 13. *De Balearidibus Insulis.* 253
§. 14. *De Pytiusis Insulis.* 254
§. 15. *De Gadibus.* 254
§. 16. *De Columnis Herculis, & Freto Gaditano.* 255
CAP. III. *Diuisio Antiquæ Hispaniæ in populos.* 258
§. 1. *Populi Lusitaniæ.* 258
§. 2. *Populi Bæticæ.* 259
§. 3. *Populi Tarraconenſis.* 263
§. 4. *Insulæ ad Hispaniam.* 270
§. 5. *De Carthagine Nouâ.* 271
§. 6. *Diuisio Hispaniæ secundùm Plinium in 14. Conuentus.* 272
NVM. 1. *Conuentus Bæticæ.* 272
NVM. 2. *Conuentus Lusitaniæ.* 272
NVM. 3. *Conuentus Tarraconenſis* 272
§. 7. *Diuisio Hispaniæ secundùm Imperij Notitiam.* 274

LIBER QVINTVS.

De Hispania secundùm recentiores. 276

CAP. I. *De Hispaniâ recentiore in genere.* 277
§. 1. *Nomen Hispaniæ.* 277
§. 2. *Quantitas Hispaniæ.* 277
§. 3. *Qualitas Hispaniæ.* 277
§. 4. *Religio Hispaniæ.* 278
§. 5. *Mores Hispanorum.* 278
§. 6. *Lingua Hispanorum.* 278
§. 7. *Merces Hispaniæ.* 279
§. 8. *Politia Hispanorum.* 279
CAP. II. *De singulis Hispaniæ Regnis.* 280
§. 1. *Regnum Legionense.* 280
§. 2. *Regnum Castellæ.* 280

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 3. Regnum Galiciæ. 281
§. 4. Regnum Andaluſiæ. 281
§. 5. Regnum Granatenſe. 281
§. 6. Regnum Murcianum. 282
§. 7. Regnum Portugalliæ. 282
§. 8. Regnum Algarbiæ. 282
§. 9. Regnum Aragoniæ. 282
§. 10. Regnum Catalaniæ. 283
Comitatus Ruſcinonenſis. 283
§. 11. Regnum Maioricæ. 284
§. 12. Regnum Valentiæ. 284
§. 13. Regnum Nauarræ. 284
§. 14. Rioia Regiuncula. 285
§. 15. Guipuſcoa. 285
§. 16. Alauæ Regnum. 285
§. 17. Biſcaya. 285

CAP. III. Portugalliæ Regnum Antiquum. 288
§. 1. Regio inter Durium, & Minium. 288
§. 2. Regio Tranſmontana. 288
§. 3. Extremadura Luſitana. 289
§. 4. Beira. 289
§. 5. Regio inter Tagũ & Anam. 291
§. 6. Algarbia. 292
§. 7. Ditio Luſitaniæ Regis extra Hiſpaniam. 292

CAP. IV. De Gallicià. 293

CAP. V. Caſtellæ pars Septentrionalis. 294
§. 1. Aſturiæ. 294
§. 2. Legionenſe Regnum. 294
§. 3. Biſcaya. 295
§. 4. Caſtella Vetus. 296
§. 5. De Adiunctis Caſtellæ. 298

CAP. VI. Regni Caſtellæ pars Meridionalis. 299
§. 1. Caſtella Noua. 299
§. 2. Extremadura. 300
§. 3. Regnum Murciæ. 301
§. 4. Regnum Granatenſe. 301
§. 5. Regnum Andaluſiæ. 304
§. 6. Ditio Regis Caſtellæ extra Hiſpaniam. 305

CAP. VII. Magnum Aragoniæ Regnum. 306
§. 1. Regnum Nauarræ. 306
§. 2. Verum Regnum Aragoniæ. 307
§. 3. Regnum Catalaniæ. 308
§. 4. Regnum Valentiæ. 311
§. 5. Regnum Maioricæ. 311
§. 6. Ditio Regni Aragonij extra Hiſpaniam. 312

CAP. VIII. Hiſpania Chriſtiana, ſeu eius diuiſio per Epiſcopatus. 312
§. 1. Epiſcopatus in Regno Caſtellæ. 312.
§. 2. Epiſcopatus in Regno Aragoniæ. 313
§. 3. Epiſcopatus in Regno Portugalliæ. 314

CAP. IX. De Mirabilibus Hiſpaniæ. 315
§. 1. Admiranda in Galicia. 315
§. 2. Admiranda in Caſtellâ. 315
§. 3. Admiranda in Regno Legionenſi. 316
§. 4. Admiranda in Biſcaya. 317
§. 5. Admiranda in Luſitaniâ. 317

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 6. *Admiranda in Andaluſiâ.* 318
§. 7. *Admiranda in Regno Granatæ.* 319
§. 8. *Admiranda in Regno Murciano.* 319
§. 9. *Admiranda in Regno Valentiæ.* 320
§. 10. *Admiranda in Cataloniâ.* 320
§. 11. *Admiranda in Aragoniâ.* 320

LIBER SEXTVS.

De Galliâ Antiquâ. 321

CAP. I. *De Gallia in communi.* 321
§. 1. *Nomen Galliæ.* 321
§. 2. *Quantitas Galliæ.* 322
§. 3. *Qualitas Galliæ.* 322
§. 4. *Mores Gallorum.* 324
NVM. 1. *Vitia veterum Gallorum.* 324
NVM. 2. *Virtutes Gallorum.* 324
NVM. 3. *Cultus, & veſtes.* 326
NVM. 4. *Arma Gallorum.* 326
NVM. 5. *Domus & lectus.* 326
NVM. 6. *Victus.* 327
NVM. 7. *Funera.* 327
§. 5. *Merces Galliæ.* 327
§. 6. *Lingua Gallorum.* 328
§. 7. *Religio Gallorum.* 328
§. 8. *Politia Gallorum.* 330
§. 9. *Diuiſio Generalis Galliæ.* 331
CAP. II. *Diuiſio Galliarum ex Iulio Cæſare.* 331
Syllabus emendatior vocum Iulij Cæſaris. 331
CAP. III. *Diuiſio Galliarum per Auguſtum.* 336
CAP. IV. *De Galliâ Narbonenſi, ſeu Prouinciâ Romanorum.* 341
CAP. V. *De Aquitaniâ.* 348
CAP. VI. *De Galliâ Lugdunenſi.* 353
CAP. VII. *De Galliâ Belgicâ.* 360
CAP. VIII. *Diuiſio Galliæ ex Notitiâ Imperij.* 369
§. 1. *Lugdunenſis.* 369
§. 2. *Belgica.* 370
§. 3. *Germania.* 372
§. 4. *Viennenſis.* 372
§. 5. *Aquitania.* 374

LIBER SEPTIMVS.

Galliæ Nouæ diuisio, seu Franciæ Regnum.

CAP. I. *De Francia generatim.* 375
§. 1. *Nomen Franciæ.* 376
§. 2. *Quantitas Franciæ.* 376
§. 3. *Qualitas Franciæ.* 376
§. 4. *Lingua Francorum.* 377
§. 5. *Religio Francorum.* 377
§. 6. *Mores Francorum.* 378
§. 7. *Politia Francorum.* 378
CAP. II. *Totius Franciæ Methodica diuisio.* 379
CAP. III. *Francia Orientalis, seu Franciæ Ducatus.* 382
§. 1. *Picardia.* 382
NVM. 1. *Inferior Picardia.* 382
NVM. 2. *Media Picardia, seu Vera.* 384
NVM. 3. *Picardia Superior.* 385
§. 2. *Campania.* 386
NVM. 1. *Vera Campania.* 387
NVM. 2. *Adiecta Campania.* 389
§. 3. *Francia.* 390
CAP. IV. *De Neustriâ, seu Francia Occidentali.* 393
§. 1. *Normania.* 393
NVM. 1. *Normania Superior.* 393
NVM. 2. *Normania Inferior.* 395
§. 2. *Belsia Maior.* 398
NVM. 1. *Belsia Superior.* 398
NVM. 2. *Belsia Media.* 401
NVM. 3. *Belsia Inferior.* 402
§. 3. *Britannia Armorica.* 402
NVM. 1. *Superior Britannia.* 403
NVM. 2. *Inferior Britannia.* 404
CAP. V. *Regnum Burgundiorum.* 406
§. 1. *Ducatus Burgundicus.* 406
§. 2. *Comitatus Burgundicus.* 410
NVM. 1. *Superior Præfectura.* 411
NVM. 2. *Media Præfectura.* 412
NVM. 3. *Inferior Præfectura.* 412
§. 3. *Bressia.* 413
CAP. VII. *Arelatense Regnum seu Burgundia Iurana.* 415
§. 1. *Lugdunensis Præfectura.* 415
§. 2. *Delphinatus.* 416
NVM. 1. *Inferior Delphinatus.* 416
NVM. 2. *Superior Delphinatus.* 419
§. 3. *Prouincia.* 421
NVM. 1. *Vera Prouincia.* 421
NVM. 2. *Prouinciæ decerpta.* 424
§. 4. *Sabaudia.* 425
CAP. VII. *Aquitanici Regni pars Orientalis.* 428
§. 1. *Agri, seu ditiones Bituricenses, Borbonius, Lemouicenses, Aluernus, Cadurcenses, & Ru-*

thenenſis. 429
NVM. 1. Bituricenſis ager. 429
NVM. 2. Borbonius ager. 430
NVM. 3. Aluernia. 430
NVM. 4. Lemouicus ager. 432
NVM. 5. Cadurcium. 433
NVM. 6. Ruthenium. 434
§. 2. Occitania, ſeu Languedocium. 435
NVM. 1. Occitania ſuperior. 436
NVM. 2. Occitania inferior. 438
NVM. 3. Cemenius tractus. 441
CAP. VIII. Regni Aquitanici pars Occidentalis. 443
§. 1. Agri, ſeu ditiones Pictauienſis, Santonenſis, Inculiſmenſis, Petrocorienſis. 443
NVM. 1. Pictauienſis Ager. 443.
NVM. 2. Santonenſis Ager. 446
NVM. 3. Inculiſmenſis Ager. 447
NVM. 4. Petrocorienſis Ager. 448
§. 2. Aquitania Vera. 448
§. 3. Vaſcitania, ſeu Vaſconia. 451
NVM. 1. Vera Vaſconia. 451
NVM. 2. Condomenſis Ager. 452
NVM. 3. Aginnenſis Ager. 453
NVM. 4. Comitatus Arminiacus. 453
NVM. 5. Aſtaracenſis Comitatus. 454
NVM. 6. Gaurenſis Comitatus. 454
NVM. 7. Comitatus Conuenarum. 455
NVM. 8. Comitatus Bigerrenſis. 455
NVM. 9. Principatus Beneharnenſis. 456
NVM. 10. Vaſcitania, les Basques. 456
CAP. IX. Regni Francici diuiſio per Præfecturas, les Gouuernemens. 456
CAP. X. Regni Francici diuiſio per Parlamenta. 459
CAP. XI. Franciæ diuiſio per Epiſcopatus. 463
§. 1. In Alemanniâ. 464
§. 2. In Francia. 464
§. 3. In Burgundiâ. 466
§. 4. In Vaſconiâ. 467
CAP. XII. De Mirabilibus Galliæ locis. 468
§. 1. In Armoricâ. 468
§. 2. In Normanniâ. 469
§. 3. In Picardiâ. 469
§. 4. In Franciâ. 470
§. 5. In Belſiâ. 470
§. 6. In Campaniâ. 472
§. 7. In Burgundiâ. 472
§. 8. In Agro Lugdunenſi. 472
§. 9. In Sabaudiâ. 473
§. 10. In Delphinatu. 474
§. 11. In Prouinciâ. 474
§. 12. In Occitaniâ. 475
§. 13. In Aquitaniâ. 476

LIBER OCTAVVS.

De Belgio.

CAP. I. *De Belgio generatim.* 478
§. 1. *Nomen Belgij.* 478
§. 2. *Quantitas Belgij.* 478
§. 3. *Qualitas Belgij.* 479
§. 4. *Mores Belgarum.* 479
§. 5. *Politia Belgarum.* 479
§. 6. *Lingua Belgarum.* 482
§. 7. *Religio Belgarum.* 482
Diuisio Belgij. 480
CAP. II. *Belgium Batauicum.* 483
§. 1. *Gueldria Batauica.* 484
§. 2. *Comitatus Zutphanienſis.* 485
§. 3. *Hollandia.* 486
NVM. 1. *Hollandia Meridionalis.* 486
NVM. 2. *Hollandia Septentrionalis.* 488
NVM. 3. *Inſulæ Hollandicæ.* 490
§ 4. *Zelandia.* 491
§. 5. *Ditio Traiectenſis.* 492
§ 6. *Friſia Occidentalis.* 493
§. 7. *Tranſſellania.* 494
§. 8. *Dominium Groningiæ.* 495
§. 9. *Ditio Reip. Batauicæ per totum orbem.* 496
CAP. III. *Belgium Hiſpanicum.* 497
§. 1. *Brabantia.* 497
§. 2. *Dominium Mechlinienſe.* 501
§. 3. *Flandria.* 501
NVM. 1. *Flandria Teutonica.* 501
NVM. 2. *Flandria Imperialis.* 503
NVM. 3. *Flandria Gallicana.* 504
§. 4. *Atrebatenſis ager.* 505
§. 5. *Hannoniæ Comitatus.* 506
§. 6. *Namurcenſis Comitatus.* 507
§. 7. *Ducatus Lucemburgicus.* 508
§. 8. *Ducatus Limburgicus.* 510
§. 9. *Gueldria Hiſpanica.* 510
CAP. IV. *De Admirandis Belgij.* 511

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

TABVLÆ GEOGRAPHICÆ TOMVM HVNC ILLVSTRANTES.

ANTIQVISSIMA *Orbis delineatio.* Pag. 85
Agathi Dæmonis Orbis descriptio ex libris Geographicis Claudij Ptolemæi. inter pag. 86. & 87
Orbis pars veteribus cognita. inter pag. 88. & 89
Orbis Romanus. inter pag. 92. & 93
Orbis delineatio secundùm recentiores. inter pag. 98. & 99
Vetus Oceani diuisio. 101
Maris Mediterranei antiqua diuisio. 111
Maris Mediterranei diuisio secundùm recentiores. 129
Oceani in Hemisphærio nostro diuisio recens. 136
Diuisio Oceani Nouum Orbem alluentis. 145
Europæ antiquæ delineatio. 156
Europæ recentioris descriptio. 166
Albion, seu Britannia Maior. 179
Hibernia cum Minoribus Britannicis. 187
Regnum Angliæ, seu Maioris Britanniæ. 203
Anglia, seu Loëgria. 207
Vallia cum parte Occidentali Angliæ. 214
Scotia Meridionalis & Borealis. 220
Schetlandia & Orcades Insulæ. 226
Hibernia, seu Irlandia. 231
Hispaniæ veteris descriptio. 257
Pars Occidentalis Antiquæ Hispaniæ. 260
Pars Orientalis Antiquæ Hispaniæ, 261
Hispaniæ diuisio per Conuentus ex Plinio. 273
Hispaniæ diuisio secundùm Imperij Notitiam. 275
Hispaniæ descriptio recentior. 287

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Portugalliæ, & Galliciæ descriptio. 290
Castillia Septentrionalis cum Appendicibus. 297
Castillia Meridionalis cum Appendicibus. 302
Ditio Arragonica, cum Nauarrâ. 309
Galliæ descriptio secundùm I. Cæsarem. 333
Galliæ diuisio secundùm Augustum. 339
Gallia Narbonensis. 343
Aquitania. 349
Gallia Lugdunensis. inter pag. 356. & 357
Gallia Belgica. 363
Galliæ diuisio ex Notitiâ Imperij. 371
Franciæ recens diuisio. 381
Francia Orientalis continens Picardiam, Campaniam, & Veram Franciam. 383
Neustria seu Francia Occidentalis complectens Normanniam, Armoricam, & magnam Belsiam. 397
Belsia Maior continens Agros Carnotensem, Perticensem, Cenomanensem, Andegauensem, Vindocinensem, Dunensē, Turonensem, Aurelianēsem. *inter* 398. & 399
Regnum Burgundiæ, seu Vera Burgundia, hoc est Ducatus, Comitatus, & Bressia *cum* Principatu Dombensi. 407
Regnum Arelatense, hoc est Lugdunensis præfectura, Delphinatus, Sabaudia, & Prouincia. 417
Pars Aquitaniæ Orientalis, hoc est Agri Bituricensis, Borbonius, Lemouicensis, Aluernus, Cadurcensis, Ruthenensis, & Occitanus. 431
Pars Aquitaniæ Occidentalis, hoc est Agri Pictauiensis, Santonensis, Inculismensis, Petrocoriensis, Vera Aquitania, & Vasconia. 445
Diuisio Belgij in XVII. *Prouincias.* 481
Ditio, seu Respublica Hollandica. 487
Belgium Hispanicum. 499

PRÆ-

PRÆFATIO.

AGGREDIOR opus plenum difficultatis, ac laboris, & cui se imparem M. ipse Tullius credidit. Cùm enim per epist. 4. libri 2. Attico pollicitus esset aliquid de Geographiâ, & ab eodem promissa reposcerentur, epistolâ 6. multa causatur, cur id non præstet: iterúmque lacessitus septimâ, tempus ad deliberandum de hoc opere exigit; ac deinceps sic tergiuersatus est, vt consilia, magno rei literariæ damno, mors interceperit. Prætexebat autem orator difficultates duas, vnam ex materiâ, alteram ex elocutione petitam. Primùm enim videbat à sequentis ævi Geographis veteres refutatos esse, & Eratosthenem, quem potissimum artis huius ducem sibi proposuerat à Serapione, & Hipparcho in multis increpitum esse; plurimos esse deprehensos in opere tanti hominis nævos, quibus si pauciores speraret in suo, non satis rectè sentiret de homine, quem in hac scientiâ principem arbitrabatur. Volebat deinde homo eloquentissimus omnia eleganter scribere: at videbat hîc voces ὁμοειδεῖς sæpe repetendas esse, ideóque ἀνθεωγραφίαν Geographiam

non posse, quod tamen optabat maximè, ne vno hoc in opere ipse à se desciuisse videretur.

Quid ergo? audacior ego Cicerone? nihil minùs. Sed cùm in hac arte, multa subinde noua detegantur, & hoc seculo plurima de variis regionibus accuratè perscripta sint, impositum est hoc onus mihi, iam inde ab annis aliquot, vt certissima quæque ex omnium scriptis deligerem, corpúsque Geographicum conficerem, in quo huius scientiæ elementa puriùs, & ab errorum sordibus magis expurgata perciperentur. Sapienter enim obseruauit Geographorum princeps Ptolemæus cap. 2. lib. 1. in hac arte potiùs acquiescendum esse τοῖς ὑςάτοις τῶν καθ' ἡμᾶς παραδόσεων *nouissimis traditionibus, & ætati nostræ proximis*, quàm antiquis. Quoniam eius notiones ἀφ' ὁμοιώσεως *per imaginem* perceptæ sunt, multis hominibus figuras mente conceptas, in vnum conferentibus. Quod cùm nonnisi multo tempore fiat, & ab iis qui in id accuratiùs, & maiori cum meditatione incubuerint: gaudemus istud ab annis ferè quinquaginta diligentiùs præstitum esse, quod tot retro antè seculis rudi tantùm delineatione affectum erat. Huc accedit quod Geographia non intelligentiam modò, sed etiam oculos ediscentis requirat. Atenim qui adhuc de hac arte scripserunt, aut tabulas emiserunt tantùm, quibus positiones locorum indicarent; aut vulgauerunt scripta duntaxat, quibus lectorem erudirent suum.

Et quamquam omnes ferè suis dissertationibus tabulas appinxerint, illas tamen proposuere ex aliis malè concinnatas, & interpolatas; nullas scriptis suis, & orationi respondentes. Ego verò sic dicam de Geographiâ, vt quod loquar oculis sistam; nihil in tabulâ notem, quod verbo in descriptione non attingam; nihil oratio contineat, quod oculo tabula non repræsentet.

Quòd si aliquot errores in hoc quoque opus irrepserint (desiperem enim profectò, si aliud expectarem) rogo lectores meos, quod aliàs Sebastianus Munsterus, ne grauentur eos indicare mihi, ab omnibus edoceri parato, vt omnibus prodesse queam. Absit enim vt viro religioso, atque Iesuitâ magis abiectè de se sentiat hæreticus ex superbiâ concretus, & fastu: sed planè demens, qui plus humanæ fidei concesserit, quàm diuinæ, paratus fuerit omnibus hominibus credere, Deo loquenti, & Ecclesiæ decucullatus apostata fidem derogârit.

Quod verò pertinet ad elocutionem quæ adeo Tullium ancipitem tenuit, eam aut parum, aut nihil curabo, & eleganter me locutum putabo, si me omnes intelligant; vtar omnium auctorum vocibus, & maximè eas arripiam, quæ rem significantiùs exprimant.

Hæc autem erit methodi nostræ summa. In tria Corpora seu Tomos opus istud totum distribuetur. Primi Tomi pars vna, continebit Institutiones

Geographicas, seu prænotiones huius artis. Altera partem Occidentalem Europæ enarrabit, hoc est insulas Britannicas, Hispaniam, & Galliam.

Secundi Corporis pars prima Borealem eiusdem Europæ partem percurret, videlicet Germaniam, Arctoa regna, *quo nomine continentur Dania, Norvegia, Suecia*, & Sarmatiam *quæ Poloniæ regnum cum magna parte Moschouicæ ditionis complectitur.* Altera pars huius Tomi Australi parti dicabitur, atque exponet magnum Hungariæ regnum, *seu regiones Istro flumini prætentas*, Græciam, & Italiam.

Tertium denique Corpus tres reliquas orbis partes, Asiam, Africam, Americam tribus partibus breuiter attinget; quoniam earum accuratior cognitio minùs est nobis necessaria.

Cæterum de singulis illis maioribus portionibus ita dicam, vt antiquam Geographiam semper cum recentiore componam, vetus locorum nomenclatura nouam perpetuò coniunctam habeat. Neque verò more Ptolemæi, & aliorum Geographorum vocabula tantùm in ordinem digeram: sed præmittam semper aliqua, quæ spectent ad historiam Geographicam, vt aliqua subsequentur, vnde Philosophia, & Philologia illustrari queant. Tu (lector) boni, æquíque nostrum laborem consule, ex quo vel fructum colliges, vel tibi placendi voluntatem.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PARALLELA GEOGRAPHIÆ VETERIS ET NOVÆ.

PARS PRIOR TOMI PRIMI.

INSTITVTIONES GEOGRAPHICÆ.

GEographia habet aliquid à se, aliquid ab aliis scientiis emendicat, sed potissimùm ex Astrologiâ, Geometriâ, & Opticâ. Nam sæpe in eâ agitur de locorum situ, & illorum habitudine ad cælum, sæpe de distantiâ, & intercapedine vrbium, sæpe oculis subiici debet regionum imago atque repræsentatio, vt impressa sensibus firmiùs adhæresçat. Quapropter hac parte agemus primò de Natura seu causis Geographiæ; deinde de eiusdem elementis ex Astrolo-

gia ſeu ſphærâ petitis: tum de principiis ſumptis ex Geometriâ: poſtea aliquid ex Opticâ libabimus ad tabulas Geographicas concinnandas: quibus expeditis aggrediemur primam orbis partitionem; & quia maria terris implicantur, & illa ſunt Geographicæ conſiderationis, agemus breuiter de Maribus, non vt ſolent recentiores Hydrographi, ſed quantùm ad rem noſtram ſatis erit.

LIBER PRIMVS.

De natura ſeu de cauſis Geographiæ.

QVÆREMVS hoc in libro primùm quid ſit Geographia: deinde quale eius ſubiectum ſeu materies: Tertiò quinam hanc ſcientiam excoluerint: denique quem in finem dirigatur: ita cauſſas eius Formalem, Materialem, Efficientem, Finalem attingemus.

CAPVT PRIMVM.

De cauſa formali, ſeu definitione Geographiæ.

GEOGRAPHIA ſic deſcribitur à principe Geographorum Ptolemæo lib. 1. Enarrationis Geogr. cap. 1. Μίμησίς ἐστι διαγραφῆς τοῦ κατειλημμένου τῆς γῆς μέρους ὅλου, μετὰ τῶν ὡς ἐπίπαν συνημμένων. *Eſt imitatio picturæ exhibentis partem illam omnem terræ quæ detecta eſt, cum iis quæ ad generalem eius notitiam ſpectant.* Quibus in verbis tria ſunt excutienda.

Primo, Geographiam vocari *imitationem picturæ*: quoniam rudes duntaxat, & informes exigit delineationes, atque vt poſtmodum loquitur ψιλὰ γράμματα, καὶ παρασημαιώσεις, *tenues notas, figuráſque parùm accuratas.* Quare Strabo 2. Geog. poſtulat tabulam Geographicam σχῆμα τῆς γῆς ἁπλούστατα συμπεραδηλοῦντα, *ſimpliciſſmè terræ figuram exhibentem.* Vtrùm autem Ichnographiam

flagitet, quidam dubitarunt, asseruit Maginus, eâ ductus ratione: quòd si Chorographia Sciographiam exigit, quæ Ichnographiam vmbris attollit, & deprimit, non videatur Ichnographia deneganda Geographiæ. Sed hîc turpiter vir alioquin magnus hallucinatus est. Ichnographia enim pars picturæ vera est, quam postmodum Ptolemæus ab arte suâ penitus explodit.

Secundò additur: *partem illam terræ quæ detecta est.* Notat enim Strabo suprà laudatus Geographiam tantùm ζητεῖν τὰ γνώριμα τῆς οἰκουμένης, τὰ δὲ ἄγνωστα ἐᾶν, καθάπερ καὶ τὰ ἔξω αὐτῆς. *Inuestigare terræ partes detectas, incognitas spernere, quasi ad se minùs pertinentes.* Quale illud porrò fuerit, & apud veteres, & apud recentiores toto hoc opere videbitur.

Tertiò adiungitur: *Cum iis quæ ad generalem eius notitiam attinent:* quæ verba paulò pòst idem auctor explicat, cùm ait *Geographum versari circa descriptiones* κόλπων *sinuum;* πόλεων μεγάλων *magnarum vrbium;* ἐθνῶν τε καὶ ποταμῶν ἀξιολογωτέρων *nationum, & fluminum illustriorum:* καὶ τῶν καθ' ἕκαστον εἶδος ἐπισημοτέρων, *quæ secundùm speciem vniuscuiusque sunt insigniora:* quibus extremis verbis complectitur *montes, lacus, syluas, fluuiorum capita, & diuertigia, prouinciarum limites*, quæ diligentiùs ipse in suis tabulis annotauit.

CAPVT II.

De causa materiali Geographiæ.

EODEM capite primo Ptolemæus discrimen inuestigans inter Geographum, & Chorographum, ait illum versari περὶ ποσόν, *circa quantum*, hunc autem περὶ τὸ ποιὸν μᾶλλον, ἢ ποσόν, *circa quale potiùs, quàm quantum.* Quod explicat postmodum, dum asserit Geographum attendere ad proportiones interuallorum, in quibus sita est ratio quantitatis: Chorographum verò curare ὁμοιότητα *similitudinem* vsque ad μικρομερέστερα τῶν ἰδιωμάτων, *minutissima quæque propriorum locorum*: quare Chorographum omnem vult esse pictorem. Cùm ergo ratio similitudinis, & figuræ ad qualitatem pertineat, conficitur versari Chorographum circa τὸ ποιόν.

DIFFICVLTAS tamen moueri potest, vtrùm Chorographus etiam per se non respiciat quantitatem, sic vt primò qualitatem spectet: si quidem verba Ptolemæi primo aspectu id videntur in-

nuere. Respondeo nequaquam, sed quantitatem Chorographo esse tantùm χ' συμβεβηκός. Quare postea idem auctor negat Chorographum δεῖν μεθόδου μαθηματικῆς *indigere arte Mathematicâ*, quam profectò exigeret, si per se quantitatem spectaret.

QVÆRES iterum, quare Geographiam à Topographiâ non distinguat Ptolemæus, siquidem id perfecta facultatis huiusce notio exigebat. Respondeo *primò*, Chorographiam, & Topographiam distingui tantùm inter se, quòd hæc vnicum locum, illa suscipiat multa describenda accuratè: vnde suprà Ptolemæus à Chorographo exegit μικρομερείας τῶν ἰδιωμάτων *minutissima quæque proprietorum locorum*; at multitudo, aut vnitas non efficiunt inter illas facultates diuersitatem. Respondeo *secundò* nonnullos credere Topographiam rem verbis, Chorographiam lineis, & picturâ describere, quod non est absimile vero.

QVÆRES tertiò cur Geographiam ab Hydrographiâ non seiunxerit? Respondeo cùm ex aquâ, & terrâ vnicus conficiatur globus, vtramque vnius, & eiusdem considerationis esse. Et verò recentiorum opera sunt Tabulæ illæ Hydrographicæ, in quibus Magnetis declinationes, nauigationum ductus, & quasi semitæ, ventorúmque vicissitudines annotantur. Maximè cùm veteres Argonautæ vix se alto committerent, sed vt plurimùm littora raderent.

De Topothesiâ, quâ effinguntur aliquando locorum descriptiones, vt Carthaginis primo Æneidos, noluit agere Ptolemæus, quòd ea tantùm poëtarum sit; nos saltem vocis notionem attingere debuimus.

CAPVT III.

De caussa efficiente Geographiæ, seu de Geographis.

CVM totus orbis ὅτε ἀθρόως, ὅτε κατὰ μέρος ὑπὸ τῶν αὐτῶν, *neque vniuersim, neque singulatim ab iisdem* lustrari potuerit, inquit Ptolemæus, multi in vnum conferre debuerunt imagines mente conceptas, vnde Geographia conflata est. Sed qui primùm huius scientiæ fundamenta iecerint, non est facile statuere, maximè cùm multorum Geographorum scripta cum nominibus auctorum interierint. Nominantur à Strabone Eratosthenes, Theo-

Theopompus, Timæus, Hecatæus, Xenophon Lampsacenus, Onesicritus, Megasthenes, Eudoxus, Hipparchus, Posidonius Pytheas Massilienſis, & aliquot alij, quorum vix aliquid præter nomen supereſt. Nos itaque prætermiſſis iis quorum excidêre ſcripta, illos duntaxat appellabimus quorum opera teruntur omnium manibus: item & quorum τὰ σωζόμενα, ſub initium huius ſæculi vulgauit Dauid Hæſchelius ex manuſcriptis codicibus inter ſe magnâ diligentiâ collatis. Ex recentioribus autem eos tantùm proponam, qui de totâ Geographiâ ſcripſere. Quis enim hîc recenſeret omnium nomina, qui de ſingulis regionibus aliquid ediderunt?

§. I. *De antiquis Geographis.*

NIHIL hîc de HOMERO, cuius præconem habemus Strabonem paſſim in Geographiâ ſuâ, & quem ars noſtra, vt pleræque aliæ, parentem nominare debet: igitur primus occurrit & ἀρχαιότατος.

SCYLAX Caryandenſis ex vrbe Cariæ, qui vixit tempore Darij Nothi, & Periplum ſcripſit interni maris, quem latinitate donauit & illuſtrauit notis Ioannes Voſſius doctiſſimi parentis doctiſſimus filius. Errant autem qui eum confundunt cum eo cuius meminit Herodotus in Melpomene ſub Dario Hiſtaſpidâ: quandoquidem noſter meminit Amphipoleos, quæ annis circiter quadraginta ab huius Darij morte ſic dicta eſt, cùm antea *nouem viæ* nominaretur.

DICÆARCHVS Siculus Mamertinus emiſit ἀναγραφὴν quam inſcripſit Βίον τῆς Ἑλλάδος cuius meminit Suidas, & ait diſcipulum fuiſſe Ariſtotelis, ideóque σύγχρονος Alexandro exiſtimatur.

ISIDORVS Characenus ex Charace Parthorum vrbe, æqualis fuit Alexandri magni temporum, aut ſaltem Ptolemæi Lagidæ: eius ſuperſunt σταθμοὶ Παρθικοί.

SCYMNVS Chius Περιήγησιν iambico carmine ſcripſit, quam Latino carmine maiori labore, quàm gloriâ expreſſit Federicus Morellus. Ad hoc vſque tempus prodierat ſub nomine Marciani Heracleotæ, ſed auctori ſuo reſtituta eſt. Nuncupata eſt Nicomedi Bithyniæ regi Olymp. 150. vt ex eius initio colligitur.

ARTEMIDORVS Epheſius emiſit Geographiæ libros vnde-

cim circa Olymp. 169. quorum supereſt tantùm fragmentum.

STRABO Cappadox ex vrbe Amaſiâ Tiberio Imperatore ſcribere deſiit, & ante annum eius duodecimum. Malè vocatur à quibuſdam Strato.

POMPONIVS MELA, ex vrbe Mellariâ in Bæticâ ad tempora Claudij Imperatoris videtur pertinere, nullo modo Iulij Dictatoris.

PLINIVS SECVNDVS totis libris 3. 4. 5. 6. hiſtoriæ ſuæ naturalis Geographiam vniuerſam complexus eſt. Opus ſuum Veſpaſiano Imp. conſecrauit.

ARRIANVS duos reliquit periplos Ponti Euxini, & Erythræi maris, quos illuſtrârunt Ramuſius & Stuchius. Vixit ſub Traiano.

PTOLEMÆVS idem ille, qui Almageſtum ſcripſit. Nam in eo pollicitus erat Geographicam deſcriptionem ex variis obſeruationibus. Θειότατος ſæpe dicitur à Marciano Heracleotâ, & ſub Antonino Pio floruit.

DIONYSIVS Afer, ſeu Alexandrinus opus ſuum vulgauit, cùm duo Romæ imperarent, forte Antoninus & Geta.

MARCIANVS HERACLEOTES ex Artemidoro Epheſio Periplum exterioris maris concinnauit: magnus Ptolemæi admirator, quem ſæpe laudat. Citatur & à Stephano. quare inter Ptolemæi, & Stephani ætatem debet interiici.

ÆTHICVS ISTER contexuit duplicem orbis deſcriptionem poſt Conſtantinum, quarum altera apud Oroſium tota, & ad verbum legitur.

ANTONINI AVGVSTI ITINERARIVM poſt Conſtantinum videtur editum, meminit enim Conſtantinopoleos: aut certè ſubinde mutatum eſt nouis vrbibus inſertis. Tribuitur Antonino Imperatori, vel Antonio Auguſto Geoponicorum ſcriptori, vel Æthico, vel Oroſio.

VETVS ORBIS DESCRIPTIO conceditur Alipio cuidam Antiocheno; ſcripta eſt ſub Conſtantio, & Conſtante Latinè tantùm: quæ enim nuper prodiit Græcè, hæretici malam fidem, & inſcitiam loquitur.

NOTITIA IMPERII edita eſt intra annum Chriſti 400. & 453. vt rectè demõſtrat Pancirolus. Tribuitur à quibuſdam Æthico, ab aliis ineptiſſimè Mariano Scoto.

STEPHANVS *de Vrbibus*, cuius habemus tantùm epitomen ductam per Hermolaum quemdam Ludimagistrum sub Anastasio. Stephanus autem vixit post Ptolemæum, quem sæpe laudat.

EVSTATHIVS Archiepiscopus Thessalonicensis enarrauit Dionysium Afrum doctissimè, posteaquam Homerum pari doctrinâ exposuisset, sub Andronico Imp. anno Christi 1183.

§. 2. *De Recentioribus Geographis.*

SEBASTIANVS MVNSTERVS opus suum in quo plus historiæ, quàm Geographiæ legitur, dicauit Carolo V. Imper. anno 1550. excusum Basileæ, in quam se receperat abiecto cucullo Lutheranus.

ABRAHAMVS ORTELIVS Antuerpiensis Philippi II. Hispaniarum Regis Geographus, compegit Theatrum, Parergon, & Thesaurum, vir magni otij, & laboris.

GERARDVS MERCATOR præstantissimus æui sui Geographus Rupelmondanus, olim Carolo V. Imp. percarus, opus suum sub Atlantis nomine vulgauit, qui postea *Atlas Maior* dictus est, cùm eius tabulæ in minorem aream contractæ essent. Eum auctiorem ætate nostrâ reddidere Ioannes Ianssonius, & Ioannes Blaeu æmuli magno rei Geographicæ commodo.

IOANNES MAGINVS Mathematicus Bononiensis totam emisit Geographiam, vel potiùs sibi è manibus rapi passus est impolitam anno 1599. quæ subinde recusa multos nævos contraxit.

IOANNES BOTERVS Pedemontanus Benensis Carolo Emmanueli Duci Sabaudiæ carissimus, cuius liberos erudiuit. Opus suum Italico idiomate *Relationem vniuersalem* inscripsit in quatuor partes distributam, quòd sæpe recusum magno in precio est apud Europæos. Additæ sunt scriptis minutæ tabulæ, sed accuratæ parum.

PHILIPPVS CLVVERIVS peritissimus omnium Geographorum, eruditorum omnium iudicio, introductionem ad Geographiam veterem, & nouam amicis suis, & familiaribus scripserat, quam emisit in lucem Iosephus Voëstius. Hæc introductio omnium gentium est commissa prælis, & omnibus penè linguis loquitur, sed multis est aspersa mendis. Eam purgatiorem edidit P. Philippus Labbe Soc. IESV, vir multæ eruditionis, cui & Galliam

magis accuratam inſeruit. Ab eodem Philippo Labbe tabulæ aliquot methodicæ de vniuerſâ Geographiâ prodierunt, aliquoties iam recuſæ intra paucos menſes.

IOANNES BERTIVS Batauus ætate noſtra Regis Chriſtianiſſimi Geographus, recẽtiorem Geographiam ex minutis tabulis, iiſque inquinatiſſimis concinnauit. Dedit & Breuiarium de eâdem, ſed abſque tabulis: Item feliciori conatu veterem, cum tabulis, in quam tamen multos errores irrepſiſſe ipſe conqueritur.

IOANNES HERIGONVS Gallus in Mathematicam inſtitutionem intruſit tractatum Geographicum vendibilem.

PETRVS DAVITY nobilis Gallus opus ante aliquot annos vulgarat de Rebuſpublicis, & Imperiis *des Eſtats & Empires*, quod poſtmodum in quinque corpora extendit. Multa habet exquiſita ex recentioribus relationibus, nauigationibus, hodœporiis, & huic Geographia recentior plurimùm debet.

HVGO SEMPILIVS Ieſuita Scotus in academia Madritenſi profeſſor compendium Geographicum ſuæ matheſi illigauit.

ABRAHAMVS GOLNITZ Danus de Geographia minutum opus emiſit, cui vt faciat fidem, magnam Europæ partem ſe luſtrâſſe ait. Indicem attexuit operi ſuo percommodum.

NICOLAVS SANSON Abbauillæus Geographus Regius, edidit tabulas methodicas cultiſſimas, itémque mappas plures Geographicas, quæ omnibus aliis meritò anteponuntur. Is omnium Geographorum ætatis noſtræ facilè princeps audit, ipſo etiam Batauorum iudicio, quibus palmam, & laudem in hac arte prætipuit.

CAPVT IV.

De cauſa finali Geographiæ.

IDEM eſt Geographiæ qui omnium ſcientiarum, & potiſſimùm Philoſophiæ, finis, videlicet animum hominis expolire. Scripſit enim ſub initium libri primi Strabo Geographiam τῆς τοῦ φιλοσόφου πραγματείας εἶναι, *philoſophi negotium eſſe*: & πολυμαθείαν quæ in Geographicâ cognitione exigitur nominandam eſſe τὴν φιλοσοφικὴν ἐπιστήμην. Huc quoque ſpectat, primos Philoſophiæ parentes, magnos Geographos extitiſſe, Homerum ſcilicet, Anaximandrum Mileſium, Hecatæum, Democritum, Eudoxum, &

alios, quorum catalogum ibidem texit Strabo.

Porrò vsque adeò homini instituendo necessaria videtur esse Geographia, vt eâ non modò eruditus, sed etiam illiteratus carere non debeat. Dixit enim Hipparchus apud Strabonem Γεωγραφικὴν ἱστορίαν conuenire παντὶ τῷ ἰδιώτῃ, καὶ φιλομαθοῦσι, *omni illiterato, & erudito.* Videlicet si feræ regionis situm agnoscunt in quâ degunt, syluas quibus se occulunt, arua in quibus pascuntur, quis deterioris conditionis quàm belluam hominem dicat esse, licèt indoctum?

Sed quidquid sit de illiterato, necessariam esse contendo Geographiam (vt reliquos taceam) Poëtæ, Philosopho, Historico, Politico.

De *Poëta* fatentur qui Virgilium, Ouidium, Silium, Statium, aliósque Poëseos proceres leuiter attigerunt. Certè (vt de aliis dissimulem) cùm Virgilij magnus interpres Seruius, ab hac imparatus ad eum enarrandum accessisset, tantas tenebras ab hac parte illi offudit, vt eas nondum Critici multis laboribus dissiparint. Hipparchus apud Strabonem ἀρχηγετὴν τῆς Γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Homerum nuncupat, & eius doctissimus interpres Eustathius illustrauit Dionysij θεσπίσιν. Ea ratio impulit patrum nostrorum memoriâ Lambertum Danęum Anglum ex poëtis omnibus Geographiam poëticam concinnare, quo successu iudicent eruditi.

De *Philosopho* iam satis multa superiùs commemorata sunt.

Neque *Historicum* minùs decet, quem sine Geographiâ cæcutire necesse est, cùm ipsa Historiæ dicatur oculus. Quapropter & Historicus sæpe vendicat sibi Geographi, & Chorographi partes, dum regiones depingit, in quibus negotia maioris momenti confecta sunt. Inde etiam Geographia non semel à Strabone ἱστορία Γεωγραφικὴ nominatur, & vir tantus fatetur se paratiorem accessisse ad scribendam historiam, quòd Geographiam apprimè calleret.

Politicus supereſt inter eruditos maximus, siquidem huic incumbit homines regere, & regibus assidere: at Politicus sine Geographiâ nullus est. *Primò*, quia, inquit Strabo, Γεωγραφικὴ πάσαις ὅτι ταῖς πράξεις ἀνάγεται ταῖς ἡγεμονικαῖς. *Geographia ad omnes principum actiones adhibetur:* quia scilicet princeps ex vno loco multas vrbes, atque prouincias plerumque regit. *Secundò*, quoniam consilio bella gerere Politicus debet, at quàm grauiter in bello

peccetur ex imperitiâ locorum multis exemplis idem Strabo probat. Ideóque Imperatores maximi hanc scientiam plurimi fecere. Habuit Alexander Macedo itinerum suorum dimensores. Quam ἀκριβῶς Galliæ situm nobis reliquit Cæsar in Commentariis? Quàm Geographiæ cupidus Hadrianus Imperator? Quàm eius deamans Germanicus, qui per se magnam Imperij Romani partem lustrare voluerunt. Augustus verò Cæsar cùm id per valetudinem minùs posset, per mensores suos id exsequi conatus est: vnde aliqui profluxisse credunt Itinerarium, quod Augusti nomine circumfertur.

Ex iis cùm constet Geographiam artes omnium præstantissimas excolere, conficitur eius finem nobilissimum esse, vtpote quæ tota viris illustribus perficiendis adhibeatur. Ne tamen nimium sibi arroget, videamus libris sequentibus quid ab aliis scientiis mutuetur.

LIBER SECVNDVS.

De elementis Geographiæ ex sphera armillari petitis.

CAPVT PRIMVM.

Primæ notiones sphæræ.

PRIMA. *Sphæra* est corpus solidum vnâ superficie circulari coronatum, cuius mediam partem habes in figurâ A.

SECVNDA. *Axis* sphæræ est diameter seu linea centrum orbis peruadens, circa quam voluitur idem orbis, cuius extrema dicuntur *poli*. Itaque omnis Axis est diameter, non vice versâ. Diametrum vides in D. E, Axem verò & Polos in B. C.

TERTIA. *Orbis* est corpus solidum concauâ, & conuexâ superficie circumclusum. Aspice figuram A.

QVARTA. *circulus Sphæræ* est linea cuius circumferentia in parte conuexâ sphæræ describitur. Hunc vides in F. G.

QVINTA. *circulus Sphæræ maior* est qui Sphæræ partem conuexam in duas partes æquales secat, vt N. I. *Minor* autem, qui eam in portiones inæquales diuidit: vt L. M. &c.

SEXTA. omnis circulus siue maior siue minor, olim in sexaginta partes secabatur, nunc in trecentas sexaginta, quas Geographi vocant *Gradus*, & has iterum in sexaginta, quas *Minuta*, aut *Scrupulos* nominant.

CAPVT II.

De Polis.

POLVS dicitur à Græco πολέω *verto*, quod circa illum cælestis machina circumuoluatur; appellatur quoque *vertex*, & duplex assignatur *Arcticus* & *Antarcticus*.

ARCTICVS nomen accepit ab Arcto seu Vrsâ vicino sidere, cuius stella borealior iam dissidet tantùm à Polo 2. gradibus cum 30. minutis vt vulgò creditur, seu 40. vt periti malunt. Olim totis gradibus duodecim cum minutis 24. ab eodem Polo disiunctus erat. Dicitur aliter *Borealis*, & *semper apparens*.

ANTARCTICVS sic appellatur, vel quia est *oppositus*, vel quia est *æqualis* Arctico: vtrumque enim significat particula ἀντὶ. Vocatur aliter *Notius*, *Australis*, & *semper latens*, videlicet respectu eorum, qui ab Æquatore versùs Arcticum declinant.

§. 3. *De circulis Sphæræ.*

Circulorum in Sphærâ alij maiores sunt, alij minores.

Maiores circuli sex.

COLVRVS dicitur à κολόω mutilo, quia pars versus Antarcticum nobis mutilata videtur, & latet. Hic porro duplex.

SOLSTITIORVM, secans Cancrum, & Capricornum, in quibus signis Sol videtur stare, diebus ad sensum neque crescentibus, neque decrescentibus.

ÆQVINOCTIORVM *Colurus* stringit Libram & Arietem, in quibus signis contingunt æquinoctia.

SPHÆRA ARMILLARIS.

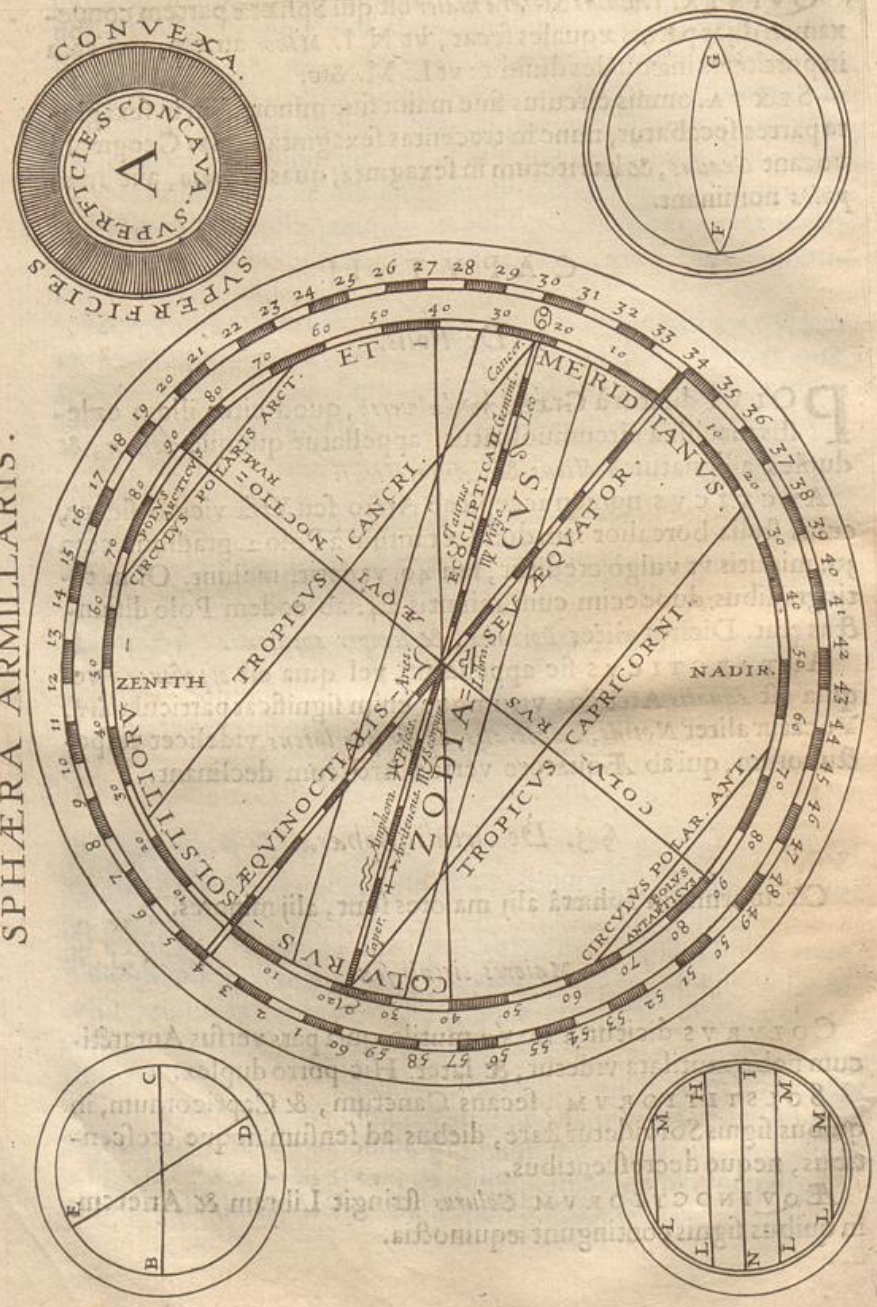

HORIZON à voce ὅρος *terminus*, à Latinis *Finitor*, & à veteribus *Oceanus*, diuiditur in Rationalem & Sensibilem.

Rationalis, seu *Naturalis*, & *Artificialis* Mundum in duas partes æquales secat, & duobus modis diuiditur: *Respectu terræ*, in *Rectum* cuius vertex dictus *Zenith* secat Æquatorem ad perpendiculum, & *Obliquum* cuius vertex demissus facit angulos inæquales: *Respectu autem cæli* in *Planum* qui ex humili loco videtur, & *Turbinatum* qui ab excelso.

Sensibilis autem circumscribitur visione nostrâ: qui ex loco plano, in obiectum item in plano constitutum, vt in mari & patenti æquore, non vltra 2840. passus Geometricos porrigitur.

ZODIACVS, seu *Orbis signifer*, est Circulus obliquus Æquatorem secans, in quo planetæ suas periodos decurrunt. Nomen accepit à voce ζῴδιον *animal*, quia pleraque signorum, animalia sunt: vel à ζωὴ *vita*, quia ex eo vita animantium pendet. In Zodiaco autem considerantur longitudo, & latitudo.

Latitudo olim ad 12. gradus extendebatur, nunc verò ad sexdecim, quoniam ab vtrâque æquatoris parte, 8. gradibus Planetæ quidam aberrant.

Longitudinem autem Zodiaci constituit ECLIPTICA, quæ est linea Zodiaci media, in qua fiunt Eclipses Solis & Lunæ, diuisa in duodecim signa, quorum singula in 30. gradus iterum diuiduntur, signa autem cum characteribus suis sic exprimuntur:

♈ ♉ ♊ ♋ ♌ ♍ ♎
Aries: Taurus: Gemini: Cancer: Leo: Virgo: Libra:
♏ ♐ ♑ ♒ ♓
Scorpius: Arcitenens: Caper: Amphora: Pisces.
Sagittarius: Capricornus: Aquarius:

ÆQVATOR, seu *Æquinoctialis*, & *Æquidialis* est linea quam cùm Sol decurrit, vbique gentium noctes æquantur diebus, præterquam sub polo.

MERIDIANVS, seu *linea medij cæli*: est linea cui suppositi populi simul habent meridiem, modò Sol illis affulgeat. Vbi tamen obseruabis Meridianum duobus modis sumi, 1° pro gradu longitudinis, & tum Meridianus simpliciter dicitur: 2° pro circulo totum orbem ambiente, & tum *Meridianus Maior* appellatur, & definiri potest linea cui suppositi populi simul habent meridiem aut mediam noctem.

Minores circuli quatuor.

POLARES circuli duo sunt, totidémque Tropici Sphæram inæqualiter diuidentes. Et *Polares* dicuntur à Polis à quibus distant 23. Gradibus cum dimidio: *Tropici* autem à τρέπω *verto*, quòd ab illis Sol cursum suum reflectat, 23. quoque Gradibus cum dimidio ab Æquatore disiuncti.

POLARIS CIRCVLVS ARCTICVS olim diuersus erat pro varietate locorum: nam ab antiquis vulgò definitur *Maximus apparentium nobis circulorum:* Nunc autem fixus est, & in tabulis omnibus 23. Gradibus cum dimidio à polo Arctico dissidet.

POLARIS CIRCVLVS ANTARCTICVS definiebatur ab antiquis *Maximus non apparentium circulorum*, ac proinde secundùm loca varia, varius erat: nunc autem 23. Gradibus cum $\frac{1}{2}$ à polo Antarctico separatur.

TROPICVS CANCRI est circulus maximè Borealis, quem Sol suâ conuersione 24. horarum describit.

TROPICVS CAPRICORNI est circulus maximè Australis, quem Sol suo circuitu notat.

§. 4. *De populorum situ.*

CONSIDERATVR ille situs penes Zonas, Vmbras, Habitationem, & Dextram, vel Sinistram.

NVM. 1. *Situs populorum secundùm Zonas.*

De Zonis tres falsæ opiniones veterum extiterunt, vna vera.

LVCRETIVS enim tantùm duas admittebat.

POLYBIVS & POSSIDONIVS sex: quoniam duas Torridas numerabant.

MARTIANVS CAPELLA decem: quoniam quinque vulgò receptas bifariam diuidebat.

VERA OPINIO admisit quinque Zonas, duas frigidas, totidem temperatas, & Torridam vnam.

FRIGIDA BOREALIS Saturno sacra circulo polari Arctico includitur.

FRIGIDA AVSTRALIS Mercurio addicta, polari Antarctico coërcetur.

TEMPERATA BOREALIS Veneri consecrata, inter polarem Arcticum, & Tropicum Cancri iacet.

TEMPERATA AVSTRALIS Ioui dicata Antarctico polari, & Capricorni Tropico continetur.

TORRIDA Martis propria, duobus Tropicis Cancri & Capricorni includitur.

NVM. 2. *Situs populorum secundùm Vmbras.*

AMPHICII qui habent vtrimque vmbras meridianas, hoc est versus Boream, & Austrum excurrentes diuersis anni temporibus: vt in zonâ Torridâ.

HETEROSCII, quorum vmbra meridiana vergit ad polorum alterutrum: nempe iis qui Temperatas incolunt.

PERISCII qui circa se vmbras rotari vident: vt qui in zonis Frigidis degunt.

ASCII qui carent vmbrâ meridianâ quodam anni tempore; quales qui Torridam incolunt, aut Tropicis subiacent.

MACROSCII, & BRACHYSCII, qui habent vmbras meridianas modò longiores, modò breuiores: quod licèt contingat incolis Temperatæ vtriusque, magis ad sensum tamen Torridæ conuenit.

ANTISCII qui habent oppositas vmbras meridianas, vt qui viuunt in oppositis Temperatis.

NVM. 3. *Populorum situs penes habitationem.*

PERIOECI sub eodem parallelo, & magno meridiano iacent.

ANTOECI sub oppositis parallelis siti sunt, & eodem meridiano: aliter ANTOMI quasi oppositis humeris; quoniam diuersos polos respiciunt.

ANTIPODES seu Antichthones qui viuunt sub eodem Magno Meridiano, vel sub Meridianis oppositis, itémque sub aduersis parallelis.

SYNOECI qui sub eodem parallelo degunt, aut etiam sub

DEXTRA Geometrarū. SINISTRA Astrologorum.

ORIENS

HABITATIONES

SEPTENTRIO

DEXTRA Astrologi. SINISTRA Sacerdotum.

MERIDIES

DEXTRA Sacerdotū. SINISTRA Pictarum.

OCCIDENS

DEXTRA Astrologorū. SINISTRA Geometrarum.

eodem meridiano ; quæ faciliùs picturâ quàm verbis expressa sunt.

NVM. 3. *De situ populorum penes dextram partem, & sinistram.*

NON eodem modo loquuntur scriptores omnes de læuâ, & dextrâ mundi parte : varietas autem loquendi his duobus versibus technicis expressa est,

Ad Boream terræ ; sed cæli mensor ad Austrum :
Præco Dei exortum videt : occasumque pœta.

GEOGRAPHVS Septentrionem respicit, & maximè ad polum attendit, ideóque Orientem *dextram* vocat, Occidentem *sinistram.*

ASTROLOGVS contra meridiem spectat & æquatorem ad quem magis sensibiles conuersiones, ideóque Occidens est illi *dextra*, Oriens *sinistra.*

SACERDOTES & AVGVRES in Orientem conuertuntur. *Illi ad surgentem conuersi lumina Solem.* Ideóque meridiem ad *dextram*, Septentrionem habent ad *sinistram.*

POETÆ denique conuertuntur ad insulas fortunatas & in Occidentem, ideóque meridiem habent à *læuâ*, Septentrionem à *dextrâ.*

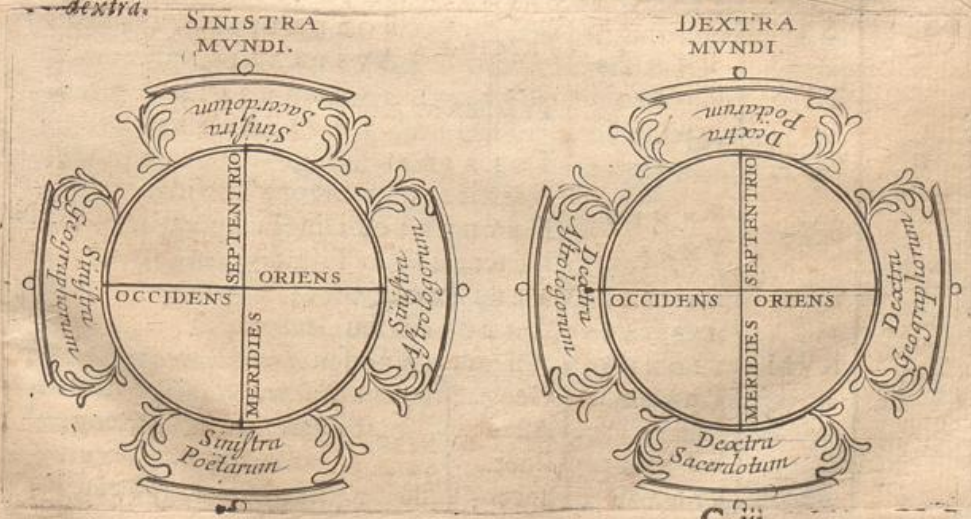

TABVLA METHODICA SPHÆRÆ ARMILLARIS.

- PVNCTA.
  - POLVS
    - Arcticus.
    - Antarcticus.
- CIRCVLI.
  - MAIORES QVATVOR.
    - COLVRVS Solſtitiorum.
    - COLVRVS Æquinoctiorum.
    - HORIZON.
      - RATIONALIS.
        - Reſpectu Terræ.
          - RECTVS.
          - OBLIQVVS.
        - Reſpectu Cæli.
          - PLANVS.
          - TVRBINATVS.
      - SENSIBILIS.
    - CIRCVLI SEX.
      - ZODIACVS.
        - Latitudo: Sexdecim graduum.
        - Longitudo: ECLIPTICA in quâ duodecim ſigna.
      - ÆQVATOR ſeu Æquinoctialis.
      - MERIDIANVS
        - Magnus
        - vulgaris.
  - MINORES QVATVOR.
    - TROPICI
      - CANCRI.
      - CAPRICORNI.
    - CIRCVLI POLARES
      - ARCTICVS.
      - ANTARCTICVS.
- SITVS POPVLORVM.
  - PENES ZONAS *Quinque.*
    - FRIGIDÆ
      - BOREALIS.
      - AVSTRALIS.
    - TEMPERATÆ
      - BOREALIS.
      - AVSTRALIS.
    - TORRIDA.
  - PENES VMBRAS.
    - AMPHISCII in zona Torridâ.
    - HETEROSCII in Temperatis.
    - PERISCII in Frigidis.
  - PENES HABITATIONEM.
    - PERIOECI.
    - ANTOECI ſeu *Antomi.*
    - ANTIPODES ſeu *Antichthones.*
  - PENES DEXTRAM ET SINISTRAM,
    - Geog.
      - SINISTRA.
        - *Occidens.*
        - *Oriens.*
        - *Meridies.*
        - *Septentrio.*
      - DEXTRA.
        - Aſtrol.
        - Geog.
        - Sacer.
        - Poët.
    - Aſtrol.
    - Poët.
    - Sacer.

CAPVT III.

De Climatis.

§. 1. *Climata secundùm antiquos.*

DIERVM augmentum quò magis ab Æquatore receditur, & accedítur ad polum primus omnium tradidisse videtur, Cratete Grammatico teste apud Geminum cap. 5. elementorum Astronomiæ,

HOMERVS, hic enim Odyss. 10. loquens de Læstrigonibus docet, noctis, & diei vias hîc propè esse,

Ἐγγὺς ἀρ νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κέλευθοι.

Propè enim noctis & diei sunt viæ.

Quibus verbis depingere videtur inclinationem Sphæræ, cuius meminit Pytheas Massilienſis in libris suis de Oceano, cùm narrat Barbaros indicasse sibi vbi Sol occumberet his quidem duab⁹, illis verò tribus horis, quibusdam autem paruo interuallo statim exsurgeret. Notauit idem Crates Homerum agnouisse Climata per menses lib. 15. Odyss. cùm de Cymmeriis loquitur, quibus poëticâ licentiâ omnem adimit lucem, quæ tamen illis verè cum Sole post sex menses redditur. Id expressit ingeniosè Aratus cùm dixit, *Ortus & occasus simul miſceri.*

GEMINVS postea, qui vixit Syllæ temporibus, meminit Climatum distinctiùs, appellátque Clima Rhodium 14. horarum cum $\frac{1}{2}$ Romanum 15. & alia vsque ad 24. horas vbi Tropicus totus apparet: ac deinceps ait diem esse vnius mensis, duorum, &c. vide caput eius 5. vbi doctrinam Climatum expeditissimam leges.

STRABO eam quoque ex Hipparcho tradidit, & nouem Climata appellauit. Primum per Meroen horarum 13. Secundum per Syenem hor. 13. $\frac{1}{2}$ Tertium per Alexandriam 14. IV. per Rhodum 14. $\frac{1}{2}$ V. per Romam 15. VI. per Pontum 15. $\frac{1}{2}$ VII. per Borysthenem 16. VIII. per Mæotidem 17. IX. denique quod tantùm extremum appellat horarum ferè 24. Cæterum eorum distantiam per gradus non assignat, sed per stadia quorum 700. tribuit vni gradui maximo.

PTOLEMÆVS denique omnium accuratissimè hoc dierum

TABVLA PARALLELORVM EX ALMAGESTO PTOLEMÆI

{ Libro Secundo Capite Sexto

PARALLELI	NOMINA PARALLELORVM	DIES SOISTITIALIS Bor.	Mi.	ALTITVDO POLI Gr.	Mi.
I	ÆQVATOR	12	0	0	0
II	PER INSVLAM TAPROBANAM	12	15	4	15
III	PER SINVM AVALITIVM	12	30	8	25
IV	PER SINVM ADVLITICVM	12	45	12	30
V	PER MEROEN Insulam	13	0	16	27
VI	PER NAPATA Regiam Æthiopum	13	15	20	14
VII	PER SYENEN	13	30	23	51
VIII	PER PTOLEMAIDE quæ est in Thebaide et dicit Mercurii	13	45	27	40
IX	PER INFERIOREM REGIONE Ægypti	14	0	30	22
X	Per Mediam PHŒNICIAM.	14	15	33	18
XI	PER RHODVM	14	30	36	0
XII	PER SMYRNEN	14	45	38	35
XIII	PER HELLESPŌTV̄	15	0	40	56
XIV	PER MASSILIĀ	15	15	43	5
XV	Per Mediū PONTV̄	15	30	45	1
XVI	Per Fontes DANVBII	15	45	46	51
XVII	Per Ostia Flu. BORYSTHENIS	16	0	48	32
XVIII	Per Mediam paludē MŒOTIDA	16	15	50	0
XIX	Per Australissima BRITANNIÆ	16	30	51	35
XX	Per Ostia Fl. RHENI	16	45	52	50
XXI	Per Ostia Fluuii TANAIDOS	17	0	54	1
XXII	Per BRIGANTIV̄ Manguæ Britanniæ	17	15	55	0
XXIII	Per Mediam Magnā BRITANNIĀ	17	30	56	0

PARALLELI	NOMINA PARALLELORVM	DIES SOISTITIALIS Hor.	Mi.	ALTITVDO POLI Gr.	Mi.
XXIV	PER CATVRACTORIV̄ Magnæ Britan	17	45	57	0
XXV	PER AVSTRALIA Paruæ Britanniæ	18	0	58	0
	Exinde non procedit per decrementa Quadrantis Sed Semiboræ, quia crebriores hic paralleli in exiguo terræ Spatio				
XXVI	Per Mediam PARVĀ BRITANN.	18	30	59	30
	Exinde parallel^us non vocat, sed his verbis vtitur VBI DIES EST TOT HORARVM				
XXVII	Per Borealia PARVÆ BRITAN	19	0	61	0
28	PER INSVLAS EBVDAS	19	30	62	0
29	PER THYLEN	20	0	63	0
	Exinde neqz parallelos nominat, neqz nominibus suis apellat: et per horas Integras decreseunt				
INDENVMERVS NON ADDITVR	30 PER SCYTHICAS GENTES IGNOTAS	21	0	64	30
	31 EXINDE	22	0	65	30
	32 NVLIA NOMINA	23	0	66	0
	33 ADDVNTVR	24	0	66	40
	Notat hic obliquum Circulum qui per Medium signorum est esse eumdem cum Horizonte Videlicet nostro Arctico Respondet				

LVCIS INCREMĒTA PER MĒSES

PARALLELI	LVX CONTINVA	Alti poli Gra.	Mi.
I	VNIVS MENSIS	67	15
II	DVORV̄ MENSIVM	69	30
III	TRIV̄ MENSIVM	72	20
IV	QVATVOR MENSIV̄	78	20
V	QVINQVE MENSIV̄	84	0
VI	SEX MENSIVM	90	0
	HIC DIES VNVS ET VNA NOX SEX MENSIV̄ FACIVNT ANNV̄	Hic gradus est tolius 4 partis	

augmentum expressit cap. 6. lib. 2. Magnæ Constructionis, vbi tamen tantùm meminit Parallelorum. Postea nihilominus cap. 7. & 12. Climatum mentionem facit. Tradidit & tabulam Parallelorum cap. 24 lib. 1 Geographiæ, sed à superiore nonnihil discrepantem, propterea quod in eâ tantùm orbis sui delineationem cogitabat. Itaque tabula ex cap. 6. Almagesti petita tibi omnium antiquarum instar esse debet, ideóque hîc appinximus emendatam.

§. 2. *Climata secundùm recentiores.*

NOMEN.

CLIMATA à verbo κλίνω nomen habent, quoniam petuntur ab inclinatione Sphæræ: quare à Vitruuio dicuntur *inclinationes*, à Gellio *deuergentiæ*, à Iouiano Pontano parùm Latinè *Clini*. Putant etiam aliqui apud Plinium *Segmenta* nuncupari, sed huius auctoris mentem non sunt assecuti.

DEFINITIO.

Clima est spatium terræ duobus parallelis comprehensum, cuius finis, diem Solstitialem seu longissimum dimidiâ horâ productiorem habet, quàm initium. Ita Clima continet duos parallelos, aut tres computatis extremis.

Est autem PARALLELVS spatium terræ, cuius finis diem maximum habet, quadrante vno longiorem quàm initium. Hic autem *Parallelus Climatum* dicitur cum addito, ad differentiam gradus latitudinis qui simpliciter *Parallelus* appellatur.

NVMERVS.

Numerantur Climata 24 quia cùm ab Æquatore numerentur, sub quo dies semper est horarum duodecim, & terminentur in circulis polaribus vbi dies maximus est 24 horarum, duodecim horæ in duas partes sectæ, reddunt 24. diuersitates diei Solstitialis per semihoras crescentis, & 48. parallelos, siue augmenta per quadrantes.

CLIMATVM TABVLA

CLIMATA.	PARALLELI.	DISPOSITIO PARALLELORV.	ALTITVDO POLI GRA.	MI.	DIES SOLSTITIALIS HO.	MI.	VRBES ILLVSTRES.	AMPLITVDO CLIMATVM GRA.	MI.	LEVCÆ
XIII	25	PRINC.	58	26	18	0	STOCHOLMIA *Sueciæ*. REVELIA *Liuoniæ* BELLA- OZERA *Moſchouiæ*	1	33	46 1/2
	26	MEDIV.	59	14	18	1/4				
	27	FINIS.	59	59	18	1/2				
XIV	27	PRINC.	59	59	18	1/2	ORCADES *ſupra Scotiam*. OBSLOVIV *Norueg.* CAMBALV *Tartariæ*.	1	9	39 1/2
	28	MEDIV.	60	41	18	3/4				
	29	FINIS.	61	18	19	0				
XV	29	PRINC.	61	18	19	0	BERGIS *Norueg.* VSTINGA *Moſchouiæ*.	1	7	31 1/2
	30	MEDIV.	61	53	19	1/4				
	31	FINIS.	62	25	19	1/2				
XVI	31	PRINC.	62	25	19	1/2	PAMENELICA *in permia prouincia Imperij Moſchouitici*.	0	58	29
	32	MEDIV.	62	55	19	3/4				
	33	FINIS.	63	23	20	0				
XVII	33	PRINC.	63	23	20	0	VASSA *in Finlandia*.	0	53	26 1/2
	34	MEDIV.	63	50	20	1/4				
	35	FINIS.	64	16	20	1/2				
XVIII	35	PRINC.	64	16	20	1/2	NIDROSIA *in Norueg.*	0	39	19 1/2
	36	MEDIV.	64	37	20	3/4				
	37	FINIS.	64	55	21	0				
XIX	37	PRINC.	64	55	21	0	OVLO *in Moſchouiâ*.	0	30	15
	38	MEDIV.	65	11	21	1/4				
	39	FINIS.	65	25	21	1/2				
XX	39	PRINC.	65	25	21	1/2	VISTVM *in Finlandiâ*.	0	22	11
	40	MEDIV.	65	36	21	3/4				
	41	FINIS.	65	47	22	0				
XXI	41	PRINC.	65	47	22	0	TORNA *in Bothniâ Sueciæ*.	0	21	9 1/2
	42	MEDIV.	65	57	22	1/4				
	43	FINIS.	66	6	22	1/2				
XXII	43	PRINC.	66	6	22	1/2	VOLINGA *in Moſchouia*.	0	14	7
	44	MEDIV.	66	14	22	3/4				
	45	FINIS.	66	20	23	0				
XXIII	45	PRINC.	66	20	23	0	SKALOTV *in Islandia*.	0	8	4
	46	MEDIV.	66	24	23	1/4				
	47	FINIS.	66	28	23	1/2				
XXIV	47	PRINC.	66	28	23	1/2	HOLA *in Islandia*.	0	3	1 1/2
	48	MEDIV	66	30	23	3/4				
		FINIS.	66	31	24	0				

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

- RECENS. ET ACCVRATA

CLIMATA	PARALLELI	DISPOSITIO PARALLELORVM	ALTITVDO POLI GRA.	MI	DIES SOLSTITIALIS HOR.	MI	VRBES ILLVSTRES	AMPLITVDO CLIMATV GRA	MI	LEVCÆ
I	1	PRINCIP.			12	0	MOLVCÆ Insulæ	8	34	257
	2	MEDIVM	4	18	12	1/4	MALDIVÆ. Insulæ			
	3	FINIS	8	34	12	1/2	MALACA In India			
II	3	PRINC	8	34	12	1/2	ZEILA In Æthiopia	8	9	244 1/2
	4	MEDIV	12	47	12	3/4	GOA In India			
	5	FINIS	16	43	13	0	COLVMBO In Insula Ceylan			
III	5	PRINC	16	43	13	0	DIV In Cambaia Regno Indiæ	7	28	224
	6	MEDIVM	20	33	13	1/4	MEXICVM In America Septentrionali			
	7	FINIS	24	11	13	1/2				
IV	7	PRINC	24	11	13	1/2	ORMVSIVM In Persida	6	36	198
	8	MEDIV	27	36	13	3/4	AGRA In Reg Mogoris			
	9	FINIS	30	47	14	0	HIEROSOLYMA Palestinæ			
							ALEXANDRIA Ægypti			
V	9	PRINC	30	47	14	0	TVNETVM In Barbaria	5	43	171 1/2
	10	MEDIVM	33	45	14	1/4	NICOSIA In Cypro			
	11	FINIS	36	30	14	1/2	NANQVINV In Sinas			
							MEACO In Persida			
VI	11	PRINC	36	30	14	1/2	OLISIPPO In Lusitania	4	32	146
	12	MEDIVM	39	2	14	3/4	MADRIV In Hispania			
	13	FINIS	41	22	15	0	PANORMVS In Sicilia			
							ISPAHAN In Persida			
VII	13	PRINC		22	15	0	MASSILIA In Gallia	4	7	123 1/2
	14	MEDIVM	43	32	15	1/4	ROMA In Italia			
	15	FINIS	45	29	15	1/2	CONSTANTINOPLI In Græcia			
							TRAPEZVS In Natolia			
VIII	15	PRINCIP	45	29	15	1/2	LVTETIA In Gallia	3	32	106
	16	MEDIVM	47	20	15	3/4	VIENNA In Germania			
	17	FINIS	49	1	16	0	SARMACHADA Tartaria			
							PEQVINVM In Sinis			
IX	17	PRINC	49	1	16	0	COLONIA In Grmania	2	37	88 1/2
	18	MEDIV	50	33	16	1/4	PRAGA In Bohæmia			
	19	FINIS	51	58	16	1/2	CRACOVIA In Polonia			
							ASTRACAN In Moschouia			
X	19	PRINC	51	58	16	1/2	LONDINVM In Anglia	2	31	71
	20	MEDIVM	53	17	16	3/4	DVBLINV In Hibernia			
	21	FINIS	54	29	17	0	AMSTELDAMV Belgii			
							GEDANVM Prussiæ			
XI	21	PRINC	54	29	17	0	VILNA In Lithuania	2	8	64
	22	MEDIV	55	34	17	1/4	SMOLENSKO Poloniæ			
	23	FINIS	56	37	17	1/2	MOSCOVIA Russiæ			
XII	23	PRINC.	56	37	17	1/2	EDINEVRGV In Scotia	1	49	54 1/2
	24	MEDIVM	57	34	17	3/4	HAFNIA In Dania			
	25	FINIS	58	26	18	0	RIGA In Livonia			

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

APPELLATIO.

Veteres non tantùm Climata appellabant ex numero, *primum*, *secundum*, &c. Sed etiam per loca illustriora, quæ in Climate reperiebantur, *per Meroen*, *per Syenem*, *Alexandriam*, *Rhodum*, *Hellespontum*, &c. Verùm quoniam vnum Clima prætermittebant, propterea quòd regiones vicinas Æquatori non agnoscebant, nos tantùm numeri nomen retinuimus; tu ex locis celebrioribus, quæ appingimus in tabula selige quod voles. Clauius vt huic malo mederetur antepositit vnum clima ex tribus totis parallelis constans, quod *innominatum* appellauit; verùm hoc commentum quæstionem turbat potiùs, quàm illustrat, & rudibus multùm facessit negotij.

TABVLÆ CLIMATVM EXPOSITIO.

Hanc elaborauimus diligentissimè & clarissimam atque expeditissimam reddere conati sumus. Diuiditur in columnas octo. In *prima* numerus climatum exprimitur. In *secunda* numerus parallelorum. In *tertia* climatum dispositio secundùm initium, medium, & finem; vbi cum Ptolemæo in Almagesto Æquatorem primum parallelum facimus. In *quarta* notatur longitudo diei Solstitialis, seu Maximi. In *quinta* eleuatio Poli; & ope huius columnæ inuenies cui climati subsit locus oblatus, & cuius iam nosti latitudinem. In *sexta* vrbes illustres, ex quibus climata poterunt appellari. *Septima* & *octaua* ostendunt amplitudinem cuiusque climatis, siue per leucas, siue per gradus.

§. 3. *Climata impropriè dicta, siue decrescentia per dies plures.*

Post circulos polares lux solstitialis non censetur crescere per semihoras, sed per dies totos, immò & per menses ipsos: sic enim Geminus, sic Ptolemæus locuti sunt. Quæ tamen locutio non satis videtur accurata, maximè quia probabilius est omnia signa Syzyga esse, ac proinde non potest assignari situs Sphæræ in quo Sol populis luceat tantùm in Cancro, non in Geminis; sed quicumque locus Solem videt commorantem in Cancro, eun-

CLIMATA IMPROPRIE DICTA SEV PER DIES PLVRIMOS CRESCENTIA

VETRA CIRCVLVM POLAREM ARCTICVM

NVMERVS	ALTITVDO POLI Gr.	Mi.	LVX PRODVCTIOR	LOCA VTCVMQVE COGNITA	AMPLITVDO PER GRAD. Gr.	Mi	PER LEVCAS FRANCICAS
I	67	21	TRIGINTA VNIVS DIEI	PARS LABRONVM	0	49	24 ½
II	69	48	62 Dierum	GROENLANDIÆ AVSTRALIA	2	27	73 ½
III	73	37	93 Dierum	NOVÆ ZEMBLÆ AVSTRALIA	3	35	107 ½
IV	78	30	124 Dierum	NOVA ZEMBLÆ BOREALIA	4	33	146 ½
V	84	5	155 Dierum	SPITZBERGA	5	25	162 ½
VI	90		186 vel 187 Dierum Circiter	INCOGNITA REGIO	5	55	177 ½

VLTRA CIRCVLVM POLAREM ANTARCTICVM

NVMERVS	ALTITVDO POLI Gr.	Mi.	LVX PRODVCTIOR	LOCA	AMPLITVDO PER GRADVS Gr.	Mi.	PER LEVCAS
I	67	21	VIGINTI NOVEM DIERVM	- HIC	0	49	24 ½
II	69	48	58 Dierum.	NVLLA	2	27	73 ½
III	73	37	88 Dierum	HACTENVS	3	35	107 ½
IV	78	30	118 Dierum	DETECTA	4	33	146 ½
V	84	5	147 Dierum	SVNT	5	25	162 ½
VI	90	0	177 vel 177 Dierum Circiter		5	55	177 ½

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

dem, & in Geminis videt, atque ita de reliquis signis. Satiùs ergo iudicauimus per dies digerere Climata, quæ à polaribus circulis in polos procedunt; vocantúrque *impropriè* dicta; quia per semihoram non crescunt. Vidi autem illustrem Astrologum, qui tria tantùm illiusmodi Climata numeraret; *Primum* cùm Sol moratur in Cancro, & in Geminis: *Secundum* cùm insuper hæret in Tauro & Leone: *Tertium* denique cùm sex Borealia signa Zodiaci decurrit. Nos certè antiquitatem venerati numerum antiquum retinuimus, & mensis duntaxat nomen expunximus.

Quod autem mirum videbitur hæc Climata quò magis accedunt ad polos, eò maius spatium terræ occupant: cum è contrà Climata propriè dicta restringantur, quò magis ab Æquatore recedunt. Cuius ratio postea afferetur petita ex dispositione signorum in Eccliptică Zodiaci.

Quódque magis mirabere, non sufficit eadem tabula Climatis impropriis Borealibus, & Australibus; cùm eadem tabula exhibeat Climata propriè dicta siue Australia, siue Borealia. Cuius diuersitatis ratio est; quia pluribus diebus Sol percurrit signa Borealia, paucioribus Australia; hæc nempe 178. diebus horis 21. minutis 42. secundis 25. illa verò 186. diebus horis 8. minutis 12. secundis 44. Siue vt loquuntur pingui mineruâ Ecclesiastici Computistæ Sol 94. diebus transit ab æquinoctio verno, ad solstitium æstiuum, & 94. item diebus ab æstiuo solstitio ad æquinoctium autumnale; hinc verò ad solstitium hibernum 89. diebus & sex horis, & inde ad æquinoctium vernum 89. diebus. Cuius varietatis caussa reiicienda est in diuersitatem centri motus Solaris à centro terræ. Quæ tamen mutatio ἐκκεντρότητος quia subinde inducitur, continget aliquando si diutiùs mundus perduret, vt quod de Boreali parte nunc dicitur, postea de Australi afferatur.

§. 4. *Ratio inueniendorum Climatum.*

VT Climata reperiamus accuratè, vtemur methodo, quâ Crepusculorum diuersitas intelligitur, quæ ita se habet.

Quadrantem circuli diuide in partes 90. ciúsque quadrantis latus A. B. sit Æquator, latus B. C. horizon populorum, qui sub Æquatore viuunt. Tam ab Æquatore sursùm progrediendo sepone 23. gradus cum dimidio, ab hoc puncto duc lineam Æqua-

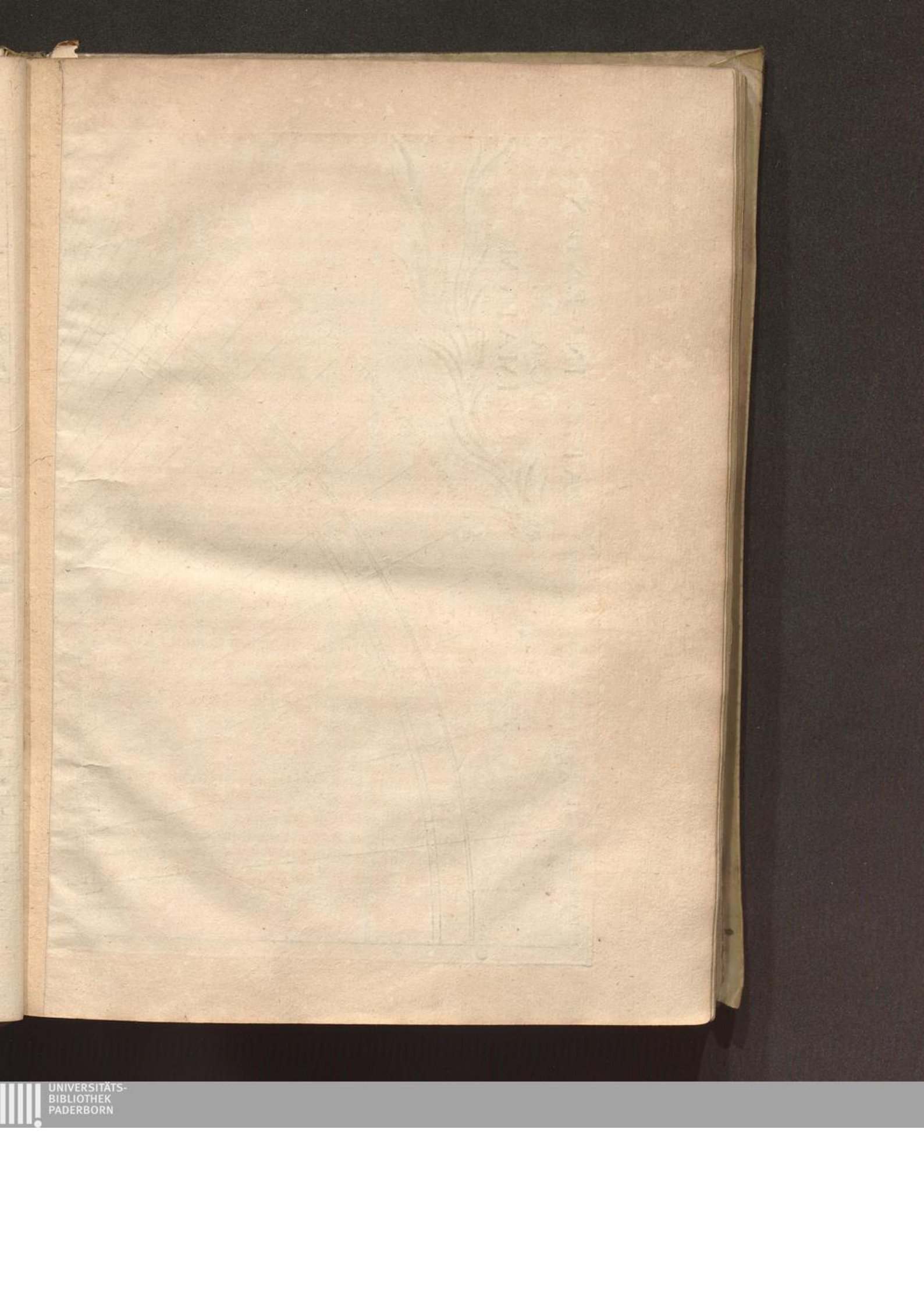

RATIO INVENIENDORVM CLIMATVM.

Inter paginam 30. et 31.

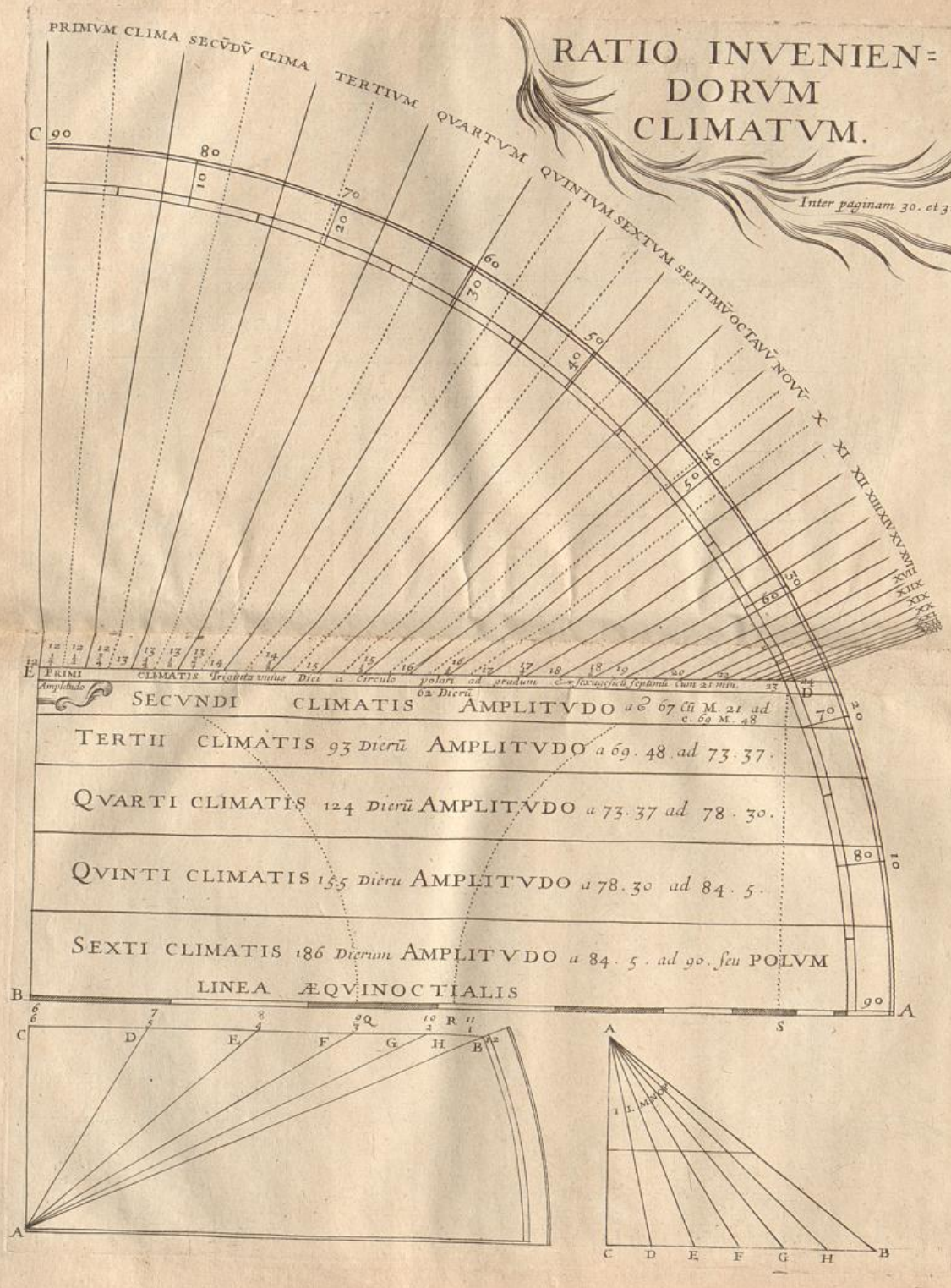

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tori parallelam D. E. quæ tibi repræsentabit Tropicum Cancri: in eâ lineâ Climatum, & parallelorum distantiam sic inuenies. Supra lineam D. E. excita duos circuli quadrantes, quorum semidiameter sit linea prædicta, eósque quadrantes, in partes 24. seca vt inuenias Climata, aut 48. portiones, vt reperias parallellos: ab vtrisque punctis in quadrantibus notatis ducito lineas, quæ Tropicum secent, seu lineam D. E. & ex earum intercapedine distantiam Climatum, & parallelorum habebis.

Nam ex puncto B. centro primi quadrantis duces lineam per primum interuallum ex 48. notatis in linea D. E. aduertes in maioris quadrantis diuisione attingere gradum eleuationis quatuor cum minutis 18. hîc finem habebis primi paralleli. Duces aliam lineam per secundum spatium videbis incidere in gradum 8. cum minutis 24. hîc scies claudi secundum parallelum, ac proinde primum Clima; atque ita deinceps, donec perueneris ad 48. interuallum, quod cadere deprehendes in gradum 66. cum dimidio, seu polarem Arcticum, in quo Climata propriè dicta finiuntur.

Hæc methodus facilior, reddit rationem quæsiti de inæquali distantiâ Climatum. Quæ ratio innititur demonstratione, quam tibi appẽdix nostræ tabulæ repræsentat. Videlicet quod si à puncto A. ducantur lineæ in lineam B. C. quæ diuidant illam in partes æquales C. D. E. F. G. H. & vna earum demissa sit ad perpendiculum in lineam B. C. diuisam, quò magis sectiones D. E. F. &c. recedent à perpendiculari C. eò minorem sustinebunt angulum, & erit angulis I. maior quàm L. & ita deinceps. Quòd si linea C. B. diuidatur in partes eò minores, quò magis recedunt à perpendiculari, minores adhuc sustinebunt angulos. At ita se habent spatia in Tropico notata; igitur quò magis lineæ protractæ recedent à lineâ A. C. seu Horizonte, eò minora erunt interualla.

Id autem ad sensum deprehenditur in commotione sphæræ rectæ, attollendo sensim vnum è polis. Cùm enim Horizon secet Æquatorem, duósque Tropicos in duas partes æquales quando Sphæra recta constituitur, vbi redditur illa obliquior maiorem circulorum istorum portionem nobis ostendit, minorem occulit; & eius apparentiæ inæqualitas magis elucebit, quò magis polus attolletur. Hoc est porrò, quod dixere veteres potissimum Geminus, & Cleomedes: *Quò maior est inclinatio, eò semper maior arcus illorum* (circulorum) *quos Sol decurrit supra finientem apparet, minor*

latet. Quæ omnia accuratiùs demonſtrantur in Sphæricis Theodoſij lib. 2. propoſ. 19.

§. 5. *Ratio inueniendorum Climatum poſt circulos polares.*

VT lucis incrementum poſt circulos polares deprehendatur, attendendum ad ſigna in quibus Sol commoratur dum percurrit Ecclipticam. At certum eſt dies parum creſcere, & imminui, dum Sol commoratur in ſignis Tropico vicinioribus, ad ſenſum augeri aut deficere, cùm in remotioribus verſatur. Vnde fit vt Climata hæc anguſtiora ſint, quò magis accedunt ad Tropicos, latiora quò magis ad polos vergunt. Hoc autem augmentum in propoſitâ figura ſic agnoſces.

Ex termino Tropici ſeu litera D. perpendicularem demitte in Æquatorem, & exinde duos circuli quadrantes ducito, quorum hæc perpendicularis erit diameter. Eos quadrantes in ſex partes diuide, quot ſunt Climata impropriè dicta. Lineæ ex diuiſionibus quadrantum in perpendicularem ductæ, dabunt tibi horum Climatum interualla.

CAPVT VLTIMVM.

De Ventis.

§. 1. *De numero ventorum ſecundùm veteres.*

PHILOSOPHI QVIDAM APVD ARISTOTELEM vnicum ventum duntaxat admittebant: quoniam (inquiebant) ventus eſt tantùm aër motus. De his 1. Meter. cap. 13. Philoſophus.

THERIALCES APVD STRABONEM duos tantùm recipiebat ſibi ab vtroque polo oppoſitos, dicebantúrque

BOREAS NOTVS.

POETÆ GRÆCI ET LATINI quatuor appellant, quos ſibi inuicem ita opponunt.

Auſter Νότος	Aquilo Βορέας
Eurus Εὖρος	Fauonius Ζέφυρος.

Zephyri autem loco in tempeſtate ſolent Africum ſubſtituere.

ANDRO-

ANDRONICVS CYRRHESTES apud Strabonem in turri octagonâ Athenis octo dispoſuerat, quos Triton mobilis virgâ indicabat.

AQVILO	NOTVS.
APELIOTES	ZEPHYRVS.
CÆCIAS	AFRICVS.
ARGESTES	EVRVS.

PLINIVS, SENECA, ARISTOTELES duodecim recipiunt, quos Seneca ex punctis Tropicorum, Circulorum Polarium, & Meridiani prædictos circulos ſecantis, colligit.

Subſolanus Ἀπηλιώτης.	Fauonius Ζέφυρος.
Boreas Ἀπαρκτίας.	Auſter Νότος.
Aquilo Μέσης.	Albonotus Λευκόνοτος.
Cæcias Καικίας.	Africus Λίψ.
Corus Ἀργέστης.	Vulturnus Εὖρος.
Thraſcias Θρασκίας.	Euronotus Φοινικίας.

VITRVVIVS LIB. I°. CAP. VI°. VIGINTI QVATVOR.

SEPTENTRIO	AVSTER.
Thraſcias	Euronotus.
Corus	Vulturnus.
Caurus	Eurus.
Circius	Cæcias.
Eteſiæ	Ornithiæ.
FAVONIVS	SOLANVS.
Argeſtes	Carbas.
Subueſperus	Boreas.
Africus	Aquilo.
Libonotus	Supernas.
Altanus.	Gallicus.

§. 2. *Ventorum Antiquorum Syllabus.*

AFRICVS Græcis Λίψ ab Africâ dictus (quæ Græcis Libya eſt) nomen accepit, procelloſus imprimis; quo tamen flante mirum eſt (Plinio teſte) Alcyonum proli ſterni mare. Ariſtoteles ait eum vix obducere cælum nubibus, quoniam illas rapiditate ſuâ diſſipat.

ALTANVS à Vitruuio iuxta Auſtrum collocatur, & ſic dici-

tur quòd *altiùs nubes agat*, aut fortè ab Altano vrbe Calabriæ respectu Brunduſij, aut Tarenti; ex eo retinuere nomen venti meridionales *les Autans*.

APARCTIAS ab Vrſa Minore nomen habet, Latinis *Septentrio*: in Europâ ſerenus, in Africâ nubilus. Confunditur à quibuſdam cum *Borea*, *Aquilone*, & *Eteſiis*.

APELIOTES, Senecæ Apheliotes à Græco ἥλιος, Latinis *Solanus*, & *Subſolanus* ſpirans ab Oriente Æquinoctiali. Denominatur autem ventus à Sole potiùs naſcente, quàm Occidente, quia Oriens flatum auget, Occidens premit, inquit Plinius.

ARGESTES à Vitruuio infra Fauonium conſtituitur, apud Ariſtotelem, Plinium, Strabonem loco Cauri ſupponitur. Ab Homero certè νότος appellatur. Dicitur à Græco Ἀργὸς quæ *pigrum* ſonat, igitur per Antiphraſim, eſt enim procelloſus: licèt id Seneca neget cùm eum mollem vocat, ac euntibus, & redeuntibus communem. Idem videtur eſſe cum *Iapyge*, & *Cauro*.

AQVILO ab Aquilæ velocitate dictus. Eius loco ab Ariſtotele ſubſtituitur Meſes: ſed Plinius & Seneca aliter ſentiunt.

ATABALVS & *Atabulus* ventus eſt peculiaris Apuliæ, cuius meminit Horat. Sat. v. Quidam *Ataburum* legunt, & ab Ataburo monte Siciliæ nominari putant; quare ab eodem Horat. torrere dicitur montes Apuliæ. Porphirion tamen dictum credit ὅτι τὸ τὴν ἄτην βάλλειν ab inferenda noxa, quia ſic omnia arefacit vt nullis poſſint Solibus recreari ait Plinius.

AVSTER ab hauriendis aquis appellatur, licèt non aſperetur: Græcis Notus eſt.

BOREAS Græcorum, Aquilo Latinorum eſt, & dicitur vel à Rege Thraciæ, vt Mythologi, vel ἀπὸ τῆς βοῆς, quoniam eſt violenti flatus, & ſonori, vt vult apud Gellium Phauorinus.

CÆCIAS vulgo inter Aquilonem, & Subſolanum collocatur, ab vno Vitruuio inter Subſolanum, & Eurum. Non pellit nubes, ſed ad ſe videtur attrahere, vnde nata parœmia. Tatius c. 32. Iſag. in phænomena Arati ait ita dictum à Fl. Caïco. vocatur aliter *Helleſpontias*.

CARBAS ſupra Subſolanum infra Boream Vitruuio; fortè ab vrbe Carba minoris Armeniæ.

CATAOEGIS Pamphyliam infeſtat apud Senecam 5. Nat. quæſt. An ab Oegoſagis Galatiæ? videtur ſanè ad Septentrionem referendus.

CAVRVS à Vitruuio constituitur vbi Plinius, & Aristoteles Argesten locant: sic vocatur quòd in morem Pantheræ stridere seu *Caurire* videatur.

CIRCIVS Cercius Catoni, sic appellatur à *turbine*, vt vult Phauorinus apud Gellium. Tribuitur vni Galliæ à Plinio, & Senecâ, Cato eo quoque infestari Hispanos Alpinos ait. Neque tamen totam Galliam quatit, siquidem Viennæ non sentitur, inquit Plinius. Percellere armatum hominem, & plaustrum ait Cato: Gallorum ædificia diruere, inquit Seneca, & tamen coli ab indigenis, quòd huic debeant salubritatem, ideóque ei ab Augusto in Galliis agenti votum esse templum. Rectè collocatum esse à Vitruuio arguit Plinij locus.

CORVS vulgò cum Cauro confunditur, distinguitur tamen à Vitruuio: Seneca hunc violentum vocat, & in vnam partem rapacem.

ETESIÆ sic vocantur quasi *Anniuersarij*, tempestiui & salubres omni viuenti, inquit Tullius. Plinius ait flare biduo post exortum Caniculæ, Theon in Aratum ab exortu Caniculæ, vt plurimùm 60. diebus ad Arcturum. Ab antiquis vulgò crediti sunt flare à Septentrione, quare à Lucretio *Etesiæ flabra Aquilonum*: vnde quidam eis assignarunt Nili inundationem. Alij in Occidentem, alij in Orientem declinare malunt, Nigidius etiam apud Gellium in Austrum. Videlicet, inquit idem Gellius lib. 2. cap. 22. ex aliâ, atque aliâ cæli parte flant. Plinius eos cum *Prodromis* videtur confundere: Seneca tradit vocari, *somniculosos*, & *delicatos*, quia inquit, *mane surgere nesciunt*.

EVRONOTVS Aristoteli *Leuconotus*, aliter & *Phœnicias* de quo postea. Inter Eurum, & Notum ab Aristotele collocatur; à Vitruuio inter Vulturnum, & Austrum.

EVRVS Εὖρος quasi Εὔρυος *fluidus* quia excitat sudorem, vt vult Eustathius, vel quasi ἀπὸ τῆς Εω ῥίων procedens ab Aurorâ. Confunditur aliquando cum Subsolano, & Vulturno. Immo & ab aliis affigitur Orienti æstiuo, ab aliis hyemali, ait Strabo.

FAVONIVS à fouendo dictus, quod ab eo plantæ enectæ frigore refoueantur. Græcis est Ζέφυρος.

GALLICVS cuius meminit vnus Vitruuius, & prope Septentrionem, versus Austrum locat.

HELLESPONTIAS ab Hellesponto vnde spirat in Græciam

& Athenas, aliter Cæcias de quo supra.

IAPYX cuius meminere Horatius, & Virgilius. Ad Caurum, seu Argesten referri debet. Optatur enim ab Horatio Maroni ex Italia in Græciam & Athenas soluturo, & eo vsa est Cleopatra ex Epyro in Ægyptum fugiens. Nomen habet à Iapygiâ parte Apuliæ.

LEVCONOTVS aliter *Euronotus*, item & *Phœnicias*. Dicitur autem Leuconotus quòd serenitatem inducat: λευκὸν enim *serenum* est.

LIBONOTVS ita dictus quòd Notum inter, & Africum spiret: à quibusdam Leuconotus apud Strabonem nominatur.

MESES quasi *medius*: à Plinio locatur inter Aquilonem, & Cæciam; ab Aristotele post Boream versus Orientem loco Aquilonis Pliniani.

NOTVS à Græco νότος *humor* quia valdè humidus: vel vt apud Gellium Phauorinus ab ὀνῶ *Lædo* vnde ὄνοτος & per aphæresin νότος, inquit Eustathius, quòd frugibus, & corporibus noceat. Noctu vehementior est, quàm interdiu: & eo flante animalia minus esuriunt, ait Plinius. In mari Adriatico sæuit atrociùs.

OLYMPIAS à Plinio supra Argesten effertur: qui etiam notat consuetudinem inualuisse vt *Olympias*, *Scyron* & *Argestes* confundantur, quod & fecit Aristoteles. Nomen habet ab Olympo monte respectu Thessalorum.

ORNITHIAS quasi *Auicularis* quia post Brumam spirans aues reducit, ait Plinius, éstque admodùm temperatus. At Geminus frigidum appellat. Ab Aristotele, & Vitruuio opponuntur Ornithiæ Etesiis.

PHOENICIAS à Phœnicibus qui eo vtuntur soluentes in Græciam. *Euronotus* aliter dicitur.

SCYRON à montibus seu Petris Scyroniis vocatur, & maximè Athenienses infestat. Hunc Plinius infra Argestem ablegat. Quomodo autem cum Olympiâ, & Argeste confundatur suprà innuimus.

SEPTENTRIO à polo Arctico spirat, Græcis Aparctias de quo superiùs.

SOLANVS Vitruuio, Plinio *Subsolanus*, ab Oriente Æquinoctiali spirat.

SVBSOLANVS idem cum *Solano*.

VENTORVM ACCVRATA TABVLA
SECVNDVM VETEREM ET NOVĀ
DISPOSITIONĒ AC NOMEN=CLATVRĀ.

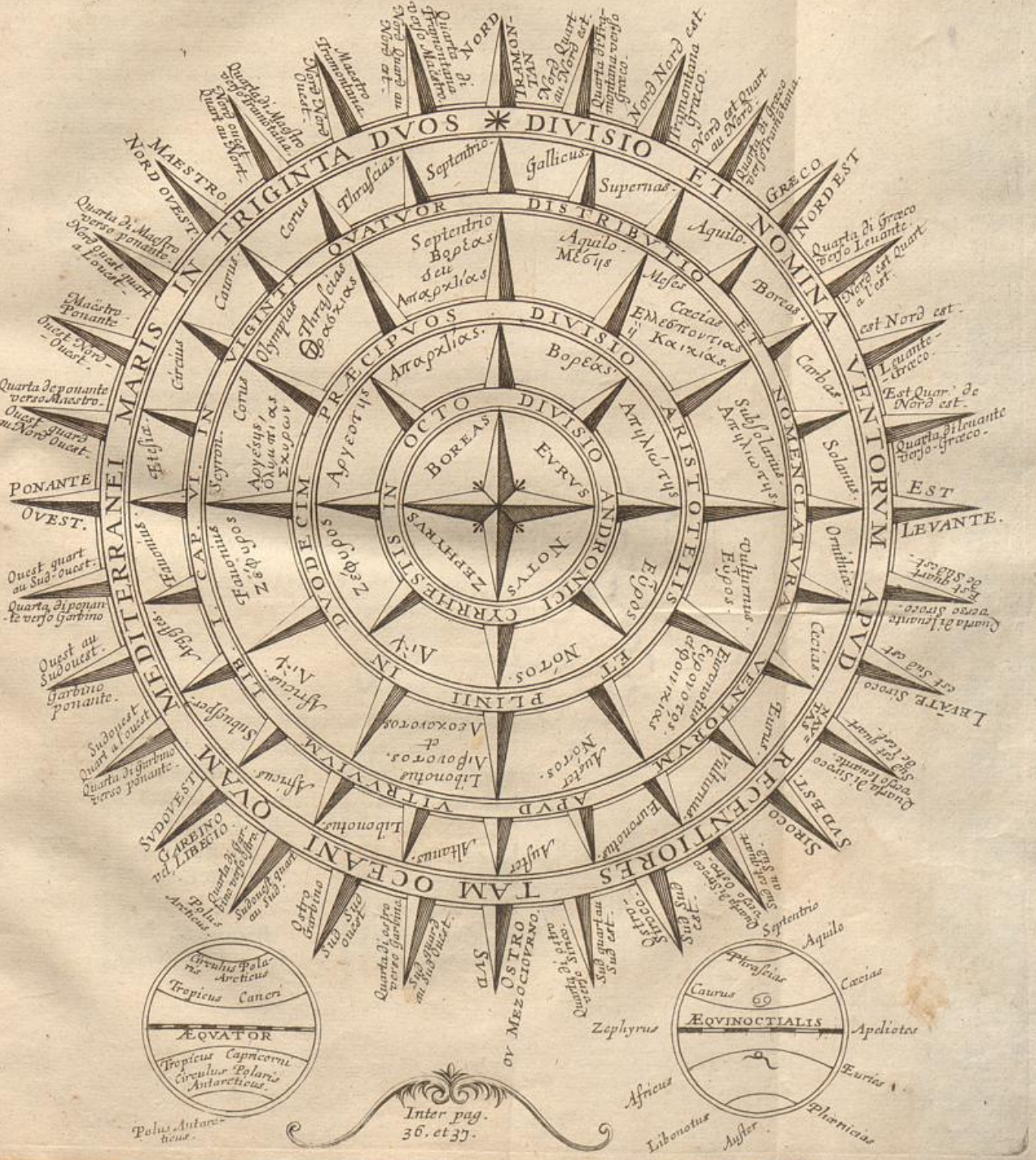

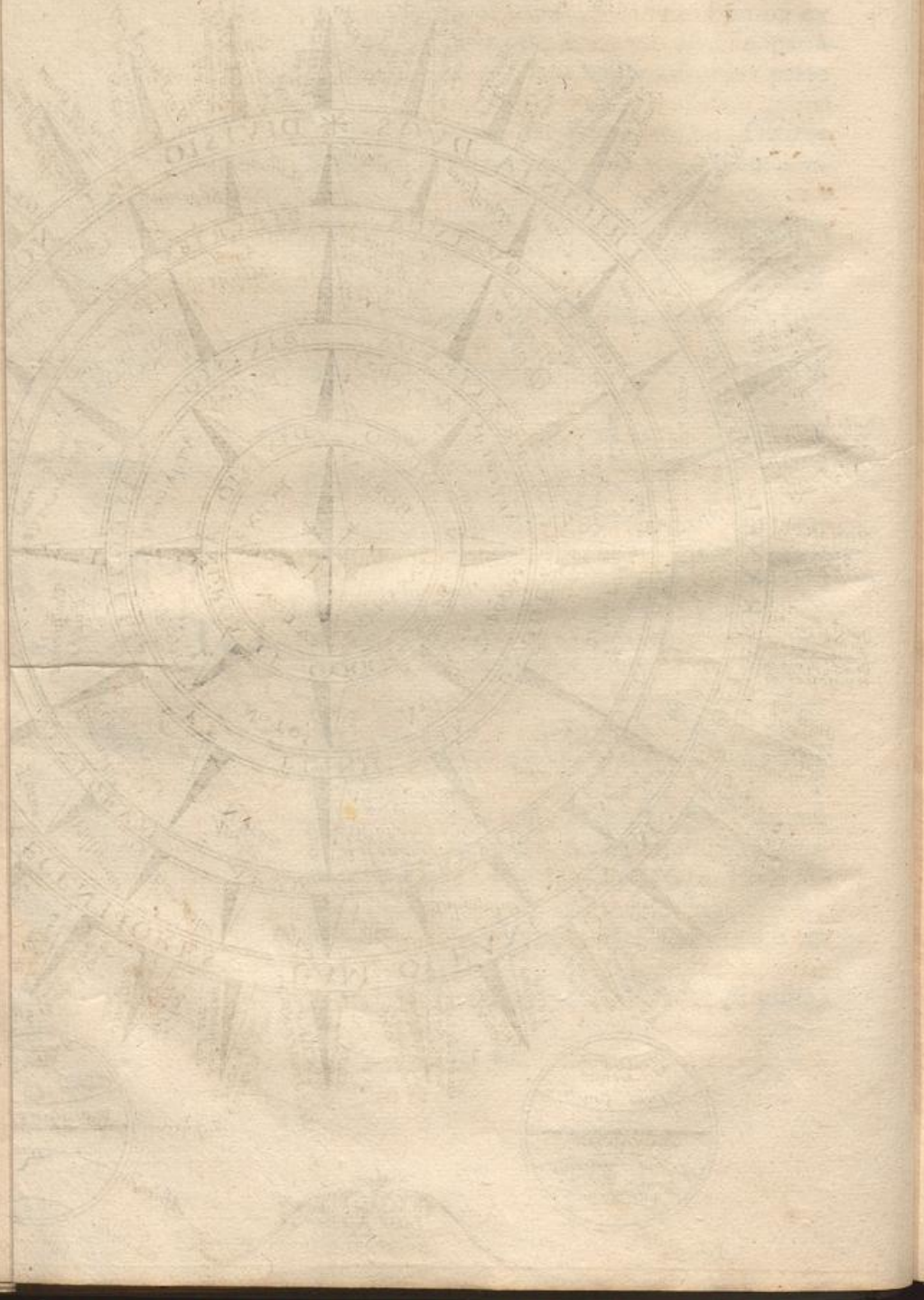

SVBVESPERVS quem vnus appellat Vitruuius, atque inter Argesten, & Africum statuit.

SVPERNAS appellatur quoque ab vno Vitruuio, & supra Aquilonem collocatur.

THRASCIAS nomen habet à Thracia latè sumptâ, hoc est à regionibus supra Macedoniam extensis. De eius situ omnes conueniunt.

WLTVRNVS infra Eurum ab vno Vitruuio statuitur, à Latinis pluribus cum Euro confunditur. Quidam apud Gellium vocant Euronotum. Dicitur à vulture aue, vel à Vulturno fluuio Campaniæ.

ZEPHYRVS quasi ζὼην φέρων *vitam ferens*, Latinis Fauonius.

§. 3. *De Ventis secundùm recentiores.*

DIVIDVNTVR venti 32. in Cardinales, Secundarios, Tertiarios, & Quadrantes.

CARDINALES *sic dicti quod à 4. mundi Cardinibus spirent.*

In Oceano.	EST ab Oriente.	LEVANTE.	*In Mediterraneo.*
	OVEST ab Occidente.	PONENTE.	
	SVD à Meridie.	OSTRO seu Mesogiorno.	
	NORD à Septentrione.	TRAMONTANA.	

SECVNDARII *in quibus Nord & Sud nomen incipiunt.*

In Oceano.	SVDEST.	SIROCO.	*In Mediterraneo.*
	NORDEST.	GRÆCO.	
	SVDOVEST.	GARBINO seu Libecio.	
	NORDOVEST.	MAESTRO.	

TERTIARII *in quibus Secundarius claudit nomen, inchoat Cardinalis.*

In Oceano.	Oueſt-Nord-oueſt.	*Ponente-Maeſtro.*
	Nord-Nord-oueſt.	*Maeſtro-Tramontana.*
	Nord-Nord-Eſt.	*Tramontana-Græco.*
	Eſt-Nord-Eſt.	*Leuante-Græco.*
	Eſt-Sud-Eſt.	*Leuante-Siroco.*
	Sud-Sud-Eſt.	*Oſtro-Siroco.*
	Sud-Sud-oueſt.	*Oſtro-Garbino.*
	Oueſt-Sud-oueſt.	*Ponente-Garbino.*

In Mediterraneo.

QVADRANTES *ex Cardinalibus, & Secundariis complicati, addito nomine quadrantis.*

In Oceano.	In Mediterraneo.
Oueſt quart de Nordoueſt.	*Quarta di Ponente verſo Maeſtro.*
Nordoueſt quart de l'oueſt.	*Quarta di Maeſtro verſo Ponente.*
Nordoueſt quart au Nord.	*Quarta di Maeſtro verſo Tramontana.*
Nord quart au Nordoueſt.	*Quarta di Tramontana verſo Maeſtro.*
Nord quart au Nordeſt.	*Quarta di Tramontana verſo Græco.*
Nordeſt quart au Nord.	*Quarta di Græco verſo Tramontana.*
Nordeſt quart à l'eſt.	*Quarta di Græco verſo Leuante.*
Eſt quart au Nordeſt.	*Quarta di Leuante verſo Græco.*
Eſt quart au Sudeſt.	*Quarta di Leuante verſo Siroco.*
Sudeſt quart à l'eſt.	*Quarta di Siroco verſo Leuante.*
Sudeſt quart du Sud.	*Quarta di Siroco verſo Oſtro.*
Sud quart au Sudeſt.	*Quarta di Oſtro verſo Siroco.*
Sud quart du Sudoueſt.	*Quarta di Oſtro verſo Garbino.*
Sudoueſt quart du Sud.	*Quarta di Garbino verſo Oſtro.*
Sudoueſt quart à l'oueſt.	*Quarta di Garbino verſo Ponente.*
Oueſt quart au Sudoueſt.	*Quarta di Ponente verſo Garbino.*

LIBER TERTIVS.

De Elementis Geographiæ ex Geometria petitis.

QVID Geometria conferat Geographiæ intelligimus ex Ptolemæo, atque Strabone, & ſuperiùs libro primo conſiderauimus, quæ iam hoc libro quaſi reuocabimus ad praxim; reiectis tamen plurimis, quæ in id loci ab otioſis hominibus conuehi ſolent.

CAPVT I.

De Longitudine & Latitudine Geographica.

§. 1. *Circuli diuiſio.*

ANTIQVISSIMA. DIVIDEBATVR olim omnis Circulus in ἑξηκοστάς *Sexageſimas*, ac proinde in partes ſexaginta. Hæ autem Sexageſimæ ſex gradus noſtros continebant. Ita polus dicitur diſſidere à Vertice Gnidio ſex partibus, qui iam 36. Gradibus diſtat: de quo Manilius,

Séxque fugit ſolidas à cæli vertice partes.

VETVS. In 360. Gradus quia in circulo ſexies reperitur Semidiameter, quæ in decem diuiſa reddit partes 360. Hæ autem partes ſic diuiduntur à veteribus.
- Vna ſecunda: *hoc eſt* 30. *minuta.*
- Vna tertia: *hoc eſt* 20. *minuta.*
- Vna quarta: 15. *minuta.*
- Vna ſexta: 12. *minuta.*
- Vna duodecima: 5. *minuta.*

RECENS. In 360. Gradus qui iterum duobus modis ſubdiuiduntur.
- In 60. partes ſeu minuta ſiue ſcrupulos qua diuiſione vtuntur Geographi.
- In 100. partes, quam diuiſionem adhibent Chorographi & Topographi.

§. 2. *Latitudo Geographica.*

DEFINITIO. LATITVDO eſt pars ab Auſtro in Boream ſpectata, ſeu ab Æquatore verſus vtrumuis polum.

GRADVS LATITVDINIS. Sunt partes illud ſpatium dirimentes 90. numero à vtrâq; parte Æquatoris in vtrumque polum, vbi nonageſimus terminatur. Dicuntur autem *gradus latitudinis*, cuius ratio videbitur in longitudine: item *Eleuationis polaris*, quia à polo deſumitur. Itémque *paralleli* quia æqualiter à ſe inuicem diſtant, & ab Æquatore: eúmque quoniam ambiunt, idcirco circuli ſumuntur integri, cùm gradus longitudinis terminentur in polis.

LONGITVDO ET LATITVDO ORBIS.

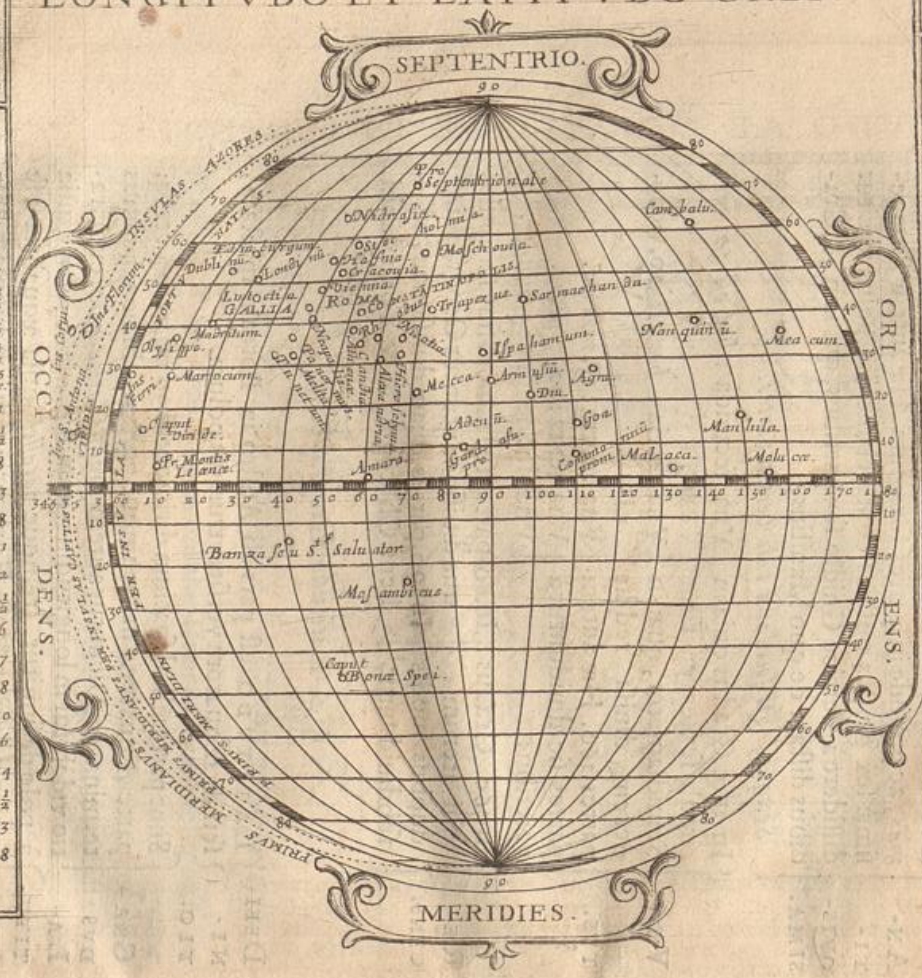

LOCA HVIVS HEMISPHÆRII ILLVSTRIORA.	LONGITVDO	LATITVDO
ADENVM.	80	13
AGRA.	116	28
ALEXANDRIA.	61	30
AMARA.	60	Æq.
S. Antonij Ins.	351	15
ARMVSIVM.	90	27
ATHENÆ.	51	37½
BABYLON.	79	35
BANZA.	40	14 Aust.
Bonæ Spei pro.	44	45 Aust.
CAMBALV.	160	61
CANDIA.	53½	34½
Commorinū pro.	100	8
CONSTANTINOPOLIS	52	43
Corui Ins.	345	38
CRACOVIA.	42¼	51
DIV.	100	22
DVBLINVM.	12	53½
EDINBVRGVM.	16½	56
Ferri Insul.	Meridian.	27
Florum Ins.	345	38
Gardafu pro.	84	10
GOA.	110	16
HAFNIA.	38½	54
HIEROSOLIMA.	67	31½
ISPAHAMVM.	86	33
Leonæ montis promon.	10	8

LOCA ILLVSTRIORA.	LONGI.	LATI.
LONDINVM.		
LVTETIA.	23½	48½
MADRITVM.	16	40
MALACA.	133	2
MANHILA.	150	15
MAROCVM.	10	29
MEACVM.	166	36
MECCA.	73	23
MELITA.	39	34
MOLVCÆ.	156	Æq.
MOSAMBICVS.	68	25 Aust.
MOSCHOVIA.	65½	55¼
NANQVINVM.	144	38
NEAPOLIS.	38	40½
NICOSIA.	66½	35½
NIDROSIA.	32	64½
OLYSIPPO.	9½	38
PANORMVS.	36½	37
RHODVS.	59	36
ROMA.	36	41½
SARMACHÃDA.	120	45
Septentrionale pro. V. Nortkin.	50	71½
STOCHOLMIA.	41	59
TRAPEZVS.	72	43
TVNETVM.	34½	33
VENETIÆ.	34½	45
VIENNA.	38½	48
Viride pro. Vulgo le Cap verd.	6	15
Non habetur hic ratio ob Tabulæ exiguitatem.	minutarū	

LONGITVDO AB OCCIDENTE IN ORIENTEM.

LATITVDO A MERIDIE IN SEPTENTRIONĒ.

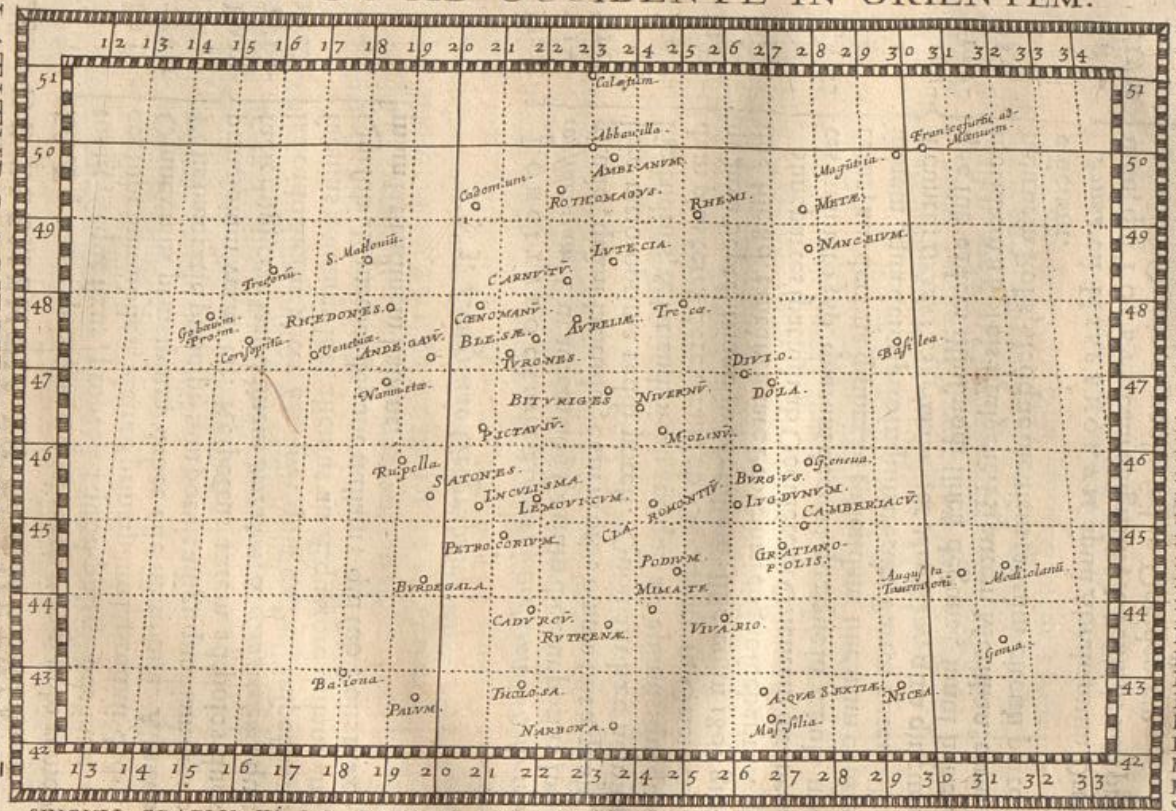

SINGVLI GRADVS IN LX. MINVTA SECVNDVM VETERES OMNES, VEL IVXTA RECENTIORES ALIQVOS IN CENTVM DISTRIBVTI.

Loca Illustria Galliæ	Longitudo	Latitudo
ABBAVILLA.	23.	30.
AMBIANV.	23.50	49.50
ANDEGAW.	19.30	47.10
AQVÆ SEXTIÆ.	26.50	42.45
AVRELIÆ.	22.40	47.40
BAIONA.	18	43
BITVRIGES.	23.15	46.40
BLESÆ.	22.50	47.30
BVRDEGALA.	19.30	44.20
BVRGVS.	26.30	45.40
CADOMVM.	20.21	49.15
CADVRCV.	43.50	21.50
CALETVM.	23	51
CABERIACV.	27.20	45
CARNVTV.	22.25	48.20
CLAROMOTIV.	24.20	45.20
CŒNOMANV.	20.30	47.55
DIVIO.	26.10	47
DOLA.	20.40	46.55
GENEVA.	27.30	45.50
Gebœu Prom.	14.50	47.45
GRATIANOPOLIS.	27	44.40
INCVLISMA.	20.40	45.25
LEMOVICVM.	21.55	45.25
LVGDVNVM.	26	45.15
METÆ	27.50	49.15
MIMATE.	24.20	43.55
MOLINVM.	24.30	46.15
NARBONA.	23.30	42.25
NANCEIVM.	27.40	48.40
NICEA.	29.10	42.50
NIVERNVM.	24	46.40
PALVM.	19.30	42.40
PARISII.	23.30	48.30
PICTONES	20.40	46.20
PODIVM.	24.50	44.25
RHEDONES	18.35	47.55
RHEMI	25.25	49. 8
ROTHOMAGVS.	22. 8	49.25
RVTHENÆ.	25.20	43.45
SANTONES.	19.35	45.05
THOLOSA.	21.45	42.35
TRECÆ.	25	48
TVRONES.	21. 5	47.15
VENETIÆ.	17	47.15
VIVARIO.	25.50	43.45

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

INITIVM LATITVDINIS. Est Æquator: quia cùm æqualiter ab vtroq; polo remotus sit, sitque fixus, propterea quòd poli quibus interiacet sunt immobiles, idcirco principium latitudini dedit. Omne enim principium debet esse immobile. Aliunde Polis hæc ratio principij non potuit affigi; quoniam omne principium vnum est. Respectus autem ad polos duos facit duplicem latitudinem *Borealem*, & *Australem*: quæ latitudo dicitur aliter *Elevatio*: quia ex Poli inspectione faciliùs nouimus loci alicuius ab Æquatore distantiam. Qui sub Æquatore degunt nullam; qui sub Polis maximam latitudinem habent.

§. 3. *Longitudo Geographica.*

DEFINITIO LONGITVDINIS. LONGITVDO est *terræ spatium ab Occidente in Orientem consideratum*. Cur autem hoc spatium dicatur potiùs longitudo, quàm latitudo, cùm in orbe omnia sint æqualia, hæc ratio optima reddi potest. Quoniam hæc nomina lõgitudinis, & latitudinis ab antiquis accepimus: qui quidem plus terræ detexerant ab Occidente in Orientem, quàm à Septentrione in Meridiem: illic enim 180. gradus, hîc 80. tantùm ætate Ptolemæi cognoscebantur.

GRADVS LONGITVDINIS. Sunt partes spatium ab Occidẽte in Orientem dirimentes, numero 360. quarum decima quæque in tabula notatur, aut decima quinta ad tollendam linearum confusionem, quâ descriptio inquinaretur. Partes autem illæ dicuntur *Gradus Longitudinis*, & *Meridiani*, quia quicumque sub eâdem illiusmodi lineâ degunt, simul habent meridiem si Sol eis affulgeat. Hi autem Meridiani terminantur in Polis, ideóque mediam tantùm circuli partem efficiunt.

INITIVM LONGITVDINIS. *Prima* est HISPANORVM apud Abrahamum Ortelium, qui TOLETI eam assignant; sed exinde non procedunt in Orientem, vt alij, sed in Occidentem.

Secunda est SECTATORVM TYCHONIS BRAHE': quibus primus Meridianus addicitur Vranoburgo in insula Huena Daniæ.

Tertia ALEXANDRI VI. Sum. Pont. in mari centum

Seu Primus Meridianus, qui quia ex hominum assignatione pendet, idcirco nouem præcipuis opinionibus locum dedit.

leucis à Promontorio Viridi *du Cap verd*: sed metam illam sacram, auaritia Hispanorum & Lusitanorum refixit ob Molucas, licèt diplomate firmata esset.

Quarta DEFLEXIONIS dicta Barbarè *Demarcationis* instituta ab Hispanis, & Lusitanis conuenientibus, sicque dicta, quia à prædictâ Pontificiâ deflectebat: videlicet 370. leucis in Oceano Occidentali post insulam S. Antonij, quæ postrema est Hesperidum seu Promontorij Viridis *du Cap verd*.

Quinta ARABVM ad *Herculis columnas*, hoc est 8. gradibus longiùs in Orientem, quàm Ptolemæus.

Sexta GERARDI MERCATORIS ad insulas *Acores* seu *Flandricas*, vulgò *des Esprouiers*, inter insulas Corui, & Florum. Id sumptum erat initium ex nautis, qui credebant hunc locum percommodum ad longitudinem, quoniam in eo pyxis Nautica non deflectebat.

Septima HONDII ad insulas Prom. Viridis ad Occidentalem partem inf. S. Iacobi.

Octaua BATAVORVM ad montem insulæ Tenerifæ, *le pic de Teneriffe*: hæc Canariarum vna est.

Nona FRANCORVM ad Occidentalem partem insulæ Ferri *de Ferro*; & hæc opinio meliùs concinit Ptolemaicæ, qui insulas Fortunatas *les Canaries*, vno gradu remouit à primo Meridiano. Itaque Franci ab anno 1634. addicti sunt huic opinioni, iubente Lud. XIII. cùm peritissimos in hac arte adhibuisset Consultores.

Primus hic MERIDIANVS dicitur aliter *la ligne*, linea: quo etiam nomine dicuntur Tropicus Cancri, & Æquinoctialis. Sic intelliges quod Argonautæ nostri dicunt licitum esse vltra lineam prædas agere, tum enim de Tropico Cancri, & primo Meridiano loquuntur.

CAPVT II.

De dimensione totius orbis.

PRÆTERMITTO Græcæ vanitatis exemplum maximum, cuius meminit Plinius lib. 2. cap. vltimo, videlicet *Dionysido-*

rum Geometram post mortem, Terræ *semidiametrum* esse dimensum, & inuentam esse epistolam ad superos missam in eius pheretro, quâ significabatur à sepulchro ad infimam terram inuenisse se *quadraginta duo millia stadiorum*, ex quâ fabulâ computatum esse terræ circuitum *ducentorum quinquaginta quinque millium stadiorum*. Attingo hîc tantùm præcipuos modos quatuor, & faciliores quibus id verè perfectum est.

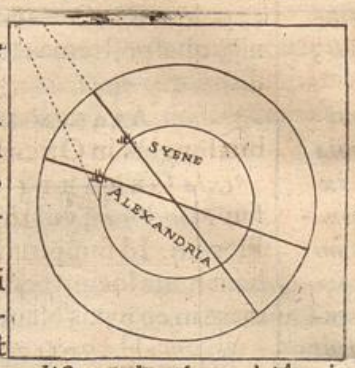

PRIMVS MODVS ab *Eratosthene* excogitatus est ex vmbris Gnomonis, duæque selectæ vrbes Ægypti *Syene* & *Alexandria*, quæ sub eodem Meridiano credebantur. Syene sub *Tropico Cancri* sita erat, vbi nullæ vmbræ in solstitio æstiuo: vidit ergo Eratosthenes vmbram Alexandrini Gnomonis declinare quinquagesimâ parte quatuor rectorum, hoc est totius circuli; aliunde nouerat *Syenen* distare ab *Alexandriâ* quinquies mille stadiis, vnde confecit totum orbis ambitum complecti *ducenta quinquaginta millia stadiorum*. Legatur Cleomedes cap. 10. lib. 1. & eius enarrator Balforeus, apud quem hæc demonstrata reperies. Maurolycus apud Clauium paulò aliter Eratosthenis hanc methodum proponit.

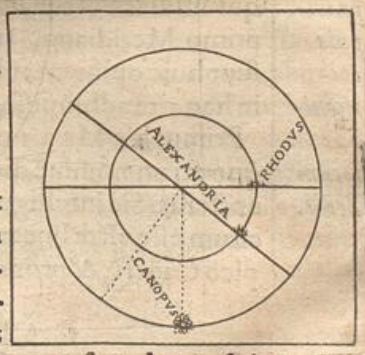

SECVNDVS MODVS tribuitur *Posidonio*, & ex aspectu siderum depromitur: supposuit *Alexandriam* & *Rhodum*, sub eodem iacere Meridiano, & dissidere ab se inuicem *quinque stadiorum millibus*. Agnouit igitur Posidonius *Canopum* stellam *Rhodi* horizontem radere, *Alexandriæ* autem assurgere ad quartam signi partem, seu vnam ex 48. in quas cælestis circulus olim diuidebatur, quæ respondet nostris 7. gradibus eum semisse: multiplicauit ergo 5000. per 40. & inuenit in toto orbe 240000. stadiorum.

TERTIVS MODVS ex inclinatione poli tribuitur *Ptolemæo*: per eam duæ vrbes assumuntur sub eodem Meridiano, quæ ab se

inuicem distent vno gradu eleuationis polaris, vt *Sidon*, & *Crapacortia*, seu *Capharnaum*, aliũde notum, duas has vrbes dissidere ab se inuicem 360. stadiis, igitur 360. multiplicentur per 360. reddentur 129600. stadia terrestris ambitus.

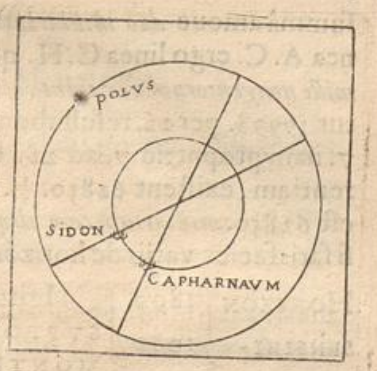

QVARTVS MODVS *Maurolyci* Abbatis; selegit montem *Æthnam* Sicilię quem nouit exsurgere *duo millia passuum*, horizontis verò sensibilis semidiametrum ad *ducenta milliaria* protendi. Supponit ergo lineã D. A. horizontis sensibilis esse 200. milliariũ, qui numerus ducatur in seipsum vt efficiat quadratũ D. F. *quadragies mille milliarium*: quod quadratum æquale est rectãgulo A. G. I. H. propterea quod rectãgulum confectum ex totâ secante C. H. & eius productione C. A. in A. G. ducta, est æqualis quadrato supra tangentem D, A. efformato, vt liquet ex prop. 36. lib. 3. Euclidis. Quia autem linea A. G. æquat lineam A. C. continet *duo milliaria*, diuidatur quadratum D. F. milliarium 40000. per duos, quotiens resultabit *vicies mille milliarium*, à quâ

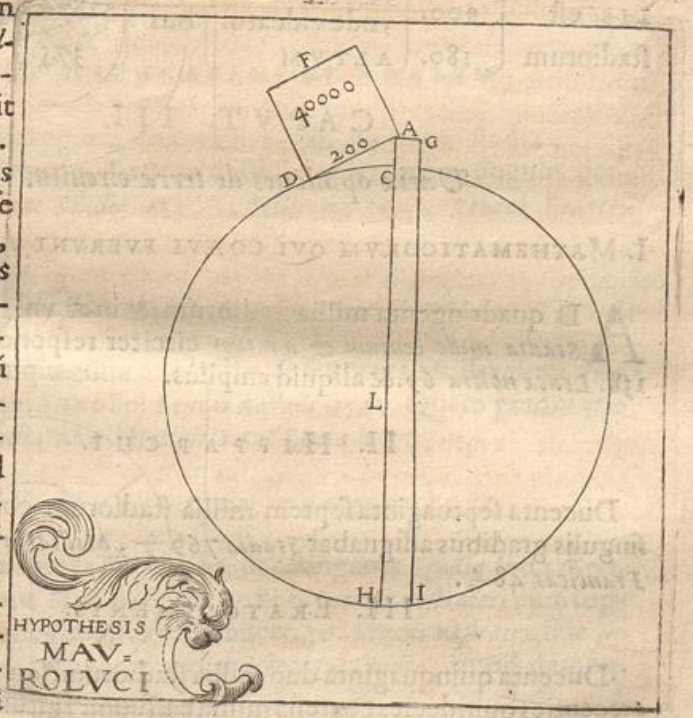

ſummâ amoue *duo milliaria* altitudinis Æthnæ quam exhibet linea A. C. ergo linea C. H. quæ diameter eſt terræ eſt *decies nouies mille nongentorum nonaginta octo milliarium*. Iam ergo multiplicentur 19998. per 22. reſultabunt 769. $\frac{4}{9}$. hic numerus diuidatur per 7. nam proportio 7. ad 22. eſt proportio diametri ad circumferentiam, exiſtent 62850. $\frac{5}{7}$. Igitur ex Maurolyco terræ ambitus eſt 62850. *milliarium cum aliquot fractionibus*. Ex eâdem Hypotheſi ſatisfacies variis de horizonte quæſtionibus, exempli cauſa.

HORIZON SENSIBILIS eſt ſtadiorum	1800.	Igitur SVPPONIT MONTEM vnde videatur ALTVM	pedibus	37584.	passibus	7516. $\frac{4}{5}$
	1000.			11584.		2316. $\frac{4}{5}$
	900.			1876.		755. $\frac{1}{5}$
	180.			375.		75.

CAPVT III.

Variæ opiniones de terræ circuitu.

I. MATHEMATICORVM QVI COÆVI FVERVNT ARISTOTELI.

AD quadringenta millia ſtadiorum, & in eâ vni gradui cœleſti *Stadia mille centum & quatuor* circiter reſpondent, *Milliaria* 138. *Leucæ noſtræ* 69. & aliquid ampliùs.

II. HIPPARCHI.

Ducenta ſeptuaginta ſeptem millia ſtadiorum continet. Igitur ſingulis gradibus aſſignabat *Stadia* 769 $\frac{4}{9}$, *Milliaria* 96 $\frac{1}{9}$, *Leucas Francicas* 48 $\frac{1}{18}$.

III. ERATOSTHENIS.

Ducenta quinquaginta duo millia ſtadiorum, ſeu vt ait Plinius, trecenties quindecies centena millia paſſuum. Igitur ſingulis gradibus adiudicanda 700. *Stadia*, *Milliaria* 86. circiter; *Leucæ* 43 $\frac{3}{4}$.

IV. POSIDONII.

Ducenta quadraginta millia ſtadiorum; igitur in ſingulis gradi-

bus *Stadia* 666 $\frac{1}{3}$. *Milliaria* 83. *Leucæ noſtrates* 41 $\frac{1}{2}$.

V. Ptolemæi et Marini.

Centum octoginta millia ſtadiorum: vnde gradus vnus reddit 500. *Stadia*, *Milliaria* 62. *Leucas* 31 $\frac{1}{4}$.

VI. Procli.

Centum quadraginta quatuor millia ſtadiorum; vnus enim gradus apud eum eſt 400. *Stadiorum*, igitur 48. *Milliarium*, *Leucarum* 24.

VII. Alphragani et Arabvm.

Centum ſexaginta tria millia, & ducenta ſtadia, hoc eſt Milliaria 20400. Leucas noſtras 1020. Igitur ſingulis gradibus adſcribunt *Stadia* 453 $\frac{1}{3}$: *Milliaria* 56 $\frac{2}{3}$, *Leucas Francicas* 28 $\frac{1}{3}$.

VIII. Clavii et Navtarvm.

Centum quinquaginta duo millia, & ſexcenta quadraginta *Stadia*, ſeu *Milliaria* 19080. *Leucas noſtras* 9540. Quare gradui vno addicenda *Stadia* 424. *Milliaria* 53. *Leucæ* 26 $\frac{1}{2}$.

IX. Nostra et commvnis.

Centum ſeptuaginta duo millia, & octingenta *Stadia*, ſeu 21600. *paſſuum millia*, aut *Milliaria*, ſiue 10800. *Leucas noſtrates*; cùm ſupponamus ſingulis gradibus reſpondere 30. *Leucas noſtrates*, ſiue *ſexaginta Milliaria*, vel *quadringenta octoginta Stadia*, quod demonſtramus capite ſequenti.

CAPVT IV.

Demonstratur vni gradui maioris circuli terrestris, XXX. *Leucas Francicas, vel* LX. *millia passuum respondere.*

TRIBVS modis id probandum suscipimus, de quibus egimus suprà, eósque ad praxim hîc reuocauimus.

PRIMVS desumitur ex Eleuatione poli duarum vrbium *Abbauillæ* & *Caleti* sub eodem Meridiano, quarum illa sub 50. gradu Borealis latitudinis iacet, hæc sub 51. at peritus Geometra ingeniosâ mensurandi ratione, subductis montium valliúmque flexionibus per lineam rectam deprehendit ab se inuicem distare 60. passuum millibus, igitur 60. pas. mil. vel 30. leucæ gradum vnum conficiunt.

SECVNDVS habetur ex aspectu siderum factâ anno 1636. in prædictis vrbibus duarum stellarum obseruatione, *Spicæ Virginis*, & *Oculi Gruis*. Spica Virginis visa est *Caleti* 31. gradu cum dimidio supra Horizontem assurgere, *Abbauillæ* autem ab eodem Mathematico, & iisdem instrumentis 30. gradibus cum dimidio. Item Oculus Gruis *Caleti* horizontem radens, *Abbauillæ* vno gradu supra illum eminere, ex quibus ritè collecta 30. leucarum ad vnum gradum proportio.

TERTIVS denique trahitur ex methodo *Maurolyci*, & accipit partem editissimam *Montis Calidoberti* ad Abbauillam, quæ comparata cum æquore, supra illud ad passus Geometricos 577. exsurgit, indéque in mare Britannicum ad passus 10059. Geometricos prospectus datur, ex quibus ita progredior. Quoniam quadratum horizontis sensibilis est æquale rectangulo contento sub Diametro Terræ, & altitudine montis diuidatur quadratum istud 9730317972 0. pedum per 577. passus Geometricos existent 6745454 $\frac{1}{2}$ passus, subductis subducendis pro Terræ Diametro. At proportio Diametri ad circumferentiam est vt 7. ad 22. sequitur maximum terræ circulum esse passuum 21600. millium, quæ Leucas Francicas 10800. adæquant; diuidantur ergo 10800. per 360. existent 30. igitur singulis gradibus 360. magni arcus Terrestris Francicæ leucæ 30. commensurantur.

Eò spectant quæ inuenere de 15. Leucis Germanicis Germani,

An-

Angli & Itali pro 60. passuum millibus, quæ hîc prætermimus, & satis est indicasse.

CAPVT V.

Modus inuestigandæ distantiæ duorum locorum, quorum nota Longitudo atque Latitudo.

OBSERVABIS in Geographia positiones locorum per circulum notari solitas, cuius in centro figitur punctum ⊙, & in mensuris huius tãtùm puncti haberi rationem, ac reliqua adiuncta vt turres, & campanilia ornatus duntaxat caussâ adhiberi, quod hîc semel debuit significari. Hoc prænotato,

Nulla est difficultas prorsus, quando Globus terrestris ad manum est. Nam pedes circini centris locorum aptandi sunt, quorum distantiam reperire cupis, & illa circini extensio admouenda Æquatori, vnde colliges quot gradibus & minutis maximi circuli dissideant inter se loca prædicta. Gradus singulos per 30. Minuta per duo multiplicabis, existet ex eâ multiplicatione leucarum Francicarum numerus. Exempli causa nosse vis quot leucis distet à *Lutetiâ Constantinopolis*, apponis vtrique puncto ⊙ pedem circini, & extensionem transfers in Æquatorem vbi reddit 22. gradus, hos per 30. producis, resultant 660. Igitur totidem leucis distat à Lutetiâ Constantinopolis.

Sed quoniam non semper in promptu est Globus Geographicus, idcirco excogitatus est modus, quo etiam in plano id cognosceretur. Eius primus author dicitur fuisse *Franciscus Maurolycus Abbas*, illustratus tamen per R. P. Clauium, & iam omnibus maioribus tabulis appingi solitus; quare huic nouum lumen hoc loco debemus.

Porrò hæc methodus in eo consistit, quòd situm locorum in plano reuocet ad circularem, ac proinde omnes partes globi nobis repræsentare queat.

Circulum ergo duces à centro A, quem accuratè diuides in 360. partes seu gradus, cuius diameter erit C. A. D. duæ vrbes seligentur quarum noris situm.

HIEROSOLYMA	Latitudo.	32.	Longitudo.	72.	Differentia lõgitudinis.	42.
AMSTELODAMVM.	Latitudo.	52.	Longitudo.	30.		

Assumo longitudinis differentiam 42. quam exprimo lineâ ductâ à 42. gradu diuisionis circuli ad eius centrum A hoc est per rectam A. B. super quam, latitudinem 52. demitto ad angulos rectos, procedendo à puncto B. ad punctum F. ex quo linea F. E. cadet ad perpendiculum in lineam B. A. hæc enim repræsentat latitudinem *Amstelodami*, siquidem à puncto B ad punctum F. 52. Gradus inueniuntur in circulo. Exinde supra Diametrum C.A.L. deiicio aliam perpendicularem G. H. quæ mihi exhibet latitudinem *Hierosolymitanam*. Nam à puncto C ad H. in circulo, 32. numerantur gradus. His ita dispositis ab E. ad G. lineam duco, super quam duas excito perpendiculares G K. æqualem G. H. & E. I. similem E. F. quas coniungo per lineam I. K quæ erit linea distantiæ duarum illarum vrbium in circulo. Hanc ergo distantiam I.K. offero circulo in F. D. & video exhibere mihi 36. Gradus; Multiplico illos per 30. reddunt mihi 1080. totidem ergo Leucis Francicis ab *Hierosolyma Amstelodamum* distat Quod verum est quamquam differentia longitudinum esset maior 90. Gradibus, licèt aliqui perperam reclament.

Tamen in vno casu leuiter hæc praxis immutanda est. Nempe si loca proposita diuersæ latitudinis essent, vnum *Borealis*, alterum *Australe*. Tunc enim iis quæ suprà, seruatis, lineæ G. K. & E. I. in oppositas partes distrahendæ essent: vt ex aliâ figurâ liquet, quâ distantiæ Londini, & Promontorij bonæ Spei inuestigantur.

LONDINVM	Latitud. Borealis.	52.	Longitu-	25.	Differentia longitudinis.	25.
CAPVT BONÆ SPEI.	Latitud. Australe.	35.	do.	50.		

Ducta enim linea à puncto I. ad K. Æquatorem secans, & applicita circulo, tibi dabit 89 Gradus, qui per 30. crescentes, 2670. Leucas Francicas efficient.

Eius porrò Methodi ratio est; quia per illam modus excogitatus est, quo verus Æquator vtriusque loci reperiretur, ad quem excitatæ eleuationes polares, ex naturâ suâ arrectæ, affliguntur ad planum, seu iacentes pinguntur. At quoad distantiam nihil interest, quo in situ sint duæ perpendiculares, dummodo à se inuicem distent æqualiter. Quoniam ambæ tantùm mouentur in orbem, & supra centrum. At motus æqualis duarum linearum supra centra æqualiter distantia, linearum extrema æqualiter à se

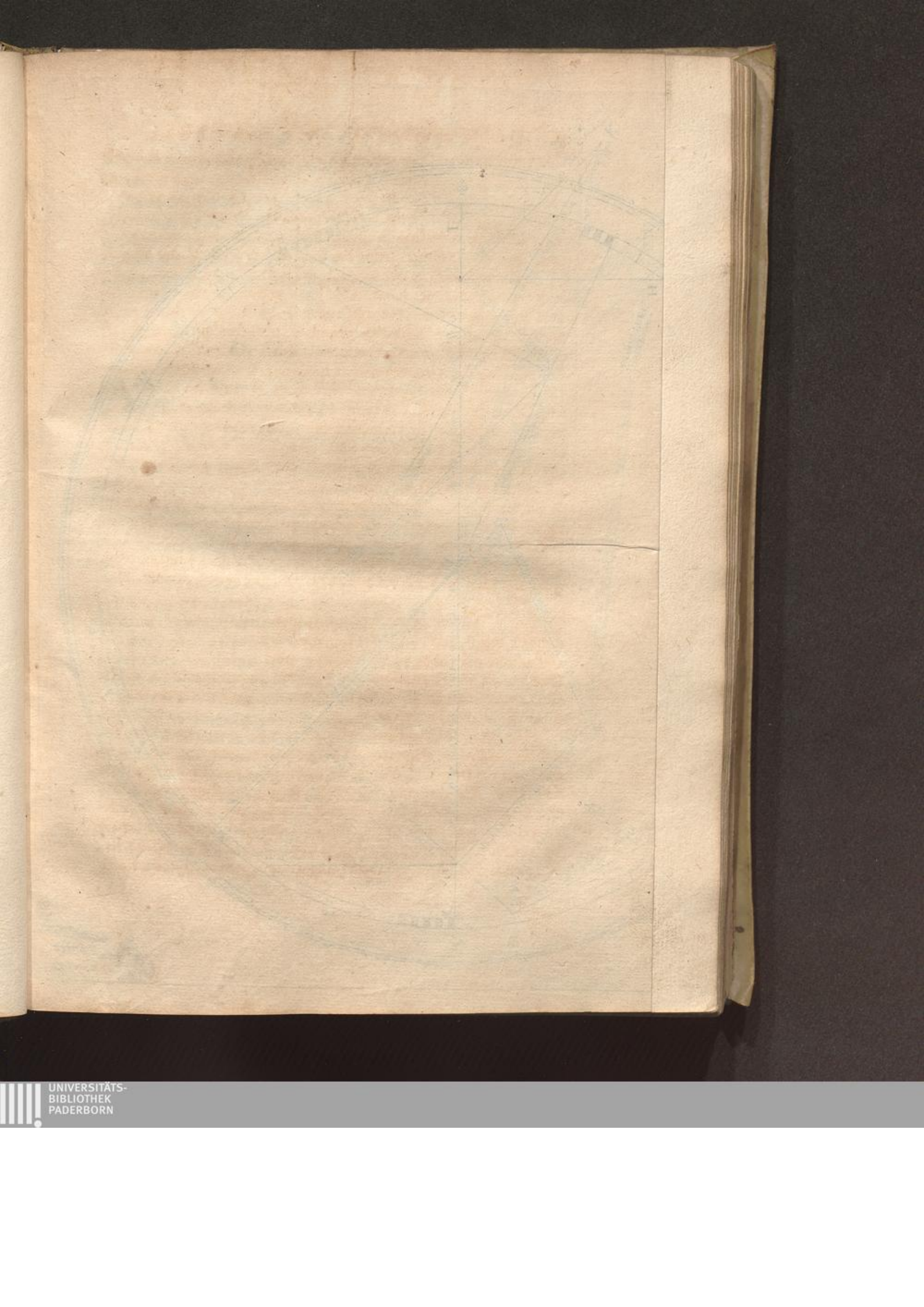

DIFFERENTIA GRADVVM 89 inter Londinū et Caprut horas 5 par.
DISTANTIA VTRIVSQVE
ÆQVINOCTIALIS HIEROSOLYMÆ.
ÆQVATOR VTRIVSQVE.
HIEROSOLYMA.
ÆQVINOCTIALIS
ALTITVDO POLI 32.
HIEROSOLYMÆ.
ALTITVDO POLI 52.
AMSTELODAMÆ.
AMSTELODAMÆ.
DIFFERENTIA GRADVVM 30 inter Amstelodamum et Hierosolymam
LONDINVM
CAPVT BONÆ SPEI.
Inter
pag. 50. et 51.

inuicem distare facit. Quæ manifesta sunt diligentiùs figuram intuenti.

Denique ad computi facilitatem cùm id semper fiat per triginta, multiplicabis semper per 3. & numero resultanti addes notam Arithmeticam 0. Vt nosse vis quantus sit terræ ambitus 360. multiplicas per 3. dantur tibi 1080. adde 0. fient 10800. tot ergo Leucas Francicas orbis ambitus complectitur.

CAPVT VI.

De Mensuris Geographicis.

AGIMVS hîc tantùm de mensuris quarum meminere Geographi, aut quæ ab iis supponuntur.

§. 1. *De Mensuris antiquis Græcorum.*

EXPRESSÆ sunt his versiculis technicis.

Quattuor ex digitis constabat Græca Paleste
Illa ter in Spitâme: *iusto quater in* Pede: *Senos*
Fert Orgia *pedes*: Pelethro *centesimus est pes*:
Aruus *dimidium est*: Stadiúmque *coercet Achiuum*
Sexcentos: *Stadia Assyriis ignota Pharóque*
Triginta antiquis Parasanga, *&* Schœnus *habebant.*

PALESTE Παλεστή, aliter δῶρον & δοχμή & δακτυλοδοχμή, quòd quatuor digitos cohærentes exhiberet, ait Iul. Pollux, à Latinis vertitur *palmus paruus*. Obseruabis hîc etiam Palestem fuisse duplicem, *minorem* de quâ agimus, *maiorem* quæ cum sequenti Spithame confunditur, quod fecit Plinius.

SPITHAME, σπιθαμή mensura à pollice ad auricularum digitum παρὰ τοῦ ἀποσπᾶσθαι τοὺς δακτύλους, & 12. digitos continebat, quare optimè vertetur Latinè *dodrans*, aliquando vertitur *pedalis*, aliquando *Semipedalis*.

PES Πούς, Herodoto lib. 2. quatuor palestarum est, igitur sedecim digitos continebat: erat autem paulò maior pede Romano.

ORGIA ὀργυία, Latinè *vlna*, παρὰ τοῦ ὀρέγειν τὰ γυῖα, *ab extendendis brachiis*: continebat 6. pedes, seu 4. cubitos: duplex autem orgia, vna δικαία *iusta* dicta, altera *maior* 10. pedum cuius meminit Theophrastus.

PLETHRVM, vel PELETHRVM πλεθρόν, vel πελεθρόν, Latinis *iugerum*, 100. pedes continebat.

ARVVS ἄρουρα 50. pedes. Hanc mensuram aliqui ad 100. cubitos extendunt.

STADIVM στάδιον Græcorum proprium ab Hercule pedibus suis in Olympico Campo metatum pedum secentûm fuit. Si Stadium duplicaretur dicebatur DIAVLOS, quòd bis in eodem loco discurrentes apparerent: si *Diaulos* duplicaretur appellabatur DOLICHOS.

PARASANGA mensura Persica, immo & Ægyptiaca Herodoto teste 30. Stadiorum: eidem Herodoto lib. 2. & 5. & Xenophonti 2. Anabaseos. Fuisse tamen variam hanc mensuram intelligitur ex Plinio lib. 6. cap. 26.

SCHOENVS χοῖνος *Funis* à iunco ex quo conficiebatur, de cuius extensione triplex opinio. *Prima*, Ptolemæi, Plinij, Artemidori, Strabonis, triginta Stadiorum. *Secunda*, Plinij qui sui parùm memor cap. 14. lib. 12. tribuit quadraginta stadia Schœno, notátque id ex Eratosthene depromptum esse: quamquam ibidem obseruet nonnullos ad 32. contrahere, mendosè pro 30. *Tertia* denique est Herodoti lib. 2. vbi tribuit Schœno 60. Stadia, quæ Hermogenis fuisse etiam perhibetur. Has omnes opiniones conciliare videtur Strabo lib. 17. cùm ex Artemidoro notat variam fuisse mensuram Schœni; & ab vrbe *Peluſio* ad *Memphim*, continere 30. Stadia, à *Memphi Thebaïdem* vsque centum & viginti, à *Thebaïde Syenen* vsque sexaginta: immo se expertum esse alicubi 40. Stadiorum esse.

§. 2. *De Romanis mensuris.*

HAS quoque in hæc carmina technica coniecere Geometræ.

Quatuor ex granis Digitus *componitur vnus:*
Est quater in Palmo *digitus: quater in* Pede *palmus:*
Quinque pedes Passum *faciunt: passus quoque centum*
Viginti quinque Stadium *dant: at* miliare
Octo dabunt Stadia: duplicatum dat tibi Leucam.

DIGITVS *minima agrestium mensurarum* Frontino, hoc est quâ mensores vtebantur, continet quatuor hordei grana κατὰ τὸ μῆκος disposita.

VNCIA maior erat digito, & *pars pedis duodecima*, cuius vsus in Apulia, ait Frontinus, cùm reliqua Italia pedem in 16. digitos diuideret: respondet ergo Vncia Pollici Francico.

PALMVS digitos 4. continebat, ideóque dicebatur *quadrans*.

PES sedecim digitorum vel vnciarum 12. Reperio pedem Romanum antiquum esse 5. lineis Parisinis minorem pede Parisino.

CVBITVS continet pedem cum semisse, hoc est *ab extremo medio digito ad brachij flexionem*.

PASSVS est *diuaricatio pedum inter ambulandum*: & apud antiquos diuidebatur in minorem & maiorem. *Minor* pedes duos continebat cum semisse, & dicebatur *Gressus*. Maior minorem duplicabat, & appellabatur *Geometricus*, & *Passus simpliciter* dictus. Postea verò diuisus est passus eo modo.

PASSVS
- SIMPLEX
  - 1. differentiæ *Duorum pedum.*
  - 2. differentiæ *Duorum pedum cum semisse.*
  - 3. differentiæ *Trium pedum, seu Gallicus.*
- DVPLEX
  - 1. differentiæ *Quatuor pedum.*
  - 2. differentiæ *Quinque pedũ seu Geometricus.*
  - 3. differentiæ *Sex pedum.*

PERTICA ab Isidoro lib. 15. Orig. cap. 15. est duorum passuum seu pedum decem, & à *portando* hanc frigidè more suo deducit. Respondere videtur *Calamo*, cuius meminit Scriptura.

STADIVM passuum Geometricorum 125. seu pedum 625. Plinio, Columellæ, Iulio Frontino. Cur autem additi 25. pedes Romani ad 600. Græcos rationem reddit Bergerius; quoniam Pes Romanus minor erat Græco, ac proinde vt Stadium Rom. adæquaretur Græco 25. pedes supra 600. addendi fuere.

MILLIARE seu Milliarium dicitur à mille passibus Geometricis. Quot autem Stadia respondeant Milliari triplex opinio. *Prima* Polybij apud Strabonem 7. Geogr. qui ait octo Stadia reddere tantùm nongentos sexaginta passus: qui singulis stadiis dat tantùm more Græco 600. pedes. *Secunda* Plutarchi in Camillo, septem Stadia cum dimidio æquare Milliare Romanum. Idem & sentiunt Suidas, Phocius, & Græculi omnes. *Tertia* est Romanorum omnium scriptorum, & Romani ipsius Imperij, quando fixi sunt lapides Milliares, vnde fluxêre locutiones ad *primum*, *secundum*, &c. *lapidem*, hoc enim spatium octo Stadiis definitur.

Et in eam opinionem sæpè etiam delabuntur imprudentes Polybius, & Plutarchus.

De LEVCA dicemus Paragrapho quarto huius capitis.

§. 3. *De Itinerariis Mensuris.*

ITER MARITIMVM

- VETERVM
  - HERODOTO conficiuntur: Orgiæ septuagies mille interdiu, noctu sexagies mille, hoc est de die Stadia 700. seu Milliaria Rom. 84. Nocte 600. Stadia, seu Mill. 72.
  - POLYBIVS: Negat apud Strabonem vno die bis mille Stadia percurri, seu 240. mil. passuum.
  - ARISTIDES: Ἐπιφόρῳ ἀνέμῳ mille & 200. Stadia decurri putabat, hoc est mil. 144.
  - MARINVS: Apud Ptolem. mille Stadia vno die confici arbitratur, hoc est 120. mil pas.
  - STRABO: Vno die & nocte, seu νυχθημέρῳ mille Stadia peruolari credit.
  - SCYLAX: Νυχθημέρᾳ iter comparat cum itinere trium dierum, at iter trium dierum non promouet vltra 108. millia passuum.
- RECENTIORVM.
  - *Arabes* centum millia passuum vno die, fortè 145. millia passuum.
  - *Nautæ* nostris singulis horis singula Germanica milliaria. Vbi tamen ventus ὑπιφορώτατος quotidie 60. Germanicæ Leucæ decurruntur.
  - *In Mediterraneo* singulis horis 16. milliaria peruolant, sed nauis hunc cursum tenere diu non potest sine periculo hiatus.

ITER

- STRABO libro 1° innuere videtur iter vnius diei esse 333. Stadiorum, seu viginti Leucarum, aut certè 250. Stadiorum, hoc est 15. Leucarum. Libro autem 7. Stadia 310. vno die decurri ait, ergo 37. millia passuum.
- HERODOTVS lib. 4° ducentorum Stadiorum hoc est 12. Leucarum nostrarum: quod etiam aiunt Polybius & Liuius. lib. 5°. Stadiorum 150. scilicet Itinere per

PEDESTRE. Ciliciam, hoc est aliquid supra 9. Leucas nostras: cui opinioni subscribit etiam Xenophon. Eodem lib. 5° de viâ per Armeniam 120. Stadia, hoc est Leucæ 7. cum dimidia.

PROCOPIVS lib. 1° rerum Goth. centum millia passuum, hoc est ab vrbe Rauennâ ad Tyrrhenum mare esse octo dierum viam ὠΐζῶνῳ ἀνδρί expedito viro, at quam parùm expeditus vir ille qui quotidie duodecim millia passuum, atque quingentos decurreret passus.

De recentiori Itinere pedestri dicemus ad finem §. 4.

ITER MILITARE. ROMANI vulgò 20. millia passuum emetiebantur: Claudius Drusus Nero 33. millia passuum.

ALEXANDER ad compescendam rebellionem Areorum duobus diebus 600. Stadia peruolauit, hoc est singulis diebus 72. millia passuum. Nunc propter bellicum apparatum, & tormenta bellica vix 10. millia passuum exercitus conficit.

§. 4. *De Leucis variarum Gentium.*

GALLICÆ à Francicis distinguendæ sunt: nam *Gallica, Leuga* propriè dicta vt vult S. Hieron. apud auctores finium regundorum *Leuua* milliario vno cum dimidio definiebatur, vt ex Am. Marcell. & Iornande constat: *Francica* duobus passuum millibus exæquatur, vt doctè probat Bergerius, sicque triginta Gradum vnum cælestem complent. Notabis tamen versus Parisios *Francicam* eandem esse cum *Gallica*, hoc est 1500. pass. In Delphinatu, Prouinciâ, Oxitaniâ, Pictauio, Lemouicio, Armoricâ ad 3000. porrigi: in Vasconiâ ferè 4000. complecti: in Picardiâ, Campaniâ, Burgundiâ, Magnâ Belsiâ, &c. 2000. passuum, pro Leucâ retineri.

HISPANICÆ 4. millia passuum continere dicuntur à scriptoribus Hispanis, sed aliquid deesse docent Hispani Arabes, qui pro vno gradu non reddunt 15. Leucas, sed 17. cum dimidiâ. Catalaunicarum tamen 20. vnum gradum reddunt.

BRITANNICÆ vulgò Anglicæ, vel sunt maiores, vel communes, vel minores. *Maiores* 27. $\frac{1}{2}$. *Communes* 50. *Minores* 60. vnum gradum reddunt. SCOTICÆ sunt paulò Anglicis maiores

nam earum 10. Anglicas 12. adæquant. HIBERNICÆ communes, communibus Anglicis maiores sunt, illarum enim 45. vnum gradum efficiunt.

BELGICÆ tempore Guicciardini vbi Flandricum idioma vigebat 3. pass. millia continebant, *in Lucemburgo* paulò maiores: in *Gueldria* Lucemburgicis item maiores: in *Frisia* Germanicis pares: in *Artesia & Hannonia* Francicis. Nunc autem vbi Hispani rerum potiuntur Hispanicæ sunt, nisi in Artesiâ & Hannoniâ Francicæ: vbi Batavi dominantur à *Germanicis* non differunt.

GERMANICÆ antiquæ dictæ *Rastæ* tres milliarios continebant Hieronymo teste. Nunc in paruas, communes seu mediocres, & maximas diuiduntur. *Maxima* aliter *Saxonica* decies replicata Gradum vnum efficit: *Communis* decies quinquies, *Parua* Germanicæ antiquæ æquatur. Alij tamen aiunt 10. maiores Gradum vnum reddere, communes 12. paruas quindecim. *Communes* iterùm variæ pro varietate regionum. *Hassica* octauâ parte sui Germanicâ mediocri grandior: Sex *Austriacæ*, Francicas octo reddunt. *Rhæticarum* & Sueuicarum 8. vnum Gradum conficiunt Phil. Cluuerio. Hungaricas 14. vnus Gradus flagitat. *Polonicæ* Germanicis communibus sunt pares.

SVECICÆ seu Scandicæ quibus vtuntur *Sueci*, & *Noruegi* Saxonicis similes sunt, & earum 10 vnum Gradum conficiunt. Dani autem Communibus Germanicis vtuntur.

RVSSICÆ seu Moschicæ dicuntur patriâ linguâ *Voreſt*, & earum 80. Gradui vni respondent.

GRÆCI ET TVRCI ætate nostra Leucâ vtuntur Italico Milliari simili, vt colligitur ex Leunclauio & Busbequio. *Bulgari* autem habent maiorem, nam apud eos Leucæ 10. Italiæ Milliaria 40. conficiunt.

ARABES vtuntur triplici mensura. *Prima* dicitur duodecies mille cubitos continere, cubitus est 24. digitorum, digitus 6. granorum hordei κατὰ πλάτος, & mensuræ illius 25. Gradum vnum æquant. *Secunda* 6000. pedes aut 4000. cubitos nostrates continet, & illius mensuræ 56. ex accuratis obseruationibus reddunt vnum gradum cælestem. *Tertia* est eorum qui Arabiam incolunt, dicitur apud eos IOM, & tres Farsangas seu nouem passuum millia dicitur continere.

IVDÆI per Orientem sparsi hodie per *Stationes Farsangas Milliaria*

liaria & cubitos locorum interualla metiuntur. Stationem seu vnius diei iter nouem Leucis Francicis cum ; definiunt, seu stadiis 150. Farsangæ seu Parasangæ 4. milliaria continent; *Milliare* 2000. cubitos : *Cubitus vulgaris* palmos quinque, *Maximus* decem palmos, seu digitos 40. Digitus verò eorum vel est *vulgaris*, communis omnibus gentibus, vel *Magnus* quo omnia in lege metiuntur, éstque *Pollex* in manu.

PERSÆ vt & omnes MAVRI Asiatici numerant per Farsangas, & earum singulæ tria Italica milliaria complectuntur.

INDI, vt aiunt Persæ, tantùm per dies itinera sua metiuntur. Attamen Geographus Nubiensis tribuit eis certam mensuram, quarum centum vnum Gradum conficiunt, & illam interpretes Maronitæ, *Milliare* vocant.

MOGORES distantias vocant *Cosas*, quarum duæ Leucam Batauicam reddunt, & earum 30. Gradum vnum explent.

SINÆ triplici vtuntur mensurâ ex Maphæo lib. 6. minima dicitur LI. éstque interuallum ad quod vox hominis extendi potest, in planitie, puro cælo, videlicet ad 300. passus Geometricos. Decem *li* faciunt vnum PV, quod Catalaunicæ Leucæ respondet quarum 20. vnum Gradum reddunt. *Pu* autem 10. faciunt iter vnius diei vulgò YCHAN circiter 15. millium passuum.

TARTARI & nostri CANADENSES, per dies sua Itinera dimetiuntur. Certè vt de aliis taceam Americani illi Boreales à Francis interrogati quantùm duo loca inter se dissideant, respõdere solent vno, aut pluribus diebus; idque exprimunt patriâ voce, quæ *interuallum Solis Orientis & Occidentis* significet, quod spatium 15. Leucas Francicas videtur continere, aut vt alij malunt, tredecim, pro Itinerum difficultate.

HORARIÆ LEVCÆ sæpe in tabulis Geographicis adnotantur: illæ tamen de se inæquales sunt, has enim populi robustiores, aut delicatiores dilatant, aut constringunt. Definitur autem Leuca horaria, spatium quod expeditus pedes decurrit. Itaque *Franci* Leucam vnam suam vnâ horâ dimetiuntur: *Angli* duas Communes, sunt enim expeditissimi; *Germani* dimidiam Communem, seu antiquam Germanicam: *Suecí* & maximè *Lappones* Suecicam seu Scandicam: *Russi* denique quatuor è suis *Voreſt*.

Hæc incertiora; illud certius. Astronomos 20. horarias Leucas vni gradui tribuere, atque sic intelligendas tabulas Geographicas quæ illiusmodi epigraphen in scalâ milliarium præferunt.

CAPVT VII.

Proponuntur aliquot praxes ἐκ τῆς μηχανικῆς Γεωμετρίας.

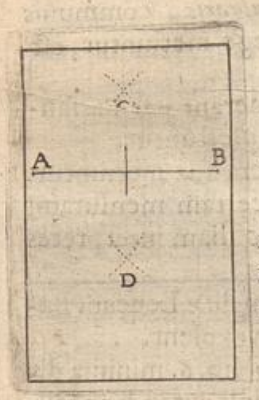

PROBLEMA PRIMVM.

Datam lineam rectam secare bifariam.

IN extremis A. B. defigatur pes circini, ducantúrque portiones circulorum, quæ inter se complicentur in C. & D. linea nodos illos dissecans lineam oblatam in duas partes æquales diuidet.

PROBLEMA II.

In linea ad punctum oblatum excitare aliam ad perpendiculum.

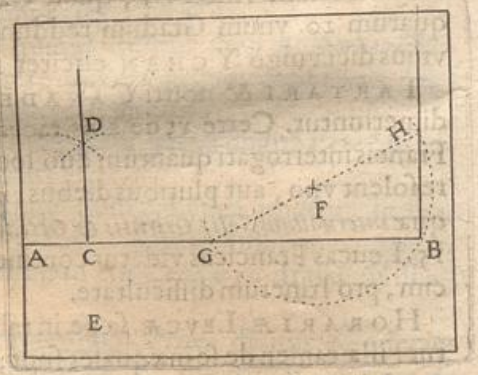

SI in mediâ lineâ A. B. proponatur punctus C. quærenda erunt duo centra æqualiter distantia ab C. ex quibus portiones circulorum sese intersecabunt. Si verò in extremâ lineâ assignaretur is punctus v. g. in B. eligatur ad libitum punctus F. ex quo circulus ducatur B. G. H. tum obseruetur vbi circulus ille oblatam lineam attingat, videlicet in G. vnde ducatur alia linea quæ attingat punctum F. vbi secabit lineam in H. nodus erit, vnde lineam H. B. demittes ad perpendiculum.

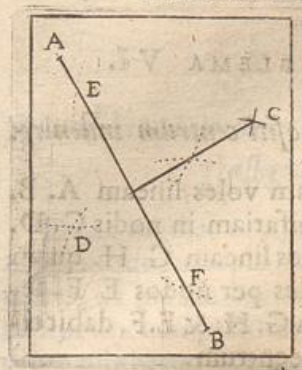

Problema III.

Ex puncto dato extra lineam, in eandem demittere perpendicularem.

Proponitvr linea A. B. in quam deiicienda linea ad perpendiculum ex puncto C. Extendatur pes circini ex puncto C. in F. & E. atque ex duabus illis sectionibus ducantur circulorum partes quæ coeant in C. & D. ex duobus illis nodis ducta linea recta cadet in A. B.

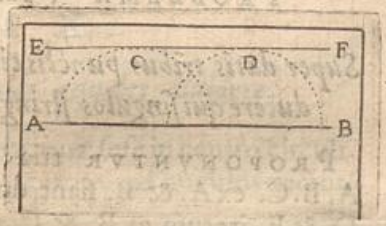

Problema IV.

Lineam alteri lineæ ducere parallelam.

Offertvr linea A. B. in eâ sumantur ad libitum centra, & ad distantiam quæsitam ducantur semicirculi duo æquales C. D. lineáque extendatur quæ vtramque superficiem stringat nempe E. F. ea erit parallela linea A. B.

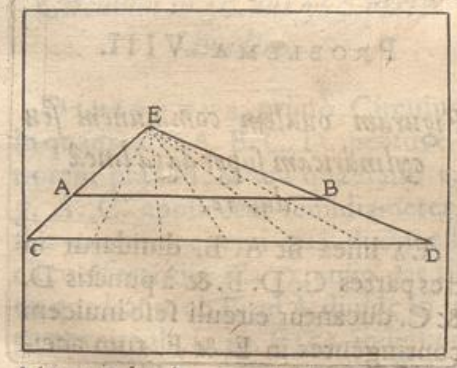

Problema V.

Lineam datam in partes quæsitas secare.

Offertvr linea A. B. diuidenda in quinque partes æquales: ei subiicitur, aut supponitur altera perpendicularis C. D. in qua sumantur sex partes æquales ad libitum; tùm à parte C. ducatur linea per extremam lineam A. & à parte D per extremam B. illę coalescent in centro E. ab hoc centro ducantur lineæ in diuisiones lineæ C. D. suppositam A. B. in quinque partes æquales secabunt.

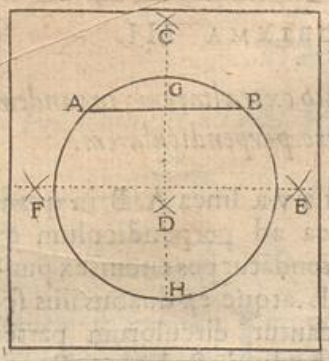

Problema VI.

Circuli propoſiti centrum inuenire.

Dvc quam voles lineam A. B. quam ſeca bifariam in nodis C. D. per quos duces lineam G. H. quam iterum diuides per nodos E. F. ſectio linearum G. H. & E. F. dabit tibi quæſitum centrum.

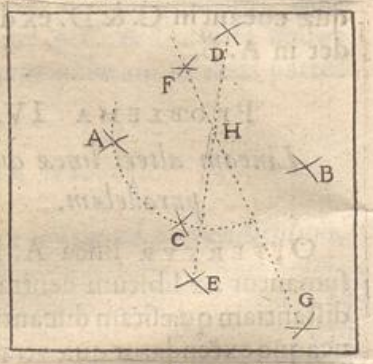

Problema VII.

Super datis tribus punctis circulum ducere qui ſingulos ſtringat.

Proponvntvr tria puncta A. B. C. ex A. & B. fiant duo nodi D. & E. iterum ex B. & C. alij duo in F. & G. tum à nodo D. in E. ducatur linea, & alia ex F. in G. vbi ſe ſecabunt nempe in H erit centrum circuli tria puncta contingentis.

Problema VIII.

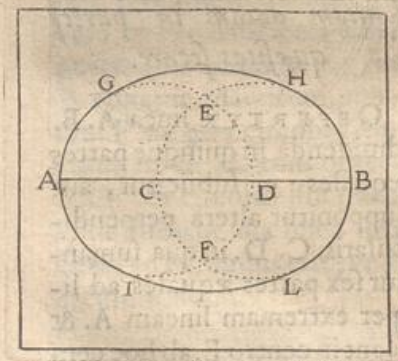

Figuram oualem communem ſeu cylindricam ſuper datâ lineâ ducere.

Ea linea ſit A. B. diuidatur in tres partes C. D. B. & à punctis D. & C. ducantur circuli ſeſe inuicem contingentes in E. & F. tum accipiatur diameter vna, ex his circulis, & ex punctis E. & F. ducantur portiones circulorum G. H. & I. L. his portionibus figura oualis accuratè perficietur.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PROBLEMA IX.

Quamlibet portionem circuli, seu Ellipseos ex tribus punctis assignatis ducere mechanicè.

DVAS regulas accipe in nodo iunctas, qualis est Circini caput, & vtriusque pedis per incastrationem commissura, eásque sic extende, vt puncta extrema proposita tangant: deinde ita diuaricentur illæ compactiles Regulæ, vt earum nodus punctum medium assignatum premat: circumuoluatur huius instrumenti nodus, quod describet, erit portio circuli, aut Ellipseos quæsitæ.

PROBLEMA X.

Circulum in quatuor quadrantes æquales diuidere.

DVCANTVR perpendiculares duæ, quæ sese in centro circuli dissecent, seu Diameter per aliam Diametrum ad angulos rectos diuidatur.

PROBLEMA XI.

Circulum in 36. aut 360. partes diuidere.

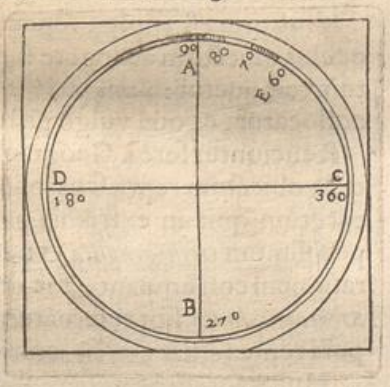

DIVIDATVR primò Circulus in quadrantes A. B. C. D. per superiorem praxim, & vni quadranti v. g. A. C. applicetur semidiameter, seu extensio circini quâ ducta est circumferentia; illa extensio dat tibi 60. partes, quod superest ex quadrante ab E. ad A. diuide in tres partes si tantùm optas 36. partes circuli, in 30. si 360. indigueris, & earum vnam partem aut trigesies sexies, aut trecenties sexagies replica.

LIBER QVARTVS.

De principiis Geographiæ ex Optica petitis, seu de tabulis Geographicis.

CAPVT PRIMVM.

Proponuntur aliquot Opticæ principia ad delineandas Tabulas necessaria.

CVM Perspectiua sit ars obiecti visibilis repræsentandi prout apparet, primam eius notionem dat Cristallus interposita inter oculum, & obiectum depingendum. Enimuerò lineæ ab obiecto in oculum emissæ hanc cristallum secant, sed vario modo, quatenus obiectum ab oculo remouetur, aut ad illum admouetur.

Hinc orta est triplex repræsentandi ratio: *Stereographia* in quâ oculus obiectum attingere supponitur: *Orthographia* quâ in infinitum remouetur: *Scenographia* denique quâ in mediocri distantia collocatur, & quâ vulgò pictores vti solent.

Reiiciuntur ferè à Geographis *Orthographia*, & *Scenographia*, tum quia obiectum repræsentant per Ellipses, quæ difficiliter ducuntur, tùm quia in extremis partibus obiectum sic restringunt (& potissimum *Orthographia*) vt omnem delineationis Geographicæ rationem corrumpant, aut deturpent. Itaque solam Geographi *Stereographiam* sibi reseruarunt, quæ ex nominis etymo solida corpora repræsentat, στερεὸς enim *solidum* sonat.

Huius autem Stereographiæ tibi aliquot principia suggero, secundùm quæ Tabulæ Geographicæ exarantur.

PRIMVM. *Quidquid videtur in Sphæra, vel est linea recta, vel Circulus.*

SECVNDVM. *Omnis linea recta in proiectione visa repræsentatur per lineam rectam.*

TERTIVM. *Omnis Circulus, vel aspicitur ad perpendiculum, vel directè, vel obliquè.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

QVARTVM. *Circulus ad perpendiculum visus repræsentatur per lineam rectam vtrinque infinitam.*

QVINTVM. *Circulus directè visus depingitur per circulum cuius centrum idem est cum apparente, & partes Circuli, quem primitiuum vocant, in proiectione repræsentantur per partes inclusas Angulis æqualibus iis, qui includebant partes primitiuas.*

SEXTVM. *Circulus visus obliquè describitur per Circulum, cuius centrum verum non est idem cum apparente.*

Quæ *Axiomata* ex sequentibus quatuor propositionibus lucis aliquid accipient.

PROBLEMA PRIMVM.

Proiectionem lineæ oblatæ inuenire.

In circulo A. B. C. D. obiicitur tibi linea E. F. cuius inuenienda proiectio in plano I. L. Ducatur linea à puncto A. per E. & producatur donec secet planum I. L. illud attinget in G. Item protrahatur alia linea ab A. per F. illud idem planum secabit in H. igitur proiectio lineæ E. F. in plano I. L. est G. H.

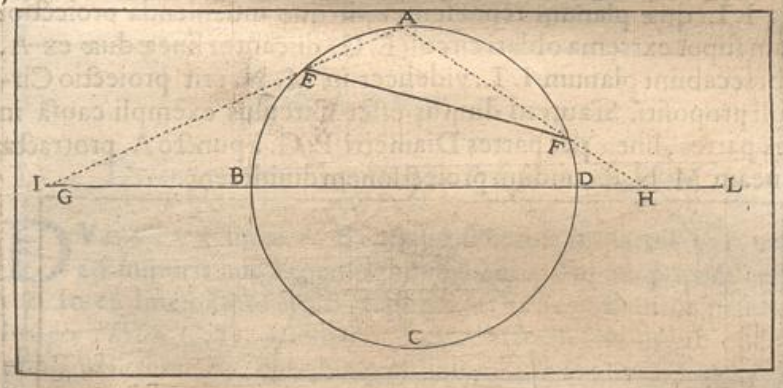

PROBLEMA SECVNDVM.

DIVIDATVR Circulus A. B. C. D. E. F. G. in totidem partes quot literæ, eiúsque proiectio in plano I. L. quæratur. Ducantur à puncto A. ad omnes illas partes lineæ: linea I. L. se-

cta in ſuas partes dat Circuli proiectionem; I. M. N. O. P. L. partes ſectas circuli.

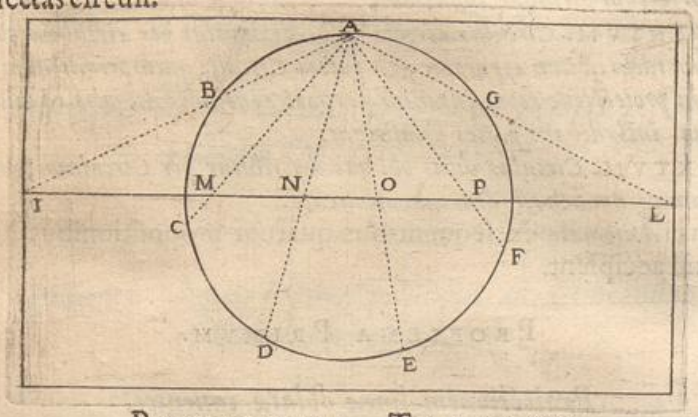

PROBLEMA TERTIVM.

Circuli directè viſi proiectionem inuenire, & eum ſecare in proiectione, quemadmodum in primitiuo diuiditur.

IN Sphærâ A. B. C. D. proponitur Circulus E. F. G. H. cuius proiectio inueſtiganda: per eiuſdem Sphæræ centrum ducatur recta I. L. quæ planum repræſentet, in quo inuenienda proiectio: tum ſuper extrema oblati circuli E. G. ducantur lineæ duæ ex A. vbi ſecabunt planum I. L. videlicet in M. N. erit proiectio Circuli propoſiti. Si autem diuiſus eſſet Circulus exempli cauſâ in ſex partes, lineæ per partes Diametri E. G. à puncto A. protractæ lineam M. N. ſecundùm proiectionem diuiderent.

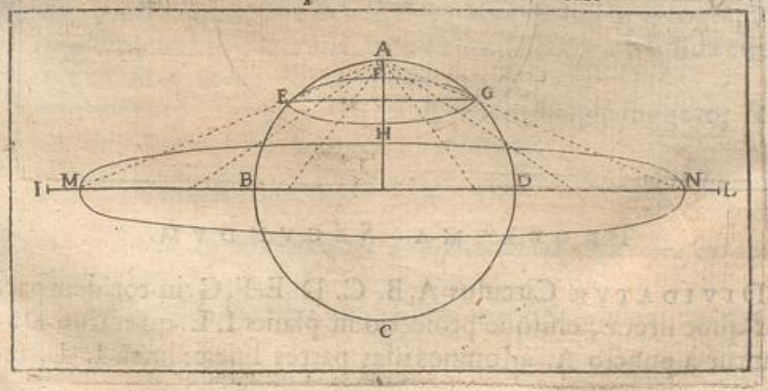

PRO-

Problema Qvartvm.

Circuli obliquè visi proiectionem inuenire.

Proponitvr in Sphærâ A.B.C.D. Circulus E.F.G.H. obliquè visus, & eius proiectio in plano I. L. quæritur: oblati Circuli ducatur Diameter E. G. per cuius extrema ex puncto A. trahantur duæ rectæ quæ planum I. L. Secent in M. & N. dico M. & N. esse Diametrum proiectionis in plano circuli obliquè visi.

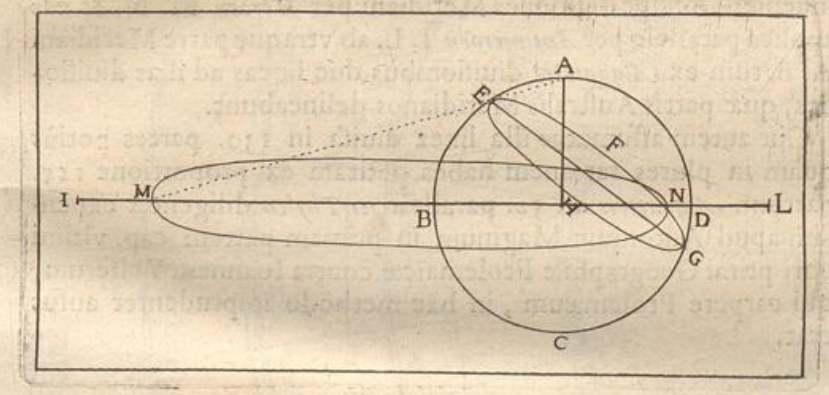

CAPVT II.

Descriptio veteris orbis per Sphæram mobilem.

Dvcatvr linea A. B. eáque secetur in partes 131. cum 20. minutis aut 130. nihili enim aut parui ad praxim referet. In eâ lineâ à puncto B. sepone 52. partes, dabitur parallelus *per Thylen* C. D. quem duces à centro B. Iterum ab eodem puncto B. sume 79. habebis parallelum *Rhodiensem*. Tertiò aufer 115. vt Æquatorem ducas. Extremum denique lineæ seu punctum A. parallelus *Antimeroen* perstringet, cui æqualiter dissitum alium duces supra *Æquatorem* qui parallelum per *Meroën* repræsentabit.

Iam pro longitudine, siue vt Circulos illos coërceas per Meridia-

nos; in *Rhodienſi* parallelo quatuor partes prædictæ lineæ aſſume, qui Gradibus quinque primi Circuli maximi reſpõdent, quoniam ſeſquiquarta eſt proportio *Æquatoris* ad *Rhodienſem*. Et ne tabulam confundas, accipe 12. partes vt decimum quintum deſcribas, & extenſionem illam 12. partium applica ſexies *Rhodienſi* parallelo ab vtrâque parte lineæ A. B. hæc replicatio finietur in E. & F. iam ex centro B. ad E. & F. rectas trahe, ſecabunt ſeu reſtringent *Æquatorem* in H. & G. & à parte Boreali toti Tabulæ limites præfigent. Eodem modo relinquos depinges Meridianos ductis lineis à puncto B. ad punctos in *Rhodienſi* parallelo notatos. In parte autem Auſtrali inflexionem ſic inuenies. Accipe diuiſiones Meridiani per *Meroen* M. N. & eas applica parallelo per *Antimeroën* I. L. ab vtraque parte Meridiani A. B. tum ex *Æquatoris* diuiſionibus duc lineas ad illas diuiſiones, quæ partis Auſtralis Meridianos delineabunt.

Cur autem aſſumatur illa linea diuiſa in 130. partes potiùs quàm in plures rationem habes petitam ex proportione 115. partium *Æquatoris* ad 52. paralleli *per Thylen* diligenter expenſam apud Antonium Maginum in primam partem cap. vltimi libri primi Geographiæ Ptolemaïcæ contra Ioannem Velſerum, qui carpere Ptolemæum, in hâc methodo imprudenter auſus erat.

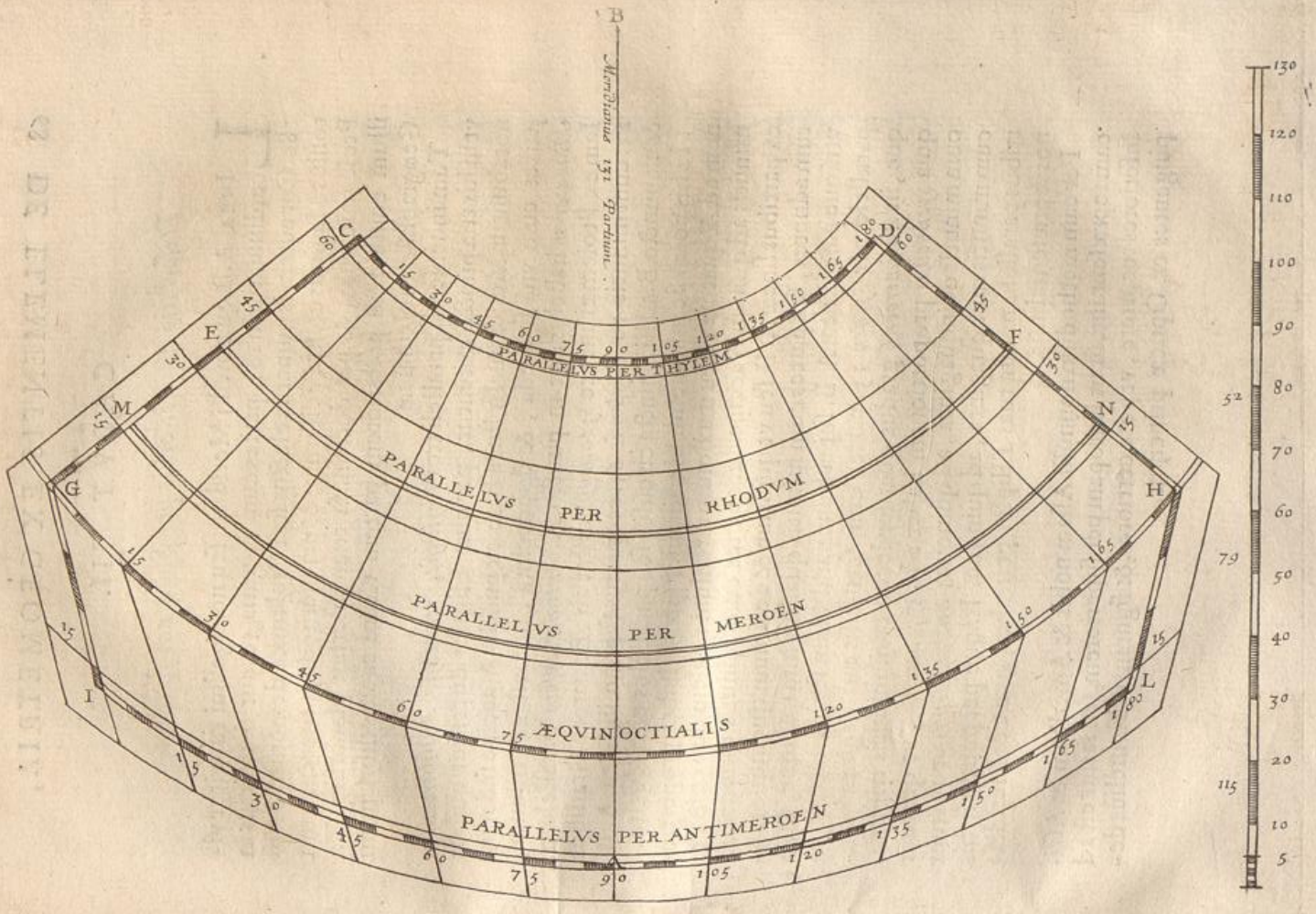
B
Meridianus 131 Partium.
C
D
E
F
G
H
I
L
M
N
PARALLELVS PER THYLEM
PARALLELVS PER RHODVM
PARALLELVS PER MEROEN
ÆQVINOCTIALIS
PARALLELVS PER ANTIMEROEN
130
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
5
52
79
115

CAPVT III.

Descriptio veteris orbis per Sphæram stantem.

LINEA A.B. quæ medij Meridiani seu nonagesimi fungitur vice, diuidatur in 181. partes cum minutis 50. aut simpliciùs in 180. Cur autem is numerus electus sit à Ptolemæo demonstrat Antonius Maginus contra Velserum, & per methodum subtentarum Ptolemaïcarum, & per doctrinam triangulorum planorum. Tu illum consule ad posteriorem partem vltimi capitis libri primi Geographiæ Ptolemaïcæ.

Tum inueniendi paralleli tres *Thylensis*, *Syennensis*, *Antimeroensis*, vt in his tria puncta notentur, per quæ Ellipses ducentur quibus notabuntur Meridiani. In linea B. A. ex puncto A. accipe sedecim partes cum vnâ secundâ, & duodecimâ, hoc est 45. minuta, *Æquatorem* habebis; vt in puncto A. *Antimeroensem* parallelum. Iam ex Ptolemæi mente *Syennensis* distat ab Æquatore Gradibus 23. cum minutis 50. *Thylensis* 63. eas partes sepone in linea A. B. & ex puncto B. ad illa puncta circulos seu parallelos circũducito.

In his porrò sic inueniendi Meridiani. *Thylensis* habet proportionem ad Æquatorem seu maximum circulum qualem duo cum 15. minutis ad quinque; accipe duas partes cum minutis quindecim ex partibus lineæ A. B. seu vt quintum & decimum quemque tantùm adnotes, sex partes cum minutis quadraginta quinque, & ab vtrâque parte lineæ A. B. super hunc parallelum sexies ducito. In parallelo per *Syenen* 13. partes cum scrupulis quadraginta quinque, in *Antimeroënsi* gradus quatuordecim cum minutis triginta, quia *Syennensis* proportionem habet ad *Æquatorem*, vt quatuor cum minutis quinquaginta, ad quinque; *Antimeroënsis* vt quatuor cum minutis quinquaginta, ad quinque. Itaque per puncta in his tribus parallelis notata tuas Ellipses pertrahes, quæ tibi Meridianos repræsentabunt.

Per eam methodum nonnulli Asiam nobis & Americam, & Africam repræsentant, sicut Europam per superiorem, sed satius est ad inferiores recurrere, vt pote certiores, & figuram orbis meliùs depingentes ex Opticæ principiis.

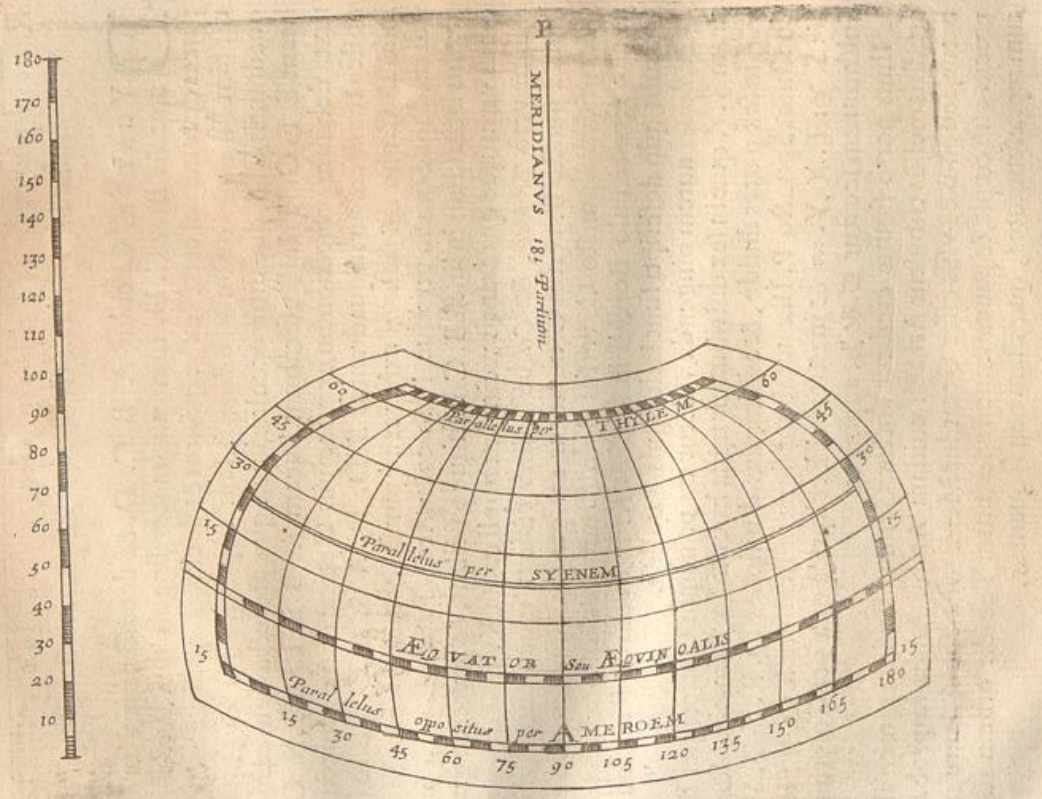
P
MERIDIANVS 1ª Partium
180
170
160
150
140
130
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
60
45
30
15
Parallelus per THYLEM
Parallelus per SYENEM
ÆQVATOR Seu ÆQVINOCIALIS
Parallelus oppositus per AMEROEM
15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

CAPVT IV.

Ratio depingendi Hemisphærij Geographici oculo constituto in intersectione Coluri & Æquatoris.

DVCATVR Circulus A. B. C. D. & decussentur duæ lineæ A. B. & C. D. tum quadrantes singuli diuidantur in partes decem, vel certè sex vt quintus & decimus quisque notetur tam *Parallelus* quàm *Meridianus*. Iam ex puncto D. ad partes quadrantis C. B. ducantur occultæ lineæ quæ proiectionem exhibeant E. F. G. H. I. Illæ secabunt lineam A. B. in L. M. N. O. iuxta debitam proiectionem ex principiis Opticæ; quæ proiectio postea transferetur in quadrantes B. D. D. A. & A. C. Porrò in lineâ D. C. quæ *Æquatorem* exhibet ad puncta notata ducẽtur Meridiani duodecim in vtroque Polo coëuntes, Paralleli verò seu gradus latitudinis in lineâ B. C. eiúsque partibus, & præterea gradibus vtriusque quadrantis vicini, exempli causa K. E.

Iam verò *Tropici*, & *Circuli polares* eâdem inuenientur viâ. Nam à puncto B. versus C. notantur 23. gradus cum dimidio in ε. & totidem à puncto C. versus B. in ζ. quod etiam præstabitur in alio semicirculo Boreali in η. β. & K. P. ductis eodem modo Circulis quo descripti sunt latitudinis Paralleli.

Eccliptica autem pingenda videtur ex principiis Opticæ per lineam γ. ζ. quæ in sex distribuatur signa hoc modo. Semicirculum γ. ζ. in sex partes diuide, & ad singulas diuisiones Q. R. S. T. V. duc lineas à puncto P. Illæ notabunt signa in Eccliptica ♌ ♄ : R. ♍ : S. ♎ : T. ♏. V. ♐. & in extremâ Eccliptica quæ per Colurum Solstitiorum secatur ♑. & ♋. appinges.

Illius porrò figuræ creditur auctor Gemma Frisius; tamen ab eruditis meliùs tribuitur Arzaëli cuidam Arabi. Antea improbabatur, sed cùm eâ vsus esset Gerardus Mercator in suo Atlante, in precio esse cœpit, & paucæ nunc reperiuntur Tabulæ orbem totum repræsentantes, quæ illam non sequantur.

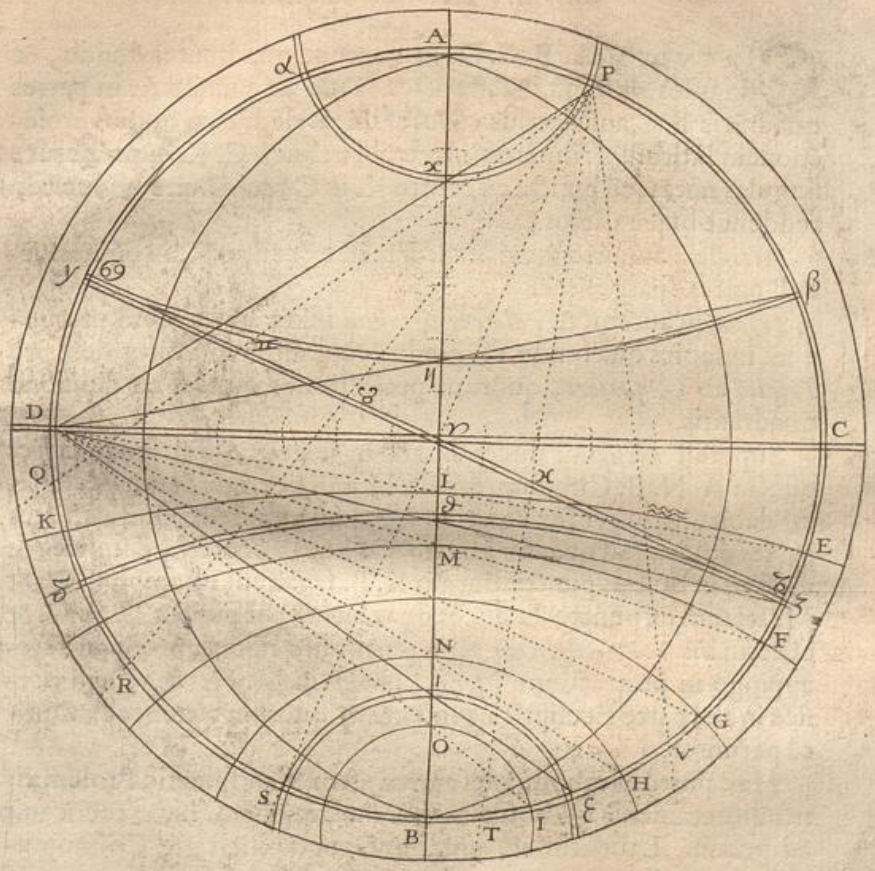
A
P
D
C
Q
K
L
M
E
F
N
R
G
O
S
H
B
T
I

CAPVT V.

Ratio delineandi Hemiſphærij Geographici oculo in alterutro Polorum conſtituto.

CIRCVLVM A. B. C. D. in quatuor quadrantes diuide, & ſingulos, vt ſuprà, in ſex partes. Tum ex puncto A. in partes quadrãtis B. C. aut alterius vt voles lineas deducito quibus proiectionem latitudinis inuenies: hæc tibi in lineâ C. K. exprimetur: ſingulas notas ſeu puncta ex centro K. in Circulos circumducito, reddent tibi parallelos.

Meridiani autem cùm videantur recti ex centro K. ad omnes circuli partes ſparguntur.

Tropicum autem, & *Polarem circulum* iuxta ſuperiorem methodum inuenies quærendo 23. gradus cum dimidio, & totidem pro *Tropico* ab *Æquatore*, quorum proiectiones quæres ex diuiſione quadrantis.

Supereſt *Eccliptica* ducenda, & in ſex ſigna diſtribuenda per puncta A. N. B. Circulum deducito, qui tibi dimidium Ecclipticæ dabit, in quâ vt ſex ſigna depingas quadrantem D. B. In tres partes diſſeca, ad quas ex puncto C. lineas occultas demitte, & videbis in quibus punctis lineam K. B. ſecabunt: nempe in L. & M. Iterum ex puncto E. duces duas lineas per puncta L. & M. & obſeruabis vbi *Ecclipticam* attingent, hîc ſignorum characteres appinge in protractione lineæ L. F. ♌. in M. H. ♍. Idem perfice in alia parte Ecclipticæ pro ♓. & ♉. quorum rationes ex Opticâ petuntur.

Hæc porrò Methodus deſumpta eſt ex planiſphærio Ptolemæi: tribuitur tamen à quibuſdam Appiano, quoniam hanc reuocauit ad praxim. Laudatur ab omnibus Geographicis, & Coſmographis; qui fruſtra exoptãt omnes tabulas vniuerſales deinceps iuxta illam exarari, ſed pauci admodum id tentarunt. Duas tantùm eiuſmodi habemus, eáſque ad *Capricornum* protractas: ſed ſatius eſt eam vltra *Æquinoctialem* non extendere.

CAP.

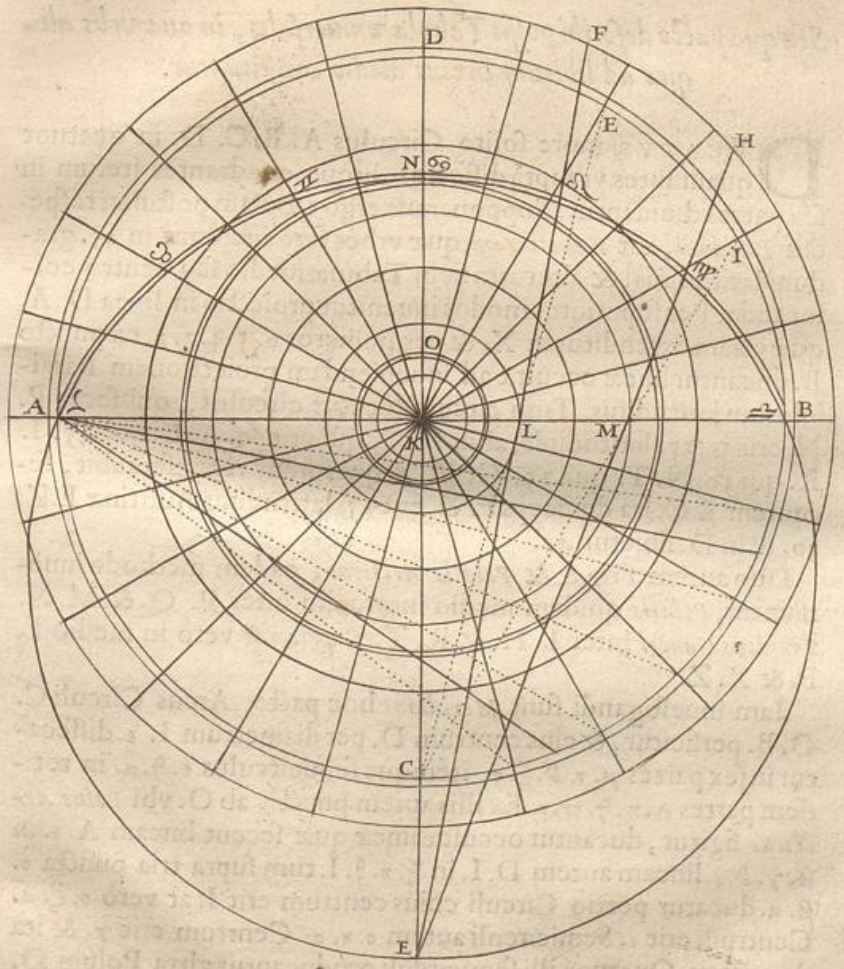
D
F
E
H
N
I
O
A
B
K
L
M
C
E

CAPVT VI.

Ratio depingendi Hemisphærij Geographici oculo constituto in Nadir alicuius loci.

Seu quo pacto describi possit Tabula vniuersalis, in qua vrbs aliqua ad libitum in eius medio constituatur.

DVCATVR more solito Circulus A. B. C. D. in quatuor quadrantes vt suprà dissectus, híque quadrantes iterum in sex partes diuidantur. Supponamus ergo tabulam postulari respectu *Lugduni*, aut *Venetiarum*, quæ vrbes ferè incidunt in 45. gradum latitudinis, & alterutra sit in Tabulæ medio seu centro collocanda. Per superiores modos inuenitur proiectio in linea D A. quæ etiam extenditur in X. & per numeros 6. 5. 4. 3. 2. ex puncto B. ducantur lineæ occultæ ad inueniendam proiectionem Parallelorum latitudinis. Tum circumducatur circulus, qui secet P. N. erit is 75. latitudinis; alius M. Q. qui erit 60. A. L. qui 45. I. R. qui 30. N. T. qui 15. G. V. Æquatorem repræsentabit, secantem B. C. ita deinceps F. X. erit 15. latitudinis Austrinæ E. Z. 30. & in D. finietur 45.

Duo autem *Tropici* & *Polaris Arcticus*, eâdem methodo inueniuntur, *Polaris* quidem medio interuallo inter P. Q. & M. N. *Tropicus Cancri* inter I. H. & R. T. *Capricorni* verò in medio E. F. & X. Z.

Iam inuestigandi sunt *Meridiani* hoc pacto. Arcus Circuli C. O. B. perficitur, & eius centrum D. per diametrum I. ε. dissecatur in sex partes μ. ν. δ. ξ. σ. itémque semicirculus ο. φ. α. in totidem partes λ. κ. φ. π. ρ. Ex illis autem punctis ab O. vbi *Polus Arcticus* figitur, ducantur occultæ lineæ quæ secent lineam A. ε. in β. γ. δ. ε. lineam autem D. I. in ξ. η. θ. I. tum supra tria puncta ο. β. α. ducatur portio Circuli cuius centrum erit I. at verò ο. ζ. α. Centrum erit ε. Semicirculi autem ο. η. α. Centrum erit γ. & ita de cæteris. Quatuor illi semicirculi producantur vltra Polum O. dabunt octo Meridianos: semicirculus B. O. C. duos linea D. A. totidem, & sic in hoc Hemisphærio 12. depingentur Meridiani.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

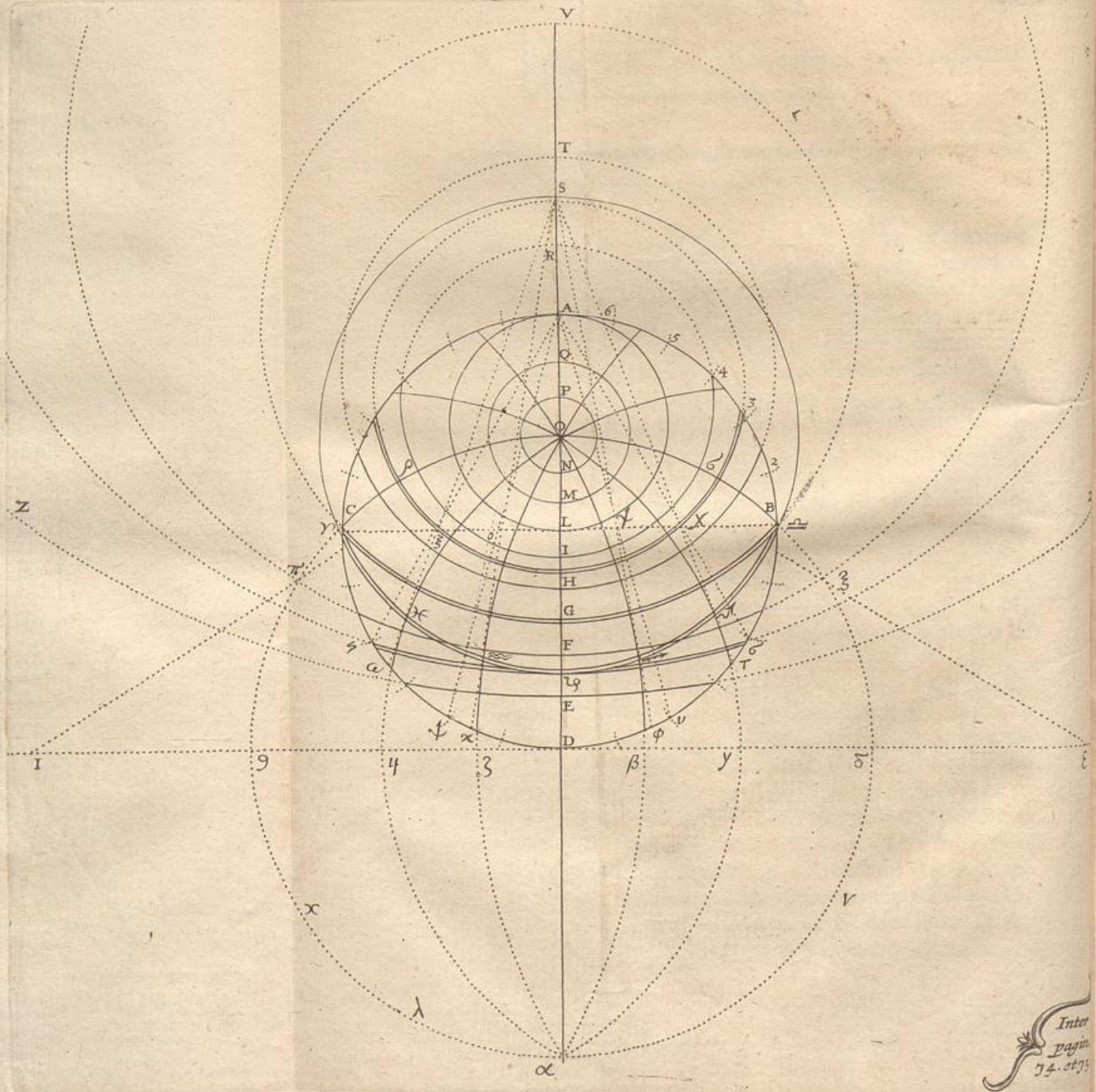

Inter
Pagin.
74. etc.

Supereſt *Eccliptica* quæ ducitur per *Tropicum Capricorni*, & ſemicirculum C. D. qui repræſentat *Æquatorem* ſectum in *Librâ*, & *Ariete*. Vt autem diuidatur in ſex ſigna abſoluatur ſemicirculus, & excurrat in S. diuidetur quadrans B. D. in tres partes, & ab iis ad A. trahentur lineæ, quæ ſecent lineam L. B. in ♄. ♐. Tum ab iiſdem punctis ♄. ♐. ad S. ducentur lineæ quæ Ecclipticam ſecent: extenſio ♐. dabit *Scorpionem* ♏. productio ♄. *Sagittarium* ♐. eodem modo ex alterâ parte *Amphoram* ♒. & *Piſces* ♓. inuenies: quæ planè eadem ſunt cum iis quæ in ſuperiori methodo diximus de diuiſione Eccliptice; ſed, maioris lucis cauſâ, in figurâ intricatiori cenſuimus hîc eſſe repetenda.

Is modus delineandæ tabulæ venuſtiſſimus eſt, eóque vtuntur vulgò qui Aſtrolabia reſpectu alicuius loci concinnant. Et verò illius maximè ope, patuit noſtris Patribus ad Sinas aditus. Quoniam hi populi ferre non poterât in Tabulis Geographicis ſe in angulum, & extremum orbis compingi. Sed hac praxi eruditi homines, ambitioni eorum, fecêre medicinam.

Prætermitto de induſtriâ Methodum *Petri de Roas*, in quâ paralleli magis dilatantur, quò magis ad Æquatorem accedunt; ſicut & Meridiani, in medio Tabulæ ampliores, ſenſim coarctantur, dum magis ad extrema Tabulæ vergunt. Quoniam deſumitur eorum diſtantia per lineas rectas protractas à partibus vnius quadrantis, ad partes oppoſiti alterius. Meridiani ducuntur per Ellipſes, paralleli per lineas rectas. Sed in re Geographicâ, rara eſt illius Modi mentio.

Videantur plura apud Furnerium noſtrum in Hydrographiâ ſuâ, vbi multa de Tabulis collegit, potiſſimum de Hydrographicis, & quomodo poſſint illæ ad Geographicas reuocari. Nec enim omnia dicere poſſumus, & ad alia magis neceſſaria feſtinamus.

CAPVT VII.

De Particularibus Tabulis.

COGNITA longitudine, & latitudine locorum, quæ in Tabulâ diſponenda ſunt; obſeruatur maxima, & minima latitudo, & attenditur proportio inuentorum parallelorum ad Æquatorem. Si diſcrimen non ſuperet quinq; gradus ſine vllâ incli-

natione duci possunt, secus ad sequentem tabulam attenditur, cuius is est vsus.

TABVLA PROPORTIONIS PARALLELORVM AD ÆQVATOREM.

ÆQVATOR	180
V	179 1/5
X	177 1/5
XV	173 1/5
XX	167 1/5
XXV	163 2/5
XXX	155 2/5
XXXV	147 2/5
XL	135 4/5
XLV	127 —
L	113 3/5
LV	104 3/5
LX	90
LXV	76
LXX	61 1/5
LXXV	46 3/5
LXXX	31 1/5
LXXXV	51 2/5
POLVS in pũcto desinit.	

Describenda mihi offertur Gallia: primùm duco 10 parallelos à se inuicem æqualiter distantes nempe à 42 ad 52. tum vnum ex his gradibus latitudinis diuido in 180 aut 18. vel etiam nouem, si tabula fuerit angustior: ductóque Meridiano qui mediam regionem secabit ab vtrâque eius parte supra parallelum quadragesimum quintum, partes 127. circiter decies replico aut duodecim si diuisero Gradum meum latitudinis in octodecim, vel sex si distribuero in nouem propter tabulæ exiguitatem. Tum transeo ad latitudinis Gradum quinquagesimum, & in eo 113. partes decies replico, vel partes vndecim, vel quinque cum dimidiâ, & ab illis punctis protractos Meridianos, pro ratâ portione Æquatoris habes inclinatos. Inde intelliges cur in omnibus tabulis particularibus Ptolemæi hæc verba semper ascribantur; Medius Meridianus est N. ad quem reliqui inclinantur iuxta rationem parallelorum N. & N. hic enim verbis nihil aliud quàm nostra methodus indicatur.

Scalam autem Milliarium sic appinges. Obseruabis duo loca cognitæ distantiæ, secundùm quam tuam Scalam conficies: si enim est accurata tabula, reliquorum locorum intercapedinem inuenies. Aut certè attendes ad latitudinem, cuius vnum gradum diuides in 30. Leucas Francicas.

Sed obseruabis hanc scalam non habere locum in Tabulis maiorum partium Mundi vt Europæ, & Asiæ. Sicut & has longè meliùs delineari, si portiones tabularum vniuersalium (de quibus suprà) in eis exprimendis adhibeantur.

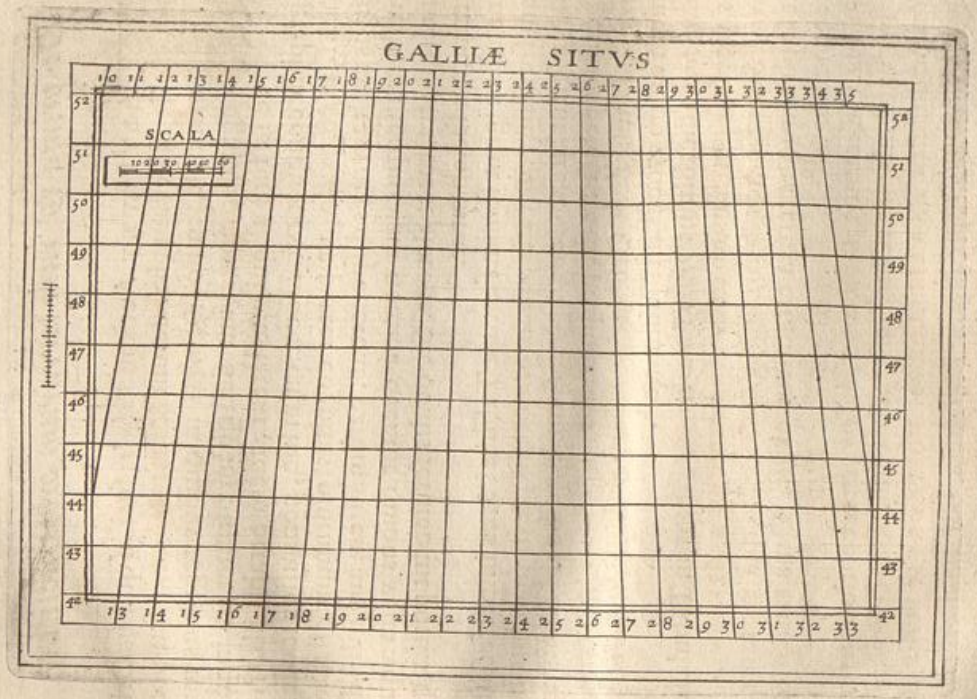
GALLIÆ SITVS
SCALA

LIBER QVINTVS.

De prima & rudi terrarum orbis notitia.

HABVERVNT Antiqui *Tabulas* suas in quibus Orbem depingebant, habuerunt & suas *Sphæras*, seu potiùs, vt innuit Strabo, κρατῆρα in quibus regiones mundi cognitas delineabant. Sed quàm turpiter, & inquinatè id ferè aliqui præstarent, idem Strabo lib. 1. suæ Geographiæ conqueritur. Docet enim hîc, nonnullos ita descriptiones suas effinxisse, vt partes cognitas plurimùm dilatarent, quò in iis multas voces disponerent, parùm autem aut nihil detectas, restrinxisse: quoniam nomina deerant quibus vasta æquora, patentésque tractus replerent. Sic oculis seruiebant potiùs, quàm rei veritatem sectabantur.

Emendatæ igitur sensim fuerunt Tabulæ, & ex imperfectissimis ad eam formam reuocatæ, quam præ oculis, & in manibus habemus. Ne igitur lateat Geographiæ tyrones quibus id demum progressionibus peractum sit, proponemus

Primò. Diuisionem Orbis *inter Filios, & Nepotes Noëmi*, quæ omnium dubio procul antiquissima est.

Secundò. Indicabimus *grauissimos errores*, quos in Tabulas antiquas irrepsisse potissimùm ex Strabone intelligimus.

Tertiò. Subiiciemus *descriptionem Ptolemæi*, in quâ vir tantus putauit se pleraque veterum errata correxisse. Quia tamen & ipsa scatet mendis,

Quartò. Offeremus *Antiquam Tabulam*, ex recentioribus emendatam, vt sic incipiat vetus Geographia cum nouâ componi, primúmque ducatur PARALLELORVM NOSTRORVM vestigium.

Quintò. Adiungemus *Romanum Orbem*, seu *diuisionem Imperij Romani*, quæ rebus Ecclesiasticis, Conciliis, Iurique ciuili admodum necessaria est.

Sextò. Appingemus *Tabulam recentiorem accuratam*, quæ orbem cognitum vno aspectu sistat oculis.

Quibus omnibus præfigetur *Catalogus* non inutilis vocum quæ

Geographicis familiares sunt, & quarum notitiâ carere non debet Geographiæ candidatus, ne artis quam sectatur impingat in limine : quæ si præstiterimus diligenter, primam & inchoatam Orbis terrarum cognitionem obtulerimus.

CAPVT PRIMVM.

De vocibus Geographicis.

VOCVM Geographicarum aliæ ad terram duntaxat pertinent, aliæ ad aquas tantùm, aliæ sunt aquis, & terræ communes. In terrâ verò loca vel hominum habitationi addicta sunt, vel feris, & bestiis relicta. Horum omnium locorum nomina quinque Paragraphis proponemus.

§. 1. *Nomina maiorum locorum in terrâ.*

REGIO Terræ pars quæ à Principe regitur, aliter *Tractus*, *Ora*, *Plaga*.

PROVINCIA regio *quæ ius prouinciæ, seu formulam recepit*; hoc est quæ non solùm vectigalis, sed & seruitute mulctata. Sic dicta quasi *procul victa*. Prima fuit *Sicilia*.

Sub Consulibus. Consulares { Quæ regebantur à *Consularibus*.
Prætoriæ { Quæ à *Prætoribus*.

Sub Imperatoribus Cæsaris { Administratæ per *Procõsules*, & *Propretores*.
Populi { A *Præsidibus*.

SATRAPIA vox Persica quæ *regionem* aut *prouinciam* sonat.

NOMVS *Præfecturæ in Ægypto*, ita dictæ quod singulæ suas haberent leges, vt in Gallia *les Coustumes*.

DIOECESIS, rectè respondet diuisioni Francicæ vulgò *des Bailliages*. In recenti Geographia sumitur pro Episcoporum iurisdictione.

TERRITORIVM *vniuersitas agrorum intra fines cuiusque vrbis constituta*. Gallicè *la ville & sa Banlieuë*.

§. 2. *Nomina minorum locorum in terrâ.*

VRBS locus amplior mœnibus ſeptus: & pro Roma olim ſumebatur, vt ἄστυ pro Athenis, πόλις pro Alexandriâ Ægypti.

CIVITAS olim diſtinguebatur ab vrbe, quòd hæc pro loco, illa pro hominibus ſumeretur: ſic ciuitas Heluetiorum dicebatur. Sumpta etiam eſt pro inſulis maioribus vt pro Cypro, Sicilia. Imò & pro ingenti regione, vt pro Hiſpaniâ. Nunc autem ferè vſurpatur pro vrbe quæ Epiſcopum habet.

OPPIDVM vulgò pro *Minori vrbe*: aliquando etiam pro *Maiori*.

COLONIA, vrbs in quam pop. Rom. Ciues ſuos ad incolendum deducebat per legem Agrariam.

Sub Coſſ. { *Ciuium Romanorum*, quæ *iure optimo Quiritum* fruebantur. / *Latini Nominis*, quæ tantùm *iure Latij* vtebantur.

Sub Imperatoribus { *Militares* cùm militibus in præmium aſſignabantur / agri quarumdam vrbium.

MVNICIPIVM, *ciuitas extrinſecus in vrbem aſcita*.

Duplicis generis. { *Sine ſuffragio*: vbi viuebant ſecundùm leges ſuas, & tantùm inter legionarios militabant: vt *Cerites*. / *Cum ſuffragio*: Ius ciuium obtinebāt, & legibus Romanis viuebant; habebant tantùm ſua ſacra, quæ Municipalia dicebantur.

Attamen ſæpè cum Coloniis confunduntur Municipia.

FOEDERATA OPPIDA, vrbes, quæ fœdus cum pop. Rom. percuſſerant: habebántque Remp. liberam, & ſuos Magiſtratus. Quod ſi Romano Iuri ſe obſtrinxiſſent, dicebantur *Populi Fundi*.

PRÆFECTVRA, vrbs rebellis, aut ingrata pop. Romano, ad quam mittebatur quotannis *Præfectus*, qui in eâ ius diceret.

FORVM, vrbs, in qua *ſimul Ius dicebatur, & Nundinæ celebrabantur*. A Cenſoribus, vel Prætoribus inſtituta ſunt Fora, dum vias ſternunt, vel bella gerunt.

CONCILIABVLVM, vbi *Nundinæ tantùm celebrantur*, rariùs *dicebatur Ius*: aliter *Emporium* ab ἐμπορεῖν *negotiari*.

FA-

FANVM locus qui *creuit ex Templi alicuius celebritate.*

LEGIO ciuitas in quâ disposita *legio* ab Imperatoribus Romanis ad Imperij tutelam, vel sanè *pars legionis.*

ARX vel ab *Arcadibus*, vel *arcendis* hostibus dicta ; est autem locus munitus in monte. Quod si imperitet vrbi, *Acropolis* dicitur, vt *Acrocorinthus.*

CASTRVM : seu meliùs *Castra*, loca munita fossis, & vallo. Si autem miles hîc diutiùs consisteret *Statiua* dicebantur, & quidem si per Hyemem *Hiberna.*

CASTELLVM : minus Castrum mœnibus præcinctum ad alas equitum continendas. Dicebatur aliter *Præsidium*, seu *Custodia.* Quæ tamen vox etiam dicitur de vrbibus in hostico, ad populos in officio continendos. Paruum autem Castellum dicebatur BVRGVS, vt vult Vegetius à Græco πύργος *turris.*

MVTATIO : vbi equos recentes inueniebant cursores.

MANSIO : locus assignatus militi dum iter facit, vt apud nos *les Estapes, ou les logemens.*

VILLA : domus aliqua in agris splendidè ædificata : antiquis *Hortus.*

VICVS : locus ex pluribus villis constans, vnde *Vicani.*

PAGVS : Vicus ad Fontem aut Fluuiolum. Sumitur item pro *Regiuncula* vt *pagus Velaunus, le pays de Velay*, &c.

§. 3. *Nomina locorum in terrâ quæ feris, & bestiis relinquuntur.*

MONS
- MONS *Tumor Altissimus.*
  - pars superior { *Cacumen, Iugum, Vertex, Supercilium, Verruca.*
  - media { *Cliuus, Dorsum.*
  - infima { *Pes, Radix.*
- COLLIS : humilior terræ tumor.
- TVMVLVS : terræ minor congeries.
- RVPES : à Colle, & Tumulo materia tantùm distat, nam è saxo rupes est.

CAMPVS
- AGER : Campus aratus, aut arandus.
- PASCVVM, vbi pecora tantùm pascuntur.
- PRATVM : vbi falce herba resecatur.

FOSSA
- SPECVS: latibulum feræ: aliter *Spelæum*, & *Cauerna*.
- HIATVS: Fossa in profundum aperta.
- BARATHRA: Terra aquis diluta ad multam profunditatem.
- SPIRACVLA: vnde pestiferi halitus erumpunt aliter AORNI, quòd *aues* superuolantes *enecent*.
- CRATER: os montis igniuomi.

SYLVA
- SALTVS: vbi arbores inæquales, & quasi saltantes.
- NEMVS: sylua peramœna.
- LVCVS: sylua Diis sacra; à luce, aut tenebris dicitur.
- ROBORETVM locus in quo clauduntur feræ *vn parc*.
- TESQVA vel Tesca, locus asper raris fruticibus sparsus *des Haliers*.

VALLIS
- VALLIS: exitum vnum, aut duos habet.
- CONVALLIS: nullos habet exitus.
- FAVCES: seu PYLÆ seu Angustiæ
  - exitus vallis angustior.

§. 4. *De vocibus ad aquas tantùm spectantibus.*

AQVA SALSA
- PROFVNDVM, seu ALTVM, *la pleine mer*.
- LITTVS: Maris ora, & quousque marinus æstus in fluuios immittitur.
- ARCHIPELAGVS: Mare insulis sparsum.

AQVA
- STAGNANS
  - PALVS: siccatur æstate, *vn Marais*.
  - STAGNVM: ex quo aqua ad libitum emittitur, *Estang*.
  - LACVS: vnde flumina erumpunt, *vn Lac*.
  - PISCINA: stagnum minus, *vn Reseruoir*.
  - LACVNA: fossæ ad siccandas paludes ductæ, Gallis, *des Canaux*: Italis *Bonificatione*. Si autem hæc fossa perducitur ad merces efferendas dicitur INCILE.

DVLCIS
- FLVENS
  - FLVMEN, seu *fluuius*: Aqua copiosior perenniter fluens.
  - AMNIS: Fluuius in duos alueos sectus.

CIS ENS
- FLVENTVM: minutus fluuius.
- TORRENS: fluuius aut fluentum ex niuibus liquatis, & pluuiis.

§. 5. *De vocibus Terræ, & Aquæ communibus.*

QVÆ PRIVS AQVAS RESPICIVNT.
- SINVS: Aqua se in terras insinuans, *vn Golphe.*
- FRETVM: Aqua vtrimque terris pressa, *vn Destroit.*
- ÆSTVARIVM: vbi se æstus insinuat, *la Bare.*
- EVRIPVS: æstuarium reciprocum sæpè de die.
- BOSPHORVS: Fretum angustius, *vn Canal.*

QVÆ PRIVS TERRAM.
- INSVLA: Terra aquis vndique cincta, *Isle.*
- SCOPVLVS: seu *Ara* saxum in mari prominens, *des Brisants.*
- SYRTES seu Breuia: terra aquis interscissa, *des Bancs.*
- PENINSVLA, seu Chersonesus, & Cherrhonesus; à Græco χέρρος, seu χέρσος *Terra*, & νῆσος *insula*: est insula annexa continenti, *Presque Isle.*
- ISTHMVS: pars quâ peninsula iungitur continenti.
- LINGVA, seu *Ligula*: pars humilior terræ in mare procurrens.
- PROMONTORIVM: Mons in mare decurrens, *vn Cap.*
- PORTVS: locus vbi naues omninò securæ, *vn Port.*
- NAVALE: vbi conficiuntur, & seruantur naues, *Arsenal.*
- STATIO: locus non adeò tutus nauibus, *la Rade.*
- MOLES: *vne Digue*, Agger in mare iactus.
- GRADVS, locus vbi onerantur, & exonerantur naues.

CAPVT II.

Grauiores veterum Geographorum errores.

PRIMVS ERROR, isque grauissimus fuit eorum *qui Nouum orbem*, in quo collocabant *Antichthonas*, infra Africam constituebant. Ita Pomponius Mela, Macrobius, Manilius, ac veterum plerique. Huius autem orbis initium faciebant *Taprobanam*, & ex eo oriri *Nilum* arbitrabantur, qui arcanis meatibus Oceanum trãsmeans postea in Africâ emergebat. Ad eundem referri possunt, quicumque Oceanum inter duos Tropicos immise-

runt, belluis refertissimum, quæ nauigationem ad vlteriora prohiberent, quæ opinio multorum quoque ex antiquis fuit.

SECVNDVS *Arabicum sinum* ab Oceano dirimebat, & lacum faciebat arboribus consitum, & fruticibus in plerisque locis horrentem: ita Damastes quidam apud Strabonem.

TERTIVS *Mare Mediterraneum* negabat aliàs habuisse cum Oceano connexionem versus Hispaniam, sed claustra hæc hominum arte diuulsa fuisse. Idem plerique de ponto Euxino dixerunt, de quibus videatur Strabo lib. 1°. Quæ commenta vt & *Italiæ cum Sicilia* coniunctæ, *Galliæ cum Anglia* refutant fluuij ex vtraque parte in hæc freta prorumpentes: de quibus fusè in suâ Siciliâ Cluuerius.

QVARTVS itémque absurdissimus, *Mediterraneum Mare* cum *sinu Persico* coniungebat. Ita Diotimus quidam apud Strabonem lib. 1. qui mentiebatur se legatum Athenienſium aduerso Cydno Fl. Ciliciæ nauigasse, & per eum in Coaspem Fl. Persidis decidisse, atque secundo Coaspe Susa venisse.

QVINTVS *Mare Septentrionale* cum *Caspio* connectebat per angustum fluentum. Cui errori causam dedit Patrocles quidam classis Macedonicæ præfectus. Nam ante eum Aristoteles, & Herodotus Caspium Mare ab reliquis Maribus secreuerant. Ex quo autem αὐτόπτης ille mendax se in Caspium ex Oceano Boreali fabulatus est nauigasse, omnes Geographos induxit in fraudem, vsque ad Ptolemæum: de hoc iterum lib. 6. cap. 9. §. 2.

SEXTVS *Scandiam & Fenningiam* duas insulas faciebat, & perperam; hanc Occidentaliorem, illam Orientaliorem, vtramque ab Europâ diuisam: sic Plinius.

SEPTIMVS *Tanaim fluuium* ex vltimis partibus Septentrionis accersebat: ita Strabo, Plinius, & plerique omnes.

OCTAVVS *Gangem fluuium* in Mare Eoum demittebat: sic aliqui Poëtæ, cùm tamen in Australe, seu Indicum decidat.

Hos & alios longè plures errores sensim detexit ætas, pluribus colonis in terras, hactenus ignotas, subinde migrantibus. Neque enim facile est mentiri multos, cùm qui soli vagentur, ex peregrinationum suarum mendaciis vulgò gloriam quærere soleant. Rectè tamen obseruat Strabo id per victorias principum ferè perfectum esse, & per Alexandrum Macedonem Orientem innotuisse, Occidentem per Romanos, Septentrionem per Mitridatem Eupatorem, Meridiem denique per Reges Alexandrinos.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANTIQVISSIMA ORBIS DELINEATIO.

CAPVT III.

Grauiores errores Ptolemæi.

DEPERDITIS Antiquioribus Tabulis, vnica Agathi-Dæmonis superfuit ex obseruationibus Ptolemaïcis concinnata, quæ etiamnum omnium manibus teritur, cuius præcipuos errores obseruare debet quisquis veterem Geographiam cum nouâ componere cupit.

PRIMVS ERROR Ptolemæi, & huius Tabulæ in eo appareret, quod *Africam* circumnauigari prohibet, licèt aliqui veterum id optimo iure asseruissent. Ad hæc cùm eamdem *Africam* decrescentem depingere debuisset, & sese in cuneum constringentem, contra ipse dilatauit. Ibidem quoque tractum versus Æquatorem mirè deformat, prætermittendo aliquos nobiliores fluuios, cùm tamen in eâ parte minus peccare debuisset, in quâ patriam suam nactus erat.

SECVNDVS ERROR. Cùm pars *Albionis* in Septentrionem extendenda esset, illam in Orientem reflectit & Germaniæ incumbere facit: quapropter parem *Hiberniæ* eleuationem Polarem attribuit cum Albione.

TERTIVS. *Cymbricam Chersonesum* aut ad perpendiculum excitare debebat Germaniæ, aut saltem nonnihil in Occidentem retorquere; contra in Orientem eam inclinat, & sinum *Venedicum* hîc nimis constringit.

QVARTVS. *Scandiam* amplissimam peninsulam coarctat in paruam insulam, cui adiungit tres minores ab Oriente, cum fœdissimâ huius tractûs labe.

QVINTVS. *Partes Europæ*, & *Asiæ Boreales* in *terras incognitas* desinere putat, cùm multi ex antiquis hîc Mare agnouerint, quod vtrique huic parti à Septentrione verè affunditur.

SEXTVS. Debent *Sinæ* ex *Indiâ* in *Boream* assurgere; contra in *Meridiem* vltra Æquatorem descendunt, & ab iis tractus longior excurrens *Asiam* cum *Africa* turpissimo errore connectit. Quamobrem aliqui veriti tantum mendum in magni viri scriptis videre, verba quibus hic error continebatur contra fidem publicam ex cap. 3. lib. 7. Geographiæ expunxerunt.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

AGATHI- DÆMONIS
MECHANICI ALEXANDRINI
ORBIS DESCRIPTIO
EX LIBRIS GEOGRAPHICIS
CLAVDII PTOLEMÆI

Inter pag.
86 et 87

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

SEPTIMVS. *Taprobana* nimirum extenditur, siue illa sit *Ceylanum*, siue *Sumatra*; & *insulæ minores* circa illam sparsæ nihil habent affinitatis seu quoad situm, seu quoad numerum cum iis, quas Lusitanorum, & Batauorum diligentissimæ nauigationes nobis retulerunt.

OCTAVVS. *Indiarum tractus*, & ora versus Meridiem miserandum in morem deformata est. In duplex Promontorium fissa est *India intra Gangem*, cùm vnicum maius deprehendatur *Commorinum*; quamquam illa tum Romanis notior esset, & à temporibus Claudij hinc multæ merces deferrentur ad Romanos.

Reliqui errores qui in Tabulas priuatas irrepserunt, singulatim in descriptione prouinciarum, & regionum forsitan obseruabuntur.

CAPVT IV.

Diuisio orbis in filios & nepotes Noëmi.

IAPHET cui cessit Europa & Asia minor.

- GOMER *Cymmerij.*
  - ASCHENEZ. Celtæ
    - Galli.
    - Germani.
    - Illyrij.
  - RIPHAT. Moscouitæ vbi Riphæi.
  - THOGORMA. Turcæ.
- MAGOG. Gothi.
- MADAI. Fortè Medi in Thracia.
- IAVAN *Iones.*
  - ELISA Ελλήνες Græci.
  - THARSIS. Cilicia.
  - CHETTIM. Insulæ & peninsulæ Mediterranei Maris.
  - DODANIN. Rhodij.
- THVBAL. Hispani.
- MOSOCH. Cappadoces.
- THYRAS. Thraces.

CHAM cui Africa obuenit cum Palæstinâ & Arabiis.
- CHVS *Æthiopia vtraque.*
  - SABA. Sabæi Arabes.
  - HEVILLA. Arabia Petræa.
  - SABATHA. Metro. Arabiæ Felicis.
  - REGMA. In vrbe Regama ibidem.
  - NEMBROD. Babylonia.
- MERRAIM *Ægyptus.*
  - LVDIM. Lydia, eò enim irrepsit.
  - LAABIM. Libya Exterior.
  - NEPHTVIM. In Numidia.
  - PHETRVSIM. In parte Arabiæ Petrææ Occidentali.
  - CHASLVIM. Lycia.
- PHVTH. In Numidiâ ad *Fl. Phuth.*
- CANAAN. In Palæstinâ.

SEM cui adiudicata Asia: tamen ex illâ filij Iaphet, & Cham aliquid decerpserunt.
- HELAM. vnde Elamitæ seu *Persæ.*
- ASSVR. Assyrij.
- ARPHAXAD
  - SALE
    - HEBER
      - PHALEG ex quo Hebræi à patre sic dicti.
      - IECTAM cuius filij 13. notiores.
        - Asamoth. *Sarmatæ.*
        - Saba. *Indi Sabæi.*
        - OPHIR Sofsala aut Malaca malè Peruuia.
- LVD.
- ARAM *Syria.*
  - HVS. Terra Hus *in Palæstina.*
  - MES. Susiana *ad sinum Messanitem.*

Prætermisimus Nepotum quorumdam nomina quæ prouinciis nemo adhuc probabiliter aptauit.

CAPVT V.

Orbis diuisio penes antiquos.

PRIMA legitur apud Strabonem vbi Eratosthenes eos refutat qui totum orbem in *Græcos*, & *Barbaros* diuidebant, ideóque suadebant Alexandro vt Græcos haberet amicos, hostes verò Barbaros. Vtrum autem Græci *Romanos* vocauerint *Barbaros*,

ORBIS PARS
VETERIBVS
COGNITA
OCEANVS
INDICVS
OCEANVS EOVS
OCEANVS OCCIDENTALIS
SEV HISPERIVS
SCYTHIA
SCYTHIA EXTRA IMAVM
SERICA
INDIA
ARABIÆ
MARE RVBRV
SINVS GANGETICVS
ÆTHIOPIA
ÆGYPTO
LIBYA
MARE CASPIV
CHRYSE Ins.
Sabadybæ Ins.
Manielæ Ins
Menuthias Ins
Cottiara
Baryngia
Aromata pro
Cottiara
Inter pag. 88 et 89

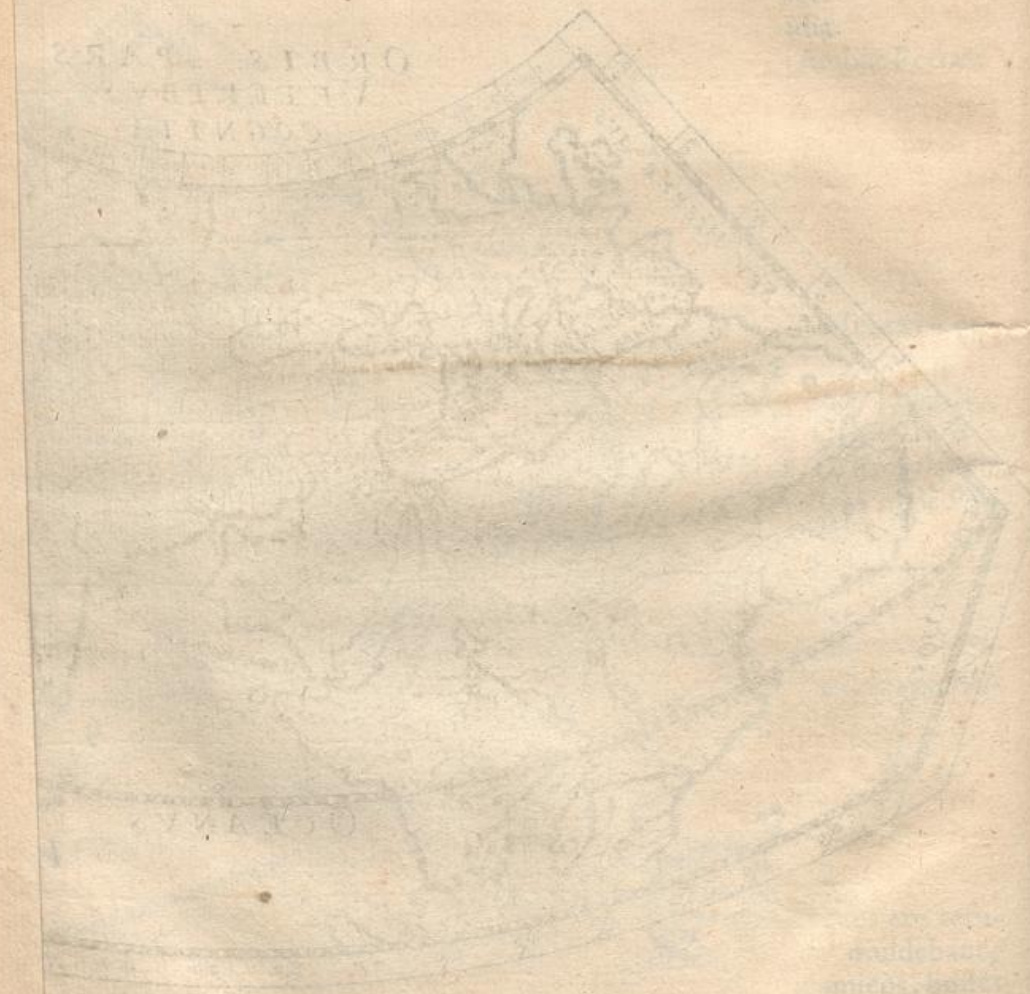

ros, difficultate non caret. Tamen ex Plutarcho in vitâ T. Flaminini opinio negans colligitur.

SECVNDA est Ephori, apud Strabonem, diuidentis orbem in quatuor populos *Indos*, *Æthiopas*, *Celtas*, & *Scythas*. Eiusdem quoque opinionis fuit Scymnus qui hactenus sub Marciani Heracleotæ nomine cecinit. Frustrà autem in illam sententiam rapitur Dionysius Halicarnassensis à Cluuerio. Sed quidam hanc diuisionem de solis Barbaris intelligendam non immeritò putant; cùm eius nullum apud Homerum extet vestigium.

TERTIA partes terræ tantùm assignat *Septentrionalem* quæ *Europa* dicitur, & *Meridionalem* quæ *Asia*. Ita sensit Varro lib. 1. de Re Rusticâ, vbi parentem huius sententiæ laudat Eratosthenem. Ita quoque Isocrates in Panegyrico, vbi innuit hanc opinionem apud Persas receptam fuisse. Meminere quoque huius Silius, Italicus, Lucanus, Augustinus, Orosius, & aliquot alij.

Sed iterum hæc sententia bifariam diuisa est. Quidam enim totam Africam Asiæ coniunxerunt apud Plinium lib. 3. cap. 1. quod Silius sic expressit lib. 3.

Æstiuo Libye torretur subdita Cancro,
Aut ingens Asia latus, aut pars tertia rerum.

Alij Europæ eandem Africam attexuere, apud Salustium de Bello Iugurtino, quod sic Lucanus cecinit 9. Phars.

Tertia pars rerum Libye, si credere famæ
Cuncta velis, at si ventos cælúmque sequaris
Pars erit Europæ.

QVARTA diuidit orbem antiquum in quatuor partes, *Asiam*, *Europam*, *Africam*, & *Ægyptum*. Eius meminêre Ortelius, & Philippus Cluuerius, sed auctores antiquos non laudant. Ad illàm reuocari potest Plinius lib. 5. cap. 9. hîc enim Ægyptum ab Asiâ Pelusiaco ostio, ab Africâ Canopico disterminat, qui limites intelligi non possunt, nisi præsuppositâ hac opinione. Cur autem tam exiguæ Regioni nomen partis attribuerint, ea ratio videtur esse, quòd olim in Ægypto plures vrbes, quàm in reliquo orbe reperirentur, vt testatur Eusebius: certè Amasi regnante XX. millia vrbium præferebat ait Plinius, quarum tria millia supererant dum scribebat Diodorus Siculus.

QVINTA item in partes quatuor orbem secuit, sed *Ægypti* loco *Græciam* substituit. Colligitur ex Herodoto in Melpomene,

vbi *Cretam* quæ Græciæ pars est ab *Europâ* secernit. Sed euidentiùs Aristoteles lib. 7. Reipublicæ Græcos ab Europæis & Asiaticis separat.

SEXTA denique communissima, & ab omnibus ferè recepta, mundum habitabilem distinguebat in tres partes, *Europam*, *Asiam*, *Africam*. Quarum

EVROPA ad Occidentem & Septentrionem vergebat, breuioribus terminis per Tanaïm fluuium, amplioribus per Fl. Carambycem hodie *Oby* ab Asiâ dirempta. Vbi *Roma* gentium Domina, eiúsque progenies *Constantinopolis* in Byzantij ruinis fundata. Montes *Alpes*, *Pyrenæus*; fluuij *Rhenus*, & *Danubius*.

ASIA totam plagam Orientalem obtinebat, in Boream Austrúmque latè protensa, Africæ simul & Europæ latitudinem propè exæquans. Vbi vrbes illustres *Ninus*, seu *Niniue*, *Babylon*, *Hierosolyma*: Montes *Taurus*, *Caucasus*, *Imaus*: Fluuij *Euphrates*, *Tygris*, *Indus*, & *Ganges*.

AFRICA denique Mediterraneo discreta mari ab Europa, ab Asiâ *Isthmo Arabico* vt doctiores, *Nilo Fluuio*, vt plures credebant, diuisa erat.

Vtrum autem antiqui sub *Atlantidis* insulæ nomine cognouerint *Americam*, postea accuratiùs in eâdem Americâ disputabitur.

CAPVT VI.

Orbis Romanus, seu diuisio Romani Imperij in Orientale & Occidentale.

ROMANOS vniuersum orbem possedisse fabulati sunt Poëtæ, adulatores quãtùm eius voluerint occupasse, & reliquum spreuisse potiùs, quàm desperasse: historia modum suo Imperio constituisse, Rhenúmque ac Tygrim (alij Euphratem dicunt) montémque Atlantem sibi terminos constituisse.

Quomodo autem tantum Imperium coaluerit, paucis accipe. Roma 600. annis luctata cum vicinis, primùm *Siciliam* prouinciam fecit, quò appulerat primùm auxiliatrix. Hanc secutæ *Sardinia*, & *Corsica*. *Gallia Narbonensis* viam Iulio Cæsari in *Aquitaniam*, *Celticam*, *Belgicam* aperuit. *Britannia* ab eodem Cæsare tentata, ab aliis Imperatoribus subiugata, & muro tantùm contra Barba-

ros defensa. *Hispaniam* per Agrippam pacauit Augustus, & distribuit in *Bæticam, Lusitaniam, & Tarraconensem. Mauritanias duas* Iuba triumphatus amisit. *Asiæ propriæ* magnam partem Antiochus perdidit, *Bithyniam* Nicomedes dedit. Mitridates moriens Pontum reliquit. *Galatiam, Cappadociam, Armeniam minorem* Augustus Antonij fautoribus, aut totas, aut ex parte ademit. *Thraciam* ferocitas incolarum, *Macedoniam* Persei sordes, *Epirum Helladem, Peloponnesum* temeritas Ætolorum, *Illyricum* Gentij credulitas perdiderunt. *Numidiam* Iugurtha victus adiunxit, *Africam propriam* Carthago deleta, *Cyrenaicum*, &c. Ptolemæi Apionis liberalitas. *Ægyptus* sublata Cleopatra Regibus patere desiit. Totam *Syriam*, & *Armeniam* cum *Colchide, Iberiâ, Albaniâ*, Pompeius ambulando deuicit.

Sub Imperatoribus quoniam per milites maximè stabat Imperium, Præfectis Prætorio commissum est. Eos numero & tempore incertos Constantinus quatuor creauit Magistratus constantes: quorum duo, sectis ditionibus inter Honorium & Arcadium, singulis Imperiis præfuerunt; vnius Illyrici tantùm prouinciis aliquot decerptis, & Italico contributis. Eorum autem ditiones exhibet tibi Tabula.

IMPERIVM OCCIDENTALE.

§. 1. *Præfectus Prætorio Italiæ.*

DIOECESIS	VICARIVS	Consul	LATIVM & CAMPANIA Roma: *Rome.*
		Consul	TVSCIA & VMBRIA Sena: *Sienne en Toscane.*
		Consul	PICENVM SVBVRBICARIVM Ancona: *Ancone.*
	ROMÆ	Præses	VALERIA Reate: *Rieti.*
		Præses	SAMNIVM Corfinium: *Ruines de Corfinium prés de Pentinia.*
		Corrector	APVLIA & CALABRIA Brundusium: *Brindes.*
		Corrector	LVCANIA & BRVTIVM Consentia: *Consenze.*

ITALIÆ.		Consul	SICILIA Syracusæ : *Syracuse.*
		Præses	SARDINIA Caralis : *Caglier.*
		Præses	CORSICA Aleria : *ruines d'Aleria.*
	VICARIVS ITALIÆ	Consul	VENETIA & ISTRIA Aquileia:
		Consul	ÆMILIA Bononia: *Boulogne la Grasse.*
		Consul	FLAMINIA & PICENVM ANNONARIVM, vbi Rauenna, *Rauenne,* & Senagallica *Senigaglia.*
		Consul	LIGVRIA Genua : *Gennes.*
		Præses	ALPES COTIÆ Augusta Taurinorum : *Turin.*
		Præses	RÆTIA PRIMA Curia : *Coire.*
		Præses	RÆTIA SECVNDA Augusta Vindelicorum : *Ausbourg.*
DIOECESIS ILLYRICI	VICARIVS ILLYRICI	Præses	NORICVM RIPENSE Arelape : *Paklarn sur l'Erlap.*
		Præses	NORICVM MEDITERRANEVM Iuuana ; *Salizbourg.*
		Præses	PANNONIA PRIMA Sabaria : *Saruuar*
		Consul	PANNONIA SECVNDA Sirmium : *Sirmich.*
	ILLYRICI	Dux Limit.	VALERIA Aquincum : *Bude.*
		Corrector	SAVIA Siscia : *Siseg.*
		Præses	DALMATIA Salona : *Spalatto.*
		Præses	LIBVRNIA Iadera : *Zara.*
DIOECESIS AFRICÆ	PROCONSVL AFRICÆ		AFRICA CARTHAGO : *ruines de Carthage prés de Tunis.*
	VICARIVS AFRICÆ	Consul	NVMIDIA Cirta : *Constantine.*
		Consul	BYZACIVM Adrumetum : *Souse.*
		Præses	TRIPOLITANA Tripolis : *Tripoli de Barbarie.*
	AFRICÆ	Præses	MAVRITANIA SITIFENSIS Sitifi : *Estefe.*
		Præses	MAVRITANIA CÆSARIENSIS Iulia Cæsarea : *Alger.*

§. 2. *Præfectus Prætorio Galliarum.*

DIOECESIS GALLIARVM.	VICARIVS GALLIARVM.	Consul	LVGDVNENSIS PRIMA Lugdunum: *Lion.*
		Præses	LVGDVNENSIS SECVNDA Rotomagus: *Rouën.*
		Præses	LVGDVNENSIS TERTIA Cæsarodunum: *Tours.*
		Præses	LVGDVNENSIS QVARTA Agendicum: *Sens.*
		Præses	MAXIMA SEQVANORVM Visontio: *Besançon.*
		Consul	BELGICA PRIMA Augusta Treuirorum: *Treues.*
		Consul	BELGICA SECVNDA Durocortorum: *Rheims.*
		Consul	GERMANIA PRIMA Moguntia: *Maience.*
		Consul	GERMANIA SECVNDA Colonia Agrip. *Cologne.*
		Præses	AQVITANIA PRIMA Auaricum: *Bourges.*
		Præses	AQVITANIA SECVNDA Burdegala: *Bordeaux.*
		Præses	NOVEMPOPVLANIA Augusta Auſciorum: *Auch.*
		Consul	VIENNENSIS PRIMA: Vienna *Vienne en Dauphiné.*
		Præses	VIENNENSIS SECVNDA: Narbo *Narbonne.*
		Præses	VIENNENSIS TERTIA Aquæ Sextiæ: *Aix.*
		Præses	ALPES MARITIMÆ Ebrodunum: *Ambrun.*
		Præses	ALPES GRAIÆ Tarantaſia: *Monſtier en Tarentaiſe.*

Dioecesis Hispaniarvm.	Vicarivs Hispaniarvm.	Consul	Bætica Hispalis: *Seuille.*
		Consul	Lvsitania Emerita: *Meride.*
		Præses	Mavritania Tingitana Tingis: *Tanger.*
		Consul	Gallæcia Braccara: *Bragues.*
		Præses	Tarraconensis Cæsarauguſta: *Sarragoçe.*
		Præses	Carthaginiensis Carthago noua: *Carthagene.*
		Præses	Baleares Palma: *Maiorque.*
Dioecesis Britanniarvm.	Vicarivs Britanniarvm.	Præses	Britannia Prima Londinium: *Londres.*
		Præses	Britannia Secvnda Iſcaſilurum: *Caerleon ruinée.*
		Præses	Flavia Cæsariensis Verolamium: *S. Alban.*
		Consul	Maxima Cæsariensis Eboracum: *Yorch.*
		Consul	Valentia Alata Caſtra: *Edimbourg.*

IMPERIVM ORIENTALE.

§. 3. *Præfectus Prætorio Orientis.*

Asiæ.	Proconsvl Asiæ		Ephesus: *Eſeſo.*
	Asiæ	Conſ.	Hellespontvs Cyzicus: *Cyzico.*
		Præſ.	Insvlæ: Rhodus: *Rhodes.*
	Dioecesis Vicarivs Asiæ.	Præses	Phrygia Salvtaris Pergamus: *Pergamo.*
		Præses	Phrygia Pacatiano Synnada.
		Consul	Lydia Sardis: *Sardes.*
		Præses	Caria Laodicea: *Laodichi*, ſeu *Leufke.*
		Præses	Lycia Myra: *Strumita.*
		Consul	Pamphylia Perge: *Perges.*
		Præses	Pisidia Antiochia Piſidiæ: *Antioche de Piſidie.*
		Præses	Lycaonia Iconium: *Cogne.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ORBIS ROMANVS Seu Diuisio Romani IMPERII Ex Imperii Notitia
DISTRIBVTIO VTRIVSQVE IMPERII
IMPERIVM OCCIDENTALE
PRÆFECTVS PRÆTORIO ITALIÆ
PRÆFECTVS PRÆTORIO ITALIÆ
PRÆFECTVS PRÆTORIO ITALIÆ
PRÆFECTVS PRÆTORIO ITALIÆ
DIŒCESIS ITALIÆ Vicarius Romæ 10
Vicarius Italiæ 7
DIŒCESIS ILLYRICI Vicarius Illyrici 7
DIŒCESIS AFRICÆ Proconsul Afric. 1
Vicarius Afric 5
DIŒCESIS HISPANIARVM Vicarius Hisp 7
DIŒCESIS GALLIARVM Vicarius Gall 17
DIŒCESIS BRIT. Vicarius Britaniæ 5
IMPERIVM ORIENTALE
PRÆFECTVS PRÆTORIO ORIENTIS
PRÆFECTVS PRÆTORIO ORIENTIS
PRÆFECTVS PRÆTORIO ORIENTIS
PRÆFECTVS PRÆTORIO ORIENTIS
PRÆFECTVS PRÆTORIO ORIENTIS
PRÆFECTVS PRÆTORIO ORIENTIS
DIŒCESIS ASIÆ Proconsul 3
Vicarius 8
DIŒCESIS PONTI Vicarius 11
DIŒCESIS ORIENTIS Comes Dnm 15
DIŒCESIS ÆGYPTI Comes Ægyp 6
DIŒCESIS THRACIÆ Vicarius 6
DIŒCESIS DACIÆ Vicarius 5
DIŒCESIS MACEDONIÆ Proconsul 1
Vicarius 5
HISPANIA
MEDITERRANEVM MARE
Arabia Deserta
Arabia Felix
LIBYA SVPERIOR
LIBYA INFERIOR
TRIPOLITANA
MAVRETANIA CÆSARIENSIS
MAVRETANIA SITIFENSIS
HERCVLEI
FRETVM
BALEARES INS.
Inter pagin. 92 et 93.

Dioecesis Hispaniarvm.	Vicarivs Hispaniarvm.	Consul	Bætica Hispalis: *Seuille.*
		Consul	Lvsitania Emerita: *Meride.*
		Præses	Mavritania Tingitana Tingis: *Tanger.*
		Consul	Gallæcia Braccara: *Bragues.*
		Præses	Tarraconensis Cæsarauguſta: *Sarragoçe.*
		Præses	Carthaginiensis Carthago noua: *Carthagene.*
		Præses	Baleares Palma: *Maiorque.*
Dioecesis Britanniarvm.	Vicarivs Britanniarvm.	Præses	Britannia Prima Londinium: *Londres.*
		Præses	Britannia Secvnda Iſcaſilurum: *Caerleon ruinée.*
		Præses	Flavia Cæsariensis Verolamium: *S. Alban.*
		Consul	Maxima Cæsariensis Eboracum: *Yorch.*
		Consul	Valentia Alata Caſtra: *Edimbourg.*

IMPERIVM ORIENTALE.

§. 3. *Præfectus Prætorio Orientis.*

Asiæ.	Proconsvl Asiæ		Ephesus: *Eſeſo.*
	Asiæ	Conſ.	Hellespontvs Cyzicus: *Cyzico.*
		Præſ.	Insvlæ: Rhodus: *Rhodes.*
	Dioecesis Vicarivs Asiæ.	Præses	Phrygia Salvtaris Pergamus: *Pergamo.*
		Præses	Phrygia Pacatiano Synnada.
		Consul	Lydia Sardis: *Sardes.*
		Præses	Caria Laodicea: *Laodichi*, ſeu *Leufke.*
		Præses	Lycia Myra: *Strumita.*
		Consul	Pamphylia Perge: *Perges.*
		Præses	Pisidia Antiochia Piſidiæ: *Antioche de Piſidie.*
		Præses	Lycaonia Iconium: *Cogne.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dioecesis	Vicarius	Consul	Bithynia Nicomedia : *Comedia.*
		Præses	Honorias Heraclea Ponti : *Pendarachia.*
		Corrector.	Paphlagonia Pompeiopolis: *Tarachipoli*: Gangra *Caſtomoni.*
		Consul	Galatia Ancyra : *Angori.*
		Præses	Galatia Salvtaris Peſſinus : *Poſſene.*
Ponti.	Ponti.	Præses	Helenopontvs Amaſia : *Amaſee.*
		Præses	Pontvs Polemoniacvs Neocæſaree : *Tocat.*
		Præses	Cappadocia Prima Mazaca Cæſarea : *Sarmuzad.*
		Præses	Cappadocia Secvnda Tyana : *Tyagna.*
		Præses	Armenia Prima Sebaſtia: *Syuas.*
		Præses	Armenia Secvnda Melitene: *Malatie.*
Dioecesis	Comes	Consul	Cilicia Prima Cæſarea ad Anazarbum : *Ainzarbe*, ſeu *Aixar.*
		Præses	Cilicia Secvnda Tharſus: *Tarſo*, ſeu *Treſe.*
		Præses Perf.	Isavria Seleucia: *Selechia.*
		Consul	Syria Antiochia: *la grãde Antioche.*
		Præses	Comagena, ſeu Evphratensis Samoſata: *Samuſat.*
		Præses	Syria Salvtaris Palmyta: *Faïd.*
Orientis.	Orientis.	Consul	Phænice Sidon: *Siden*, ſeu *Said.*
		Præses	Phoenice Libani Damaſcus: *Damas.*
		Consul	Palæstina Prima Cęſarea: *Azor.*
		Præses	Palæstina Secvnda : Sebaſte olim Samaria : *Napolitza.*
		Præses	Palæstina Salvtaris : Hieroſolyma.
		Præses	Osrhoene Edeſſa: *Rhoas.*
		Præses	Mesopotamia Niſibis : *Niſibi.*

		Præses	ARABIA PETRÆA Petra: *Arach.*
		Perf.	
		Præses	CYPRVS Salamis: prope *Famagousta.*
DIOECESIS ÆGYPTI.	COMES ÆGYPTI.	Præses	ÆGYPTVS Alexandria: *Alexandrie.*
		Corrector	AVGVSTAMNICA Pelusium: *Damiete.*
		Præses	ARCADICA Mẽphis: *le grand Caire.*
		Præses	THEBAIS Thebæ: *Thebes.*
		Præses	LIBYA SVPERIOR Cyrene: *Corene.*
		Præses	LIBYA INFERIOR Parætonium: *Abreton.*
DIOECESIS THRACIÆ.	VICARIVS THRACIÆ.	Consul	EVROPA Constãtinopolis: *Stãboul.*
		Consul	THRACIA Philippopolis: *Philippopoli & Philibe.*
		Præses	HÆMIMONS Hadrianopolis: *Andrinople.*
		Præses	RHODOPE Maximianopolis: *Maminopoli.*
		Præses	MYSIA SECVNDA Martianopolis: *Prouaz.*
		Præses	SCYTHIA Tomi: *Constantia*, seu *Tomesuar.*

§. 4. *Præfectus Prætorio Illyrici.*

DIOECESIS DACIÆ.	VICARIVS DACIÆ.	Præses	MOESIA PRIMA Viminacium: *Vnczidernam.*
		Præses	DACIA RIPENSIS Oescus: *Iscar.*
		Consul	DACIA MEDITERRANEA Nessus: *Nyssa.*
		Præses	DARDANTA Scupi: *Vschup*, seu *Vscopie.*
		Præses	PRÆVALITANA ET PARS MACEDONIÆ SALVTARIS: Iustiniana prima Ochrida. Scodra. *Scutari.*

PRO-

	PROCONSVL ACHAIÆ		ACHAIA	Patræ: *Patras.* Athenæ: *Setines.*
DIOECESIS MACEDONIÆ.	VICARIVS MACEDONIÆ.	Consul.	MACEDONIA PARVA	Thessalonica: *Salonichi.*
		Præses.	THESSALIA	Larissa: *Larizo.*
		Consul.	CRETA	Gnossus: *Cynosa.*
		Præses.	EPIRVS VETVS, seu INFERIOR	Nicopolis: *Præuexa.*
		Præses.	EPIRVS NOVA, seu SVPERIOR, ET PARS MACEDONIÆ SALVTARIS.	Dyrrachium: *Duras.*

CAPVT VII.

Totius orbis penes recentiores diuisio.

FERME ad finem seculi decimi quarti orbis terrarum in tres partes diuidebatur. Sed eo tempore ex Europæis Christophorus Columbus primùm, mox Americus Vespucius nobiles Argonautæ nouos detexere tractus: quorum vestigiis insistentes Hispani, Angli, Galli, Batauí tantumdem terræ detexere, quantùm ab antiquis cognitum erat, & suis coloniis regiones amplissimas impleuere. Vsque adeò minima orbis portio populosa est, vt eius colonis capiendis vix orbis vniuersus sufficiat.

Ab hoc tempore orbis diuisus est primùm in antiquum orbem & nouum.

Orbis Antiquus, in quo

EVROPA iam veræ ac sinceræ Religionis alumna, & nutrix; cuius ope maximè vbique terrarum Christus colitur, Vrbes habet amplissimas Lutetiam in Galliâ *Paris*, Constantinopolim, seu *Stamboul*, in ditione Turcicâ. Montes Pyrenæum *les Pyrenées*, Alpes *les Alpes*, & Carpathum *Crapax*. Fluuios Rhenum *le Rhin*, Danubium *le Danube*, Tanaïm *le Don*.

AFRICA Europæ subiacet, & ab eâ Mediterraneo mari diriimitur, per Æquatorem secta; vrbes habet celebres Cairum *le Caire* in Ægypto, Marocum *Maroc* in Barbariâ, Amaram *Amara* in Æthiopia. Montes Lunæ vnde Nilus existit, & Atlantem vulgò

Montes Claros. Fluuios Nilum *le Nil*, Nigrum *le Niger*. Nigrum Ptolemæi *le Ghir*.

ASIA nobis aliquando *le Leuant* Europæ & Africæ subtenditur, vbi vrbes illustres Hierosolyma *Hierusalem*, Babylon *Bagdet*, Hispahamum *Hispaham* in Persida, *Agra* Mogoris Regia, Goa *Goa* Indiarum præcipua, Nanquinum *Nanquin* Sinarum, *Cambalu* Tartariæ, aut *Cataia* veriùs. Fluuij Euphrates *le Frat*, Indus *l'Inde*, Ganges *le Gauga*, &c.

Nouus Orbis.

AMERICA. SEPTENTRIONALIS discreta à Meridionali per Isthmum, vbi duæ vrbes *Panama*, & vrbs Nominis Dei *Nombre de Dios*. Vrbs celeberrima huius tractus, Mexicus *le Mexic* vnde & hæc regio *America Mexicana* aliquando dicitur. Montes Apalatæi *d'Apalatay*, & Noui Mexici *du nouueau Mexic*. Fluuius S. Laurentij vulgò *de Canada*.

MERIDIONALIS quam fretum à Magellanicâ disterminat, dicta aliter *America Peruuiana*, vbi vrbes illustres *Lima* in Peruuia, *Cathagena* in noua Granata; *Assumptionis Ciuitas* in Paraquaria: *Pernambucus* in Brasilia. Fluuij Argenteus *Rio de la plata*: Amazonum, *des Amazones*, Paria, *Ourinoque*. Montes denique, *de los Andes* per totam hanc regionem ab Austro in Boream excurrentes.

TERRA BOREALIS INCOGNITA. Continet *Islandiam*, *Nouam Zemblam* ab Asiâ discretam per angustias Vegatias, seu Fretum Nassouicum *le destroit de Vvaignatz ou de Nassau*; *Groënlendiam* de quâ falsa, aut parum certa circumferuntur; Regionem, vel Insulam montium Acutorum vulgò *Spitzberg*, cum multis sinubus, & fretis.

TERRA AVSTRALIS INCOGNITA aliter MAGELLANICA dicta ab eo qui illam primus detexit. Ibi Regio Flammarum vulgò *Terra del Fuogo*, aliter *Staten-land*, nobis *la terre des Estats*, ad fretum Maërium protensa, *le destroit du Maire*. Item *Terra Beach*, *Regio Concordiæ*, *Noua Guinea* Insulis Indicis supposita; cum multis insulis à Freto Magellanico ad eandem Guineam littus Magellanicæ prætexentibus, de quibus postmodum aliqua cum Hermando Gallego dicemus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

HOC EST PVCTVM QVOD INTER
TOT GENTES FERRO ET
IGNE DIVIDITVR.

*O QVAM RIDICVLI SVNT MOR=
TALIVM TERMINI.*

Sen. præ. nat. Quæst.

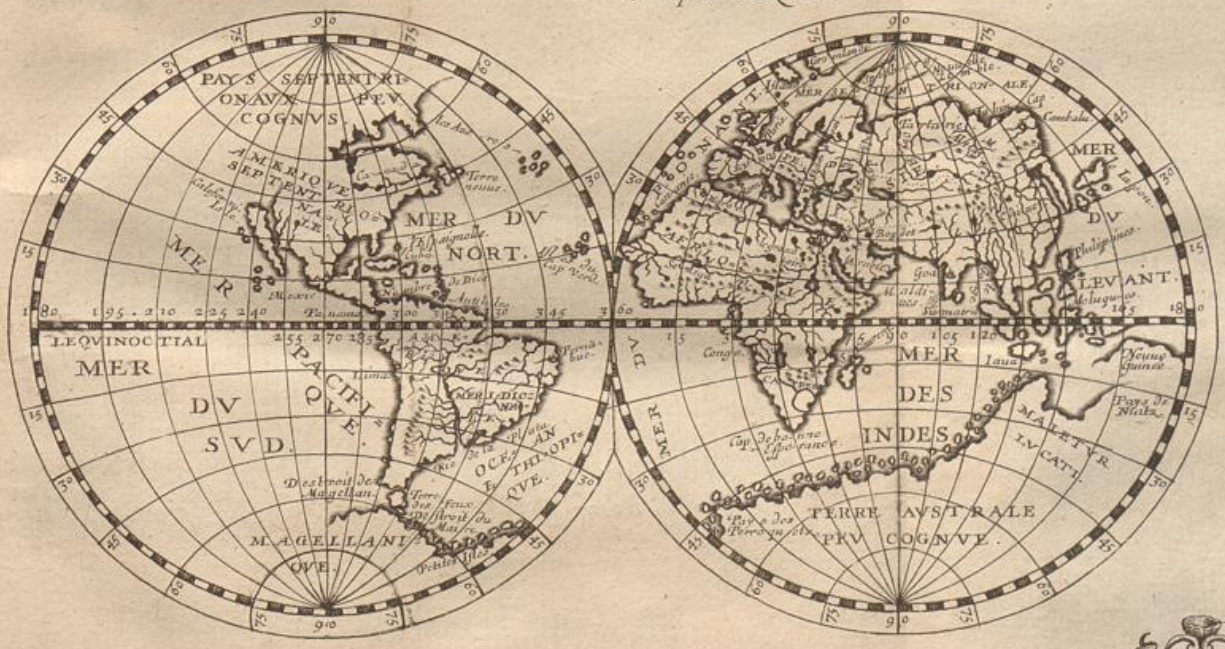

Inter pag. 98 et 99.

A PARIS,

*Chez Mich. van Lochom, Graueur et imprimeur du Roy pour les tailles douces.
demeurant rüe S.t Iacques, a la rose blanche couronnée.*

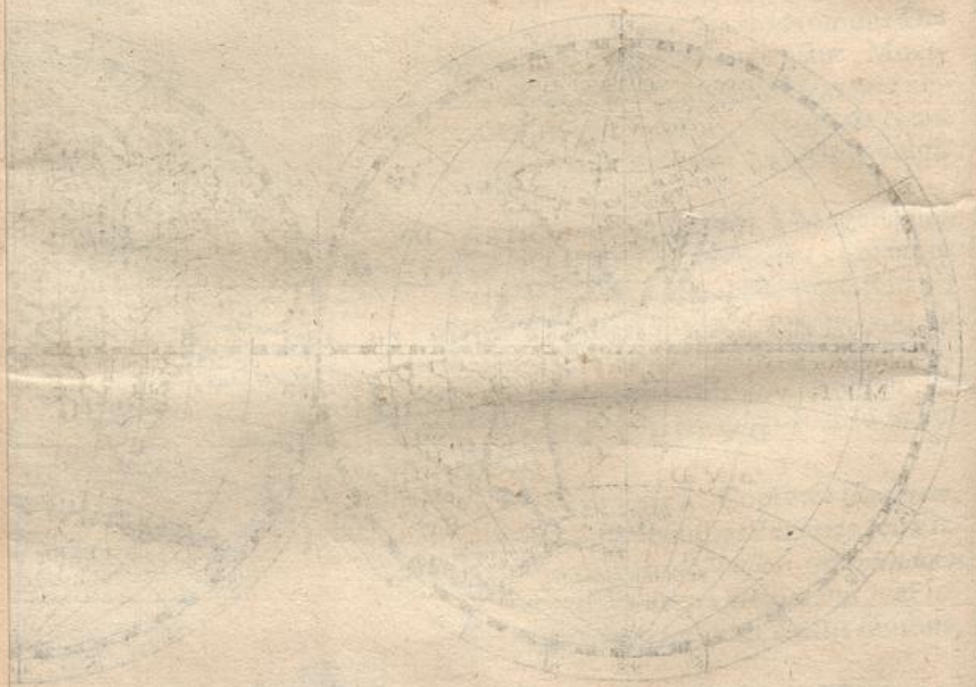

LIBER SEXTVS.

DE MARIBVS.

MARE (à Platone apud Strabonem lib. 7. πονηροδιδάσκαλον, & ab iis fugiendum qui benè moratam Remp. habere vellent) creditum est ab Antiquis rei literariæ luminibus terram omnem ambire. Ita cecinit Orpheus Eustathio teste: ita Homerus à quo ideò dictum est ἀψόρροον quod in *se redeat, & refluat.* Legatur Strabo lib. 1. vbi id fusè probatur. Dixi *antiqua rei literariæ lumina.* Scio enim Ptolemæum, & eius assectam Marcianum Heracleotem hanc maris σύρροιαν vehementer improbasse. Herodotus autem in Melpomene saltem eâ de re dubitauit.

Iam verò Mare hoc in genere diuiditur in *Exterius*, & *Interius.* De Interiori agemus cap. 3. *Exterius* ita dictum est quod *extra* columnas Herculis extenderetur; & propriè dicitur *Oceanus* à voce Ὠκύς quòd reciprocationibus cõcitatissimè feratur vt vult Polyh. cap. 26. vel à voce Κυάνεος, vt ait Isidor. quam tamen malè vertit *purpureus*, cùm *cæruleus* exponere debuisset. Dicitur & *Atlanticum* & *Magnum*, ait Suidas, de quibus nominibus mox agemus. Oceanus autem ille, in quatuor partes ab omnibus antiquis dispescitur: quâ spectat *Ortum* vocatur *Eous*; quâ *Occidentem*, *Occidentalis*; ad *Boream*, *Septentrionalis*; ad *Meridiem*, *Australis*: de quibus agendum nobis singulatim.

CAPVT I.

De Oceano Eoo, Australi, & Occidentali.

§. 1. *De Eoo.*

EOVS seu ORIENTALIS à voce ἠώς nomen habet. Malè Dionysio Afro *Indicum* mare appellatur, quantumlibet eum excusare nitatur eius interpres Eustathius, nisi Sinas cum Indis confundere velimus. Apud Solinum cap. 26. fit mentio Oceani

MARE EXTERIVS SEV OCEANVS, *LE GRAND OCEAN*, SECVNDVM ANTIQVOS ATLANTICVS.

EOVS *la mer du Leuant.*
- EOVS: ab Oriente sic dictus, *partie de la mer de la Chine; Archipel de S. Lazare & l'Anchidol.*
- SERICVS: à Seribus populis nomen accepit, *partie de la mer de la Chine.*

OCCIDENTALIS, *la mer Occidentale, ou du Ponant, & l'Ocean Ethiopique du costé d'Occident.*

SEPTENTRIONALIS.
- BRITANNICVS
  - CALLAICVS à Callæcis, *ceux de Gallice: partie de la coste de Biscaye.*
  - CANTABRICVS, à Cantabris, *ceux de Biscaye: partie de la coste de Biscaye.*
  - AQVITANICVS, *la coste de Guienne.*
  - VIRGINIVS, *partie du Canal de S. George, ou de Fariſi*, vulgò, *Mor Vveridh.*
  - BRITANNICVS, *la mer Britannique, ou la Mãche.*
  - GERMANICVS, aliter MORIMARVSA, *la mer d'Allemagne, ou Germanique.*
  - HIBERNICVS, *partie du Canal de S. George, ou de Fariſi*, vulgò *Mor Vveridh.*
  - DEVCALEDONIVS, *The Deucalidon, la mer Caledonienne.*
- ARCTOVM MARE.
  - ALMACHIVM, seu SCYTHICVM, *la mer des Tartares, ou de Tabin.*
  - CHRONIVM, seu SARMATICVM, *Niarenmore: & Petzorke: & Mirmanskou.*
  - PIGRVM, vbi Thule, *partie de la mer Caledonienne.*

AVSTRALIS, *la mer Auſtrale*, quibuſdam *la mer des Indes.*
- INDICVS, *la mer des Indes.*
- ERYTHRÆVS *la mer rouge.*
  - ARABICVS SINVS, *la mer de la Mecque.*
  - PERSICVS SINVS, *le Golphe Elcatif.*
  - ARABICVM MARE, *coſte d'Arabie.*
- ÆTHIOPICVS, *l'Ocean Ethiopique du costé d'Orient.*

OCEANVS SEPTENTRIONALIS.
CHRONIVS SEV SARMATICVS.
ALMACHIVS SEV SCYTHICVS.
OCCIDENTALIS - SEV ATLANTICVS - - ET HESPERIVS.
EVROPA.
GAL-LIA.
GER-MANIA.
HIS-PANIA
MARE
INTERIOR.
AFRICA.
LIBYA
INTERIVS.
ÆQVINOCTIALIS.
ASIA.
Sey-thia.
Seri-ca.
SERI-CVS.
OCEANVS EOVS.
Si-næ.
SI-NEN-SIS.
Per-sis.
In-dia.
IN-DI-CVS.
MARE ERYTHRÆVM.
Aromata Prom.
Tapro-bana.
VETVS OCEANI DIVISIO.
OCEANVS AVSTRALIS.
ÆTHIOPICVS.
Mamuthias Ins.
PARS MARIS SEPTENTRIONALIS.
PIGRVM MARE.
GERMANICVS SEV MORIMARVSA.
GER-MANIA.
GAL-LIA.
CAN-TABRICVS.
HISPANIA.
BRITANNICVS

SERICI, vbi etiam ab Eoo distinguitur; sed fortè vt species à genere. Itaque pars Oceani Orientalis versus Boream dicta est *Oceanus Sericus*, pars Meridionalis nomen generis retinuit.

§. 2. *De Oceano Australi.*

GRÆCIS Νότιος nuncupatur & Μεσημβρινὴ θάλασσα, item & *Indicum Mare* à plerisque veterum; sed tum pars pro toto vsurpatur: nam diuiditur in mare *Indicum*, *Erythræum*, & *Æthiopicum*.

INDICVM dicitur mare ad fauces vsque Sinus Persici, & nomen habet ab *Indis* populis, licèt & alias gentes Imperij Persici alluat.

ERYTHRÆVM mare, seu RVBRVM porrigitur à finibus *Carmaniæ*, ad *Præssum* vsque Promontorium, iuxta Ptolemæum, qui Æthiopicum non agnouit; meliùs ad *Aromata* pro. *le Cap de Guardafu*. Diuiditúrque in tres partes apud Plinium lib. 6. cap. 24. in duas effusiones seu Sinus *Persicum*, & *Arabicum*, quem Eustathius *Æthiopicum* nominat, & mare vtrumque committens quod *Azanius* Oceanus dicitur, apud Scriptores vitæ Alexandri *Arabicus*. Quidam tamen existimant *Azanium* Oceanum complecti simul *Æthiopicum* & *Erythræum*, quod non ausim improbare. Dicitur autem *Erythræum* vel *Rubrum: Primò* à *colore apparente* qui à sole existit, vt vult Strabo; vel à reflexione montium combustorum vt credit Eustathius. *Secundò* à *fonte miniato* qui in hoc mare cadit; ita Ctesias Gnidius apud Strabonem. *Tertiò* ab *Erythra* homine Persa, cuius auspiciis in insulas huius maris Coloniæ deductę sunt, sic Agatharcides. *Quartò* ab *Erythra* Persei filio qui in Ogyri insula regnauit, vt ait Plinius. *Quintò* ab *arenis flauis*; *Sextò* à *pluuiis decurrentibus ex montibus quos adurit Sol*; quarum opinionum meminere Plinius, & Eustathius.

ÆTHIOPICVS cuius meminere Dionysius, & Solinus, apud quem tamen perperam nominatur Ægyptius cap. 26. pars νοτίας θαλάσσης ab Eustathio nuncupatur.

§. 3. *De Oceano Occidentali.*

DICITVR aliter *Atlanticus* ab Atlante monte Mauritaniæ:

Hæc tamen vox apud Tull. 7. de Rep. tribuitur toti *Oceano*. Item *Hesperius* ab Hespero Stella; vnde & mare *Vespertinum* apud Martianum Capellam appellatur. Præterea *Magnum* apud Plinium lib. 3. cap. 5. Quod nomen sumitur quoque apud Ciceronem pro toto Oceano.

Iam verò limites eius statuuntur à Ptolemæo linea ducta ab *Artabro* Promontorio ad *Hiberniam*; nam quidquid ab hac lineâ in Orientem vergit tribuitur Oceano Boreali: quamquam Historici loquantur aliter, cùm Plutarchus in Cæsare *Gallicum fretum* in Atlantico collocet, & Zosimus tradat *Rhenum* in Atlanticum effundi.

CAPVT II.

De Oceano Boreali.

OCEANVS ab Artabro Prom. *le Cap de Fine terre*, ad Septentrionem diffusus aliquando *Borealis* sæpè *Septentrionalis*, nonnumquam *Arctous* nominatur. Quamquam *Arctoum Mare* maximè de eo dicatur quod Britannicis insulis circumfunditur, & *Britannicum* ferè dicitur. Itaque Oceanus Borealis rectè diuiditur in *Britannicum* seu *Arctoum* & *Hyperboreum*, seu *Glaciale*, illud complectitur Callaicum, Cantabricum, Gallicum, Verginium, Hibernicum, Deucaledonium, Britannicum propriè dictum, Germanicum; hoc Almachium, Chronium, & Pigrum.

§. 1. *De mari Britannico, vel Arctoo.*

CALLAICVS Oceanus nobis suggeritur à Plinio lib. 4. cap. 21. & 22. vbi perperam vocatur *Gallicus*, in vulgatis Codicibus: sed cùm certum sit apud Plinium Gallicum, non vltra Pyrenæum procedere, sequimur M. S. A *Callaicis*, vel *Gallæcis* nomen habet, & ab *Artabro* Pro. ad *Scythicum*, aut paulò vltra promouetur.

CANTABRICVS reliquam Hispaniæ oram alluit ad *Pyrenæos* vsque montes. Ptolemæus tamen quia *Callaicum* omisit, hũc ad *Artabrum* Promontorium promouet. At Marcianus Heracleotes capite περὶ τῆς Ἰβερίας cum *Arctoum* de nomine communi dicit.

GALLICVS secundùm Plinium lib. 4. cap. 19. à *Sequanæ* Fl. ostiis ad *Pyrenæum* porrigitur, licèt aliquid deesse apud Plinium quidam suspicentur, & Gallicum non esse vltra *Ligeris* Fl. ostia extendendum. Certè Ptolemæus, & Heracleotes ab *Ligeri* ad *Pyrenæum*, *Aquitanicum* collocant, quem Tibullus *Santonicum* appellauit.

VERGINIVS seu VERGIVIVS nomen habet à *Vergiuio* Prom. alter *Octopitarum*, vt vult Cambdenus, & Meridionalem *Hiberniæ* oram, simúlque extremam *Albionis* partem Occidentalem alluit, vt aiunt Ptolemæus & Heracleotes; sed apud hunc Οὐεργόμος, & ὠορκόμον corruptè vocatur.

HIBERNICVS Ἰουέρνιος Ptolemæo, nisi sit legendum Ἰουερνικὸς, vt eius sectarius Heracleotes scribit, Hiberniam ab Albione secernit. Apud Solinum cap. 25. dicitur: *Mare inquietum toto anno, & vadosum, nec nisi paucis diebus æstiuis nauigabile. Nauigari viminеis alueis, quos circumdant ambitione Bubalorum tergorum. Freti latitudinem esse* 120. *Mil. Pass.*

DEVCALEDONIVS Ptolem. Δευκαληδόνιος, quem etiam supra Septentrionalem oram extendit à *Nouanto* Pro. ad *Taruedrum*. Sed situ Ptolemaïco ex infrà dicendis restituto, Deucaledonius Oceanus Occidentalem Albionis partem, & latus Boreale Hiberniæ alluet, cuius loco perperam Ptolemæus *Hyperboreum* affixit, qui meliùs Albionis Septentrionalem oram ab *Taruedro* seu *Orcade* Pro. ad *Veruuium* allambet: sicque rectè omnia conciuent; quam coniecturam video Abrahamo Ortelio non displicuisse. *Deucaledonius* dicitur à Syluâ *Caledonia* percelebri, in hoc tractu.

BRITANNICVS Πρεττανικὸς Heracleotæ: Plinio lib. 4. cap. 19. *Rheno* & *Sequanâ* fluuiis coërcetur; apud Ptolemæum ab ostio *Orientali Rheni* ad *Gobæum* Pro. Galliæ porrigitur: Heracleotæ verò à *Gobæo* ad Galliam Belgicam extenditur, cuius littus Arctoo Oceano verberari ait.

GERMANICVS Ptolemæo Γερμάνιος, apud quem extenditur ab *Orcade* Prom. ad *Cantium*, & exinde ad *Orientale ostium Rheni* producitur: vel meliùs secundùm emendatum Ptolemæum eius initium non ab *Orcade*, sed à *Veruuio* desumetur. Nec dissentit à Magistro suo Heracleotes, nisi quod Germanicum Oceanum terminat *Ostio Rheni Occidentali*, non *Orientali*. Iam verò ab alterâ parte ab Ostio *Rheni* ad promontorium *Rubeas* hodie *Nort Cap*, seu

seu *Nortkim*, extenditur Plinio teste cap. 13. lib. 4. vbi ex Philemone notat hoc mare ad Rubeas Prom. à Cymbris MORIMARVSA cognominari, quæ vox *Mare Mortuum* sonat. Quæ verba duplicem patiuntur expositionem: *prima* est Cluuerij, qui vocem hanc *à Cymbris* sumit pro *Cymbricâ Chersoneso*: altera *apud Cymbros* significare putat, tùm quia absurdum esset mare ad Daniam dictum esse *Mortuum*, tum quia malè ingentem peninsulam pro termino Plinius vsurpasset. Claudianus Germanicum *Cymbricum* appellat, siquidem in eum effundit Fl. Rhenum.

Germanici effusio est MARE BALTHICVM de quo veteres titubanter admodum scripsere, aliter *Codanus Sinus*, & *Balthicum* mare dicitur ab insulâ *Balthia*, cuius meminit apud Plinium Timæus, Diodoro, & Pytheæ *Basilia*. *Codanus* autem ab insulâ *Codanonia*, cuius mentio apud Melam, quia satius maria à terris, quàm terras à maribus accipere nomen.

§. 2. *De Mari Concreto seu Glaciali.*

HVIVS Maris reperio nomina plurima: nam aliquando *Hyperboreum* appellatur, quòd hinc frigidior ventus existeret: aliquando *Concretum* πεπηγός; aliquando *Mortuum* νέκρον, ob debilem Solis illic potentiam, vel quia nullis æstibus aut motibus hoc mare crederent veteres intumescere; Cymbris autem *Morimarusa* vt suprà innuimus. Iuuenalis Satyra 2. *Glacialem* dixit, quoniam gelu totum rigere plerique veterum putauere; licèt id Galenus, atque Macrobius constanter inficiati sint, dixerintque aquam tantùm in mari concrescere, quæ ex fluminibus defluens nondum salsuginem contraxisset: quod verissimum esse recentes Argonautæ detexere. Et verò quomodo vehemens hic æstus maris fluctus concrescere pateretur? vt pluribus ostendit Paulus Merula, qui Cosmographiam suam Batauis consecrauit, à quibus facilè mendacij potuisset argui. Mare autem hoc Concretum diuiditur apud probatos auctores in Almachium, Chronium, & Pigrum.

ALMACHIVM tradit Hecatæus apud Plin. lib. 4 cap. 13. nominari Oceanum Septentrionalem, & hanc vocem significare linguâ Scythicâ *Mare congelatum*: quod extendi puto ex verbis Plinij ab Oceano Eoo ad Fl. Paropamisum, quem Ptolemæus Oechardem appellare videtur, licèt contrà sentiat Cluuerius, qui

hîc multa turbat, atque confundit: probabile eſt quoque dictum eſſe SCYTHICVM.

CHRONIVM ſeu *Saturnium* porrigitur à Fl. Paropamiſo ad *Rubeas* Prom. vulgò *Nort Cap*, aut *Nortkin* ex Plinij mente, atque dictis. Sic autem appellatur vel à virilibus Saturni huc proiectis, vel à planetâ Saturni hîc dominante, vel quod hîc regiones abundent plumbo, ideóque carcer Saturni finguntur à Mythologis: at plumbum exprimi nomine Saturni à Chymicis quis ambigit? Quod autem Dalecampius hanc dictionem *Chronium* deflectit à voce *Groenland* minimum vaticinatur.

PIGRVM ſupra Scotiam verſus Thulem & Rubeas Prom. extendebatur, & à Tacito *immotum* dicitur, *& graue remigantibus*, & ne ventis quidem attolli poſſe. Cuius lentoris multas cauſas proferunt veteres. Tacitus, Dionyſius & Euſtathius id referunt in Solis abſceſſum. Tacitus putat quoque tantam molem non poſſe vento commoueri. Feſtus Auienus credit nullos hîc ventos eſſe, quia hîc terræ rariores ex quibus exhalatio ventorum materies, quod ex libris Olaï refutatur. Idem Feſtus cauſam refundit in algam marinam, quam *Fucum* appellat, quâ irretiuntur naues. Himilco Carthaginienſis qui eodem tempore luſtrauit Borealem plagam, quo Hanno Auſtralem, lentum hoc eſſe ſcripſit mare ob belluas, & piſces innumeros inter quos reptãt potiùs naues, quàm procedunt. Pytheas denique Maſſilienſis apud Strab. lib. 1. vulgauit hoc mare Ἐοικὸς πλεύμονι θαλασσίῳ, *ſimile pulmoni marino*, ideóque μήτε πορευτὸν, μήτε πλωτὸν εἶναι, *neque pedibus, neque nauibus traiici poſſe*, cuius ſe mendacij teſtem profitetur.

CAPVT III.

De Mari interno in genere.

DE hoc mari quatuor conſideramus in præſentiâ, Nomen, Coniunctionem, Ortum, Diuiſionem.

NOMEN 1. & communiſſimum *Mediterraneum*, quod medias terras ſubeat. II. *Interius* ἡ ἔσω θάλαττα, ob eandem cauſam. III. *Pontus* apud Herodotum in Melpomene, vbi ait Geryonem ἔξω Πόντε habitaſſe *extra Pontum*. IV. Scriptoribus Latinis & & Græcis *noſtrum* ἡ καθ' ἡμᾶς. V. Videtur à Pomponio Mela lib.

I. *Lybicum* nominari, vnde & à Luitprando Ticinensi *Africanum* appellatur. VI. *Mare Magnum* tam apud Sacros quàm Prophanos auctores vocatur. *Mare Tharsis* ei proprium non est, sed Oceano quoque conceditur in sacris Codicibus. VII. Denique Solinus cap. 26. hoc quoque Mare *Oceanum* appellauit.

CONIVNCTIO vtrum fuerit à initio mundi videntur plerique veterum negasse. Diodorus Sic. lib. 5. cap. 2. Strabo lib. 2. Seneca lib. 6. Natur. quæst. cap. 29. Plinius lib. 3. in Procœmio, & lib. 6. cap. 1. Solinus cap. 26. vt Poëtas omittam. Eratosthenes apud Strabonem duas proponit rationes quibus id conficiat, quas idem Strabo irridet non confutat, prima erat de diuersitate soli, altera de tæniâ sub mari latente. Quomodo autem hæc duo maria, olim separata, coniuncta sint, duæ reperiuntur antiquorum opiniones. *Prima* est Mythologorum, qui hoc affingunt Herculi, quibus & subscribit Diodorus Sic. lib. 5. cap. 2. *Altera* id tribuit Oceani æstibus, cuius auctores Seneca lib. 6. Nat. quæst. cap. 29. Plinius lib. 6. cap. 1. Eratosthenes apud Strabonem modum distinctiùs explicat cùm ait, Fluuios priùs stagnantes, deinde mari receptos, loca hæc detexisse quæ priùs *Palustria* erant πελαγώδη. Fauent & huic opinioni, qui apud Marianam lib. 1. Rerum Hisp. dicunt, montes illos quos *Columnas Herculis* vocant, aggere comportato excitatos esse.

ORTVS Mediterranei maris à veteribus in controuersiam reuocatus est, inquit Solinus cap. 22. *Aliqui* ex Oceano prodire putauerunt, inter quos numerabis auctorem lib. de mundo. *Alij* ex Ponto dixerunt existere, quia ab Euxino æstus profluus numquam reciprocatur, quod argumentum non inane Solinus vocat, eiúsque meminit Plinius lib. 4. Et nos aliàs hanc quæstionem iterum expendemus. In præsentiâ statuimus, à primo rerum molitore sic esse fusa maria, vt aliqua terram circumluerent, alia eandem subirent.

DIVISIO quoque illius maris non vna proponitur ab antiquis.

Prima est Strabonis lib. 1. in *Dextrum* latus & *Sinistrum*; hoc *Europam*, illud *Africam* putat alluere.

Secunda est Plinij, Solini, & aliorum in quatuor sinus. *Primus* à freto Gaditano ad Siciliam extenditur: *Secundus* à freto Siciliæ, ad montes Acroceraunios: *Tertius* hinc ad Hellespontum: *Quar-*

tus Ponto Euxino conficitur.

Tertia est Pomponij Melæ in tres tantùm Sinus: sic enim loquitur cap. 3. lib. 1. *Mare quod primo Sinu accipit Ægæum dicitur: quod sequenti in ore Ionium, Adriaticum interius: quod vltimo nos Tuscum, Graij Tyrrhenum perhibent.*

Quarta est Strabonis lib. 2. in 5. Sinus, nam quatuor Plinianis addit quintum, quod oppositum Euxino vocat ad dextrum Asiæ Minoris latus, conflatum ex Ægyptio, Pamphylo, & Issico; quem vnâ voce Eustathius in Dionysium Παρθένιον κόλπον appellauit.

Quinta est Solini cap. 26. vbi mare interius ita diuidit: *Ægyptium Pelagus Asiæ datur: Gallicum Europæ; Africum Libyæ: his vt quæque proxima sunt venerunt in partes partium.* Sed hac diuisione Ægæum, & Euxinum excludit.

Sexta est Aristotelis 2. Meteor. cap. 1. vbi agit de profunditate maris, & sic enumerat hæc nomina, Πόντος, Αἰγαῖος, Σικελικὸς, Σαρδονικὸς, Τυῤῥηνικός; vbi tamen transpositio irrepsit, nam Tyrrhenum præcedere debet Sardoum.

Septima denique ex omnibus illis conflatur, diuiditque *mare Interius in Sardoum, Tyrrhenum, Ionium, Ægæum, Euxinum, Parthenium, Libycum:* quibus iunges *Caspium*, siquidem hoc cum Euxino iunctum cuniculis, plerique contendunt.

CAPVT IV.

De Sardoo & Tyrrheno.

§. 1. *De Sardoo.*

SARDOVM mare dicebatur quidquid à freto *Gaditano* ad *Sardiniam* porrigitur, vt ex Aristotele constat 2. Met. cap. 1. Eratosthene apud Plinium lib. 3. cap. 3. Strabone lib. 5. Polybio denique lib. 3. apud quem Rhodanus Fl. cadit in Sardoum mare.

Sed amplum illud maris spatium varia sortitur nomina, ex regionibus quas alluit, ea nos ex Ptolemæo, Strabone, Plinio, Mela, & aliis colligemus.

IBERICVM ab vtroque latere Libyæ, & Europæ decurrit, & nomen habet ab *Ibero* nobilissimo Hispaniæ fluuio. Eius limites Ptolem. assignat versus Hispaniam *Charidemi Prom.* versus

Mauritaniam *ostium Fl. Maluæ*, Strabo tamen lib. 2. & Scylax versus Europam hoc ad Rhodanum fluuium promouent: Dionysius toti Hispaniæ coextendit, quod & Plinius facit, sed HISPANICVM vocat: Ioannes Mariana Hist. lib. 1. cap. 13. Ibero Fl. coërcet, sed auctorem antiquum non laudat.

BALEARICVM ab insulis Balearibus dictum quas alluit apud Ptolemæum ab *Charidemo* Prom. ad *radices* montis *Pyrenæi* extenditur.

GALLICVM ab eodem *Pyrenæi* pede ad *Varum* Fl. Italiæ limitem effunditur. Apud Solinum *Oceanus Gallicus* vocatur, à Strabone *Ora Celtica*, ab Eustathio *Galaticum mare*.

LIGVSTICVM apud Ptol. duobus fluuiis restringitur *Varo*, & *Marcallâ*, vulgò *Macra*, & ad Oram *Corsicæ* dilatatur. Prolatis autem Liguriæ limitibus ad *Arnum* vsque fluuium extensum est; sicut & olim *Rhodanum* vsque, vt ex Scylace colligimus. Apud Eustathium pars eius mare CYRNIVM nominatur videlicet ad *Corsicam* quæ & *Cyrnos* dicta est. Αλμυρόν apud Dionysium non propriè, sed Poëtico flexu appellatur, sicut & Λιγυστία ἁλμή *Ligustica salsugo*.

SARDOVM *propriè dictum* insulæ *Sardiniæ* occiduum littus lauat, & *Mauritaniam Cæsariensem* inter fluuios *Maluam*, & *Ampsagam*. Hoc Mare ait Dionysius μορμύρεσθαι *infremere*; quam vocem reddit Priscianus *liuescere*, non malè, ob eius profunditatem cuius Strabo, Plinius, & Aristoteles meminere. Quod autem apud Strabonem Xilandri Latinum legitur iunctum Cretico, Siculo, & Myrtoo, ineptè vox *Myrtoum* irrepsit, quâ Græcus textus caret, quod Casaubonus non aduertit.

§. 2. *De Tyrrheno Mari.*

TYRRHENVM mare à Tyrrhenis piratis nomen habet, qui hoc mari potiti sunt, vt ait Dionysius; aut vt eius Scholiastes hîc sui latrocinij fixere sedem: vel vt ait Isidorus, quod in illud sese præcipitassent. Dionysius Halicarnasseus AVSONIVM quoque dictum esse ait, ab Ausonibus populis eius oram incolentibus. Dicitur aliter & TVSCVM, item & INFERVM; apud Plinium NOTIVM pro quo malè legitur apud Solinum *Ionium*. Eius autem maris limites apud Ptolemæum sunt *Marcalla* Fl. &

MARE INTERIVS SEV MEDITERRANEVM SECVNDVM VETERES.

SARDOVM.
- SARDOVM *propriè dictum* inter *Ampſagam* & *Maluam* in Mauritaniâ & ad *Sardiniæ* occiduum latus.
- IBERICVM à *Freto* ad Promontorium *Charidemi*.
- BALEARICVM à Promont. *Charidemi*, ad Fanum *Veneris*.
- GALLICVM à *Fano Veneris*, ad *Varum* Fl.
- LIGVSTICVM à *Varo* Fluuio ad *Macram* Fl. aut *Arnum*.

TYRRHENVM ſeu TVSCVM aut INFERVM, ab *Arno* Fl. ad *Fretum Siculum*.

IONIVM dictum & Celticum & Chronium.
- IONIVM *propriè dictum*, quidquid maris funditur à *Iapygiâ* Prom. ad *Garganum*, & à *Liſſo* Fl. ad *Caſſiopen portum*.
- SINVS ADRIATICVS, quidquid eſt maris ſupra *Garganum* montem, & *Liſſum* Fl.
- MARE AVSONIVM, ſeu SICVLVM, item & quibuſdam *Hadriaticum* ab *Acrâ Iapygiâ* ad *Ceraunios* montes, & quidquid inde in meridiem vergit.

ÆGÆVM.
- CRETICVM quidquid interiacet inter Promontoria *Tænarum*, *Scyllæum*, *cornu Arietis*, & *Samonium*.
- MYRTOVM à *Scyllæo* ad Eubœæ Borealia, & *Seriphum* inſulã.
- MACEDONICVM ad *Macedoniam* & *Thraciam*.
- GRÆCIENSE, ad *Helladem*.
- ÆGÆVM *propriè dictum* continet Græcienſe, & Macedonicum, & à quibuſdam promouetur ad *Lesbum*.
- ICARIVM ab *Helleſponto* ſeu *Lesbo*, ad *Gnidum* vrbem, & *Seriphum* inſulam.
- CARPATHIVM & RHODIENSE. Ferè iſta duo maria confunduntur, & continẽt quidquid porrigitur à *Gnido* ad *Lyciã*.

PARTHENIVM, ſeu SINVS VIRGINIS.
- LYCIVM. Ad littus *Lyciæ*.
- PAMPHYLIVM. Ad *Pamphyliam*.
- ISSICVM, ſeu CILICIVM ad *Ciliciam*.
- SYRIACVM. Ab *Iſſo* ad *Corſeum* Fl. & *Amathuntem* Cypri.
- PHOENICIVM, quibuſdam SIDONIVM, à *Corſeo* ad *Gazam*.
- IONIVM ALTERVM à *Gaza* ad *Ægyptum*.
- ÆGYPTIVM, ſeu PHARIVM à *Peluſio* ad *Axillam* villam.

LIBYCVM.
- LIBYCVM *propriè dictum* ab *Axillâ* ad *Syrtim* Maiorem.
- AFRICANVM, à maiore *Syrti* ad *Sardiniam*, & Fl. *Audum*.

PONTVS EVXINVS.
- Pars Orientalis — Separatæ per lineam ductam à *cornu Arietis* Promontorio in Tauricâ, ad *Carambim* in Aſia Minore.
- Pars Occidentalis.

CASPIVM, ſeu HYRCANVM.
- SCYTHICVM à *Rhymnico* Fl. ad Orientem.
- ALBANVM ad oram *Albaniæ*.
- CASPIVM à *Cyro* Fl. ad *Hyrcaniam*.
- HYRCANVM ab *Hyrcaniâ* in Orientem.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MARIS MEDITERRANEI ANTIQVA DIVISIO.
Iniectum Terris Subitum mare. Sil. Ital. lib. 3.
MARE CASPIVM SEV HYRCANVM.
OS PONTI EVXINI.
OS MEDITERRANEI.
Scythia.
ALBANVM.
SCYTICVM.
CASPIVM.
HYRCANVM.
Media.
THRACIA.
EVXINVS.
PROPOTIS.
ÆGÆVM.
FRETV
GADITANV.
Exilissa.
MŒOTIS palus
HESPERIVS.
EVXINVS EOVS.
Gallia.
Hispania.
OCEANVS.
GALLICVM.
BALEARICVM.
SARDOVM.
SARDOVM VERV.
IBERICV.
TYRRHENVM seu TVSCVM
SINVS ADRIATICVS.
IONIVM.
SICVLV.
AFRICVM.
Melita.
Asia minor.
SINVS VIRGINIVS.
ÆGYPTIVM.
LIBYCVM.
LIBYCV.
Mauritania.
Tingitana.
Cæsariensis.
Africa propria.
Cyrenaica.
Marmarica.
Libya exterior.
Ægyptus.

Fretum Siculum. Certè de Freto Siculo omnes penè consentiunt Scylax, Thucydides, Strabo, Plinius, Philostratus. Pomponius Mela lib. 2. illud mare restringit fluuio *Metauro*, qui paulò supra Fretum influit in idem mare. Procopius 1° Vandalicarum ad *Gaurum* & *Melitam* insulas hoc extendit, & illas facit limites Tyrrheni maris, & Adriatici. Dilatatur ab Dionysio, Afro, Eustathio, Prisciano, Auieno, qui illud ad Africam extendunt: Pomponius Mela ad Gallias vsque.

CAPVT QVINTVM.

De Mari Ionio.

REM aggredimur impeditissimam, & in quâ Philippi Cluerij etiam desiderata est industria. Nam Diatribâ, quam addidit Italiæ suæ, rem obscurasse videtur potiùs, quàm illustrasse. Dici tamen potest hunc fœtum tanti viri posthumum fuisse, quod ex aliquot lacunis, & mendis arguitur.

§. 1. *De Mari Ionio in genere.*

MARE illud quod Græciam inter Italiámque diffunditur à *Freto Siculo* ad partem *Occidentalem Cretæ*, dictum est.

Primò CHRONIVM, inquit Apollonij vetus Scholiastes quod ad illud *Saturnus habitarit*: vel vt Eustathius à *Chroniâ* insulâ, quæ vbi sita fuerit, incompertum est. Tzetzes etiam ait vocatum esse *Rheæ sinum*, sed auctorem non laudat.

Secundò CELTICVM: ita disertè vetus Apollonij Scholiastes ad lib. 3.

Tertiò IONIVM de quo nomine §. 6. Sic intelliges Poëtas collocantes Strophadas in *Ionio* mari. Dicitur aliter à Marone *Ionium immensum*.

Quartò ADRIAS & mare ADRIATICVM, vt agnoscitur ex Strabone lib. 2. & Philostrato 2. de Iconibus.

Quintò AVSONIVM ab Ausonibus Italiæ populis.

Sextò SICVLVM ab insulâ Siciliâ cuius latus Orientale alluit.

§. 2.

§. 2. *De Mari supero.*

MARE *superum* sic appellatum est, quod Italiæ parti Boreali incumbit; quoniam apud Geographos Septentrio pars dicitur *Superior*, vt *Meridies* nominatur *Inferior*, nisi fortè habeatur ratio Maris, aut maioris alicuius fluuij. De limitibus autem, & amplitudine maris superi tres inueniuntur sententiæ.

Prima eáque communissima *Siculo Freto* mare Superum & Inferum diuidit. Ita ferè omnes Geographi, & Historici.

Secunda est Marciani Capellæ lib. 6. distinguentis duo hæc maria per vrbem *Hydruntem*.

Tertia est Plinij lib. 3. cap. 26. per *Iapygiam* Prom. hæc maria disterminantis: qui tamen parùm constanter in hoc negotio videtur locutus; vt ante me Cluuerius obseruauit.

§. 3. *De Sinu Adriatico, seu Ionio.*

MARE supra Italiam terras subiens *Sinus Adriaticus*, vulgò à veteribus dictus est, ab Scylace & Eustathio *Ionius Sinus*. Quamquam Plinius & Mela primam eius Sinus partem, seu Meridionalem *Ionium*, secundam & interiorem *Adriaticum* appellent. Iam illius fines consideremus.

De INITIO *huius Sinus quatuor sententiæ reperiuntur.*

Prima est Scylacis hunc Sinum inchoantis à *Iapygiâ*, seu *Salentino* Promontorio, & montibus *Acroceraunijs*.

Secunda Plinij lib. 3. cap. 11. inter Hydruntem & Apolloniam, vbi breuissimus ex Italiâ in Græciam transitus, atque vbi Pyrrhus Epirota primùm, deinde Varro Classis Pompeianæ præfectus iter pedestre, iactis molibus, continuare voluerunt.

Tertia Polybij assignantis *Cocyntum* Pro. hodie *cabo de Stillo*.

Quarta denique Ptolemæi lib. 2. cap. 17. & lib. 3. cap. 1. incipientis hunc Sinum à *Gargano* monte in *Italia*, & *Lisso* flumine in *Illyride*.

De FINE *quatuor quoque leguntur sententiæ.*

Prima est Procopij 2. Gothicorum claudentis Ionium Sinum ad *Rauennam*.

Secunda Ptole. lib. 2. cap. 17. ad Fl. *Tilauemptum*, vbi intimum Adriatici Sinus receſſum conſtituit.

Tertia eſt Plinij, & Strabonis ad vrbem *Aquileiam*.

Quarta denique Melæ lib. 2. cap. 3. ad *Tergeſtem* vrbem.

Porrò reperio eundem Sinum in tres partes diuidi: quà enim Italiæ affunditur, *Italicum latus* dicitur: quà Illyridem lauat *Illyricum* ita Strabo: denique pars intima Sinus *Mare Aquileienſe*, apud Dionyſium nuncupatur Πόντος Ἀκυλήϊος. Quod dixi de *Italico latere* intelliges apud Iuſtinum ad Fretum vſque Siculum extendi, cùm ait lib 22. Dionyſium bellum mouiſſe in Græcos *proxima Italici maris litora tenentes*, Illyricum autem latus apud Scriptores mediæ ætatis inuenio *Dalmaticum* dici.

§. 4. *De Mari Auſonio, ſeu Siculo.*

ALTERA pars magni Maris à Prom. *Iapygia* in Meridiem AVSONIVM mare priùs dicebatur, poſteà verò SICVLVM, vt ait Strabo lib. 2. Et *Auſonium* ab Auſonibus populis, quos tamen negat Strabo ad hoc mare habitaſſe. Alij Straboni repugnant, Nicander, Antonius Liberalis, & Suidas. Exinde autem Siculis in Siciliâ rerum potientibus dictum eſt *Siculum*, à Græcis, itémque γλυκεῖα θαλάττα ob dulces cibos, & lautitias per illud ex Græciâ & Aſiâ ſubuectas, vt notat ex Athenæo Euſtathius.

Huius autem Maris limites ſunt ex Strabone, *ora Orientalis Siciliæ*, pars Italiæ *à Freto Siculo* ad Pro. *Salentinum*, exinde ad *Cretæ* Promontoria, & *Peloponneſum*.

Iſidorus in eo inuenit *Achaïcum*, & *Epiroticum* mare. Nam lib. 13. cap. 16. Ionium diuidit in *Siculum*, *Epiroticum*, & *Achaïcum*: ſed Achaïci nullus veterum meminit, *Epirotici* tantùm Seruius in 3. Æneid.

§. 5. *De Mari Adriatico.*

ADRIATICVM mare, ſeu HADRIATICVM, vt liquet ex marmoribus, Poëtis *Adriacum*, *Adrianum* Scymno, Ciceroni, & Floro, antea ATRIACVM, ait Plinius lib. 3. cap. 16. ab vrbe *Atria* Colonia Tuſcorum in paludibus, vulgò *Septemmaria*.

Idem de Atriâ Strabo lib. 5. Paulus Diaconus rerum Longobard. lib. 2. cap. 19. perperam originem huius maris trahit ab *Atriâ* vrbe Piceni.

Eius Maris termini apud Ptolemæum lib. 3. cap. 1. 4. 14. 15. 17. à *Freto Siculo* ad *Iapygiam* Pro. *Ora Siciliæ Orientalis*, in Epiro à portu *Cassiope* ad *Acheloum* amnem, *ora Corinthiaci Sinus*, *Peloponnesi* ora occidua & *Meridionalis* Cretam vsque. Vnde colliges *Adriaticum* Ptolemæi esse idem cum *Siculo* Strabonis, si eximas exiguam illam oram, quæ à iugis *Acroceraunijs*, ad *Cassiopen* portum excurrit.

Diuiditur autem Mare Adriaticum pressiùs sumptum, in tres Sinus, de quibus in Italiâ distinctiùs, *Tarentinum*, *Scyllaceum*, & *Brutium*.

§. 6. *De Ionio Mari propriè sumpto.*

IONIVM, Ptol. Ἰόνιον, vnde dictum sit disputant eruditi, & adhuc sub iudice lis est. Quidam ab Ionum naufragio dictum volunt, perperam, nam Ἴωνες Græcè, Ἰόνιος verò κόλπος ita scribuntur; tamen legitur apud Polybium Ἰάονιον. Alij ab *Ione* Adriæ patre. Solinus & Marcianus Capella ab Ioniâ extremâ parte Italiæ, quæ sic dicta est ab Ione Naulochi filia quam Hercules interemit. Homeri interpres ab Ionio quodam ab Hercule cæso. Alij denique vt Æschylus, Eustathius, Seruius & alij plures, ab errore Iüs Inachi filiæ.

Iam verò limites eius sic proponit Ptolemæus lib. 3. cap. 1. lib. 2. cap. 17. lib. 3. cap. 14. Ab *Iapygia* Pro. ad *Garganum*: à *Lisso* Fl. ad *Celidnum* amnem, & hinc ab portum *Cassiopen*. Plinius paulo aliter de hoc Ionio loquitur: videtur enim illud constituere ex *Apollonia* ad *Hydruntem*; de aliis terminis secundùm Plinium non est facile statuere. Sic intellige locum Liuij lib. 23. vbi Philippus Macedo tantùm Ionio mari discretus ab Italiâ dicitur.

Obseruabis item hîc Plinium aliter ab aliis loqui. Quem enim alij dixere *Ionium Sinum*, ille *Adriaticum* nominat, & quod illi *Mare Adriaticum* hic *Ionium*: in parte autem inferiori huius maris collocat *Ionium* & *Siculum*, cùm alij tantùm *Siculi* meminerint. Videtur etiam vltra alios extendere, cùm Ionium diuidat in *Siculum* & *Creticum*, de quo §. 1. cap. sequentis.

Atque hactenus de impeditißimâ quæſtione: de qua ſi expeditè loqui volueris dices Ionium latè ſumptum *in tres partes diuidi, in* Sinum Ionium, *ſeu* Adriaticum, Mare Ionium *propriè* dictum, *& Mare* Auſonium, *ſeu* Siculum.

CAPVT SEXTVM.

De Mari Ægæo.

NEQVE minùs in hâc parte maris Mediterranei laborandum fuit, propter auctores diſtractos in contraria.

§. 1. *De Ægæo Mari latè ſumpto.*

PRIMVM hîc agemus de eius nomine, deinde de eius limitibus. Quod ad *nomen* attinet,

Primò dictum videtur fuiſſe CARICVM vt legitur apud veterem Thucydidis Scholiaſtem, quoniam Cares in Ægæi inſulis diu habitarunt, quos tandem abegit Minos, ex quo

Secundò vocatum eſt MINOIVM, vt dicitur ab Apollonio, & aliquot eius inſulæ Minoïdes.

Tertiò, MARE GRÆCVM tempore Thucydidis, vt ipſe aſſerit lib. 1.

Quartò apud Apollonium & Homerum dicitur MELAS, vel à Melane filio Phryxi, vel à Fluuio Melâ qui in hoc cadit ex Thraciâ in Sinum cognominem.

Quintò in Epitome Strabonis ASIATICVM dici videtur, quandoquidem in eo & Cycladas, & Sporadas locat, & ad Troadem, Macedoniam & Samothracen illud extendit.

Sextò denique apud Maronem 5. Æneidos ARGOLICVM *Argolicóque mari deprenſus*, &c.

Terminos autem eius ſtatuo 1. Helleſpontum, 2. Mare Siculum, aut Auſonium, 3. denique Parthenium ſeu Virginis Sinum. *Primum* omnes penè Geographi veteres aſſerunt: *Secundum* Plinius, Mela, Strabo: *Tertium* denique Dionyſius, & ex eo Euſtathius.

§. 2. *De Mari Cretico.*

CRETICVM ab inſulâ Cretâ nomen habet, & cum Myrtoo

à Strabone confundi videtur: certè hinc Myrtoï nomen expunxit Ptolemæus & aliò transtulit, qui etiam Creticum extendit à Maleâ extremâ ad Sunium Prom. eoque includit aliquot insulas.

Sed satiùs in duo maria hoc spatium diuiditur; atque vt de Myrtoo taceam de quo mox, CRETICVM continet quidquid iacet inter *Tænarum* Laconiæ, *Scyllæum* Argiæ, *Cornu Arietis*, & *Samonium* Promontoria Cretæ, vt ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, & Dionysio colligo. Quod enim apud Melam ad *Acritam* Pro. videatur extendi, vt apud Valerium Flaccum ad *Strophadas*, duo illi Scriptores parùm accuratè locuti sunt.

§. 3. *De Mari Myrtoo.*

MYRTOVM nuncupatum est, vel ab Myrtoo Onomaï Aurigâ in illud à Pelope præcipitato: vel à paruâ insulâ quæ *cernitur Macedoniam à Geresto petentibus*, vt loquitur Plinius lib. 4 cap. 11. vel vt ait Pausanias in Arcadicis, ἀπὸ γυναικὸς Μυρτοῦς.

Limites illius sunt. Incipit à *Scyllæo* Prom. & terminatur ad *Sunium* Pro. Atticæ: Pausanias ad *Eubœam* extendit, imò & Plinius ad Eubææ Septentrionalia, si quidem ait Myrtoum totam Atticam alluere. Sed de limite Orientali difficultas maior, cui causam præbuere Strabo, & eius Epitomistes. Strabo enim tribuit mille ducenta stadia, ideóque ei assignat aliquot Cycladas; sed Epitomistes ὑπερβολικῶς ad quatuor millia, & ducenta stadia protulit, quem parùm cautè hac parte secutus est Nicolaus Gerbelius; neque enim tanta est illius Maris amplitudo. Inducti sunt in fraudem viri boni, quòd longitudinem huius maris Strabo dixisset continere σταδίους περὶ τετρακισχιλίους, ἢ μικρῷ πλείους, loqui credidere de longitudine sumpta γεωγραφικῶς, non autem γεωμετρικῶς. Sed nos iterum de hoc limite in *Icario*, cui committitur.

Supereſt excutiendus Ptolemæus qui cap. 2. lib. 5. contra veteres omnes Myrtoum collocat inter *Samum* insulam, & Peninsulam vbi *Halicarnassus*, ac proinde inter Icarium, & Rhodiense. Nicolaus Gerbelius vt Ptolemæum tutaretur, eius sententiæ fautorem laudauit Horatium, qui lib. 1. Carm. Ode 1. statim post Myrtoum, *Icarium* appellauit.

Myrtoum pauidus nauta secet mare;
Luctantem Icariis fluctibus Africum.

Sed hinc nihil conficitur; loquitur enim de maribus obnoxiis tempestati. Et vt aliquid concedamus, ostendemus duo hæc maria inter se committi, sed ab Occidente in Orientem, non à Meridie in Septentrionem.

§. 4. *De Mari Macedonico, & Græciensi.*

MACEDONICVM non vni duntaxat affunditur Macedoniæ, sed littus Australe Thraciæ lauat: ita disertè Plinius lib. 4. cap. XII.

GRÆCIENSE Græciam alluit, & fortè est *Argolicum* Maronis lib. 5. Dictum esse videtur etiam *Ionium*, quod à Seneca in Thebaïde ad Hellespontum vsque promouetur:

Hinc quà relinquit nomen Ionij *maris*
Fauces Abydi Sestos oppositæ premit.

Sicque *Ionium* illud diuidi potuit apud Plinium in *Siculum*, & *Creticum*.

§. 5. *De Ægeo propriè dicto.*

ÆGÆVM mare dictum est, vel vt ait Festus Pompeius quod insulæ huius maris non malè repræsentent gregem Caprarum (αἴξ *Capra*) & fluctus ad illas Caprarum more lasciuire videantur: vel vt ait Plinius lib. 4 cap. XI. à Scopulo inter *Tenum* (malè *Tenedum*) & *Chium*: vel vt Eustathius ad primum Iliados ab Ægæone pirata qui vsus est Eubœâ insulâ pro ὁρμητηρίῳ: vel denique vt mauult Strabo ab Ægis Euboïcis. Termini illius maris varij à Strabone, & Plinio statuuntur. Strabo enim lib. 7. illud mare non affundit toti Thraciæ, sed ad *Strymonem*, (aut vt habet alia lectio) ad *Nessum* tantùm promouet; Ptolemæus autem extendere videtur ad Fl. Melanem Plinius verò cap. XI. lib. 3. Ægæum quidem mare, per Sinum *Melana* interrupit; sed lib. 5. cap. 2. promouet à *Sigæo* Prom. ad *Argennum* Pro. insulæ Chio respondens.

§. 6. *De Icario Mari.*

ICARIVM mare nomen accepit ab Icaro, qui liquefactis alis in hoc mare cecidit, vt mythologi; aut nimium extendens alas ventorum nauigio suo, hîc naufragium passus est, vt Palephatus

lib. 1. Tamen Strabo, lib. 14. & Plinius ab Insulâ denominatum malunt.

De huius amplitudine non leuis difficultas, seu Austrum, seu Boream, siue Orientem, siue Occidentem spectaueris.

Si Orientem consideres, reperies apud Strabonis Compactorem *Asiaticum* appellari: vbi tamen nonnulli audaciores pro Ασιατικῷ reponunt Ικαρίου: sed apud ipsum Strabonem dicitur, *quod Ægæo deinceps est*, & ad illud *Æolidem*, *Ioniam*, *Cariam*, & *Lyciam* affigit, quibus verbis satis exprimitur *Icarium* mare. Verùm disertè Solinus cap. 26. *Asiaticum* nominat.

De extensione in *Boream* duas inuenio sententias. *Prima* Ptolemæi lib. 5. *qui Icarium* mare inter *Argenum* Pro. & *Pyrrham* vrbem restringit, & tres insulas eluere docet *Icariam*, *Chium*, & *Samum*. *Altera* Strabonis, qui lib. 2. Icarium inchoat ab *Hellesponto*.

A Meridie disiungi puto per lineam ductam ab vrbe *Gnido* ad *Samonium* Pro. quod ex Strabone lib. 10. didici.

De termino Occidentali, qui Myrtoo Orientalis est, ita statuit Plinius lib 4. cap. 11. *Icarium mare dicitur, quod est inter Samum & Myconum*. Sed hunc limitem magis promouet Sophoclis vetus Scholiastes, & eo Delum includit. Quod autem Plinius lib. 4. cap. 12. ait Cycladas & Sporadas circumfundi ab Occidente Myrtoo, ab Oriente Icario, sicut à Septentrione, & à Meridie verò Cretico, & Carpathio, tantum abest vt quæstionem soluat, quin potiùs confundit.

§. 7. *De Mari Carpathio, & Rhodiensi.*

HÆC duo maria in vnum reduximus, quoniam Strabo lib. 2. *Carpathium* protrahit μέχρι Ρόδου, apud quem, & perperam legitur ὁ Κύπρος pro Καρπάθου. Meminit tamen idem Strabo *Rhodij maris*, seu ἀναχύσεως Ροδίας. Plinius lib. 4. cap. 12. *Carpathium* coniungit cum *Cretico* ab Occidente, à Septentrione cum *Icario*, de aliis terminis tacet. Ptolemæus verò quamquam cap. 2. lib. 5. Rhodiensis maris terminos posuerit *Gnidum*, & *Caunum* in finibus Lyciæ, & lib. 3. cap. 17. latus Orientale Cretæ dixerit allui *Carpathio* mari: posteà tamen vbi cap. 2. lib. 5. insulas commemorat permiscere videtur Ροδιακὸν ὁ Καρπάθιον. Item Strabo oblitus eorũ quæ dixerat lib. 2. malè lib. 10. insulam *Co* in mari *Carpathio* locat.

CAPVT VII.

De Mari Parthenio, seu Sinu Virginis.

HVIVS vocis meminit Eustathius in Dionysium, Πέλαγος δὲ Παρθένιον κόλπον ἐκάλουν οἱ Παλαῖοι, ob Europam ex Phœniciâ in Cretam per hunc maris tractum deportatam; Quare Manilius lib. 4. sic cecinit de hoc mari:

Ille Puellari donauit nomine fluctus,
Et monumenta sub hoc titulo sacrauit amoris.

Inde intelliges quare Ammianus Marcel. Orontem Fl. deuoluat in mare *Parthenium*; itémque cur lib. 22. Issicum mare *Parthenium* nuncupet. Ortelius *Parthenij* nomen à vrbe *Paretonio* deducit, quæ apud Æthicum *Parthenium* appellatur. Dicitur aliter hoc mare ab Eustathio Φαεία θάλασσα, à Solino cap. 26. vt prænonuimus *Ægyptium*, itémque etiam à Strabone lib. 10. Siquidem Ægyptium Cretico, & Carpathio connectit. Vastus autem hic tractus maris in sequentia maria distribuitur.

LYCIVM à Lyciâ Asiæ Minoris Prouinciâ. Plinius in eo Rhodum collocat. Sed Ptolemæus lib. 5. cap. 3. illud vrbe Lyciæ extremâ *Calindâ* restringit ab Occidente.

PAMPHYLIVM à Pamphyliâ regione: de quo dissident Plinius, & Ptolemæus; quorum hic *Crambusam* insulam in Pamphylio collocat, ille in Lycio. Strabo lib. 2. *Pamphylium* cum *Lycio* confundit; & illud extendit ad *Cyprum*. Sed hoc mare Strabo & Eustathius Κόλπον vocant.

ISSICVM seu CILICIVM mare, inter *Cyprum* inf. & *Ciliciam*. Ptolemæus hoc ab vrbe *Sidra* inchoat: Mela ab *Anemurio*. Item Ptolem. hoc Fretum vocat Αὐλῶνα, quam vocem Plinius lib. 5. cap 31. Latinitate donauit: *Mare quod prætenditur vocant Aulona Cilicium*. Ptolemæus partem eius facit *Sinum Isicum*, videlicet intimum eius recessum ad vrbem *Issum*. Strabo autem lib. 2. Mare *Cilicium* cum *Isico Sinu* confundit; immo & Dionysius *Pamphylium* cum *Cilicio*: à quo & videtur aliter *Mare Sidonium* appellari.

SYRIACVM statim ab vrbe *Isso* dicitur à Ptolemæo lib. 5. cap. 15. & porrigitur ad *Corsei* Fl. ostia, qui in Sacris Codicibus

Tor-

Torrens Ciſſon appellatur. Cap. autem 14. *Cypro* admouetur ab Occidente. Strabo tamen ab vrbe *Iſſo* ad *Orthoſiam* deducit.

PHOENICIVM excipit Syriacum, & *Phœniceum* à Plinio vocatur. Παραλία Φοινίκη Strabo lib. 16. & ab vrbe *Orthoſia*, *Peluſium* vſque promouet. Huc quoque pertinent quæ diximus de SIDONIO Dionyſij in *Iſſico*, quod vſque ad *Caſium* montem Ægypti promouet, & *Pharo* mari connectit.

IONIVM hîc conſtituit Euſtathius in Dionyſium à *Gaza Ægyptum* vſque; propterea quod quidam Gazam *Ionem* vocent; ideóq; in eâ vrbe ſtatua Ius ſeu Lunæ colebatur ſub formâ bouis: Ἰὼ γὰρ ἡ Σελήνη καὶ τὴν Ἀργείαν διάλεκτον.

ÆGYPTIVM Dionyſio, & Poëtis Mare PHARIVM, à *Pharo* inſulâ Alexandriæ Ægypti adiacente, diuerſos à diuerſis terminos accepit. Nam iuxta Ptolemæum attingit *Cyprum*. Apud Strabonem *Ægæo* copulatur. Ab Oriente extenditur ab Euſtathio ad *Sinum Iſſicum*: Ptolemæus *Corſeo* Fl. hoc coërcet; Dionyſius à *Caſſio* Monte ad *Sirbonidem* paludem extendit. Ab Occidente denique apud Ptolemæum ad *Axillam villam* promouetur; ab aliis ad *Catabatmum*, ab aliis *Ægypto* tantùm coextenditur.

CAPVT VIII.

De Mari Libyco.

MARE quod Africam alluit à Septentrione Libycum dicitur; quia Græcis Africa *Libya* eſt. Ita protenſum mare ab *Ægypto* ad *fretum Gaditanum* LIBYCVM vocant Mela, Plinius, Strabo, in quo Libycum propriè dictum, Africanum; itémque partes Sardoi & Iberici reperimus.

LIBYCVM *propriè dictum*, limitem habet ab Oriente *Ægyptum*, & apud Ptolemæum lib. 4. cap. 3. extenditur ab *Axillâ villâ* ad intimam *Syrtim Maiorem*, hoc eſt, *Phileni villam* (aliis *aras*) vltra quam Ptolemæus Mare Libycum non promouet. Apud eundem lib. 3. cap. 17. ad *Cretæ* auſtralia propagatur: itaque ad Peloponneſum non excurrit, ſed reſtringitur lineâ à *Pachyno* Pro. ad *Cornu Arietis* Cretæ deductâ: quandoquidem diſertè aſſerit lib. 3. cap. 17. Peloponneſum à meridie *Adriatico* perfundi.

AFRICANVM Ptolemæo, Melæ *Africum* à *Villâ Phileni*, in-

timóque *Syrtis Maioris Sinu* ad Fluuij *Ampſagæ* oſtia protenditur, & inde ad *Siciliam Sardiniámque* procurrit iuxta deſcriptiones Ptolemæi. De *Sardinia* aſſerit idem Mela. Quidam tamen Dionyſium credunt *Siculum* mare ad *Syrtes* vſque promouiſſe; ſed hi verba Dionyſij non ſatis intellexerunt.

Ptolemæus autem lib. 4. cap. 3. illud mare *Africanum* in tres partes ſeu Sinus diuidit, Syrtim Maiorem, Syrtim Minorem, & Sinum Numidicum: *Maiorem* coërcet *Phileni*, & *Macomacæ* villis: hinc ad *Tænam* vrbem *Minorem* deſcribit: reliquum tribuit *Sinui Numidico*, quem & promouet cap. 3. In Mauritaniam Cæſarienſem *ad Audum* Fl. vel potiùs Promontorium.

De SARDOO, & IBERICO, quorum partes ſaltem Libyco adſcribunt Mela, & Plinius, ſatis egimus cap. 4. huius libri.

CAPVT IX.

De Ponto Euxino.

HOc Mare perilluſtre ob fabuloſas expeditiones, ideóque Herodotus in Melpomene hoc ἀξιοθέητον, & θωυμασιώτον appellat. De quo ſex expendemus.

§. 1. *De nomine huius Maris.*

OMITTAM hîc multa παρεργά quæ tibi ſuggeret Stuchius in Periplum Arriani. Dictum eſt hoc mare.

Primùm PONTVS κατ' ἐξοχὴν, vt ait Strabo lib. 1. Quia in eum quicumque nauigarent periti habebantur Nautæ. Dicere autem cum Bocatio libro de Fluminibus, & Maribus, ſic appellatum eſſe quaſi *Pontem*; quod hyeme concreſcens pedibus euntium teratur; vel à *Potu* quòd dulceſcat aquis Fluminum influentibus, Grammaticorum more nugari eſt.

Secundum EVXINVS: vel ex Antiphraſi, vt ait lib. 22. Ammianus Marcel. quaſi Ironicè εὔξεινος, vel ἄξενος, vnde Ouidius,

Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.

Et κακόξεινος, quia Tauri eius accolæ Dianæ Orchilochæ Hoſpites huc delatos immolabant, & in eorum Craniis bibebant; vel ſine vlla Antiphraſi ob alios mores illatos ab Ionibus, vt vult Strabo lib. 7.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tertium NIGRVM *mare*, meminit huius vocis Appianus in Mitrid. Cuius coloris causam alij referunt in profunditatem, alij in aërem illic caliginosum. Hoc tamen negat Aristoteles dum quærit in Problematis, quare *Euxinus sit Ægæo candidior.*

Quartum CAVCASIVM apud Apollonium lib. 4. quoniam inquit Iornandes in Gothicis in illum Cauensus mons excurrit ad rupem *Marpesiam.*

Reliqua nomina eius sunt *Scythicum*, & *Sarmaticum*, Ouidio & Valerio: *Amazonium* Claudiano: *Cymmerium* Herodoto: *Ponticum* Plutarcho & Tacito: *Tauricum* Auieno: *Colchicum* Straboni: *Phasianum* Aristidi: *Tanais* Gothis apud Procopium. Vide Thesaurum Ortelij.

§. 2. *De origine huius Maris.*

QVIDAM eius maris aquas ex Oceano per Fretum Gaditanum accersebant vt suprà monuimus. Nunc quærimus tantùm vtrum Ægæum ex Ponto, an Pontus ex Ægæo existat.

Quod *Ægæum sit origo Ponti*, putant Dionysius, Mela, Macrobius, aliique apud Eustathium: Strabo autem inconstanter locutus est.

Quod *Pontus aquis sufficiat Ægæo* antiquior opinio fuit, & verior: sic enim censuit Herodotus, & eam sequitur Petrus Gillius in suo Bosphoro, testis αὐτόπτης. Ratio est, quia leuiora vt paleæ & ligna ex Ponto defluunt in Propontidem. Quam causam dum refundit Macrobius 7. Saturn. cap. 12. in aquam fluminum supernatantem Euxino, & in Ægæum influentem, se profitetur imperitum Philosophiæ. Rectè ergo apud Scythas *Palus Mæotis* dicitur *Temerinda* hoc est Plinio teste *Mater Ponti.* Et apud Eustathium Μήτηρ τοῦ Πόντου *Nutrix Ponti.*

§. 3. *De Euxini quantitate.*

HOC est, quæ sit eius Longitudo, Latitudo, Ambitus, Profunditas.

Longitudo, Herodoto in Melpomene est vndecim millium, & centum Stadiorum: licèt multa falsa auctor ille supponat nempè μακρότατον eius esse à ostio Phasis ad Bosphorum. Themistius

Euphrada ad sex millia contrahit. Strabo denique ei quinque millia duntaxat, aut paulò plura concedit. Reliquas opiniones vide apud Plinium.

Latitudo, penes Herodotum est trium millium, & trecentorum Stadiorum: distinguit Strabo, nam à Byzantio ad ostia Borysthenis tria millia, & octingenta Stadia assignat; versus ortum, quinque millia, aut aliquid ampliùs; quâ extensione videtur complecti Mæotida.

Ambitus apud Polybium est 22. millium Stadiorum, Amm. Marcel. ex Eratosthene & aliis veteribus addit mille Stadia: Strabo Eratostheni duo insuper millia: fuit ergo aut 22. aut 23. aut 25. millium Stadiorum.

Profunditas eius secundùm antiquos parua; quare *Vadosum* ab Ammiano nominatur. Aristoteles & Polybius aliquando opplendum credidere; quod tamen negat Strabo lib. 1. Fuisse alicubi profundissimum ad locum *Balthea* dictum ex aduerso *Coraxa* gentis asserunt Philosophus 2. Meteor. Plinius lib. 2. cap. 102.

§. 4. *De Euxini cum Ægæo coniunctione.*

CREDIDERE veteres quidquid inter *Byzantium*, & *Thraciam Chersonesum*, iacet solidum aliàs extitisse: ita Strato quidam. Addit Diodorus lib. 5. labem primò ad *Cyaneas* erupisse, deinde ad *Hellespontum* peruasisse. Plinius lib. 6. cap. 1. *Inuitis hoc accidisse terris indicio sunt tot angustiæ, & tam paruæ naturæ repugnantis interualla.* Sed hoc refutat Strabo lib. 1.

§. 5. *An Euxinus concrescat.*

NEGAVIT omninò mare concrescere Macrobius: hoc tamen mare rigere hyeme dixere veteres. Ouidius hîc exul, quàm sæpè hoc cecinit. Marcellinus lib. 22. huius concretionis causam refundit in dulciores aquas, quas in eo mari agnoscunt Strabo, Plinius, Arrianus, & omnes antiqui. Riguisse autem negari non potest, maximè tempore Copronymi, quando glacies ex summo mari in profundum extitit ad 30. cubitos, & cùm nix superincidisset, iterum ad viginti cubitos, eo modo vt maris æquor litori penè æquaretur.

§. 6. *De Euxini Maris diuisione.*

PARTEM Euxini Mæotida dixisse veteres, pluribus apud Stuchium leges. Reliquum in duas partes secernitur : quare de eo Strabo lib. 2. dixit hoc mare τρόπον τινὰ διθάλαττον per duo Promontoria, *Cornu Arietis* in *Tauricâ Chersoneso*, & *Carambin* in *Asiâ Minori*, *leuámque* appellari Πέλαγος πρὸς ἑσπέραν, *dextram* τὸ Ἑῷον. Et quia minus excurrit *Carambis* quàm *Cornu Arietis*, ideò dicitur ab antiquis non malè repræsentare formam arcus Scythici; de quo vide Strabonem lib. 2.

CAPVT DECIMVM.

De Mari Caspio.

NOMEN habet à *Caspiis* populis, dicitúrque etiam ab Hyrcanis *Hyrcanum*. Non minùs fuisse quàm Ponticum Clitarchus docet apud Plinium lib. 6. cap. 13. Ptolemæi positiones euincunt ampliùs esse. Agrippa apud Plinium in *longitudinem* ad CCCCXC. millia passuum, in *latitudinem* ad CCXC. porrigit. De ambitu non audet statuere Plinius, & in numerum passuum, quem ex aliis affert, dubio procul error irrepsit.

§. 1. *De naturâ Caspij Maris.*

QVINQVE de naturâ huius maris Philosophi, & Geographi obseruant.

Primum : eius aquam dulcem esse : Ita Plinius lib. 6. cap. 17. qui citat eius rei testes Alexandrum Magnum, & Varronem. Idem quoque Solinus cap. 22. Ideóque dicebatur eius ὕδωρ ὑπέργλυκυ.

Secundum : serpentes aluisse : sic Polycletus apud Strabonem. Curtius lib. 7. cap. 7. Diodorus Sic. lib. 17. qui addit illos ingentes esse.

Tertium : pisces colore à nostris differre : ita Diodorus, & Curtius.

Quartum : θηριῶδες esse *belluosum*, sic Mela lib. 3. cap. 5. *Belluis magis quàm cætera refertum, ideóque minus nauigabile.*

Quintum, æstibus reciprocis concitari; quod vnus lib. 7. Curtius asseruit.

§. 2. *Vtrum hoc Mare sit à reliquis separatum.*

REFVTABIMVS superiùs eorum opinionem qui cum Scythico mari *Caspium* coniunxerunt, siue per *angustum fretum*, vt plerique veterum, siue per *occultum meatum*, vt Eustathius. Sed duobus aliis modis iunctum, aliis maribus Antiqui crediderunt.

Primus est connecti Oceano Septentrionali per Fluuium *Araxum* meliùs fortè *Iaxartum*: quia is fluuius, vtriusque maris nexus, alluere dicitur regionem Massagetarum, & duos habere fontes, quorum vnus influit in mare Septentrionale, alius in Caspium. Ita Strabo libro XI. Sed hoc falsum esse in Tartariâ videbitur.

Secundus modus connecti Caspium cum Euxino per Paludem Mæotidem. Meminit eius Curtius lib 7. cap. 7. meminit & Strabo, & huius erroris causam refundit in ambitionem Macedonum Regi suo domitum orbem arrogare volentium. Certè eâ de re dubitasse Alexandrum ex Arriani 7. constat, vbi ait Regem destinasse Heraclidem quendam, qui de iis quæreret. De mendaciis Patrocli non est quod hîc iterum conqueramur.

§. 3. *De diuisione Maris Caspij.*

IN quatuor partes distributum est; quarum ex veteribus elicio nomina Scythicum, Albanum, Caspium, Hyrcanum.

SCYTHICVM dicitur eius pars ab ostio *Rhymnici* Fl. Orientem versus ex Pomponio Melâ lib. 3. cap. 5. Sed meliùs ex Plinio lib. 6. cap. 13. extenditur ad Albaniam.

ALBANVM affunditur toti Albaniæ, vt ex disertis Plinij verbis eodem loci constat.

CASPIVM ex mente Melæ, & Plinij à *Cyro* fluuio limite Albaniæ, & Mediæ procedit Hyrcaniam versus. Plinius, *à Cyro Caspium mare incipit vocari.*

HYRCANVM denique occupabat partem respondentem *Rhymnici* fluminis ostiis, ad Orientis vltimum recessum. Sic intelliges quoad ait Mela; *Contra os ipsum in Hyrcanum*; videlicet ab limite Occidentali Hyrcaniæ, qui respondet Rhymnici fluuij ostio.

CAPVT XI.

De Diuisione Mediterranei maris iuxta recentiores.

QVOD Mediterraneum dicimus, si qua fides Marmolio, Arabes vocant *Bahar*, aut *Bohar-Rumi*, quæ voces *Mare Romanorum* sonant Nubiensis Geographus Mare Damascenum dixit. Turcis *Acdeniz*, quam vocem Græci indigenæ explicant Aspra Thalassa, *la Mer blanche*, sed quatenus opponitur Euxino Ponto, quem *Caradeniz* appellant, vt vertunt Græci Maura Thalassa, *la Mer noire*, vt ex Turcicis Leunclauij colligo.

Quomodo autem in præsentia diuidatur illud mare, nemo facilè statuet, Scriptoribus & populis in varias opiniones distractis. Quibus omissis, quoniam in eâ parte audiendi peritiores eam reliquis præfero diuisionem quam mihi peritus Maris illius Nauclerus suggessit; cui eò libentiùs acquiesco quod non procul video abhorrere, ab eâ partitione quæ in Franciſci Sauarij D. de Breues legationibus inuenitur; videlicet in Leoninum, Tuscum, Venetum, Satalicum, Archipelagus, Maius, & Salacenum.

§. 1. *De Sinu Leonino.*

LEONINVS Sinus, vulgò *le Golphe de Leon*, magis Latinè Lugdunensis, *de Lion*, sed communem nomenclaturam non audemus explodere. Complectitur autem totum hunc tractum Maris, qui à Freto Gaditano de *Gibraltar*, extenditur ad Occidentalia Sardiniæ. Sicque loquuntur nautæ omnes oræ Frãcicæ & Hispanicæ. Fauent etiam ex Geographis Leander & Maginus, quorum hic *Golpho Leonino*, ille *Mar Leone* nuncuparunt mare quod Austrinam partem Italiæ lauat.

Sed iterum in varia nomina dispescitur. Nam versus Africam ORA ALGERIANA nominatur *la coste d'Alger*, aliquando ORA BARBARIÆ *la coste de Barbarie*, parte pro toto vsurpatâ. Ad Europam à Freto Herculeo *de Gibraltar* ad Prom. Crucis *le Cap de Creux*, vel *de Creo*, ORA HISPANICA *la coste d'Espagne*. Exinde ad Niceam Prouinciæ *Nice en Prouence*, MARE MASSILICVM, *la Mer de Marseille*, Hispanis, & Barbaris, *la coste de France*. Hoc tamen

MARE MEDITERRANEVM IVXTA RECENTIORES.

SINVS LEONINVS, forte Lugdunensis, *Golphe de Lion.*
- ORA ALGERIANA, la coste d'Alger.
- ORA HISPANICA, la coste d'Espagne.
- ORA MASSILICA la coste de Marseille, *ou de France.*
- ORA GENVENSIS, la coste de Gennes.

MARE TVSCVM, *la Mer de Toscane.*
- ORA TVSCA, la coste de Toscane.
- ORA ROMANA, la coste de Rome.
- ORA NEAPOLITANA, la coste de Naples.
- ORA TVNETANA, la coste de Tunis, *ou de Biserte.*

SINVS VENETVS, *le Golphe de Venise.*
- ORA APVLA, la coste de la Poüille.
- ORA DALMATICA, *seu Ragusina*, de Dalmace, *ou de Ragusse.*
- ORA ALBANICA, coste d'Albanie.
- ORA MOREÆ, coste de la Morée.
- ORA SICVLA, coste de la Sicile.
- ORA TRIPOLITANA, coste de Tripoli.

SINVS SATALICVS, *le Golphe de Satalia.*
- ORA NATOLIÆ, coste de Natolie.
- ORA PALÆSTINÆ, coste de la Terre Saincte, *ou Palestine.*
- ORA ÆGYPTIA, coste d'Egypte.
- ORA SYRIACA, coste de Syrie.

ARCHIPELAGVS *l'Archipel, ou l'Archipelage.*
- ORA SMYRNENSIS, coste de Smyrne.
- ORA THESSALONICENSIS, coste de Saloniqui.
- ORA ROMANIÆ, coste de Thrace, *ou Romanie.*
- ORA NAVPLIACA, coste de Napli.
- HELLESPONTVS, le Bras de S. George.
- PROPONTIS, la Mer de Marmora.

MARE MAIVS, *la Mer Noire, ou Mer Maieur.*
- ORA BESSARABICA, coste de Bessarabie.
- ORA RVSSORVM, seu *Cosaquorum*, coste des Roux, *ou Cosaques.*
- ORA TAVRICA, la coste de Caffa.
- ORA MINGRELIÆ, coste de Mingrelie.
- ORA TRAPEZONTINA, coste de Trebizonde.
- ORA ASIÆ, coste d'Asie.

MARE CASPIVM *la Mer de Sala, ou de Baccu*
- ORA TARTARICA, coste de Tartarie.
- ORA GEORCIANORVM, coste des Georgiens.
- ORA GVEYLANA, coste de Gueylan.
- ORA VSBEKI, coste d'Vsbek.

LES DIVISIONS DE LA MEDITERRANEE SELON LES MODERNES

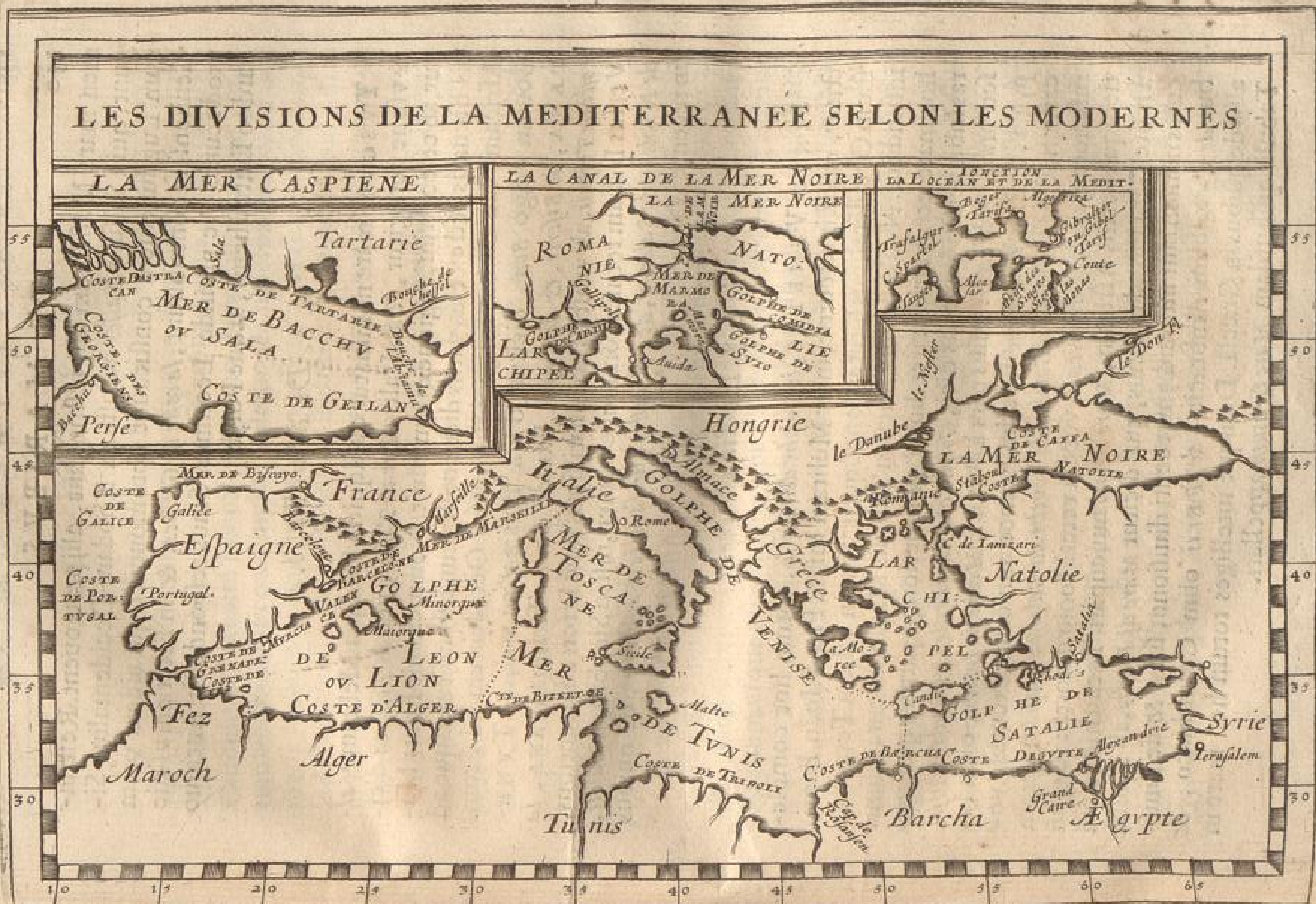

men mare Massilicum alij restringunt, alij promouent. Restringunt, qui à Salsulis *Salses* ad ostium Rhodani Occidentalius Sinum Lugdunensem constituunt: promouent, qui eidem oram Genuensem contribuunt, *la coste de Gennes*, & in Etruriam vsque producunt. Ac proinde Leoninus Sinus respondebit Antiquo Sardoo Eratosthenis, atque Polybij.

§. 2. *De Mari Tusco.*

TVSCVM mare nominatur quidquid à Sardinia Melitam *Malte* vsque porrigitur, & ab Italis *Mar de Tosco*, vel *de Toscana* dicitur, ab celeberrimâ regione quam alluit. Non meminit huius Maris Breuæus, sed ex eius variis dictis colligitur. Effunditur vsque ad Africam, seu Barbariam, ibíque versus Occidentem ad Prom. Bonum vulgò *Bon*, dicitur ORA BISERTINA, & TVNETANA, *de Biserte, & de Tunis*. Exinde ORA TRIPOLITANA, *la coste de Tripoli*, ab vrbibus nominatissimis huic littori adiacentibus. Versus Italiam retinet commune nomen, nisi in Sinubus, *de Caiete, de Naples, de Salerne, de Polycastro, de saincte Euphemie*, de quibus in recente Italiâ.

§. 3. *De Sinu Veneto.*

SINVS VENETVS, *le Golphe de Venise*, totum hoc complectitur, quod intercurrit, inter Melitam Inf. & Pro. S. Ioan. Baptistæ in Occidẽtalibus Cretæ, longóque tractu in vrbem Tergesten infunditur. Non diffiteor tamen in Tabulis Magini accuratissimis hoc mare iterum tripliciter diuidi, & superiorem partem quæ terras subit versus Venetias dici, *Golpho di Venetiâ, le Golphe de Venise*, seu *Mare Adriatico*. cuius pars à Pro. *S. Mariæ de Leuca*, olim Iapygia, & Pro. *de Lenguetta*, olim Acrocerauniorum excursus, vocatur hodie, *la Bocca del Golpho, la Bouche du Golphe*: partem autem inferiorem dici, *Mare Gionio*, voce à veteri Ionio detortâ: reliquũ denique versus Africam, *Mare Africo* nuncupari. Taceo hîc de orâ à mõte Gargano ad os Sinus, quæ dicitur *Mare di Puglia*, ab Apulia cuius nomen iam intercidit in recenti diuisione, sicut & de Sinubus *de Larta* olim Ambracio, *de Patras* olim Corinthiaco, & aliis de quibus in Græciâ. Denique intelliges totum hoc mare in Tabulis quibusdam *Mare Græcum* appellari.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 4. *De Sinu Satalico.*

SATALICVS Sinus, seu ATTALICVS, Maris partem continet quæ infra Cretam, Syriam vsque & Ægyptum expanditur. Nomen habet ab vrbe celebri in Natolia *Satalia*, olim Attalia. Cotonicus in Itinere Hierosolymitano, hunc Sinum atque Venetum vno nomine constringere videtur: & obseruant aliqui hunc maris tractum tempestatibus atrocissimis aliàs fuisse obnoxium; sed deferbuisse huius tumores, & furias, ex quo in istud Mare clauum Christi proiecit S. Helena mater Constantini, cùm ex Palæstinâ, Cruce inuentâ, rediret.

Subdiuiditur autem in varias oras: nam secundùm Natoliam commune nomen retinet oræ *Satalicæ*. Supra Cyprum in intimo recessu *Golpho de Latazzo* olim Issicus. Exinde procedit *ora Syriæ* dicta, & *Damiatam* vsque porrigitur: deinceps *ora Ægyptia*, & *Barbarica* nuncupatur.

§. 5. *De Archipelago.*

ARCHIPELAGVS olim Ægæum mare incipit ab insulis Cytherâ, & Cretâ, *Cerigo & Candie*; aliqui extendunt tantùm ad Pro. Ianissarorum, *le Cap des Ianissaires*, alij meliùs Constantinopolim vsque promouent, aut vbi incipit Bosphorus Thracius, *le Canal de la Mer Noire*: quia exinde inchoantur maria, quæ Ottomani *Alba* nominant, *les Mers Blanches*. Dictum autem hoc Mare *Archipelagus*, cùm extincto magnâ ex parte Occidentali Imperio, maiestas Imperij tantùm in Græcia, & Asiâ Minore vtcumque vigeret; itaque *Mare Imperij* nominabatur.

Hoc porrò mare in præsentia vnius tantùm nominis est: & quæ voces irrepserunt in Græciæ recentis Tabulam, à quibusdam sciolis procusa sunt. Hi cùm viderent Icariam insulam dici hodie *Nicariam* ei suppossuerunt *Mare di Nicaria*: sic etiam ineptiùs induxerunt *Mare di Mandria*, pro Myrtoo, quoniam inf. *Mandriam* absurdè Myrtoum Plinij credidere.

De *Freto Gallipoli*, seu *Brachio S. Georgij* olim Hellesponto, *Mari de Marmora* olim Propontide, Alueo Maris Maioris, *le Canal de la Mer Noire* olim Bosphoro Thracio, aliàs in Græcia differetur.

§. 6. De Mari Maiori, seu Nigro.

MARE MAIVS Turci linguâ patriâ dicunt *Caradinizi*, corruptè à quibusdam semigræcis *Caradenis* : Græci verò *Maura Thalassa*, quæ voces Turcicam exprimunt *Mare Nigrum*; vnde à Russis *Zorno-More*, à Teutonibus *Schuuatz* appellatur. Cur autem Turci dixerint hoc mare *Nigrum* duæ redduntur in Historiâ Turcicâ rationes : *prima* quòd perpetuæ huic incumbunt nebulæ, *altera* ob tempestates quibus in eo multæ hauriuntur naues.

Iam quod ad diuisionem eius attinet: quidquid Thraciæ obiicitur ORA ROMANIÆ dicitur, quidquid Asiæ Minori ORA NATOLIÆ, nisi versus Trapezuntem vbi nomen ex reliquiis imperij remansit littori TRAPEZVNTINO, *la coste de Trebizonde*. Sequitur ORA MINGRELIÆ secundùm *Colchidem*. Hinc ad Bosphorum Cymmerium ORA SONSKÆ, *la coste de Sonska*. Quidquid à Meridie Tauricam Chersonesum lauat dicitur ORA CAFFENSIS, *la coste de Caffa*, seu *de Precops*. Tum mare terras subiens vocatur, *le Golphe de Negropoli*. Ad ostia Borysthenis, vbi Cozaci inter arundineta viuunt, *la coste des Roux*. Reliquæ oræ *Podoliæ*, *Moldauiæ*, *Bulgariæ* à vicinis regionibus quibus affunduntur nomen habent.

MÆOTIS Palus hodie *Mar de Zabacken*, dicitur à pisce qui hîc statis anni temporibus capitur : iungitur mari Maiori per Bosphorum Cymmerium, *le Canal de Caffa*, seu *de Precops*, aliter *Bocca de S. Gioanni*, de quibus iterum in Minori Tartariâ.

§. 7. De Mari Salaceno seu de Sala.

MARE DE SALA aliter de BACCV, sic vocatur ab vrbibus, quarum hæc in *Mediâ*, seu *Seruan*, illa in *Tartariâ*, aliter *Salacinit*. A Russis dicitur *Gualentza More*, ab Armenis, *Mer de Giorgiam*, à Persis Dario-Guelyani, *Mer de Gueylan*, à Prouinciâ Persidis conterminâ Seruianæ ab Oriente, ab Arabibus *Curzum*, aut *Bohar-Corzum*, quod nomen habet commune cum Sinu Arabico. Varia eius nomina leges apud Texeram lib. 1. vbi notat hyeme magnâ ex parte concrescere. Veteres credebant eius Pisces nostris esse dissimiles, nunc agnoscit in eo M. Polus Salmones, & Acipenseres. Putabant quoque subdulce; Ioannes Persa salsissi-

mum, & amariſſimum expertus eſt. Eius profunditas inæqualis eſt, nam in eius parte Occidentali poſt pedes 24. profunditatis arenam reperies; pars Orientalis altiſſima, vnde mare hoc efficitur bicolor, ex maiori vel minori profunditate. In longitudinem ad 800. millia paſſuum extenditur, latitudo vix 600. paſſuum millia implet, vt tradit in ſuis relationibus Ioannes Perſa, qui ſibi comperta ſcripſit. Faceſſant ergo qui ad nonaginta paſſuum millia hoc mare extendunt.

CAPVT XII.

De Oceano Hemiſphærium noſtrum alluente.

PRIMAM, & antiquiſſimam Oceani noſtri diuiſionem retinuere recẽtiores Geographi; apud quos iuxta mundi quatuor Cardines, Oceanus quadruplex, Orientalis *la mer du Leuant*, Occidentalis *la mer du Ponant*, Meridionalis *la mer Auſtrale, ou des Indes*, & Septentrionalis *la Mer du Nort*.

§. 1. *De Oceano Septentrionali.*

INCHOATVR à Promontorio Artabro, nunc finis terræ *de Fine Terre*, in Galliciæ Regno Hiſpaniæ, & porrigitur ad Fretum Aniani *le deſtroit d'Anian*. Itáque occurrit primùm

ORA BISCAIÆ Latinis *Cantabrica*, Baionam vſque, & in eo tractu ingentes Phocæ, & Cete grandia, quæ ſingulari ſagacitate venantur Cantabri, & ex iis adipem quem vocant, *oleum*, per ignem eliciunt.

MARE AQVITANICVM *la mer de Guyenne*, ab vrbe Baionâ ad Inſulam Vxantum *l'Iſle d'Oueſſent*, & in eo Nautæ quinque oras numerant, Vaſconicam, ſeu Aquitanicam *la coſte de Gaſcogne, ou de Guyenne*; Xantonicam *de Xaintonge*; Alnienſem *d'Aulnis*, illuſtrem ob portum Rupellanum, & in quâ duo celebres meatus, primus inter inſulam S. Martini *l'Iſle de Ré*, & Vliarum *l'Iſle d'Oleron*, quem Fretum Antiochenſe vocant *le pertuis d'Antioche*; ſecundus inter inſulam S. Martini & continentem, quem Britannicum nominant *le pertuis Breton*. Poſt Alnienſem oram ſequitur Pictauienſi *la coſte de Poictou*. Salinis optimis diues, ſicut & Alnienſis. Picta-

OCEANVS SEV MARE HEMISPHÆRII NOSTRI,

SECVNDVM NOVAM DIVISIONEM.

MARE BOREALE.

- ORA CANTABRICA, coste de Biscaye.
- ORA AQVITANICA, coste de Guyenne.
- MARE BRITANNICVM, la Manche, *ou Mer Britannique.*
- OCEANVS GERMANICVS, la Mer Germanique.
- MARE BALTICVM, la Mer Baltique.
- FRETVM S. GEORGII, le Canal sainct Georges, *ou de Farisi.*
- DEVCALEDONIVS OCEANVS, *Thé Deucalidon.*
- DANO-NORVEGICVM, Myrmanskou.
- PETZORICVM, de Petzorque, *ou de Petzora.*
- MARE TRANQVILLVM Niaren-more { FRETVM NASSOVICVM de Nassau, *ou Vvaignatz.*
- MARE TARTARICVM, Mer de Tabin, *ou des Tartares.*

MARE ORIENTALE, *du Leuant.*

- MARE SINENSE, Mer de la Chine.
- ARCHIPELAGVS S. LAZARI, l'Archipel de sainct Lazare.
- ANCHIDOLIVM, Mer de l'Anchidol.

MARE INDICVM, *Mer des Indes.*

- ORA MALACENSIS, coste de Malaca.
- ORA ACENICA, coste *de Sumatra*, ou d'Acen.
- ORA COROMANDELIS, coste de Coromandel.
- ORA MALABARICA, coste de Malabar.
- ARCHIPELAGVS MALDIVARVM, Archipel des Maldiues.
- ORA PERSICA, coste de Perse, *ou de Nihelus.*
- SINVS PERSICVS, Golphe d'Elcatif.
- ORA ARABICA, coste d'Arabie.
- MARE RVBRVM, la Mer Rouge, *ou de la Mecque.*
- ORA ABISSINORVM, coste d'Abex.
- ORA MELINDÆ, coste de Melinde.
- ORA MOZAMBICI, coste du Mozambique.
- ORA MONOMOTAPÆ, coste de Monomotapa.

MARE OCCIDVVM, *La Mer du Ponant, ou du Couchant.*

- ORA CAFFRORVM, coste des Caffres.
- ORA CONGIENSIS, coste de Congo.
- ORA GVINEÆ, coste de Guinée, *ou des Mines d'or.*
- ORA MALAGVETÆ, coste de Malaguet.
- ORA SENECÆ, coste de Senega, *ou du Cap verd.*
- ORA ARENARVM, coste des Arenes.
- ORA AFRICÆ, coste d'Afrique.
- ORA MAROCI, coste de Maroc.
- FRETVM GADITANVM, destroit de Gibraltar.
- ORA ALGARBIÆ, coste d'Algarue.
- ORA PORTVGALLIÆ, coste de Portugal.
- ORA GALICIÆ, coste de Galice.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

OCEAN CALEDONI-
MER SEP-TENTRIONALE
Detroit de Naſſau ou Waignatz
MER DES TARTARES.
ATLANTIQVE.
EVROPE.
ASIE
MER DV CATAY.
LE IAPON
MER DE LA CHINE.
MEDITERRANEE.
Detroit de Gibraltar
COSTE DE BARBARIE
COSTE DAFRIQVE
Cap Blanc.
COSTE DES ARENES
Cenega.
COSTE DE SENEGA.
Cap de Sierra Liona.
COSTE DE MALAGVET.
COSTE DE S. NEGRES.
AFRIQVE.
MER
DES
INDES.
LARCHIPEL
Mindanao.
LAZARE.
Molucques
Timor.
LANCHIDOL.
TERRE AVSTRALE.
MER DV PONANT
LA DIVISION DE NOSTRE OCEAN.
Mer Mediterranée
Mer Rouge
Mer de Perſe
Mer de Zanguebar
Mer de Nubie
Mer de Barbarie
Mer de Canada
Mer de Virginie
Mer de la Floride
Mer du Mexique
Mer du Sud
Mer de Chine
Mer de Corée
Mer de Tartarie
Mer de Iapon
Mer de Nouvelle Zemble
Mer de Groenland
Mer de Moſcovie
Mer de Suede
Mer de Danemarc
Mer de Flandre
Mer de la Manche
Mer d'Allemagne
Mer de Pruſſe
Mer de Pologne
Mer de Hongrie
Mer de Grece
Mer de Candie
Mer de Sicile
Mer de Toſcane
Mer de Genes
Mer de Provence
Mer de Languedoc
Mer de Catalogne
Mer de Portugal
Mer de Biſcaye
Mer de Normandie
Mer de Bretagne
Mer de Gaſcogne
Mer de Guinée
Mer de Malabar
Mer de Coromandel
Mer de Bengale
Mer de Pegu
Mer de Siam
Mer de Cambaye
Mer de Perſe
Mer de Zanguebar
Mer de Nubie
Mer de Barbarie
Mer de Canada
Mer de Virginie
Mer de la Floride
Mer du Mexique
Mer du Sud
Mer de Chine
Mer de Corée
Mer de Tartarie
Mer de Iapon
Mer de Nouvelle Zemble
Mer de Groenland
Mer de Moſcovie
Mer de Suede
Mer de Danemarc
Mer de Flandre
Mer de la Manche
Mer d'Allemagne
Mer de Pruſſe
Mer de Pologne
Mer de Hongrie
Mer de Grece
Mer de Candie
Mer de Sicile
Mer de Toſcane
Mer de Genes
Mer de Provence
Mer de Languedoc
Mer de Catalogne
Mer de Portugal
Mer de Biſcaye
Mer de Normandie
Mer de Bretagne
Mer de Gaſcogne
Mer de Guinée
Mer de Malabar
Mer de Coromandel
Mer de Bengale
Mer de Pegu
Mer de Siam
Mer de Cambaye

uienſem excipit Britannica *la coſte de Bretagne*, quæ poſt Ligeris oſtia Salinis diſtincta, deinde ſcopulis penè tota prætexitur, qui tamen deficiunt identidem, & portus atque ſtationes nauibus commodiſſimas aperiunt.

BRITANNICVM MARE ad Vxanto inſ. *Oueſſent* ad Fretum Gallicum *le pas de Calais*; Anglis dicitur hoc mare *The-Britiſchzée*, Gallis *la Manche*, Belgis *Canaël*, hoc eſt *le Canal*: & verſus Angliam vno nomine ora Anglica dicitur *la coſte d'Angleterre*, cuius in parte Orientali Moles Britannicæ *les Dunes d'Angleterre*; ad Galliam oræ Armorica, Neuſtrica, Picardica, *les coſtes de Bretagne, de Normandie, de Picardie*. Sequitur poſt Gallicum Fretum

OCEANVS GERMANICVS *la mer d'Alemagne, ou l'Ocean Germanic*, variis iterum nominibus diſtinctus. Nam Flandri Septentrionalem vocant *Nortzée*, Dani in Cymbricâ Cherſoneſo Occidentalem *Veſtzée*: qui irrumpit inter Flandriam & Zelandicas inſulas *le Golphe de Dulaërt*; quà effunditur in vaſtum Sinum per Hollandiam *Zuyderzée*, ſeu Meridionalem. Iam verò variè à variis in Orientem & Boream promouetur; à quibuſdam extenditur ad Fretum Sondicum *de Zond*; at ab aliis terminatur ad Pro. Schanuuium in extremâ Cymbricâ vulgò *Schauu-Reff*. In Boream excurrit ad Pro. Boreale *Nortkiin*, ſeu *Nort-Cap*, atque hinc in varias oras ſpargitur Noruegicam, Thulenſem, Scoticam, & Anglicam, *les coſtes de Noruege, de Schetland, d'Eſcoſſe & d'Angleterre*.

MARE BALTHICVM *la mer Baltique*, Flandris *Mar de Belt*, Ruſſis *Vvarczkouie More*, latè terras ſubit ad inſtar ingentis ſinus; & quamquam in eius aditu multæ inſulæ, tamen omni ex parte imperuium eſt, niſi in Sondico Freto *le deſtroit de Zond*, inter Elzenoram arcem Selandiæ, & Elzemburgum Sconiæ, in magnum commodum Daniæ Regis, qui ideò gloriatur claues huius maris penes ſe eſſe. Mare autem illud terras ſubiens iterum in duos Sinus diuiditur, Boddicum *le Golphe des Boddes*, incolis *Botnzée*, & Finnicum *le Golphe de Finnes*, indigenis *Finninchzée*. Sed iterum ad Britannicas inſulas regrediamur, vbi aliquid prætermiſimus.

MARE HIBERNICVM *la mer d'Irlande* Angliam, & Hiberniam interluit, & ad Sorlingas inſulas promouetur, quas etiam continet: ab indigenis voce patriâ dicitur *le Canal de ſainct Georges*, aliter *Fariſi*, ab Anglis *The-Irich-zée*, Vallenſi idiomate, ſeu Britannico *Mor-verridh*.

DEV-

DEVCALEDONIVS Oceanus apud Anglos nomen retinet *Thé-Deucalidon*, & Borealem partem Hiberniæ, Occidentalem, & Septentrionalem Scotiæ lauat ad Islandiam vsque procurrens.

MARE DANO-NORVEGICVM, vulgò *Myrmanskou-More* linguâ Russicâ, vel *Mourmansko*, qua voce Russi Danos, & Norwegos appellant, porrigitur à Pro. Boreali ad Sinum Granduicum.

MARE PETZORICVM *de Petzorke*, à Petzorâ regione Moschouiticæ ditionis: cuius initium est prædictus Sinus Granduicus eiúsque maris effusio Saxoni Grammatico *Bella mora* dicta, reliquis Europæis, *la mer Blanche*. Ab Oriente autem procurrit ad Fretum Nassouium, vel Vegatium *de Nassauu, ou de Vvaignats*, inter Nouam Zemblam, & Tartariam.

MARE TRANQVILLVM, vulgò *Niaren More*, per quod Batavi explorant iter in Indiam Orientalem, & pertinet à Freto Nassouio ad Promont. *Tabin*. Retulere Batauis Tartari, glacie concretum esse magnam anni partem, vnde fortè ei nomen.

MARE TARTARICVM, seu TABINENSE, *la mer des Tartares, ou de Tabin*, ab Pro. in hoc mare excurrente, cuius meminit Plinius; nam de eo nihil certum inter recentiores: expectamus aliquid exploratum in dies à Batauis per illud ad Sinas iter molientibus.

§. 2. *De Oceano Orientali.*

IN tres partes diuiditur *Sinensem, Archipelagus, & Anchidolium* mare.

SINENSIS Oceanus ad Aniani Fretum extenditur versus Septentrionem: quomodo autem, & vbi commisceatur cum Oceano Tartarico nondum liquet. Cum Mari Pacifico iungitur ad gradum lõgitudinis 180. Quidam cum Eoo perperam eum confuderunt. At nunc certò diuiditur in tres oras *Tartaricam* de qua nihil certi: Nanquinensem vulgò *Lenseade de Nanquin*, à Freto inter Coream insulam, & continentem intercurrente, ad Pro. *Liampo*, aut *Sombor*. Dicitur autem *Lenseade*, hoc est Sinus, quia *Corea* olim Peninsula credebatur, & errore detecto, ex errore inditum nomen perdurat. Denique hic Oceanus continet oram Cantonensem *la coste de Cantaon* à Liampo Pro. ad ostia Fl. Cantonis.

ARCHIPELAGVS S. LAZARI sic dicitur ob sparsas in eo insulas. Producitur autem ad Fretum *Sincapuram*, itémque ad *Iauam Maiorem*, & *Nouam Guineam*, & cum mari Pacifico connectitur: in eo sitæ sunt Philippinæ, & Molucæ. Versus Indiam triplicem oram alluit *Patanensem* à Freto Sincapurâ ad ostia Fl. Meuanij, *Sionensem*, vel *Siamensem* vsque ad Cambodiam, & *Cauchinchinensem*, hinc ad ostia Fl. Cantonis.

ANCHIDOLIVM MARE à *Iaua minore*, & Freto *Sundano*, ad Australem parum cognitam porrigitur, & cum Pacifico ad gradum 180. connectitur.

§. 3. *De Mari Australi, seu Indico.*

PRODVCITVR hoc mare à Sumatræ parte Orientali ad Pro. Bonæ Spei: quamquam aliqui nomen Indici non promoueant vltra Pro. *de Guardafu*, sicque Oceanum Australem diuidant in Æthiopicum Orientalem & Indicum. Sed huic diuisioni repugnant Indicæ historiæ, & nauigationum aliquot Diaria, in quibus scopuli inter Africam & insulam *Madagascar* famosi, in Indico mari collocantur. Numerantur autem in Oceano Indico sequentes Oræ.

MALACENSIS *la coste de Malaca* à Freto Sincapurâ ad ostia Gangis, seu Bengalam vrbem. Aliqui tamen hîc duas oras numerant *Peguanam*, & *Malacensem* à regionibus quibus hoc mare prætenditur.

ORA SVMATRÆ pars maris, quæ inferiorem huius insulæ partem lauat, nam superiorem alluit Malacensis.

ORA COROMANDELIS, seu MELIAPVRIS *la coste de Meliapor, ou de S. Thomas*, extenditur ab vrbe Bengala ad Pro. Commorinum *le Cap de Commorin*. Tamen in Historiis nostris quidquid interfluit inter Ceilanum insulam, & regnum Narsingæ

ORA PISCARIA dicitur *la coste de la Pescherie*, vbi nobilissimi Orientis vniones ab vrinatoribus indigenis capiuntur.

ORA MALABARICA *la coste des Malabares*, à Commorino Pro. ad ostia Fl. Indi, vbi Sinus Cambaiæ vulgò *Lenseade de Cambaia*. Haud procul à Commorino mille & ampliùs insulæ faciunt *Archipelagus* Maldiuarum.

ORA PERSICA *la coste de Perse*, ab Indo Fl. ad vrbem *Goadel*

appellatur; alij extendunt ad Pro. *Raz-Algas*, eíque Perſicum Sinum includunt. Hæc ora vadoſa imprimis, & vix aditur à Nautis niſi eos vrgeat aquarum penuria.

SINVS PERSICVS, vulgò *le Golphe d'Elcatif*, quæ prouincia eſt in Arabia Felice; aliter *le Golphe de Meſſendin*; Beniamino viatori *Hodu*; Geographo Nubienſi *Mare viride*. In duas partes à quibuſdam diuiditur; & prima pars dicitur Armuzianus Sinus *le Golphe d'Ormus* ab vrbe *Goadel*, & prom. Corano vulgò *Raz-Algas*, ſeu *Raz-Algate*. Reliquum ſeu pars interior receſſus vocatur Sinus Bazoranus vel Balſeranus ab vrbe *Baçora*, ſeu *Balſera* in oſtio Tygridis Fl. quamquam & aliqui totum hunc tractum ad Armuzam vſque nominent Fretum *de Balſera*.

ORA ARABICA *la coſte d'Arabie*, à Prom. *Raz-Algas* ad Fretum *Babel-mandel*. Quædam tamen Tabulæ Hydrographicæ nomen immutari innuunt circa Prom. *de Guardafu*, & oram Arabicam *Adenenſem* dici volunt, Æthiopicam *Zeilanam*, ab vrbibus in vtroque littore fixis. Alij totum hunc tractum *Babelmandelum* Fretum dici malunt.

SINVS ARABICVS, vulgò *la Mer Rouge* retento nomine totius; Turcis *la Mer de la Mecque*, ab vrbe illuſtri natalibus Pſeudoprophetæ ſui Arabes vocant *Bahar-Corzum*, aut ſimpliciter *Curzum*, quæ vox iis *Clauſum* ſonat.

ORA MELINDÆ *la coſte de Melinde*, extenditur à Pro. Guardafu, ad Fl. Quiloæ oſtia: habétque nomen ab illuſtri vrbe littori affixa.

ORA MOSAMBICI *la coſte de Moſambique*, porrigitur à Fl. Quiloa ad Pro. Corientum *le Cap de Corientes*. In eo tractu aſſurgunt ſcopuli naufragiis Luſitanorum infames. Vulgò tamen hoc littus in tres oras ſubdiuiditur, quarum Orientalis Quiloana *de Quiloa*; Occidentalis Soffalana *de Soffala*; media Moſambica *du Moſambique* vbi inſula quæ huic oræ nomen dedit ſtatio Luſitanorum celeberrima.

ORA MONOMOTAPÆ, *la coſte de Monomotapa*, ſic dicitur à celebri Regno Caffrorum, & à Pro. *Corientum* ad *Caput Bonæ Spei* pertinet.

§. 4. *De Oceano Occidentali.*

PROTENDITVR à Pro. Bonæ Spei ad Borealia Hiberniæ

Gallis *la Mer du Ponant*, aliter *la grande Mer*, ad caput vsque palmarum OCEANVS ÆTHIOPICVS OCCIDENTALIS nominatur, in quo tres sequentes oræ.

ORA CAFFRORVM *la coste de Caffres*, dicitur à populis Africæ stupidis iuxta, ac crudelibus: cuius limites Promontoria *Bonæ Spei*, & Nigrum vulgò *Cabo Negro*. Neque te turbet quod in recentibus Tabulis ora Caffrorum etiam versus Mosambicum extendatur, sic enim Lusitani milites, non Nautæ loquuntur.

ORA CONGIENSIS *la coste de Congo, ou d'Angola*, porrigitur à Pro. Nigro ad Pro. Lupi Gonsalui *Cabo Lopo Gonsaluo*.

ORA METALLICÆ AVREÆ *la coste des Mines d'or*, quia hîc ante aliquot annos multum auri effodiebatur, ducitur à Pro. Gonsalui ad caput Palmarum. Dicitur aliter & ORA GVINEÆ, sed parte sumptâ pro toto.

Hîc autem finitur OCEANVS ÆTHIOPICVS, *& incipit* MEGARIBIVS, *vulgò* la Mer de Magarib, *seu* Magareb, *& extenditur ad Promontorium* Non, *seu maximè Borealem Canariarum insularum, & quatuor sequentes oras complectitur.*

ORA MALAGVETÆ *la coste de Malaguet*, quæ prouincia Guineæ est, continétque quidquid iacet inter Promontoria *Palmarum*, & Leænæ vulgò *Sierra Leæna*.

ORA SENEGÆ *la coste de Senega* à Fl. nobilissimo, vnde & regno nomen. Dućitur hæc à Promontorio *Leænæ* ad Pro. viride, *le Cap Verd*.

ORA ARENARVM *la coste des Arenes*, sic dicta quòd *Arenis* candescat, & producitur à Pro. *Viridi*, ad Pro. *Album*.

ORA AFRICÆ *la coste d'Afrique*, nomine proprio caret, quoniam planè importuosa, & continet littus inter Pro. *Album* & *Non*, seu *Nao*.

Atque hîc clauditur OCEANVS MAGARIBIVS, *incipitque celeberrimus Sinus apud Lusitanos, quem* EQVARVM *vocant, voce patriâ* de las Equas; *quoniam armenta Equorum, quæ ad Maderam & Canarias deducebantur, hîc frequenti naufragio hausta sunt; & distinguitur ille Sinus in* oram Barbaricam, *&* Sinum Gaditanum.

ORA BARBARICA *la coste de Barbarie*, protenditur à Pro. Naonis *Non*: ad Pro. Cantini *le Cap Cantin*, in Regno Maroci.

SINVS GADITANVS *la Baye de Cadiz*, complectitur id omne quod inter Promontoria *Cantini*, & *S. Vincentij* interiacet. Audio

tamen à noſtratibus Naucleris oram Barbariæ protenſam à Pro. Spartello *le Cap d'Eſpartel*, ad os Freti, ORAM MAROCI nominari *la coſte de Maroc*, cui affigunt Salam vrbem.

Sequitur à Pro. S. Vincentij, *ad Prom.* Finis Terræ *in Galiciâ* MARE PORTVGALLIÆ, *quod tamen in tres oras diſpeſcitur, ad tria regna quibus prætenditur.*

ORA ALGARBIÆ *la coſte d'Algarue* à Pro. *S. Vincentij* ad Fl. *Miram*, quæ tota importuoſa, & parum tuta.

ORA LVSITANA *la coſte de Portugal* à Fl. *Mira* ad *Durium*, tota ſatis commoda, & piſcibus ſcatens.

ORA GALICIÆ *la coſte de Galice*, à Fl. Durio ad Prom. Finis Terræ, parum ſecura.

Quidquid vlteriùs in Boream porrigitur nomen commune retinet, & ad Hiberniam ab Anglis dicitur The-Veſt-Zée, *quæ voces Oceanum Occidentalem ſonant. Tamen Giraldus Cambrenſis in Topographiâ ſuâ prætendit Occidentali littori Hiberniæ mare* Connachticum *à Connachtiâ regione*, la Mer de Connaugth. Quod infra defluit verſus Braſiliam expedietur cap. ſequenti.

CAPVT XIII.

De Oceano Hemiſphærium aliud, ſeu nouum Orbem alluente.

IN hoc Hemiſphærio Geographi peritiores triplex mare reperiunt *Boreale*, *Occidentale*, *Pacificum*, cuius partem Æquatori ſuppoſitam *Auſtrinum mare* nuncupant. In pleriſque Tabulis duo tantùm appinguntur *Del-Nort*, & *Del-Zur*, & hoc toti Occidentali parti affunditur perperam. Quis enim mare ad *Californiam* vocet *Auſtrale*, vt ad Braſiliam *Boreale*. Satius eſt igitur totum illud Mare quod Americæ Occidentalem partem lauat *Pacificum* dicere, & eius partem ſtatim ab Æquinoctiali *Auſtrinum* nuncupare, nomine generis in parte Boreali retento.

§. 1. *De Mari Pacifico.*

EXORDIMVR ab Occidentali plagâ huius Noui Orbis cuius pars in Septentrionem vergens planè incognita; nam hactenus ab Anglis nobis illuſum eſt, hîc Oras & Regna, & naturæ portenta

fingentibus. Quare in recentibus Tabulis, quidquid supra Californiam est, expunctum fuit. Dicitur autem *Pacificum*, quia in eo *Malaciæ* importunæ, & crudeles contingunt; & continet sequentes oras quas ex accuratâ Nautæ Cantabri Mappâ Hydrographicâ collegimus.

ORA CALIFORNIÆ dicitur quidquid huic insulæ prætenditur inter Promontoria *Mendocinum*, & *Sancti Lucæ*. Superior autem huius insulæ pars irrigatur Mari quod *Rubrum* nominant vulgò VERMEIO, & olim credebatur Sinus. Pars item eius Maris Rubri inferior appellatur ora Piscaria *la coste des Perles*, quoniam ad eam exquisitissimi vniones capiuntur.

ORA MERIDIONALIS NOVÆ HISPANIÆ, seu vt alij loquuntur MEXICI *la coste Meridionale du Mexic*, ou *de la nouuelle Espagne*, protenditur ab *ore maris Rubri*, seu Pro. *S. Lucæ*, *Panamam* vsque. Neque inde concludes, hoc mare dici posse Austrinum *Delzur*; alio enim modo de toto, alio de parte loquendum est, ait Strabo.

ORA SANCTI MICHAELIS *la coste de S. Michel*, sic dicitur à Sinu cognomine: Item &

ORA POPAYANA *coste de Popayan* à prouincia vicina: eius limites sunt *Panama*, & Pro. *S. Francisci*.

§. 2. *De Mari Australi, vulgò* DELZVR *parte Pacifici.*

EXTENDITVR à Pro. *S. Frăcisci*, vel ab *Æquatore* ad *Fretu*; alluitque multas insulas à Batauis detectas. Connectitur cum Oceano Orientali ad Gradum 180. & in eo sequentes Oræ numerantur.

ORA PERVVIÆ, seu PERVANA *la coste du Peru*, aliter *du Perou*, à Pro. *S. Francisci* ad portum seu Fl. *Copaypum* porrigitur.

ORA CHILENSIS *la coste de Chilé*, sumitur à prædicti Fluuij ostio ad Pro. *Victoriæ*, vbi Fauces Occidentales Freti inchoantur.

MAGELLANICVM FRETVM *le Destroit de Magellan*, sic dictum à Ferdinando Magellano anno Christi 1520. cuius initium Orientale dixit Prom. 11000. *virginum*; quia die S. Vrsulæ sacro eò appulit: diúque colluctatus tandem euasit ad Fauces Occidentales vbi Pro. *Victoriæ* inuenit. Multo autem tempore hoc Fretum ab Hispanis clausum est arcibus in vtroque littore defixis, ex quibus Batauorum, & Anglorum naues tormentis bellicis impetebant, quare Batani moræ, periculique pertæsi

FRETVM MÆRÆVM diu quæsitum inuenerunt, anno Christi 1616. sic dictum ab expeditionis duce *Iacobo*, vel *Isaaco le Maire*, cuius angustiis Occidentalibus duo sunt imposita nomina, versus Magellanicum Fretum Mauritij Inf. *Mauritzland*, versus polum Antarcticum *Stratenland*, hoc est, *le pays des Estats*. Orientales angustias vt potè nimis patentes nondum detexerunt, tantùm hîc nominauere Pro. Desideratum, *le Cap desiré*, vel vt loquuntur *Desirado*, vt Hispani *Deseado*.

§. 3. *De Mari Occidentali.*

DERIVATVR in oram Americæ Oceanus qui nostrum orbem alluit versus Occidentem, ad quem perperam nonnulli vocem *Del-Nord* extendunt. Oceanum Æthiopicum quidam appellant, & verò videtur esse eius excursio, & appendix: in eo prima post Fretum occurrit

ORA PATAGONVM *la coste des Patagons*, à Patagonibus populis proceræ admodum staturæ, eáque extenditur à Pro. 11000. *Virginum* ad ostium Fl. Argentei vulgò *de la Plata*.

ORA TOPINAMBVLTIA, vel GVARANIARVM *la coste des Toupinamboultz*, aliter *des Guaranies*, à populis, aut Regionibus sic dicta; & dilatatur à prædicto Fl. ad Pro. Frium, *Cabo Frio*.

ORA BRASILICA *la coste du Brasil*, vel meliùs *du Bresil*, à Pro. *Frio* ad Fl. *Amazonum* porrigitur: & per Pro. S. Augustini iterum in *Orientalem*, & *Borealem* diuiditur, quarum situs satis indicat Tabula.

§. 4. *De Mari Boreali vulgò* DEL-NORD.

AB Æquinoctiali, in Septentrionem vsque porrigitur, & in eo sequentes Oræ sic disponuntur.

ORA CARIBANA, seu CARIBVM, vel GVIANÆ *la coste des Caribes, ou de Guiana*, à populis crudelissimis nomen accepit, & extenditur à Fl. *Amazonum*, ad Fl. Pariam vulgò *Yuiapari*, aliter *Ouurinoque*.

ORA CVMANA protenditur à Fl. Pariâ, ad Sinum *Venezuela*, vnde à quibusdam ORA VENEZVELÆ dicitur, quæ à Germanis olim colebatur.

ORA

OCEANVS SEV MARE ANTIPODVM NOSTRORVM,

l'Ocean, ov la Mer de l'avtre Monde.

- MARE PACIFICVM, *la Mer Pacifique.*
  - Ora Californiæ, coſte de Californi.
  - Mare Pvrpvrevm, la mer vermeille *Vermeio.*
  - Ora Novæ Hispaniæ, coſte de la Nouuelle Eſpagne, *ou du Mexic.*
  - Ora S. Michaelis, coſte de S. Michel.
- MARE AVSTRINVM, *Mer du Sud* aut Delzur, pars Pacifici.
  - Ora Peruviæ, coſte du Perou.
  - Ora Chilensis, coſte de Chilé.
  - Fretvm Magellanicvm, deſtroit de Magellan.
  - Fretvm Meræum, deſtroit du Maire.
- OCEANVS OCCIDENTALIS.
  - Ora Patagonvm, coſte des Patagons.
  - Ora Gvaraniarvm, coſte des Guaranies.
  - Ora Brasilica, coſte du Braſil.
- MARE BOREALE, *la Mer du Nord, ou Del-Nord.*
  - Ora Caribvm, coſte des Caribes, ou Canibales.
  - Ora Venezvelæ, coſte de Venezuela.
  - Ora Castiliæ Avreæ, coſte de la Caſtille d'or.
  - Ora Nicaragvæ, coſte de Nicaragua.
  - Ora Hondvræ, coſte d'Hondura.
  - Ora Borealis Mexicana, *du Mexic.*
  - Ora Floridæ, coſte de la Floride.
  - Ora Apalchena, coſte d'Apalchen.
  - Ora Virginiæ, coſte de la Virginie.
  - Ora Novæ Franciæ, ſeu ora Canadēſis, *de Canada.*
  - Ora Terræ Novæ, coſte de Terre Neuue.
  - Ora Correalis, coſte de Correal.
- MARIA AB ANGLIS LVSTRATA, *Mers deſcouuertes par les Anglais.*
  - Freta
    - Davisii, de Dauis.
    - Hvdsonii, de Hudſon.
    - Forbicherii, de Forbicher, ou *Forbihers.*
  - Sinvs.
    - Baffinii, de Baffins.
    - Iametzii, de Iametz.
    - Bvttonii, de Buttons.

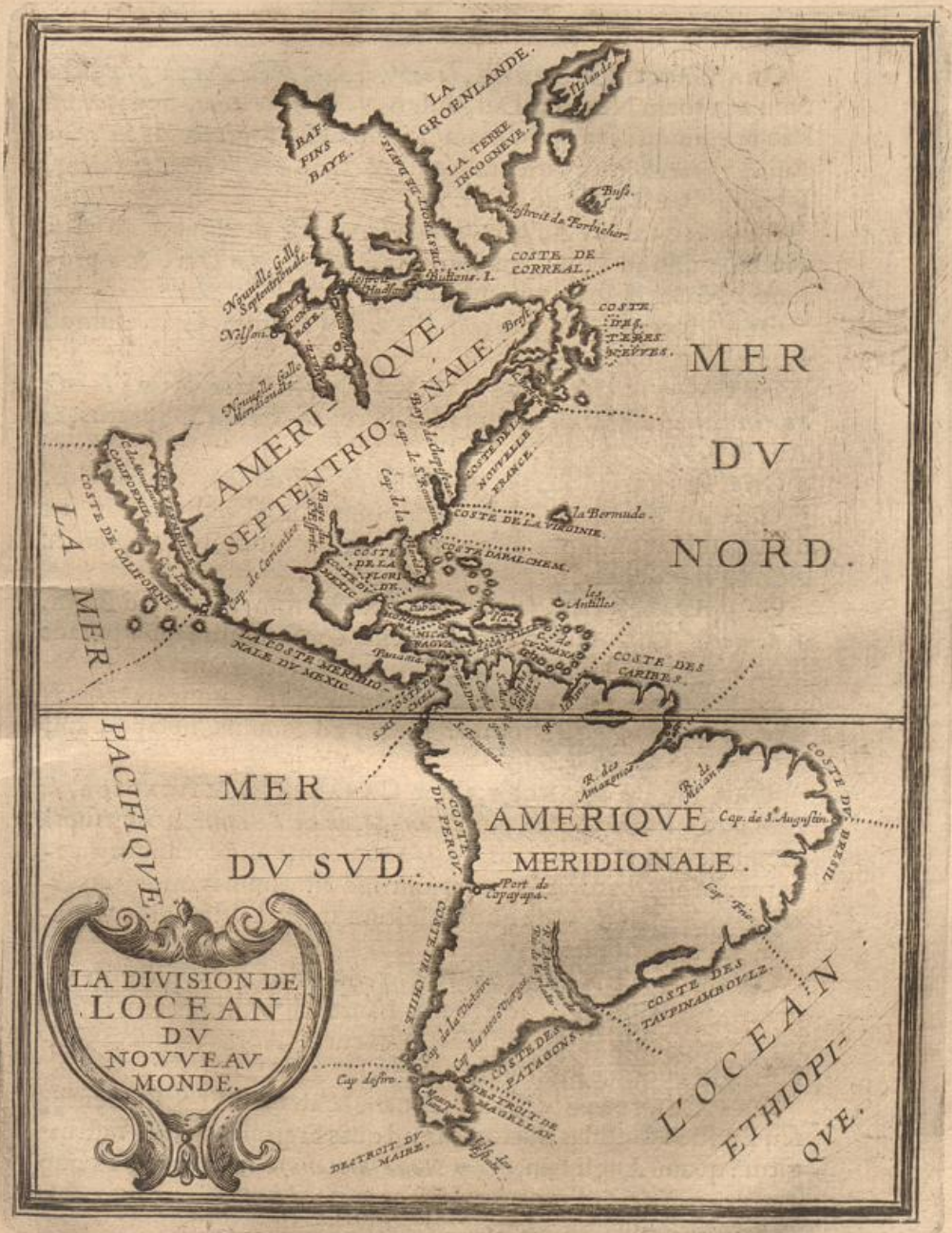
LA DIVISION DE LOCEAN DV NOVVEAV MONDE.
LA GROENLANDE.
LA TERRE INCOGNEVE.
BAFFINS BAYE.
COSTE DE CORREAL.
AMERIQVE SEPTENTRIONALE.
MER DV NORD.
COSTE DE LA NOVVELLE FRANCE.
COSTE DE LA VIRGINIE.
COSTE DE LA FLORIDE.
COSTE DAPALCHEM.
COSTE DES CARIBES.
LA COSTE MERIDIONALE DV MEXIC.
LA MER PACIFIQVE.
MER DV SVD.
AMERIQVE MERIDIONALE.
COSTE DV PEROV.
COSTE DE CHILE.
COSTE DES PATAGONS.
COSTE DES TAVPINAMBOVLZ.
COSTE DV BRESIL.
DESTROIT DE MAGELLAN.
DESTROIT DV MAIRE.
L'OCEAN ETHIOPIQVE.

ORA CASTILIÆ AVREÆ, *la coſte de la Caſtille d'or*, à prædicto Sinu ad vrbem Nominis Dei, vulgò *Nombre de Dios*. Sed iterum hæc ora diuiditur in quibuſdam Tabulis Hydrographicis in *oram Sanctæ Marthæ* quæ Orientalior eſt, & *Carthagenæ* Occidentalem, à duabus Præfecturis ſic dictas.

ORA NICARAGVÆ, *la coſte de Nicaragua*, deſumitur ab vrbe Nominis Dei ad Prom. Θεαχάριτος, ſeu *Gratiarum* Dei, & à prouinciâ Nouæ Hiſpaniæ nomen habet.

ORA HONDVRANA, *la coſte d'Hondura* à Prom. Gratiarum ad Prom. Lotochium *de Lotoche*.

ORA MEXICANA BOREALIS, ſeu NOVÆ HISPANIÆ, *la coſte Septentrionale du Mexic*, à ſupradicto Pro. ad Sinum S. Spiritus, *la Baye du S. Eſprit*.

ORA FLORIDÆ, *la coſte de la Floride*, ab eodem Sinu ad Pro. Floridæ cognomine. Quare Mexicanus Sinus celeberrimus, ex duabus ſuprapoſitis oris efformatur, & Promontoriis *Lotochio* & *Floridæ* reſtringitur.

ORA APALCHENA, *la coſte d'Apalchen* à Prom. *Floridæ*, ad Prom. *S. Romani*. A quibuſdam cum ſequenti confunditur; quia putant *Apalchen* partem eſſe Virginiæ, de quo aliàs ſtatuetur.

ORA VIRGINIÆ, *la coſte de la Virginie*, ab Anglorum veteri prouincia: protenditur à Prom. *S. Romani* ad Sinum Cheſapeacum, *le Golphe de Cheſapeak*.

ORA NOVÆ FRANCIÆ, aliter CANADENSIS & ACADICA, *la coſte de la Nouuelle France, ou de Canada, ou de l'Acadie*, à Sinu ſuprà memorato ad Pro. Britonis, *le Cap Breton*, ante aliquot annos dicebatur: In præſentiâ verò tres oræ in hoc Sinu numerantur *Acadica*, *Belgica*, *Anglica*, ex quo Gallorum incuriâ Britanni, & Bataui in has oras irrepſere.

ORA TERRÆ NOVÆ, *la coſte des Terres Neuues*, ſic dicta ab ingenti inſulâ Fluuij Canadæ, vel S. Laurentij oſtiis prætentâ: cuius extrema ſunt Prom. Britonis, & excurſus Americæ quem Galli ex figurâ vocant Breſtium, *Breſt*.

ORA CORTEREALIS, *la coſte de Correal*, ab oſtio Fl. S. Laurentij, ſeu Breſtio ad inſulas Buttonicas, ad quas Fretum *Hudſonis* reſtringitur: quam Angli iam *Oram Nouæ Britanniæ* nominant, ex quo elutas prouincias Fretis quæ detexerunt de nomine patriæ ſuæ nuncupauere.

§. 5. *De Fretis Borealibus per Anglos nuper detectis.*

ANGLI dum iter ad Sinas inuestigant per Borealem partem Hemisphærij noui, varia detexere freta, variósque Sinus. Inter Argonautas illos minus felix fuit Martinus de *Forbishers*, quem nos Galli *de Forbicher* dicimus: Is Sinum exiguum in Meta incognita (siue ea sit pars Groenlandiæ, siue non) detexit, quem putabat esse Fretum, & re infectâ redire coactus est nullo alio operæ precio, nisi quod huic nomen suum dedit *le destroit de* FORBICHER.

Felicior fuit *Dauisius* quidam; grandius enim inuenit Fretum in Tabulis, vulgò *le destroit de* DAVIS, anno Christi 1585. & obstinatè duobus annis sequentibus eius exitum attingere contendit; verùm maiori labore, quàm vt in eo diutiùs perdurare posset.

Dauisij cœptis posteà institit *Baffinius* quidam Nauarchus, vnde Sinui nomen *la Baye de* BAFFINS, quem à Freto Dauisij dilatari comperit. Sed re tum desperatâ sub finem sæculi præcedentis *Hudsonius* eorum cœptis institit: & quoniam Dauisius, & Baffinius peccare visi erant, quod nimis in Septentrionem nauigationes suas direxissent, ille contrà in Meridiem cursum suum inflexit, primúsque nauigauit in Freto, quod de suo nomine HVDSOND appellauit; in quo cùm hyemasset, multis difficultatibus, & ærumnis vani nominis gloriam redemit.

Posteà anno Domini 1631. Iamesius Nauarchus quidam, & dux Thomas Iacobus Anglus Sinum IAMES detexere cum insulis aliquot. In quem Sinum progressus postmodum Thomas Buttonius portum inuenit percommodum quem *Nelson* dixit, & recessum eius Sinus maximè Occidentalem de suo nomine notauit in Tabulis vulgò *la Baye de* BVTTONS. Sperabat idem Thomas illac certissimum ad Sinas iter, ex Freti reciproci naturâ, sed demum naturæ miraculis contentus quæ in eo mari deprehenderat, Britannicam explorationem absoluit relictis oræ Australi, & Boreali *Nouæ Valliæ Meridionalis & Septentrionalis* nominibus.

Et de Maribus hactenus, quorum diuisione accuratâ primam hanc operis nostri partem claudere voluimus, vt postmodum ad Terrarum diuisionem magis paratum afferret animum Geographiæ candidatus.

PARALLELA GEOGRAPHIÆ VETERIS ET NOVÆ.

PARS POSTERIOR TOMI PRIMI.

DE EVROPA ET POTISSIMVM de Regionibus Europæ Occidentalibus.

ORDIMVR Geographicam enarrationem noſtram ab *Altrice Victoris omnium gentium populi, longéque Terrarum pulcherrima* EVROPA, vt cum Plinio incipiamus: de quâ ſic loquebatur ad Xerſem Mardonius apud Herodotum in Melpomene, Εὐρώπη δὲ καλλίκλης χώρη, καὶ δένδρεα παντοῖα φέρει τὰ ἥμερα, ἀρετήν τε ἄκρη, Βασιλεύεται δὲ ὑπὸ ἑνὸς ἀνδρὸς τῶν ἀξίη ἐκτῆσθαι. *Europa pulcherrima regio fert omnis generis cultas arbores ac ſummæ bonitatis, dignáque eſt quæ ab vno mortalium Rege poſſideatur.* Hanc methodi cauſa in tres partes diſtribuimus Occidentalem, Borealem, & Auſtralem (cuius diuiſionis veſtigia ſaltem leuiter impreſſa

apud veteres deprehendimus) & ad eas reuocamus grandiores regiones in quas vulgò Europa olim diuidebatur. Sed vt res distinctiùs progrediatur, & eâ methodo ad docendum accommodatissimâ, quâ à genere ad species, à communibus ad singularia proceditur, antequam de partibus Europæ singulatim dicamus, aliquid in vniuersum de totâ Europâ prælibemus.

LIBER PRIMVS.

De Europa in communi.

QVÆRIMVS de Europâ, siue Antiquâ, siue Recentiore; *Primò* nomen; *Secundò* quantitatem; *Tertiò* qualitatem; *Quartò* linguas; *Quintò* denique diuisionem.

CAPVT PRIMVM.

De Europa veteri.

§. 1. *De nominibus Europæ.*

CVM magna pars Europæ ad Iapheti sortem pertinuerit, ideo recentiores quidam suspicati sunt olim dictam fuisse IAPETIAM; sic Ortelius, Maginus, Merula, & cæteri qui ab iis proposita excerpserunt: sed de eo statuant sapientes.

Alterum, Europæ nomen legitur apud Theocritum vbi regio hæc TYRIA dicitur, per Metalepsim à puellâ de quâ mox.

Tertium GALATIA, sic Diod. Sic. lib. 5. Bibliot. apud quem magna pars Europæ Galatis tribuitur. Cùm enim maximam eius partem distribuisset Celtis & Galatis concludit, οἱ δὲ Ρωμαῖοι πάντα τὰ ἔθνη συλλήβδην μιᾷ προσηγορίᾳ τῷ λαμβάνουσιν ὀνομάζοντες Γαλάτας πάντας. Eam coniecturam confirmat Solinus cap. 26. vbi notat mare Mediterraneum toti Europæ affusum *Gallicum* dici.

Quartum, CELTICA cuius nominis disertè meminit Ptolemæus lib. 2. non Geogr. vt vulgò citatur, sed *operis Quadripartiti*. Quomodo autem Celtæ sparsi sint per totam Europam probatum leges apud Ortelium in aduersâ parte Europæ Antiquæ, & Cluerium lib. 2. Ger. Ant. cap. 2. & sequentibus.

Quintum, EVROPA Græcis Εὐρώπη, & Εὐρωπία, quod nomen habet, vel ab Europâ Tyriâ per Iouem raptâ, vel ab Europo Rege vt aiunt Trogus, & Tzetzes in Lycophro: qui fortè Sicyoniorum Rex fuit cuius meminere Pausanias, & Eusebius. Festus dictam ait à pulchritudine regionis, videlicet quasi nomen pulcherrimæ virginis regionem Θεσσαλλῆ optimè exprimat. Cætera autem quæ à Goropio huc inuehuntur, hominem otiosum sapiunt.

§. 2. *De quantitate Europæ veteris.*

NON hîc loquor de eius Figurâ quam Strabo πολυχημοτάτην πάντων appellat: neque de eius comparatione cum Dracone cuius caput *Hispania*, collum *Gallia*, alas expansas *Cymbrica Chersonesus*, & *Italia* effingant: id enim apud Strabonem vulgò citatum non memini me legere. Tantùm hîc considerabo eius extensionem penes longitudinem & latitudinem.

LONGITVDO *Herodoto* est Asiæ & Africæ similis. *Straboni* paulò minùs triginta millibus Stadiorum: *Plinio* octuagies quater centies & quatuordecim millium passuum: *Ptolemæo* quadraginta octo graduum maioris circuli, hoc est viginti quatuor millium Stadiorum.

LATITVDO *Straboni* est quatuordecim millium & centum Stadiorum: *Plinio* decies sexies, & octodecim millium passuum: *Ptolemæo* denique 28. graduum, hoc est quatuordecim millium Stadiorum.

§. 3. *De qualitate veteris Europæ.*

DE QVALITATE huius regionis inuenio antiquos quatuor insigniora notasse.

PRIMVM, *inter mundi partes omnes salubberrimam esse*. Ita Varro lib. 1. de re Rusticâ, quam ideò anteponit Asiæ, quia Europa in Boream magis vergit, quæ Mundi pars est salubrior. Huius quo-

que salubritatis argumentum est multitudo incolarum, quare à Strabone libro 2. Σύμπασα οἰκήσιμος dicitur *omni in parte habitabilis.*

SECVNDVM, *omnibus ad vitam necessariis abundare*: sic Herodotus in Melpomene, sic Varro suprà laudatus, sic Strabo; Qui addit, *& vicinis regionibus communicare bona sua, iisque tantùm indigere, quibus qui carent non minus commodè viuunt, quàm qui eis abundant*; quibus verbis intelligit *Thymiamata, Gemmas*, & alia eiusmodi, quæ hominum cupiditas fecit preciosa.

TERTIVM, *eius incolas supra reliquos excellere*: Primò quia *Eruditissimi*; Inde Manilius de Europâ sic canit lib. 4.

Maxima terra viris & fœcundissima doctis
Vrbibus.

Quod si Aristoteles in Politicis appellauit Europæorum ἔθνη ποίας εὐδιέτερα ἢ πέχυς, id dixit quia Europæos à Græcis seiunxit; & eius dictum postmodum Romani refutauerunt. *Secundò*, quia *Fortissimi*; Strabo lib. 2. Europæorum τὸ γένος μάχιμον, ἢ ἀνδρικόν vocat, *bellicosum & generosum*: Philosophus 7. de Rep. cap. 7. notat hîc *gentes* esse *animi & fortitudinis plenas* ἔθνη θυμοῦ πλήρη: Strabo Europam τοῖς ἀρετῇ ἀνδρῶν εὐφυεστάτοις *feracissimam hominum fortium. Tertiò*, quia *magni Politici*; ita Strabo obseruat gentes Europæ Barbaras per Romanos, & Græcos ad mansuetiorem cultum reuocatas esse: itémque pugnaces Europæ gentes in pace contineri industriâ primùm Græcorum, deinde Macedonum, denique Romanorum; ideóque esse Europam τοῖς εἰρήνην, ἢ τοῖς πόλεμον αὐταρκεστάτην *ad pacem, & ad bellum sibi sufficientem*; & Philosophus 7. de Rep. Græcos vocat τὸ γένος βέλτιστα πολιτευόμενον *gentem imprimis Politicam*: quod si ibidem Europæos dixit, ἔθνη ἀπολίτευτα, ἢ τῶν πλησίον ἄρχειν οὐ δυνάμενα *populos parùm Politicos, neque idoneos ad imperandum vicinis suis*, quò hæc spectent suprà innuimus, cùm egimus de doctrinâ.

QVARTVM *Electrum, seu Succinum, & Glessum vulgò* l'Ambre *in vna Europâ reperiri*: quod quidem colligitur in Sinu *Codano* apud *Æstiæos* populos: quo in tractu reperitur quoque fluuius Eridanus in Vistulam cadens, vt dicemus in Sarmatiâ.

§. 4. *De limitibus veteris Europæ.*

LIMITES Europæ considerantur penes quatuor mundi Cardi-

nes; quod etiam seruatur in finibus omnium regionum assignādis.

A Septentrione eluitur etiam secundùm Antiquos, Strabonem, Plinium, Melam, & Stephanum *Oceano Septentrionali*: de quo in erroribus veterum. Herodotus autem lib. 4. de eo dubitauit.

Ab Occidente habet *Oceanum Occidentalem*, & præterea partem Arctoi, quem Britannicum aliter dicimus.

A Meridie *parte Mediterranei maris* verberatur, vbi inuenimus Maria Sardoum, Tuscum, Adriaticum, seu Ausonium cum faucibus Interni maris, seu Freto Gaditano.

Ab Oriente denique dispescitur ab Asiâ parte *Mediterranei maris, quam Ægæum mare* nominant, Hellespontо, Propontide, Bosphoro Thracio, & Ponto Euxino; de reliquis limitibus versus Septentrionem difficultas maior, & video auctores in quinque sententias esse distractos.

Prima est Herodoti, Dionysij Afri, & aliquot innominatorum, quorum meminit Eustathius, qui credebant limitem Orientalem Europæ esse *infusionem maris Septentrionalis in Caspium*. In quam opinionem eos quoque pertrahes, qui Isthmo inter Caspium, & Euxinum interiecto Asiam, & Europam separauere.

Secunda est eorum qui Phasim Fl. terminum Europæ statuunt. Sic auctor de mundo malè creditus Aristoteles, Herodotus in Melpomene, Procopius lib. 6. Ædif. in quam adducendus quoque Gallus, qui de Hypani Fl. Scythiæ apud Vibium sequestrum, ita cecinit

Vno tellures diuidit amne duas.

Certum enim est ex Plutarcho lib. de Fluminibus Phasim Fl. alio nomine Hypanim dictum esse.

Tertia Danubium Fl. limitem Orientalem Europæ putat; ita Seneca lib. 4. Nat. quæst. quæ tamen ad sequentem commodè trahi potest. Nam obseruat Acron in Horatium, Tanaïm dictum esse Danubium quod non improbat Ortelius. Certè Acroni fauere videtur Isidorus Orig. lib. 17. cap. 9. qui dum loquitur de Rheubarbaro, ait illud in solo Barbarico trans Danubium nasci; at liquet etiam hodie colligi ad Fl. Volgam, qui Fl. proximè sequitur Tanaïm.

Quarta Ponto Euxino addit Bosphorum Cymmerium, paludem Mæotida, & totum Fluuium Tanaïm ad fontes cum lineâ ab

iis

iis fontibus in Septentrionem protractâ. Ita veteres penè omnes Herodotus lib. 4. Strabo lib. 2. & 11. Plinius in procem. lib. 3. Æthicus, & alij quos recenſere piget.

Quinta aſſumit tantùm partem Tanaïs, & huic addit lineam ad Fl. Rha, hodie *Volgam*, & hinc lineam aliam ad Fl. Carãbycem hodie multis Oby, & totum hunc Fluuium ad oſtia ſupra inſulam Elixonam quam plerique putant *Nouam Zemblam*. Eam opinionem affingere nituntur Plinio Ortelius, & Philippus Cluuerius lib. 1 Antiq. Germ. cap. 1. vbi tribus hiſce innititur rationibus. 1. Celtica eadem eſt cum Europâ, at Plinius lib. 6. cap. 13. Litarmim Pro. & fluuium Carambycem aſſignat limitem Celticæ, hic fluuius eſt hodie *Oby*, quia ex Stephano ſupra Carambycem eſt inſula Elixona paris cũ Sicilià magnitudinis, hic nulla præter *Nouam Zemblam* ferè incumbentem oſtio fluuij Obij. Præterea ex Plinio *ad Fl. Carambycem laſſata cùm ſyderum vi Riphæorum montium deficiunt iuga*; at Riphæi montes hodie Ruſſis dicuntur *Kameny Poyas*, qui ferè ad oſtia Obij Fl. deſinunt, igitur Carambyce Fl. eſt Obius. Ad hæc egredientibus ex Aſiâ illico tranſcenduntur Riphæi montes ex eodem Plinio, quod ſtare non poteſt, niſi ad Obium Europa extendatur.

Quid de hac opinione extrema ſtatuerem diu multúmque deliberaui. Tandem re diligentiùs excuſſâ à communi ſententia non iudicaui eſſe recedendum; ideóque putaui Carambycem Fl. eſſe *Duinam Fl.* in cuius ferè oſtio ſita eſt vrbs S. Michaëlis Archangeli, ad quam vulgò finitur linea à fontibus Tanaïs in Septentrionem à veteribus protracta. Ratio eſt, quia Antiqui conſtantiſſimè Tanaïm dixere limitem Europæ, ita Strabo lib. 11. Plinius lib. 3. & alij ſuprà laudati, qui omnes impropriè locuti eſſent, ſi minima eius Fluminis portio Europam ab Aſiâ ſecreuiſſet. Immò & Plinius lib. 4. cap. vltimo, cuius auctoritate maximè pugnat Cluuerius, ſtat à nobis: dum enim Europam in longitudinem exporrigit, eam ſtatuit à Gadibus ad Tanaïm; vbi grauiter erraſſet, ſi ad Obium extenderetur, & tantum ſpatij quod interiectum eſt inter Tanaïm, & Obium reſecuiſſet. Denique quid diſcreta à pleriſque Sarmatia in Europæam, & Aſianam, ſi Sarmatia tota Europæa fuit?

Ad difficultatem, quam Cluuerius mouet de Riphæis montibus, reſpondeo veteres inconſtanter admodum de eorum ſitu lo-

cutos fuisse, vt ipse fatetur; atque etiam Plinium ex iis effudisse Tanaïm lib. 4. cap. 12. qui situs conuenire nequit cum lapideo cingulo, seu *Kameny-Poyas*. Et Mela lib. 3. cap. 5. in Asiatico littore collocat Hyperboreos, quos tamen supra Riphæos montes extendit; quomodo ergo Hyperborei in Asiâ? De Elixona Stephani quidam non improbabiliter credunt eam esse, quæ egredientibus fauces Granduici sinus primùm occurrit: ea enim satis ampla est, vt veteres eius tractus ignari eam cum Siciliâ comparârint: certè ad *Nouam Zemblam* nostris temporibus cognitam, nemo prudẽs recurret. *Lytarmis* verò Pro. vltra Europam non amandabitur, siquidem Abrahamus Ortelius aduersarius noster nomen hodie leuiter inflexum retinere putat *Kibarnes*, iuxta insulam *Vardhus*; alij probabiliùs vocant, *le Cap Orloganas* in faucibus Granduici sinus. Atque hactenus de re satis controuersâ, neque hoc loco prætermittendâ.

§. 5. *De linguis Europæ veteris.*

QVATVOR olim viguisse credo in Europâ idiomata, seu linguas, quarum cæteræ fuerunt Dialecti, Sarmaticam, Celticam, Latinam, & Græcam. Penè dixi tres, nam Dionysius Halicarnasseus sub finem lib. primi Latinam accedere putat ad Æolicam; sed homo Græcus, fortè popularibus suis in hac parte fauere voluit. Earum Synopsim tibi breuem propono de iis in singulis regionibus plura dicturus.

SARMATICA { Seu *Riphacum*, ex quâ nonnulli putant fluxisse Slauicam.

CELTICA { Germanica, seu *Teutonica*.
Gallica
Britannica } *A quibusdam tamen in vnam confunduntur.*
Illyrica.

LATINA { *Vetus* { Osca
Noua } Romana.

GRÆCA { COMMVNIS ex omnibus conflata.
ATTICA *ex quâ enatæ* { Bæotica.
Calcydica.
Pamphylia.
Cypria.

- IONICA — Ex quâ mixtâ cum Dorica nata *Theſſalica*, cuius fœtus *Macedonica*.
- ÆOLICA — *Cuius propaginem Halicarnaſſeus putat Latinam.*
- CA.
  - DORICA
    - PELOPONNESIACA
      - Communis.
      - Argiua.
      - Laconica, ſeu Spartana.
    - LIBYCA *quâ Cyrenenſes & Pentapolitæ* vtebantur.
    - RHODIA.
    - CRETENSIS.
  - CASICVLA
    - Communis *per totam Siciliam.*
    - Rhegina.
    - Tarentina.

§. 6. *De diuiſione Europæ veteris in præcipuas regiones.*

NVM. 1. *Pars Europæ Occidentalis.*

- INSVLÆ BRITANNICÆ
  - VRBES
    - Londinum: *Londres.*
    - Alata caſtra: *Edinbourg.*
    - Eblana Portus: *Dublin.*
  - FLVVII
    - Tameſis: *la Tamiſe.*
    - Sabrina: *le Sauern.*
- HISPANIA
  - VRBES
    - Carthago Noua: *Carthagene.*
    - Hiſpalis: *Seuille.*
    - Tarraco: *Tarragone.*
    - Toletum: *Tolede.*
    - Cæſarauguſta: *Sarragoce.*
  - FLVVII
    - Iberus: *l'Ebro.*
    - Tagus: *le Tage, ou Tayo.*
    - Bætis: *Guadalquiuir.*
  - MONTES
    - Pyrenæus: *les Pyrenées.*
    - Oroſpeda: *Mont d'Occa*, &c.
    - Mariani: *Sierra Morena.*
  - INSVLÆ
    - Baleares: *Maiorque*, &c.
    - Pytiuſæ: *Yuica.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

GALLIA.
- VRBES: Lugdunum: *Lion.*; Treuiri: *Treues, ou Trier:*; Narbo: *Narbonne.*
- FLVVII: Rhodanus: *le Rhoſne.*; Garumna: *la Garonne.*; Ligeris: *le Loire.*; Sequana: *la Seine.*
- MONTES: Alpes: *les Alpes.*; Cemenij montes: *les Seuennes.*; Iuraſſus: *le Mont Iura, ou S. Claude.*

NVM. 2. *Pars Europæ Borealis.*

GERMANIA.
- VRBES: Caſſurgis: *Prague.*; Aquæ Mattiacæ: *Marpurg.*; Marionis: *Hambourg.*
- FLVVII: Rhenus: *le Rhin.*; Mœnus: *le Mœin.*; Albis: *l'Elbe.*; Odera, ſeu Viadrus: *l'Oder.*
- MONTES: Hercynij: *de Boheme.*; Aſciburgij: *de Brandebourg.*
- SYLVÆ: Hercynia: *d'Otton.*; Heluetiorum Eremus: *la Foreſt Noire.*

SCANDIA INSVLA.
- VRBS: Bergæ: *Bergen-en Noruege.*
- MONS: Sueuo: *les Monts de Sucde, ou Doffrins.*

SARMATIA.
- VRBES: Theodoſia: *Caffa.*; Clepidaua: *Kamienick.*; Vibantuarium: *Bar en Podolie.*
- FLVVII: Viſtula: *la Viſtule, ou le Veixel.*; Boryſthenes: *le Nieper.*; Tanaïs: *le Don.*
- MONTES: Riphæi: *Kameny-Poyas.*

NVM. 3. *Pars Europæ Meridionalis.*

DA-
- VRBES: Zarmigethuſa poſta Vlpia Traiana: *Periit.*; Tomi: *Kioüie*, quibuſdam aliis, *Tomiſuar.*

CIA.
- FLVVII
  - Ister : *le Danube.*
  - Tibiscus : *le Tissa.*
  - Aluta : *l'Alt.*
- MONTES
  - Carpathus : *le Crapax.*
  - Scodrus : *le Marinay.*

ILLYRICVM.
- VRBES
  - Delminium : *Denna.*
  - Iuliobona : *Vienne en Austriche.*
  - Taurunum : *Belgrade.*
- FLVVII
  - Danubius : *le Danube, ou Danoue.*
  - Drauus : *le Draue.*
  - Sauus : *le Saue.*
- MONTES
  - Cetius : *Kalenberg*, &c.
  - Caruancas : *Prenner.*
  - Ocra : *les Monts de Frioul.*

GRÆCIA.
- VRBES
  - Byzantium : *Constantinople.*
  - Athenæ : *Setines.*
  - Spartha : *Musithra.*
  - Dyrrachium : *Duras.*
- FLVVII
  - Strymon : *Stromona.*
  - Peneus : *Salampria.*
  - Alpheus : *Rophea.*
- MONTES
  - Æmus : *Argentaro.*
  - Olympus : *Lacha.*
  - Pyndus : *Messouo.*
- INSVLÆ
  - Creta : *Candie.*
  - Eubœa : *Negrepont.*
  - Corcyra : *Corfou.*
  - Cyclades.

ITALIA.
- VRBES
  - Roma : *Rome.*
  - Capua : *Capouë.*
  - Mediolanum : *Milan.*
- FLVVII
  - Padus : *le Pô.*
  - Tybris : *le Tybre.*
  - Liris : *le Carigliari.*
- MONTES
  - Apenninus : *l'Apennin.*
  - Vesuuius : *le Mont de Somme, ou Vesuue.*
- INSVLÆ
  - Sicilia : *la Sicile.* Syracusæ : *Syracuse.*
  - Corsica : *la Corse.* Mariana : *Intercidit.*
  - Sardinia : *la Sardeigne.* Calaris : *Caglier.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CAPVT II.

De Europa secundùm recentiores.

OCCVRRIT nobis attingentibus peculiarem Orbis descriptionem terrarum Orbis Domina, sedésque veræ religionis EVROPA, vnde potentiùs nunc *Roma Sancta*, quàm olim *Roma Triumphans* terras dirigit, & coniungit Christo; vnde per omnes vtriusque Orbis regiones fides spargitur, & fouetur: cuius incolæ totum orbem facilè subiugarent & addicerent Christo, si conuenire possent. Sed proh dolor! hostem in propinquo Christianum aggredi, quàm remotum Turcam inuadere, malunt. Porrò eâdem hîc methodo vtemur quâ superiori capite. Agemus I. de eius *nominibus*: II. de *quantitate*: III. de *qualitate*: IV. de *limitibus*: V. de variis eius *linguis*: VI. denique de amplioribus eius *Regionibus*, & *Regnis*.

§. 1. *De variis nominibus Europæorum.*

RETINVIT *Europa* nomen antiquum, neque ex tot principibus qui in eâ rerum potiti sunt inuentus est vnus, qui ei nomen suum auderet imponere. Reperio tamen eius incolas ab Asianis, & Africanis variis nominibus dici, & non tantùm *Europæos* appellari.

Primum FRANKI, quo nomine Asiatici *Christianos* intelligunt, à quibus aliàs pessimè affecti sunt, cùm Europæi ad vindicandã sibi Palæstinam animum admouissent: inter quos cùm fortissimi essent Franci, Francorum nomen vnà cum odio omnibus Christianis adhæsit. Audio tamen in præsentia Turcas Europæos duobus modis appellare, & qui Latinum sequuntur ritum *Romæos* dicere, qui Græcum, voce communi nominari *Frankos*. Sed hæc varietas extitit ex bellis adnitente Summo Pontifice contra illos susceptis.

Secundum est ALFRANGVES à superiori vt censeo detortum, quo vtuntur Æthiopes, vt referunt Europæi quidam, qui eos raptim adierunt. Nam qui hæsere diu apud Abassinos Lusitani de hoc nomine silent.

Tertium est CAVRI cuius meminere Martinus Stella, & Mathias à Mikou Sarmata; & eâ voce Turco-Arabicâ Sarraceni desi-

gnant infideles, & à Mahumeti lege alienos.

Quartum est DZINZIS, vox plane Turcica quæ *Paganum* sonat; sic enim nos maioris contumeliæ caussâ vocant Ottomani, dum se à nobis audiunt infideles appellari.

Reliqua nomina vt *Giaour Ayameia* quorum meminit Theuetus homo fidei profligatæ, non sunt propria nomina, sed maledicta quæ in Christianos effutiunt, dum eos *Canes* vocant, & prorsus indignos qui suis sacris intersint.

§. 2. *De quantitate Europæ Nouæ.*

TACEO hîc figuram *Amazonis*, vel *Reginæ* quas inuehunt aliqui otiosi, cuius caput cristatum vel coronatum *Hispania* exhibeat, *Francia* pectus, ventrem *Germania*, *Anglia* læuam manum, dextram *Italia*, *Græcia* prominentem pedem, regna *Hungariæ*, *Poloniæ*, cum parte *Russiæ* fluentem togam, Arctoa denique regna sellam cui insideat Regina: nam hæc ægrotantium somnia. His itaque prætermissis,

LATITVDO Europæ desumitur à Pro. Tænario, vulgò *de Guaglia*, aliter *des Cailles*, latitudinis 34. cum dimidio ad Boreale Prom. *le Cap Norkin* in Noruegia latitudinis 72. cum dimidio, ac proinde 39. gradus continet, qui ampliati per 15. aut 30. aut 60. reddunt Leucas Germanicas 475. Francicas 840. Italica milliaria 1680.

LONGITVDO ducitur à Sacro Pro. *le Cap de S. Vincent*, longitudinis 10. latitudinis 36. cum dimidio 81. latitudinis 51. quæ distantia ad maiorem circulum reuocata dat 50. gradus cum minutis 9. qui decies quinquies, aut trigesies, aut sexagies ducti reddunt Leucas Germanicas 752. Francicas 1504. Italica milliaria 3009.

§. 3. *De qualitate Europæ Nouæ.*

QVATVOR virtutes etiam Sarraceni in Europâ notant, quòd sit feracissima, quòd incolas nutriat pugnaces, quòd Religiosos, quòd Orbi regendo pares.

FERACISSIMA est, nullâque est inter regiones Europæ cuius vbertas non laudetur. Vt enim cultiores taceam, Italiam, Græciam,

eiam, Galliam, Hiſpaniam ſaltem in aliquâ ſui parte; Anglia quàm frumenti pecorúmque ferax? Germania quàm pinguis tot exercituum campus, & ſtatio tam diuturna? Dania nulli terrarum bonitate decedit: Polonia famis tempore etiam Galliæ partem aliquam aluit: Hungaria tertio quoque anno alternis Turcarum & Germanorum depopulationibus deuaſtata ſub initium huius ſeculi, fœcunditatis famam non amiſit. Vt autem omnes Europæi inter ſe connectantur politicâ ſocietate, *Hiſpania* dat ferrum, fructus exſiccatos, lanáſque molliores: *Anglia* corium, lanas, ſtannum & plumbum: *Gallia* inter cætera frumentum, vinum, ſal, oleúmque puriſſimum: *Germania* equos, arma, ferrum, & argentum: *Belgium* factitias merces: *Italia*, & *Græcia* ſericum: *Arctoa regna* pelles, adipem, æs, & ligna ad naues: *Polonia*, & *Ruſſia* pelles pretioſas, mel, & ceram. Omnia denique ad vitam neceſſaria in Europâ creſcunt, præter pharmaca, quæ tamen ei denegata ſunt; quia paucioribus eſt obnoxia morbis, niſi hos luxus, & ingluuies inducant.

Pvgnaces Europæos eſſe id vnum arguit, quòd cùm omnes gloriâ militari floreant, nemo in omnes rerum potitur, & cùm ſuas coniunxere vires Turcæ & Sarraceni per Aſiam & Africam effuſi eis ſuccubuere. Sed præterea in ſingulis Militiæ Virtutibus ſinguli excellunt. *Angli* periculi contemptores: *Galli* alacres: *Hiſpani* ſupra modum patientes: *Germani* loco moueri difficiles: *Belgæ* ſagaces: *Hungari* vigilantes: *Poloni*, *Ruſſi*, *Sueci* pertinaces; omnes aut mori, aut vincere parati: ſoli *Itali*, & *Græci* aliàs belli decus & gloria parere meliùs quàm pugnare norunt *aliquot exceptis*; tamen vtraque gens Europæ Imperio nata videtur ſi priores animos reſumeret. Certè ex quo Ottomani in Europâ fixere ſedem Imperij, & Ianizaros ex Europæis elegere, longè fortiores exercitus educunt, & milites Aſiaticos parui, aut nihili faciunt.

Pietas & Religio in eo elucet, quòd in hanc vnam compactus Religionis ardor, indidem in cæteras gentes propagatur. Diu veram Religionem ſecuta eſt, quam poſtremis hiſce temporibus Lutherus, & Caluinus Chriſtianitatis peſtes corrupere in pleriſque partibus. Latè enim occupat *Germaniam* hæreſis; eiuſdem conditionis *Polonia*; in Arctois Regnis, & Britannicis inſulis, Belgiſque parte fides Catholica penè extincta vix intermicat: In *Gallia* Caluiniſmus intermortuus nihil præter animos habet:

Italia, pars Belgij maior, & Hiſpania Hæreſeos ſolæ effugere virus, & incendium. Religionis Europææ veſtes tot Epiſcopatus, tot Baſilicæ, tot latifundiæ Eccleſiæ, & Chriſto addicta tanta Cœnobiorum multitudo; quæ tamen Hæreſis, & perpetua comes hæreſeos improbitas nonnihil detriuit.

Politicos denique Europæos eſſe docuerunt *Hiſpani* patrum noſtrorum memoriâ, dum Imperium per totum Orbem effuſum, & ex partibus adeò diſiunctis concinnatum prudentiâ mirabili adminiſtrarunt, bellum in omnem partem, ipſi quieti, circumferentes. Quid meliùs inſtitutum *Venetorum Rep.* qui veram reddidere adulationem Cyneæ, dum apud ſe tot Reges habent ſapientiſſimos, quot Senatores. *Batani* primùm piſcatorum rebellium turba, per totum Orbem merces ſuas atque victorias magno Hiſpanorum damno ſparſerunt. *Italis & Græcis* obeſt nimia prudentia, quominus iniectas ſibi compedes frangant. Quid autem poſſint in Reip. adminiſtratione Galli, noſtra ætate magnus Cardinalis, vir multùm, ſed tamen nondum ſatis laudatus oſtendit.

§. 4. *De terminis Europæ recentioris.*

Evropæ Nouæ non alij termini quàm Antiquæ, quia tamen paulò aliter Geographi recentiores loquuntur, eos retractare hîc quoque iudicauimus.

A Septentrione alluitur maribus Dano-Noruegico *de Myrmanskou*, & Deucaledonio *Thé Deucalidon.*

Ab Occidente reſpicit Oceanum Occidentalem vulgò *la grande Mer, ou du Ponant.*

A Meridie Freto Gaditano ſtringitur, *le deſtroit de Gibraltar*, & Sinu Lugdunenſi vulgò *Golpho Leonino*, Mari Tuſco *la Mer de Toſcane*, & Venetico Sinu, ſeu Mari Græco, *le Golphe de Veniſe, ou la Mer de Grece.*

Ab Oriente denique Ægæo Mari *l'Archipel, ou l'Archipelage*; Helleſponto, *le bras de S. George*; Propontide, *la Mer de Marmora*; Boſphoro Thracio, *le Canal de la Mer Noire*; Ponto Euxino, *la Mer Noire, ou la Mer Maiour*; de reliquis terminis quadruplex opinio.

Prima eſt eorum qui Europam magis dilatant, & ſuperioribus limitibus addunt Caucaſum montem, hodie montes *Mingreliæ*,

& *Georgianorum*, partem Caspij Maris ad ostia vsque *Iaïch* Fl. qui olim Rhymnus dicebatur, à cuius fontibus lineam dirigunt ad viciniorem Fl. Obij ripam, & reliquo Obio vtuntur ad Mare Septentrionale: ita Moschouitæ quidam vt ditionem suam omnem Europæ limitibus coërceant.

Secunda est illorum qui Europam magis restringunt, & post partem Euxini Maris ad ostia Borysthenis, vtuntur eodem Borysthene vulgò *de Nieper* ad vrbem vsque *Smolenskum*, à quâ lineam trahunt ad fontem Fl. *Chesini*, tum eodem Fluuio, & duobus Lacubus *Lagogâ*, & *Onega*, & hinc productâ lineâ ad viciniorem ripam Sinus Granduici. Ita recentior Geographus, vt Moscouiæ ditionem totam adiudicaret Asiæ. Sed nihil egit, siquidem pars Regni Polonici vltra Borysthenem porrigitur.

Duæ sequentes opiniones hoc habent commune quod post Euxinum Pontum, statuant Europæ limites Bosphorum Cymmerium, *le Canal de Caffa*; Paludem Mæotidem, *la Mer de Zebecké*; & Tanaïm Fl. vulgò *Don*, sed cum hoc discrimine, quod

Tertia sententia vtatur tantùm parte Tanaïs ad fossam vsque *Kamoutz*, eâdem fossâ, Volgæ Fluuij parte, donec recipiat Volgam Orientalem vulgò *Bella-Volga*, à cuius capite, aut meliùs fonte Fluuij *Vrpæ* in eum influentis, lineam promouent ad propinquiorem Obij Fluminis ripam, quem deinceps limitem Europæ præfiniunt. Ita omnes Ortelij, & Cluuerij fautores.

Quarta verò eáque communissima totum adhibet Tanaïm, ad eius vsque fontes, seu lacum vnde primùm erumpit vulgò *Rezanskoi-Ofera*, vel vt loquimur, *le lac de Rezan*; ex quo linea recta ducitur ad vrbem *S. Michaëlis Archangeli*, vbi Duina Fl. in duo brachia scinditur, vt influat in Sinum *Granduicum*. Et eâ deinceps opinione in his Parallelis vtemur.

§. 5. *De variis linguis quibus iam vtuntur Europæi.*

DIVERSITAS linguarum ista maximè profluxit ex populis Borealibus in Europam Imperio Romano iam labante irrumpentibus, quas tibi præsenti Tabula repræsentamus.

LINGVÆ	LATINA siue *Deus*	Italica.
		Francica.
		Hispanica.

QVATVOR PRÆCIPVÆ EVROPÆORVM

- GRÆCA siue Θεός — *Quâ vtuntur nunc Græci, in paucis ab antiquâ discrepans.*
- TEVTONICA, seu *God*
  - Teutonica vera
    - Superior.
    - Inferior.
  - Saxonica
    - Saxonica vera.
    - Anglica.
    - Scotica.
  - Danica
    - Vera Danica.
    - Norvegica.
    - Suecica.
- SLAVICA seu *Boge*. — ex voce *Dei* sortitæ nomen.
  - Polonica.
  - Russica.
  - Dalmatica.
  - Bohæmica.

SEPTEM MINVS PRÆCIPVÆ.

- ALBANICA, *qua vtuntur* Epirotæ.
- TARTARICA, *qua* Tartari *loquuntur &* Cozaci.
- HVNGARICA, *quæ in vsu est in* Hungariâ, Transyluaniâ, Valachiâ, Bulgariâ.
- FINNICA, *apud* Finnos & Lappones.
- HIBERNICA, Hibernorum, & Scotorũ Sylvestrium.
- BRITANNICA, Vallensium, & Aremoricorum.
- LAPVRDENSIS, *le Biscain.*

§. 6. *De diuisione Europæ penes recentiores.*

NVM. 1. *Europa Occidentalis.*

REGNVM ANGLIÆ *le Royaume de la grande Bretagne.*

- VRBES
  - LONDRES: *Londinum in Anglia.*
  - Edimbourg: *Edinburgum in Scotia.*
  - Dublin: *Dublinum in Hibernia.*
- FLVVII
  - La Tamise: *Tamesis.*
  - Sauern: *Sabrina.*
  - Vmbro: *Humber olim Abus.*

REGNVM

- VRBES
  - MADRIT: *Madritum.*
  - Tolede: *Toletum.* Seuille: *Hispalis.*
  - Lisbonne: *Olisippo, seu Vlysippone.*

HISPANIÆ — *le Royaume d'Espagne.*
- Fluvii
  - l'Ebro : *Iberus.*
  - Tayo, ou le Tage : *Tagus.*
  - Guadalquiuir : *Bætis.*
- Montes
  - les Pyrenées : *Pyrenæi Montes.*
  - Mont d'Occa : *Pars montis Oroſpedæ.*
- Insulæ
  - Maiorque & Minorque : *Baleares.*
  - Yuica : *Pytiuſæ.*

REGNVM FRANCIÆ — *le Royaume de France.*
- Vrbes
  - Paris : *Lutetia, ſeu Pariſij.*
  - Rouën : *Rotomagus.*
  - Lion : *Lugdunum.*
- Fluvii
  - la Seine : *Sequana.*
  - le Loire : *Ligeris.*
  - la Garonne : *Garumna.*
  - le Rhoſne : *Rhodanus.*
- Montes
  - les Seuennes : *Cemenij Montes.*
  - de Vauge : *Vogeſus.*

BELGIVM — *le Pays-Bas.*
- Vrbes
  - Bruxelle : *Bruxellæ.*
  - Anuers : *Antuerpia.*
  - Amſterdam : *Amſtelodamum.*
- Fluvii
  - le Rhin : *Rhenus ſectus in Vahalim, & Iſſelam*
  - la Meuſe : *Moſa.*
  - l'Eſcauld : *Scaldis.*

NVM. 2. *Europa Borealis.*

GERMANIA — *l'Allemagne.*
- Vrbes
  - Vienne en Auſtriche : *Vienna Auſtriæ.*
  - Francfort ſur le Mœin : *Francofurtum ad Mœnum.*
  - Cologne ou Coln : *Colonia.*
- Fluvii
  - le Rhin : *Rhenus.*
  - le Mœin : *Moganus ſeu Mœnus.*
  - le Danube : *Danubius.*
  - l'Elbe : *Albis.*
- Montes
  - Blokerſberg : *Meliboccus.*
  - Kiſenberg : *Suditi montes.*
  - Abennoue : *Abnoba.*

- Sylvæ
  - Foreſt Noire: *Heluetiorum Eremus.*
  - Ottenuald: *Ottonis Sylua.* — Partes Hercyniæ.
  - De Turinge: *Turingica.* — Partes Hercyniæ.

ARCTOA REGNA *les Royaumes du Septentrion.*

- SVECIA *la Suede.*
  - Vrbs: Stocholm: *Stocholmia.*
  - Mons: de Suede: ou Doffrins: *Sueue.*
  - Lacvs: Meller: *Mellerus.*
- DANIA *le Danemark.* Hafnia: *Coppenhage.*
- NORVEGIA *la Noruege.* Nidroſia: *Drontheim.*

REGNVM POLONIÆ *le Royaume de Pologne.*

- Vrbes
  - Cracovv, ou Cracouie: *Cracouia.*
  - Dantzik: *Gedanum.*
  - Vilne: *Vilna.*
- Flvvii
  - le Veixel, ou la Viſtule: *Viſtula.*
  - Mamel, ou Niemen: *Chronius.*
  - Duna, ou Dzuina: *Rubo.*

IMPERIVM MOSCHOVITICVM *l'Empire du Moſcouite, ou de Ruſsie.*

- Vrbes
  - Moschov: *Moſchouia.*
  - Sainct Michel l'Archange: *Fanum S. Michaelis.*
  - Aſtracan: *Aſtracanum.*
- Flvvii
  - Volga: *Rha.*
  - la Duine: *Duina.*
  - le Don: *Tanaïs.*

TARTARIA PRECOPENSIS *la petite Tartarie, ou Precopz.*

- Vrbes
  - Oreskov: *Oreſcouia in Podoliâ.*
  - Caffa: *Theodoſia.*
  - Aſaph: *Tanais.*
- Flvvii
  - le Don grand & petit: *Tanais.*
  - le Nieper: *Boryſthenes.*

Nvm. 3. *Europa Meridionalis.*

MAGNVM REGNVM HVNGARIÆ *le Grand Royaume de Hongrie.*

- Hvngaria Vera *la Hongrie.*
  - Albe Royale: *Alba Regalis.*
  - Bude: *Buda.*
- Transylvania *la Tranſyluanie.* Hermanſtat: *Cibinium.*
- Valachia *la Valachie.* Sokouu: *Sochouium.*
- Bvlgaria *la Bulgarie.* Sophie: *Sophia.*
- Servia *la Seruie.* Belgrade: *Alba Græca.*
- Bossena *la Boſsine.* Banialuch: *Banialuchum:*

L'EVROPE
DIVISEE
EN SES PRIN
CIPALES
PARTIES
ISLANDE
MER OCCIDENTALE
MER SEPTEN-
TRIONALE.
MER MEDITERRA-
NEE.
LA MER NOIRE
KIRCASSES
NATOLIE
CYPRE
Rhodes
Candie
Malte
Sicile
Carthagene
Barcelone
Madrid
Lisbonne
Seville
Gibraltar
Marseille
Naples
Venise
Rome
Constantinople
Smirne
Alexandrie
Tripoli
Tunis
Alger
Oran
Fez
Maroc
Londres
Paris
Rouen
Orleans
Bordeaux
Lyon
Avignon
Toulouse
Nantes
la Rochelle
Brest
Calais
Amsterdam
Bruxelles
Francfort
Prague
Vienne
Cracovie
Dantzic
Stockholm
Upsal
Calmar
Riga
Moscou
Archangel
Astracan
Caffa
Varna
Belgrade
Buda
Hongrie
Pologne
Allemagne
Suede
Danemarck
Angleterre
Irlande
Islande
Hecla M.
Cathes
Edimbourg
York
Dublin
Schetland
Bergen
Iapons
Tartarie
Siberie
Moscovie
Volga R.
Tanais R.
Boristhene R.
Danube R.
Nil R.
Euphrate R.
Tigre R.
Mer Blanche
Mer Caspienne
Mer Noire
Mer Baltique
Golphe de Venise
Golphe de Lion
Detroit de Gibraltar
Detroit de Constantinople
Detroit de Malthe
Detroit de Sicile
Detroit de Calais
Detroit de Dannemarck
Detroit de Waigats
Detroit de Nassau
Detroit de Lancastre
Detroit de Forbisher
Detroit de Hudson
Detroit de Davis
Detroit de Frobisher
Detroit de Magellan
Detroit de Le Maire
Detroit de Barnevelt
Detroit de Behring
Detroit de Jesso
Detroit de Corée
Detroit de Sincapour
Detroit de Malaca
Detroit de Sonde
Detroit de Banda
Detroit de Timor
Detroit de Bab-el-Mandel
Detroit de Babelmandel
Detroit de Ormus
Detroit de Bassora
Detroit de Mecque
Detroit de Suez
Detroit de Gibraltar
Detroit de Constantinople
Detroit de Malthe
Detroit de Sicile
Detroit de Calais
Detroit de Dannemarck
Detroit de Waigats
Detroit de Nassau
Detroit de Lancastre
Detroit de Forbisher
Detroit de Hudson
Detroit de Davis
Detroit de Frobisher
Detroit de Magellan
Detroit de Le Maire
Detroit de Barnevelt
Detroit de Behring
Detroit de Jesso
Detroit de Corée
Detroit de Sincapour
Detroit de Malaca
Detroit de Sonde
Detroit de Banda
Detroit de Timor
Detroit de Bab-el-Mandel
Detroit de Babelmandel
Detroit de Ormus
Detroit de Bassora
Detroit de Mecque
Detroit de Suez

- Sylvæ
  - Foreſt Noire: *Heluetiorum Eremus.*
  - Ottenuald: *Ottonis Sylua.* — Partes Hercyniæ.
  - De Turinge: *Turingica.* — Partes Hercyniæ.

ARCTOA REGNA *les Royaumes du Septentrion.*

- SVECIA *la Suede.*
  - Vrbs: Stocholm: *Stocholmia.*
  - Mons: de Suede: ou Doffrins: *Sueue.*
  - Lacvs: Meller: *Mellerus.*
- DANIA *le Danemark.* Hafnia: *Coppenhage.*
- NORVEGIA *la Noruege.* Nidroſia: *Drontheim.*

REGNVM POLONIÆ *le Royaume de Pologne.*

- Vrbes
  - Cracovv, ou Cracouie: *Cracouia.*
  - Dantzik: *Gedanum.*
  - Vilne: *Vilna.*
- Flvvii
  - le Veixel, ou la Viſtule: *Viſtula.*
  - Mamel, ou Niemen: *Chronius.*
  - Duna, ou Dzuina: *Rubo.*

IMPERIVM MOSCHOVITICVM *l'Empire du Moſcouite, ou de Ruſsie.*

- Vrbes
  - Moschov: *Moſchouia.*
  - Sainct Michel l'Archange: *Fanum S. Michaelis.*
  - Aſtracan: *Aſtracanum.*
- Flvvii
  - Volga: *Rha.*
  - la Duine: *Duina.*
  - le Don: *Tanaïs.*

TARTARIA PRECOPENSIS *la petite Tartarie, ou Precopz.*

- Vrbes
  - Oreskov: *Oreſcouia in Podoliâ.*
  - Caffa: *Theodoſia.*
  - Aſaph: *Tanais.*
- Flvvii
  - le Don grand & petit: *Tanais.*
  - le Nieper: *Boryſthenes.*

Nvm. 3. *Europa Meridionalis.*

MAGNVM REGNVM HVNGARIÆ *le Grand Royaume de Hongrie.*

- Hvngaria Vera *la Hongrie.*
  - Albe Royale: *Alba Regalis.*
  - Bude: *Buda.*
- Transylvania *la Tranſyluanie.* Hermanſtat: *Cibinium.*
- Valachia *la Valachie.* Sokouu: *Sochouium.*
- Bvlgaria *la Bulgarie.* Sophie: *Sophia.*
- Servia *la Seruie.* Belgrade: *Alba Græca.*
- Bossena *la Boſsine.* Banialuch: *Banialuchum:*

- SCLAVONIA *l'Esclauonie.* Raguse : *Epidaurus.*
- FLVVII
  - le Danube, ou Danoüe : *Ister.*
  - le Draue : *Drauus.*
  - le Saue : *Sauus.*

GRÆCIA seu PARS IMPERII TVRCICI *la Grece, ou partie de la Turquie.*

- VRBES
  - STAMBOVL ou Constantinople : *Constantinopolis.*
  - Saloniqui : *Thessalonica.*
  - Duras, ou Durazzo : *Dyrrachium.*
  - Napli de Romanie : *Nauplia.*
- FLVVII
  - Stromona : *Strymon.*
  - Aspri : *Achelous.*
  - Basilipotamo : *Eurotas.*
  - Salampria : *Peneus.*
- MONTES
  - Messouo : *Pindus.*
  - Lacha : *Olympus.*
  - Monte-Santo : *Athos.*
- INSVLÆ
  - Candie : *Creta.* la Canée : *Canea.*
  - Negrepont : *Eubœa.* Negrepõt : *Chalcis.*
  - Corfou : *Corcyra.*

ITALIA *l'Italie.*

- VRBES
  - ROME la Saincte : *Roma.*
  - Venise : *Venetiæ.*
  - Naples : *Neapolis.*
  - Milan : *Mediolanum.*
- FLVVII
  - le Tibre : *Tiberis.*
  - le Pô : *Eridanus, seu Padus.*
  - le Cariglian : *Liris.*
  - Loffanto : *Ausidus.*
- MONTES
  - l'Apennin : *Apenninus.*
  - le Mont de Somme : *Vesuuius.*
  - le Mont S. Ange : *Garganus.*
- INSVLÆ
  - SICILIA *la Sicile.*
    - VRBES
      - Palerme : *Panormus.*
      - Messine : *Messana.*
    - MONS
      - le Mont Gibel : *Æthna.*
  - SARDINIA *la Sardeigne* — Caglier : *Calaris.*
  - CORSICA *la Corse.* — Bastie : *Bastia.*

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De Insulis Britannicis secundùm veteres.

BRITANNICAS Antiqui vocauere Insulas illas omnes quæ supra Europam, in Septentrionem vergunt teste Plinio. Eas plerique veterum reuocauere in dubium; multi nouum orbem dixerunt: vnde Maro,

Et penitus toto diuisos orbe Britannos.

Et Claudianus: —*Nostro diducta Britannia mundo.*

Porrò in tres partes commodè diuidi possunt: Albionem, Hiberniam, & Minores Insulas.

CAPVT PRIMVM.

De Albione.

ITA dicitur Britannicarum maxima, de qua nobis octo consideranda sunt.

§. 1. *Nomina Britanniæ.*

Primum, Ortelius putat esse dictam CASSITERAM, vnde reliquæ *Cassiterides*, quoniam plumbi feraces erant.

Secundum, BRITANNIA: de cuius etymologia variæ opiniones: quarum certissima, eam deducit à voce Britannica *Breith*, quæ coloratum sonat, quia indigenæ sua corpora inficiebant *Glasto*.

Tertium, BRITANNIA MAIOR, quo vtitur in suo Almagesto Ptolemæus.

Quartum, ALBION vel ab Albione Neptuni filio, vel à Græco ἄλφον; quoniam candicantibus rupibus ferè vndequaque præcingitur.

§. 2. *Quantitas & figura Britanniæ.*

EAM Triquetram fecerunt omnes qui à Galliâ reuulsere, cui

aliqui veterum eam alligabant, alij ab eâ ſeparatam æſtu maris credebant.

Longitudo eius Straboni eſt 4300. vel 4400. Stadiorum. Marciano Heracleotæ 5225. Cæſari 800. M. P. Solino 880. M. P. Xiphilino ex Dione 7132. Stadiorum. Diodoro Siculo 20000. Stadiorum.

Latitudo Plinio & Agrippæ ccc. M. P. Xiphilino minima 300. Stadiorum, maxima 2310. Heracleotæ 3083. Cæſari D. M. P. Diodoro 7500. Stadiorum.

Circuitus Cæſari 2000. M. P. Pytheæ & Iſidoro apud Plinium 3825. M. P. Solino 4875. M. P. Diodoro 42500. Stadiorum.

§. 3. *Qualitas Britanniæ.*

In ea conſiderantur fertilitas, & merces.

Fertilitas. Terra erat adeò frugum ferax, vt tempore Iuliani Galliam & Germaniam penè aluerit; ita Zoſimus & Marcellinus. Quamquam enim ex climate ſit frigidior, nihilominus etiam veteres temperatiorem experti ſunt; ſiue tepor exiſteret ex circumpoſito mari vt vult Minutius Felix, ſiue cum Tacito cauſam in humorem cæli, atque ſoli refundamus.

Merces autem exportabantur ex Britanniâ.

1. *Metalla* omnis generis ſi æs eximas: hoc eſt Aurum, Argentum, Ferrum, & Stannum optimum.

2. *Pelles*, ob venationes in quibus toti erant indigenæ.

3. *Mancipia* proceræ ſtaturæ, ſed pedibus malè ſuffultis. Strabo.

4. *Canes venatici* quos *Agaſſeos* vocabant: qui etiam hodie teſte Camdeno nomen retinent *Agaſſe-hound*.

5. Gemmæ, & Margaritæ, Indicis tantùm inferiores. Gagates idem quem lithanthracem eſſe ſuſpicatur Agricola.

§. 4. *Mores Britannorum.*

Cvm conflati eſſent ex multis populis qui aliàs in eam confluxerant, vt putat Tacitus, non eſt mirum diuerſos in eis extitiſſe mores.

Vestes aut pelliceas gerebant, aut nullas. Inficiebant enim ſua corpora vitreo colore, ſeu vitro, hoc eſt Glaſto, vnde cæru-

leus color existebat. Hoc autem colore pingebant in suo corpore diuersas belluarum formas, quas etiam plerumq; ferro exarabant. Solebant & ceruicem ventrémque ferro præcingere, capillum nutrire, barbam radere præter labrum superius.

CIBVS. Agros non colebant, sed eis victum terra inculta, aut venatio sufficiebant. Nunquam gustabant pisces. Conficiebant & cibi genus, cuius si quis gustasset ad fabæ magnitudinem, nec esuriebat, nec sitiebat ad multos dies.

POTVS ex hordeo, *Curmi* vocat Dioscorides, hodie voce leuiter inflexa Britannicè *Kuurnu*.

PECVNIÆ. Vtebantur nummo æreo, aut anulis ferreis ad certum pondus examinatis; ita Cæsar. Nam ferrum instar auri habent, inquit *Diodorus*.

DOMVS. Habuere tentoria, & casas in nemoribus extructas. *Strabo*. Pro oppidis syluas impeditas, vallo & fossa munitas, in circulum disiectis arboribus. Tamen ad mare crebra ædificia & Gallicis similia visebantur, ob colonias ex Belgica emissas. *Cæsar*.

NVPTIÆ. Vxores habebant deni, duodenique communes maximè fratres, & affines: *Cæsar*, *Xiphilinus*. Imò & plures vnam Eusebius 6. de præp. Euang. Vxoribus palam miscebantur. *Dio*.

BELLVM. Pugnacissimi erant, *Herodianus*, arma eorum gladius breuis, clypeus, & hasta, *idem Herod.* pugiones tantùm eis tribuit *Xiphil.* ad inferiorem hastæ partem pomum affigunt ex ære cuius sonitu terrent hostes, *idem Xiphil.* Pugnabant ex curribus quos Couinos vocabant; *Cæsar*, *Mela*, *Strabo*: pugnabant tantùm ex insidiis. Macris vtebantur equis, sed velocissimis, ipsique pedites expeditissimi: victores autem auidissimi cædis, *Dio*.

§. 5. *Politia Britannorum.*

ANTE aduentum Cæsaris nullius aduenæ iugum subierant, *Diodorus*. Quod tamen de Gallis intelligendum non est: nam tempore Cæsaris Diuitiacus Rex Suessionum hîc rerum potiebatur. Reges autem suos habebant, & plerumque Reginas.

Itaque Cæsar primus Romanorum eos subegit, imò ait Tacitus potiùs indicauit quàm tradidit Britanniam. Sub Nerone duriùs habiti multos Ro. conciderunt, Buduicâ Regina ducente ordines: repressi sunt tamen per Suetonium Paulinum. De iis

egit triumphum magnificum Claudius. Sub Domitiano, Agricola totam terruit aut vicit. Hadrianus Barbaros primus muro submouit. Sub Antonino Pio per Lollium iterũ deuicti, & nouus excitatus est murus. Seuerus motibus renouatis multos cecidit, multos ex suis perdidit, & tandem murum excitauit qui adhuc nomen eius seruat. Turbati sæpe temporibus Diocletiani, Iuliani, Valentiniani. Sub Gratiano fortiter à Maximo defensi; item & sub Honorio à Stilicone: sed ab eodem Honorio sibi consulere iussi. Aëtius tamen iis opem aliquam attulit. Demum sub Theodosio iuniore legionibus ad tutelam Galliæ euocatis, Pictorum & Scotorum crudelitati expositi sunt. Quapropter ab indigenis euocati in auxilium Saxones, qui ex hospitibus domini facti sunt, vnde exortum est Anglorum Imperium, de quo agemus in recenti diuisione.

§. 6. *Religio Britannorum.*

DVAS maximè colebant Deas *Adrastea*, seu *Andrastea* quæ fortè eadem est cum Adrastiâ Græcorum, quo nomine dicebatur Nemesis. Alteram *Andate* quæ victoria est, *Dio*. Coluere & Mineruam vt vult *Solinus*.

De eorum cerimoniis quatuor habemus. *Primum* captiuo cruore aras adoleuisse. *Secundum* hominum fibris Deos consulere, ita *Tacitus*. *Tertium* religioni duxisse gustare leporem & anserem, hoc tamen extremum negat *Plinius*. *Quartum* habuisse communes cum Gallis Sacerdotes, nempe Druydas, per quos in Galliam translata religio, *Cæsar*. Certè ij Druydæ in Mona insulâ ad Vespasiani tempora perdurarunt.

§. 7. *Lingua Britannorum.*

SERMO fuit Britannis, Gallísque communis *Tacitus*. Quod colligitur ex vocibus Britannicæ linguæ quæ adhuc in Vallia viget. Apud Gallos Iuppiter Tonans dicitur *Taramis*, Britannicè *Taran* Tonare est. *Caterua* & *Cataya* voces Gallicæ sunt, *Kad* Britannis bellum sonat. *Couinum* vehiculi Belgici genus *Kouain* illis est curru vehere. Armoricæ ciuitates, & Morini à mari nomen habuere *Ar-Mor, ad mare* significat. Sed clarissimum istud Ausonij,

Deuona Celtarum linguâ fons addite Diuis.

At Britannicè *Diuu* Deum, *Vvona* fontem ſonat. Huc ſpectant & maiorum Galliæ Fluminum nomina Garumna Fl. rapidus, Britannicè *Garun* rapidus: Araris lentus, *Arar* lentum ſignificat: Rhodanus incitatiſſimus, Britannicè *Rhedec* velociter currere eſt.

CAPVT II.

De Hibernia.

In ea quinque excutienda ſunt.

§. 1. *Nomina Hiberniæ.*

Primvm eſt *Hiera* à voce Hibernicâ *Hiere* quæ Occidentem ſignificat: aliæ itaque etymologiæ ridiculæ ſunt. Malè ergo Feſtus Auienus putans vocem eſſe Græcam appellauit *Sacram.*

Secvndvm *Iris* apud Diodorum Sic. & verò nunc ab indigenis *Exim* dicitur.

Tertivm *Ierne* quo Strabo, Claudianus, & alij vtuntur.

Qvartvm *Iuuerna* quod apud Solinum, Melam, & Iuuenalem legitur.

Qvintvm *parua Britannia*; ſic eam nominauit Ptolemæus in Almageſto.

Sextvm denique *Hibernia*, quo Cæſar, Ptolemæus in ſuâ Geographiâ, & alij paſſim vſi.

§. 2. *Quantitas Hiberniæ.*

Ei duplo minor extenſio quàm Britanniæ à *Cæſare* tribuitur: *Solinus* ait proximare longitudine Britanniæ, *Pomponius* vtramque parem malè crediderunt.

Longitvdo apud Plinium ex computo Agrippæ VI. ei P. M. tribuitur. Ptolemæo 2560. Stadiorum, ſeu 320. P. Millium: Martiano Heracleotæ denique 1834. Stadiorum.

Latitvdo Plinio eſt CCC. M.P. Ptolemæo 2060. Stadiorum, Heracleotæ 1834.

§. 3. *Qualitas Hiberniæ.*

FERTILITAS ei denegatur à Pomponio Mela, propter cælum ad maturanda semina iniquum; sed herbarum luxuries tanta tribuitur, vt hîc pecora rumpantur nisi prohibeantur pastu: quod æstate tantùm contingere, ait Solinus.

PROPRIETAS huius insulæ triplex, 1. Quòd hîc nullus nascatur anguis. 2. Quòd hîc aues raræ. 3. Quòd in eâ Apis nusquam videatur, imò indidem elatus puluis aut lapilli apes abigant ex aluearijs.

§. 4. *Mores Hibernorum.*

1. *Crudeles* ab omnibus depinguntur: Gens inhospita, sanguine interemptorum priùs hausto vultus suos oblinit, *Solinus.*

2. *Pugnaces*: quare fœmina enixa marem primum cibum infert in os paruuli, mucrone mariti sui, optátque vt inter arma tantùm oppetat. Item omnis virorum gloria in armorum nitore. *Idem Solinus.*

3. *Turpissimi*, vt potè qui palam cum fœminis miscerentur, imò & cum sororibus, & matribus, *Strabo.*

4. Denique *impij*: Fas & nefas eodem animo ducunt; *Solinus.* Omnium virtutum ignari, & pietatis admodum expertes. *Mela.*

§. 5. *Politia Hibernorum.*

CREDIDERE aliqui Hiberniam venisse in potestatem Romanorum propter istud Iuuenalis,

—*Arma quid*
Vltra littore Iuuernæ promouimus?

Et Panegyristam Constantio dicentem recuperatam ab eo Britanniam, & omnes nationes terminis huius insulæ cohærentes; sed eas nunquam vidisse Ro. probabilius videtur: nam Iuuenalis de Orcadibus loquitur suo tempore domitis; Panegyricus omnia more suo amplificat. Sanè sub Domitiano, Agricola Regem huius insulæ detinuit intentus in occasionem eius regionis inuadendæ. Sub Honorio autem Imperatore occupata fuit à Scotis, quò spectat illud Claudiani,

Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.

CAPVT III.

Minores Insulæ Britannicæ.

PRÆCIPVÆ sunt vtraque Mona, Ebudæ, Orcades, Thule.

§. 1. *Vtraque Mona.*

MONA cuius meminit Tacitus in vita Agricolæ, freto tantùm à Britanniâ dirimitur, si quidem ad eam Agricola, vt ante eum Suetonius Paulinus, sine nauibus suas copias traiecerunt. Druydum hîc luci per Suetonium victorem succisi. Hodie dicitur *Angleſey*, & malè cum sequenti confunditur.

Mona altera medio cursu inter Britanniam, & Hiberniam à Cæsare constituitur: Plinij *Menapia* est, fortè quasi *Monapia*; Bedæ & Orosio *Menauia*, Ptolemæo *Monæda*; hodie *Menauu*, & Britannicè *Moneitha*, quasi Mona remotior appellatur.

§. 2. *Ebudæ.*

EBVDÆ à Ptolemæo dicuntur; *Æbudæ* Stephano; *Hebudes* Plinio; *Betoricæ* Æthico; *Euoniæ* seu *Eboniæ* Gildæ Sapienti. *Hybridas* ab Antiquis dictas, ait Mercator, sed cùm auctores nõ laudet, credunt aliqui in prauum codicem Plinij incidisse, vbi *Hybrides* pro *Hebudes*, legeretur. Giraldus *Inchades*, & *Leucades* dictas olim credit, sed quorum fide subnixus? Hodie *Occidentales* dicuntur, aut *Hybrides*, inquit Buchananus.

De earum Rege singularia leges apud Solinum cap. 25. *Ille nihil proprium habet ne quidem fœminam, & ne ad auaritiam diuertat, discit paupertate iustitiam.*

Quod ad numerum attinet, Solinus, Ptolemæus & alij quinque duntaxat appellant; Plinius triginta, vtique veritati conuenientiùs.

§. 3. *Orcades.*

AB Agricolâ primùm domitæ sunt, non à Claudio, vt quidam fabulati sunt. De iis sic Solinus cap. 25. *Vacant homine, non ha-*

bent syluas, tantùm iunceis herbis inhorrescunt, &c.

Circiter triginta dicuntur à Ptolemæo; Plinius & Martianus Capella quadraginta numerant; Iornandes 35. Isidorus 83. Solinus denique tres, sed in eius codicem mendum irrepsisse putant eruditi, pro triginta.

Earum præcipuam, & maximam dictam esse olim Pomonam asserunt Buchananus, & Boëtius; Camdenus apud Solinum Pomonam Diutinam dici putat; sed fortè Camdenus incidit in alium à nostris Codicem; absit enim vt tantum virum tam turpiter lapsum suspicemur.

Porrò labante Imperio sub Honorio in eas sese Saxones insinuauere, licèt hîc superatos innuat Claudianus.

——*maduerunt Saxone fuso*
Orcades.

§. 4. *Thule.*

Sic enim dicenda est non *Thyle*, vt rectè ostendit in suâ Germaniâ Cluuerius, malè apud Æthicum dicta *Tilla*, & *Tila*.

Ita nominatam vult Isidorus à *Sole*; Suidas à Rege Ægyptio; alij à voce Arabica *Tule* quæ significat *procul*; alij denique à Saxonixo nomine *Tell* limes, quoniam hæc *limes Septentrionis* erat.

De eâ habet aliqua Solinus cap. 25. & eius incolis: sed plura Procopius lib. 2. de bello Gothico, at quæ Scandiæ potiùs aptanda sunt, vt postea ostendemus.

Sed quid hodie Thule? quæstio perdifficilis, & quæ scriptores in tres opiniones distraxit.

Prima credit esse Scandiam; sic Ortelius, quia quæcumque dicuntur de Thule à Procopio loco suprà laudato, ei regioni quadrant: fauere videtur, & nomen; siquidem pars huius regionis dicitur in præsentiâ *Tillemark*.

Secunda est Philippi Cluuerij, cuius est illa ratiocinatio. Thule est illa insula quam attingit Polaris Arcticus vt iam loquimur, seu vt loquuntur veteres Arcticus eorum qui degunt sub Tropico Cancri, talis est *Islandia* insula, igitur *Islandia* est Thule veterum. Assumptio liquet ex tabulis; propositio est Plinij lib. 4. cap. 16. Solini cap. 25. Melæ lib. 3. Cleomedis cap. 7. lib. 1.

Tertia est Camdeni, qui *Schetlandiam* esse arbitratur; tum quia situs huius insulæ Ptolemaïco Thulensi respondet, & littus *Bergarum*

garum respicit, vt vult Pomponius Mela, hoc est *Bergen* emporium Noruegiæ è Regione Schetlandiæ: tum quia nomen planè conuenit, nam ab omnibus nautis Germanis, & Britannis, qui voces hæreditarias à maioribus accipiunt, dicitur etiamnum *Thylinsell.*

De hac insulâ multa olim fabulosè scripta: quæ causa fuit quòd vt quidam veterum eam esse negarunt.

CAPVT IV.

Albionis Citerioris seu Romanæ diuisio.

ITA dicebatur quod cis Murum sita esset de quo pòst agemus, quo Romani ditionem suam ab hostico disiunxerant, & *totum Angliæ Regnum hodiernum* continebat.

Citerioris Albionis pars superior.

HODIE est Vallia tota, & Anglia vniuersa præter partem Septentrionalem.

§. 1. *De Britannia prima: sic appellata est quòd Romani in eam priùs arma intulissent.*

CANTII *le Comté de Kent.*
- DVROVERNVM: *Cantorbery*, aliter Durobernium Bedæ.
- Dubris: *Douure.*
- Rhutupiæ, seu Rhutupis: *Richborouu.*
- Durobreuis: *Rochester*, aliter Durobriua & Durobrus.
- Durolenum: *Lencham*
- INSVLÆ
  - Toliapis ad Tamesis ostium: *Sheppye.*
  - Thanatos: *Thaney*, seu *Tanet.*

REGNI *les Comtez d'Essex & de Surrey.*
- NEOMAGVS, seu Nouiomagus: *Woodcotte.*
- Othona: *Hastingz.*
- Portus Adurni: *Edirington.*

BELGÆ
- AQVÆ CALIDÆ, seu solis Aquæ: *Bathe*, seu *Caer-Badon.*

pag. 130 Vide secundam

ALBIONIS DIVISIO.

ALBION. seu MAXIMA BRITANNICARVM: aliter BRITANNIA MAIOR.

- CITERIOR seu MERIDIONALIS, seu ROMANA.
  - SVPERIOR
    - BRITANNIA PRIMA.
      - Cantij.
      - Regni.
      - Belgæ.
      - Atrebatij.
      - Durotriges.
      - Damnonij.
    - BRITANNIA SECVNDA.
      - Silures.
      - Dimetæ.
      - Ordouices.
    - FLAVIA CÆSARIENSIS.
      - Trinobantes.
      - Iceni.
      - Catyeucleni.
      - Dobuni.
      - Cornauij.
      - Coritani.
  - INFERIOR
    - MAXIMA CÆSARIENSIS.
      - Parisini.
      - Brigantes.
    - VALENTIA
      - Ottadini vbi & Tres Muri.
- VLTERIOR seu SEPTENTRIONALIS, seu BARBARA.
  - VETTVRIONES.
    - Orestæ.
    - Selgouæ.
    - Nouantes.
    - Damnij.
    - Ladeni.
  - CALEDONII.
    - Caledonij.
    - Epidij.
    - Creones.
    - Carnouancæ.

Et reliqui de quibus agemus capite sexto §. 2.

ALBION SEV BRITANNIA MAIOR.
OCEANVS HYPERBOREVS
OCEANVS GERMANICVS
MARE HIBERNICVM
VERGINIVS OCEANVS
OCEANVS BRITANICVS
FRETV GALLICV
CALEDONIVS OCEANVS
VARA ÆSTVARIV
TVESIS ÆSTVARIV
TINNÆ ÆSTVARIV
BODERIA ÆSTVARIVM
TAVVM ÆSTVARIVM
GLOTTA ÆSTVARIV
ITVNE ÆSTVARIV
MORICAMBE ÆSTVARIVM
BELLISAMA ÆST
METARIS ÆSTVARIV
TAMESIS ÆSTVARIV
CALEDONII
BRIGANTES
CORITANI
CORNAVII
ORDOVICES
DIMETÆ
SILVRES
DOBVNI
ICENI
CATTIEVCHLANI
TRINOBANTES
CANTIVM
REGNI
BELGÆ
DAMNONII
ATREBATII
PARISII
Mona
Monœda
Segontium
Canganum prom.
Verginum prom.
Vectis
Portus magnus
Londinum
Camalodunū
Dubris
Lincoln

Continuatio pag 177

les Comtez de Sommerſet, Vilton & Southampton.
- Sorbiodurum, & Sarriodurum: *Sarisbury*, quam dicimus *Salisbery*.
- Theodorunum: *Velles* à Fontibus.
- Ellandunum: *Vvilton* ex actis publicis.
- Vindonum Segontiacorum: *Silceſter* Brit. *Caer-Segŏt.*
- Venta Belgarum: *Vinceſter.*
- Portus Magnus: *Portſmouth* in inſulâ.
- VECTIS INS. ſeu Vecta, & Vectesis, & Ictis Diodoro, fortè & Mictis Timæi: *Vvigth.*

ATTREBATII *le Comté de Bark.*
- Galeua Atrebatum: *Vallenfort*, Galaua dicta, & Galena.

DVROTRIGES *Comté de Dorceſter.*
- DVRNIVM, ſeu Dunium: *Dorceſter.*
- Vindogladia à duobus Fl. *Vinburn-minſter.*

DAMNONII *les Comtez de Cornoaille & Deuonſter.*
- ISCA vel Iſaca: *Exceſter.*
- Voluba, ſeu Voleba: *Falmouth*, ſeu *Volemouth.*
- Damnonium Pro. ſeu Ocrinum: *Le zard-poinct.*
- Bolerium ſeu Anciueſtæum: *la pointe de Cornoaille.*
- SILVRVM INS. fortè & Caſſiterides, & Heſperides. *Les Sorlingues*: aliter *de Silly.*

§. 2. *De Britannia Secunda. Ita dicta quòd poſteriùs ſubiugata eſſet à Romanis.*

SILVRES *les Comtez de Monmouth, Brechnok, Hertford, Radnor, Glamorgan.*
- ISCA ſeu Legio ſecunda: *Caër-Leon.*
- Venta Silurum: *Clepſtouu.*
- Bouium apud Anto. malè Bomium: *Couubrige.*
- Nidum: *Neath.*
- Burium: *Vske*, Anglis, Britannis, *Brunebegie.*
- Gobannium: *Aber-Geuenny*, vel *Aber-Genny.*
- Louentium: *Brechnok*, ex ſitu putatur eſſe.
- Ariconium prope *Hertford*: alij ad Sabrinam ad *Kencheſter.*
- Buleum Silurum: *Buelth.*
- Magnos, aut Magos, incolæ Magoſatæ: *Radner.*
- Sabrina, ſeu Sabriana æſtuarium, Anglis *Seuarne*, Brit. *Haffren*, Gallis *Sauern.*

DIMETÆ

les Comtez de Cardigan, Penbrok, Caermarden.

MARIDVNVM: *Caermarden*, aliis *Caremardin.*
Lymnos Insula, seu Selymnos deserta, postea Lymeneia; Anglicè *Ramsay*, Brit. *Lymen.*
Louentinum: *Castrum nouum*, antea *Elmelin.*
Tuberouius Fl. seu Tuberobis, hodie Tibius: *Tiuy* vel *Tine.*
Octopitarum Pro. aliter postea Verginium aut Virgiuium vnde mari nomen: *Dauids-land*, vel *la pointe de S. Deuy.*

ORDOVICES

les Comtez de Flint, Denbig, Caeruarnon, Merioneth, & Montgomery.

SEGONTIVM: *periit* ad ostium Fl. *Seiont.*
Dictum: Anglicè *Ganoc*, Brit. *Diganuuey.*
Mediolanium: *Lantuetlin*, aliàs *Lantmetlin*, aut *Lantmedlin.*
Varis: *Boduari*, hoc est *Mansio Vari.*
Maglona: *Machenith*, aliter *Macheneth.*
Couonium vel Conouium: *Alber-Conuey*, hic Fl. Couonius Ptolemæo est Tœsonius, malè.
Seteia æstuarium: *Dee-mouth*, nobis *Bouche-Dee.*
Canganorum Promontorium, aliter Canganum, Ianganum & Langanum, Tacito Cangorum tractus videtur: hodie *la pointe de Lhein*, Britannicè *Canigton.*
HEDROS Insula deserta Ptolemæo, sed malè Hiberniæ applicita: Andros Plinij quibusdam est: Andium sanè Antonini: Britannicè hodie *Inis-Ador* auium Insula, Anglicè *Berdsey* quod idem sonat. Dicitur tamen & Britannicè *Enthli.*

§. 3. *De Flauia Cæsariensi. Hæc antea pars erat Maximæ Cæsariensis: nomen accepit à Flauio Theodosio Imperatore, filio Theodosij qui hîc rem egregiè gessit.*

TRINOBANTES

Comtez de Middesex, & Essex.

LONDINIVM, & Lundonium Col. Ro. *Londres.*
Camelodunum, seu Camulodunum: *Maldon.*
Colonia: *Colcester*, patria Helenæ quibusdam.
Tamesis æstuarium: *la bouche de Tamise.*

ICENI
Comtez de Suffolk, Norfolk, Cambrige, & Hondington.

- VENTA Icenorum : *Caſter.*
- Durobriua : *Donnehan*, vel *Dorme-Caſter.*
- Gariononum, hoc eſt oſtium Garienis : *Yarmouth.*
- Extenſio ἔξοχὴ : *Eaſton*, Brit. *Eiſteny.*
- Combretonium : *Breteham.*
- Sittomagus : *Thesford.*
- Villa-Fauſtini : *Edmond-Bury.*
- Camboritum : *Cambrige.*
- Metaris æſtuarium : *The-Vvashes*, Brit. *Maltraith.*

CATYEVCLANI
Comtez de Bukingan, & d'Hertfort.

- VROLAMIVM & Verolamium : *S. Albans.* Camdenus putat dici *Verlamceaſter* viculum.
- Pontes : *Colebroke*, vbi Fl. Colne quatuor pontibus iungitur.
- Lactodorum : *Bedfort*, Brit. *Lettidur*, diuerſorium vtrâque linguâ.
- Iſanauaria : *Paſſaham*, vel *Stoniſtrasford.*
- Durocobriua : *Hertford*, hoc eſt rubrum vadum.

DOBVNI
Comtez d'Oxfort, & Gloceſtre.

- CLEVVM vel Gleuum : *Gloceſter.*
- Corinium vel Durocornouium : *Circeſter.*
- Traiectus : *Augſt* viculus.
- Oxonium, *Oxford*, irrepſit in Tabulas Antiquas, eſt enim nomen recens.

CORNAVII
Varuik, Vorceſter, Stasford, Shropp, Cheſter.

- DIVANA ſeu Deua, & Deunaua : *Cheſter.*
- Manduеſſedum : *Manceſter.*
- Condate : *Congleton.*
- Præſidium : *Varuik*, Britan. *Guarth.*
- Pennocrucium : *Penkrige*, ad Fl. *Penkus.*

CORITANI
Northanton, Linceſter, Rotland, Lincolne, Nottingam, Darby.

- LINDVM, Lindecolenum Bedæ : *Lincolne.*
- Ratæ ſeu Ragæ : *Liceſter*, aut *Ratby* viculus.
- Antona Taciti, fortè Antonini Bennauenta, vel Pennauenta : *Nortampton.*
- Crococalaria : *Anceſter.*

§. 4. *De Maxima Cæsarienſi. Hæc dicta Maxima, quia olim plurimùm regionis obtinebat.*

PARISI

Eaſt-Riding, partie du Comté d'Yorch.

PETVARIA Pariſorum: *Beuerley.*
Prætorium: *Patrington.* Alij confundunt cum ſuperiori.
Portuoſus Sinus, ſeu ſalutaris ὡλίμενος, Gabrantuicorum, hoc eſt Capratiorum, quia *Gaffran* Capra: hodie *Suerby.*
Abus Fl. ſeu Abubus, Vmber Bedæ: vulgò *Humber*, aut *Humbro.*

BRIGANTES

la plus grande partie du Comté d'Yorch, Eueſché de Dunelme, Lanclaſtre, Veſtmorland, Cumberland.

EBORACVM, ſeu Eburacum & Brigantium: *Yorch.*
Belliſamæ æſtuarium: *Ribel.*
Ribodunum vel Regodunũ Ptol. fortè Antonini Bremetonacum; Not. Bremeturacũ: *Riblecheſter.*
Danum: *Dancaſter.*
Olicana malè creditur *Alfax*, hæc enim recens.
Catarractum fortè Ant. Curractonium: *Catarricke*, vicus.
Mancuuium, ſeu Manucium: *Manceſter.*
Alone, ſeu Alione: *Lanclaſtre* fortè.
Moricambe æſtuarium: *la Baye de Kirby.*
Cambodunum malè apud Ptol. Camulodunum: Bedæ Campodunum: *Almond-Bury.*
Arbeia: *Ierby.*
Luguuallum, ſeu Lugubalium fortè Ad vallum Antonini: *Carlile* vulgò creditur ex ſitu.

§. 5. *De Valentia. Sic dicta per Theodoſium patrem Theodoſij Auguſti in gratiam Imperatoris Valentiniani.*

OTTADINI

AXELODVNVM omnium iudicio: *Hexham.*
Curia Ottadinorum: *Cordbrige.*
Vindomora hoc eſt finis Muri, aliter Vindobala: *Valſend* prope Nouum Caſtrum.
Tunocellum: *Tinmouth.*
Morſtopitum, aliter Corſtopitum: *Morſpit.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Le Comté de Nortumberland.

Brumerium, vel Bremerium: *Brampton.*
Tauus Fl. *Tuuede.*
Borcouicus: *Barnuik.*
Pons Ælij, videlicet Hadriani: *Ponteland.*

MVRI Ditionem Romanam ab Hostico & Barbarico solo dirimentes.

Mvrvs Hadriani per 80. M. P. perductus, vbi postea Carausius tempore Diocletiani nouum reædificauit septem Castellis munitum inter Cludi, & Caruni Fluuiorum ostia. Visuntur reliquiæ in agro Sterlingensi.

Mvrvs Antonini Pii, situm fuisse docet Camdenus iuxta vrbem Brumeriam ex antiquâ Tabulâ Britanniæ.

Mvrvs Severi, qui durauit subinde reparatus vsque ad Valentinianum tertium; tunc enim à Gallione lapide vestitus tubulis æneis insertis. Hodie ab indigenis dicitur *Keepe-val*, murus Custodiæ, & *Pehitz-val*, Murus Picticus, Britannicè *Mur-Seuer.*

CAPVT QVINTVM.

Albionis Vlterioris, seu Barbaræ, & Septentrionalis diuisio.

§. 1. *Vetturiones, in quorum regione postea Picti.*

HORESTÆ *Eskedal, Eusdal, Liddal.* Trimontium: *Atterich.* Itunæ æstuarium, *le Golphe de Soluay.*

SELGOVÆ *Niddesdal, Anandal.* Corda Selgouarum, *Cunnoth* castrum. Carbantorigum *Carlouroth*, castrum.

NOVANTES. *Galuay Karrike, Koyl, Cuningham* Lucopibia, seu Casa Cãdida *Vvithern.* Rerigonium, *Bargeni.*

DAMNII *Sterling, Mentheith, Clydesdale, Strathern.*

Petra ad Glottam: *Glasco.*
Victoria: *Abernethy.*
Lindum: *Lithzuo.*
Alauna: *Alaunay* vicus.
Glottæ æstuarium: *Golphe de Dumbritaine.*
Æstuar. Bodotria, seu Boderia: *Golphe de Fortna, ou d'Edimbourg.*

LA-

LADENI. *Louthiane. Les Marches. Tifedal.* { CASTRVM ALATVM: *Edimbourg.* Colania: *Coludi.*

§. 2. *Caledonij, quorum regionem inuaserunt postea Scoti, Pictorum domitores.*

CALEDONII PROPRIE DICTI. *Braid-Albin, Athol, Argile.* } Caledonia, *Dunkeledon.*

EPIDII. *Cantyr, Lorne, Loquabrie.* { Epidium Promontorium, *la pointe de Cantyr.*

CREONES pars *Skiraßin*, Comitatus in Rossia { Volsæ: *Foyles.*

CERONES pars *Skiraßin* Comitatus { Fluuius Itys: *la Brune.*

CARNOVANCÆ pars Occid. *Nauern.* { Orcas, seu Taruisium Promontorium, vulgò, *la pointe de Torfuty.*

CORNABII pars Oriental. *Nauern.* { Viruedrum Pro. *le Cap de Vrach, ou de Fero.* Beruuium Pro. *la pointe de Dunesby, ou de Boers.*

CARINI, seu CATINI, quorum nomen remanet in prouincia *Cathnés.*

MERTÆ *Suterland* { Vara æstuarium, *le Golphe de Taïn.*

CANTÆ pars Orientalis *Armanoth* in Rossiâ. { Littus Altum, hodie *Tarbart*, quæ vox *littus humile* sonat Britannicè.

LVGI pars Occidentalis *Armanoth.* { Tuesis æstuarium, *le Golphe de Murray, & le Lac & Fl. de Nessa.*

VACOMAGI *Murray* { Banatia, *Bean*, non *Badgenoth.*

TAXALI, seu TÆZALI *Bucquhay, & Marr.* { Deuana: *Aberdonne la vieille.* Tæ zalum Pro. *la pointe de Bucquhay*

VERNICONES *Fiffa, Perth, Anguis, Mernis.* { Orrhea, seu Orrea: *Forfair.* Alectum, aliter Taodunum: *Dunzee.*

CAPVT VI.

Minorum Britannicarum diuiſio.

§. 1. *Hibernia. Dicta eſt aliter Ierne, Iera, Iris & Britannia minor, vt præmonuimus & in ea numerantur ab Antiquis ſequentes populi.*

IBERNI, ſeu Vterini: pars *Corke* & *Deſmond.* — Iuernis: *Dunkeran.* / Iuernis Fluuius: *Maire*

GANGANI ſeu Concani *Kerry*, & pars *Lymmerik.* — Duris Fluuius: *Trayle.* / Sinei æſtuarium: *la Bouche de Sehenon.*

AVTERI: *Clare*, & pars *Galuuay*: *Letrim.* — Auſoba Fl. *la Beuche de Galuuay.*

NAGNATÆ *Slego*: *Maya*: *Roſcomam*: pars *Galuuay.* — Nagnata: *Slego*, aut *Maya.* / Bauium Fl. *Banny*, Vltoniæ & Connaciæ limes.

VENICNII pars *Dungall.* — Venicnium Prom. *la pointe de Kamez.* / Boreum Pro. *le Cap. Enis*: aliis *le Cap. S. Helene.* / Vidua Fl. *Dirg.*

DARNI pars Comitatus *Dungall.*

ROBOGDII pars Comitatus *Dungall*: *Tiron*: *Colrane*: *Antrim.* — Robogdium Pro. *Faire-Foreland.* / Argita Fl. *le Ban.* / Vinderius Fl. *la Baye de Knocfergus.* / Ricnea Inſ. ſeu Ricina & Riduna: *Raclynes.*

ERDINI *Cauon*: *Fermanach* — Riglis: *le Purgatoire S. Patrice.*

VOLVNTII *ough*: *Douune*: *Monagam*: *Armach.* — Iſanium Pro. *la pointe de S. Iean de Foreland.* / Dunum: *Douune.*

EBLANI vbi *Media* tota, & Comit. *Dublin*, & *Kildar.* — Eblana portus: *Dublin.* / Bubinda, ſeu Libinius Fl. *Libny.* / Labderus: fortè *Kildare.* / Macolicum quibuſdam *Mark*, aliis *Molingar.*

THVLE
ET ORCADES.
MARE
CHRONIVM
SEV
PIGRVM.
HYPERBOREVS
POMONIA
Solino pomana
Diutina vt vulgo malè creditur.
OCEANVS.
HYPER-
BOREVS
OCEA-
NVS.
EBVDÆ INS.
PARS.
OCEANVS DEVCALEDONIVS.
ALBIONIS
OCEANVS
OCCIDEN-
TALIS.
HIBERNI-
CVM
MARE.
MENAPII.
INSVLÆ
HIBERNIA
seu Britannia minor
cum aliq.ᵗ insulis.
MARE
VERGINIVM.

BRIGANTES, seu Birgantes *Kilkenny*: Comitatus *Regis*, & *Reginæ*. } Birgus Fl. *le Barouu.*

CORIVNDI pars *Caterlog.* { Rheba: nomen seruat in Castro ad Birgum.

CAVCI, maritima *Caterlog.* { Oneela Fl. *Dore.* Modona: *Slaue.*

MENAPII *Vexford.* { Menapia: *Vexford.* Hieron Pro. seu Sacrum: *la pointe de Karne.*

VODIÆ, seu VDIÆ *Tripary*: *Waterford*: partes *Kilkeny* & *Lymmerik.* { Suirus Fl. *Shuuor*; aut *Seuer.* Rhigia altera: *Lymmerik.*

LVCENI pars *Cork.* { Daurona Fl. *la More.* vrbs *Kork.*

VELABRI æstuaria *Desmond.* { Notium Prom. *la pointe de Myssen*, ou de *Biart.*

§. 2. *Minores Insulæ circa Albionem & Hiberniam. Paucæ illiusmodi ab Antiquis detectæ sunt; quoniam ad partem ferè Septentrionalem Albionis pertinebant, quæ à Romanis numquam seruari potuit, ob incolarum feritatem. Nominantur vulgò apud probatos auctores, quas hîc proponimus.*

MONA: *Angleseÿ*, Britannis *Man.*

MONA altera Plinio Menapia: Ptol. Monæda: Bedæ Menauia: *Man* Anglis: Britannis *Menauu*: & *Mon-eitha*, hoc est Mona remotior.

EBVDÆ Betoricæ Euoniæ; nunc *Hybrides*, aut *Occidentales.*
- ORIENTALIS: *Skie.*
- OCCIDENTALIS: *Leuues & Eust*, olim simul iunctæ.
- MALEOS, seu MELLA: *Mulla.*
- EPIDIVM: *Ila.*
- RICNEA de quâ in Robogdiis: *Raclynes.*
- GLOTTA: *Arren*, & *Bute*, æstu fractæ, & diuisæ.
- IONA: *Sura*, vel *Kolomkil.*

ORCADES *Isles d'Orknay.*
- POMONA: *Mainland.*
- OCETIS: *Hoy*, vel *Hethy.*
- DOMNA, seu DVMNA: *Faire.*

THVLE: *Scethland*, seu *Hethland*, nautis *Thylinsel.*

LIBER TERTIVS.

De Regno Maioris Britanniæ.

HOc nomine continetur quidquid Regionis à Iacobo filio Mariæ Stuartiæ, in vnum Imperium coniunctum est, qui quoniam hæreditario iure duo Regna possidebat Anglicum & Scoticum, quæ duo occupant insulam dictam olim magnam Britanniam, volebat ditionem suam Regnum maioris Britanniæ nuncupari, sed Angli reclamauere, ne nomen suum expungeretur ex Tabulis publicis, licèt vicini Principes hoc nomen libenter vsurparint. Eis adiungitur quoque Hiberniæ Regnum, de quibus Regnis pauca de more prænotanda sunt.

CAPVT PRIMVM.

Anglia.

DE eâ quinque quærenda, & excutienda incumbunt, antequam rem Geographicam aggrediamur.

§. 1. *Nomen Angliæ.*

DICTA est ab *Anglis* Germaniæ populis, qui cum *Iuttis*, atque *Saxonibus* à Vortigerne Britanniæ Rege euocati sunt, cùm Romani sub Valentiniano Iuniore, exinde legiones suas in Galliæ tutelam euocassent. Et ij quidem fortiter retudere Pictos & Scotos, sed paulò pòst, in hospites suos arma conuerterunt, eósque in Valliam compulerunt. Tum inter se Britanniam partiti vocarunt *Saxoniam transmarinam* vsque ad Egbertum, qui sub Carolo Magno militarat. Hic enim cùm à Saxonibus Occiduis electus fuisset in Regem reliqua regna in suam redegit potestatem; sed vt victis Anglis mollius iugum imponeret, voluit vt tota Regio tam victrix quàm victa *Englelond* appellaretur, vnde nomen *Angliæ* toti Regno impositum est.

§. 2. *Quantitas Angliæ.*

Longitudo eius excurrit à Promontorio Vinternonio, *Vintern* in Nortfolciâ, ad Bellerium, *la pointe de Cornoaille*, quæ distantia reuocata ad maiorem circulum reddit 400. M. P. Geometricorum, hoc est Anglicas communes circiter 317.

Latitudo à Prom. Dartio *Dart* ad Baruicum *Baruuic* Scotiæ limitem, ac proinde excurrit ad 350. M. P. seu Anglicas communes circiter 300.

De *Circuitu* non est facile statuere, ob crebra æstuaria, quibus lancinatur. De eo tamen si pingui mineruâ loqui voles, assignabis ei præterpropter 800. M. P.

§. 3. *Qualitas Angliæ.*

TOTA Regio humidior est, quare hyeme minus frigida, humore retundente frigus. In eâ vigesimo primo quoque anno pestilentia desæuit, ob æstum altiorem septimi cuiusque anni, qui post tertium septennium longè maximus est. Tum enim diutiùs stagnantes aquæ computrescunt, & pestem certissimam inducunt.

Vexantur etiam indigenæ à Coturnicibus segetes effodientibus.

Lupis caret Anglia, non ex Regionis naturâ, sed nobilium curâ, & venationibus: sed potissimùm quia aliàs scelerati, lupi capite, pœnam capitis redimere iussi, eos exterminarunt.

Oues econtrà hîc plurimæ, velleris exquisitissimi, sed caro minus sapida, quàm Gallicarum.

Equi denique velociſſimi hinc accersuntur Tolutarij vulgò *Guilledins* omnes castrati: non quòd Rex timeat ne ex iis proles suscipiatur, sed quia integri segnes sunt, aut minus expediti.

§. 4. *Lingua Anglorum.*

GERMANICA lingua vulgò *God* tria continet præcipua idiomata, seu primas Dialectos Teutonicam, Saxonicam, & Danicam, quæ iterum in secundarias dialectos diuiduntur, vt antè præ-

monuimus; Saxonica iterum distinguitur in Saxonicam propriè dictam, quâ Germanici Saxones vtuntur, Anglicam, & Scoticam. Anglica corrupta est additis aliquot vocibus Britannicis, imò & aliquot Francicis, ex quo Nortmanni in eâ insulâ rerum potiti sunt.

§. 5. *Mores Anglorum.*

MVLIERES hîc paulò liberiores esse dicuntur, & nihilominus castæ. Viri bellatores optimi, olim sagittarij nunc fistulatores certissimi, periculorum ad furorem vsque contemptores. Si tamen cibaria desint, nihil illis mollius. Naucleri experientissimi, & Turcis ipsis formidabiles, ideóque *Tyranni maris* appellantur. Apud eos parum durant bella ciuilia, quoniam illicò deuictæ partis Dux cæditur. In bellis contra exteros vbi de summâ rerum agitur vexillum explicant quod vulgò Standartum vocant *l'Estendart*: Est autem Standartum currus in quo malus summæ altitudinis in cuius apice crux ex cuius brachiis vexillum volitat. Nobiles ferè in agris degunt. Apud eos omnia bona primo-genito cedunt, cæteris amor fratris, & gratia relinquitur. Puerorum nobilium tutela ex Rege pendet, quæ vulgò alicui Aulico gratioso committitur, qui pupillo malignè necessaria suppeditat Latrones hîc, & Grassatores rarò in vitam desæuiunt. Domini in seruos acerbissimi creduntur Angli. Cætera quæ de iis sparguntur, conuicia potiùs censenda sunt, quàm morum obseruationes.

§. 6. *Politia Anglorum.*

VIX Angli Saxones ex ciuilibus bellis emerserant, cùm à Danis piratis Regio miserandum in modum deformata est. Porrò hi Dani aliquando victi, aliquando victores has prouincias vexauere vsque ad Eduardum Confessorem, sub quo summa tranquillitas parta est. Sed cùm hic sine liberis mortuus esset, multis hæreditatem prensantibus, vnâ victoriâ Guilielmus Nothus Nortmannorum Dux, cognomento Conquestor, hoc sibi regnum peperit, & ad suos in hanc vsque diem transmisit.

Porrò status hic videtur esse ex Monarchico, & Aristocratico temperatus. Multum enim hîc potest Pananglium *le Parlement*, &

sine eo Rex parùm, aut nihil potest. Regem suum *King* vocant, primogenitum eius *Principem* antonomasticωs, vel *Principem Valliæ*. Sequuntur Nobiles quorum aliqui Maiores, alij Minores. A maioribus, magni fit equester ordo Perisceliâis, *de la Iartiere*: de cuius ortu multa fabulosè iactantur. Post nobiles sequuntur Generosi, vulgò *Gentlemens*: hos excipiunt ciues meliùs municipes, *les Bourgeois*. Deinde plebeij, vnde suos aliàs Sagittarios legebant. Denique opifices. De Anglorum Tribunalibus legatur Camdenus in suâ Britanniâ.

CAPVT II.

Vallia.

LICET hæc iam vnita sit Angliæ, de ea tamen aliqua scitu digna notanda sunt.

§. 1. *Nomen Valliæ.*

CAMBRIAM aliter vocabant olim eam scriptores rerum Britannicarum à Cambro quodam Bruti filio. Et id quidem fabulosum, sed falsum etiam quod Angli à Cymbris hoc nomen deductum esse volunt. Cùm autem Angli Imperium huius insulæ sibi vindicassent, & infelices Britannos in partem occiduam insulæ compegissent, eos appellauere *Vvalik*, hoc est linguâ Saxonicâ *exteros*. Nisi malis eos nuncupasse Gallos, quoniam eos à Gallis oriundos putabant, quoniam videbant illis esse linguâ consonos.

§. 2. *Quantitas Valliæ.*

Longitudo cùm protendebatur ad Sabrinam, complectebatur 137. M. pas. videlicet à Prom. *S. Deuÿ* ad diuertigium Orientale *Sabrinæ*, in præsentia autem vix ad 100. M. P. maxima eius longitudo Geographica pertinet.

Latitudo eadem quæ olim nempe ab insula S. Baruchi, *S. Barry*, ad Promontorium Boreale Monæ *Angleſei*, 137. M. P.

§. 3.

§. 3. *Qualitas Valliæ.*

PARS eius Borealis si Monam excipias paulò sterilior est quæ ferè tota in montes assurgit, in quibusdam tamen locis fertilis redditur, abraso cespite atque combusto. Incolæ sese facilè tutantur, quoniam vallibus multis fracta regio, Montes adeò vicini vt ex eorum vertice pastores colloquantur, nec tamen nisi totâ die ab vnâ crepidine ad aliam perueniant. Equos alebat antea celebres, nunc paucos omninò emittit.

Australis pars fertilissima; laudantur eius canes pecoris, villarúmque custodes. Hinc oriundus Merlinus vates; itémque Arturius, in fabulis nominatissimi. Giraldus quoque sæpe laudatus à nobis, ab hac Regione Cambrensis dictus est.

§. 4. *Mores Vallorum.*

DE Vallorum moribus legantur Giraldus, Camdenus, & Speda, ex quibus pauca hæc decerpsimus.

1. Eorum curam vnam fuisse habere arma tersissima, equos bellatores vegetos & fortes.

2. Disertissimos naturâ extitisse.

3. In nuptiis de splendore familiæ fuisse sollicitos, de diuitiis nullo modo.

4. Apud eos fuisse turpissimum dentes habere nigros, ideóque illos identidem tersisse.

5. Musica instrumenta magno hîc fuisse in precio, potissimum apud Virgines.

6. Temperantes supra modum extitisse: de die nonnisi semel sumpsisse cibum, idque sub vesperam; iuncos eis culcitram, & stragula suffeciisse.

7. Viros aluisse barbam in superiore labro, reliquam rasisse.

Et hos quidem fuisse ritus constat veterum Vallorum. Ex quo autem paruerunt Anglis, dominorum induere mores. Hos tamen adhuc retinent. Magni faciunt natales suos, & familiæ splendorem in pannis iactitant. Literis addictissimi sunt, pluréque ex hâc vnâ gente doctores creantur, quàm ex reliquâ Angliâ. Cæterùm litibus intricandis, & expediendis habentur aptissimi.

§. 5. *Politia Valliæ.*

In ea partem insulæ compacti sese tutati sunt fortiter Britanni, & plerumque Anglos malè mulctarunt: adeò vt Offa Rex Merciorum eos à suis finibus prohibere coactus fuerit Vallo, cuius vestigia etiamnum videntur, & dicuntur vulgò *Claud-Offa*, hoc est *Fossa Offæ*.

Remansere ergo Valli sui iuris sub Regibus suis, atque Principibus vsque ad Henricum III. Angliæ Regem, cuius filius Eduardus primus *Valliæ Princeps* nominatus est. Eius enim auspiciis bellum Vallicum profligatum est, cæso Vallorum Principe Leolino, & hæc Regio Angliæ contributa; ita tamen vt seruaret leges suas, quæ demum regnante Elizabeta abrogatæ sunt, & earum loco Anglicæ subrogatæ, ita postulante Pananglio, cùm iam sub Henrico VIII. Monumethensis Comitatus à Vallia reuulsus esset, & Anglicis ditionibus annumeratus.

§. 6. *Lingua Vallorum.*

Lingva antiqua Britannica, in tres dissipata regiones Valliam, Cumbriam, Cornubiam, in duabus postremis ægrè constitit, in Vallia perdurat, & consistet nisi per Anglos steterit qui eam exterminare moliuntur.

CAPVT III.

Scotia.

De hoc Regno sex quoque consideranda offeruntur; Nomen, Quantitas, Qualitas, Lingua, Mores, Politia.

§. 1. *Nomen Scotiæ.*

Nvgantvr qui hoc nomen deducunt à filiâ Pharaonis, aut à Græco Σκότοι quod ex furto concepti sint, aut voce Saxonicâ *Scot* quæ aceruum sonat, quod ex multis populis concreti sint: Nam ita dicti sunt à voce *Scutten* quæ *Scytham* significat, quia mo-

ribus & origine Scythæ erant. Vnde in versione Anglicâ Orosij per Regem Afredum, semper pro Scotis legitur *Scythan*, quoniam voces illæ omonymæ. Dicta est item *Alban* & *Albain*, non ab Albano illo filio Bruti fabulosi, sed quasi *Allabany* voce antiquâ Scoticâ, hoc est, altera Hibernia, ob rationem infrà proponendam, cap. 4 §. 1.

§. 2. *Quantitas Scotiæ.*

Latitudo eius desumitur ab vrbe Leucopibia *Vvithern*, ad Promontorium Orcada *Torfuti*, ac proinde excurrit ad 220. M. P. hoc est ferè centum Leucas Scoticas.

Longitudo autem, seclusis insulis, ducitur ex Promontorio *Bucquay-nesse* ad *Ardemouth-Head*; quæ distantia ad maiorem circulum reuocata dat 200. P. M. seu circiter 90. Leucas Scoticas.

De *Circuitu* nihil statui potest, ob creberrima æstuaria.

§. 3. *Qualitas Scotiæ.*

Regio tota frigidior, frigus tamen vaporibus existentibus ab æstuariis, atque paludibus infringitur. Hîc nascitur nobile hordeum ex quo ceruisia coquitur paris cum vino acrimoniæ. Lupi hîc ferocissimi, & nisi obstarent generosi canes tota regio periclitaretur. Ceruos innumeros alit, quorum audio in vnâ venatione publicâ nobilium 1000. vel 1500. iugulari. In syluâ Caledoniâ Boues Syluestres candidi, leonum instar, iubati; sed omninò iam pauci, ob crebras nobilium venationes. Habent hoc singulare quod nunquam attingunt herbam quam homo tractarit, aut calcauerit.

Dat hæc Regio ferrum, plumbum, sulphur, argentum, lazurum, lanam exquisitissimam: imò etiam electrum, seu succinum in grandioribus massis ad partem Orientalem collectum.

§. 4. *Lingua Scotorum.*

Hic duplex lingua, *alia* eorum qui degunt in cultioribus locis, hæcque dialectus Saxonica est de quâ diximus in Anglia: *altera* est Scotorum syluestrium qui degunt in montibus, hæcque Hi-

bernica planè, eóque creditur à primis Scotis delata, de quâ postea agemus in Hiberniâ.

§. 5. *Mores Scotorum.*

PAVCA hæc ex Boethij obseruationibus decerpsimus.

Victus. Carnes semicoctas comedunt, aiunt enim in iis plus esse succi. Massam ex farinâ, butyro, caseo conflatam, duratámque ferebant ad bellum, quam subinde lingebant. Helluones apud eos aquis submergebantur. Quæ mulier infantem suum alere non posset adulterij incurrebat notam.

Potus. In castris tantùm licebat iis aquam bibere. Domi potionis genus conficiebant, quod aquam viuam nuncupabant, ex thymo, mentâ, anisо, herbisque patriis eliquatis.

Vestes. Semper capite nudo incedebant, quare apud eos nemo caluus: nudis ferè pedibus ambulabant; si calceos induerent, eos madefaciebant: lectum eis præbebat scamnum, aut pauimentum. Chlamydem tantùm hyeme adhibebant, eámque adstrictiorem.

Bellum. Omnia suis humeris ad bellum portabant. Arma erant galea, lorica, clypeus ex ferro, aut corio: postremis temporibus & sclopus, quo vt & gladio si quis carere deprehendebatur, loris cædebatur. Nobilissimi primi in acie stabant, si quis se subduxisset è castris à quouis impunè necabatur. Dissipabantur facilè, sicut & facilè reuocabantur ad signa. Nihil ex insidiis, omnia aperto marte gerebant. Mulier nisi ferret vterum, maritum ad castra sequebatur.

Et hæc quidem de antiquis Scotis; nam ex Gallorum & Anglorum commercio, iam politiores effecti sunt.

§. 6. *Politia Scotorum.*

IN Scotiam appulere Scythæ, quidquid refragentur Scaliger, & Buchananus, frustra hunc Senecæ versum distorquentes,

Et cæruleos Scotobrigantas,

vbi vulgò legitur *Scuta Brigantas.* Sed vnde venerunt illi Scythæ? Aliqui illos accersunt ex Hispaniâ, vnde expulsos aiunt per Constantinum Magnum, idque ex Alphonsi Chronico conantur erue-

re. Alij ex Gothiâ, quæ tum Scythia dicebatur, vt colligitur ex lib. 2. Procopij, de bello Goth. Quidquid sit Hiberniam primò subierunt: exinde transierunt in partem Septentrionalem Britanniæ, vbi iuncti Pictis grauissima bella gessere cum Romanis, & Britannis cultioribus. Picti autem videntur indigenæ fuisse, & hoc accepisse nomen à corporibus *Pictis Glasto*, quod eruditè Camdenus probat. Hi autem Picti occupabant partem Meridionalem præsentis Scotiæ, cùm Scoti Borealem incolerent. Sed cùm Scotorum copiæ subinde nouæ ex Hiberniâ transmitterent, tandem exterminati sunt Picti regnante apud eos Kenneto filio Alpini.

Dicuntur autem Scoti semper paruisse Regibus suis, qui à Fergusio I. ad Iacobum Mariæ Stuartiæ filium CVII. à Buchanano numerantur. Regnum ad primogenitum Regis demortui deuoluitur, qui dicitur *Rosayæ Dux*. Rex magni aliquid gerere nequit inconsulto *Panscotio*, seu *Parlamento*. Tutelam ipse gerit Nobilium, filiorum ad annum 21. filiarum ad 14. & tum eorum bona fisco addicuntur, quod tutelæ genus *Vardam* vocant, nos *la garde noble*. *Panscotium* autem constat ex *Ecclesiasticis*, hoc est Episcopis, Abbatibus, Prioribus; *Dominis temporalibus* scilicet, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vice-Comitibus, & Baronibus; denique ex *delegatis ciuitatum*. Vnicum hîc iustitiæ forum, vulgò *The-Sessions*.

CAPVT IV.

Hibernia.

EADEM quoque hîc, quæ in Scotiâ consideranda sunt.

§. 1. *Nomen Hiberniæ.*

EAM Britanni *Yuerdon* appellant, Angli *Ireland*, indigenæ *Erin*: Apud Poëtas Hibernicos & fabulosos historiarum scriptores *Banny* dicitur, vnde facta vox *Allabanny*, *altera Hibernia*, quod nomen concessum esse Scotiæ suprà vidimus. Quod autem *Zephyri Regnum* eam Giraldus dixit, poëticè locutus est.

§. 2. *Quantitas Hiberniæ.*

NON consentiunt inter se Giraldus, & Camdenus, de eius extensione, & vterque forsitan aberrat à vero.

Latitudo Geographica sumitur ab extremâ insulâ *Malin* in Septentrione ad Prom. *Missen*, continétque 260. Millia Pas. seu Leucas Hibernicas 195. circiter.

Longitudo Geographica duci debet à Promontorio *Karne* in Vexfordiâ ad portum seu Prom. *Feriteri* in Desmoniâ, quæ distantia ad maiorem circulum reuocata dat 190. millia Passuum, hoc est, præter propter Hibernicas Leucas 142.

Addidi hanc vocem, *Geographica*, quia contrario modo sumi potest longitudo & latitudo, videlicet pro parte extensiore, & contractiore.

De *Circuitu* nihil statui potest, ob crebra æstuaria quibus hæc insula suffoditur.

§. 3. *Qualitas Hiberniæ.*

TOTA Regio humidior, vbique fontibus scatens, ideóque minus frigida ob vapores. Hæc autem humiditas efficit, vt indigenæ expediti sint ob neruorum mollitiem.

Regio est lini imprimis ferax, itémque lanæ, quæ bis in anno pecori demitur. Dat etiam equos nobiles tolutarios, quos Angli vocant *Hobies*, sed extra Hiberniam, & Angliam vix durant, quoniam vngulæ mollioris sunt. Sufficit & canes Anglicis maiores & fortiores, vulgò *Greyhouds*, item & Accipitres in Angliâ laudatissimos. Cætera ex miraculis naturæ colliges, ad calcem huius libri.

§. 4. *Lingua Hibernorum.*

PROPRIVM idioma habent Hiberni, vnum ex septem minus præcipuis Europæ, quo etiam vtuntur Scoti Montani, & Syluestres. Vtrum autem Scoti hoc intulerint, an indidem hauserint, nemo asserere potest.

Ex quo Angli in Hiberniam colonias immisere plerique loquuntur Anglicè, & nobiles ferè omnes bilingues sunt.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 5. *Mores Hibernorum.*

VICTVS. Carniuori sunt forè omnes, ideóque laborant plerumque cruditate, cui malo medentur aquâ viuâ, eáque potentissimâ. Accumbunt in lectulis vbi edunt miro cum silentio. Mater numquam filium nutrit, sed dat eum nutrici atque nutricio, qui paris sunt apud alumnum cum patre, & matre æstimationis. Item collactanei se magis diligunt quàm fratres. Cùm ægrotat alumnus ex vltimis finibus Hiberniæ Nutricius aduolabit.

Vestes. Vtuntur ferè iis variegatis. Flauum colorem plurimi faciunt; vnde qui flauo sunt capillo comam nutrire solent ad ostentationem.

Nuptiæ. Apud eos præproperæ, virgo enim quandoque nubit anno decimo. Statim ac puer nascitur ei nomen imponitur, sed numquam patris, id enim ominosum credunt. Nominibus Magnatum & nobilium præfigitur littera O.

Artes. Apud illos raræ, fermè enim inertes, earum loco artem furandi exercent. Cùm manè exeunt domo furta sua Deo commendant optántque incidere in diuitem, quem spoliare possint. Quod intellige de exteris: nam inter se furta puniunt, & habent homunciones vili mercede conductos, qui diligenter fures inuestigent.

Funera. Cùm quis morti proximus accersuntur præficæ quæ moribundi animam retineant. Vbi animam efflauit tota domus lamentis perstrepit, liberi, & coniux more fanaticorum vlulant. Ex bonis defuncti plus aufert, qui potentior est, & sæpe patruus nepotes hæreditate fraudat.

Bella. Quatuor habent militum genera: primum est Equitum, quorum equus dum conscenditur inclinat caput, Ephippia more Clitellarum pendent. Secundum peditum Statariorum qui iurant se numquam pugnam detrectaturos; eos vocant *Geleglasios.* Tertium leuis armaturæ, quos nominant *Karnos.* Quartum est Cursorum, *Daltinos* appellant. Vox militaris est *Pharo, Pharo.* Vtuntur autem fistulâ pro tubâ.

§. 6. *Politia Hibernorum.*

CERTVM putat Camdenus à Britannis occupatam primò Hi-

berniam, idque multis demonstrare nititur. Certissimum autem præcipitante iam Rom. Imperio Scotos siue Scythas, vel ex Hispania, vel ex Germania in eam appulisse. Apage enim hinc Cæsaream Noëmi neptem, & Scotam filiam Pharaonis Regis Ægypti; itémque Iberum, & Hermionem Hispanos, vt fabulas historiis indignas.

Quinam autem Reges hîc primùm imperarint non est facile dicere, ob fabellas quibus Historia implicita est. Sed paulò ante Carolum Magnum Noruegi, seu Nortmanni eâ potiti sunt, quibus exterminatis per indigenas succesſere Ostmanni qui insulam in quatuor Regna partiti sunt vsque ad Rothericum Regem Connaciæ, qui sibi totius insulæ arrogauit imperium. Sed Dermicius ab eo in Angliam eiectus viam Anglis in Hiberniam strauit, à quibus restitutus est in Regnum per Comitem Penbrokiæ socerum suum. Verùm paulò pòst Henricus II. in Hiberniam transiit in quem Rothericus, & ordines, annuente Hadriano Pontifice, ius Regni transmisere, & exinde Reges Angliæ *Domini* Hiberniæ dicti sunt vsque ad Henricum VIII. qui in Comitiis Hibernicis Rex declaratus est, quia nomen *Domini* seditiosis quibusdam displicebat. Exinde verò insula administrata est per Proregem qui antè Custos, & Conseruator Hiberniæ dicebatur. Hîc tamen perdurant aliqui Principes Hibernici exleges planè, habéntque præfectos inferioris notæ à quibus iuuantur. Viuunt in arcibus oblitis luto, & mutuis cladibus atque grassationibus sese conficiunt.

CAPVT QVINTVM.

Angliæ diuisio.

§. 1. *Regnum Cantij*, le Comté de Kent.

CANTVARIA: *Cantorbery*, vel *Cantorbie*, ad Fl. Sturam: *Stoure.*
Roffa: *Rocheſter* ad Fl. Meduueagum, *Medway.*
Douera: *Douure*, ad Fretum Gallicum, *le pas de Calais.*
Sanduicus: *Sanduuyk*, portus non incelebris.
Hide: *Hyde*, portus vnus ex portubus Thalassiarchæ commissis.
Darentus:: *Dartfort*, seu *Darenfort*, ad Fl. cognominem.

Gra-

Graueſenda: *Graueſend*, in peninſulâ *Ho*, inter fluuios Tameſin, & Meduueagum.

3. Inſulæ.
- *Oxney* quam efficit Fl. Rotherus, *Rother*.
- Ouium inſula: *Sheepey* quam format Fl. *Meduuay*.
- Thanatos: *Thanet* quam circumluit Stura Fl. *la Stoure*.

§. 2. *Regnum Suſſexiæ.*

SVRRIA *Comté de Surrey, ou Sutrey.*
- RICHMONDIA: *Richemonde*, ad Tameſin Fl.
- *Nonſuch*, ſeu *None-ſuch*, quaſi nulli ſecundum, Palatium Regis.
- *Woodcote* nemus, de quo ſæpe in Anglicâ Hiſtoriâ.
- Cradina: *Croydon*, Palatium Archiepiſ. Cantuarienſis.
- Filicetum: *Farnham*, vbi olim Dani ab Alfredo Rege fugati.

SVSSEXIA propriè dicta, *le Comté de Suſſex.*
- CICESTRIA: *Chicheſter*, Saxonicè *Ciſſaceanſter* à Rege Ciſſâ.
- Inſ. Vitulorum Marinorum, *Selſey*, vbi vrbis magnæ cadauer.
- Aruntina: *Arondel*, ad Fl. Aruntem, *Arun*.
- Cimeni portus: *Storeham*, olim *Cimenshore*.
- Leſua: *Leuues*, à paſcuis dicta, celebris ex prælio.
- Peuẽſea: *Pemſey*, ad quã appulit Guilielmus Neuſtrius.
- Haſtinga: *Haſtings*, à celeritate ſic dicta, quoniam hîc diligentiſſimè Guilielmus caſtrum excitauit.
- Ripa: *Rhie*, ad oſtia Rotheri, *Rother*.

§. 3. *Regnum Eſſexiæ.*

ESSEXIÆ Comit. *d'Eſſex.*
- COLCESTRIA: *Colceſtre* ad Fl. *Colne*, quibuſdam S. Helenæ patria.
- Malodunum: *Maldon*, vrbs ampla fuiſſe videtur.
- Valdenum: *Valden*, ſeu *Safron-Valden* à croco.
- Hareuichum: *Hareuich* ad oſtium Fl. *Sturi*.
- Coggeacum: *Coggeac* ad Fl. *Froshuuel*, aliter *Blakuater*, ſeu Aqua nigra.
- Chelmerus: *Chelmford*, & *Chensford*, ad Fl. *Chelmer*.
- Berecinga: *Berching*, ad Fl. *Rhodon*.

BRITANNICI REGNI DIVISIO GENERALIS.

REGNVM ANGLIÆ.
- ANGLIA VERA antea LOEGRIA vbi regna
  - CANTII, *le Royaume de Kent.*
  - SVSSEXIÆ, *des Saxons Meridionaux.*
  - NORTHVMBRIÆ, *de Northumbeland, ou des Anglois Septentrionaux.*
  - VESTSEXIÆ, *des Saxons Occidentaux.*
  - ESSEXIÆ, *des Saxons Orientaux.*
  - EASTANGLIÆ, *des Anglois Orientaux.*
  - MERCIÆ, *des Merciës, ou Anglois Mediterranées.*
- VALLIA antea CAMBRIA.
  - BOREALIS, *Nortvalles.*
  - AVSTRALIS, *Sudvalles.*

REGNVM SCOTIÆ.
- SCOTIA.
  - CISTAANA, *au deçà du Tay, ou Meridionale.*
  - TRANSTAANA, *au delà du Tay, ou Septentrionale.*
- INSVLÆ.
  - OCCIDENTALES *les Hybrides.*
  - SEPTENTRIONALES *les Isles d'Orkneye de Schetland.*

REGNVM HIBERNIÆ seu DOMINIVM.
- MOMONIA, *Mounſter.*
- LAGENIA, *Leinſter.*
- Vnde decerpta MEDIA *Meath* quinta pars dicta.
- VLTONIA, *Vlſter.*
- CONNACIA *Connaugth.*

MARIA quibus hæ Inſulæ alluuntur.
- A Septentrione DEVCALEDONIVM, *The-Deucalidon.*
- Ab Oriente GERMANICVM, *la Mer d'Alemagne.*
- A Meridie BRITANNICVM, *la Manche.*
- Ab Occidente
  - VERGINIVM, *le Canal de S. George, ſeu de Fariſi.*
  - OCCIDENTALE, *la Mer du Ponant.*

MIDDESEXIÆ Comit. *Middesex.*

- LONDINVM: *Londres*, primaria totius regni vrbs ampliſſima, & cultiſſima.
- Veſtmonaſterium: *Vveſtminſter*, Abbatia S. Petri ditiſſima.
- Stana: *Stanes*, vbi ponte ſublicio iungitur Tameſis.
- Haptoncurtium: *Haptoncourt*, à Volſæo Cardinali excitatum palatium planè Regium.

§. 4. *Regnum Eaſtangliæ.*

SVFFOLCIA *Comté de Suffolk.*

- GIPPEVICVM: *Ipſuuik* ad Fl. *Gipping*, ſeu *Oruuel.*
- Vulpetum: *Vulpet*, ad Fl. *Gipping*.
- Clara: *Clare*, ad Fl. Sturam, *Stoure.*
- Fanum S. Edmundi: *Edmund-Bury*, à S. Edmundo Martyre à Danis cæſo.
- Orefordia: *Orford*, ad oſtium Fl. Ori.
- Dunmocha: *Dunuich*, olim vrbs Epiſcopalis.

NORFOLCIA *Comté de Nortfolk.*

- NORVICVM: *Noruik*, ad Fl. Garienem, *Yer.*
- Linũ Regiũ: *King-linne*; cui adiacet Linum Epiſcopi.
- Caſtera: *Caſter*, magnæ vrbis reliquiæ.
- Garmuthum: *Yermouth* ad Fl. *Yer*, vrbs munitiſſima.
- Theofordia, ſeu Vadum Theti: *Thet-fort*, olim Epiſcopalis à Danis diruta.

CANTABRIGIA *Comté de Cãbridge.*

- CANTABRIGIA: Cambridge ad Fl. Camum, ſeu Grontem, *Grant.*
- Elia: *Ely*, ad Fl. *Grant*, in inſulâ cognomine.
- Viſlikum: *Viſlik*, in aliâ inſulâ perferaci.
- *Thegreat-Fens*, campi hodie inundati dicuntur. Fluuij Camus *Grant*, Vſa *Ouſe*, Cænus *Cain*, à quibus extitit illa inundatio an. 1619. & 1620.

§. 5. *Regnum Merciæ, ſeu Mediterraneorum Anglorum.*

HONTINGDONIA *Hontington.*

- HONTINGEDONIA: *Hontington*, ad Fl. Vſam, *Ouſe.*
- Fanum S. Yuonis: *S. Yues*, antea *Slepe*, à S. Yuone Perſâ Epiſcopo.
- Fanum S. Neothi: *S. Neot*, aut *S. Needes*, qui indigenas ad fidem excoluit.

LE ROYAVME
DE LA GRANDE
BRETAIGNE.
LOCEAN
SEPTEN:
TRIO:
NAL
ISLES
DE
SCHET
LAND
ORCADES I.
LOCEAN
OCCI:
DEN:
TAL
LA MER
GER:
MANI:
QVE
LA
MER
DIR:
LAN
DE
LA MANCHE
PAS
DE CALAIS
Les Sorlingues I
Caleberg
Neufchastel
Dunkeran
Pembrok
Lancaster
Douglas
Dublin
Vexfort
Dundée
Aberdon
Cathnes
Tarbart
Roua
Schem
Colle
Neuport
Calais
Lundstouu
Dorcester
Vigni I.
Chichester
Salesbury
Lundres
la Famise Fl.
Umber Fl.
Hull
Durham
Richemont
Beaumaris
Mötgomery
Brenok
Sauern
Vele
Exceester
Kingstoune
Clare
Kilmore
Limmor
Vaterford
Kingstoune
Queenstoune
Kinsale
Kee
Slego
Straban
Cofrane
Knocfergus
Clenshu
Ustion
Dufrois
Pemblis
Bauik
Sterlin
Aberdeen
Forde
Aberneth
Edenbourg
Port
Beau
Bauis
Chanourt
Tarbart
Roua
Schem
Colle
Vell
Vust
Feltar
Kenies
Bressa
Noss
Monsa
Faire

MIDDESEXIÆ Comit. *Middesex.*

- LONDINVM: *Londres*, primaria totius regni vrbs ampliſſima, & cultiſſima.
- Veſtmonaſterium: *Vveſtminſter*, Abbatia S. Petri ditiſſima.
- Stana: *Stanes*, vbi ponte ſublicio iungitur Tameſis.
- Haptoncurtium: *Haptoncourt*, à Volſæo Cardinali excitatum palatium planè Regium.

§. 4. *Regnum Eaſtangliæ.*

SVFFOLCIA *Comté de Suffolk.*

- GIPPEVICVM: *Ipſuuik* ad Fl. *Gipping*, ſeu *Oruuel.*
- Vulpetum: *Vulpet*, ad Fl. *Gipping*.
- Clara: *Clare*, ad Fl. Sturam, *Stoure.*
- Fanum S. Edmundi: *Edmund-Bury*, à S. Edmundo Martyre à Danis cæſo.
- Orefordia: *Orford*, ad oſtium Fl. Ori.
- Dunmocha: *Dunuich*, olim vrbs Epiſcopalis.

NORFOLCIA *Comté de Nortfolk.*

- NORVICVM: *Noruik*, ad Fl. Garienem, *Yer.*
- Linũ Regiũ: *King-linne*; cui adiacet Linum Epiſcopi.
- Caſtera: *Caſter*, magnæ vrbis reliquiæ.
- Garmuthum: *Yermouth* ad Fl. *Yer*, vrbs munitiſſima.
- Theofordia, ſeu Vadum Theti: *Thet-fort*, olim Epiſcopalis à Danis diruta.

CANTABRIGIA *Comté de Cãbridge.*

- CANTABRIGIA: Cambridge ad Fl. Camum, ſeu Grontem, *Grant.*
- Elia: *Ely*, ad Fl. *Grant*, in inſulâ cognomine.
- Viſlikum: *Viſlik*, in aliâ inſulâ perferaci.
- *Thegreat-Fens*, campi hodie inundati dicuntur. Fluuij Camus *Grant*, Vſa *Ouſe*, Cænus *Cain*, à quibus extitit illa inundatio an. 1619. & 1620.

§. 5. *Regnum Merciæ, ſeu Mediterraneorum Anglorum.*

HONTINGDONIA *Hontington.*

- HONTINGEDONIA: *Hontington*, ad Fl. Vſam, *Ouſe.*
- Fanum S. Yuonis: *S. Yues*, antea *Slepe*, à S. Yuone Perſâ Epiſcopo.
- Fanum S. Neothi: *S. Neot*, aut *S. Needes*, qui indigenas ad fidem excoluit.

BEDFORDIA *Bedfort.*
- BEDFORDIA: *Bedford*, ad Fl. Vſam, celebris victoriâ Merciorum in Britannos.
- Duniſtabulum: *Dunſtable*, Caſtrum ad latrones compeſcendos, quorum præcipuus Dunus.

HERTFORDIA *Hertfort.*
- HERVDFORDIA, & Hertfordia: *Hertfort*, ſeu *Hartford*, ad Fl. Læam.
- Fanum Sancti Albani: *S. Albans*, Abbatia celebris.

BVKINGAMIA *Bukingam.*
- BVKINGAMIA: *Bukingam*, ad Fl. Vſam, ſeu Iſim, alterum.
- Colebrocia: *Colbroke*, ad Fl. *Colne.*
- Ægleſburgus: *Ailesbury*, ad Fl. Tamam.

OXENFORDIA *Oxford.*
- OXONIVM: *Oxford*, ad Conflu. Cheruelli & Iſis, ſeu Vſæ.
- Dorcinia, ſeu Dorceſtria: *Dorceſter*, ad Fl. Tamam.
- Baranbynga: *Bambyri*, ad Fl. Cheruelum, *Keruell.*

NORTHANTONIA *Northãptõ.*
- NORTHANTONIA: *Northampton*, ad Fl. Anſonam, *Anfandon.*
- Petriburgus, ſeu Petropolis: *Peterburg*, ad Fl. *Nen.*
- Burgleia: *Burgley*, ad Fl. Vellandum, *Vveolod.*

ROTELANDIA *Rutland.*
- OCHAMVM: *Okam*, ad Fl. *Vvash*, ſeu *Guuaſt.*
- Vppinghamum: *Vppingham*, quibuſdam primaria Comitatus.

LICESTRIA *Comté de Leiceſter.*
- LEGECESTRIA, ſeu Leogora: *Leiceſter*, ad Fl. Soarum, *Sorell.*
- Lutteruortiũ: *Lutteruuorth*, cuius Parochus Vicleffus.
- Liegenburgus: *Loughborouu*, ad Fl. Soarum.

VARVICENSIS Com. vel pagus, *le Comté ou pays de Vvaruik.*
- VARVICVM: *Vvaruik*, ad Fl. Auonem, *Auon.*
- Couentria: *Couentré*, à Conuentu Cœnobitarum.
- Rugbium: *Rugby*, vrbecula diues.
- Suttonium: *Sutton-Colfiel*, Patria Io. Volſey.

GLOCESTRIA *Comté de Gloceſtre.*
- GLOVERNIA, ſeu GLOCESTRIA: *Gloceſter*, ad Sabrinam, *Sauuern.*
- Sylua Danica: *la Foreſt de Deane.*
- Circeſtria: *Circeſter*, ad Fl. Corinum, *Churne.*
- Theoci Curia: *Teuukesbury*, ad Conſl. Auonæ & Sabrinæ.

HEREFORDIA *Hereford.*
- HEREFORDIA: *Hereford*, ad Fl. Vagam *Vvy*, vel *Guuy.*
- Leonis Monaſterium: *Lemſter*, ad Fl. Logum, *Lug.*

VIGORNIA *Comté de Vorceſtre.*
- VIGORNIA: *Vorceſter*, ad Fl. Sabrinam.
- Belli-locus: *Beauudley*, in Sylua Viriana, *Vvyre.*
- Drutuichum: *Droituuich*, ad Fl. Saluarpum, *Saluarp.* prope ſyluam *Ferkenham*, vbi tres fontes ſalſi.

STAFFORDIA *Comté de Stafford.*
- STAFFORDIA: *Stafford*, ad Fl. Souum, *Souu.*
- Lichefeldia: *Lichfiel*, hoc eſt cadauerum campus, SS. videlicet, qui hîc ſepulti.
- Tamauordina: *Tameuuorth*, ad Fl. Tamam.

SALOPIA *Comté de Shreuusbury.*
- SALOPIA: *Shreuusbury*, ad Sabrinum Fl.
- Crux Oſuualdi: *Oſueſtre*, vel *Oſualdſtre.*
- Morſi-Burgus: *Brignorth*, ſeu *Brig-morſe*, ad Sabrinam.
- Dinanum: *Ludlouu*, ad Fl. Temdum, *Teſidiauc.*

GESTRIA *Comté de Cheſter.*
- CESTRIA: *Cheſter*, inter æſtuaria duo *Mosée*, & *Dée.*
- Nortuicum, ſeu ſalina nigra: *Nortuik*, ad Fl. *Vener.*
- Midleuikum: *Midleuik*, ad Fl. *Vener.*
- Nantuicum, ſeu Salalbanus ad Fl. *Vener: Nantuik.*
- Congletonium: *Congleton*, ad Fl. Danum, *Dan.*

DARBIA *Comté de Darby.*
- DARBIA: *Darby*, ad Fl. Deruentrionem, *Deruent.*
- Buxtona: *Bakeuell*, ad Fl. *Vvie*, iuxta quam aquæ calidæ à quibus nomen habet.

NOTTINGAMIA *Nottingam.*
- NOTTINGAMIA: *Nottingam* ad *Trentam* Fl.
- Litleboruuium: *Littlebrough* ad Trentam.
- Vorkenſopia: *Vvorkſop*, ad Fl. Idelam, *Idle.*

LINDISSIA
- LINDECOLLINVM: *Lincolne*, ad Fl. Vithamem *Vitham.*
- Geneſboruuia: *Genesboroun*, ad Trentam.

COLNIA *le Comté de Lincolne.*
- *le pays de Lindsey.*
  - Grimiburgus: *Grimsby.*
  - Thongum: *Caster*, seu *Tong-Caster.*
  - Salsfletum: *Salsflet*, ad principium æstuarij Abi, vulgò *Vmber.*
- CHESTEVENA *le pays de Kesteuen.*
  - Stanfordia: *Stanford*, ad Fluuium Vellandum.
  - Burna: *Burne*, vbi inauguratus est Rex Edmundus.
- HOLLANDIA, seu HOILANDIA, *le pays d'Hollande, ou d'Hoilland.*
  - SVPERIOR
    - Fanum S. Bartolphi: *S. Boston* ad aliud Vithamæ ostium.
  - INFERIOR
    - Croulandia: *Crouland*, hoc est terra cruda.
    - Spaldinga: *Spalding*, vbi olim multi riuuli; eò vsque labes anni 1619. ferè pertinuit.

§. 6. *Regnum Nortumbriæ, seu Nortumberlandiæ, seu Anglorum Septentrionalium.*

EBORACENSIS COMITATVS
- PARS OCCIDENTALIS *Vvest-Riding.*
  - EBORACVM: *Yorch*, ad Fl. Vrum *Ouse.*
  - Sacri capilli: *Halifax*, ad Fl. *Calder.*
  - Fanum S. Albani: *Almond-Bury.*
  - Danocastria: *Dancaster*, ad Fl. Danum, *Dan.*
  - Otlea: *Otley*, ad Fl. Verfum, *Verf.*
  - Huriponium: *Rippon*, ad Fl. Vrum.
  - Gnaresburgum: *Gnarsborrouu*, ad Fl. Nidum, *Nid.*
- PARS ORIENTALIS *East-Riding.*
  - Kintonium ad Hullum: *Hull*, ad Fl. *Hull.*
  - Petrouina: *Patrington*, ad Abum æstuarium.
  - Beuerlicum: *Beuerlik*, vbi Asylum.
  - Headonia: *Headon*, portus nunc obductus.
- PARS BOREATA
  - CLIVELANDIA *le pays de Cliuelād ou Blakamoye.*
    - Scarburgum: *Scarborough*, ad quod pelamidum piscatio.
    - Sinus Phari: *Vutby*, vel Streaneshale.
    - Gisburgum: *Gisbourg*, Monasterium.
    - Picqueringa: *Piquering*, Ducis Lancastrensis patrimonium.

TATVS

LAVRAYE ANGLETERRE DICTE AVITREMET
LOEGRIE.
PARTIE DE COSSE
MER D'ALLE: MAIGNE
LA MANCHE
PAS DE CALAIS
PICARDIE
Barwik
Holy Isle
Farne Isle
Newcastel
Durefme
Hartlepole
Scarbroug
Suerby
Patrington
Humber R.
Yermouth
Yaſton
Dubricke
Orforde
Baruik
Calais
Boulongne
Crotoy
S. Valery
Abbeuille
Vvight Isle
Portſmouth
Newport
Arundel
Chicheſter
Pulborough
Haſtings
Penſhurſt
Rochester
Canterbery
Douure
Dorcester
Exceſter
Glocester
Briſtol
Malmeſbury
Marlingeſborow
Bathe
Ameſbury
Vilton
Southam
Vincheſter
Petuerel
Reding
Abingdon
Oxford
Buckingham
Northampton
Leiceſter
Lichfield
Stafford
Stanford
Lincolne
Caſtor
Grantham
Boſton
Lincolne
Yorke
Beuerley
Hull
Vrſton
Malton
Richemond
Darlington
Durham
Newcaſtel
Morgath
Almouth
Tuede R.
Carliſle
Lancaſter
Preſton
Manchester
Leirpole
Chester
Nantwich
Shrewſbury
Worceſter
Glocester
Hereford
Ludlow
Bridgenorth
Litchfield
Coventry
Warwick
Leiceſter
Northampton
Buckingham
Bedford
Dunſtable
Cambridge
Ely
Huntingdon
Peterborough
Stamford
Norwich
Yarmouth
Caſtor
Clare
Bury
Ipſwich
Colcheſter
Maldon
Chelmsford
Barking
Eſſex
Kent
Suſſex
Surrey
Hampſhire
Berkſhire
Oxfordſhire
Northamptonſhire
Leiceſterſhire
Rutlandſhire
Lincolnſhire
Yorkſhire
Weſtmerland
Cumberland
Northumberland
Biſhoprick of Durham
Cheſhire
Lancaſhire
Darbyſhire
Staffordſhire
Shropſhire
Herefordſhire
Worceſterſhire
Glocesterſhire
Monmouthſhire
Wiltſhire
Somerſetſhire
Dorcetſhire
Devonſhire
Cornwall
Norfolk
Suffolk
Eſſex
Middleſex
Hertfordſhire
Buckinghamſhire
Bedfordſhire
Cambridgeſhire
Huntingdonſhire
Northamptonſhire
Leiceſterſhire
Rutlandſhire
Lincolnſhire
Yorkſhire
Weſtmerland
Cumberland
Northumberland
Biſhoprick of Durham
Cheſhire
Lancaſhire
Darbyſhire
Staffordſhire
Shropſhire
Herefordſhire
Worceſterſhire
Glocesterſhire
Monmouthſhire
Wiltſhire
Somerſetſhire
Dorcetſhire
Devonſhire
Cornwall
Norfolk
Suffolk
Eſſex
Middleſex
Hertfordſhire
Buckinghamſhire
Bedfordſhire
Cambridgeſhire
Huntingdonſhire

COLNIA *le Comté de Lincolne.*
- *le pays de Lindsey.*
  - Grimiburgus: *Grimsby.*
  - Thongum: *Caster*, seu *Tong-Caster.*
  - Salsfletum: *Salsflet*, ad principium æstuarij Abi, vulgò *Vmber.*
- CHESTEVENA *le pays de Kesteuen.*
  - Stanfordia: *Stanford*, ad Fluuium Vellandum.
  - Burna: *Burne*, vbi inauguratus est Rex Edmundus.
- HOLLANDIA, seu HOILANDIA, *le pays d'Hollande, ou d'Hoilland.*
  - SVPERIOR
    - Fanum S. Bartolphi: *S. Boston* ad aliud Vithamæ ostium.
  - INFERIOR
    - Croulandia: *Crouland*, hoc est terra cruda.
    - Spaldinga: *Spalding*, vbi olim multi riuuli; eò vsque labes anni 1619. ferè pertinuit.

§. 6. *Regnum Nortumbriæ, seu Nortumberlandiæ, seu Anglorum Septentrionalium.*

EBORACENSIS COMITATVS
- PARS OCCIDENTALIS *Vvest-Riding.*
  - EBORACVM: *Yorch*, ad Fl. Vrum *Ouse.*
  - Sacri capilli: *Halifax*, ad Fl. *Calder.*
  - Fanum S. Albani: *Almond-Bury.*
  - Danocastria: *Dancaster*, ad Fl. Danum, *Dan.*
  - Otlea: *Otley*, ad Fl. Verfum, *Verf.*
  - Huriponium: *Rippon*, ad Fl. Vrum.
  - Gnaresburgum: *Gnarsborrouu*, ad Fl. Nidum, *Nid.*
- PARS ORIENTALIS *East-Riding.*
  - Kintonium ad Hullum: *Hull*, ad Fl. *Hull.*
  - Petrouina: *Patrington*, ad Abum æstuarium.
  - Beuerlicum: *Beuerlik*, vbi Asylum.
  - Headonia: *Headon*, portus nunc obductus.
- PARS BOREATA
  - CLIVELANDIA *le pays de Cliuelād ou Blakamoye.*
    - Scarburgum: *Scarborough*, ad quod pelamidum piscatio.
    - Sinus Phari: *Vutby*, vel Streaneshale.
    - Gisburgum: *Gisbourg*, Monasterium.
    - Picqueringa: *Piquering*, Ducis Lancastrensis patrimonium.

TATVS

TATVS *le Comté d'Yorch.*	LIS *Nort-Riding.*	NORTALVERTONIA *Nortaluerton.*	Nortaluertonia: *Nortaluerton*, ad Fl. *Visch.*
			Truskum: *Trusk*, ad Fl. cognominem.
		RICHEMONDIÆ Comitatus, *le Comté de Richemonde.*	RICHEMONDIA: *Richemond*, ad Fl. *Suuall.*
			Gethlinga: *Gethling*, Monasteriũ.
			Catarracta: *Catarricke*, ad Suuallium Fl.
			Mildehamũ: *Mildeham*, ad Vrũ Fl.
			Mashamum: *Masham*, ad Vrum, Baronum sedes, iuxta quod Iorlanense Monasterium *Iernis*, quod vetustate concidit.

LANCLASTRIA Comitatus Palatinus, *le pays, ou Comté de Lanclastre.*	LANCLASTRIA: *Lanclastre*, ad Fl. *Lone.*	
	Kocaria: *Kokersant*, Abbatia inter Fl. Kokarum, & Lonam.	
	Grenealdi castrum: *Grenehault*, ad Fl. Viram *Vvyre.*	
	Prestonium: *Preston en Andernesse*, ad Fl. *Ribel.*	
	Wibigginum: *Vviggin*, ad Fl. Duglessum.	
	Liserpalus: *Lyrpoole*, ad Fl. Merseium *Mersey.*	
	Varringtonium: *Varington*, ad Fl. *Mersey.*	
	Mancunium: *Manchester*, ad Confl. *Irucli*, & *Irki.*	
	FVRNESSA Regio *Fournesse ou Foreland*	*Vinander-mer*, lacus.
		Insula, *Valney.*
		Pil-of-Fouldrey, munitio ad tutelam huius oræ.

CVMBERLANDIA, seu CVMBRIA *Cumberland.*	CARLEOLVM: *Carlile*, inter æstuarium Itunæ *Eden*, & Fluuios Peretillum & Caudam.
	Ierbeia: *Ierby*, ad Fl. Olenum *Elne.*
	Cokarmutium: *Cokarmouth*, ad Confl. Cokari, & Deruentionis *Dertuuent.*
	Egremontium: *Egremont*, castrum celebre.

VESMARIA *Comté de Vestmorlãd.*	ABALLABA: *Apallaba*, ad Fl. Itunam *Eden*, pagus tantùm.
	Fanum S. Stephani: *Kyrby-steuen*, ad Fl. Itunam.
	Candalia: *Kyrkeby Candale*, ad Canum Fl. *Kan.*

DVNELMENSIS EPISCOPATVS, *l'Eueſché de Durham, ou Dunelme.*

- DVNELVM ſeu DVNELMA: *Durham*, ad Fl. Vedrum *Vvere.*
- Giruium: *Iarouu*, patria Bedæ Venerabilis.
- Auklandia: *Aukland*, ad Conſl. *Vvere*, & *Gaunleſſe.*
- Harlepolis: *Harlepol.*
- Darlingtonium: *Darlington*, ad Fl. *Sken.*
- Egleſtonium: *Egleſton*, vicus.
- Caſtrum Bernardi: *Bernardcaſtel*, ad Fl. Teſin *Tées.*

NORTVMBRIA, vel NORTVMBERLANDIA *le Comté de Nortumberland.*

- NOVVM CASTRVM: *Neufchaſtel*, ad Tinam Auſtralem Fl. *Southine.*
- Morpitum: *Mortpeth*, ad Fl. *Ventbek.*
- Alneuicum: *Annuik*, ad Fl. Alaunum *Alne.*
- Beruicus: *Beruik*, ad oſtium Tuedæ Fl. limes Scotiæ.
- Axelodunum: *Hexham*, ad Conſl. *Southine*, & *Northine.*
- Fanum S. Olualdi: *S. Oſualdes*, ante Silceſterium in Muro, ad Fl. *Northine*, Tinam Borealem.
- INSVLÆ: Lindisfarnia: *Holy-Iſland*, Inſula ſacra.
- INSVLÆ: Farnia: *Farne.*
- INSVLÆ: Coquedi Inſula, *Coket*, oppoſita Fl. Coquedo.

§. 7. *Regnum Veſſexiæ, ſeu Saxonum Occidentalium.*

SVTHAMPTONIA *Comté de Souptampton.*

- VINTONIA: *Vinceſter*, ad Fl. Alrefordiam, ſeu Alram.
- Sileceſterium: *Silceſter*, iacet in ruderibus.
- Sutamptonia: *Sontampton*, inter Alramũ & Antum Fl.
- Chriſtopolis: *Chrisburg*, inter Fl. Auenam, & Sturam.
- Portus oſtium: *Portſmouth*, in Inſ. *Portſey.*
- VECTIS *Vvigth.*: Nouus portus ante Medena: *Neuuport.*
- VECTIS *Vvigth.*: Fretum *Soluent*, Inſulã à continẽti dirimit.

BERCHERIA *le Comté de Bark.*

- ABINDONIA, vel Abendona: *Abingthon*, ad Conſl. Fl. Occhæ: *Ocke*, & Tameſis.
- Vanatinga: *Vantage.*
- Valengafordia: *Vvallingford.*
- Readingum: *Redding*, ad Conf. Cunetionis, *Kennet*, & Tameſis.
- Vynleſora: *Vindſor*, palatium magnificum ab Eduardo III. excitatum, vbi & Ordo Periſcelidis *de la Iartiere*, duxit initium.

VILTONIA *le Comté de Vvil, ou de Vilton.*

SARVM, seu Sarisburia: *Salesbury, ou Sarisbury*, ad Consl. Auennæ *Auen*, & Nidderi *Nidder*.
Viltonia: *Vilton*, ad Fl. Alanum, vel Ellanum.
Ambrosij vicus: *Amesbury*, ad Fl. Auenam, ab Ambrosio Aureliano.
Margaberga: *Marlegesboroun*, à Marga nomen habet quâ agri oblimantur.
Meldunum, seu Mædulphi ciuitas *Malmesbury*, ferè ad fontes Fl. Auonæ.

Sequentes quatuor Comitatus habes in sequenti Vallis Tabula, quatenus attinet ad Geographicam descriptionem.

DORCETIA *le Comté de Dorcester.*

DVNOVARIA, seu Dorcestria: *Dorcester*, ad Fluuium Varum *Frome*.
Lyma: *Lyme*, in colle prærupto, ad cuius pedem nauium statio.
Byrportus: *Burdport*, vnde rudentes classis Anglicæ curantur.
Portlandia: *Portland*, Peninsula, olim Insula.
Vimutium: *Veimouth*, portus commodus castro munitus.
Theuarea: *Varham*, ad ostium *Frome* Fl.
Stagnum: *Paole*, vrbecula, & peninsula.
Vinbuura: *Vinbam-minster*, ad Fl. Sturum, vbi sepultus Rex Ethelredus à Danis cæsus.
Blandofortia: *Blandefort*, ad Sturum Fl.
Midletonium: *Midleton*, Abbatia nunc ferè diruta.
Fons Clarus: *Shirburne*, vel *Sherborne*, oppidum lanificio diues.

SOMERSETIA

BATHONIA: *Bathe*, ad Consl. *Frome*, & Auonæ fluminum à Saxonibus, *Almanchester*, quasi vrbs ægrorũ.
Bristolia: *Bristol*, ad Fl. *Auonam*, vrbs celeberrima.
Glasconium: *Glassenbury*, Monasterium in insula Glasconia *Glastney*, à Ioseph Arimathea excitatum, vt piè creditur.
Theodorunum, seu Fontanensis Ecclesia: *Vvelitz*.
Brigeuatera: *Briguater*, ad Fl. Pedredum, Comites eius celebres.

Comté de Somerset, Somersetēsis, vel Somertunensis.

- Langoportus: *Langport*, ad Fl. Pedredum, nundinis famosa.
- Brintonium: *Brinton*, ad Fluuium Brium.
- Giuelcesterius portus: *Iluecester*, ad Fl. Iuellam.
- Miluertonium: *Miluerton*.
- Veceportus: *Vvatchet*, ad Sabrinæ æstuarium.
- Dunestorium Castrum: *Dunster*, vndique collibus clausum, nisi ad mare.

DEVONIA

- Exonia: *Excester*, ad Fl. Iscam *Ex*, olim *Monketon* à Monachis.
- Exemutium: *Exmouth*, piscatorium oppidulum.
- Sidemutium: *Sidmouth*, portus arenis penè obductus.
- Axa: *Axan-minster* ad Fl. *Ax*, Monasterium vbi Regum tumuli.
- Dermutum: *Dermouth*, *ou Darmouth*, ad Fl. *Dert*.
- Plimutum: *Plimouth*, ad Fl. Plimum, & Tamarā *Tamer*.
- Modberiacum: *Modbery*, oppidulum.

le Comté de Dent, ou de Deuonster.

- Cridiantum: *Crediton*, vel *Kirtō*, ad Fl. Credianū *Creditō*.
- Lidstonium: *Lidston*, ad Fl. *Lid*.
- Bedifortium: *Bedifort*, ad Fl. Turigtonium *Touuridge*.
- Barnastapla: *Barstaple*, cuius mænia corruerunt.
- Ilfarcumba, seu Statio Humilis: *Ilfarcomb*, statio nauium satis tuta.
- Cimliga: *Chimlith*, ad Fl. Tauum *Tauu*, oppidulū diues.
- Teuertonium, seu duplex Vadum: *Teuerton*, ad Fl. *Ex*.
- Lunda insula: *Lundy*, è regione Freti *Barstable*.

CORNVBIA

- Vxella: *Listuuithiel*, seu *Lestuthiell*, colli affixa.
- Fanum S. Stephani: *Launston*, quasi *Lanstuphadon*.
- Faua, seu Foathum: *Foye*, aut *Fouuy*, ad Fl. Fauā *Fauuey*.
- Tregaya: *Tregaye*, ad Fl. *Valle*.
- Volemuthum: *Phalmouth*, portus duobus castris munitus, & capacissimus.

le pays de Cornuaille,

- Pensancia: *Pensans*, iuxta quam lapis *Maïnamber*.
- Fanum S. Columbani: *S. Colombe*, à S. Eremitâ Scoto.
- Pastouia: *Padstouu*, ad Fl. Alanum *Alain*.
- Trukouium: *Truko*, duobus riuulis cinctum.
- Bosuena, seu Bodminia: *Bodman*, olim Episcopalis.

ou le Comté de Keruan. | Grandepontium: *Granpont*, caput ROSSELANDIÆ.
Lethoſtouia Inſula: *The-gulphe*, ſeu *Leſthoſtouu*, apparens tantùm æſtu recedente, aliàs aquis obruta.

CAPVT SEXTVM.

Valliæ diuiſio.

§. 1. *Diuiſio ante annum Chriſti* 870.

VENEDOTIA: *Guyneth*, continens *Angleſey*, & partem Borealem.
POVISIA: *Pouuys*, medium Regionis occupat.
DEHENBARTIA: *Dehenbart*, verſus Occidentem, ad Cherſoneſum procurrit.
RINVCIA: *Reinuc*, infra Vagam Fl. iacet.
SILLVRIA: *Sylluc*, ad æſtuarium Sabrinæ extenditur.
MORGANVCIA: *Morganuc*, occupat Comitatum *Glamorgan*.

§. 2. *Diuiſio Roderici cog. Magni.*

VENEDOTIA *in 3. partes.* { MONAM: *Angleſey*. / MARVONIAM: *Caer-varnon*. / MERIDNIAM: *Merioneth*.
POVISIA *in tres Pouiſias.* { VADOCIAM: *Vadoc*. / INTERAMNENSEM, inter Vogam & Sabrinam. / VENVIDIAM.
DEHENBARTIA *in quinque Regiones diſtributa.* { CIRETICAM: *Cardigham*. / DEMETIAM: vbi hodie *le Comté de Penbrok*. / MARIDVNENSEM Pagum: *Caermarden*. / MORGANVELAM: *le Glamorgan*. / GVENTIAM: *Guent*, vbi hodie *Moumonth*, & *Brenok*; Comitatus.

§. 3. *Diuiſio ab Anglis facta ſub Henrico Octauo.*

NVM. 1. *Vallia Borealis*, Nort-Walles.

FLIN- { FANVM S. ASAPHI: *S. Aſaph*, ad Cõfl. *Eluuy*, & Cluydæ:

TENSIS *le Comté de Fleint.*
- Halyuuelum, seu fons sacer: *Halyuuel*, vbi S. Venefrida cæsa est.
- Flintum Castrum: *Fleint*, ad æstuarium Deam.
- Ruthlanum: *Ruthlan*, ad ostium Cluydæ Fl.

DENBIGENSIS *le Comté de Denbigh.*
- DENBIGHIA: *Denbigh*, in Rossiâ, patria Humfredi Luydi.
- Ruthunia: *Ruthin*, in valle Cluydâ.
- Writeshamium: *Vvrexham*, municipium.

SNAVDONIA, seu ARVONIA *le Comté de Caeruarnon.*
- ARVONIA: *Caeruarnon*, ad Fl. *Seiont.*
- Bangoria: *Bangor*, seu *Banchor*, ad Fretum *Menay.*
- Couonij ostium: *Aber-Conuey*, ad Fl. Couonium.
- Canganum Pro. *la pointe de Lhein.*
- Niuosi Montes: *Snouudon*, Britannicè *Craig-Eriry.*

MONA *Anglesey.*
- BELLOMARISCVS: *Beaumaris*, ab Eduardo I. condita.
- Nouus Burgus: *Neuufbruge*, aliàs *Roffar*, ad Fl. *Brant.*
- Aberfrauia: *Aber-frauu*, olim Nortualliæ Regia.
- Promontorium sacrum: *la pointe d'Holy.*
- Menay Fretum, vel Fluuius: *le Menay.* M. circiter Pas.
- INSVLÆ Phocarum: *l'Isle des veaux marins.*
- INSVLÆ Sacerdotum: *Presiholme.*

MERVINIA *le Comté de Merioneth.*
- COLVNIVM, seu Harlechum: *Harlech*, ad æstuarium Maius *Thuuith Maur.*
- Dolegetla: *Dolegetle*, ad Fl. *Auon.*
- Aberdeuium: *Aberdisy*, ad Fl. Deuum, *Deuy*, vel *Douuy.*
- Bala, ad lacum *Tegidnem.*

MONGOMERICIA *le Comté de Montgomery.*
- MONS GOMERICI: *Mont-Gomery*, ad Montem Coronam *Crondon.*
- Maglona: *Machleneth*, ad Fl. *Deuum.*
- Trellinum: *Vvelchpoole*, seu *Trellin* Britannis.
- Matrafallia: *Matrafal*, ad Fl. *Murmy.*
- Fanum Vetlini: *Lan-Vetlhin*, ad Fl. *Tanat.*
- *Mons Plinlimon*, editissimus vnde Sabrina fluit.

NVM. 2. *Vallia Meridionalis*, South-Walles.

CERE-
- CERETICA: *Cardigan*, ad Fl. Tiuium *Tiuy*, olim Tuberouius.

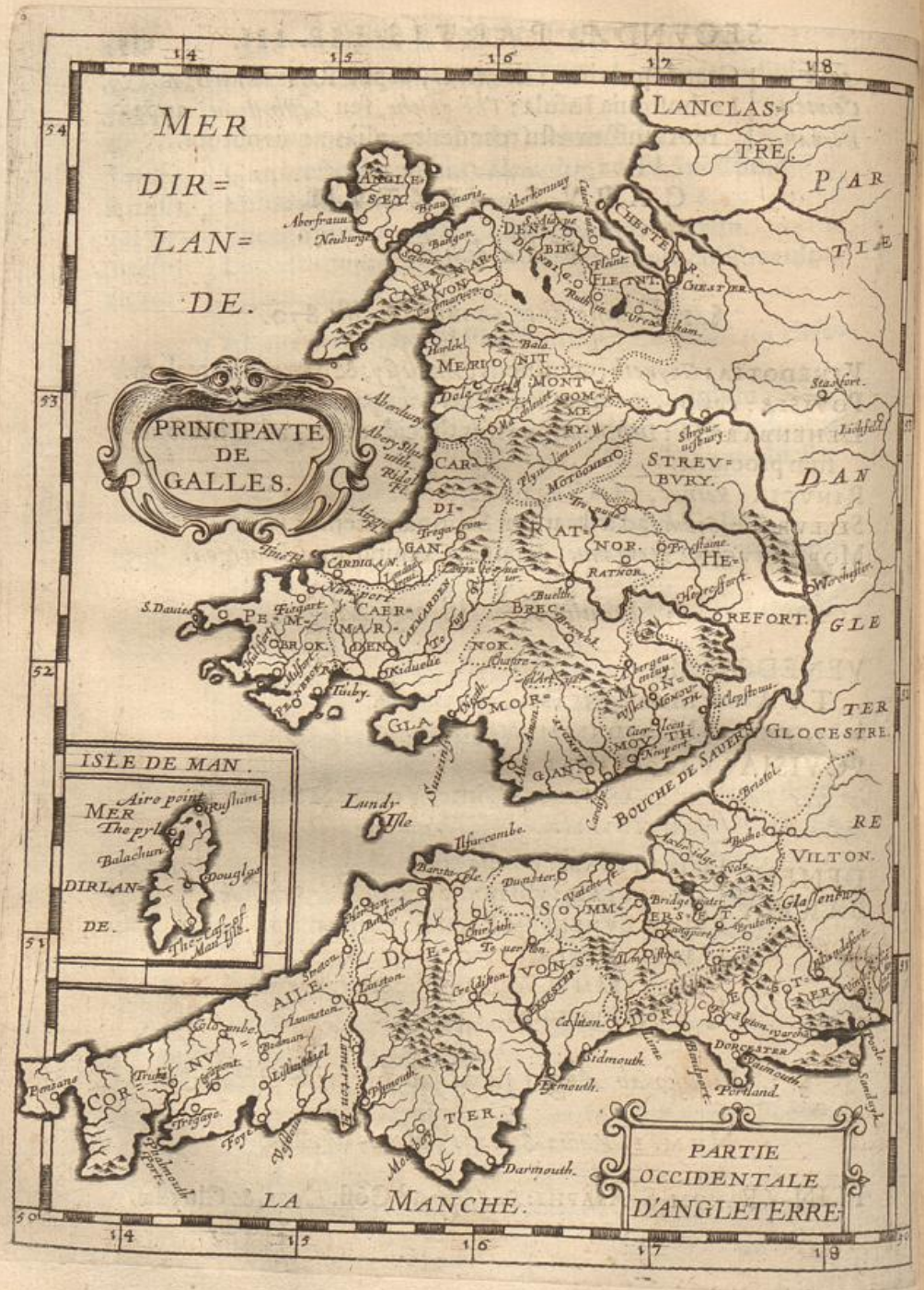
MER DIR= LAN= DE.
PRINCIPAVTÉ DE GALLES.
LANCLAS= TRE.
PAR TIE
DAN GLE TER RE
GLOCESTRE.
VILTON.
STREV= BVRY.
HE= REFORT.
MONT GOM= ME RY.
CAR= DI= GAN.
RAT= NOR.
BREC= NOK.
MOR= GAN.
MON= MOV= TH.
GLA
PE= M= BROK.
CAER= MAR= DEN.
CAER= VON= DEN.
DEN= BIG.
FLE= INT.
CHESTE= R.
CHESTER.
MERI= NIT
ANGLE= SEY.
Aberfraun.
Neuburge.
Bangor.
Aberkonuuy.
Bala.
Harlek.
Dolo.
Aberduny.
Abery Stu= uith.
Ridol Fl.
Airon Fl.
Tregaron.
Tine Fl.
CARDIGAN.
Newport.
Fisgart.
Kiduelie.
Tinby.
S. Dauies.
Buelth.
Brecknock.
Chatre.
Abergeuenuu.
Clepstouu.
Newport.
Caerleon.
Bristol.
Bouche de Sauern.
Lundy Isle.
Ilfarcombe.
Barstaple.
Dunster.
Vatchet.
Bridgewater.
Glassenbury.
Bruton.
Bradfort.
Lyme.
Sidmouth.
Exmouth.
Dorcester.
Portland.
Dorcester.
Vaimouth.
Sandeyk.
Poole.
Darmouth.
Plymouth.
Tamerton Fl.
Lisbuthiel.
Lauuston.
Lanston.
Streton.
Bedman.
Colombe.
Truro.
Pensans.
Tregaye.
Foye.
Vesteuu.
Phalmouth Port.
Mosbery.
Cardiff.
Sauuinsy.
Aber-Amon.
Lamdar.
Tauer ton.
Crediton.
Exeter.
Caliton.
Lime.
Bindport.
Sidmouth.
Dorcester.
Vaimouth.
Portland.
Sandeyk.
Poole.
Darmouth.
LA MANCHE.
PARTIE OCCIDENTALE D'ANGLETERRE.
ISLE DE MAN.
MER DIRLAN= DE.
Aire point.
Rushim.
The pyle.
Balachun.
Douglas.
The Cast of Man Isle.
14
15
16
17
18
54
53
52
51
50

TENSIS *le Comté de Fleint.*
- Halyuuelum, seu fons sacer: *Halyuuel*, vbi S. Venefrida cæsa est.
- Flintum Castrum: *Fleint*, ad æstuarium Deam.
- Ruthlanum: *Ruthlan*, ad ostium Cluydæ Fl.

DENBIGENSIS *le Comté de Denbigh.*
- DENBIGHIA: *Denbigh*, in Rossiâ, patria Humfredi Luydi.
- Ruthunia: *Ruthin*, in valle Cluydâ.
- Writeshamium: *Vvrexham*, municipium.

SNAVDONIA, seu ARVONIA *le Comté de Caeruarnon.*
- ARVONIA: *Caeruarnon*, ad Fl. *Seiont.*
- Bangoria: *Bangor*, seu *Banchor*, ad Fretum *Menay.*
- Couonij ostium: *Aber-Conuey*, ad Fl. Couonium.
- Canganum Pro. *la pointe de Lhein.*
- Niuosi Montes: *Snouudon*, Britannicè *Craig-Eriry.*

MONA *Anglesey.*
- BELLOMARISCVS: *Beaumaris*, ab Eduardo I. condita.
- Nouus Burgus: *Neuufbruge*, aliàs *Roffar*, ad Fl. *Brant.*
- Aberfrauia: *Aber-frauu*, olim Nortualliæ Regia.
- Promontorium sacrum: *la pointe d'Holy.*
- Menay Fretum, vel Fluuius: *le Menay.* M. circiter Pas.
- INSVLÆ Phocarum: *l'Isle des veaux marins.*
- INSVLÆ Sacerdotum: *Presiholme.*

MERVINIA *le Comté de Merioneth.*
- COLVNIVM, seu Harlechum: *Harlech*, ad æstuarium Maius *Thuuith Maur.*
- Dolegetla: *Dolegetle*, ad Fl. *Auon.*
- Aberdeuium: *Aberdisy*, ad Fl. Deuum, *Deuy*, vel *Douuy.*
- Bala, ad lacum *Tegidnem.*

MONGOMERICIA *le Comté de Montgomery.*
- MONS GOMERICI: *Mont-Gomery*, ad Montem Coronam *Crondon.*
- Maglona: *Machleneth*, ad Fl. *Deuum.*
- Trellinum: *Vvelchpoole*, seu *Trellin* Britannis.
- Matrafallia: *Matrafal*, ad Fl. *Murmy.*
- Fanum Vetlini: *Lan-Vetlhin*, ad Fl. *Tanat.*
- *Mons Plinlimon*, editissimus vnde Sabrina fluit.

NVM. 2. *Vallia Meridionalis*, South-Walles.

CERE-
- CERETICA: *Cardigan*, ad Fl. Tiuium *Tiuy*, olim Tuberouius.

TICA *le Comté de Cardigan.*
- Fanum Paterni Magni: *Lan-pater-vaur.*
- Landeuibreuium: *Landuibreuy.*
- Tregaronium: *Tregaron*, ad Fl. *Truy* & *Brening.*
- Aberyſtyuium: *Aberyſtyuith*, ad Fl. *Yſtyuith.*

RADNORIA *le Cõté de Radnor.*
- RADNORIA: *Radnor*, Britannis *Maiſeueth.*
- Preſtana, ſeu Fanũ S. Andreæ: *Preſtine*, ſeu *Lan-André.*
- Trebuclouium: *Trebuclo*, imminens Foſſæ Offæ *Claud-Offa*, de qua egimus cap. 2. §. 5.

BRICHINIA *le Cõté de Brechnoc.*
- BRECHINIA: *Breknok*, ad Confl. *Hodnei*, & *Oſca.*
- Cathedra Arturij, Montes: *Gadier Artur.*
- Montes Nigri: *Canterbochan.*
- Bulleum: *Buelth*, ad Vogam *Vuye.*
- Haya: *Hay*, aliter *Trekorthle*, ad Vogam Fl.

MORGANVCIA *le Comté de Glamorgan.*
- CARDIFFA: *Cardiffe*, ad Fl. Taffum *Taff*, olim Ratoſtibi.
- Fanum ad Taffum: *Landaff*, Epiſcopalis ad eundem Fl.
- Oſtium Auonis: *Aber-auon*, municipium.
- Bouium: *Couudbrige*, à Bobus nomen habet.
- Marganum: *Margan*, olim Cœnobium nobiliſſimum.
- Nidum: *Neathe*, ad Fl. cognominem.
- INSVLÆ: Sullyargus: *Sully*, verſus Orientem.
- INSVLÆ: Baruchus: *Barry*, in Occidẽtẽ, à S. Eremita dicta.
- GOVERA regiuncula, *Gouuer*: Orientalis, vbi *Suueinſey*, vrbecula.
- GOVERA regiuncula, *Gouuer*: Occidentalis, vbi Pro. *Vormes-head.*

MARIDVNENSIS Comitatus, *le Comté de Caermarden.*
- MARIDVNVM, ſeu Meridunum: *Caermarden*, ad Tobium *Touuy.*
- Kiduelia: *Kiduuely*, ad Fluuiolum *Vendraheth-Vehan.*
- Domus alba ad Taffum: *Tuuy Guuin-ar-Taff.*
- Vitelandia: *Vviteland*, Monaſterium celeberrimum.

PENBROCHIENSIS Comitatus,
- PENBROCHIVM: *Penbrock*, in Sinu *Milford* percapaci.
- Hulfordium: *Harfort-Veſt*, ad Occid. Gledauium *Gledauu.*
- MENEVIA Cherſoneſus, cuius extremum Pro. *la pointe de S. Dauids.*
- Meneuia vrbs: *S. Dauids*, ſeu *Dauids Mynſter*, olim Archiepiſcopalis.

Aber-

le Comté de Penbrok.

Aberuaïnum : *Fiſſard*, ad Fl. *Vaïn.*
Nouus portus : *Neuuport*, ſeu *Trefdract.*
Tinbium : *Tinby*, cognomento piſcoſum.
REGIVNCVLA ROSSIA. *Reſſ.* Inter duos Gledauios Fluuios Belgis ab Henrico I. conceſſa, aliter *Anglia Tranſuallina.*

NVM. 3. *Appendix ad Valliam, ſeu de locis dubiæ aſſignationis.*

MONVMETHENSIS Comitatus, *le Comté de Monmouth.* iuſſu Pananglij ſub Henrico VIII. à Vallià reuulſus, & additus Angliæ.

MONVMETHIA : *Monmouth*, ad Conſl. Moni *Mon*, & Vagæ *Vvye.*
Clepſtouium : *Clepſtouu*, nõ procul ab oſtio *Vagæ.*
Venta Silurum : *Caer-Vvent*, ſeu *Guent.*
Nouus portus : *Neuport*, ad Fl. Oſcam *Vsk.*
Ciuitas Legionum, *Caer-Leon*, vbi olim legio 2. olim Archiepiſcopalis.
Oska, ſeu Brenebegia : *Vsk*, caſtrum ad Conſl. *Brithin* & *Vsk*; vrbs ei adiacens diruta fuit.
Abergennium : *Aber-genny*, ad Conſl. Geuenni ſeu Gobanij, *Geuenny* & Oſcæ *Vsk.*

MONA ſeu MENAVIA, Anglis *Man*, Britannis *Menaeu.*

RVSSINVM : *Ruſſin*, ad quod caſtrum *Caſtletouun.*
Balachuria : *Balachury*, vbi palatiũ Epiſcopi Sodorẽſis.
Munimentum : *The-Pyle*, ad Borealẽ partem frænãdã.
Duglaſium : *Duglas*, portus Gallis notus.
Hamſium : *Hamſy*, portus minutus.
Inſula *The-calfe-of-Man*, ad quam Ichthiornithes capiuntur.
Sceafellus Mons : *Sceafell*, diuidens eam in Borealem, & Auſtralem.

SILLINÆ *les Sorlingues, ou les Iſles de Silly.*

S. MARIÆ, præcipua harum inſularum, vbi caſtrum, & præſidium militare.
Anothia : *Anoth.*
S Agnetis : *S. Agnes.*
Sampſonis inſula : *Sampſon.*
Sillina : *Silly*, vnde omnibus his inſulis nomen.
Brefaria : *Brefar.*
Ruſcouium : *Triſcraun*, aut *Ruſco.*
S. Helenæ, S. Martini, Arturij.
Minan-Vithan, &c.

CAPVT SEPTIMVM.

Scotiæ Meridionalis, seu Cistaanæ diuisio.

1 MARCHIA, seu Mersia, & Merchia *les Marches.*
- BARVICVM: *Baruik*, nunc Angliæ contributa ad Fl. Teuiotam *Teiffe.*
- Coldinganum: *Coldingam*, nunc primaria huius tractus.
- Duglasium castrum: *Douglas*, quod aliqui *Lothianæ* accensent.
- *Duns*: patria Scoti ex quo secta Philosophorum.

2 TEVIOTIA seu Teuiotica Vallis, *la Vallée de Teiffe, ou de Teiffu*, seu *Tiffedal.*
- Iedoburgum: *Iedburg*, ad Confl. Iedi *Ied*, & Teuiotæ *Teiffe.*
- Rosburgum: *Roxbourg*, vbi Teuiota *Teiffe*, præcipitat in Tuedam. *Tuuede*, vbi olim castrum munitissimum nunc dirutum. Ex hac vrbe præfectus ius dicit cum titulo Vicecomitis.

3 TVEDIA, seu Tuuedalia, *Tuuedal.*
- PEBLISIVM ad Fl. Tuedam: *Peblis*, vrbs mercibus diues.
- Selalaricum: *Sel-rik*, ad Confl. Alrici & Teuiotæ.
- Lodera castrum: *Loder*, caput Regiunculæ cognominis.

4 LIDDESDALIA *Liddesdal.*
- A Lidalo Fl. qui cadit in Eskam nomen accepit hæc prouincia.
- Eremus: *Lermitage*, castrum munitissimum vbi olim Eremitæ aliquot victitabunt.

5 ESKIA: vulgò *Eskdal*, à Fl. Eska *Esk*, vbi nullæ vrbes.

6 EVIA: vulgò *Eusdal*, à Fl. Euo *Euse*, qui in Auanum, vel Anandum Fl. cadit.

7 ANANDIA *Anandal.*
- ANANVM: *Anan*, ad Fl. cognominem, vrbecula luculenta, patrimonium Baronum de *Maxumel*, qui se Senescallos Vallium aiunt.
- Mabarum: *Marbar*, castrum ad lacum eiusdem nominis.

8 GLOTIANA *Clydesdalle, & Cluydesdale.*
- Svperior
  - GLASKOVIVM: *Glasko*, ad Fl. Cludam *Cluyd*, eius ager vulgò dicitur paradisus Scotiæ.
  - Cluda: *Clyda*, castrum ad Confl. Cludæ, & Auenni *Auen*.
- Inferior seu Baronia Rãduariæ.
  - Randuaria, seu Renfroana: *Rheinfraun*, ad Confl. Carthi *Carthart*, & Cludę.
  - Duglasiũ castrũ: *Douglas*, ad Fl. *Douglas*, & Cludæ, vnde nobilis Scot. familia.

9 NITHIA *Niddesdal.*
- DVNFREIA: *Dunfreis*, ad Fl. Niddam, eius vrbis laudantur panni.
- Lauerochum: *Caer-laueroch*, ad ostium Fl. Niddæ, olim munitissima, nunc disiecti aggeres.
- Selgouium: *Soluey*, burgus, vnde & æstuario nomẽ.
- Chirsopus: *Kirsopp*, Fl. limes verus Angliæ, & Scotiæ.

10 CARRICTA *Karrike.*
- Berigonium: *Bargeny*, ad Fl. Lussum, vrbs antiqua, cuius dominus se hæreditarium huius tractus prætorem vocat.
- Durnium castrum: *Durnager*, penè ad ostia Fl. Durni.

11 GALDIA seu GALLOVIDIA *la prouince de Galluay.*
- Svperior
  - CASA CANDIDA: *Vvithorne*, Episcopalis.
  - Vigthonium: *Vigthõ*, inter Cream & Blaidnonem Fl. portus commodus.
  - Glenouium: *Glenhu*, Abbatia, vnde Sinui nomen.
  - Cosuela: *Cosuel*, in peninsulâ *Galuay*.
  - Gudzonium: *Gudzon* castrũ satis munitũ.
- Inferior
  - Kirkenbrigia: *Kirkenbrige*, ad Deuam *Dée*, Fl.
  - Arx Cardina: *les Cardines*, locus munitissimus.

12 COVALIA *Coyl.*
- FANVM S. IOANNIS, seu Aëra *Ayre* ad Fl. cognominem, Vicecomitatus titulo insigne, mercibus affluens, & portu non incommodo ornatum.

13 CVNINGHAMIA *Cuningham.*
- IRVINVM: *Iruin*, ad Fl. *Cogn.* olim portus nunc arenis sic obductus, vt vix cymbæ illum subeant.

LE ROYAVME DESCOSSE
MER SEPTEN: TRIONALE
LES ISLES HI: BRI: DES
OCEAN DEVCALE: DONIOVE
MER DALLE: MAIGNE
PARTIE D'IRLANDE
PARTIE D'ANGLE TERRE
LE ROYAVME D'ECOSSE

14 LORNA *Lorne.*
- STEPHANODINVM: *Dunſtanſag*, infra Fl. Luthum *Louth*, antea Euonium, Regum antiqua ſedes.
- Berogomium caſtrum: *Berogom*, ad lacum *Leaue*, ante annos 100. factum ex eluuionibus maris, aut certè dilatatum.
- Lorna: *Lorne*, vnde Regioni nomen.
- Foilanum caſtrum: *Foyle*, ad lacum *Fin*.

15 CANTIERA *Cantyr.*
- DVNOVERTIVM: *Dunouert*, in peninſula *Kantyr*.
- Tarbaria: *Tarbar*, vbi prætor Inſ. Meridionalium ſedet, aliter *Tarbar* in *Logh-Kinkeran*.
- Sunum caſtrum: *Sun*, in Capdalia Regione *Knapdayl*.

16 ARGADIA, ſeu ARGATHELIA *Argile.*
- LISMORA: *Liſmor*, inter lacum *Goyle*, ab Oriente, & Fl. *Heke* ab Occidente.
- Duglaſium: *Duglas*, ad exitum lacus *Fin*, qui ad 60. milliaria Scotica terras ſubit, & minimum ad quatuor leucas reſtringitur.

17 LELGOVIA, ſeu LEVINIA *Lennox.*
- DVMBRITONIVM: *Dumbriton*, ad Confl. Lelauonij, ſeu Leuini & Cluydæ, caſtrum planè inexpugnabile.
- Riſdoia: *Riſdoy*, ad lacum *Loumound*.
- Lominius lacus: *Loumond*, in quo 24. inſulæ.

18 PERTHIA *Perth.*
- FANVM S. IOANNIS AD TAVVM: *S. Johnſtoune*, antea Perthia vrbs dicta, vbi pons lapideus Scotiæ celeberrimus.
- Tuiſium: *Tuy*, ad lacum cognominem in inſula, burgus cultiſſimus.

19 STRATHERNIA *Strathern.*
- ABRINCA, & Abrenethea: *Abernethi*, in æſtuario Taui, olim primaria PICTORVM.
- Ernus, Fl. ſeu Iernus, vnde nomen Regioni.

20 FIFA *Fiffe.*
- FANVM S. ANDREÆ: *S. André*, olim Regimontium *Rigmont*, Archiepiſcopalis & Academiæ ſedes.
- Cupra: *Coupre*, ſeu *Cuper*, ad Fl. Etanum *Etan*, vbi degit Vicecomes, ſeu Præfectus prouinciæ.

21 TAICHIA *Mētheith*
- DVMBLANVM: *Domblain*, vnde non procul Taïchus Fl. in Fortham cadit.
- Cambelum: *Kambel*, ad lacum, vnde *Fortha* Fl. exit.

aut Menthet. — Ecclesia S. Brigidæ: *Kickbrid*, vbi Comites huius prouinciæ commorantur.

22 STERLINGA aut STRIVELINGA *Sterling.*
- LINDVM: *Lithquo*, aut *Linlithquo*, vbi palatium nobile.
- Streuelinum: *Striueling*, aut *Sterlinborouu*, vbi Comitia seu Dietæ Regni celebrãtur.

23 LAVDONIA seu LOTHIANA *Lothien ou Lauden.*
- EDINBVRGVM: *Edinbourg*, ad æstuarium Forthea, seu Scoticum *de Fyrth*, primaria totius Scotiæ: cui incumbit castrum dictum Puellarum, quia in eo Pictícæ virgines erudiebantur, & seruabantur vsque ad nuptias.
- Dalketum: *Dalket*, paulò supra Confl. vtriusq; *Eskæ.*
- Dambarum: *Dambar*, castrum inexpugnabile, nunc dirutum iussu Pananglij.
- Litha: *Lith*, ad ostium Fl. Lithi, vrbecula & emporium celebre à Dessio Gallo in tutelam Edimburgi communitum.
- Fortea seu Forta Æstuarium aliter Scotorum, seu Edimburgi, & Laudoniæ *de Forth*, *ou de Fyrth*, in quo multæ insulæ, & vna magni nominis *The-bas*, nobis *l'Isle de bas*, in qua Anseres marini nidificãt, vulgò *Soland Geese*, ex quibus magnum prouẽtum colligit Gubernator, tum ob lignum nidorum, tum ob adipem podagræ salutarem.

CAPVT VIII.

Scotiæ Borealis, seu Transtaanæ diuisio.

1 ANGVISIA, & AANIA, & HO-
- BREKINVM: *Brechin*, ad Eskam Australem *Southesk* vrbs Episcopalis.
- Donum Dei: *Don-dee*, olim Taodunum ad ostium Taï, aut Taui, *le Tay*, portus commodus, & diues.
- Scona: *Scone*, ad Fl. Tauum illustre Monasterium, in quo Reges Scotiæ olim inaugurabantur.
- Forfarium: *Forfar*, aut *Forfair*, ad Fl. Ikam, Burgus, vnde toti prouinciæ ius dicitur.

RESTIA *Anguis.* — Mons Rosarum: *Mont-Rose* duplex ciuitas.
1. ad Austrálem partem ostij Eski, *Oltmonrose.*
2. supra ostium Fl. *Lunen,* Comitatus caput.

2 ATHOLIA *Athol.* — DVNCALEDONIA: *Dunkeldon,* aut *Dunkedin,* ad Fl. Tauum qui ex lacu Tauo procedit, & recipit Fl. Amundum, vnde prouinciola *Stratmund.*

3 MARNIA aut MERNIA *Mernis.* — FORDVNVM: *Forde,* vrbs minuta, sed munitissima, vbi olim reliquiæ S. Palladij.
Baruia: *Baruy,* ad Fluuium cognominem.
Dunotyrum: *Dunotir,* castrum ad ostia *Couuy,* rupi inaccessæ impositum.
Couium: *Couuy,* ad Fl. cognominem.

4 MARRIA *Marr.* — ABERDONIA NOVA: *Neuu-Aberdon,* non procul ab ostio Fl. *Dée,* Episcopalis & Academia.
Aberdonia vetus, seu Abredea: *vieille Aberdon,* ad ostium Fl. Doni, olim Deuanæ celebris piscatione salmonum, qui 300. plerumque vno retis iactu capiuntur.

5 BOGANIA, seu Buchania, *Bucquham,* seu *Bucquhay.* — SLANIS: *Slanes,* castrum ad Fl. *Slanes,* iuxta quod antrum de quo cap. 12.
Fyuium: *Fyuy* palatium in Regione *Gareoth,* non procul à Monte aureo *Dundore.*
Inuerniacum: *Inuerngy,* ad Fl. cognominem.
Bennachum Promontorium: *Bennach.*
Bamfium, seu Frandakum: *Frendak,* vrbs cum castro, vnde Regio *Frendaki.*
Boinum castrum: *Boën,* vnde Regio *Boïna.*
Finlaterum: *Finlater,* castrum munitissimũ ad mare.
Culenum: *Culen,* olim ciuitas florentissima, cum luculenta basilica, nunc iacet.

6 MORAVIA — ELGIA: *Elgin,* ad Fl. Loxiam *Loss,* seu *Lossy,* Episcopalis lepida ciuitas.
Forræ: *Forres,* ad Fl. Fyndornũ *Fyndorn,* vbi ius dicitur.
Nardemum: *Narden,* castrum fluuiolo adiacet cui nomen imposuit.

Murray.
- Inuernium: *Inuernes*, ad ostia Fl. Nessæ, castro regio vrbs insignita.
- Badenacha: *Badgenoth*, vnde Regiunculæ nomen ad Fl. Crumam *Crume*.

7 ALBANIA: *Braid-Albin*, hoc est pars superior Albaniæ, scilicet Scotiæ, & *Drum-Albin* Dorsum Scotiæ, hîc nullæ vrbes; sed tantùm Mons Grampius, qui hîc *Gransbain* dicitur.

8 ABRIA malè LOQVABRIA *Aber.*
- INVERLOTHEA: *Inuerlothe*, ad ostium Fl. Lutheæ *Lothe*, à Danis euersa, ad quam tres lacus influunt, *de Lothe*, *de Zell*, *d'Ark*.
- Kintallum: *Kintaill*, ad lacum Langum *Lang*, Skiam inf. respiciens.
- *Sella* castrum ad lacum cognominem vnde Fl. versus Hybridas insulas effunditur.

9 ROSSIA *Armanoth.*
- ARMANOTHIA
  - CHANONRICVM: *Chanonry*, sedes Episcopi Rossensis in lacu Lubro *Loubroun*.
  - Rosmarkium: *Rosmarky*, olim ampla ciuitas in vicum redacta.
  - Cromatium, seu portus salutaris: *Cromarty*, portus commodissimus, & sinus cognominis.
  - Tarbatium: *Tarbart*, vbi Sinus Cromartius, restrictus iterum nouum efficit sinum.
- ASSINVS Comitatus *Skiraßin*, seu *Aßin-Shire.*
  - ASSINVM: *Skiraßin* ad lacum *Aßin*.
  - Bruna lacus: *Brune*, versus meridiem longissimè excurrens.
  - Stromium: *Strom*, inter lacus *Resart* Borealem, & *Drum* Australem.

10 NAVERNIA à Fluuio Nauerno, *Stratnauern.*
- DVNCANI portus, vel Dunachi: *Dunesby*, aliter Fanum S. Donati.
- Strabubastrum castrum: *Strabubaßer*, ad ostium Fl. Farzochi *Farzuchi*.
- Stratium Pro. *Straithy*, infra quod ad Orientem Fl. cognominis.
- Fanium: *Fa*, aut *For*, castrum ad Fl. cognominem, quem aliqui Nauernum vocant.
- Houypum: *Houyp*, castrum ad Fl. cognominem, è cuius

Stratnauern. cuius regione minuta inf. Conna *Conne* deserta.
Colma castrum, ad ostium Fl. Ardurni *Ardurnes*.
Vvraig, aut *Fero* Promontorium, olim Viruedrum, Scotiæ limes.

11 CATHANESIA vulgò *Cathnés.*
CATHANESIA: *Cathnés*, aut *Couthnes*, nunc penè deserta ciuitas.
Vikum: *Vvik*, primaria nunc prouinciæ ciuitas.
Gernicus, castrum: *Gernico*, seu *Gyrnego*, Comitum Cathanensium sedes.

12 SVTHERLANDIA *Sutherland.*
DVNRODVNVM: *Dornok*, ferè ad ostia Fl. Clynæ *Clyne*, vbi habitat Cathanensis Episcopus.
Donorobinum: *Donrobin*, ad ostia Fl. *Done*, lauta vrbecula.
Skelbouium: *Skelbo*, emporium ad Fl. *Vnis*.
Dornouium: *Dorno*, ad ostia Fl. *Tayn*, qui effunditur ex vastâ palude.

CAPVT NONVM.

Insulæ Regni Scotici.

§. 1. *Occidentales, vulgò Hybrides, quas supra trecentas ad latus Scotiæ Septentrionale sparsas esse tradit Buchananus: earum præcipuæ sunt subsequentes, in ordinem ita digestæ.*

LEVISSA, seu LEOGVS *Leuues*, vel *Leuuys*, bifariam diuisa.
HARAIA *pars Merid.* Vbi Roadilla: *Roadill*, Monasterium.
LEOGVS *pars Septent.* Vbi Stoyum: *Stoy*, castrum munitissimum.

INSVLÆ ADIACENTES *Leuissæ.*
VISTVS: *Euist*, exhibens tres Insulas in æstu maris.
HIRTA, vbi grandiores oues nascuntur.
HESKER cognomento *Vetularum*, quoniam pertinet ad Monachas Ionæ Insulæ.
RONA, à incolis semibarbaris culta.

SKIA aliter SKIANAKA hoc est, Alata Insula.
In eâ quinque castra, celeberrimum Darboganum: *Darbogan.*

ADIACENTES *Skiæ.*
- RONA syluis, & ericetis obsita.
- ORANSA: *Oranze.*
- RVMA: *Rum.*
- CANNA: *Cannay.*

MVLA in qua præcipui nominis sunt
- CASTRA
  - Arroeium: *Arroys*, quod extremam partem Borealem Insulæ claudit.
  - Douartium: *Douart*, in Orientali parte Insulæ.
- LACVS
  - Auyrinus: *Auirin.*
  - Lephanus: *Lephan.*

ADIACENTES *Mulæ.*
- I. S. COLVMBI, olim fortè Iona: *Kolomkil.*
- COLLA: seu Collena, *Kollen.*
- TIRÆIA: *Terey.*
- SCARBA: *Scarbay.*

ILA in quâ
- CASTRA
  - Crumnum: *Crum.*
  - Duniuegum: *Duniueg.*
- INSVLA
  - Falangama: *Falangmay*, in lacu.

ADIACENTES *Ilæ.*
- COLVANSA: Coluanzay.
- ORANZA: *Oranzay.*
- SVRA, seu IVRA, probabiliùs antiqua IONA, vbi oppidum *Sodore.*
- GIGAYA: *Gigay.*
- CARAYA: *Caray.*

ARANIA & BOTHA
- Vbi castrum *Arran*, olim munitissimum; & iuxtà Lamelasius portus.
- Vbi Arx Rosaya, seu Rothesaia, *Rosay.*

ADIACENTES
- CVMBRIA
  - *Maior* frumento, & pecore diues.
  - *Minor* Platicerotũn abundans.
- AVONA, seu Insportuum, Danicorum piratarum statio.
- RICLINA, seu Raclinda: *Racling*, versus Hiberniam.

§. 2. *Septentrionales Insulæ Regni Scotici.*

ORCADES *Mainlãd.*
- MAINLANDIA
  - Carcouiaca: *Kirkua*, caput harum Insularũ.
  - Chircus: *Kirka*, præcipuus huius Insulæ Fl.
- Stonusius lacus, *Stonhus.*

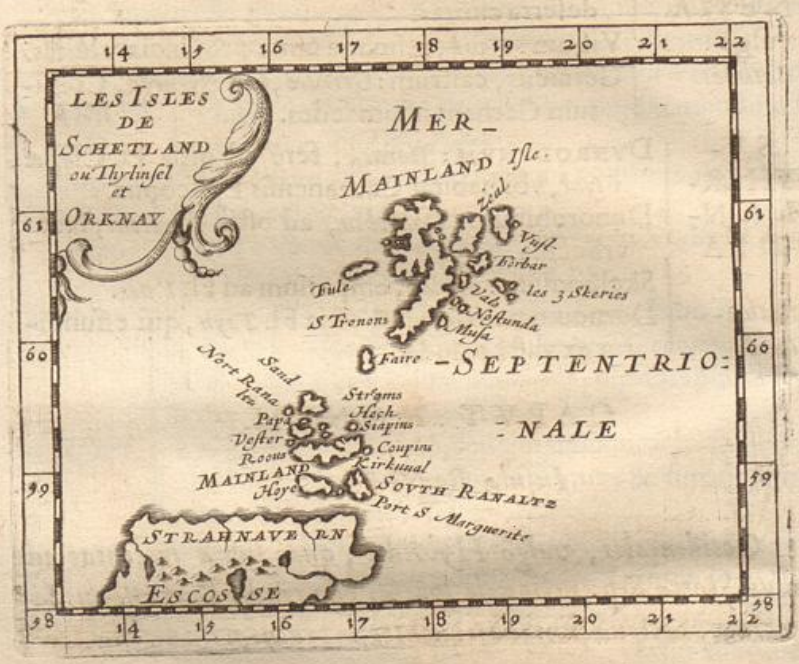
LES ISLES DE SCHETLAND ou Thylinsel et ORKNAY
MER
MAINLAND Isle
Zeal
Vust
Forbar
les 3 Skeries
Fule
Vals
Nostunda
S Tronons
Musa
Faire
SEPTENTRIO:
:NALE
Sand
Nort Ranaltz
Strams
Hech
Papa
Siapins
Vester
Coupins
Roons
Kirkuual
MAINLAND
Hoye
SOVTH RANALTZ
Port S Marguerite
STRAHNAVERN
ESCOSSE
14
15
16
17
18
19
20
21
22
61
60
59
58

ADIACENTES *Skiæ.*
- RONA syluis, & ericetis obsita.
- ORANSA: *Oranze.*
- RVMA: *Rum.*
- CANNA: *Cannay.*

MVLA in qua præcipui nominis sunt
- CASTRA
  - Arroeium: *Arroys*, quod extremam partem Borealem Insulæ claudit.
  - Douartium: *Douart*, in Orientali parte Insulæ.
- LACVS
  - Auyrinus: *Auirin.*
  - Lephanus: *Lephan.*

ADIACENTES *Mulæ.*
- I. S. COLVMBI, olim fortè Iona: *Kolomkil.*
- COLLA: seu Collena, *Kollen.*
- TIRÆIA: *Terey.*
- SCARBA: *Scarbay.*

ILA in quâ
- CASTRA
  - Crumnum: *Crum.*
  - Duniuegum: *Duniueg.*
- INSVLA
  - Falangama: *Falangmay*, in lacu.

ADIACENTES *Ilæ.*
- COLVANSA: Coluanzay.
- ORANZA: *Oranzay.*
- SVRA, seu IVRA, probabiliùs antiqua IONA, vbi oppidum *Sodore.*
- GIGAYA: *Gigay.*
- CARAYA: *Caray.*

ARANIA & BOTHA
- Vbi castrum *Arran*, olim munitissimum; & iuxtà Lamelasius portus.
- Vbi Arx Rosaya, seu Rothesaia, *Rosay.*

ADIACENTES
- CVMBRIA
  - *Maior* frumento, & pecore diues.
  - *Minor* Platicerotũn abundans.
- AVONA, seu Insportuum, Danicorum piratarum statio.
- RICLINA, seu Raclinda: *Racling*, versus Hiberniam.

§. 2. *Septentrionales Insulæ Regni Scotici.*

ORCADES *Mainlãd.*
- MAINLANDIA
  - Carcouiaca: *Kirkua*, caput harum Insularũ.
  - Chircus: *Kirka*, præcipuus huius Insulæ Fl.
- Stonusius lacus, *Stonhus.*

les Isles d'Orknay.

INFRA MAINLANDIAM:
- HOYA: *Hoy*, & VALIS — æstu efferuescente vnica insula, abeunte duplex.
- RANALSA *Southranalz* — vbi portus Sanctæ Margaretæ.

Pictico freto à Scotia separatæ, vulgò *Pith-land Firth.*

SVPRA MAINLANDIAM:
- SIAPINSA: *Siapins.*
- RASA: *Roous.*
- EGLISA: *Eglis.*
- VESTRIA: *Vvester.*
- EDA: *Eck.*
- SANDIA: *Sand.*
- STRONZA: *Streoms.*
- RANALSA Borealis: *Nort-Ranalzs.*

SCHETLANDICÆ, seu HETHLANDICÆ, *les Isles de Schetland ou de Thylinssel.*

MAINLANDIA *Mainland.*
- Hoc est *Continens* ad 60. M. PAS. in longitudinem protensa: nullus hîc locus celebris, innumeri Sinus quibus hæc Insula effoditur.

MINORES SCHETLANDICÆ.
- ZEALIA: *Zeal*, seu *Yssel.*
- WUSTA: *Vvust.*
- FORLARA: *Forlar*, seu *Pheodor.*
- VALLA: *Vvhalz.*
- SKERRIÆ ORIENTALES *les Skerries.*
  - Bressa.
  - Nostunda.
  - Musa, *Mousa.*
- TRONDRA: *S. Tronons*, vnde Sinus cognominis hîc celeberrimus.
- FVLA.

INTERIECTA ORCADIBVS ET SCHETLANDICIS
- FARA: *The-Faire*, medio inter illas Insulas cursu: vrbs vnica *Dumo* piscatorum Anglorũ & Batauorũ rapinis exposita.

DE INSVLIS FERO SEV FARENSIBVS.
- Quæ ad latus Occidentale Schetlandiæ in Tabulis appinguntur nihil certi liquet, nisi sic dictas esse à voce *Fereyar*, quæ ouium multitudinem sonat, vt vult Angrimius Ionas in tractatu de Islandia.

CAPVT DECIMVM.

Hiberniæ recens diuiſio.

§. 1. *Lagenia, Anglicè* Leinſter, *Britan.* Lein, *Hibern.* Lergnigh.

DVBLINIENSIS Comit. *le Comté de Dublin.*

- DVBLINIVM: *Dublin*, ſeu *Dauelin*, ad Fl. Liffium *Liff*, vel *Leff*, inſulæ vrbs primaria.
- Nouum caſtrum: *Neuucaſtle*, reſpiciens *Nort-Gronds*, arenæ cumulos.
- Viclouium: *Vviklo* portus cui præfectus tantùm Anglus præeſt.
- Glandelacum: *Glande-loure*, ſeu *Glandelagh*, ad Fl. *Doro*.
- FINGALIA Regiuncula: *Fingall*, hoc eſt Gens exterorum.
- Puluini Arenarij *des Sables* — *Nord-Gronds*, *South Gronds*, *Middelgronds* — Inter quos & continentem mare altum pedibus 42. ſeu vlnis 7.

CATERLOGENSIS Comit. *Comté de Caterlogh, ou Carlogh.*

- CATERLOGVM: *Carlogh*, ad Fl. Brigum *Barouu*, aliàs tantùm burgus.
- Lechtinia: *Leigthein* ad eundem Fl. præſidio Anglorum firmata.
- Arclouium: *Arclo*, ad Fl. Durum *Doro*, caſtrum peramæno loco ſitum. Agitatum in Pananglio an. 1578. vt ex ditione huius loci, & Viclouienſi fieret vnus Comitatus.

VEXFORDIENSIS *Vvexford*, aut

- VEXFORDIA: *Vexford*, ad Fl. Slanam, colonia Anglorum.
- Fernæ: *Fernes* ad eundem Fl. vrbs Epiſcopalis.
- Doncanonium caſtrum: *Dunkanon*, infra Suiri & Birgi confluentias.
- Roſſæ: *Roſſ*, ad Fl. Birgum, olim populoſa ciuitas.
- Tinternum: *Tintern*, Monaſterium nobile excitatum à Guilielmo Comite Pembrochio ex voto.

Vverſford.
- Carunium Prom. olim Sacrum, *la pointe de Caroune.*
- Banna vrbecula iuxta Prom. *Kan-Carne.*

KILKENIENSIS Comitat. *Kilkenny.*
- CELLA, ſeu fanum S. CANICI: *Kilkenny*, ad Fl. Neorum *Neury.*
- Oppidum filij Antonij: *Thomaſtouue*, ſeu Balamac-Andan, ad Conſl. Calani *Calan* in Neorum.
- Suirus Fl. ſeu Seuuerus: *Seuuer*, diſpeſcit hunc Comit. à Vaterfordienſi.

COMITAT. REGINÆ *Queens-County.*
- MARIENBVRGVM: *Maribourg*, ſeu *Marienbourg*, vbi præfectus reſidet, locus munitiſſimus.
- Rheba vrbis cadauer antiquæ ad Fl. Birgum *Barouu.*
- Donemauum caſtrum munitiſſimum, *Donemauu*, in agro vberrimo.

C. REGIS *Kings-County.*
- PHILIPPOPOLIS: *Philipſtouue*, nunc *Kingſtouue* Regiopolis, excitata in gratiam Philippi, filij Caroli Quinti.
- Hîc quondam OFFALIA Regio.

KILDARIENSIS Comitat. *Kildare.*
- KILDARIA, aliter DARIA: *Kildare*, Epiſcopalis in regione perferaci.
- Naaſium: *Naans*, ad Fl. Liffum *Liff*, emporium ſat diues.
- Athra: *Athren*, ad Fl. Birgum *Barouu.*
- Cambrena: *Carbren*, vrbecula diues, mercibus celebratur.

§. 2. *Appendix Lageniæ*, Media, *quinta pars quibuſdam*, Meath.

MEDIA ORIENTALIS *Eſt Meath Comté.*
- Truma, ſeu Trima: *Trim* ad Fl. Bouindam, *Boyn*, emporium frequens, & lautum.
- Aboya: *Aboy*, ad Fl. Bouindam, aliàs huius tractus primaria.
- Nauanum: *Nauain*, vbi Bouinda recipit Doffam *Doffe*, vrbs Epiſcopalis, cuius Epiſcopus dicitur Midenſis.
- Killinum caſtrum: *Killin*, munitiſſimus locus.

MEDIA OCCIDENTALIS *Comté de Vveſtmeath.*
- MOLINGARIA: *Molingar*, huius tractus Metropolis in medio Inſulæ ſita.
- Cluanardum, ſeu Cluanum: *Cloney*, vrbecula olim Epiſcopalis, nunc planè deſolata, ſedes tranſlata Nauanum.

§. 3. *Momonia* Monſter, *Anglicè* Mounſter, *Hibernicè* Mouun, *ſeu* Wouun.

OCCIDENTALIS *Vveſtmõſter.*

KILKOVIA ſeu KERRIENSIS *le Comté de Kerry.*
- ARDATVM: *Ardat*, ſeu *Ardrathen*, vrbs in effœto ſolo ſita.
- Trætæum: *Traytay*, vbi ædes Comitum Deſmoniorum, quondam pulcherrima.
- Ferreterius portus: *Ferreteri*, vel *Ferreter*, ſtatio ſat commoda.
- Dingla portus: *Dingle*, vnde & Sinus in quem cadit Fl. Mangus *Mange*.
- S. Mariæ vicus, ſeu Marynuicus: *Smeruuik*, ad quem appulit claſſis Hiſpanorum.
- Drinartium caſtrum: *Drinart*, munitum in mediterraneis.
- GLANMORIS Regiuncula, inter Fl. *Phoſam*, & *Brokam*, à Mauritio quodam ſic dicta, vbi caſtrum dictum *Kyrie eleiſon*.

DESMONIA ſeu Deſmoniẽſis Comitat. *le Cõté de Deſmond, ou Deſuuouun.*
- CLANCARIA inter ſinus Diglenſem, & Mærium.
  - Dunkerænum: *Dunkerain*, olim Iuernis ad Fl. *Maire*, vrbs quondam ampla, nunc ſenſim deficiens.
- BEARIA inter ſinus Mæriũ, & Bãtrẽſem.
  - Duneſbæus portus: *Dunesboy*, ſatis tutus ob Inſulam obiectã.
  - Karicum Pro. *la pointe de Karich*, vulgò *Karich-Neſſ.*
- ERANGHIA inter ſinus Bantrẽſem, & Baltimorenſem, *Errangh.*
  - Beherus portus: *Beher-hauen*, commoda nauium ſtatio.
  - Doneuantium caſtrum: *Doneuant*, munitiſſimum.
  - Miſſenum Pro. *la pointe de Miſſen*, olim Notium.

ORIEN-

OCEAN DEVCALEDONI
OCLAN OCCIDENTAL
MER DIR: LAN: DE
IRLANDE OV HIBERNIE.
DVN: GAL
ANTRIN
DOV: NE
TIRON
MONA
SLEGO
LETRIN
LVGT
KIL
KER
LYMMERIK
DESMONT
Banna Can-carne, ou le Cap-Carouue
Dunkanon
Dublin
Neufchastel
Drogh-dagh
Carlingfort
Dondrome
Oldcourt
Kilfenne
Keri
Lecane
Tomaleg
Valentie Isle
Ragclin Isle
Malin
Oldersfee
Strangfort
Vichlo
Aroclo
Kilkenny
Waterford
Lismor
Corke
Kinsale
Cloney
Dungaruan
Ardmor
Lougal
Limerick
Adare
Tralee
Dingle
Dunsheroun
Drinart
Donegal
Donaghadee
Belfast
Carrickfergus
Knocfergus
Conner
Dromore
Armagh
Monaghan
Clonmel
Thomas Court
Kilkenny
Ferns
Wexford
Fort Tintern
Balan
Antrin C.
Fort de Tome
Dungannon
Strabane
Letterkenny
Donegal
Sligo
Ballina
Galway
Athlone
Longford
Kilmallock
Cashel
Kilcullen
Naas
Kildare
Trim
Drogheda
Dundalk
Ardee
Kinsale
Youghal
Cork
Kilbeggan
Clonfert
Limerick
Tuam
Castlebar
Ballinrobe
Kilmacduagh
Ennis
Kilkenny
Carrick
Clonmel
Waterford
Dungarvan
Lismore
Tomaleg
Rosse
Donegal
Belfast
Carrickfergus
Knocfergus
Conner
Dromore
Armagh
Monaghan
Clonmel
Thomas Court
Kilkenny
Ferns
Wexford
Fort Tintern
Balan
Antrin C.
Fort de Tome
Dungannon
Strabane
Letterkenny
Donegal
Sligo
Ballina
Galway
Athlone
Longford
Kilmallock
Cashel
Kilcullen
Naas
Kildare
Trim
Drogheda
Dundalk
Ardee
Kinsale
Youghal
Cork
Kilbeggan
Clonfert
Limerick
Tuam
Castlebar
Ballinrobe
Kilmacduagh
Ennis
Kilkenny
Carrick
Clonmel
Waterford
Dungarvan
Lismore
Tomaleg
Rosse
Donegal
Belfast
Carrickfergus
Knocfergus
Conner
Dromore
Armagh
Monaghan
Clonmel
Thomas Court
Kilkenny
Ferns
Wexford
Fort Tintern
Balan
Antrin C.
Fort de Tome
Dungannon
Strabane
Letterkenny
Donegal
Sligo
Ballina
Galway
Athlone
Longford
Kilmallock
Cashel
Kilcullen
Naas
Kildare
Trim
Drogheda
Dundalk
Ardee
Kinsale
Youghal
Cork
Kilbeggan
Clonfert
Limerick
Tuam
Castlebar
Ballinrobe
Kilmacduagh
Ennis
Kilkenny
Carrick
Clonmel
Waterford
Dungarvan
Lismore
Tomaleg
Rosse

MEDIA OCCIDENTALIS *Comté de Vveſtmeath.*
- MOLINGARIA: *Molingar*, huius tractus Metropolis in medio Inſulæ ſita.
- Cluanardum, ſeu Cluanum: *Cloney*, vrbecula olim Epiſcopalis, nunc planè deſolata, ſedes tranſlata Nauanum.

§. 3. *Momonia* Monſter, *Anglicè* Mounſter, *Hibernicè* Mouun, *ſeu* Wouun.

OCCIDENTALIS *Vveſtmõſter.*

KILKOVIA ſeu KERRIENSIS *le Comté de Kerry.*
- ARDATVM: *Ardat*, ſeu *Ardrathen*, vrbs in effœto ſolo ſita.
- Trætæum: *Traytay*, vbi ædes Comitum Deſmoniorum, quondam pulcherrima.
- Ferreterius portus: *Ferreteri*, vel *Ferreter*, ſtatio ſat commoda.
- Dingla portus: *Dingle*, vnde & Sinus in quem cadit Fl. Mangus *Mange*.
- S. Mariæ vicus, ſeu Marynuicus: *Smeruuik*, ad quem appulit claſſis Hiſpanorum.
- Drinartium caſtrum: *Drinart*, munitum in mediterraneis.
- GLANMORIS Regiuncula, inter Fl. *Phoſam*, & *Brokam*, à Mauritio quodam ſic dicta, vbi caſtrum dictum *Kyrie eleiſon*.

DESMONIA ſeu Deſmoniẽſis Comitat. *le Cõté de Deſmond, ou Deſuuouun.*
- CLANCARIA inter ſinus Diglenſem, & Mærium.
  - Dunkerænum: *Dunkerain*, olim Iuernis ad Fl. *Maire*, vrbs quondam ampla, nunc ſenſim deficiens.
- BEARIA inter ſinus Mæriũ, & Bãtrẽſem.
  - Duneſbæus portus: *Dunesboy*, ſatis tutus ob Inſulam obiectã.
  - Karicum Pro. *la pointe de Karich*, vulgò *Karich-Neſſ.*
- ERANGHIA inter ſinus Bantrẽſem, & Baltimorenſem, *Errangh.*
  - Beherus portus: *Beher-hauen*, commoda nauium ſtatio.
  - Doneuantium caſtrum: *Doneuant*, munitiſſimum.
  - Miſſenum Pro. *la pointe de Miſſen*, olim Notium.

ORIEN-

ORIENTALIS seu AVSTRALIS

COR-CA-GIEN-SIS Comit. *Cõté de Korke.*

- CORCAGIA: *Corke*, seu *Corkak*, ad Fl. Sauerenum, seu Dauronam *Saueren*, seu *la More*.
- Clona, seu Cloxa: *Cloney*, in Regiunculâ Mokelensi.
- Yogallia: *Yougall*, ad Fl. *Broduuater*, olim *Auen-more*, hoc est *magnum flumen*.
- Kinsalia: *Kinsal*, portus, vrbs antiqua Episcopalis.
- Rossia: *Ross*, olim diues, deficit propter obturata ostia Fl. Finei, *Finche*.
- Butauantium: *Boutauant*, castrum in mediterrenais.

LIME-RI-CEN-SIS Comit. *Cõté de Limerik.*

- LYMERICVM: *Limerik*, Hibernis *Loumeath*, ad Sineum fluuium, vrbs pontibus interscissa.
- Kilmalocum: *Kilmalok*, ad Fl. Mayum *May*, vrbs diues.
- Adara: *Adare*, ad Fl. Mayum, olim munitum oppidum, sed deficit.
- Askarna: *Ascherne*, ad Fl. cognominem.
- Patricij collis: *Knoc patrik*, editissimus, in regiuncula *Comlagh*, seu *Comlaugh*.

TRIP-PA-RIEN-SIS, seu Tiperarien-sis, Comit. *Cõté de Tripperary*, seu *Trippary*.

- CASSILIA: *Cashel*, ad Fl. Suirum *Seuuer*, vrbs ampliss ima.
- Monasterium S. Crucis: *Saincte Croix de Triperary*, seu *Holy-Crosse*, ad Suirum Fl.
- Clonmella: *Clonmel*, ad Suirum, munitio firmissima.
- Karikum: *Karik*, seu *Karik-Mak-Griffin*, ad Suirum, sedes Comitum Ormondiæ.
- Emelia: *Emeley*, aliter *Auun*, vrbs sensim deficiens.
- Montes Blandinæ: *Slereuu-Bloemy*, ex quibus aliquot fluuij erumpunt.
- ORMONDIA regiuncula: *Ormond*, seu *Oruuouu*, ditio Comitum Butlerorum.

East-Möster, seu *Sud-Möster.*	VATERFORDIENSIS Comitat. *Comté de Vaterford.*	VATERFORDIA: *Vaterford*, ad Suirum *Seuuer*, portus commodissimus, altera Hiberniæ ciuitas.
		Dungaruanum: *Dongaruan*, ad ostium Fl. cognominis, castrum munitum & statio nauium.
		Ardmoria: *Ardmor*, nunc vicus, olim vrbecula in regione feraci.

§. 4. *Connacthia, malè Connacia, Anglicè* Conangth, *Hibernicè* Conaugthy.

CLARENSIS Comit. seu Momonia Septentrionalis, *Comté de Clare.*	CLARA: *Clare*, in receſſu Fl. Sinei, vbi multas Insulas facit.
	Tuamum, seu Tuuomontium: *Toam*, seu *Tauomond*, ad Fl. *Goemoch.*
	Killofeneragus: *Killfenneragh*, ad caput Fl. *Farset*, oppidum hoc tractu celebre.
	Moynum: *Moy*, ad Fl. cognominem vrbs desolata, castrum supereſt.
	Laona, seu Killaloa: *Killeloe*, ad Sineum ex lacu Deriga *Derig*, erumpentem.
	Bunratia: *Bunraty*, cuius nundinæ celebrantur.
	Ketium castrum: *Kett*, munitissimus locus.
	Leanum Promontorium: *la pointe de Leane*, quo maximè hæc regio procurrit in mare.
	Doëum Castrum: *Doé*, ad ostia Fl. *Farset.*
GALIVENSIS Comitatus, *Comté de*	DVACA, seu Galiua: *Galuuay*, ad fauces lacus *Corbes*, vbi 300. Insulæ: ab eâ dictus Galliuensis sinus.
	Atherita: *Atherith*, seu *Athenry*, ampliſſima, sed infrequens.
	Letrimum: *Letrim*, ad lacum Derigam *Derig*, Baroniæ caput.
	Kelmacullum: *Kilmacullo*, ad sinum Galliuensem; *Baye de Galuuay*, locus peramænus.
	Teginum castrum: *Teg*, in minuta peninsulâ.
	Clonfortia: *Cloneford*, ad ostium Sukij Fl. *Suche.*
	Nouum castrum: *Neuucastel*, ad Fl. Loggium *Logg.*

Galuuay, seu *Gallouay*.
- Achadia: *Auuagdouue*, vrbecula Episcopalis.
- 4. Insulæ ARRAN, vbi corpora non putrescunt, aliter *Arhnen*.
- Ceathus: *Ceath*, Insula, vbi Monasterium S. Colmanni.

MAYENSIS Comitatus *le Comté de Maya*.
- MAYA: *May*, ad Fl. cognominem, emporium aliàs illustre.
- Rafrana: *Rafraine*, ad Fl. Monenam *Monen*.
- Dunomoria: *Dunmore*, ad Fl. Loggium.
- Mooria: *Moore*, castrum firmissimum vrbs Episcopalis defecit.
- Boracium castrum: *Borace* ad effusionem lacus *Garrogh*, locus munitissimus.

SLEGENSIS Comit. *le Comté de Slego*.
- SLEGVM: *Slego*, statio nauibus opportuna cum castro luculento, vbi Comes commoratur.
- Trobis Fluuius, seu Banna Maior: *Truuys*.
- Belek⁹: *Belek*, ad catarractã Bãnæ maioris ex lacu Erno.
- Curleueni montes: *Courleuus*, seu *Curlenuu*, editi, & qui ægrè transcenduntur.

ROSCOMANENSIS Comit. *le Comté de Roscoman*.
- ROSCOMANVM: *Roscoman*, ad Confl. Succi Fl. & Loggij, cum castro egregio.
- Atlona: *Atlone*, ad Sineum vbi ponte iungitur pulcherrimo.
- Olsina: *Elphen en Roscoman*, ciuitas Episcopalis.
- Rouuium, *Rouu*, ad Fl. Succum, castrum munitissimum.
- Mons Terne: *Tourne*, ex quo oritur Sineus Fl.
- Fons Sinei Fl. *Shaanon*: Sineum Gyraldus Sinensem appellat.

LETRVMENSIS *Comté de Letrum*.
- LETRVMVM: *Letrum*, aut *Letrem* ad Fl. Sineum vbi multas Insulas circumluit.
- Achonrita: *Achonry*, magnæ vrbis cadauer.

LONGOFORTIENSIS Comitatus antea ANALE Regio, *Longford*.
- LONGOFORTIVM: *Longford*, ad Fl. Longium *Long*, vrbs satis locuples.
- Ardracũ: *Ardragh*, vrbecula in mediterraneis.
- Macolicum: *Malk*, ad Fl. Sineum, vbi sese restringit antequam cadat in Regidam lacum.
- Lacus Regida: *Regeth*, multis insulis distinctus.

§. 5. *Vltonia, Anglicè* Vlster, *Britannicè* Vltuu, *Hibernicè* Cui-Guilly.

CITERIOR seu CISBANNVM Fluuium *le Ban.*

- LVGENSIS Comit. *le Comté de Lough seu Iriel.*
  - DROGHEDA: *Droghdagh*, seu *Tredach* ad Fl. Buuinam *Boyne*, vbi nobile cœnobium Mellifons.
  - Ardracum: *Ardrek*, ad Fl. Ardram *Ardre*.
  - Dunkeranū: *Dundalk*, ad Fl. Reſſanū *Reſſan*.
  - Carlinfordia: *Carlingford*, in æſtuario cognomine.
  - Lugum: *Lough*, caſtrū vnde regioni nomen.
- DVNENSIS Comitatus *le Comté de Douune.*
  - DVNVM: *Douune*, in lacu *Coyn*, vrbs ampliſſima, ſed ſenſim deficit.
  - Strangofortium: *Strangford*, ad effuſionem ſinus cognominis.
  - Arglaſius portus: *Arglas*, quem fluuiolus *Cog* facit.
  - Ardeſia: *Ardes*, in peninſulâ cognomine, vbi lacus *Coyn*, iterum laxatur.
  - Conera: *Conner*, olim ciuitas Epiſcopalis.
  - Dromora: *Dromore*, ad Fl. Varerium *Varrey*, olim Vinderium.
  - Dondromia: *Dondrome*, vnde ſinus nomen habet, aliter *la Baye d'Holy*.
  - Neuuriacum: *Neuury*, ad Fl. cognominem noua ciuitas.
  - CLANESBOYA Auſtralis, ſeu ſuperior: *Claneboy*, ſeu Regio Hugonis Flaui.
- ANTRIMENSIS Comit.
  - RVPES-FERGI, ſeu Ferguſij: *Cnoc-fergus*, ad oſtium *Varrey*, munitiſſima.
  - Oldelflera: *Oderfleer*, vnde incipiunt conualles *Glines*, dictæ.
  - Tuuium: *Touu*, ad lacum *Eaugh*.
  - Balanum caſtrum, *Balan*, in tractu *Rouure*.
  - Donluſa caſtrum: *Donluſe*, munitiſſimum in rupe, & foſſâ à continente ſeparatum.
  - CLANESBOYA Borealis, ſeu inferior: *Cla-*

	le Comté d'Antrim.	*neboy*, aliter Regio Hugonis Flaui. Antrimum: *Antrim*, castrum, vnde regioni nomen.
VLTERIOR, seu TRANSBANNVM.	ARMACENSIS Comit. *Armach.*	ARMACHVM: *Armagh*, ad Fl. *Kallin*, olim Archiepiscopalis, nunc incēdiis deformata.
		Lacus *Eaugt*, seu *Neaugth*, latissimus & piscosissimus.
		Banna minor Fl. cadens in lacum *Eaugh.*
		Blakuater Fl. hoc est aqua nigra, eodē cadēs.
		Norrisium, seu Norisij mons: *Norris*, arx ad Bannam munitissima.
	MONAGHANVS Comitatus *de Monaghā*, in 5. Baronias diuisus.	MONOGHANVM: *Monogham* ad Fl. *Blakuater*, vrbecula lauta.
		Muckno lacus, seu *Mokno*, vnde Fl. *Louthe*, fluit.
		Manum castrum: *Main*, in regiuncula *Donemaiñ.*
	CAVONENSIS Comitatus, antè BREANIA Orientalis, *le Comté de Cauon, ou de Cauan.*	CHILMORIA: *Chilmore*, vrbecula Episcopalis.
		Cauoniū castrum: *Cauon*, nō procul à sequenti lacu.
		Vogthenus lacus: *Vogthen.*
	FERMANAGENSIS, *le Comté de Fermanag.*	KILLINA arx in Insula *Inis-Killin.*
		Lacus Erno ex regione feraci factus ob peccata indigenarum.
		Banna maior Fluuius: *Trouuys.*
	DVNGALESIS Comit. seu TERRA CORNELII *Dūgall, ou Tyrconell.*	DERRIVM: *Derrie*, in Eugenij Insula, *Inis-Ouuen*, quam efficiunt *Liffer* Fl. & *Foyle* lacus; Monasterium olim celeberrimum.
		Rapora: *Rabogh*, ad lacum Suuellium *Suuill*, vicus tantùm in præsentiâ.
		Calebeghus portus: *Calebogh*, statio nauium commodissima.
		Dungala: *Dungall*, Monasterium aliàs illustrissimum.
		Purgatorum S. Patricij, seu S. Brendani Inf. in lacu *Dere*, indigenis *Ellanu-Frugadory.*

COLRANENSIS Comitatus, antea Regiuncula KRINA.		COLRANVM castrum: *Colran*, ad Fl. Bannum *Ban*.
		Lemuadium: *Lemſuady*, castrum validum.
TYRONENSIS Comit. *de Tyron*, vel *Tyroon*.	SVPERIOR	Strabanum castrum: *Straban*, ad Fl. Lifferum munitum imprimis.
	INFERIOR	DRVNGANONIA: *Dunganon*, castrũ egregium Comitis ſedes.
		Clogera: *Cloger*, ſeu *Clogah*, Epiſc.
		Arx Tuuienſis: *le fort de Touu* inexpugnabilis.
		Carolinum: *le fort Charles*, ad Fl. *Blakuater*, ſeu Nigram Aquam.

CAPVT VNDECIMVM.

Epiſcopatus Britannici, ſeu Britannia Chriſtiana.

§. 1. *In Anglia.*

ARCHIEPISCOPATVS CANTVARIENSIS *de Cantorbie*,	Roffenſis: *de Rocheſter.*
	Londinenſis: *Londres.*
	Lincolnienſis: *Lincolne.*
	Ciceſtrienſis: *Chiceſter.*
	Vintonienſis: *Vinceſter.*
	Saliſburienſis: *Salisbery.*
	Exonienſis: *Exceſter.*
	Bathonienſis, ſeu Vellenſis: *Bath, ou Velz.*
	Gloceſtrienſis: *Gloceſter.*
	Vigornienſis: *Vorceſter.*
	Couentrenſis, ſeu Lichfeldenſis: *Couentré, ou Lichfeld.*
	Herefordienſis: *Hereford.*
	Noruicenſis: *Noruik.*
	Elienſis: *Ely.*
	Petriburgenſis: *Peterburg.*
	Oxonienſis: *Oxford.*
	Briſtollienſis: *Briſtouu.*
	Landaffenſis: *Landaff.*

ou Cantorbery.
- Banchorensis : *Banchor.*
- Menevensis : *S. Dauids*, olim Archiepiscopatus.
- Asaphensis : *S. Asaph.*

EBORACENSIS d'York.
- Cestriensis : *Chester.*
- Dunelmensis : *Dunelme, ou Durham.*
- Carliolensis : *Carlile.*
- Sodorensis : *Sodore en l'Isle de Man.*

§. 2. *In Scotia.*

SANCTANDREANVS de Sainct André.
- Aberdonensis : *Aberdon.*
- Dunkeldensis : *Donkeldon.*
- Moravienſis, nunc Elginensis : *Muray, maintenãt à Elgin.*
- Dumblanensis : *Dumblain.*
- Brechinensis : *Brechin.*
- Rossensis, nũc Canonricẽsis : *Rosse, maintenãt à Chanoury.*
- Cathanensis, nunc Dunrodunensis : *Cathnés à Dornok.*
- Orcadum, seu Kirkuensis : *d'Orcknay à Kirkuall.*

GLASCVENSIS de Glasco.
- Galloiulienſis, seu Casæ candidæ : *Gallouay à Vvitern.*
- Argathelienſis, nunc Lismorensis : *Argile à Lismor.*
- Ebudum, seu Sodorensis : *des Hybrides à Kolumkill, & quelquefois à Man.*

§. 3. *In Hibernia.*

In Vltonia

ARMACHANVS Armach PRIMAS
- Dunensis, nunc coluerunt in vnum *Douune.*
- Connerensis, nunc coluerunt in vnum *Conner.*
- Dremorensis, nunc coluerunt in vnum *Dromore.*
- Raporensis, iuncti sunt *Rabogh.*
- Derrienſis, iuncti sunt *Derry.*
- Kilmorienſis, vniti sunt *Kilmore*
- Clogherensis, vniti sunt *Glogher.*
- Dunkeranẽsis, seu Adracẽsis : *Drandalke, ou Ardrée.*
- Midensis, seu Cluanardensis : *Nauan en Meath.*

In DVBLINIENSIS
- Glandelacensis, seu Cacensis : *Glandeloure*, vnitus Dublinienſi.
- Kilkennienſis olim Osserienſis, *Kilkenny.*

Lageniâ	SIS *Dublin.*	Lechliniensis	*Laghlin*	coaluerunt.
		Fernensis	*Fernes*	
		Darensis : *Kildare.*		
In Monomiâ	CASSILIENSIS *Cashel.*	Emeliensis	vniti Archiepisc. Cassiliensi	*Emmelay.*
		Clonmeliensis		*Clonmell.*
		Ardefartensis		*Ardat.*
		Corcagiensis	vniti sunt	*Corke.*
		Clonensis		*Cloney.*
		Yougallensis		*Yougall.*
		Kinsalliensis	iuncti sunt	*Kynsale.*
		Rossensis		*Rosse.*
		Vaterfordiensis	vniti sunt	*Vvaterford.*
		Lismorensis		*Lismore.*
		Limericensis	coaluerunt	*Limerik.*
		Kilmalocensis		*Kilmalock.*
In Connaciâ	TVAMENSIS *Toam.*	Duacensis	iuncti Archiepisc. Tuamensi	*Gallouay.*
		Achadensis		*Auaghdouune.*
		Moyensis		*Moy au Comté de Clare.*
		Kyllaloensis : *Kyllaloe.*		
		Kilmacullensis	vniti sunt	*Kilmacullo.*
		Clonofertensis		*Clonefort.*
		Mayensis : *Moy au Comté de Mayo.*		
		Achonritanus	iuncti sunt	*Achonry.*
		Olsinensis		*Elphen.*
		Moriensis	vniti sunt	*Meore.*
		Killaliensis		*Killaley.*

CAPVT DVODECIMVM.

De admirandis Britannicarum Insularum.

§. 1. *Anglia.*

TAMESIS, *Vmber*, & aliquot Angliæ fluuij pluuiis abundè cadentibus, & niuibus etiam liquefactis non augentur. *Giraldus Cambrensis.*

Ad

Ad Emporiolum *Pensanciam* in Cornubia lapis mirabilis iacet dictus *Maïnamber*, vno digito mobilis, ad multorum impulsionem ἀκίνητος. *Camdenus.*

In Angliæ vico *Perruchesire* quindecim diebus fons sanguine sic manauit, vt vicinum vadum inficeret. Causam esse puto minium, quod aqua corradens eo inficitur. *Guilielmus Malmesburiensis in Guil. II. Rege.*

In *Chiltrensi* territorio Fontes in frugum fertilitate exsiccantur: si iidem exuberant, certissima frugum penuria denunciatur. *Gyraldus.*

In parte Occidentali Angliæ, in sylua Cornubiæ ligna nascuntur, quæ in aquam missa, licèt modica, illicò instar lapidum demerguntur. *Idem Gyraldus.*

In Bathoniensi Comitatu ad fluuium Auonem *Auon*, lapidicinæ, in quibus lapides in modum serpentum ducti, & effecti, sed plerique capitibus imperfectis. Hos credit vulgus à Britanna virgine S. Keina efformatos, sed doctiores credunt naturæ ludentis opus. *Camdenus.*

§. 2. *Vallia.*

In *Morganucia* è regione *Taffi* Fl. *Baruchus* Insula, in quâ ad mare rupes, & in eâ hiatus ad quem si aurem admoueris, malleorum ictus, follium motus, ferri stricturas quasi in officina ferraria exaudias. Ad quod reuocant quidam dictum Clem. Alex. 6. Stromatum, de speluncâ in Britannia, in quam si ventus incidat audiuntur cymbala numerosè pulsari. *Camdenus.*

In Insulâ Mona *Anglesey*, lapis est humano femori similis, quolibet exportatus redit in locum suum proximâ nocte. Quod probatum fuit tempore Henrici primi, cùm ab Hugone Castrensi vinctus catenis ferreis in mare proiectus, rediit: quare vetitum deinceps ne fieret periculum: sed cùm Rusticus id neglexisset, & lapidem illum suo femori religasset, rediit in locum lapis, & hominis crus computruit. *Gyraldus.*

Non procul à Castello *Dineucer*, in regiuncula *Canterbocan* fons intumescit, & decrescit maris instar. *Gyraldus.*

Prope *Sabrinæ* ostia stagnum est, indigenæ *Linligunam* vocant, quod sorbet marinos fluctus dum æstus assurgit, iis tamen nullo-

modo repletur. At dum detumescit æstus, tum magno cum impetu exsurgens, & ripas aquis cooperiens easdem eiaculatur & reuomit. *Quod sequitur planè fabulosum.* Si quis tunc temporis versâ facie ad stagnum staret, periculum adiret: verso tergo irroratio periculosa non est, etiamsi in ripâ consisteret. *Galfridus Monumethensis.*

Ad oppidum *Haliuelam* fons S. Venefridæ dictus muscum odoriferum gignit, quo multi morbi sanantur: hæc virgo pro castitate cæsa est in eo loco. *Robertus Abbas Salopiensis.*

§. 3. *Scotia.*

In eâ regione totâ mus maior nullus conspicitur, nec aliunde exportatus, hîc viuere potest. *Hector Boëthius.*

Hîc arbor cuius fructus in mare cadentes magnâ ex parte mutantur in volucres, quas *Klakis* indigenæ vocant. *Lesłæus in Chronico Scotiæ.*

In montanis partibus Scotiæ vulpium perniciem sic rustici solent amoliri. Miscent vulpeculæ carnem cibis animantium, quas vulpes infestant; quæ gustarunt hunc pastum duos propè menses à vulpibus illæsæ errant, quòd si qua pastum illum non gustarit à vulpe inter cæteras seligitur. *Boëthius.*

Hîc lupi armentis infensissimi, & gregibus, præterquam in valle *Angusiæ* dicta *Glemmores*, vbi domestica animalia non attingunt, sed tantùm ferarum prædâ victitant. *Idem Boëthius.*

In *Merchia*, volucres dictæ vernaculè *Gustardes*, colore perdicis magnitudine anseris, nudâ humo oua deponunt: ea si homo contrectarit, aut halitu imbuerit (quod statim sentiunt) relinquunt, vt parum idonea ad pullos educendos, & aliò se conferunt, vt noua pariant. *Hector Boëthius.*

Duobus millibus passuum ab *Edimburgo*, fons scaturit cui olei guttæ innatant: eas si exemeris aliæ substituuntur, si nihil abstuleris non apparent plures. Hoc oleo vtuntur indigenæ ad cutem molliendam, & tollendam scabritiem. *Idem.*

Lacus & fluuius *Nessa* reliquis aquis hîc concrescentibus frigore nunquam congelatur: sicut nec media pars lacus *Myrtoûn*, cùm altera pars omnino concrescat. *Idem Boëthius.*

In *Caricta* regione Boum adeps non concrescit, sed olei ad

instar fluit; cæterùm eorum caro tenerrima. *Idem.*

Decem circiter millibus ab oppido *Aër* in prouincia *Coyl*, Saxum visitur 12. vix pedes altum, protensum ad 33. cubitos, *Surdum* meritò ab indigenis dictum: quamuis enim ab vnâ parte bombardam displodas, non exaudietur sonus ab aduersâ parte, nisi quàm remotissimè absis, tum enim aliquis audietur strepitus. *Idem Boëthius.*

In prouincia *Lelgouia* lacus maximus vulgò *Loumond*, de quo tria miranda narrantur: *Primum*, pisces hîc pinnis carent: *Secundum*, lacus ille sine vento, plerumque sic intumescit, vt audacissimos quosque piscatores terreat: *Tertium*, Insula in eo pecori pascendo apta natat, & à vento circumfertur. *Idem.*

In *Argadia* lapis diutiùs stramentis, stuppísque suppositus facit incendium. *Idem.*

Ad Castellum *Sclanis in Buthquhaniâ*, antrum visitur, in quod aqua stillans vertitur in candidissimum lapidem, & nisi eximeretur iampridem oppletum esset; est enim hîc celebris lapidicina. *Idem Boethius.*

Hybrides Insulæ.

In Inf. *Mulâ* fons limpidissimus 2. pass. millibus à mari distans, ex quo oua margaritarum exigua, & spissi humoris plena, atque lucentia in fossam vicinam aquâ marinâ plenam inferuntur, & infra 12. horas in conchas satis capaces mutantur *Boëthius.*

In *Ebudis* Insulis reperiuntur conchæ, quæ non continent pisces, sed volucres. Grandes porrò illæ conchæ pro volucrum magnitudine: quod ait auctor se accepisse à Parocho *Kilkendensi. Boethius.*

Ad easdem Insulas passim ligna putrida in Anseres mutantur, quas indigenæ vocant *Clakis* & *Berniclas*. Primò nascuntur vermes, deinde vestiuntur plumâ, mox euolant. *Boëthius.*

Orcades Insulæ.

Nulla in *Orcadibus* arbor, nullum triticum, exundantibus reliquis frugibus. Serpentem aut animal venenosum nullum gignit. Cùm incolæ bibaciſſimi sint, hactenus nullus est ebrius visus, nullus stolidus, nullus demens. *Hector Boëthius.*

In *Itlandia* Orcadum ex arboribus quæ salicibus similes sunt, pendent paruæ pilæ, quæ lapsæ in mare vertuntur in anates. *Fulgosus.*

Ad Insulam Fare, vulgò *Ferroier*, volucres passere non multo maiores tantâ celeritate in mari decurrunt, vt pedes non videantur tingere. Id cùm vident nautæ proximam suspicantur tempestatem. Et hæ aues tantùm hîc videntur; si alibi, creditur imminere politica mutatio. *Hoïerus in Epistolâ.*

§. 4. *Hibernia.*

In *Hibernia*, aues vulgò dictæ *des Martinetz*, ventre albo, tergo nigro, mortuæ non putrescunt, sed quod mirum magis singulis annis earum cadauera plumas renouant: loco sicco seruatæ à tineâ vestes incolumes seruant. *Multorum experientia.*

Serpentes non gignit hæc Insula, venenatum nullum animal, & si importetur expirat: imò rasura codicum ex pellibus illius Insulæ valet ad serpentum morsus. Cuius rei causam aliqui in aërem refundunt, alij precibus S. Patricij adscribunt. *Beda in historiâ suâ.*

In *Hiberniæ* fluuio quodam folia ex arboribus quibusdam decidentia primùm formantur in pisces, & paulò pòst natant. *Vir doctus apud Eus. Nierembergium.*

Hîc quoque lacus cuius aqua dulcis, & amara quotidie fit; sic vt dimidio die dulcescat, dimidio pro veneno sit. *Molina in descript. Galæciæ.*

Fons est in *Momonia*, cuius aquis si quis abluitur statim canus efficitur. Aitque auctor se vidisse hominem cuius pars barbæ lota cana erat, altera priorem retinebat colorem. *Gyraldus Cambrensis.*

Ibi quoque fons qui si tactus ab homine fuerit tota illicò prouincia pluuiis infestabitur, nec cessabit calamitas nisi Sacerdos à natiuitate virgo in proximo sacello sacrum fecerit, & insperſione aquæ benedictæ, & lacte vaccæ vnius coloris fontem illum reconciliauerit. *Idem lib. 2. cap. 7. Topog. Hibernicæ.*

In Boreali parte *Momoniæ* lacus est, vbi duo loca sacra: in *Maiori* Ecclesia, in *Minori* Capella; in *Maiorem* nunquam intrauit aliquid fœminei sexus quin illicò moreretur, quod probatum sæpe

in canibus & fellibus: itaque aues fœminæ eam refugiunt, cùm eius arboribus mares insideant. In *Minore* nemo morte naturali mori potest, vnde dicitur *Insula viuentium*. Cùm ergo quis morbo corripitur, quem lethalem videt, vitámque habet exosam, curat se in *Maiorem* Insulam deferri, statim autem atque eius littus attigit, expirat. *Sylvester, Gyraldus, & Gretserus.*

In *Connaciâ* fons aquæ dulcis, in vertice montis excelsi die naturali bis deficit, bis exuberat, iuxta maris instabilitatem, & æstum. *Idem.*

In eâdem *Connaciâ* fons solis hominibus vtilis, reliquis animantibus pestilens. *Idem.*

In *Vltonia* est lacus continens Insulam bipertitam, cuius altera pars habet Ecclesiam satis lautam, pars altera hispida & solis dæmonibus assignata: quippe illa 9. habet fossas in quarum vna si quis pernoctet, à lemuribus mirè vexatur. Locus hic *Purgatorium S. Patricij* dicitur. *Idem.*

In vlteriore *Vltoniâ* fons visitur, quo si quis abluitur nunquam canescit. *Idem.*

Supra *Armacanum* vrbem, in stagno haud amplo, hasta lignea defixa si aliquot mensibus hæreat, pars luto infixa ferrea erit, pars quæ tingitur aquis versa erit in cotem, reliqua manebit lignum, *Fabula mera. Maginus & Gyraldus.*

In Boreali & vlteriore Vltoniæ parte fons ob nimium frigus ligna per septennium immersa obdurat in lapidem. *Sylvester.*

In Boreali Vltoniæ parte Insula quæ dicitur *Sancta*, vbi mulieres non pariunt: delatæ in vicinam Insulam facilè fœtum emittunt. In hâc si grauidæ retineantur, experimenti gratia, periclitantur. *Idem.*

Inter Insulas *Arran* (alij *Arnhem* vocant) vna est in qua corpora non computrescunt, sed exposita sub dio ad multa secula perdurant: hícque Auos, Abauos, &c. circumpositi Pagi recognoscunt. In eâdem Insulâ mures viuere non possunt, si importentur ruunt ex naui, si retineantur occidunt. *Gyraldus lib. 1. cap. 4.*

LIBER QVARTVS.

De Hiſpania ſecundùm Antiquos.

EXPLICAMVS hoc libro nobilem Romanis belli campum, & in quo proluſere ad Carthaginienſes in patriâ ſuâ prorſus atterendos: ſed vnde Romam auaritia venit, & materia luxus atque corruptelæ pecuniæ, multis triumphis inde deportata. Verùm antequam attingamus Geographicam enarrationem, pauca de more ex hiſtoriâ ſupponamus.

CAPVT PRIMVM.

De Hiſpania Antiqua in communi.

§. 1. *Nomen Hiſpaniæ.*

PRIMVM eſt HISPANIA; quod qui deducunt ab *Hiſpano* Herculis filio, vel ab *Hiſpalo* Rege irridentur meritò à Lud. Nonnio. Sed ſic dicta videtur à *Pane* præfecto Bacchi, & primùm *Pania*, mox quia ei cognominis erat Pelopõneſus, aut certè Arcadia, addita vox *Hiſ*, quæ Teutonicè *Occidentem* ſonat, ita Goropius.

Secundum eſt HESPERIA, vel ab *Heſpero* Stellâ, vel ab Atlantis fratre, qui tranſlatus in Italiam eam quoque *Heſperiam* dixit, ſed hæc *Magna*, vt illa *Vltima* nuncupata eſt.

Tertium IBERIA, aut à fluuio *Ibero*, qui hodie dicitur *Ebro*, vel meliùs ab eo qui in Bætica vocatur *Rio Tinto*, & *Azeche*, aut ſanè nomen habet ab *Iberis* Aſiæ populis, vt vult Varro apud Plinium; quamquam Dionyſ. Alex. & eius Scholiaſtes, Aſiaticos ab Europæis vocatos putent.

Quartum CELTIBERIA, quo vtitur Diodorus Siculus, cùm *Luſitanos* fortiſſimos *Celtiberorum* appellat.

§. 2. *Figura Hiſpaniæ.*

PRIMÒ *Corio Bubulo* ſimilem facit *Strabo* lib. 3. ἔοικε Βύρσῃ.
SECVNDÒ quadratæ figuræ ait eſſe *Iuſtinus* lib. 44.
TERTIÒ Trigonam faciunt illam *Oroſius*, & *Æthicus*.

§. 3. *Quantitas Hiſpaniæ.*

TAM vaſtam ait eſſe Appianus in Ibericis, vt vna regio credi non poſſit: poſtea tamen *longitudine*, & *latitudine* decem Stadiorum millia implere aſſerit.

Plinius quoad *latitudinem* inæqualem tantùm eſſe ait, *longitudinem* mille octoginta duorum paſſuum tradit eſſe.

Strabo denique diſtinctiùs *longitudinem*, ſex millium Stadiorum, *latitudinem* quinque pronunciauit.

§. 4. *Qualitas Hiſpaniæ.*

CONSIDERATVR in ea *Fertilitas*, *Diuitiæ*, *Frequentia populi*.

FERAX. Omni genere fructuum abundare *Iuſtinus* putat. *Solinus* nihil in eâ otioſum, nihil ſterile: quidquid negat meſſem vigere pabulis, loca etiam ſterilia materiam funibus nauticis ſufficere, quod tamen *Strabo* negare videtur. Laudatur eius quoque oleum, laudantur & lana, Minium, Equi.

DIVES, vt oſtendetur poſtea in Luſitanis, Gallæcis, Aſturibus, & Celtiberis. Certè Nonnius ex Liuio colligit Hiſpaniam, paucis annis, Romanis dediſſe ſexcenta millia infecti Argenti pondo, Argenti Oſcenſis quadraginta millia, Auri circiter decem, præter ſignati copiam infinitam. Nec prætereundum eſt, ex puteis Argenti ab Annibale effoſſis, reddidiſſe quotidie CCC pondo.

POPVLOSA quàm fuerit ex Bæticâ, Gallæciâ & Celtiberiâ, partibus eius, colligetur.

§. 5. *Mores Hiſpanorum.*

VITIVM in eis vnum arguebant veteres quòd factioſi eſſent: ſed etiam aſſeruntillud à Græcis hauſiſſe; at in iis quinque potiſſimum

virtutes laudant. Prima est

PRVDENTIA quam ostenderunt in bellis contra Romanos: nam ἐπαμύνον καὶ κατεκερμάτιζον τὰς ἀγῶνας, ait Strabo. Exinde factum, vt

——*Latiis vectigal Iberia rebus*
Contulit Augustos;

ait Claudianus, videlicet Traianum, Hadrianū, & Theodosium.

II. FORTITVDO, patet in eo quòd à Floro *Bellatrix* dicitur, & *Annibalis eruditrix*, & *Seminarium hostilis exercitus*. Liuius ait, nonnullos se interemisse quoniam eis Cato ademerat arma: quò spectat & illud Silij,

Prodiga gens animi, & properare facillima mortem, &c.

III. FIDELITAS in Saguntinis eluxit. Quare Iulius Cæsar stipatores corporis Hispanos habuit, sicut & Augustus Calagueritanos, *Suetonius*.

IV. HOSPITALITAS. *Diodorus* ait, in hospitibus recipiendis decertare: quos aduenæ sequuntur, ab omnibus laudari.

V. LITERARVM AMOR. Ex vltimis Gadibus venere quidam Romam, vt T. Liuium viderent. Parens est Hispania Senecarum, Lucani, Melæ, Columellæ, Hygini, &c.

§. 6. *Politia Hispanorum.*

DE hac ante Carthaginiensium in eam aduentum nihil constat, sicut & de Coloniis in eam immissis à Phocensibus, Rhodiis, atque Phœnicibus. Oppressi ergo per indigenas Gaditani origine Tyrij ad Pœnos confugere, qui & hospites defendêre suos, & hîc sedem fixêre. Postea sub Amilcaris auspiciis in eam iterum transmisere, à cuius Genero cõdita Carthago: sed Pœnorum imperium varias hîc expertum vices, tandem per Annibalem refloruit, Romanorum, qui eò quoque transierant, imminutum, donec à Scipione Maiore capta Carthago Noua Pœnorũ fregit animos. Tum Hispania in prouinciæ formam redacta, primáque ex regionibus continentis, modóque per Prętores, modò per Proconsules administrata est, prout vrgebant negotia. Sub Imperatoribus primis Tarraconensem sibi Cæsares reseruarunt, imò aliquando Lusitaniam, Bætica populo relicta, cum Lusitania, & modò per Prætorem, modò per Proconsulem ius iis dictum. Quomodo autem sub Imperatoribus se habuerit, vsque ad Barbarorum inundationem,

nem, legantur. Pancirolus cap. 67. Notitiæ Imperij Occidentalis, & Mariana sub initium Historiæ.

§. 7. *Lingua Hispanorum Antiquorum.*

ANTIQVVM idioma Hispanicum credunt plurimi esse hodiernum Lapurdense, quod vulgò dicimus *le Basque*, de quo lib. sequenti cap. 5. §. 5. & huic opinioni doctissimi Hispanorum subscribunt.

CAPVT SECVNDVM.

De præcipuis Hispaniæ Populis, & Insulis.

PRÆSTANTISSIMA quæque ex historicis seligo, ex quibus lux affulgeat Geographiæ.

§. 1. *De Lusitanis.*

NOMEN habet à *Luso*, vel *Lysa*, Bacchi præfecto, vt fatentur omnes.

QVALITAS. *Aurifera* fuit, vt testatur Plinius, ait enim eam cum Gallæciâ & Asturiâ, vicena millia pondo auri quotannis pensitasse. Nihil de Tago commemoro, auri ad nostram vsque ætatem fertili. Fuit quoque hæc regio *feracissima*, siquidem Athenæus lib. 8. ex Polybio notat suem 100. librarum hîc tantùm emi 5. dragmis, totidem vitulum, ouem duabus; Talentum ficuum 3. obolis, bouem iugo aptum 10. dragmis, sylvestria animalia vulgo data. Hîc quoque sal purpureus, qui tritus albescit.

MORES ex Strabone colliguntur lib. 3. Laconicâ vtebantur viuendi ratione. Bis tantùm vngebantur: lapillis cãdentibus se calefaciebant. Frugaliter vno cibo victitabant, permutatione vtebantur, pecuniæ loco. Ægros publicè exponebant Ægyptio more. Coriaceis nauigiis vsi sunt vsque ad Brutum. Prædari malebant, quàm terram colere, licèt feraciſſimam. Lusitanicæ fortitudinis testis Viriathus, cui pares esse Romani non potuerunt, nisi fraude.

§. 2. *De Vettonibus.*

A quibusdam accensentur Lusitaniæ, à quibusdam reuelluntur. Ampliores tamen habuisse aliquando fines ex Prudentio liquet, qui Aug. Emeritam caput Vettoniæ facit.

MORES ex *Strab.* 3. videntes Ro. Centuriones ambulantes insanire crediderunt, & se viæ comites in tabernacula obtulerunt. Ab iis inuenta Betonica, *Plinius*. Optimi equites erant, *Silius Italicus*.

§. 3. *De Turdulis & Turdetanis.*

VTROSQVE iungo quia aliqui Geographi eos coniunxerunt. Certè Bætica ideo *Turdetania* ab iis dicta legitur apud Stephanum.

REGIO *feracissima*, messes enim vberrimas etiam inter oleas sufficit. Hinc tanta vrbium multitudo, quarum Plinius 175. Strabo 200. admittit. Hinc etiam quidam Elysios campos illic locauere ob aëris temperiem. Lanas quoque exquisitissimas dabat, quare indidem aries adineundas oues talento emebatur. Cuniculis infestabatur, quos indigenæ Felibus Africanis *des Furets* capiebant. Erat quoque *opulentissima*: hîc enim Phœnices reperêre dolia, & præsepia ex argento, & eo cùm naues implessent, anchoras quoque argenteas extulerunt. Hîc etiam aurum paleis purgatur ob molliorem temperiem. Dabat & Minium, cuius magnum vectigal Pop. Rom. dicitur à Plinio.

MORES. Liuius vocat eos omnium Hispanorum maximè imbelles: sed vice versa omnium doctissimos Strabo; item vsos esse Grammaticâ, & leges versu scriptas ante sex mille annos habere.

§. 4. *De Bastulis & Bastitanis.*

EOSDEM quoque nonnulli confundunt vtpote Punicæ vtrosque originis, de quibus Horatius, — *& vterque Pœnus seruiat vni.*

MORES. Coniugia more Græco contrahebant. Ægros exponebant, vt Ægyptij; sic *Strabo*.

§. 5. *De Gallæcis.*

NOMEN habet à Gallis, vt vult *Beutherus*, vel à Galathe Her-

culis filio vt *Tarapha*, vel à Græcis vt *Iustinus*, vel à γάλα. vt Isidorus quia reliquis candidiores. Diuidebantur in *Lucenses*, qui à *Luco Augusti*, & *Braccarios*, qui à *Braccará* vrbibus nomen accipiebant.

REGIO diues, vt ex Plinio vidimus. In ea mons ille sacer, & aureus de quo *Iustinus*; & glebæ hîc aureæ sæpe aratro scindebantur. Hîc quoque Lethe Fl. aurifer. Erat quoque in primis populosa, siquidem à Tago ad Prom. Celticum 30. populi celebres habitarunt *Plinio* teste.

MORES. Dediti supra modum auguriis, & superstitioni, *Silius*: Res domesticas fœminæ curabant, viri rapinis, & bellis vacabant. Deuicti sunt à D. Iunio Bruto ægrè, ideóque hic Callaïcus dictus.

§. 6. *De Asturibus.*

NOMEN habent vel à *Astyre* Memnonis Auriga, vt vult *Silius*, vel à Fl. *Astura*. Diuidebantur per *Vindium* Montem in *Transmontanos*, & *Augustanos*, quoniam hi iubente Augusto in planiciem deducti sunt, vt emollirentur.

REGIO sterilis & aspera, quod intellige de *Transmontana*. Hîc Equi Asturcones dicti, & Astures bello inutiles, sed qui *inconcusso glomerant vestigia dorso*, ait Silius, aut *ad numerum rapidos qui colligat vngues*, vt Martialis. Hinc quoque aurum plurimum eruebatur, vnde *Astur auarus*, &c. *& rediit infelix effosso concolor auro*. Dabat item Minium, & Chrysocolam.

MORES. Generosissimi erant, & Romanos concidissent, nisi à Brigacinis proditi essent. Erant quoque agrestes, & feri.

§. 7. *De Vaccæis.*

ISIDORVS nomen eis tribuit ab vrbe *Vacca* ad Pyrenæum, sed vbi illa gentium? nisi fortè *Iacca*; atenim quid hæc ad Vaccæos, seu Baccæos Stephani?

MORES. Agros singulis annis mutant, & colunt, & cuique frugum assignantur partes Morte mulctatur qui agricolam læserit. Bellicosissimi erant quod experti sunt Ro. duces aliquot: mirati tandem eorum virtutem, se illis dediderunt.

§. 8. *De Cantabris.*

NOMEN habent, ait *Isidorus* ab Ibero Fl. & vrbe, quam aliqui *Iuliobrigam* vocant, & dictam esse olim *Cantam* vaticinantur. Origine Lacones erant, vt legitur apud Strabonem. Aliquando sumitur pro iis omnibus populis qui iacent inter Astures, Vascones, & Celtiberos.

MORES. Toti erant in armis, *quippe omnis in armis lucis causa sita est.* Hinc ab Horatio, *Bellicosus Cantaber, & serâ domitus catenâ.* Et tantùm indagine capti, vt feræ ab Augusto ad montem Edulium. Affixi crucibus pæana canebant. Capti suos interfecerunt præ libertatis amore.

§. 9. *De Celtiberis.*

VOCATI sunt & *Berones*, ait Strabo, forte à Vero Fl. & *Celtoscythæ.* Dicti autem *Celtiberi* à Gallis, qui cùm diu certassent cum indigenis, de hoc nomine conuenerunt.

REGIO. *Diues*, cuius rei signum quod M. Marcellus ab iis tributi nomine talentum sexagies exegit. Abundabat & ferro cui optimam stricturam dabat Fl. Salo Bilbilim alluens. Tamen Diodorus, ait hanc procurari infossis humi laminis & parte molliori per rubiginem exesa. Fuit quoque populosissima, si quidem in ea trecentas vrbes Tiberius Gracchus euertit, quod ait Polybius, irridet Strabo, & turres pro vrbibus dirutas suspicatur; Florus enim tantùm 160. vrbes agnoscit.

MORES. Facilè non deserebant muros, quod ex Liuio colligitur. Circa victus munditiam elegantes. Dentes tamen & totum corpus quotidie vrinâ fricabant. Noctu in plenilunio Deum in plateâ locabant, & circa eum choreas agebant. Non cremabant eorum corpora qui in bello ceciderant, sed volucribus obiiciebant. De eorum simplicitate vide Liuium lib. 40. de Obsidione Certimæ. Quàm fortes fuerint docuêre Numantini maxima Romanæ victoriæ mora: quos tamen aliqui *Arcuacis* assignant, alij *Pelendonibus*, omnes *Celtiberis*.

§. 10. *De Carpetanis.*

DICTI & Carpitani, & Carpentani, & Carpesij; ferociâ & multitudine reliquis huius tractus populis præcellebant, & verò ausi sunt aggredi Annibalem ex Vaccæis redeuntem, à quo victi tantùm, quia temerè progressi erant in prælium. Iis tamen profligatis, nihil Pœno restitit præter Saguntum.

§. 11. *De Oretanis.*

GERMANI cognominati sunt, fortè quasi Carpetanorum fratres. Dicti item *Metesani* ab vrbe *Metesâ*. Regio eorum montibus distincta, & syluis spissis, & præaltis vestita.

§. 12. *De Vasconibus.*

ISIDORVS nomen eis ab vrbe *Vacca* ad Pyrenæum deriuat. Historiæ Gallicæ recens scriptor à Græco βάσκειν quod est celeriter currere; quare à Silio *Vasco leuis* canitur. Blondus & aliquot alij à Visigothis. At Vasconum nomen priùs in Europâ auditum quàm Gothorum.

MORES. Fortissimi fuerunt, idque Sertorio contra Romanos probarunt. Sed crudelissimos arguit Calagurritana obsidio, in quâ coniuges, & liberos sale conditos vorauerunt.

§. 13. *De Balearidibus.*

ITA vocatæ sunt à *Baleo* Herculis filio, vt vult Florus; vel à voce βάλλειν, quia optimi fundibularij. Dictæ sunt & Insulæ Gymnesiæ à Græcis, vel quia earum incolæ nudi incederent æstate, vt vult *Epitomistes Liuij*, vel quoniam naufragi eò appulissent Bœoti omnino nudi, *Tzetzes*.

REGIONIS qualitas. Vino abundabat optimo, & cum Italicis comparando, *Plinius*. Carebat oleo, sed illud ex terebinto efficiebat, *Aristoteles*. Nullum hîc noxium animal, imò terra hinc allata serpentem necat, *Plinius*. Portus habebat optimos & capaces, sed iis officiebant scopuli quos Strabo χειραδώδεις vocat.

Cuniculis olim carebant, sed illati mas & fæmina sic creuerunt, vt indigenæ ab Augusto opem implorare coacti sint, vrbibus suis penè suffossis.

Mores. Nudi æstate incedebant, fundâ cingebant caput, fundâ renes, tertiam manu ferebant; ad minimos, magnos, & mediocres ictus. Primos vsos esse fundâ putat Vegetius; perperam, illam enim à Phœnicibus fundæ auctoribus acceperant. Cibum puer non attingebat nisi indicatum à matre appetiisset. Nec auro, nec argento vtebantur, nec patiebantur ad se inferri. Primi omnium laticlauium induerunt, *Strabo*. De nuptiis eorum legatur Diodorus Sic. lib. 6. Feros & syluestres fuisse docet *Florus*.

Politia. *Strabo* eos à *Rhodiis* oriundos putat, qui eò post bellum Troianum appulerunt. Eò quoque venere *Bœoti*, vt suprà innuimus; tum *Phœnices*, à quibus fundarum vsum accepêre. Demum à *Romanis* domiti sunt per Metellum qui Balearicus dictus est, eóque Colonia Romanorum trium millium ex Hispaniâ traducta est.

§. 14. *De Pytiusis Insulis.*

A frequenti *Pinu* nomen accepere. Abundabant pecore, lanificiis exquisitissimis, & saccaro. Nullos cuniculos gignunt. Maior Ebusus serpentes non habet, quibus minor Ophiusa dicta infestatur, ideóque deserta est; itaque incolæ eius Eubusitanâ humo spatium cingebant, vt hîc tuti viuerent.

§. 15. *De Gadibus.*

Nomen huius Insulæ multiplex. 1. *Gadira*, hoc est γῆς δειρὰ *collum terræ*, aut à filio Neptuni fratre Atlantis. 2. *Erithia*. 3. Aphrodisias. 4. Iunonis ab indigenis. 5. Cotyusa, ante Tyrorum aduentum, ab oleastris. 6. denique Tarteſſus à Romanis.

Qvalitas. Fuisse fertilissimam arguunt fabulæ Geryonis. Hîc certè lac sine sero, & nisi pecori sanguis mitteretur intra 50. dies rumperetur; quod de Erithiâ minore insulâ tradit trabo.

Politia In eâ regnasse feruntur Argantonius, & Geryon. Postea Tyriis, deinde Pœnis, denique Romanis cessit: quibus dedit Cornelium Balbum Garamantum victorem, & Columellam rei Rusticæ scriptorem.

§. 16. De Columnis Herculeis in freto Gaditano.

NOMEN. Tradit Ælianus dictas esse *Briarei*, sed antea *Saturni*: forte Saturni quia à longo tempore positæ; Briarei quod Herculis fuisse nomen, ait ex Clearcho Xenodotus.

Iam verò Europæa *Calpe* nominatur, quasi Hydria χάλπις, quia in morem crateris concaua prominet in mare: Dicitur & à Tzetze *Abenna*.

Africana autem *Abyla* nuncupabatur vulgò, sed à Barbaris, quia vox illa Punica *Montem Altum* sonat vt eruitur ex Plauto, à Græcis autem appellabatur Cynegica. Erat autem Mons ille situs in Metagoniis Numidicâ Gente, vt ait Eratosthenes apud Strabonem. Sed quid istæ COLVMNÆ? octo reperio diuersas in eâ quæstione opiniones.

Prima est Antiquorum apud Strabonem, eas esse aliquid vltra Gades, sed quid tandem istud esset ignorabant. An intelligebant Insulas Fortunatas?

Secunda. Esse ipsas Gadeis videlicet vltra quas non nauigaretur.

Tertia. Duas petras *Symplegadas*, seu *planctas* dictas, accedentes, atque recedentes: sic quidam apud *Strabonem*, & *Eustathium*.

Quarta. Fuisse hîc excitatas ab Hercule Columnas, vnde locus postea nomen Columnarum retinuit; cui opinioni subscribere videtur *Strabo*.

Quinta. *Posidonij* apud *Strab*. Columnas esse 8. cubitorum in templo Gaditano positas ex ære à Tyriis: Idem quoque *Philostratus*, nisi quod ex auro confectas velit.

Sexta. Esse vrbes duas, aut vnam, aut tres, aut plures: sic enim diuersè multi sentiunt apud *Hesichium*.

Septima. Esse duas Insulas montibus Calpe, & Abylæ vicinas, quarum quæ Abylam penè attingebat *Iunonis* dicebatur, alterius tacetur nomen.

Octaua denique & communissima, duos esse montes, seu promontoria, quæ Hercules excidit, aut etiam aggestâ humo excitauit. Ita vulgò antiqui scriptores plerique omnes.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANTIQVA HISPANIÆ DIVISIO.

HISPANIA CITERIOR *Liuio & aliis Romanæ Hiſtoriæ ſcriptoribus.* INTERIOR Straboni, SVPERIOR *in Goltzij inſcriptionibus*, MINOR *Stephano ſi hanc Ibero terminauit, ſin minus* MAIOR.

- TARRACONENSIS
  - Vbi poſtea prouinciæ *ex Noti. Imp.*
    - Tarraconenſis.
    - Carthaginienſis.
    - Gallæcia.
    - Inſularum.
  - VBI CONVENTVS *Apud Plinium.*
    - Braccarenſis.
    - Aſturicenſis.
    - Clunienſis.
    - Cæſarauguſtanus.
    - Tarraconenſis.
    - Carthaginienſis.
  - Vbi populi præcipui, *Apud Geographos omnes.*
    - Gallæci.
    - Aſtures.
    - Vaccæi.
    - Celtiberi.
    - Cantabri.
    - Vaſcones.

HISPANIA VLTERIOR. Olim Ibero diſcreta à Citeriori, quæ fortè ad Rhodanum vſque protẽſa fuit; poſtea cõtinens tãtùm Bæticam, & Luſitaniam. EXTERIOR *Straboni.* INFERIOR in Goltzij inſcr. MAIOR, aut MINOR *Stephano.*

- LVSITANIA
  - VBI CONVENTVS *Plinio.*
    - Pacenſis.
    - Scalabitanus.
    - Emeritenſis.
  - Vbi populi
    - Luſitani.
    - Vettones.
    - Turdetani. } ex parte.
    - Celtici. }
- BÆTICA
  - VBI CONVENTVS *Plinio.*
    - Gaditanus.
    - Hiſpalenſis.
    - Aſtygitanus.
    - Cordubenſis.
  - Vbi populi
    - Baſtuli qui & Pœni.
    - Turduli.
    - Turdetani. } ex parte.
    - Celtici. }
  - Cui poſtea addita in Notitiâ. } TINGITANA.

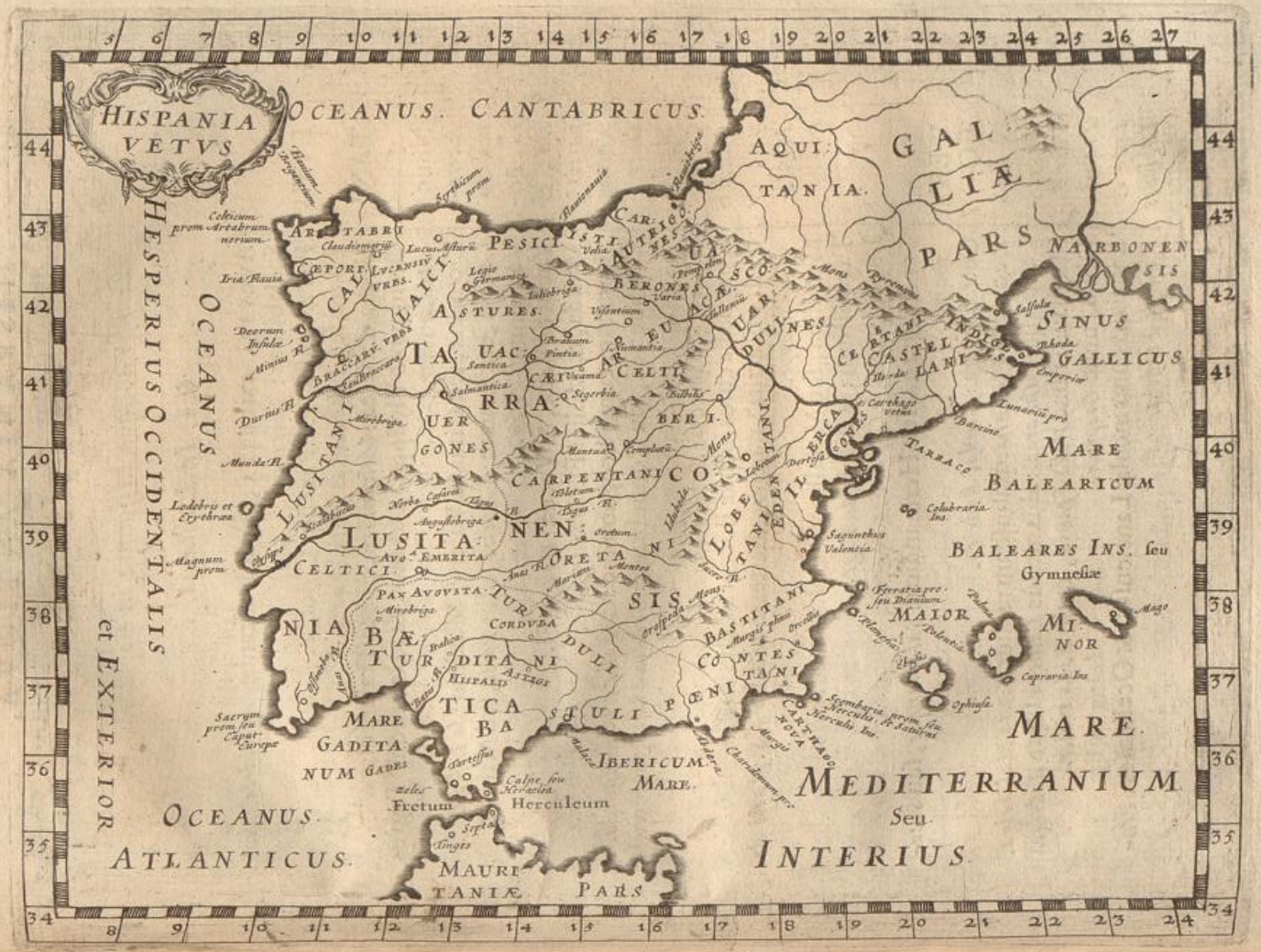
HISPANIA VETVS
OCEANUS CANTABRICUS
HESPERIUS OCCIDENTALIS OCEANUS et EXTERIOR
OCEANUS ATLANTICUS
MARE MEDITERRANEUM Seu INTERIUS
MARE BALEARICUM
BALEARES INS. seu Gymnesiæ
MAIOR
MINOR
AQUITANIA
GALLIÆ NARBONENSIS PARS
SINUS GALLICUS
LUSITANIA
CARPENTANI
CELTIBERIA
CELTICI
BÆTURDITANI
BASTITANI
CONTESTANI
LOBETANI
EDETANI
ILERCAONES
CASTELLANI
ASTURES
CALAICI
VARDULI
PÆNI
GADITANUM FRETUM Herculeum
MARE GADITANUM
MAURITANIÆ PARS

CAPVT III.

Diuiſio antiqua Hiſpaniæ in populos.

§. 1. *In Luſitania.*

LVSITANI — Nunc *Extrema dura, Beiria, & partes Antra-Duero-Minho; Tago-Guadianæ, & Montanæ.*

- AVGVSTA EMERITA, caput Luſitaniæ: *Meride.*
- Scalabiſcus: *Santaren.*
- Pax Auguſta, ſeu Pacenſis Colonia: *Badaios.*
- Ebora, ſeu Liberalitas Iulia: *Euora.*
- Norba Cæſarea: *Alcantara*, ponte Traiani clara.
- Olyſippo & Vlyſippo: *Lisbonne*, & iuxtà mons Tagrus *M. de Sintra.*
- Liciniana, ſeu Ciniana Valerio Maximo: *la Liſeda.*
- Lauara, aut Lauare: *Aueiro*, aliis *Porto*, ſed malè.
- Verrunum: *Viſeu.*
- Vacus & Vaca, & Vacua: *Vouga* Fl.
- Munda, & Mulias Fl. *Mondego.*
- Æminium cum Fl. cognomine: *Agada*, vel *Aquida.*
- Conimbrica, ſeu Conimbriga: *Condexa veia*, malè vulgò *Conimbre.*
- Vacca, ſeu Baceia: *Ponte Vouga.*
- Concordia cuius incolæ Boccori dicti: *Tomar.*
- Caſtra Cæcilia: *Caceres*, Barrerio tamen, *S. Marie de Guadeloupe.*
- Metallina, ſeu Metallienſis Colonia: *Metelin.*
- Tagi oſtium: *la Bouche du Tage.*
- Lunæ Prom. *le Cap de Sintra.*

VETTONES — *Pars Tramõtanæ & Legionis*

- SALMANTICA ſeu Hermandica: *Salamanque*, ſeu *Salamanca.*
- Cottæobriga: *Ciudal Rodrigo.*
- Deobriga *Placentia*: quibuſdam meliùs *Venta Malabriga.*
- Lama aliis *Almaraz*: aliis meliùs *Lamega* ſupra *Rodrigo.*
- Manliana: nunc *Villa Franca*, malè *Villa maior.*
- Obila: nunc *Oropeza.*
- Lanciana cuius incolæ Lancienſes, & Ocellenſes: *Penna di Francia.*

cis Durium. | Augustobriga: *Ponte de Arcobisbo*; non *Medina cali*, vt quidam.

PARS TVRDETANORVM. Pax Iulia: *Beia*, vnde à Mauris dicebatur *Pacca*.
Ossonaba, dicta Lesturia: aliis *Estombar*, aliis *Sylues*, aliis *Faro*.
Lacobriga, dicta & Langobriga: *Lagos*.

Districtus Beiensis & Algaruia. Myrtilis: *Mertola*.
Mirobriga: *Moenstira de Rabida*.
Salacia apud Antoninum Salaria: *Alcocer do sal*.

PARS CELTICORVM *Pars Eborensis, & Eluensis districtus.* Cunistorgis, seu Conistorsis: *Couna*.
Langobriga: *Camora de Corea*, viro docto.
Cætobrix: *Setubal*, meo iudicio, non *Cezembra*.
Cæpiana: *Cezembra*, malè quibusdam *Setubal*.
Barbarium Prom. *Cap de Spichel*.

§. 2. *In Bætica.*

PARS CELTICORVM *Pars Eluensis districtus.* Aruci: nunc *Moura*.
Aranda, seu Arandis: nunc *Mouraon*.

PARS TVRDETANORVM. Hispalis, seu Hispal: *Seuille*, omnium iudicio.
Tarteſſus ad ostia Bætis: *omnino intercidit*.
Astigij seu Colonia Augusta Firma: *Ecya*.
Nebrissa Romana Col. *Lebrissa*, aut *Nebrissa*.
Asta: *Xeres de la Frontera*, alij alias proponunt.

Pars Hispalensis territorij, & Ducatus Medinæ, Sidoniæ, pene totus. Segontia: *Gisconça*.
Italica, seu Ilipa Italica: *Seuilla veia*.
Asindum Ptolemæo Asyla: *Medina Sidonia*.
Mnestei portus: *le port de Saincte Marie*.
Ebura ad quã Luciferi tẽplum: *S. Lucar de Baramede*.
Carmonia: *Carmona*.
Bætis ostium: *la Bouche de Guadalquiuir*.

BASTVLI QVI ET POENI. Carteia dicta aliter Tarteſſus: hodie *Tariffa*.
Besippo: *Vegel*, malè quibusdam *Ciclana*.
Belon & Bælon, & Bello: *Berger*.
Heraclea: *Gilbratar*.
FRETVM, aliter Herculeum dicitur, seu Herculis via sexaginta stadiis patens teste *Polybio*, dicitur item

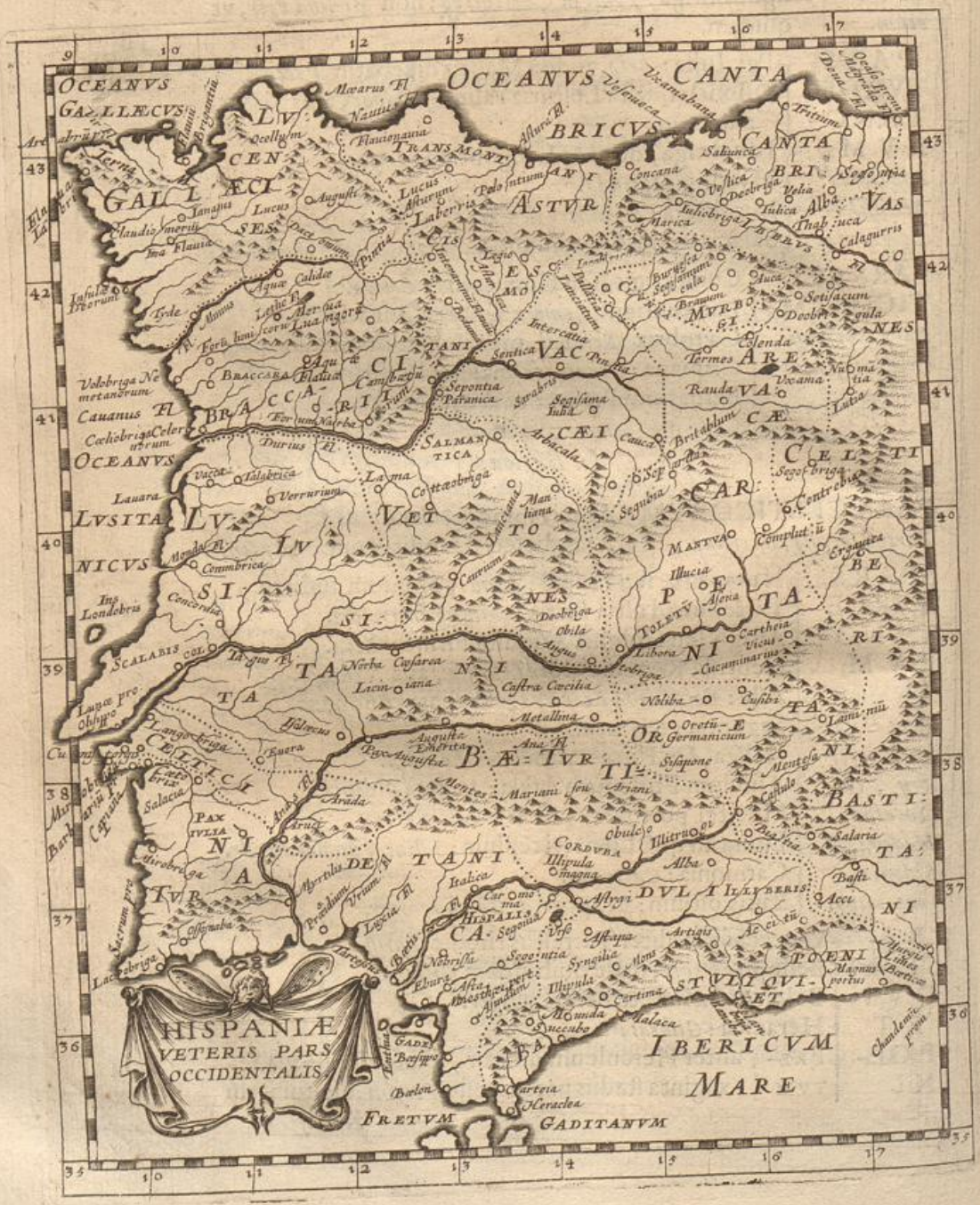
OCEANVS
OCEANVS
CANTA
GALLÆCI
LVSITANICVS
OCEANVS
BRACCARA AVGVSTA
LVSITANIA
VETTONES
CARPETANI
CELTIBERIA
CARTHAGINENSIS
BÆTICA
BASTITANIA
CONTESTANIA
VACCÆI
ASTVRES
CANTABRI
VASCONES
ARVACÆI
CÆLTI
OROSPEDA
IBERICVM MARE
FRETVM GADITANVM
HISPANIÆ VETERIS PARS OCCIDENTALIS

GALLIÆ
AQVITANIÆ PARS.
PARS
MONS PYRENÆVS
MARE BALEARICVM.
VASCONES.
CELTIBERIA.
CELTIBERI.
CELTIBERIA.
CELTANI.
CARETANI.
CASTELLANI.
AVTRETANI.
INDIGETES.
LAETANI.
COSETANI.
ILERGAONES.
ILERGAVONIA.
EDETANI.
CONTESTANI.
BASTITANI.
ILLICITANVS SINVS.
VERGITANVS SINVS.
SVCRONENSIS SINVS.
BALEARES INSVLÆ SEV GYMNESIÆ.
MAIOR.
MINOR.
PITYVSÆ INSVLÆ.
Ebusus
Ophiusa Ins
Caprariæ Ins
Cunici
Palma
Pallentia
Cinium
Iatina
Bochri
Lamus
Magon
Sucronensis Pallentia fl.
Sucro
Colubraria
Valentia
Saguntum
Tarraco
Subur
Scala Annibalis
Dertosa
Hemeroscopium
Barcino
Dianium
Dianium pro.
Lucentum
Illici
Alone
Carthago Nova
Thader fl.
Illurgis
Abdera forte et Murgis
Vergelia
Acci
Basti
Castaria
Mons Solis
Mons Orospeda
Carca
Mons Tiber
Fl. Orcelis
Limnethalassa Ins
Planesia I.
Ophiussa I.
Locata
Narbo
Veneris portus
Rusicino
Rhodopolis
Emporiæ
Gerunda
Ausa
Lunaria pro.
Blandæ
Dulcorum
Iuncaria
Aphrodisiæ pr.
Tarbellica
Tarbellum
Vasatum
Aquæ Tarbellicæ
Aturis fl.
Aturia
Vsontium
Tritium Metallum
Carbonium
Mantua
Pompelon
Iturissa
Setia
Iluro
Osca
Sarcobis
Bergusia
Iacca
Tolosa
Labrinca
Lissa
Ceresus
Athanagia
Lesbus
Ebora
Belia
Leonica
Segobriga
Carraca
Ercabrica
Contrebia
Belgida
Bilbilis
Numantia
Lutia
Attacum
Ecbatana
Segobriga
Edeta
Turia fl.
Turia
Lobetum
Turbula
Iberus
Iberus fl.
Ilercavonia
Ilercaones
Bergusia
Auringis fl.
Auringis
Ilercaones
Cosetani
Laetani
Ausetani
Castellani
Caretani
Indigetes
Vascones
Celtiberia
Celtiberi
Edetani
Contestani
Bastitani
Illicitanus Sinus
Vergitanus Sinus
Sucronensis Sinus
Mare Balearicum
Baleares Insulæ seu Gymnesiæ
Pars Orientalis Antiquæ Hispaniæ.

Minima pars Ducatus Medinæ Sidoniæ, Episcopatus Malacensis, Almeriensis in regno Granatæ cum Insulâ Calis.

GADITANVM { Limen inferni maris, & Fretum Columnarum, & Traducta *Greg. Turonensi.*

Barbesola, Colonia & Fluuius : *Marbella.*
Succubo, seu Succubitanum Municipium, sita erat in montibus, vulgò *Sierras de Ronda.*
Munda : nomen retinet *Monda.*
Cartima : *Cartama*, ad Illipulæ montis radices.
Malaca : *Malaga*, seu *Malgues.*
Manoba : *Almunecar* dicta est, & *Mænoba* cum Fl. cognomine.
Selambina : *Salobrenna.*
Abdera : *Almeria*, aliis *Adra.*
Magnus portus, quid sit non possum statuere, quibusdam *Almeria.*
Charidemum Pro. ab omnibus, *Cabo de Gates.*
Murgis: *Muxacra*, aliis malè *Murcia*, Bæticæ finis.
De Gadibus eò spectantibus dicetur postea in Insulis.

TVRDVLI *Territoriũ Cordubense in Andalusiâ, & Episcop. Granatensis in regno Granatensi, & pars Extremaduræ Castellanæ.*

CORDVBA Colonia Patricia : *Cordouë* Carduis celebrata.
Illiberis : *Granata*, vt colligitur ex inscriptione.
Accitum : *Siguiana.*
Artigis seu vrbs Iulienſis: *Albama.*
Mons Illipula: *Sierra de Ronda.*
Alba, quæ & Virgao, seu Alba Vircaonensis: *Ariona*, locus propè *Iaën.*
Illiturgi Forum Iulium dicta: *Anduxar el Veio*, aut *Iaën.*
Obulco : *Porcuna*, à statua Scrofæ sic dicta.
Syneglia, Anticaria, Antonini : *Antiquerra.*
Astapa, fortè & Ostipo : *Estepa*, vel *Stepa.*
Vrso, seu Gemina vrbanorum : *Ossuna.*
Illipula magna : *Penna Flor*, malè *Grenade.*
Montes Mariani : *Sierra de Morena*, vnde æs Marianum Plinio.
Segouia *Segouia la Menor*, ad Fl. Syngilim, seu Silicencem *Xenil.*

§. 3. *In Tarraconenſi.*

GALLÆCI seu CALLÆCI

BRACARII — *Pars magna Portugalliæ intra Miniũ, & Durium: Et pars Tramontanæ.*

- Bracara Avgvsta: *Bragues*, ad Cauarum *Cauado* Fl.
- Forum Cuacernorum: *Villa Beia.*
- Aquæ calidæ Cilinorum, ſeu Aquæ Cilinæ: *Orenſe.*
- Aquæ Flauiæ Turodorum: *Chaues*, ad Fl. Tamaram.
- Cœliobriga Cœlerinorum: *Villa de Conde.*
- Forum Limicorum: *Ponte de Lima*, ad Limium Fluuium.
- Merua Luangorum, ſeu Meruia: *Lobies.*
- Volobriga Nemetanorum: *Viana* fortè.
- Forum Narbaſorum: fortè *Tor de Moncorno.*
- Cambætum Lubænorum: *Miranda de Douro.*
- Fluuij: Durius: *Douero.* Minius: *Minho.* Lethe, ſeu Limias: *Lima.* Cauarus, ſeu Celandus & Aleſtes: *Cauado.*

LVCENSES — *Gallicia integra.*

- Lvcvs Avgvsti: *Lugo.*
- Flauium Brigantium in magno portu: *la Corugna.*
- Ianaſus: *Compoſtella*, quidam cum Flauio Brigantio confundunt.
- Iria Flauia Cæporum: *le Padron.*
- Dactonium: *Montfort de Lemnos.*
- Ocellum: fortè *Mondonedo.*
- Artabrorum Pro. *le Cap de Fine-terre.* Item Celticum & Nerium dicitur.
- Claudiomerium: *Muros.*
- Ierna Mons: *Namancos.*
- Flauia Lambris Beduorum: *Saincte Marie de Fine-terre.*
- Lapatia Cory Pro. ſeu Trileucum: *Cap d'Ortegal.*

Pintia: *Villa-pun*, locus quidam ignobilis.
Tyde Grauiorum: *Tuy*.
Fluuij { Nabius: *Rio Eu de Miranda*. / Mearus: *Rio Maior*. / Vix: nunc *Rio Allons*.
De Caſsiteribus & Inſulis Deorũ poſtea in Inſulis.

ASTVRES
- TRANSMONTANI
  - LVCVS ASTVRVM: *Ouiedo*, hîc ſacra Aſturum celebrabantur.
  - Flauionauia Pæſicorum: *Auilles*.
  - Pelontium Lingonum, ſeu Lungorum, *Aplans*, ſeu *Ablans*.
- *Aſturia-Ouetana.*
  - Laberris: aut *Pennaſtor*, aut *S. Saluador*.
  - Mons Vindius, hodie *le Mont des Aſturies*.
  - Aſtura Fl. *Aſtario*, ſeu *Aſturio*.
- AVGVSTANI
  - ASTVRICA AVGVSTA: *Aſtorgo*, vrbs Amacorum.
  - Legio VII. Germanica, vel Gemina condita Sublãciæ loco, hodie hæc *Sollanca* illa *Leon*.
  - Interamnium Flauium: *Pontferrada*.
- *Pars regni Legionenſis trans Duriũ.*
  - Brigætium Brigæcinorum: *Brigantia*.
  - Lanciatum Lanciatorum & Lancia: fortè *Manſilla*.
  - Bedunia Beduneſiorum: fortè *Puebla de Sanabria*.
  - Nemetobriga Tiburonum: *Nuez*, aut *Torbes*.

VACCÆI. *Pars Regni Legionenſis cis & trans Durium, & pars Caſtellæ Veteris.*
- PINTIA: *Valladolid*, ad Piſoracam, *Piſuerga* Fl.
- Sentica: *Zamora*.
- Mãlianus Saltus verſus Mãlianã vrbẽ in Vettonib⁹.
- Sarabris aut Sarabris: *Toro* à ſtatuâ Tauri.
- Cauſa, ſeu Caucia: *Coca*.
- Pallancia: *Pallencia*, vbi Romani aliàs cæſi.
- Intercatia: *Medina del Rioſicco* fortè.
- Segontia Paramica, ſeu Sepontia: *Maſſoco*.
- Lacobriga fortè: *Melgar*, aut Meobriga.
- Arbacula, aut Albucella: *Auila*.

AREVACÆ
- CLVNIA Colonia Sulpitia: *Coruna del Conte*.
- Lutia, vbi Scipio Iunior fæuiit: *intercidit* omnino.

Ter-

Dicti à Fl. Areua *Arlance.*
Pars Vallisoletanæ Meridalæ, tota Segouiensis, & pars Burgensis.

Termes & Termisum: aut *Lerma*, aut *Taruidos*, aut *N. Sennora de Tiermes.*
Vxama: *Osma.*
Segubia: *Segobia*, nobis *Segouie.*
Rauda: *Aranda de Douero.*
Colenda: *Couarruuias.*
Litabrum aut Britablum: *Marcotea.*
Segortia lactea: *Sepulueda.*

CARPETANI

Toletvm: *Toledo.*
Mantua Capentanorum: *Villa Manta*, ad Maritum vicus.
Complutum: *Alcàla de Henarez*, antea S. Iusti.
Carraca, seu Arriaca: *Guadalaiara*, ad Fl. Tagonium *Arriaca.*
Tituacia: *Xetafe*, aliter *Echetafe.*

Pars Algarriæ, pars item Manchæ in Castellâ nouâ.

Illucia: *Illescas.*
Laminium: *Minaya*, vel *villa de los Infantes.*
Libora, seu Ebura: *Talauera la Reina.*
Contrebia: *Tortosa*, supra Gualaiaram.
Asena: fortè *Almeda.*
Vicus Cucuminarius: *S. Crux de la Carza.*
Olcades populi quorũ caput Cartheia: *Occana.*

ORETANI

Oretvm Germanicum, seu Oria: *N. Sennora de Oreto.*
Castulo antiquissima ciuitas dicta & Castaon: *Cazorla.* Quidam tamen Castaonem à Castulone distinguunt.
Sisapone Oretanorum dicta: *Chillon*, aut *villa Real.*

Pars Manchæ, & pars Sierræ in Castella nouâ.

Mentesa, seu Mentissa: *Montiel.*
Biatia: *Bacia*, vel vt alij pronunciant *Bacea.*
Saltus Tugiensis: lucus ad *ville Neuue d'Alcaraz*, nunc *Sierra d'Alcaraz.*
Noliba, seu Nolibia: circa *Malaga.*
Cusibi: circa *Consuegram.*

CAN- PROPRIE

Ivliobriga: *Val de Viesse*, fortè.
Concana, Fusâ satiaris Concane venâ: *San-*

TABRI
- DICTI *Pars Asturiæ Santillanæ, & Biscaiæ veræ.*
  - *tillana* fortè.
  - Camarica, seu Tamarica, ad quam Tamarici fontes: *Fuenlibre.*
  - Vellica: *Medina de Pomar.*
  - Vesciuesca, seu Veseius portus: *Santandero.*
  - Aracillum: aut *Arcaraca*, aut *Tor de Cillos.*
  - Mons Edulius: *Mont S. Adrian.*
- AVTRIGONES *In Asturiâ Biscaiâ verâ, Alaua, & Guipuscoa.*
  - FLAVIOBRIGA, antea portus Amanus: *Bilbao.*
  - Deobriga Municipium: *Haro*, aut *Miranda de Ebro.*
  - Vxama-Barea: *Laredo.*
- *Pars Alauæ, & Biscaiæ.*
  - Saliunca: *Ordunna* fortè.
  - Burueſca, seu Viroueſca: *Biruieſca.*
  - Segisamũcula, seu Segisama minor: *Villa Beia.*
- CARISTI *Pars Biscaiæ, & Guipuscoæ.*
  - Vella, seu Belleia: *Treuigno* fortè.
  - Tullica: fortè *la Venta.*
  - Diua, aut Deua: hodie nomẽ retinet *Deua.*
- VARDVLI *Pars Alauæ & Biscaiæ.*
  - Segontia Paramica: *Sergame.*
  - Tritium dictũ Tuboricũ, seu Tobolicũ: *Placẽza.*
  - Menoſca: *Orio.*
  - Alba: fortè *Saluatierra.*
  - Tullonium: *Tudelle.*
  - Thabuca: *Lancugno.*

MVRBOGI fortè & Curgonij. *Partes Burgẽsis Meridiales, & Riuogiæ.*
- BRAWM & Masburgi: *Burgos.*
- Auca: *N. Sennora de Occa*, XX. M. P. à *Burgos.*
- Sisaraca: *Salduendo* fortè.
- Setisacum: *Saltos* non abludit.
- Deobrigula quasi parua Deobriga: *S. Pierre d'Arlanza.*

BASTITANI *Territorium Murciæ, & Episcopatus Accitanus de Guadix.*
- BASTI: *Baza*, Vrce Ptol. Virgi Plinio, vnde Sinus Virgitanus: *Vera*, seu *Bera.*
- Salaria, seu Colonia Salarienſis: *Requenna.*
- Carca: *Carauaca* videtur.
- Turbula: *Teruel* fortè.
- Acci: *Guadix*, nemine reclamante.
- Orcellis: certè: *Orihuella.*
- Vergilia, seu Vescelia: *Murcia*, meo iudicio:

CONTESTANI — *Pars maxima Regni Valentiæ.*

- CARTHAGO NOVA: *Carthagene.*
- Illici Illicias, & Ilce: *Elche.*
- Alone, seu Holone Liuio: *Alicante.*
- Lucentum, seu Lucentia: *Luchene.*
- Sætabis cuius lina laudantur: *Xatiua.*
- Menlaria, seu Mentalia: *Millarez*, meo iudicio.
- Dianium dictum stipendiarium: *Denia*, Specula Sertorij.
- Valentia: *Valence*, dicta & Col. Iulia.
- Sucro Fl. hodie *Xucar.*
- Scombraria Pro. seu Saturni: *Cap. de Palos.*
- Turia Fl. Ptolemæo Turulis, hodie: *Guadalauiar* ad Valentiam.

CELTIBERI — *In parte vtriusq; Castellæ Regni Aragonensis & Riuagiæ.*

PROPRIE DICTI CELTIBERI — *Pars Episcopatus Tarrazonensis & Episcopatus Cæsaraugustani: pars Sierræ in noua Castella, & minima pars regni Valentiæ.*

- SEGOBRIGA & Segontia, & Saguntia: *Siguença.*
- Bilbilis: vulgò *Calatayud*, meliùs *Villa Veia*, in monte *Baubulâ.*
- Aquæ Bilbilitanæ: *les Bains d'Alhama.*
- Salo Fl. *Xalon.*
- Cogædus Fl. *Rio de Codes.*
- Nertobriga, seu Vertobriga: *Almunha.*
- Turiasso vbi ferri temperatura nobilis *Tarazona.*
- Caunus Mons, seu Canus, & Cacus: *Moncayo.*
- Cæsada, seu Cessata: *Hita.*
- Eceleſta, Egelaſte, & Eteleſta: *Medina cæli*, ex inſcriptione.
- Arcobriga, seu Alce: *Arcoz.*
- Ergauica, seu Ergauia: *Alcannis*, aliis *Penna Eſcritta.*
- Certima: *Contamina.*
- Munda fortè Mediolum Ptol. *Molina.*
- Belgida, fortè & Segeda dicta: *Montacudo.*
- Attacum, & municipium Attacense: *Daroca.*
- Valeria, seu Castrum altum: *Cuença.*

LOBETANI *Episc. Albarazin.*

- Lobetum Lobetanorum fortè idem cum Anatorgis Liuij: *Albarazin*, antea & Turia dicta.

PELENDONES Sorienſis Meridala.
- NVMANTIA locatur ab aliis in Areuacis: *Garay pon.* vicus ignobilis ſupra Soriam.
- Auguſtobriga: *Agreda*, aut *Aldea-el-Muro.*
- Sauia: *Aquilar*, fortè.
- Viſontium: *Arcedillo.*

BERONES Pars Riuogiæ.
- Varia: *Alfaro*, quaſi *Aluaro.*
- Tritium metallum: *Trieio*, vicus prope Naiaram.

EDETANI Pars Epiſcopatus Cæſaraugustani, & Regni Valentiæ.
- CÆSARAVGVSTA: *Sarragoça*, olim Salduba.
- Saguntus, ſeu Saguntum: *Moruiedro*, hoc eſt Muri veteres.
- Pallentia Fl. *Moruiedro.*
- Edeta dicta & Leria, ſicut & nunc: *Liria.*
- Belia: *Belchite.*
- Ebora Edetanorum: *Ixar.*
- Leonica populi Leonicentes: *Oliete.*
- Segoriga: *Segorbe*, nonnulli putant, neſcio.

ILERCAONES Pars Cataloniæ, trans Iberum, & pars Valentiæ.
- CARTHAGO VETVS in loco vbi *Penial*, caſtrum in monte.
- Octogeſa: *Mequinença.*
- Dertoſa: *Tortoſa.*
- Triariulia: nunc *Trayguera.*
- Biſcargis: fortè *Ribaioia.*
- Adeda: fortè nunc *Ampoſta.*
- Tenebrius portus: *Portus Viueros.*
- Tenebrium Pro. *Cabo de Forbat.*

VASCONES Pars Nauarræ maximæ, item & pars Guipuſcoæ, & pars minima
- POMPELON, ſeu Pompeiopolis: *Pampelone.*
- Calagurris cognomine Fibularia: *Calahorre.*
- Gracuris: *Boria*, vel *Agreda.*
- Sueſſa: *Sangueſſa*, vt ex archiuis vrbis probat Florianus.
- Iacca fortè, & Vacca Iſidori: *Iacca.*
- Nemanturiſta: fortè *Olite.*
- Curconium, & Curgonium: fortè *Eſtella.*
- Baſcontum: *Caſeante*, quia dicebatur olim & Caſcantum municipium.

Episcopatus Cæsaraugustani.

Setia, vel Sitia: *Exea.*
Oeaso Pro. seu Iarso, aut Gerso: *Cap de Fontarabie.*
Oeaso vrbs seu Oeasopolis diruta in valle *Oiarco.*
Mons Pyrenæus, ita dictus vel ab igne quo deflagrauit, vel à Pyrena virgine per Herculẽ vitiatâ.

ILERGETES

Partes Osc̃ẽsis Episcopatus, Cæsaraugustani, & Balbastrensis.

Ilerda Sardonum caput Salsamentis laudata: *Lerida.*
Sicoris Fl. Sicanus Thucydidi: *le Segre.*
Osca in Vescitaniâ regione: *Huesca*, Academia Sertorij.
Calagurris Nascica cognominata: *Omnino periit*, prope Oscam.
Athanagia Liuij, quid sit nescio, an *Manresa*, an *Tarrega*, an *Sanhuian.*
Celsa, & Colon. Victoria: *Xelsa*, aut viculus *Vililla.*
Succosa: *Ainsa*, aliter *Sobarbre.*
Illiturgis: *Carinnena.*
Bergidum: fortè *Balbastre*, aliis *Viescas.*
Bergusia: aut *Balaquier*, aut *Puertolas.*
Orgia: *Aluaratz*, aut *Benauarre.*
Gallica Flauia: *Fraga.*
Cinga Fl. violentus: *Senga.*

LACETANI, aliis IACCETANI

Pars Ilerdensis Episcopatus, & pars Catalaniæ nouæ.

Iespus: *Belpuci.*
Vdura: fortè *Andore*, vel *Andorra.*
Pompeij trophæa: locus prope *Andore*, vbi visuntur etiam hoc tempore reliquiæ Trophæi.
Acerris: *Gerri.*
Setelsis: *Vrgel*, aliis *Astarlid.*
Ceressus: fortè *Solsona.*
Anabis: fortè *Igualada.*
Lissa aut Lessa: fortè *Oliana.*

COERRETANI, *in Catalania ad Pyrenæum* Iulia Libyca: *Linea.*

CASTELLANI, *in Catalania ad procursum Pyrenæi Montis.*
Bessida: *Bessalu.*
Sebendunũ: *Sabreroca*, aut *Capredo.*

INDIGE-
Emporiæ: castrum *Empurias.*
Sambroca Fl. *Ter.*

TES — *Pars Comitatus Ruſcinonenſis.*
- Clodianus Fl. aliter Alba: *Lobregat.*
- Mons Iouis: *Monte Iudaico.*
- Rhoda, Rhodope, & Rhodopolis: *Rhoſes.*
- Veneris templum, ſeu Aphrodiſium: aut *Cabo de Creus*, aut *Puerto Vendres.*
- Iuncaria: *Iunquera.*

AVTHETANI, *Pars Cataloniæ verſus Gerundam.*
- GERVNDA: *Girona*, Gallicè *Gironde.*
- Aceruaria rupes: *Col de Nuria.*
- Auſa: *Vich.*
- Aquæ calidæ, ſeu Aquæ Voconis: *Bagnole.*

LÆETANI — *In Cataloniæ parte Mantimâ.*
- BARCINO: *Barcelone*, & Barcinus non procul à Betulone Fl. *Beſons.*
- Scalæ Annibalis: *Coſte de Garaf.*
- Mons Iouis: *Montiui.*
- Subur: fortè *Segur.*
- Rubricatus Fl. *Lobregat.*
- Rubricata: *Mattorel.*
- Bætulum: *Badelona.*
- Lunarium Pro. *Cap. de Toſſa*, aut *Palafugel.*
- Dilurum, & Illuro: *Mataro*, aut *Canette.*
- Blanda: *Blanes.*

COSETANI — *In noua Catalania ad Mare cis Iberum.*
- TARRACO Scipionum opus: *Tarragone.*
- Thulcis Fl. aut Torrens: *Francolin.*
- Iberis Fl. quem ridiculè Appianus in Borealem Oceanum immittit, & mediam ſecare Hiſpaniam aſſerit: vulgò *Ebro.*

§. 4. *Inſulæ ad Hiſpaniam.*

IN O- CEANO
- OESTRYMNIDES — Sunt aut minutæ Inſulæ ſupra Galiciam, aut infra Argarbiam, alij cum Caſſiteribus confundunt: *les Sorlingues.*
- LODOBRIS — *Barlingas* hodie.
- INSVLÆ DEORVM — *Les Iſles de Baione.*
- GADIRA hauſta eſt omnino aquarũ vorticibus.
- TEMPLVM Herculis: *Torres de Hercoles.*
- Templum Saturni: *la pointe de S. Sebaſtien.*

NO.
- DEIS: Monumentum Geryonis, Scopulus in mari qui disparuit.
- DEIS: Arbas mons in quo pernoctauit Hercules.
- *Calis.*: Erithia Inſ. ſtadio vno à Gadeira diſſita in Occidentem; hauſta eſt, aut cum Gadibus cõiuncta.

IN MARI MEDITERRANEO.
- BALEARES, ſeu GYMNESIÆ, *Royaume de Maiorque.*
  - MAIOR *Maiorque.*
    - PALMA: *Maiorca.*
    - Pollentia: *ruinæ* prope *Alcudiam* viſuntur.
    - Iatina Plinij: *Palomera.*
    - Cinium: *Calalonga.*
    - Cunici: *Calaſiguer.*
    - Bochri: *Suggiari.*
  - MINOR *Minorque.*
    - IAMNA: *Cittadella.*
    - Ianiſera: *Fornelle.*
    - Mago, *Minorca*, aut *Porto Mahon:*
    - Capraria: *Cabrera.*
    - Colubraria verſus Sucronem Fl. nunc *Moncoluber*, & *Mon-Colibre.*
- PITYVSÆ *Yuica.*
  - EBVSVS, Buſus, & Eboſia Carthaginienſium Colonia: *Yuica.*
  - Ophiuſa, ſeu Colubraria plena ſerpentibus: *Formentera.*

§. 5. *De Carthagine Noua.*

CONDITA eſt *Carthago Noua* ab Aſdrubale Amilcaris genero, cui ſucceſſit Annibal. Spartaria dicta eſt à Sparto iunci genere. Hanc Pœni belli Hiſpanici ſedem fecerant, donec à Scipione ingeniosè, & fortiter capta fuit.

Erat autem ſita in ſinu peramplo cui *Scombaria* Inſula, nunc *Eſcombera*, duas faciebat anguſtias: à parte tamen Occidentali ſtagno ſtringebatur, quod mari committebatur. Vrbs erat condita in Cherſoneſo in hunc ſinum procurrente, quam Iſthmus continenti nectebat, in quo *Teutatis* tumulus. In hac vrbe Templa quatuor. 1. *Aſclepij* maximum. 2. *Vulcani.* 3. *Alethi* qui argenti fodinas inuenit, ideóque Deus creditur. 4. *Saturni.* Hanc illuſtrabat quoque *Regia Aſdrubalis*; quæ omnia in ſequentis Tabulæ appendice videbis.

§. 6. *Diuisio Hispaniæ secundùm Plinium, in 14. Conuentus.*

Num. 1. *Conuentus in Bætica.*

GADITANVS. *Continebat partem territorij Hispalensis, & Gades Insulam.* — *Gadira* caput Conuentus: ibi & *Carteia* Græcis *Tarteſſos* dicta.

HISPALENSIS. *Complectebatur maximam partem territorij Hispalensis.* — Caput Conuẽtus *Hispalis* Colonia cognomine Romulẽsis. Hîc quoq; *Ilipa* cognomine Italica.

ASTIGITANVS. *Extendebatur ad partem territorij Hispalensis, & præterea ex Regno Granatensi Episcopatum Malacensem decerpebat.* — Caput *Astygi* cognomine *Augusta Firma Colonia*, vbi quoque *Munda* prælio in filios Pompeij clara.

CORDVBENSIS. *Cõtinebat territoriũ Cordubense, & totũ regnũ Granatẽse, præter Episcopatum Malacensem.* — Caput *Corduba* cogno. Col. Patricia. Vbi quoque *Murgis* Bæticæ finis.

Num. 2. *Conuentus in Lusitania.*

PACENSIS. *Continebat Portugalliæ partem scilicet Antra Teio-Guadiana, & Algarbiam.* — Caput *pax Iulia Beia*, vbi & Oſſonoba, & Ebora ſeu Ebura dicta Cerealis.

SCALABITANVS. *Complectebatur Beiriam, Extremaduram Portugalliæ, & magnam partem Tramontanæ.* — Scalabiſcus caput Conuentus *Santaren.* Hîc quoque Olyſippo *Lisbone.*

EMERITENSIS. *Cõtinebat partem Regni Legionensis cis Durium, & Extremaduram Castellæ totam.* — *Augusta Emerita* caput Conuentus *Meride*, celebrata ſuo cocco, & oliuis.

Num. 3. *Conuentus in Tarraconensi.*

LVCENSIS. *Galiciam totam continebat.* — Caput *Lucus Augusti.* In hoc Conuentu cenſebantur liberorum capitum 166000. vel vt alij codices 175000.

BRACCARENSIS. *Complectebatur magnã partẽ Portugalliæ Antra-Minho-Douero, & partem Tramontanæ.* Caput *Braccara Augusta*, & in eo fuerunt capita 275000. & 24 ciuitates.

ASTVRICENSIS. *Continebat Asturiam Ouetanam, & partem Regni Legionensis trans Durium.* Caput *Asturica* Augusta; item & Legio 7. Germanica vbi 260000. capitum liberorum, & 12. populi.

CLVNIENSIS. *Complectebatur Asturiam Santillanam: Biscayam magnam totam, partem exiguam Regni Legionensis, & Castellam Veterem.* Caput *Clunia*, ibi quoque *Numantia* sita fuit. Populi hinc petentes ius 65.

CÆSARAVGVSTANVS. *Continebat Castellæ Nouæ partẽ & Regna Aragonense, & Nauarrense.* Caput *Cæsaraugusta* Colonia immunis. Vnde iura petunt 42. populi, hoc est vrbes.

TARRACONENSIS. *Complectebatur Catalaniam totam, & minimam partem Regni Valentiæ.* Caput *Tarraco* Scipionum opus, vbi populi celeberrimi 44. disceptabant.

CARTHAGINIENSIS. *Continebat Castellæ Nouæ partem, Murciæ Regnum totum, Valentiæ pene totum, & totum Maioricense.* Caput *Carthago Noua* Pœnorum opus, vnde ius petebant 62. populi præter Insularum accolas.

§. 7. *Diuisio Hispaniæ secundùm Notitiam Imperij.*

HADRIANI tempore diuisa fuerat Hispania in sex partes, siquidem Tarraconensis, vt potè amplior, distracta est in Tarraconensem, Gallæciam, & Carthaginiensem, quibus adiũcta fuit Hispania Transfretana dicta, & Tingitana; vt in Africam, ex verâ Hispaniâ commodè auxilia submitterentur. Sed tempore Constantini addita fuit septima conflata ex Insulis Gymnesiis, quas & Balearidas dicunt. Porrò his septem prouinciis vnus præerat Vicarius sub Præfecto Prætorij Galliarum, de cuius insignibus sicut de Consularibus, & Præsidibus ei subiectis legatur Notitia Imperij, & ad eam Pancirolus cap. 67. Notitiæ Imperij Occidentalis.

BÆTICA. *Continebat Andalusiam totã, integrum Granatense Regnum, & minimam Portugalliæ partẽ decerpebat.* Caput *Hispalis*. Hæc prouincia tẽpore Domitiani Proconsularis erat, sub Cõstantino Præsidẽ habuit, sed sub Constantio facta est Consularis.

HISPANIÆ
DIVISIO IN XIV.
CONVENTVS.
OCEANVS CANTABRICVS
PARS GALLIÆ
MARE BALEARICVM
MARE IBERICVM
SINVS GALLICVS
MONS PYRENÆVS
NOVA CARTHAGO
GADES
CARTHAGINENSIS SINVS
INSULA SCOMBARIA
BALEARES INS
PITYVSA INS
CARTHAGINENSIS
TARRACONENSIS
LVCENSIS
ASTVRICA
CLVNIENSIS
CALLAICA BRACARA
LVSITANIA
BAETICA
CARTHAGINENSIS
TARRACONENSIS
EMERITENSIS
HISPALENSIS
CORDVBENSIS
GADITANA
ASTIGITANVS
BOENSIS
CONTESTANI
TARRACONENSIS
CARTHAGO NOVA
TRETVM HERCVLEVM
AUG. EMERITA
CORDVBA
HISPALIS
ASTIGI
ILLIBERIS
MALACA
ABDERA
CASTVLO
ORCELLIS
DIANIUM
SAGUNTUS
VALENTIA
EDETA
SAETABIS
VALERIA
CARTHAGO NOVA
TARRACO
CÆSAR AUGUSTA
OCTOGESA
ATTACUM
COMPLUTUM
CAUCA
SALMANTICA
CAURIUM
MANTUA
ILLICIA
TOLETUM
LIBORA
METALLINA
CONCORDIA
EMERITA
MONTES
ARIANI
ITALICA
ILIPA
ASTA
TARTESSUS
MUDA
GADES
CARTEIA
HERACLEA
SEPTA
ABILA
CALPE
MONTES
ARIANI
CASTULO
ILLIBERIS
ORCELLIS
DIANIUM
SAETABIS
VALERIA
SEGOBRIGA
EDETA
SAGUNTUS
VALENTIA
CARTHAGO NOVA
TARRACO
CÆSAR AUGUSTA
OCTOGESA
ATTACUM
COMPLUTUM
CAUCA
SALMANTICA
CAURIUM
MANTUA
ILLICIA
TOLETUM
LIBORA
METALLINA
CONCORDIA
EMERITA
MONTES
ARIANI
ITALICA
ILIPA
ASTA
TARTESSUS
MUDA
GADES
CARTEIA
HERACLEA
SEPTA
ABILA
CALPE
LVCVS ASTVRVM
CLVNIA
NVMANTIA
RAUDA
PINTIA
SEGOVIA
PALENTIA
LACCA
VARIA
CALAGURRIS
IACCA
OSCA
TVRIASO
TARRACO
BARCINO
DERTOSA
TARRACO
ILERDA
OSCA
IACCA
CALAGURRIS
VARIA
PALENTIA
SEGOVIA
PINTIA
NUMANTIA
RAUDA
CLUNIA
LEGIO
ASTVRICA
LVCVS ASTVRVM
FLAVIO BRIGA
CONCANA
TALABRIGA
PROMONTORIUM
TRES PERIGAL
FLAVIO LIBRIS
IRIA FLAVIA
FLAVIO LIBRIS
BRACARA
CALLAICA
CALLABRIGA
BARINIA
SENTICA
SALMANTICA
ARABRICA
LAMA
CONIMBRICA
CONCORDIA
TOGUS
LIBORA
CASTRA CECILIANA
METALLINA
OBTIGI
AUG. EMERITA
ANAS
MONTES
ARIANI
CASTULO
CORDVBA
HISPALIS
ITALICA
ILIPA
ILLIBERIS
ASTIGI
TARTESSUS
ASTA
MUDA
MALACA
ABDERA
MAGNUS PORTUS
CARTEIA
HERACLEA
SEPTA
ABILA
CALPE
GADES
SINUS GADITANUS
IULIA GADITANA
TARTESSUS
CAMPI ARGENTEI
ARBAS
ASTIGI
TRETVM HERCVLEVM
AFRICÆ IMAGO
PARS
ORCELLIS
DIANIUM
SAETABIS
VALERIA
SEGOBRIGA
EDETA
SAGUNTUS
VALENTIA
CARTHAGO NOVA
TARRACO
CÆSAR AUGUSTA
OCTOGESA
ATTACUM
COMPLUTUM
CAUCA
SALMANTICA
CAURIUM
MANTUA
ILLICIA
TOLETUM
LIBORA
METALLINA
CONCORDIA
EMERITA
MONTES
ARIANI
ITALICA
ILIPA
ASTA
TARTESSUS
MUDA
GADES
CARTEIA
HERACLEA
SEPTA
ABILA
CALPE
TRETVM HERCVLEVM
AFRICÆ IMAGO
PARS
TRITONIS IUGUM
TARRACO
TARRACONENSIS
CONTESTANI
CARTHAGINENSIS SINVS
INSULA SCOMBARIA
MARE IBERICVM
MAIOR
MINOR
EBVSVS
EBVSVS
PALMA
PALMA
COLUBRARIA
IN. EBIBILIS
TARRACO
TARRACONENSIS
CARTHAGINENSIS SINVS
INSULA SCOMBARIA
MARE IBERICVM
TARRACONENSIS
CONTESTANI
TARRACO
TARRACONENSIS
CARTHAGINENSIS SINVS
INSULA SCOMBARIA
MARE IBERICVM
TARRACONENSIS
CONTESTANI
TARRACO
TARRACONENSIS
CARTHAGINENSIS SINVS
INSULA SCOMBARIA
MARE IBERICVM

BRACCARENSIS. *Complectebatur magnã partẽ Portugalliæ Antra-Minho-Douero, & partem Tramontanæ.* Caput *Braccara Augusta*, & in eo fuerunt capita 275000. & 24 ciuitates.

ASTVRICENSIS. *Continebat Asturiam Ouetanam, & partem Regni Legionensis trans Durium.* Caput *Asturica* Augusta; item & Legio 7. Germanica vbi 260000. capitum liberorum, & 12. populi.

CLVNIENSIS. *Complectebatur Asturiam Santillanam: Biscayam magnam totam, partem exiguam Regni Legionensis, & Castellam Veterem.* Caput *Clunia*, ibi quoque *Numantia* sita fuit. Populi hinc petentes ius 65.

CÆSARAVGVSTANVS. *Continebat Castellæ Nouæ partẽ & Regna Aragonense, & Nauarrense.* Caput *Cæsaraugusta* Colonia immunis. Vnde iura petunt 42. populi, hoc est vrbes.

TARRACONENSIS. *Complectebatur Catalaniam totam, & minimam partem Regni Valentiæ.* Caput *Tarraco* Scipionum opus, vbi populi celeberrimi 44. disceptabant.

CARTHAGINIENSIS. *Continebat Castellæ Nouæ partem, Murciæ Regnum totum, Valentiæ pene totum, & totum Maioricense.* Caput *Carthago Noua* Pœnorum opus, vnde ius petebant 62. populi præter Insularum accolas.

§. 7. *Diuisio Hispaniæ secundùm Notitiam Imperij.*

HADRIANI tempore diuisa fuerat Hispania in sex partes, siquidem Tarraconensis, vt potè amplior, distracta est in Tarraconensem, Gallæciam, & Carthaginiensem, quibus adiũcta fuit Hispania Transfretana dicta, & Tingitana; vt in Africam, ex verâ Hispaniâ commodè auxilia submitterentur. Sed tempore Constantini addita fuit septima conflata ex Insulis Gymnesiis, quas & Balearidas dicunt. Porrò his septem prouinciis vnus præerat Vicarius sub Præfecto Prætorij Galliarum, de cuius insignibus sicut de Consularibus, & Præsidibus ei subiectis legatur Notitia Imperij, & ad eam Pancirolus cap. 67. Notitiæ Imperij Occidentalis.

BÆTICA. *Continebat Andalusiam totã, integrum Granatense Regnum, & minimam Portugalliæ partẽ decerpebat.* Caput *Hispalis*. Hæc prouincia tẽpore Domitiani Proconsularis erat, sub Cõstantino Præsidẽ habuit, sed sub Constantio facta est Consularis.

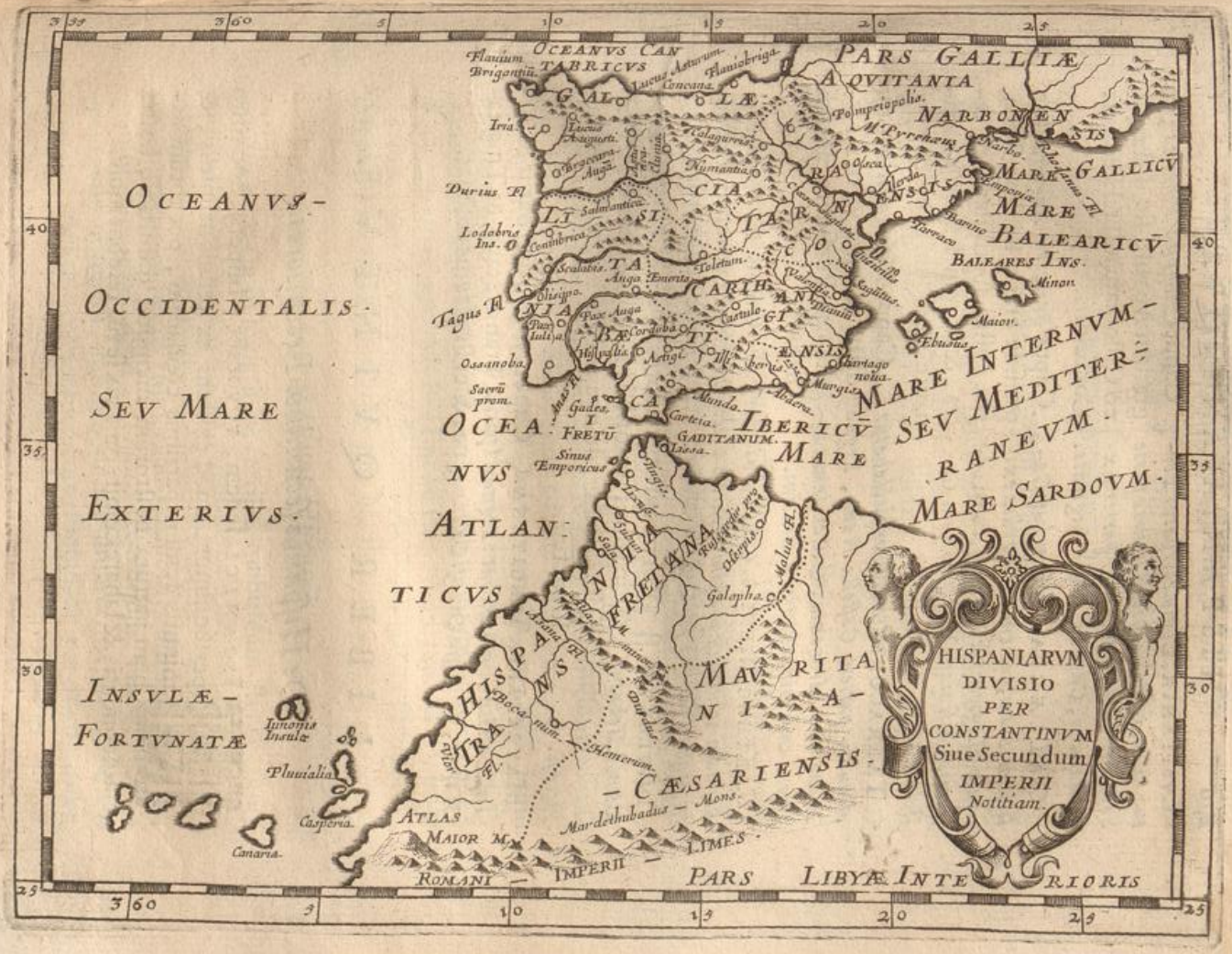
OCEANVS CAN
TABRICVS
PARS GALLIÆ
AQVITANIA
NARBONEN
MARE GALLICV
MARE
BALEARICV
BALEARES INS.
OCEANVS-
OCCIDENTALIS-
SEV MARE
OCEA
NVS
EXTERIVS.
ATLAN
TICVS
MARE INTERNVM-
SEV MEDITER-
RANEVM.
MARE SARDOVM.
IBERICV
MARE
GADITANUM.
FRETV
HISPANIARVM
DIVISIO
PER
CONSTANTINVM
Siue Secundum
IMPERII
Notitiam.
INSVLÆ-
FORTVNATÆ
CÆSARIENSIS-
MAVRITA
NIA-
ATLAS
MAIOR M.
LIMES
ROMANI IMPERII
PARS LIBYÆ INTERIORIS

LVSITANIA. *Complectebatur Portugalliam ferè totã, hoc est seclusâ parte Septentrionali. Tollebat & partes Extremaduræ, Castellæ atque Legionis.* — Caput *Augusta Emerita*, in gratiam Augusti sic dicta qui eò Coloniam misit. Hæc erat Consularis.

GALLÆCIA. *Continebat Galiciam totam, partem Portugalliæ exiguam; Legionense Regnum cum Asturiis, Biscaiam Magnam cum Castellâ Vetere.* — Caput *Bracceara Augusta* sub præside erat teste Sex. Rufo, sed postea Consularis est facta, & iterum Imperio inclinante præsidem habuit.

TARRACONENSIS. *Complectebatur aliquam partem Castellæ Nouæ, Regna Nauarræ, Aragoniæ, & Catalaniæ integra, cum minutâ parte Valentini.* — Caput *Tarraco* in littore, dicta & Iulia victrix Tirrhenica. Præsidem tantùm habuit.

CARTHAGINIENSIS. *Continebat Murciæ Regnum totum, & maximas partes Valentini, atque Toletani seu Castellæ Nouæ.* — Caput *Carthago Nouæ*. Hæc tantùm à Præside regebatur.

INSVLARVM. *Complectebatur Regnum Maioricense.* — Vbi tres vrbes celebres, *Palma*, *Mago*, *Ebusus* in tribus maioribus Insulis, in eas olim Præfectus missus, deinceps fuit à Præside administrata fuit.

MAVRITANIA TINGITANA. *In Africâ, continebat Regna Maroci, & Fessæ & Inf. Calis.* — Caput *Tingis*: dicebatur & Hispania Transfretana, & Tingitana, & ei Præses ius dicebat.

LIBER QVINTVS.

De Hispania secundùm Recentiores.

HISPANICI sedem, vt vocant, Imperij, hoc libro persequimur, quod existens ex tenuibus initiis, & minutis sensim partibus conflatum, per totum orbem patrum nostrorum memoriâ diffusum, nostrâ ætate concuti, & labare cœpit; quia vix se suâ ferebat mole.

CAPVT PRIMVM.

De Hiſpania recentiori in genere.

§. 1. *Nomen Hiſpaniæ.*

LICET Hiſpania varios ſubinde ſit experta dominos, & Barbarorum prædæ patuerit ſæpiùs, eorum tamen non accepit nomen, vt Anglia, & Francia, niſi fortè in quibuſdam partibus vt *Andaluzia*, & *Catalania*, vt mox dicetur.

§. 2. *Quantitas Hiſpaniæ.*

LONGITVDO eius maxima deſumitur à Pro. *Sanctæ Crucis* ad Prom. *Finis terræ*, quæ diſtantia ad Sphæram reuocata, dat vndecim gradus maioris circuli, ac proinde 660. M. paſſuum.

Latitudo, conſideratur à *Freto Gaditano* ad Prom. *Ortegal*, ad totos octo gradus porrecta, qui reddunt 540. M. P.

Circuitus paulò maior definitur à Mariana lib. 1. Nam à Crucis Prom. ad primas *Freti fauces* numerat 1080. M. Paſ. Hinc ad caput *Finis Terræ* 904. M. P. Inde ad fines Francicos 535. M. P. Nunc verò nautæ à *Pro. S. Crucis*, ad Prō. *Martini* 270. M. P. Hinc ad Prom. *Gates* 240. M. P. Exinde ad exteriores fauces 210 M. P. qui numeri ſimul ducti reddunt 720. M. P. A *faucibus* autem ad Pro. *S. Vincentij* 160. M. P. Hinc ad Pro. *Sintra* 120. M. P. Inde ad Pro. *Finis Terræ* 400. M. P. Summa huius lateris 680. M. P. Denique hinc ad *Fontarabiam* 390. M. P.

§. 3. *Qualitas Hiſpaniæ.*

QVIBVSDAM in locis mirè fertilis, quibuſdam ſterilis ſupra modum; ita ſe hîc prodigam, aut nouercam natura præbet. Fert fructus admodum ſuaues vtpote magis excoctos: atque ita quandiu ſuppetit Hiſpanis frumentum natiuum, noſtrum faſtidiunt, paniſque hîc quàm apud nos ſaporis exquiſitioris. Vina Hiſpanica per totam Europam, imò orbem diſtrahuntur. Minio iam diues vt olim, item auro, & argento, cuius metallicæ 500. numerantur,

omnes desertæ fossorum inopiâ. Quod minus populosa sit effecêre Coloniæ per totum orbem sparsæ. Testes 20. millia Lusitanorum Goæ, 4. millia Hispanorum Mexici, sex M. Cusci in Peruuia, vt taceam arces vbique gentium excitatas; itémque nauigationes longinquas, quæ quantum hominum absumant testantur nostræ vrbes maritimæ. Ante aliquot annos educere poterat Rex Hispaniæ 100. hominum armatorum millia: in bello Algeriano 500. naues instruxit, in Tunetensi 600. in expeditione Anglicanâ 300. naues armatas. Numerantur in Hispaniâ 1500. oppida murata, quorum vndecim Archiepiscopos, 65. Episcopos habent.

§. 4. *Religio Hispaniæ.*

Eivs supra reliquos Europæos fuere retinentes, ideóque vna ab hæresibus intacta est; ope maximè Inquisitionis quæ primùm in Mauros & Iudæos districta, in Hæreticos quoque laxata est. Ab eâ qui mulctantur induti veste quam *Sanbenito* vocant, raptantur ad supplicium cum iis ceremoniis, quæ populo terrorem incutiant.

§. 5. *Mores Hispanorum.*

Laboris sunt, & inediæ supra modum tolerantes, quibus hactenus multa præclara confecêre. In militiâ ordinũ retinentissimi, certissimi fistulatores, hastati loco moueri difficiles. Mirus eorum in Principem témque publicam amor. Inuidiâ laborant apud omnes gentes, quod Imperij magnitudini tantùm tribuit Mariana. Nusquam gentium, quàm hîc, eruditioni præmia certiora: quamquam litteras humaniores iacere queratur Mariana. Neque minus certa militiæ præmia, quibus miles gregarius ad Imperium promoueri potest. Certè omnes ferè ex prouinciis, & arcibus diuites redeunt.

§. 6. *Lingua Hispanorum.*

Præcipva hîc Castellana ex corruptione Latini idiomatis. Lusitana ex Gallicâ, & Castellanâ temperata, ideóque elegans, & auribus grata. Valentina & Catalanica Narbonensi propior, in

quam tamen aliquæ voces Castellanæ irrepserunt. Sola Biscaia antiquam Hispanicam retinet, licèt aliqui reclament; quoniam voces *briga*, *cetra*, *falarica*, *lancea*, antiquæ Hispanicæ hîc non audiuntur; sed quis nescit voces quotidie intercidere, & renasci.

§. 7. *Merces Hispaniæ.*

Emittit *Oleum purissimum* ex *agro Hispalensi*: *Vinum* generosissimum, ex *Malacensi*. Aurum & argentum aliàs domi natum, nunc ex vtrâque Indiâ importatum habet. Hîc quoque *Minij* plurimum effoditur, *Cerussa* optima conficitur. *Lana* tenuissima, *Panni* magni pretij, *Pelles* probè maceratæ. Hinc quoque *lapides speculares* exportantur, & *marmora* varij coloris. Vno verbo terra suis contenta bonis esset, nisi nauigationes, longinqua bella, & per totum orbem sparsum Imperium distraheret incolas.

§. 8. *Politia Hispanorum.*

Svb Imperatoribus quamquam vexarentur à Mauris, & Numidis, tamen vtcumque florebat Hispania. Donec imperante Honorio euocati per Stiliconem Sueui, Alani, Vandali in eam sese infuderunt: in quam pariter ingressi sunt Visigothi, qui tandem hîc rerum potiti sunt, cæteris exterminatis. Gothorum Rex vltimus Rodericus homo turpissimus à Saracenis per Iulianum euocatis regno ac vitâ priuatus est. Christiani in Asturias compacti Principem Pelagium elegerunt qui Ouetanum Regnum reparauit, quod Legionensis fermentum fuit. Ex eo Castellæ, Portugalliæ, Galiciæ, regna prognata sunt, adiuncta denique Murcianum, & Granatense. Eodem ferè tempore Garcias Ximenius versus Pyrenæum Regnis Nauarræ, atque Sobarbiæ dedit initium, cui accreuere Aragonium, Catalanicum, Maioricense & Valentinum, quæ omnia demum vnita sunt in Ferdinando Aragoniæ, & Isabella Castellæ Regibus, quibus apicem Philippus II. imposuit, vt mox in singulis regnis ostendemus.

Regnum hoc à Rege quidem, sed per consilia νομίμως administratur. Hæc 12. numerantur, secluså Inquisitione. Primum politicum proreges eligit, secundum Imperatores. Habent & sua deinceps consilia Aragonia, Castella, Italia, India, Lusitania.

Inter Nobiles primi sunt, qui Magnates dicuntur, vulgò *los Grandes*, qui coram Rege caput tegere, & in eius Capellâ sedere possunt. Militia Regia velleris aurei ex Burgundia traducta vulgò *de la Toison d'or*. In Castella quoque ordines S. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ; in Aragonia Montesani, in Lusitania Christi, S. Iacobi & Auisij.

Exquisitum hîc quoque Politiæ genus ad scelera compescenda; pauci enim impunè scelera grauiora perpetrant. Habent enim homines industrios, qui fugitiuos indagent, & plerumque ex alienis regnis callidè ad pœnam retrahant. Hoc forum vocant *Hermandad*: tempore Ferdinandi & Isabellæ excogitatum ad compescendas cædes, & exinde singulari Regum curâ in magnam Reip. vtilitatem conseruatum.

CAPVT II.

De singulis Hispaniæ Regnis.

§. 1. *Regnum Legionense.*

CVIVS prima informatio fuit Regnum Ouetanum *d'Ouiedo*, aliter Asturiarum, sub Pelagio, ita dictum quod Legio *Leon* Mauris erepta regni huius sedes effecta est. Ex eo primùm Comites, & Gubernatores in Castellam, & Biscayam immittebantur: sed alia posthæc inducta fuit administratio, vt mox ostendemus. Regio hæc sterilior nisi in paucis vallibus.

§ 2. *Regnum Castellæ.*

PARS Castellæ quam Mauri occupare non potuerant, aut iis erepta fuerat captâ Legione, à Castello nomen accepit, quod excitauere Reges Legionis vt Mauros repellerent: & in eam agri partem Iudices, seu Comites submittebãt. Sed cùm perfidè euocatos Ordonius II. iugulasset rebellauere Castellani, & sibi Comites præfecerunt. Mox ad vnicum Ferdinandum Gonzalem tota ditio deuoluta est, ex quo prognati Castellæ Reges. Tandem sub Ferdinando Magno Legionense & Castellarum coaluerunt. Castella duplex Vetus & Noua. *Vetus* tantùm fertilis circa Valli-

sole-

soletum, & in paucis vallibus. Frumentum hîc optimi saporis vt pote è sicciori solo. Incolæ fortes, εὔξενοι, vrbes optimè temperatæ per viros quos *Fieles* vocant. *Noua* paulò sicciot, & minus rigua quàm Vetus, & ferè pluuiis carens: tamen circa Madritum, & ad Tagum satis ferax. Diues pecore, oleo, croco, & melle.

§. 3. *Regnum Galiciæ.*

FACTVM est ab Alphonso quinto, qui Sancium Regem Galiciæ creauit, sed postmodum iterum vnitum Castellæ in Alphonso Legionensi. Data quoque fuit Galicia Henrico primo Comiti Portugalliæ, sed an tota, an pars duntaxat non est huius loci definire. Certè Lusitani quidam Galiciam Regno Portugalliæ contribuêre. Regio hæc frigidior reliquâ Hispaniâ vt & minus ferax, nisi in quibusdam vallibus; sed purissimo aëre perfruitur. 50. vrbes muratas numerat, & celebratur peregrinatione S. Iacobi cuius corpus seruari Compostellæ religiosè creditur.

§. 4. *Regnum Andalusiæ.*

A Vandalis accepisse nomen fatentur omnes. Prima hæc Maurorum crudelitati patuit, vbi & duo regna constituêre Cordubense, & Hispalense: quæ tandem Castellæ adiuncta sunt per Ferdinandum tertium cùm ex Andalusiâ Mauros Granatam compulisset. Regio fertilitatis summæ, in qua nihil ad vitam, nihil ad voluptatem desit, digna planè fictione camporum Elysiorum.

§. 5. *Regnum Granatense.*

CORDVBENSIBVS rebus pessimè cedentibus Mauri selegêre sibi Mahumetum quendam humili loco natum sed fortem, qui rem Mauricam fulciret, à quo Regnum hoc sæculo Christi 13. institutum est. Viguitque vltimum Maurorum in Hispaniâ, neque ante Ferdinandum & Isabellam deiectum est. Postea tamen hinc omnes expulsi Mauri patrum nostrorum memoriâ. Totus hic tractus magna ex parte desertus licèt fertilissimus & minimâ culturâ indigens. Laudantur eius vuæ passæ, & vina Malacensia, aliàs & serica.

§. 6. *Regnum Murcianum.*

Div quoque hæc Regio Mauris paruit: sed tandem arce Murcianâ Alphonso Infanti redditâ sæculo 13. Castellæ adiunctum est, cùm Mauros agnouisset dominos annis 500. Nunc proregem habet; laudatur ob mala citrea, aurea, punica, & saccarum, vinúmque totius Hispaniæ generosissimum.

§. 7. *Regnum Portugalliæ.*

Originem habuit in Henrico è regia Capetorum familiâ, cui ob fortitudinem in bello Maurico Alphonsus VI. filiam suam Theresiam dedit, & dotis nomine quidquid in Portugallia, & Galiciâ Mauris eripuerat sub nomine Comitatûs cliẽtelaris sæculo Christi vndecimo. Sed eius filius ab indigenis Rex proclamatus est. Periit Regum horum prosapia Sebastiano in Africa infeliciter cæso, de cuius hereditate dum plures iure disputãt, rationibus suis Philippus Rex Hispaniæ arma coniunxit, & sibi causam adiudicauit. Hisce temporibus in Ducem Bragantiæ iterum à Castellano distractum est. Tota Regio miræ fertilitatis, atque etiam Orienti alendo penè par. Incolæ magni animi, & religiosissimi Indiarum domitores. Equos velocissimos hæc regio sufficit, vnde fabulæ locus de Equabus ex vento concipientibus. Dictam esse volunt à Portu Gallorum vt Marinæus & alij. Meliùs ab vrbe *Porto* quæ apud Antoninum *Portus Cala* & *Calem* appellatur.

§. 8. *Regnum Algarbiæ.*

A Mauris sic dictum quasi *Campus fertilis*. Concessum est Alphonso tertio per Alphonsum Sapientem in dotem Beatrici filiæ, & Dionysius ab iis susceptus se Regem Portugalliæ, & Algarbiæ dixit. Regio vberrima, & portuosa, littus piscibus refertissimum.

§. 9. *Regnum Aragoniæ.*

Tempore Garciæ Inigo Nauarræ Regis, Comites Aragoniæ succreuisse dicuntur. Et eorum primus creditur Aruasius, qui ob

rem prosperè in Mauros gestam ditionem ad Fl. Aragonem recepit à Rege sub iure clientelæ,& nomine Comitis. Sub Sancio Magno Regnum institutum est, datúmque primò Ramirio Regis notho, qui postea regna Sobarbiæ, & Ripargorziæ, eidem regno coniunxit, ex quibus hoc maximè censetur coaluisse. Porrò fuit modò Nauarræ, modò Castellæ vnitum, aut separatum. Donec sub Ferdinãdo V. & Isabellâ Magnum Hispaniæ regnum cum Castellâ conflauit. Regio quâ Pyrenæum attingit satis fertilis, & rigua, versus Castellam siccior, & penè deserta; ferro optimo abundat.

§ 10. *Regnum Catalaniæ.*

A Gothis & Alanis in eâ sedes coniungentibus nomen accepisse creditur, à quibus Gothalania dicitur, à Mariana Catalaunia. Regio egregiè rigua,& quibusdam in locis satis fertilis. Per Martellum,& Francos defensa ab iisdem Comites accepit, qui Barcinonenses appellabantur. Perpetuum habuit primum, Godefridum cognomento Hirsutum *le Velu*, cùm is se fortem præstitisset Carolo Crasso in bello Nortmanico; eâ lege tamen vt Franciæ clientelaris esset. Nihilominus Raymundus Berengarius, postea dictus Alphonsus cùm duxisset Reginam Aragoniæ Comitatum suum huic regno coniunxit reclamantibus Gallis: donec per Philippum Audacem lis composita. Hic enim Aragonis filiam vxorem duxit, & ius patronatus abalienauit, dummodo vt Rex Aragonius iure cederet earum ditionum, quas sibi in Galliâ vindicabat. Barcino seruat aliquam Reip. formam. Magna autem pars Catalaniæ imitata suam Metropolim, ad Gallica sceptra sponte transiit. Huius pars ante paucos annos habebatur

Comitatus Ruscinonensis.

EIVS Comes nominatur Gerardus, qui cùm sine liberis mortuus esset, obuenit Raymundo, seu Alphonso Aragonum Regi. Sed postea Iacobus Aragonius hunc pecuniâ, & auxilio vendidit Ludouico XI. in Catalanicis tumultibus. Restituit eam Ferdinando Aragonio Carolus VIII. eâ conditione vt Neapolitanos Reges affines eius non iuuaret, in quos bellum parabat. Sed promissis non stetit, & quod offerebatur accepit. A Lud. XIII. for-

titer recuperatus est Regio vberrima, & antiquæ Galliæ portio.

§ 11. *Regnum Maioricæ.*

ANTEQVAM illas Insulas inuaderent Mauri in publicâ Hispaniæ calamitate, à Pisanis administrabantur. Cùm ergo his Saraceni diu potiti essent, Iacobus Rex Aragonum hinc eos eiecit, & Regno adiunxit suo. Sed postea assignatæ sunt cum titulo Regio alteri Iacobo fratri Petri Aragonij, qui ex iis fratrem expulit, & Aragonio regno denuo coniunxit.

§. 12. *Valentiæ Regnum.*

MVLTOS annos à Mauris Hispaniæ dominis occupatum est, tandem iisdem ereptum per Iacobum Aragoniæ Regem, expulso Rege eius Saraceno Zahele. Nunc per Proregem administratur. Valentia verò quasi sui iuris Reip. formam exhibet.

§. 13. *Regnum Nauarræ.*

NOMEN habere dicitur à voce Hispanica *Naues* quæ *Planitiem*, & Cantabrica *Erria* quæ *terram* sonat. Licèt aliqui credant *Nauas* significare agros sepibus circumdatos, quales hîc multi reperiuntur.

Quemadmodum autem Christiani à Mauris expulsi Ouetanum regnum instituerunt in Asturiis, sic ad Pyrenæum montem Principem elegêre Garciam Ximenium, qui primus dicitur fuisse Rex Sobarbiæ, & Nauarræ. Et in eo perseuerarunt Reges vsque ad Ferdinandum V. Castellæ, & Aragoniæ Regem, qui abusus interdicto Pontificio Iulij II. Ioannem Albretum, & Catharinam Fuxensem regno expulit, idque adiunxit Castellæ. Itaque ab eo tempore tota *superior* Nauarra paret Hispano, *inferior*, & minor portio Gallico sceptro per Henricum Magnum legitimum huius Regni heredem coniuncta est. Regio magna ex parte sterilis, cui vastitatem Hispanus intulit quâ partem Gallicam ditionem stringit: ne Pompelonem regni caput petere queant Franci, vt aliquando fecerunt.

§. 14. *Rioia Regiuncula.*

PARS erat olim Nauarrici Regni, sed eam vt denormantem Castellam suam Castellanus occupauit. Eam dum repetit Nauarræus, totum perdidit, dum appendicem repetit.

§. 15. *Guipuscoa.*

NAVARRICI quoque iuris fuit: sed sub finem sæculi 14. Legati eius prouinciæ, ad Castellæ Regem accesserunt, quærentes se vectigalibus obrui, eique sese submiserunt; & post centum annos instituta Comitia (quæ *Hermandadas* vocant) quorum auctoritate hæc prouincia gereretur.

§. 16. *Alauæ Regnum.*

APVD Mauros ita dicebatur: sed Sancius Rex Nauarræ hanc occupauit regionem, in eáque vrbem Victoriam in Pago *Gasteys* excitauit, & communiit contra Castellæ Regem. Verùm tandem expugnatâ per Alphonsum Victoriâ vrbe, magnâ ex parte Castellano cessit. Et cùm sibi indigenæ dominum eligerent in campo Arriaga prope Victoriam, eius pertæsi rogauere Alphonsum XII. vt Castellæ regno iungerentur, quod impetrauere cum multis priuilegiis, & immunitatibus.

§. 17. *Biscaya.*

CERTVM est Reges Legionenses in eam Gubernatores misisse Comitum nomine. Sed cùm Zenum quemdam gratiosum populo captiuum abduxissent, rebellauêre indigenæ, & eius Generum sibi principem elegêre. Ab eo prognata familia *Haro*, quæ diu hîc rerũ potita est, at sub clientelari iure Castellæ. Nihilominus Rex Nauarræ sibi partem arrogabat, qui se Biscayæ Dominum appellabat. Quod etiam in præsentia Rex Hispaniæ facit, qui cùm eam subit, vno pede incedere nudus debet; idque præstare cogitur intra annum, alioqui reditus non percipit. Vnita fuit Biscaya cùm Dominus de Haro in obsidione Argezilæ bello Maurico mortuus esset, cuius hæreditas Ioanni Castellæ Regi obuenit.

DIVISIO HODIERNA HISPANIÆ IN XIV. REGNA CVM EORVM APPENDICIBVS.

PENDENT EX CORONA CASTELLÆ 8.	I. Castella Vetus	Burgos: *Bourgues.*
	II. Castella Nova, seu Regnum Toletanum	Madritum: *Madrid.*
	Cuius pars Extremadura	Pax Augusta: *Badaios.*
	III. Andalvzia	Hispalis: *Seuille.*
	IV. Granata	Granata: *Grenade.*
	V. Mvrcia	Murcia: *Murcie.*
	VI. Reg. Legionense	Legio: *Leon.*
	Cui adiunguntur	
	Asturiæ Ovetana	Ouetum: *Ouiedo.*
	Asturiæ Santillana	Santillana: *Santillane.*
	VII. Navarra	Pompelona: *Pampelone.*
	Cui adiungitur	
	Biscaya *latè sumpta* Hoc est Biscaya, Guipuscoa, Alaua, Rioia.	Fontarabia: *Fontarabie.*
	VIII. Galicia	Compostella: *Compostelle.*
EX PORTVGALLIA 2.	IX. Portvgallia	Olysippo: *Lisbone.*
	X. Algarbia	Tauira: *Tauila.*
EX ARAGONIA 4.	XI. Aragonia	Cæsarauguſta: *Sarragosse.*
	XII. Catalania	Barcino: *Barcelone.*
	Vbi Com. Rvscinonensis	Perpiñianum: *Perpignan.*
	XIII. Valentia	Valentia: *Valence.*
	XIV. Maioricæ Regnvm	Maiorica: *Maiorque.*
	Vbi & Minorica & Yuica.	Minorica: *Minorque.* Yuica.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

OCEANUS OCCIDENTALIS
MARE MEDITERRANEUM
GALLIÆ PARS
PROVINCIA
MARE MASSILICUM
HISPANIÆ NOVA DIVISIO
Fretum Gibraltar
Gibraltar
MAIORICA
MINORICA

CAPVT III.

Portugalliæ Regnum Antiquum.

§. 1. *Regio inter Durium & Minium*, Antre-Douro-Minho, *vbi quatuor Commarcæ.*

DISTRICTVS PORTVENSIS *Cõmarca di Porto.*	PORTVS: *Porto*, aliter *Puerto*, ad ostium Durij.
	Matozinana: *Matozinhos.*
	Portus Careræ: *Porto Careiro.*
D. VIANENSIS *Commarca de Viana.*	VIANA: *Viana.*
	Mencaonium: *Mencaen.*
	Valentia ad Minium: *Valence sur le Minho.*
D. PONTILIMENSIS *Com. de Pontelima.*	PONS LIMII: *Ponte lima*, ad Fl. Limium, seu Lethen.
	Soasium: *Soaz.*
D. GVIMARANENSIS *Commarca de Guimaranies.*	GVIMARANVM: *Guimaranies.*
	Braccara: *Bragues*, vel Braga ad Fl. Cadauum, *Cauado.*
	Amaranta: *Amarante*, lautum oppidulum.

§. 2. *Transmontana*, Tralos-Montes, *vbi quatuor Commarcæ, seu districtus.*

D. MIRANDENSIS *Commarca de Miranda.*	MIRANDA: *Miranda.*
	Bragantia: *Bragance*, cuius Dux ditissimus.
	Herminius mons: *Aramenha*, vbi olim multùm auri.
D. MONCORVENSIS *Com. de Moncoruo.*	MONCORVVM: *Villa de Torre Mon-Coruo.*
	Mirandella: *Mirandella.*
	Villa Florum, seu Anthopolis: *Villa Flor.*
D. VILLA REGIENSIS *C. de Villa Real.*	VILLA REGIA: *Villa Real.*
	Flauiæ: *Chiaues.*
	Montalegrum: *Montalegro.*

D.

D. PINELENSIS *Commarce de Pinhel.*
- PINELVM : *Pinhel.*
- Fanum S. Ioannis : *S. Iean de Pesquero.*
- Paredus : *Paredos.*

§. 3. *Extremadura*, Extremadure Portugaise, *vbi 6. Commarcæ, seu Districtus.*

D. OLYSIPPONENSIS *Commarce de Lisbone.*
- OLYSIPPO : *Lisbone*, totius Regni Caput ad Tagum, Fl. *Tayo.*
- Cascaium : *Cascais* statio nauium.
- Belemum seu Bethlehemum : *Belem*, vbi regum sepulchra in Monasterio S. Hieronymi.

D. SCALABITANVS, seu Santarenus, *Commarce de Santaren.*
- SANTARENVM, seu Santarena : *Santaren*, quasi vrbs S. Irenæ Martyris, olim Scalabiscus.
- Vlma : *Vlme.*
- Neopyrgus : *Torres Nouas.*
- Almerinum : *Almerin.*

D. LEIRIENSIS *Commarce de Leiria.*
- LEIRIA : *Leiria* facta Episcopalis à Paulo III.
- Soura : *Soure.*
- Arosia : *Arosia.*

D. TOMARIENSIS *Commarce de Tomar.*
- TOMARIVM : *Tomar*, vbi nobilis domus Equitum Christi.
- Abrancus : *Abrancos.*
- Tancus : *Tancos.*

D. ALANQVERENSIS *Com. d'Alenquer.*
- ALANQVERA : *Alenquer.*
- Villa Franca : *Villa Franca de Xira* ad Tagum.
- Sintra : *Villa de Sintra*, vnde Promontorium.

D. SETVBALIENSIS *Commarce de Setubal.*
- SETVBALIA : *Setuual*, ad ostium Fl. *Cadaono de palma.*
- Alcocerum Salinarum : *Alcocer dosal.*
- Almada : *Almada*, ad Tagum.

§. 4. *Beira, vbi 6. Commarcæ, seu Districtus.*

D. CONIMBRICENSIS *Commarce de Conimbre.*
- CONIMBRICA : *Coimbre*, ou *Conimbre*, ad Fluuiolum in Mundam cadentem *Mondego.*
- Mira : *Mira.*
- Tentugallia : *Tentougal.*

D. VISEENSIS *Commar. de Viſeu.*
- VISEVM: *Viſeu*, Ducatus titulo inſignitum.
- Luroſa: *Louroza.*

D. LAMEGANVS *Commarce de Lamego.*
- LAMEGA: *Lamego*, ad Durium Fl.
- Aruga: *Arouga.*
- Salinæ S. Petri: *S. Pedro do ſal.*

D. GVARDENSIS *Com. de Guarda.*
- GVARDA: *Guarda*, Epiſcopalis perantiqua, cuius Epiſcopus dicebatur olim Igditanēſis.
- Celuricum: *Celourico.*

D. AVEIRANVS *Commarce d'Aueiro.*
- AVEIRA: *Aueiro* Ducatus, ad quam optimum ſal excoquitur.
- Vagus: *Vagos.*
- Vuga: *Vouga.*

D. CASTRO BRANCENSIS *Commarce de Caſtel-branco.*
- CASTRVM BRANCI: *Villa del Caſtel-Branco.*
- Mons ſanctus: *Monſanto.*
- Bellomontium: *Bellomonte*, in colle ſitum.
- Saluaterra: *Saluaterra.*

§. 5. *Inter Tagum & Anam*, Antre-Teio-Guadiana, *vbi 5. Commarcæ, ſeu Diſtrictus.*

D. EBORENSIS *Commarce de Euora.*
- EBORA: *Euora.*
- Mons Mauricus: *Monte-moro nouo.*
- Laura: *Laura.*

D. ESTREMACENSIS *Commarce d'Eſtremos.*
- EXTREMA: *Extremoz*, aliter Fines; vbi mortuus Petrus cognomine Iuſtus.
- Villa-Vicoſa: *Villa vicoſa*, ſedes antea Ducis Braganciæ.
- Ebora alta: *Euora Monte.*
- Auiſium: *villa Auis*, vnde Equitum ordo.

D. ELVENSIS *Commarce d'Eluas.*
- ELVA: *Eluas*, cuius oleum laudatiſſimum.
- Oliuencia: *Oliuença*, Comitatus caput.
- Muranum: *Mourano.*

D. PORTALEGRENSIS *Commarce de Portalegre.*
- PORTALEGRVM: *Portalegre*, cuius incolæ percallidi.
- Toloſa: *Tholoſe.*
- Mons Albanus: *Mont Aluano.*

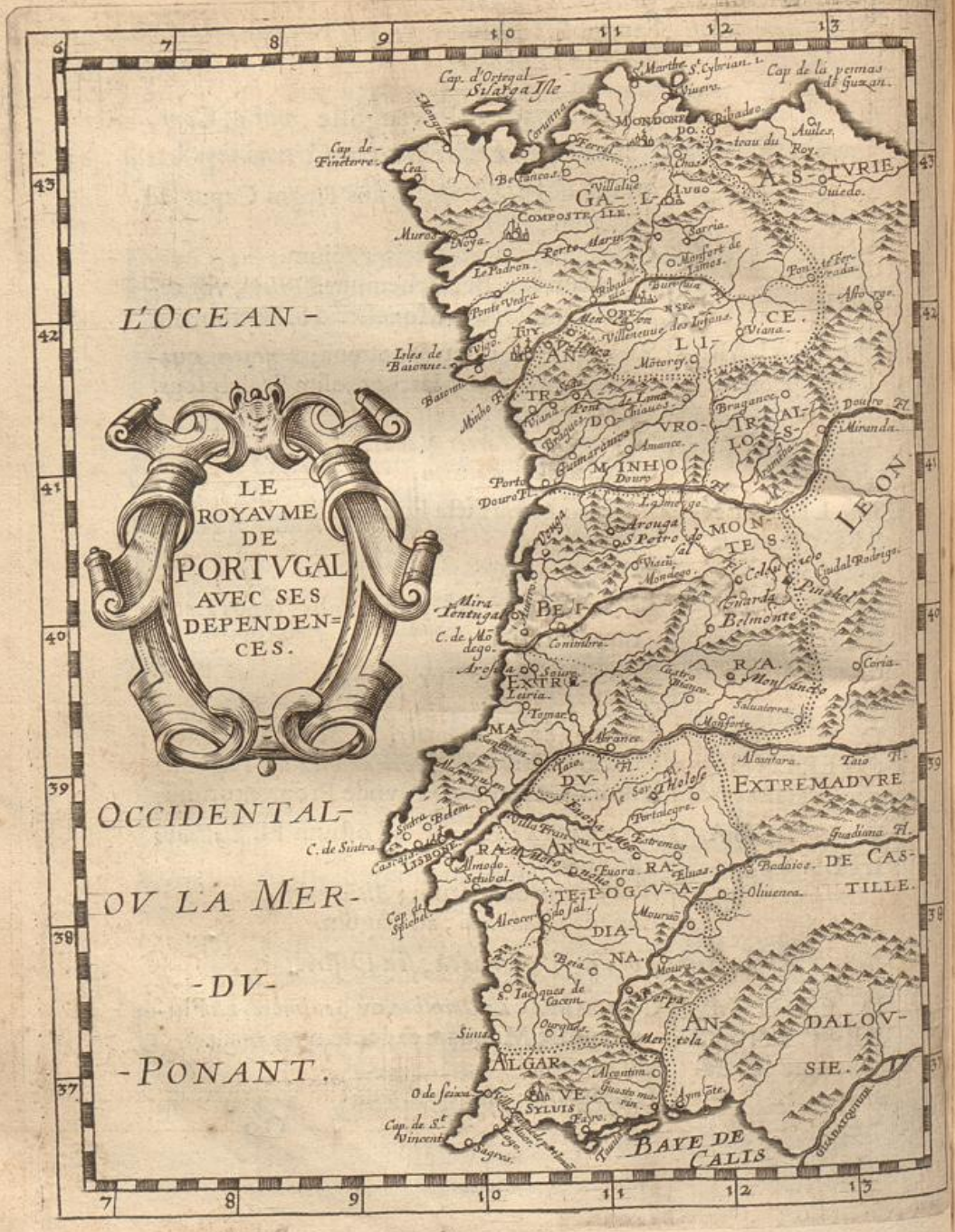
LE
ROYAVME
DE
PORTVGAL
AVEC SES
DEPENDEN=
CES.
L'OCEAN-
OCCIDENTAL-
OV LA MER-
-DV-
-PONANT.
Cap d'Ortegal
Silarga Isle
Cap de la Penas de Guzan
Cap de Finisterre
Iles de Baionne
C. de Sintra
Cap de Spichel
Cap de S.t Vincent
BAYE DE CALIS
ASTVRIE
GALICE
LEON
ESTREMADVRE
CASTILLE
ANDALOVSIE
ALGARVE
BEIRE
TRAS OS MONTES
ENTRE DOVRO E MINHO
ESTREMADVRE
DIANA
LISBONNE
SETVBAL
SAGRES
Compostelle
Lisbonne
Setubal
Sagres

D. VISEENSIS *Commar. de Viſeu.*
- VISEVM: *Viſeu*, Ducatus titulo inſignitum.
- Luroſa: *Louroza.*

D. LAMEGANVS *Commarce de Lamego.*
- LAMEGA: *Lamego*, ad Durium Fl.
- Aruga: *Arouga.*
- Salinæ S. Petri: *S. Pedro do ſal.*

D. GVARDENSIS *Com. de Guarda.*
- GVARDA: *Guarda*, Epiſcopalis perantiqua, cuius Epiſcopus dicebatur olim Igditanēſis.
- Celuricum: *Celourico.*

D. AVEIRANVS *Commarce d'Aueiro.*
- AVEIRA: *Aueiro* Ducatus, ad quam optimum ſal excoquitur.
- Vagus: *Vagos.*
- Vuga: *Vouga.*

D. CASTRO BRANCENSIS *Commarce de Caſtel-branco.*
- CASTRVM BRANCI: *Villa del Caſtel-Branco.*
- Mons ſanctus: *Monſanto.*
- Bellomontium: *Bellomonte*, in colle ſitum.
- Saluaterra: *Saluaterra.*

§. 5. *Inter Tagum & Anam*, Antre-Teio-Guadiana, *vbi 5. Commarcæ, ſeu Diſtrictus.*

D. EBORENSIS *Commarce de Euora.*
- EBORA: *Euora.*
- Mons Mauricus: *Monte-moro nouo.*
- Laura: *Laura.*

D. ESTREMACENSIS *Commarce d'Eſtremos.*
- EXTREMA: *Extremoz*, aliter Fines; vbi mortuus Petrus cognomine Iuſtus.
- Villa-Vicoſa: *Villa vicoſa*, ſedes antea Ducis Braganciæ.
- Ebora alta: *Euora Monte.*
- Auiſium: *villa Auis*, vnde Equitum ordo.

D. ELVENSIS *Commarce d'Eluas.*
- ELVA: *Eluas*, cuius oleum laudatiſſimum.
- Oliuencia: *Oliuença*, Comitatus caput.
- Muranum: *Mourano.*

D. PORTALEGRENSIS *Commarce de Portalegre.*
- PORTALEGRVM: *Portalegre*, cuius incolæ percallidi.
- Toloſa: *Tholoſe.*
- Mons Albanus: *Mont Aluano.*

DISTRICTVS BEIENSIS

Commarces ou Correicones de Beia.

- BEIA: *Beia*, seu Bexa.
- Fanum S. Iacobi: *S. Iacques de Cacem.*
- Sinisium: *Sinis*, piscatione inclytum.
- Vrica & Orichia: *Ourique*, vel *Ourgues*, victoria Alphonsi primi celebris.
- Mura: *Moura.*
- Serpa: *Serpa* olim vni è filiis Regis attributa.
- Myrtola: *Mertola*, ad Guadianam Fl.
- Villa noua: *villa noua de Mil Fontes.*

§. 6. *Argabia*, les Algarbes, *Regnum separatum ab Alphonso Sapiente.*

D. TAVIRENSIS

Commarce de Tauira.

- TAVIRA: *Tauira*, vel *Tauila*, Metropolis Regionis.
- Castrum Marinum: *Castro Marino*, ad ostia Anæ Fl.
- Pharus: *Faro.*
- Lulea: *Loulée.*
- Alcutimum: *Alcoutim.*

DIS. LAGENSIS

Commarce de Lagos.

- LAGIVM: *Lagos*, Episcopalis sub Sebastiano ciuitas.
- Portus Magnus: *Villa noua de Portimano.*
- Syluæ: *Sylues*, Episcopalis cuius Episcopus totius Algaruiæ dicitur præsul.
- Sagræ: *Sagres*, vnde & Pro. vicino nomen.
- Prom. S. Vincentij: *Cap de S. Vincent.*

§. 7. *Ditio Lusitaniæ Regis extra Hispaniam.*

TINGIS: *Tanger*, Castra *Mazagaon*, & *Arguin* in Africa.
Madera & Porto Sancto, *Insulæ.*
Açores, Insulæ seu *Flandricæ*: in *Oceano Occidentali.*
Insulæ *Capitis Viridis* in *Oceano Occidentali.*
Marchionatus *Sierræ Leonæ* in Africa.
Castellum Sancti Georgij, vulgò *de Mina*, nunc Batauorum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

INSVLÆ
- Principis : *l'Iſle du Prince.*
- Ferdinandi de Pao.
- Annobona : *Annobon.*
- S. Helenæ : *Saincte Helene.*
- S. Laurentij : *Madagaſcar.*

ARCES
- Moſambicus : *du Moſambique.*
- Soffala : *de Soffala.*
- Quiloa : *de Quiloa.*
- Mombaza : *de Mombaza.*
- Melinda : *de Melinde.*

India Orientalis, *præter Philippinas.*
Braſilia in Indiis Occidentalibus.

CAPVT IV.

Gallicia, le Royaume de Galice.

Galliciam in Tabulam Regni Luſitanici compegimus, tum quia in Caſtellâ non poterat commodè deſcribi; tum quia non deſunt ſcriptores, qui Portugaliæ Regno aliàs contributam putent, ſaltèm ex parte.

ARCHIEPISCOPATVS COMPOSTELLANVS, *Archeu. de Compoſtelle.*
- COMPOSTELLA : aliter *Santiago*, vbi corpus S. Iacobi ſeruari creditur.
- Fanum Patroni : *le Padron*, ad Fl. Vllam.
- Betancus : *Betancos* ad Fl. *Mandette*, aut *Manden.*
- Corona : *Corugna*, capaciſſimus portus.
- Monſia : *Mongia*, vnde vina laudatiſſima.
- Villa Alba : *Villalua.*
- S. Mariæ Finis terræ : *Finc-terre*, vnde & Promont.
- Murus : *Muros*, ad mare.
- Nouium : *Noya.*
- Ripauia : *Riuadauia*, ad confluentias Auiæ in Miniũ.

EPISCOPATVS MONDONEDI,
- MINDONIA : *Mondognedo.*
- Forneli : *Ferrol*, portus ſat commodus.
- Trileucum Pro. ſeu Ortingala : *Cap Ortegal.*
- Fanum S. Marthæ : *S. Marthe.*
- Viuerium : *Viuero*, ad oſtia Fl. Lambronæ.

Eueſ. de Mondonedo.
- Riuadium: *Riuadeo*, ad Oſtium Fl. Mirandæ.
- Inſ. S. Cypriani: *S. Cybrian.*

EPISC. LVCENSIS, *Eueſ. de Lugo.*
- LVCVS: *Lugo* capaciſſima ciuitas.
- Villa Regia: *Caſtro de Rey.*
- Sarria: *Sarria.*
- Monfortium: *Monfort de Limos.*
- Portus Marinus: *Porto Marino.*

EPISC. ORENSIS *Eueſ. d'Orẽſe.*
- ORENSE, vbi fontes calidi: *Orenſe.*
- Viana: *Viana.*
- Villa noua principum: *Ville neuue des Infans.*

TERRITORIVM TYDENSE *Pays de Tuy.*
- TYDE: *Tuy.*
- Pons vetus: *Ponteuedra*, ad oſtia Fl. *Leriz.*
- Baiona: *Baione*, ad oſtia Minij, munitiſſima.
- Inſulæ Deorum: *Iſles de Baione.*

CAPVT V.

Caſtiliæ Regni, pars Septentrionalis.

§. 1. *Aſturiæ*, les Aſturies.

OVETENSIS *d'Ouiedo.*
- OVETVM: *Ouiedo*, ad Fl. Deua, dicta ciuitas Regia & Epiſcoporum bello Maurico.
- Auilla: *Auilles.*
- Villa Vicioſa: *Villa Vicioſa.*
- Turres: *Torres.*
- Gegio: *Gion.*

SANTILLANENSIS, *de Santillana.*
- SANTILLANA: *Santillana.*
- Santanderum, & Santanderius: *S. Andero*, aliter S. Emederij portus apud Marianam.
- Lianæ: *Lianes.*

§. 2. *Legionenſe Regnum*, Royaume de Leon.

TRANS-
- LEGIO: *Leon*, ſedes Regni ex Oueto tranſlata.
- Aſturica: *Aſtorge*, non procul à lacu *Senabria*, quem facit Fl. *Tera.*

DV-
RIVM
Trallos Douero.

- Palantia: *Palence*, ad Fl. Carionem.
- Corona Comitis: *Corugna de Conte.*
- Mansilla: *Mansille.*
- Carion Comitis: *Carion le Conte*, ad Fl. Carionem.
- Medina sicca: *Medinal del rio sicco*, vrbs diues.
- Villalpandum: *Villalpando.*
- Sagiacum: *Sagiaco*, Viriathi patria creditur.
- Villasonium: *Villason.*
- Septimanca: *Simancas.*
- Taurus: *Toro*, cuius vina laudantur.
- Sentica: *Camora*, seu *Medina Zamoratthi.*
- *Ponferrada*, aditus in Galiciam, in regione fertilissimâ.

CIS DV-RIVM, Hãc partem alij tribuunt Castellæ Nouæ cũ aliquot vrbibus superioris Ditionis.

- SALMANTICA: *Salamanque*, ad Fl. *Tormes*, Academia perillustris.
- Ciuitas Roderici: *Ciudal Rodrigo*, munitissima.
- Hermosella: *Hermosello.*
- Tabrina.
- Rueda.
- Guarata: *Guarate.*
- Victoria: *las Victorias.*
- Alba ad Tormum: *Alua de Tormes*, vnde Dux Albæ.
- Vibestrum: *Vibestro.*
- Calceata: *la Calcada.*
- *Villa Franca* lepida ciuitas ad Fl. *Tormes.*

§. 3. *Biscaya*, la Biscaye, ou les Basques Espagnols.

BIS-CAYA VERA.

- BILBAVM: *Bilbau*, vel *Bilbao*, ad Fl. Nansam, olim Neruam, nunc *Neruio*, antea *Ibaycaual*, latum Fluuium.
- Portus Galeta: *Porto Galèta*, ad ostium *Neruio.*
- Vermeium: *Vermeio*, quibusdam male Metropolis huius tractus.
- Lequitium: *Lequeitio* statio non temnenda.
- Valencia: *Valence.*
- Hondaroa: *Hondaroo.*
- Quæstio: *Questio.*
- Vallis-Viessa: *Valde Viece*, olim huius Ditionis caput.

Elorium: *Elorio.*
Horoſſium: *Horozzo.*
Ordunia: *Ordogno* Biſcaiæ Camera, & caput ditionis vnde pendent duo ſuprà dicta loca.

GVIPVSCOA quibuſdam malè
- THOLOSA, vel Tholoſetta: *Tholoſe*, conuentus Regionis ſedes, ad Confl. Ori & Araxis.
- Motricum: *Motrico*, ab Alphonſo Caſtellæ munita.
- Villa Grana: *Villa Grana de Cumana.*
- Placentia: *Plaiſance*, ad Fl. *Deua*, ferro diues.
- Mons Draconis: *Mondragon* ad Fl. Deuam.
- Fanum S. Sebaſtiani: *S. Sebaſtien de Puſico*, quaſi d'Ipuſcoa ab incolis *Vrumea & Don-Baſtia*, olim *Hiccuru.*

LEPVSCOA magis Latinè
- Paſſagium: *le Paſſage*, Burgus vbi fabrica nauium.
- Fontarabia, ſeu Hondarabia, id eſt, fons rapidus linguâ patriâ, aut meliùs quaſi *Ondar Thaya*, hoc eſt poſtremus Fluuius. *Font Arabie*, ad Fl. Vidaſſonem *la Bidoſe*, Franciæ & Hiſpaniæ limitem.

IPVSCOA.
- Mons S. Adriani: *S. Adrian*, vrbecula lauta.
- Onnata *Oynnaz*, Academia.

ALAVA à voce Arabica *Arab.* deſertum.
- VICTORIA: *Vittoria*, antea Burgus *Gaſteyz.*
- Saluaterra: *Saluatierra*, vrbecula.
- Treuenniũ: *Treuigno*, Comitatus nobiliſſimi caput.
- Miranda Iberica: *Miranda de Ebro.*

§. 4. *Caſtilia vetus*, l'ancienne Caſtille.

MERINDADA BVRGENSIS.
- BVRGVS: *Burgos*, Gallis *Bourgues*, vrbs malè conſtructa.
- Lerma: *Lerme*, Ducatus caput ad Fl. *Arlanza.*
- Fanum S. Dominici: *S. Dominique de Silos*, Velaſcorum ditio.
- *Viruesca:* Velaſcorum patrimonium, in montibus.
- Fanum S. Petri: *S. Pierre Darlanza*, vbi tumulus Ferdinandi Gonzalæ.
- Caſcaiarum: *Caſcaieres.*
- Agilara: *Aquilar.*

VAL-

MERIND. VALLISOLETANA.
- VALLISOLETVM: *Valladolid*, ad Fl. Pisuergam vrbs nobilissima.
- Roa: *Roa*, celebris ob Martinum de Roa.
- Pennafilum: *Pennafiel*, Ducis Ossunensis.
- Bosillum: *Boczillo*.

MERIND. CALAGVRRITANA.
- CALAGVRRIS: *Calahorre*, ad Iberum, malè hinc dicitur oriundus S. Dominicus.
- *Lara* ad Fl. *Arlance*, in fabulis celebris.
- Ceruerum: *Ceruero*, in limite Nauarreo.
- Alfara: *Alfare*.

MERIND. VXAMENSIS *M. d'Osma.*
- VXAMA: *Osma*, ad Fl. Durium Academia.
- Almasanum: *Almasan*, vbi quidam malè Numantiam locant.
- Fanum S. Stephani: *S. Esteuan de Gormas*.
- Aranda: *Arande*, commodo loco sita.

MERIND. SEGOVIENSIS.
- SEGOVIA: *Segouie*, celebris suo aquæ ductu, quem Pontem vulgò vocant.
- Coca vrbecula sat lauta.
- Villa Castinum: *Ville Castin*, lanis diues.
- Abula Fontanensis: *Auila Fuentes*.

MERIND. ABVLENSIS.
- ABVLA: *Auila*, in monte cuius pedem alluit Fl. Algerbe: hinc Tostatus Episcopus.
- Medina Campi: *Medina del Campo*, vrbs suis nundinis celebris.
- Sepulueda ad Fl. *Duraton*.

MERIND. NVMANTINA, seu SORIENSIS.
- SORIA ciuitas sine Episcopo, perperam indigenæ hanc Numantiam vocant, & se Numantinos.
- Numantiæ locus 3. à Soria Leucis: *Pons Garray*.
- Agreda in limite Aragonio.

§ 5. *De adiunctis Castiliæ.*

CASTILIÆ *contribuitur reclamantibus tamen Nauarræ Regibus, & hanc sibi vindicantibus.*

RIVO-
- HARVM: *Haro*, ad Fl. *Oia* qui hîc cadit in Iberum.
- *Villa Franca*: ad Montium Radices.

LA MER DE
BISCAYE
DOVIEDO
Aules
Torres
Gion
Antario
Villa Viciosa
OVIEDO
LUGO.
ASTVRIE
DE SANTILLANA
SANTILLANA
BILBAO
Florio
Portes Galetes
Valmaseda
Vermeio
Le Quesdion
Mondarroo
Motrico
Cumata
S. Sebastien
Le Passage
Fontarabie
Ladour Fl.
GVIPVSCOA
Tolosa
Bayonne
PARTIE DE FRANCE
HARO
VIC
TORIA
Oldogne
CASTILLE
ALAVA
Arrieguiro
Adrien
PAMPELONE.
NAVARRE
Castrojaroz
Villa Franca
Lerma
Nazera
Logrogno
Nauarra
Dominique de la Calzada
CALAHORRA
Alfaro
Cenicero
Ebro Fl.
ARRAGON
Carrion le Conte
Villasson
Bonauente
PALENTIA
BURGOS.
Medina de Rioseco
Villalpando
Sagiaco.
SAMORA
Toro
Tordesillas
Simancas
Pisuerga Fl.
Arlanzon Fl.
Lara
S. Pierre d'Arlanca
VALLADOLID
Lerma
S. Dominique de Silos
S. Estienne de Gormaz
Medina del Campo
Rueda
Guarate
Tembrina
Hermosello
Duero Fl.
Pennafiel
Roa
Aranda
Duero
OSMA
Almazan
Almaden
Medina Celi
SORIA
Tarragone
Saragoce
Ebro Fl.
PARTIE DE GALICE
PARTIE DE PORTVGAL
SALAMANQUE
Las Vittorias
Alua de Termes
Vibestre
Coca
Aula Fucutes
Segouie
Segouela
Auila
ROYAVME DE LEON
Ciudad Rodrigo
Rodrigo
Coria
Sagubo
Puente
Inocencia
Ville
PARTIE NOVVELLE CASTILLE
LA CASTILLE
SEPTENTRIONALE
AVEC SES DEPENDENCES.

MERIND. VALLISOLETANA.
- VALLISOLETVM: *Valladolid*, ad Fl. Pisuergam vrbs nobilissima.
- Roa: *Roa*, celebris ob Martinum de Roa.
- Pennafilum: *Pennafiel*, Ducis Ossunensis.
- Bosillum: *Boczillo*.

MERIND. CALAGVRRITANA.
- CALAGVRRIS: *Calahorre*, ad Iberum, malè hinc dicitur oriundus S. Dominicus.
- *Lara* ad Fl. *Arlance*, in fabulis celebris.
- Ceruerum: *Ceruero*, in limite Nauarreo.
- Alfara: *Alfare*.

MERIND. VXAMENSIS *M. d'Osma.*
- VXAMA: *Osma*, ad Fl. Durium Academia.
- Almasanum: *Almasan*, vbi quidam malè Numantiam locant.
- Fanum S. Stephani: *S. Esteuan de Gormas*.
- Aranda: *Arande*, commodo loco sita.

MERIND. SEGOVIENSIS.
- SEGOVIA: *Segouie*, celebris suo aquæ ductu, quem Pontem vulgò vocant.
- Coca vrbecula sat lauta.
- Villa Castinum: *Ville Castin*, lanis diues.
- Abula Fontanensis: *Auila Fuentes*.

MERIND. ABVLENSIS.
- ABVLA: *Auila*, in monte cuius pedem alluit Fl. Algerbe: hinc Tostatus Episcopus.
- Medina Campi: *Medina del Campo*, vrbs suis nundinis celebris.
- Sepulueda ad Fl. *Duraton*.

MERIND. NVMANTINA, seu SORIENSIS.
- SORIA ciuitas sine Episcopo, perperam indigenæ hanc Numantiam vocant, & se Numantinos.
- Numantiæ locus 3. à Soria Leucis: *Pons Garray*.
- Agreda in limite Aragonio.

§ 5. *De adiunctis Castiliæ.*

CASTILIÆ *contribuitur reclamantibus tamen Nauarræ Regibus, & hanc sibi vindicantibus.*

RIVO-
- HARVM: *Haro*, ad Fl. *Oia* qui hîc cadit in Iberum.
- *Villa Franca*: ad Montium Radices.

GIA
Briones, non procul ab Ibero.
Lancunium : *Lancugno* ad Iberum.
Lucronium : *Logrono*, à Rege Sancio muris cinctum.
Rioia, à Fl. *Oïa*.
Naiera : *Naieres*, Ducatus caput.
Fanum S. Dominici, *S. Dominique de la Calcada*, antea vrbs Episcopalis.

ADIVNCTA *quoque Castiliæ Nauarra ipsa, vt Appendicem, totum sequeretur.*

Pertinet quoque nunc ad Castiliæ Regnum GALICIA, seu GALECIA, de quâ in Lusitaniâ diximus.

CAPVT VI.

Regni Castiliæ pars Meridionalis.

§. 1. *Castilia noua*, aliàs *Regnum Toletanũ*, la Neuue Castille.

AL-
MADRITVM: *Madrid*, & 6. hinc millibus Fanum S. Laurentij, seu Scuriale Palatium, *Lescurial*.
TOLETVM : *Tolede*, ad Tagum.
Complutũ: *Alcala de Henarez*, Academia ad Fl. *Henarez*.
Gadalaxara: *Guadalaiara*, caput olim Algarriæ.
Mondegia : *Mondegiar*, caput Marchionatus.
Methymna & Metina : *Medina cæli*, Ducatus amplissimæ ditionis.

GAR-
Bellomontium : *Belmonte*, cuius incolæ ingeniosissimi.
Siguenca.
Vxeda.

RIA.
Aracosia : *Arcos*, ad Fl. *Xalon*.
Ocania : *Ocanna*, ad Fl. Tagum.
Pastrana : Ducatus nobilissimi caput.
Leganesia : *Leganez*, Comitatus sedes.
Illesca : *Illescas*.
Talabrica: *Talauera de la Reyna*, ad Tagum.

MAN-
CIVITAS REGIA, Ciudal-Real, vbi aquæ insalubres.
Calatraua ad Anam Fl. vnde Equites.
Almagrum: *Almagro* primaria tractus, qui dicitur *Campo di Calatraua*.

CHA.
- Alcocera: *Alcocer*, vnde Regiunculæ nomen.
- Almonecida, seu Almonezila: *Almonecid*, & *Almonezil*, loco salubri sita.
- Malagonium: *Malagon*, ad quam planicies, *Matança*.
- *Consuegra*, vrbs Prioratus Castellæ.
- Hueta: *Huette*, aliter *Huertas*.
- Orgasium: *Orgas*.
- Tramblaca: *Tremblaque*.
- Villa Regia: *Villa Reyo*, ad Fl. Anam.
- Fanum S. Clementis: *S. Clement*, versus montes Balbaueranos, *de Balbauera*.
- Fanum S. Crucis: *S. Croix de la Sarza*.

SIERRA *le pays de Montaigne.*
- Concha: *Cuenza*, cuius lanæ celebratissimæ.
- Montelium: *Montiel*, vnde regiunculæ nomen.
- Molina: *Molina*, Diœcesis Seguntiensis.
- Campillum: *Campillo*, amplum municipium.
- Villanoua Principum: *Villeneuue des Infans*.
- Villa Maurica: *ville Maurique*, Marchionatus.
- Venta Sanctorum: *Venta de los Santos*.
- Rechena: *Puebla Rechena*.
- Villena: *Villena*, Marchionatus.
- Villa noua: *Ville neuue a' Alcaraiz*, ad illum montem.
- Castrum Segurense, seu Seguris: *Castel Segura*.

§. 2. *Extremadura, sic dicta, vel quòd sit durior, & sterilior pars Castellæ, vel à Durio Fluuio ad quem olim extendebatur.*

TRANSANAM *Tralos Guadiana.*
- Bagoxvs: *Badaios* à Mauris, sic detorta vox, Pax Augusta.
- Xera Bagoxensis: *Xeres de Badaios*, vnde oriundus Vasco Nunnez.
- Resta: *Resta*, limes à Septẽtrione Alcvdiæ Prouinciæ, quæ hinc ad Sierram Morenam protẽdebatur.

INTRA
- Emerita: *Merida*, cuius Archiepiscopatus translatus Compostellam.

TAGVM ET ANAM
- S. Maria Guadalupensis: *Guadeloupe.*
- *Alcantara* ad Tagum vnde Equites.
- Trugillum: *Trugillo*, patria Franciſci Piſaro Peruuiæ domitoris.
- Guadalcabalum: *Guadalcanal*, vbi fodinæ celebres.

Antra-Tayo Guadiana.
- Medelinum: *Medelino*, circa hanc vrbem emergere, vulgò notant tabulæ Anam Fl. cùm ante aliquot leucas delituiſſet, ſed id negat Ortelius re per amicos diligenter excuſſâ.

TRANS TAGVM
- PLACENTIA, cuius mala citrea laudantur.
- Caurita: *Coria*, vel *Cauria.* Caput Marchionatus, vbi pons ſine Fluuio.

Tralos Tayo.
- Caſa: *Caſa de Cazeres.*
- Oropeſa: *Oropeza*, in limite Caſtellæ.
- Almaraſium: *Almaraz.*

§. 3. *Regnum Murciæ.*

MVRCIANVM TERRITORIVM *Contrée de Murcie.*
- MVRCIA: *Murcie*, ad Fluuium Seguram, bombyce diues.
- Carauaca, ſeu Garauaca: *S. Croix de Carauaca*, vnde Cruces contra fulmina.
- Calaſpara, vel *Calaſparta.*
- Cicca vrbecula lauta.

CARTHAGINIENSE TERRIT. *Contrée de Carthagene.*
- CARTHAGO NOVA: *Carthagene*, olim magni nominis.
- Lorca.
- Almacara: *Almacaren.*
- Scombaria Pro. *Cabo de Palos.*

§. 4. *Regnum Granatenſe*, Royaume de Grenade. *Obſeruabis huic Regno olim Cordubenſe territorium accenſitum eſſe.*

GRANA-
- GRANATA: *Grenade*, ita dicta quòd eius domus inſtar Mali Granati ordinatæ ſunt.
- Fanum S. Fidei: *Santafé*, vrbecula lauta.
- Cambilium: *Cambich*, vel *Cambil.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

TENSIS EPISCOPATVS, *Eueſché de Grenade.*

Alcala Regia: *Alcala Real.*
Loxa, cuius cannabis, & lana laudantur.
Alhama, Regum Maurorum ſtatio ob Balnea.
Almunecar, caſtrum vbi Rex Maurus ſeruabat theſauros.
Salebrena, caſtrum vbi Rex ſeruabat filios, & cognatos.
Motrilium: *Motril*, vnde ſaccarum.
Origina, vrbecula egregiè aliàs munita.

ACCITANVS EPISCOP. *Eueſché de Guadix.*

GVADICCIA: *Guadix*, in planitie fertili vndecumque montibus coronatâ.
Baſta: *Baca*, vrbs munitiſſima aliàs.
Oſca: *Hueſca*, quibuſdam in Caſtellâ.
Cazorla, ad initium fluuij Bætis, quibuſdam in Caſtellâ.
Mons Alpuxaras: *Alpuiares*, M. M. quorum cacumen niuibus ſemper candet, pars eſt Niuoſi montis, vulgò *Sierra Neuada.*

ALMERIENSIS EPISCOP. *Eueſché d'Almeria.*

ALMERIA, ita dicta ab Almarico Gothorũ Rege.
Veria: *Beria*, ad Fl. cognominem.
Arda: *Adra*, maritima.
Muxacra ad mare, ſtatio infida.
Virgi: *Vera.*

MALACENSIS EPISCOP. *Eueſché de Malgues.*

MALACA: *Malaga*, nobis *Malgues*, vnde vina.
Veleſium Malacæ: *Veles de Malaga*, vbi frugiferæ arbores plurimæ.
Marbella, ad mare cum minuto portu.
Arunda: *Ronda* à Mauris egregiè munita.
Antequerra, cum caſtro ſuo *Alcaçalia* dicto.
Munda: *Monda*, vbi victi Pompeij liberi à Cæſare.
Cartama, in monte cuius pars Meridionalis fertiliſſima.
Setinilia Arx: *Settenil*, Cannabi ſua celebris.
Zahara, à quibuſdam locatur in Andaluſiâ inexpugnabilis munitio.

§. 5. *Regnum Andaluſiæ*, l'Andalouſie : *ita dicta eſt à Vandalis, quaſi Vandaluſia.*

HISPALENSE TERRITORIVM, *le pays de Seuille.*

- HISPALIS : *Seuille*, ad Bætim. cuius territorium dicitur, *Laxafe de Seuille*, cultiſſimum.
- Luciferi templum : *S. Lucar de Baramede*, portus.
- Portus S. Mariæ : *Port S. Marie*, ad oſtium Fl. *Guadalette*, vel *Bedalac.*
- Sereſia & Xera : *Xerés de la Frontera*, equis ſuis inclyta & vino.
- Palus : *Palos*, vnde ſoluit Columbus in Americam.
- Aimontia : *Aymonte*, ab aliis tribuitur Algarbiæ.
- Triguera : *Trigueros*, ſeu *Traygueros*, in campo inter Fluuios *Azeche* & *Odier.*
- Charmona : *Carmona*, frumenti ferax.
- Niebla ad Fl. *Tinto*, aliter *Azeche.*
- Alcantarilla : *le pont d'Alcantarilla.*
- Marcena : *Marcena*, vnde equi nobiles.
- Morona : *Morona*, vrbs lauta.
- Palma, vbi Singilis Fl. Bæti coniungitur.
- Aſty, ſeu Aſtygi *Ecya*, ad Singilin Fl. *Xenil*: malè Thuanus Genilium vocat.
- Orſona : *Oſuna*, Academia, & caput Ducatus.
- MAREMNA Æſtuarium Bætis, hyeme lutulenta Regio, æſtate ſic puluerulenta, vt hâc dirigatur iter pyxide nauticâ : extenditur inter oppida *Palatios*, & *Nebriſſa*, ſeu *Lebrixa.*

CORDVBENSE TERRITORIVM, olim regni Granatēſis *le Cordouan.*

- CORDVBA : *Cordoüe*, vel Hiſpanicè *Cordoua*, magnorum virorum patria.
- Baëza, *Baëça*, ciuitas ſine Epiſcopo.
- Gienna, ſeu Fanum S. Ioannis : *S. Iaën*, ad Fl. *Freio.*
- Baëna : *Vaëna*, ad Fl. *Guadaſo.*
- Anduxarſa : *Anduiar*, ſeu *Anduxar*, ad Bætim Fl.
- *Vbeda*, in limite Caſtellæ, aliter *puente de Vbeda.*
- Caſtulo : *Caſtona*, cognomine *la Veya*, ob antiquitatem.
- *Archidona*, de qua in bello Maurico multa.

DV-

DVCATVS MEDINÆ SIDONIÆ, *le Duché de Medine.*

- ASINDVM : *Medina Sidonia*, Ducatus nobiliſſimi caput.
- *Tariffa*, ita dicta à Duce Mauro, olim Carteïa.
- *Gilbraltar*, aliàs *Gebal-Tarik* : iuxta hanc Mons Calpe.
- Vegelium : *Vegel*, in monte ſitum.
- Conilia : *Conil*, ad quam Tynnorum piſcatio.
- *Zara*, ad initium Freti.

GADES INSVLA incolis *Galiz* Belgis *Calis-Malis.*

- GADES : *Calis*, vrbs Epiſcopalis condita Gadiræ loco, quæ aquis obruta eſt.
- Caput S. Sebaſtiani : *Pointe de S. Sebaſtien*, vbi olim templum Saturni.
- Turres Herculis : *Torres de Hercoles.*
- Pons Suaci quo nectitur Inſula continenti ad auxilia contra Anglos & Batauos piratas.

§. 6. *Ditio Regio Caſtellæ extra Hiſpaniam.*

INSVLÆ Canariæ olim Fortunatæ : *les Canaries.*

America vtraque Septentrionalis, & Meridionalis præter Braſiliam, Nouam Franciam, & Virginiam.

In India Orientali { Philippinæ, *les Philippines.*

De Molucis diu cum Luſitanis diſceptauêre Caſtellani, nunc à Batauis ferè omnes tenentur.

In Magellanicam ius ſibi vindicant Caſtellani, ob Hernandum de Gallego qui ſub auſpiciis Caſtellanorum oram iſtam legit.

Fretum Magellanicum, quod obſtruere tot impenſis Caſtellani conati ſunt Anglis & Batauis : *le Deſtroit de Magellan.*

Mediolanenſis Ducatus : *le Duché de Milan.*

Aliquot portus in Etruria *Piombino*, eis iam ereptus, Orbitellum, &c.

Regnum Tunetanum, cuius pars Inſula Melita à Carolo V. Equitibus Rhodiis conceſſa.

Flandria tota iure hæreditario, cuius partes aliquot hoc bello decerptæ ſunt : vt Arteſiæ, & pars Flandriæ.

Comitatus Burgundiæ, ſui penè iuris.

Caroleſium in Franciâ : *le Charolois.*

Palatinatus Rheni magna pars erepta Palatino, cuius tamen partem aliquam Galli hoc bello sibi vindicarunt.

CAPVT VII.

Magnum Regnum Aragoniæ, cum Nauarrâ iam Castellæ Regno accensita.

§. 1. *Regnum Nauarræ.*

MERINDADA PAMPELONENSIS.
- POMPELO, seu Pompeiopolis: *Pampelone.*
- Fanum S. Stephani: *S. Esteuan*, ad Fl. *Bidose.*
- *Maya*: Arx munitissima.

MERIND. ESTELLENSIS.
- ESTELLA, cum Castro ad Fl. Egbam.
- Viana Principatus caput, assignatus olim primogenito Regis Nauarræ.
- Pons Reginæ: *Puente de la Reina*, aliàs *Cares* burgus.

MERIND. TVDELLENSIS. *Territoire de Tudelle.*
- TVDELLA, ad confluentias Fl. Ouei in Iberum.
- *Abfaro*, ad Iberum.
- *Villa Franca*, ad Fl. Aragonium qui mixtus Agræ cadit in Iberum.
- REGIVNCVLA BARDENA REAL: Castrũ Sãcij, *Castello de Sãcho Abarcha*, à quibus dã datur *Rigouiæ.*

MERIND. OLITENSIS.
- OLITVM olim Ologitis, ad Fluuiolum Cicadum *Cicados*, qui in Aragonium cadit.
- Vxua: *S. Maria de Vxua.*
- Larraga ad Fl. *Agra.*

MERIND. SVESSANA.
- SVESSA, seu Sangossa: *Sangueſſa*, ad Fl. Aragonium, forte Andelusium Ptolemæi.
- Ronceuallis: *Ronceuaux*, transitu Gallorum, & clade celebris.
- Lomberia: *Lombier.*
- Mons Regius: *Montreal.*
- Vallis Caroli, *Val Carlos*, aditus in Galliam.

HVC QVOQVE REVOCANT ALIQVI RIVOGIAM: *de qua in Castella Vetere.*

§. 2. *Verum Regnum Aragoniæ: in eo olim Regnum de* Sobarbre, *quod conficiebatur ex Comitatibus de* Sobarbre, *& de* Ribagorce, *quibus additis Comitatui Aragoniæ hoc Regnum enatum est.*

EPISCOPATVS CÆSARAVGVSTANVS.
- CÆSARAVGVSTA: *Sarragoce*, ad Iberum.
- Daroca ad Fl. *Xiloca*, vbi sacra Corporalia.
- *Aranda*, vbi sacellum dictum *N. Sennora del Pilar.*
- Mons Albanus *Mont Aluan*, ad Fl. *Mortin.*
- Maëlla: *Maël.*
- *Luna*, vnde Petrus de Luna pseudopontifex.
- Mons Regius: *Mon Rey.*
- *Placentia*, ad Fl. *Xalon.*
- *Culanda*, *Castellotum* } oppida sat lauta.
- Ixarium: *Ixar*, Ducatus vnici in hoc regno caput.
- Fontes: *Fuentes.*
- Belchita: *Belchite.*
- Alcanitium: *Alcanitz.*

EPISC. TERVELENSIS. & Teruelensis.
- TERVELLVM: *Teruel*, penè ad confl. Fl. *Allambre & Guadalauiar.*
- *Alambra*, ad Fl. cognominem.
- Riuuli: *Ruuielos.*
- Fanum S. Mariæ Fontanensis: *N. Sennora de la Fuenta Santa.*

EPISCOP. ALBARAZINVS.
- ALBARASINVM: *Albarazin*, seu *Aueraſin*, in monte cuius pedem alluit Fl. *Guadalauiar*, vel *Guadalabiar.*

EPISC. TVRIASSENSIS.
- TVRIASSO: *Tarazone*, ad Fl. *Queilos.*
- Boria, lino suo celebris.
- Bilbilis: *Calatayud*, huc translata ex Monte *Baubula.*
- M. Caunus: *Moncayo*, editissimus.

EPISC.
- IACCA, ad Fl. Aragonium.
- Fanum S. Ioannis: *S. Iuan de la Penna*, vbi sepulchra Regum Sobarbiæ.

IACCENSIS.
- *Aïsa*, vnde valli nomen.
- Verdunum: *Verdun*.
- Fiscalium: *Fiscal*, ad Fl. cognominem, vnde regiunculæ nomen.
- Fanum S. Christinæ: *S. Christine*, ad radices Pyrenæi M. *Broto*, vnde valli nomen.

EPISC. BALBASTRENSIS.
- Balbastrvm: *Balbastre*, ad Fl. *Vero*, vbi arcus nobiles.
- Bielsa in valle *Puertolas*, vbi fauces, *le col de Bielsa*.
- Gistanium: *Gistain*, ad minorem Cingam: *Cingueta*.

EPISC. OSCENSIS.
- Osca: *Huesca*, Academia perantiqua.
- Aïnsa, caput olim regni de Sobarbe.
- Ausanum: *Ausano*.
- Labata ad Fluuiolum *Formizo*.
- Almudeuaria: *Almundeuar*, in valle fertili.
- Castillio: *Castillon de Monegro*.
- Mons Aragonius: *Mont Aragon*, vbi nobile Monasterium Iesu Nazareni.
- Agurrea: *Gurrea*.

EPISC. ILERDENSIS.
- Ilerda: *Lerida*, pertinet ad Catalauniam hæc ciuitas, maxima pars eius diœceseos ad hoc Regnum.
- Montio: *Mouçon*, vbi regni comitia celebrantur.
- Fraga: *Fragues*, ad Fluuium Cingam.
- Mequinencia: *Mequinença*, ad Confl. Cingæ & Iberi.
- Fanum S. Stephani: *S. Esteuan*.
- Tamaritum: *Tamarit*, municipium.

§. 3. *Catalania, siue melius Gothalania, à Gothis & Alanis qui in eam confluxerunt: alij à Castellanis, quorum hîc Ptolemæus meminit, hanc dictam esse malunt.*

COMITATVS RVSCINONENSIS,
- Rvscino: *Perpignan*, certè turris *de Rossillon*, proxima ad mare.
- Helena: *Elna*, Episcopalis ad Fl. *Tech*.
- Salsulæ: *Salses*, munitissima vrbecula ad lacum.
- Illiberis: *Colioure*, vel vt Hispani *Colibre*.
- Mons Candidus *M. Canigo*, à niuibus quibus candet, ita dictus.

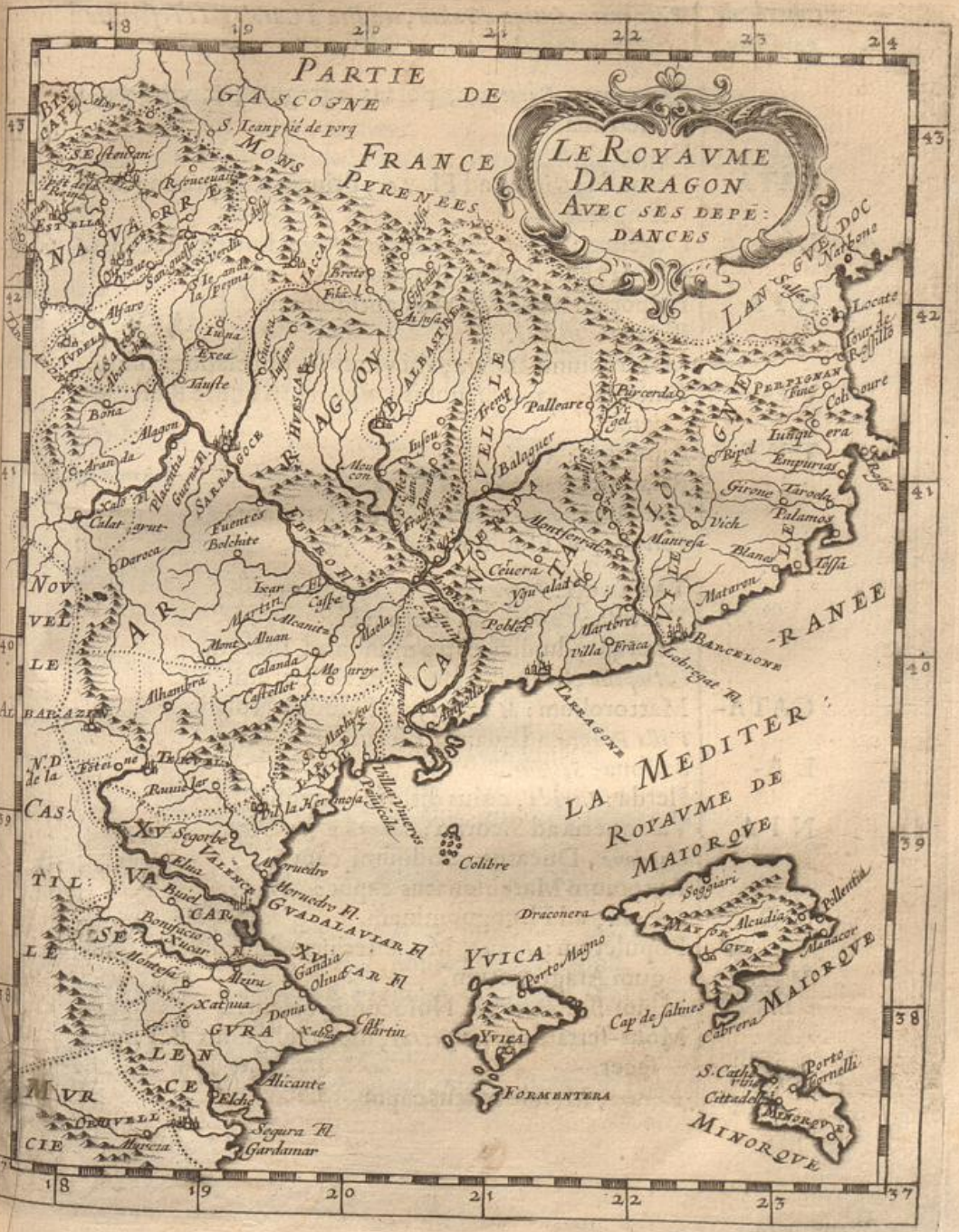
PARTIE DE GASCOGNE
FRANCE
LE ROYAVME DARRAGON AVEC SES DEPE: DANCES
PYRENEES
MONS
LANGVEDOC
ROYAVME DE VALENCE
ROYAVME DE CATALOGNE
ROYAVME DE NAVARRE
ROYAVME DE CASTILLE
LA MEDITERRANEE
ROYAVME DE MAIORQVE
ROYAVME DE MINORQVE
YVICA
FORMENTERA
Colibre
Draconera
Cap de salines
Cabrera
Barcelone
Tarragone
Perpignan
Girone
Vich
Manresa
Palamos
Empurias
Rosas
Tortose
Valence
Alicante
Elche
Murcia
Segorbe
Xativa
Denia
Alcudia
Porto Magno
Porto Farnelli
Ciudadella
Mahon

Comté de Roußillon. — *Pars erat Antiquæ Galliæ, reddita à Carolo VIII. fortiter recuperata noſtrâ ætate à Lud. XIII.*

CATALANIA VETVS.

- BARCINO: *Barcelone*, portus egregius, & vrbs pulcherrima.
- Vicus: *Vich*.
- Geronda: *Girone* ad Fl. *Ter*, Principatus primogeniti Aragoniæ.
- Orgelum: *Vrgel*, aliter *le ſeu d'Vrgel*, hoc eſt, Eccleſia.
- Rhoda, Rhodope & Rhodopolis: *Roſes*.
- Emporiæ: *Empurias*, vrbs antiquiſſima.
- Blanda: *Blanes*.
- Mataronium: *Mataro*, vbi vitrei ſcyphi elaboratiſſimi.
- Iuncaria: *Iunquera*, nobis *Ionqueres*, in limite Ruſcinonenſi.
- Ripolium: *Ripol*.
- Palamus: *Palamos*, ad Mare.
- Cerdania: *Puy-Cerda*, Caput Comitatus.
- *Toroella*, ad Fluuium *Ter*.

CATALANIA NOVA.

- TARRACO: *Tarragone*, Archiepiſcopalis.
- Dertoſa: *Tortoſe*, ad Iberum Fl.
- *Ampoſta*, duplici caſtro munita ad Iberum.
- *Ampolla*, ſtatio ſat commoda ad Iberum.
- Mattorelium: *Mattorel*, ad Fluuium Noiam.
- *Villa Franca*, ad quam arx diruta, *Penneforte*.
- Salſona: *Solſone*.
- Ilerda: *Lerida*, cuius ditio in Aragonia.
- Valaqueria ad Sicorim: *Balaguier ſur Segre*.
- *Cardona*, Ducatus nobiliſſimi caput.
- Aytonium Marchionatus caput: *Aytone*.
- *Ceruera*, ad Fl. cognominem.
- Populetum: *Poblet*, Monaſterium vbi ſepulchra Regum Aragoniorum.
- Minoriſſa: *Maureſe*, Noſocomio celebris.
- Mons-ſerratus: *Montſerrat*, locus religioſus B. Virgini ſacer.
- *Paleare*, Marchionatus caput.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 4. *Regnum Valentiæ.*

REGIO I. SEV DE MILLARES.
- Villa Formosa: *Villa Hermosa*, caput Marchionatus ad Fl. *Millares*.
- Peninsula: *Penisçola*, Arx in Rupe, Benedicti XIII. latibulum, seu Petri de Luna.
- Fanum S. Matthæi: *S. Mathieu.*
- Villaria: *Villar Vineros*, statio non temnenda.

REGIO II. SEV DE XVCAR *Sucronenses.*
- VALENTIA: *Valence*, ad Fl. *Guadalauiar.*
- Segobriga: *Segorbe*, ad Fl. *Moruedro.*
- Saguntus: *Moruedro*, quasi vetus murus.
- Villa Regia: *Villa Real.*
- Chelua: *Xelua.*
- Albufera tractus, seu Regiuncula inter Fluuios *Xucar*, & *Guadalauiar.*

REGIO TERTIA SEV DE SEGVRA.
- ORCELLIS: *Oribuella*, seu *Origuela*, ad Fl. Segura.
- Satiua: *Xatiua.*
- Illici: *Elche.*
- *Guardamar*, ad ostium Seguræ, castrum munitissimum.
- Alonium: *Alicanta*, portus non incommodus.
- Candia: *Candie*, Ducatus caput, & Academia.
- *Oliua*, cuius tractus mirè fertilis.
- Dianium: *Dinia*, olim Marchionatus.
- Biaria: *Biar*, cuius mella laudantur.
- Sabia: *Xabia*, statio.
- *Montesa*, sedes Equitum, qui inde nomen habent.

§. 5. *Regnum Maioricæ.*

MAIORICA *Maiorque.*
- MAIORICA: *Maiorque*, Hispanicè *Mallorca.*
- Pollentia: *Vicus*, nomen vrbis antiquæ.
- *Alcudia*, ad Fluuium qui sinum vrbi cognominem facit.
- Soggiarium: *Soggiari.*
- Manacoria: *Manacor*, versus Prom. *de Piadra.*

MINORICA — Minorica: *Minorque*, Hispanis *Menorca*, sinus eius dicitur *Porto-Mahon*.
Minorque. — Cittadella: *Citadelli*, portus.
Portus Fornellus: *Porto Fornelli*, sinus à vico vicino sic dictus.

YVICA — Ebvsvs: *Yuica*, seu *Euica*, aliter *Ieniza*.
Portus Magnus: *Porto Magno*, ad Boream Insulæ.

MINORES INSVLÆ. — Ad Maioricam. — Draconera penè deserta, ad Occidentem.
Capraria: *Cabrera* ad Meridiem, arcem habet.
Ad Yvicam — *Formentera* ad Meridiem, colubris adeo abundans, vt quidam hanc veterum Ophiusam putent.
Inter vtramque — Colubraria: *Mont Colibre*, decem Insulæ, vna reliquis maior.

§. 6. *Ditio Regni Aragoniæ extra Hispaniam.*

SARDINIA — cuius caput Calaris, *Caglier*.

SICILIA — Aliter Regnum Siciliæ cis Pharum, cuius primaria Panormus, *Palerme*.

REGNVM NEAPOLITANVM. — Aliter Regnum Siciliæ trans Pharum.
Est autem Pharus turris in eo loco vbi olim Carybdis.
Vrbs primaria Neapolis: *Naples*.

CAPVT VIII.

Hispania Christiana, seu eius diuisio per Episcopatus.

§. 1. *In Regno Castellæ.*

ARCH. TOLETANVS, *l'Archeuesché de* — Cordubensis: *de Cordouë*.
Segouiensis: *Segouie*.
Conquensis: *Cuenze*.
Carthaginiensis: *Carthagene*.
Seguntinus: *Siguence*.

Tole-

Tolede, hîc PRIMAS. { Vxamensis: *Osme.* / Vallisoletanus: *Valladolid.* / Giennensis: *Iaen.*

BVRGENSIS *de Burgos, ou Bourgues.* { Calagurritanus: *Calahorre.* / Palentinus: *Palence.* / Pompelonensis: *Pampelonne.*

HISPALENSIS *de Seuille.* { Gaditanus: *Cadiz.* / Guaditensis, seu Accitanus: *Guadix.* / Canarienſis: *des Canaries.*

GRANATENSIS *de Grenade.* { Almerienſis: *Almeria.* / Malacitanus: *Malgues.*

COMPOSTELLANVS *de Compostelle.* { Salmanticensis: *Salamanque.* / Placentinus: *Plaisance.* / Abulensis: *Auila.* / Lucensis: *Lugo.* / Asturicensis: *Astorge.* / Zamorensis: *Çamore.* / Aurienſis: *Orense.* / Tudensis: *Tuy.* / Pacensis: *Badaios.* / Mindonienſis: *Mondonedo.* / Caurienſis: *Cauria.* / Mirobricensis: *Cité de Rodrigues.* / EXEMPTI { Legionensis: *Leon.* / Ouetensis: *Ouiedo.*

§. 2. *In Regno Aragoniæ.*

CÆSARAVGVSTANVS *de Sarragoce.* { Oscensis: *Huesca.* / Iaccensis: *Iacca.* / Turiassonensis: *Tarrazone.* / Barbastrensis: *Balbastre.* / Terulensis: *Teruel.* / Albaracinensis: *Albarazin*, ab aliis Toletano subditur.

TARRACONENSIS *de Tarragone.*
- Barcinonensis : *Barcelone.*
- Dertosanus : *Tortose.*
- Vicensis : *Vic.*
- Gerundensis : *Gironde.*
- Ilerdensis : *Lerida.*
- Helenensis : *Elne à Perpignan.*
- Vrgelitanus : *Vrgel.*
- Celsonensis : *Solsone.*

VALENTINVS *de Valence.*
- Segobricensis : *Segorue.*
- Oriolanus : *Oruhele.*
- Maioricensis : *Maiorque.*

§. 3. *In Regno Portugalliæ.*

BRACCARENSIS *de Bragues.*
- Portuensis, seu Portu-Calensis : *le Port.*
- Viseensis : *Viseu.*
- Lamecensis : *Lamego.*
- Mirandensis : *Mirande.*
- Guardiensis : *Guardia*, ab aliis Olisipponensi.

OLISIPPONENSIS *de Lisbone.*
- Conimbricensis : *Conimbre.*
- Leriensis : *Leria*, seu *Leyre.*
- Portalegrensis : *Portalegre.*
- In Africa
  - Septensis : *Ceute.*
  - Maderensis, seu Funchalensis : *de Funkalen Madere.*
  - Tercerensis, seu Angrensis : *d'Angra en Tercere.*
  - Congensis : *Congo S. Sauueur.*
  - Insularum Capitis Viridis, seu Iacobensis : *S. Iacques dans les Isles du Cap Verd.*
  - Sancti Thomæ : *S. Thomas.*
- In America
  - Brasilienſis : *S. Sauueur au Bresil.*

EBORENSIS *d'Euora.*
- Syluensis : *Sylues.*
- Albensis : *Eluas.*
- Tingitanus vnitus nunc Septensi, *Tanger ioint à celuy de Ceute.*

CAPVT IX.

De Mirabilibus Hiſpaniæ.

§. 1. *In Galicia.*

IN *Clauigũ* campo ſaxa reperiuntur affabrè facta, quæ repræſentant Bacillos & Conchas marinas quas peregrini Sancti Iacobi ferre ſolent, hæc ſponte in terrâ concreſcunt. *Io. Euſebius Nierembergius.*

Ad *Minium* fluuium non procul à *Riuadia* oppido, locus eſt vbi aura ſemper videtur caligare. Nemo hîc ſtare poteſt quin illicò ſudet, vaporibus nempe ex ſulphureâ terrâ exeuntibus. *And. Baccius lib. 4. de Thermis.*

In portu *Mongiæ* creſcens æſtus in ſaxis, quibus littus ſparſum eſt, cruces & baliſtas efformat, ſed ſequenti die figuras impreſſas delet, & nouas effingit, naturæ pio luſu ac planè mirabili.

In eodem quoque portu nauis è ſaxo tota viſitur, cum malo, velis, & antennis. *Molina in deſcript. Gallæciæ.*

Ad S. Iacobi ſepulchrum *Compoſtellæ*, audiuntur armorum ſtrepitus, quoties grande aliquod periculum imminet Ibericis exercitibus. *Euſeb. Nierembergius.*

In Montanis *Cebreti* ad caput *Lori* fluminis viſitur fons *Louzara* nomine, hic more pelagi creſcit, & decreſcit, eodem tamen vere & hyeme decremento, licèt 20. leucis Hiſpanicis à mari diſſitus ſit. *Molina in deſcript. Gal.*

Compoſtellæ ſaxum in quo primùm repoſitum S. Iacobi corpus, ad contactum reliquiarum excauatum eſt ſponte ad inſtar ſepulchri; & is tumulus hactenus durauit integer. *Idem.*

Ex lacu qui dicitur *las lamas de Gua*, oritur Fl. *Tamayus*. Hic exortu ſuo per aliquot anni menſes ingentes mugitus edit; qui tamen ſi propiùs accedas recedere videntur. *Idem Molina.*

§. 2. *In Caſtella.*

NON procul *Madrito* videtur Icon Chriſti è cruce pendentis, quam natura ſaxo impreſſit, in quâ nihil videtur deeſſe ad perfe-

ctam, & elaboratam Crucifixi imaginem. *Nierembergius.*

Compluti seruantur hostiæ quæ numquam putrescere potuerunt, quamquam in loco repositæ vbi omnia facilè corrumpuntur. *Idem.*

Ibidem è saxo in quo SS. Iustus & Pastor securi percussi sunt oleum perpetuò stillat, quo multi morbi depelluntur. *Idem Eusebius.*

Arlanciæ in templo S. Petri ossa Comitis Castellæ Fernandi Gonzali seruantur: ea ingenti fragore percrepant, quoties Hispani celebrem aliquam victoriam relaturi sunt. Imò & cùm res prosperè contra infideles à Christianis gerenda est, quod obseruatum maximè cùm Huniades grandi clade Turcas cecidit 1456. & cùm Granata expugnata est. *Idem Nierembergius.*

In agro *Toletano* iuxta pagum *Valentiolam* fontes in imo acidi, & vinosi saporis, in superiori parte dulces. Ratio est quia acidæ nitrosæ sunt ac proinde subsidunt. *Andr. Baccius* 1. *de Thermis.*

Abulæ apud S. Augustini Moniales, imago Deiparæ colitur in saxo, quam sponte natura delineauit. *Nierembergius.*

Vallisoleti in choro Monasterij S. Claræ sepulchrum visitur Equitis Castellani: quoties ex eo strepitus audiuntur, signum est certissimum aliquem ex eius familiâ breui morituram. *Idem.*

Supra *Burgos* in pago *Boëtio* fons fluit exinde dictus *Boëtius*, qui in duos lacus influit, in iis qui lauantur fluxum sanguinis patientes illicò sanantur. *Idem Eusebius.*

§. 3. *In Regno Legionensi.*

In Monasterio Sinticæ, *Zamoræ* est, Monasterium est Dominicanorum; in eo ante obitum cuiuslibet Religiosi illic morituri, campana sponte pulsatur. Insonuit illa sæpe nemine decumbente, non tamen sine certâ mortis subitæ, & inexpectatæ significatione. *Ioan. Lupus Episc. Monopolensis.*

In *Oceano Cantabrico*, in parte *Orientali Asturiarum*, audiuntur virginum voces modulatè canentium. Vnde hæc musica, ignoratur. Acutiores tamen indigenarum credunt esse Tritonum & Sirenarum voces dum venere concitantur. *Eusebius Nierembergius.*

§. 4. *In Biscaya.*

In Cantabria *Tamarici* fontes dicti quatuor exiguo interuallo discreti, quorum tres diebus singulis ita siccantur duodecies quasi hinc nulla aqua extiterit. Putant quoque incolæ auspicij loco esse fontes illos. Si enim non fluant cùm ad eos visendos quis accesserit pessimum creditur omen: sicut contigisse narrat proximè his temporibus quibus scribebat auctor. Cùm enim eò perrexisset Laërtius Licinius Legatus post præturam, & eo spectante euanuisset miraculum, monitus est aliquam imminere ipsi calamitatem. Neque timor irritus fuit, nam septem post dies occidit. *Plinius lib. 31. cap. 2.*

In *Cantabriæ* maritima parte mons olim penè ex ferro totus durat ad hæc tempora, & antonomasticωs ferrum Hispanicum cognominatur hæc materies. *Nierembergius.*

In vrbe *S. Dominici Calciatensis* stirps pullorum durat, qui assati licèt & mortui surrexerunt, vt testarentur innocentiam adolescentis Galli, quem impudica stabularij filia, quasi reum furti suspendendum curarat. Durat ad hoc tempus & septennio quoq; renouatur, relictis pullis eiusdem omnino magnitudinis & coloris. Et quamquam peregrini omnes plumam detrahant (quorum hîc magna copia) numquam tamen deplumes videntur. *Lucius Marinæus* αὐτόπτης.

§. 5. *In Lusitania.*

In Lusitaniâ ad Campum *Oscum* (alij *Viscum* legunt) piscina erat olim & Baptisterium, quod pridie S. Paschatis aquis per miraculum implebatur. Et quotannis Episcopus triduo antè locum sigillo suo muniebat ne fraudi subesset locus. Quare cùm lis orta esset inter Gallos, & Hispanos de die Paschatis, pridie Paschatis Gallicani piscina repleta est. *S. Gregorius Turon. lib. 1. Miraculorum.*

In agro *Carinensi* duo fontes, quorum vnus omnia absorbet, alter omnia respuit (inquit Plinius lib. 2. cap. 103.) Vasæus ait locum nunc appellari *Cadima*, fontem respuentem euanuisse, absorbentem perdurare. Cuius experimentum ait factum esse se præsente ab Henrico Cardinali, & Ioanne Rege, in lignis & equo, qui nonnisi difficiliter à famulis retractus est. *Vasæus.*

In cacumine montis *Stellæ* lacus, in quo sæpè fragmenta nauium reperiuntur, cùm tamen à mari distet plusquam 12. leucis. Idem quoque narratur de Monte prope Aquas Flauias *Chaues*. *Eusebius Nierembergius*.

In oppido *Villanoua*, visitur fons oriens, & occidens quotannis. Oritur Kal. Maij, occidit Kal. Nouembris. Quod omnibus compertum est. *Idem Eusebius*.

In *Lusitania* sal purpureum nascitur. Strabo 4. Geog. Quod durare ait Nonius, addit tamen tritum candescere. *Nonnius*.

Scalabisci nunc *Santarem*, in Monasterio Patrum Dominicanorum imago pueri Iesu Christi crescit, quare nouæ thecæ ei curandæ sunt. Hæc est imago cui pueri duo offerebant sua ientacula quos erudiebat Bernardus de Morlans vir piissimus. Moniti à magistro vt rogarent Christum, eos exciperet cœnâ in domo patris sui: cùm feciſſet sacrum magister die Ascensionis flexis genibus omnes expirarunt blandè, miraculis post obitum clari. *Nierembergius*.

In eâdem vrbe cùm fideiussorem promissi matrimonij mulier Christum in Cruce fixum accepisset, virum contradicentem cum iudice in Ecclesiam traxit, rogatúsque de rei veritate Crucifixus annuit, & vtramque manum clauis exsoluit. Quo in statu hactenus perseuerat & colitur. *Idem*.

Ibidem seruatur hostia Eucharistica mirabilis: in hâc enim videtur Christus varia specie, nunc infans, nunc patiens, nunc resurgens, imò diuersimodè à multis simul spectantibus. *Idem Eusebius*.

§. 6. *In Andalusia.*

Maxillvæ (quænunc *Mancauilla* dicitur) lateres fiunt, qui exsiccati aquis nullatenus submerguntur. Rationem reddit Dalecampius, quia ex terrâ pumicosâ constant. *Plinius lib. 35. cap. 14.*

In *Baticâ*, exta sæpe cuniculorum gemina reperiuntur, Plinius lib. 12. cap. 33. quod ætate quoque suâ videri in Andalusiâ affirmat *Nierembergius*.

Ibidem non procul ab vrbe *Guadaiara* lacus futuram præcinit tempestatem. Enimuerò vbi illa imminet, horrendis mugitibus perstrepit, qui sæpe ad duodeuiginti millia passuum exaudiuntur. *Idem*.

In *Gadibus* Insula, fons suauissimus, contrario effectu, æstu exundante deficit, impletur autem deficiente. *Polybius & Strabo lib. 3.*

Ibidem quoque fons aquæ salubris, & iucundæ, qui secundùm maris accessum & recessum, intumescit & decrescit. *Plinius l. 2.*

In eâdem insulâ nunc planta nascitur, quam vbi semel hominis manus perfricuerit, arescit. *Ioan. Eusebius.*

Olim hîc quoque arbor, cuius rami terræ infigebantur, ex his fractis lac erumpebat, ex radice humor minio similis. *Strabo lib. 3. Geog.*

Cordubæ Fratrum Prædicatorum cœnobium est, in quo campana sponte pulsatur quotiescumq; Religiosus aliquis huius monasterij, aut vir aliquis in ordine illustris propediem moriturus est. *Io. Lupus Episc. Monopolensis.*

§. 7. *In Regno Granatæ.*

Ad oppidum *Antiquariam* fons tantæ potestatis, vt saxa dissoluat, imò & calculos in vesicis ex eo bibentium; ideóque dicitur *Petra-Fons Antiquarius. Nierembergius.*

§. 8. *In Murcia.*

Caravacæ Vulgò *S. Crux de Caranaca*, seruatur Crux è cælo delapsa sacerdoti sacra facturo coram Regulo Mauro. Vrbs illa crebris tempestatibus quatitur; vnicum remedium offerre nimbis horrisonis Crucem. Turris autem in quâ Crux illa seruatur totâ vrbe concussâ non mouetur: inde Cruces toto orbe celebres & fulminum amuleta. *Ioan. Nierembergius.*

Ad *Carthaginem Nouam* nascebatur olim herba (& iam nascitur) ex quâ indigenæ vestes, calceos, casas, & ignem conficiunt, *Spartum* nominatur, animalibus noxium, nisi eius tantùm cacumen decerpant; colligitur manibus armatis. *Plinius lib. 19. cap. 2.*

Circumposita autem regio adeò olim fertilis, vt hordeum mense Aprili meteretur, quare hîc plerumque duplex messis. *Idem lib. 18. cap. 7.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 9. *De Valentia.*

In vrbe *Sagunto*, nunc *Morviedro*, templum olim Dianæ ducentis annis, vt creditur, ante Troiam excisam à Zacynthiis conditum, cuius trabes ex Iunipero ad Vespasiani tempora perdurarunt integræ, neque fatiscentes. *Plinius lib. 16. cap. 40. Ex Bocchi, Historiis.*

Ibidem ante centum annos in cœnobio, vetulæ Abbatissæ, & edentulæ iuuentus restituta, renouati dentes, crines denigrati, sulci frontis æquati, compactæ mammæ, &c. *Valesius Tarentasius apud Delrium.*

§. 10. *De Catalania.*

Ad *Salsulas*, vulgò *Salses*, reperiuntur pisces fossiles, eodem modo quo alibi vermes. Item quoque fons dictus *Salsula* in lacum influit cognominem, *de Salses ou de Locate.* Is autem hyeme saltem tepidus, æstate verò frigidissimus, vnde copiosa fit in lacu piscatio. *Pompon. Mela. Polybius. Athenæus. Strabo.*

In Catalania *Cannarum* mons altissimus, cuius in apice lacus dæmonibus addictus. Aqua eius subnigra, in eum si lapis immittatur tempestas concitatur. Narrant indigenæ puellam dæmonibus à patre deuotam non procul ab hoc lacu à iisdem seruatam esse, & posthac mirabiliter ereptam. Videtur esse hæc magorum statio. *Geruasius quidam.*

§. 11. *De Aragonia.*

Sal mira dulcedine quasi saccaro temperatus ex montibus *Tarraconensibus* cæditur; ideóque magni fit à Cupediariis. *Sidonius Epist. ad Oresium.*

Darocæ vbi sacra seruantur Corporalia, ostenditur saxum non malè hominem referens, in quod mutatum aiunt sacerdotem, qui coram sacris hostiis peierans optauerat in saxum rigere. *Nierembergius.*

Salo Fl. ad *Bilbilim* ferrum adeò durum reddit vt ægrè frangatur. *Iustinus, & alij passim.*

In

In Monte *Cauno*, vulgò *Moncayo*, si oues pascantur ante solis ortum procul dubio intereunt. *Historia Hispanica.*

In quodam huius Regni agro lapides reperiuntur, eiusdem coloris, & magnitudinis cum oleis. Item & alij, quos natura in coturnices sic efformauit, vt arte elaboratas iurares. *Ioan. Eusebius.*

Villile in Cæsarauguſta Diœcesi Campana mirabilis sponte sonans quoties res Christiana accepit aliquid detrimenri. Cuius rei multa in actis publicis consignata sunt testimonia. *Varius lib. 2. de fascinatione cap. 14. & Mariana Hist. lib. 21.*

Apud oppidum *Olianam* ad Sicorim ædes virginis quam *Castel Vedrensem* dicunt, ad quam quotannis mense Martio die Veneris aliquo, ex Insulâ quam Fl. Sicoris efficit, exsurgunt tria luminaria cærulei coloris, basilicam subeunt per fenestras, accendunt luminaria, & functa suo munere egrediuntur, atque disparent. Quot indigenæ tot testes. *Ioan. Nierembergius.*

LIBER SEXTVS.

De Gallia Antiqua.

ROMANORVM, atque Græcorum terror Gallia, & cuius incolæ nihil aliud reformidarunt quàm ne cælum in ipsos rueret, huic libro materiam sufficiet.

CAPVT PRIMVM.

De Gallia in communi.

HIc agemus de Nomine Galliæ, Quantitate, Qualitate, Moribus, Mercibus, Linguâ, Religione, Politiâ, primâ denique eius diuisione.

§. 1. *Nomen Galliæ.*

PRÆTERMITTO hîc quæ habet fabulosa Robertus Cænalis, dum *Gallos* deducit à voce Armeniacâ *Gallim* quæ *inundationem* sonat: & dictum esse putat Noëmum *Gallum* quasi *ab inundatione seruatum*. Certè Xenophon in æquiuocis ait atauum Nini à Babyloniis Gallum appellari.

Primò igitur aliqui apud Isidorum deducunt Gallorum nomen à Græco γάλα *lac*, quoniam lactei sunt coloris, si cum Italis componantur.

Secundò Diodorus Siculus à Galathâ Herculis filiâ nomen hoc elicit.

Tertiò Timagenes apud Ammianum Marcellinum lib. XV. ait Gallos, seu Galatas nuncupatos esse à Galathâ quadam, quæ fuit mater Celti, subditis suis carissimi, ex quo & Galli dicti sunt Celtæ.

Quartò Appianus in Illyricis, ait appellatos esse Gallos, à Gallo filio Polyphemi, qui ex Galatheâ tres filios suscepit, Celtum, Gallum & Illyricum.

Quintò Grammatici quidam Veteres volebant *Celtas* nomen accepisse à Græco κελῆται *Equites*, & κελητίζω *equum agito*, quòd ex equis optimè depugnarent.

§. 2. *Quantitas Galliæ.*

Longitvdo eius attenditur apud Strabonem à *Veneris Templo* in vltimo Pyrenæo ad *Vari Fl. ostia*, quæ distantia à quibusdam apud eum est 2600. stadiorum, aliis 2809. Ipse ex viâ publicâ hanc dimetiens, dat ei 277. Milliaria, hoc est 2216. stadiorum. Apud Ptolemæum verò desumitur ex *Gobæo Promontorio* longit. G. 15. M. 15. latit. 49. M. 45. ad Montem *Adulam*, long. G. 29. M. 30. latit. 45. M. 20. quod spatium ad maiorem circulum reuocatum dat 5200. stadiorum, seu Mil. 620.

Latitvdo desumitur ex prædicto *Veneris Templo* lat. 42. 20. Mil. *ad Rheni Orientale ostium*, Grad. 11. min. 40. hoc est stadiorum 2960. aut Milliarium 370. Ex Strabone nihil certi de eâ colligi potest.

§. 3. *Qualitas Galliæ.*

In genere tota Regio humidior est; cuius causam Seneca lib. 3. nat. quæst. in humorem cæli refundere videtur: Strabo in fluuios quibus alluitur, ποταμοῖς καταῤῥυτος ἡ χώρα. Non esse nimiùm frigidam innuit Iulianus Imperator: quare quæ leguntur de eius frigore ad Belgicam referenda sunt. Ventosam quoque facit Seneca, sed potissimum in eam sæuire ait Circium, cui templum

Augustus consecrauit. Nulla aut pauciſſima habet animalia venenata. Itaque indigenæ vtuntur pro veneno Taxi arboris ſucco, quæ arbor tam mortifera, vt ſit ſatis ad mortem, in eius vmbrâ dormiiſſe, vt teſtatur Dioſcorides. Iam de eius qualitate tria perhibentur, quòd ſit *ferax*, quòd *dives*, quòd *populoſa*.

FERAX, Frumenti maximè & paſcuorum dicitur *Straboni*, *Melæ*, & *Solino*. Nihil in eâ otioſum eſſe tradit *Strabo*: itémque alere omnis generis pecus. Vino carere innuunt *Liuius* & *Strabo*, & plerique veterum; ſed quia olim hîc incultæ vineæ. Certè poſtea Biturícæ vitis, & Arueni vini meminere. Ferebat & omnis generis fructus, quos dabat Italia, excipit tamen *Strabo* Ficum & Oleam, ſed de Celticâ loquens. Itaque exclamationes Ciceronis de Pro. Conſul. omnino hyperbolicæ ſunt.

DIVES Regio πολυχρυσος, abundans auro, *Straboni*. Teſtes tot fodinæ, quarum idem meminit in Cemeniis montibus apud Ruthenos, Gabalos, Tarbellos, vt taceam Tarnim auriferum Fl. Auſonij. Hinc multis in locis theſauros habuit Celtica, quos paludibus incolæ ad cuſtodiam immergebant. Quare Romani Galliâ potiti paludes locauerunt, vnde aliqui molas ex argento eduxerunt. Teſtis quoque Luerius pater Bituiti, qui per campum obambulans monetam auream, & argenteam diſpergebat, quam comites colligebant, hæc *Strabo*. Hæ autem diuitiæ exiſtebant quoque ex mercibus, propter facilem earum deportationem per flumina, vt idem *Strabo* notat.

POPVLOSA, in eâ agnoſcit *Strabo* πολυανθρωπίαν, idcirco hîc etiam ſyluas, & paludes coli. Cauſam refert in mulieres, quas πολυόνδας vocat, ὑ τρέφειν ἀγαθάς. Id quoque colligitur ex copiis, quas eduxerunt, coloniis quas emiſerunt. Vbi enim gentium non reſederunt Celtæ? In Hiſpaniâ, in Germaniâ, in Illyrico, in Italiâ, in Græciâ, in Aſiâ. Certè huius non leue argumentum quòd Aruerni ſoli ſæpè cum cc. Millibus reſtiterint Romanis, cccc. etiam Millibus cum Iulio Cæſare pugnauerint, vt notat Strabo. At quàm multi alij populi Aruernis pares? Et verò ſi qua Celticis Appiani fides in Galliâ trecentæ Gentes, vrbes ſuprà octingentæ numerabantur.

§. 4. *Mores Gallorum.*

His complectemur, vitia, virtutes, veſtes, arma, domus, victum, funera.

Nvm. 1. *Vitia Gallorum.*

Dvo maximè recenſentur, quòd crudeles, quòd imprudentes; ad imprudentiam leuitas reuocatur.

Crvdelitas elucebat in quatuor. 1. Quòd in caluariis hoſtium auro exornatis biberent; quòd illuſtrium virorum capita non redderent, niſi tantumdem auri rependeretur; ita *Strabo & Liuius*. 2. Quòd homines Diis ſuis immolarent, ſagittis conficientes, aut agentes in crucem, aut in coloſſo ligneo cum animalibus comburentes. 3. Quòd ex palpitatione, & ſanguine morientium ariolarentur. 4. Quòd ad conſilia bellica extremum qui veniret omnibus ſuppliciis tortum enecarent. *Cæſar.*

Imprvdentia ex quatuor capitibus probatur. 1. Quia animo magis quàm ratione pugnabant, *Polybius*: ὑ μετὰ παρισκέψεως, *inconſideratè*, *Strabo*, quare facillimè à Romanis deuicti. 2. Quòd peregrinos & mercatores interrogarent, & rumores ab iis ſedulò expiſcarentur, & his auditionibus permoti de ſummis ſæpe rebus deliberarent: ita *Cæſar* & plerique alij. 3. Quòd mulieres ſuas in conſilium adhiberent, & ex earum arbitrio bella committerent, *Plutarchus*, & *Polyenus*. 4. Quòd vicinis læſis illicò currerent ad arma, quaſi ipſi læſi eſſent; ita *Cæſar*.

Nvm. 2. *Virtutes Gallorum.*

Fortitvdo prima & propria Gallorum erat: μαχηταὶ πάντες τῇ φύσει, *Strabo*, qui etiam vocat τὸ φύλον ἀρειμάνιον ϗ θυμικόν, ideóque à Romanis coactos eſſe γεωργεῖν. Mortis erant ſupra modum contemptores; vnde & collabentibus domibus, aut ardentibus non fugiebant, *Ælianus*. Leuem retroceſſionem in bello magno probro ducebant, *Leo Imperator*. quò ſpectat iſtud Flacci,

Non pauentis funera Galliæ.

Inde inter ſe facillimè decertabant, aliquando pro femore pecudis, quod ſtrenuiſſimus rapere ſolebat; hoc ſibi ſi vendicaret alius

cum eo vſque ad mortem depugnabat. Eodem pertinent *Soldurij* Cæſaris, *Siloduni* Athenæi, qui ſe deuouebant non redituros ex acie niſi victores. Hinc Romanis tantùm terroris incuſſerunt, vt lex quæ eximebat ſacerdotes, & ſenes à militiâ, nominatim tumultum Gallicum exciperet; & poſterioribus temporibus eorum equitatus magnâ ex parte Gallicus eſſet. Non eſt tamen negandum habuiſſe aliquid cum ſuis niuibus ſimile, ſudore & æſtu ſtatim defeciſſe, primum impetum fuiſſe quidem pluſquam virorum, ſed ſecundum minorem quàm fœminarum, *Liuius*, *Florus*, & alij Romani ſcriptores.

SIMPLICITAS ἁπλοῦν καὶ οὐ κακόηθες φύλον, *ſimplices & minimè mali*, *Straboni*, ideóque facilè conueniebant, faciliùs perſuadebantur. *Hirtius*, homines aperti ac minimè inſidioſi. In conciliis cuique licebat repugnare, ſed ſi quis importuniùs obloqueretur accedebat ad eum lictor ſtricto ferro minitabundus, ſi pergeret tantumdem ex eius ſago reſcindebat, vt reliquum eſſet inutile.

HOSPITALES, grauiùs animaduertebant in eum qui peregrinum, quàm qui ciuem cecidiſſet: huic enim exilium, illi mors irrogabatur, *Stobæus*. Huc quoque ſpectat Heraclea via per Celtas ex Italiâ ad Celtiberos ſtrata, in qua indigenæ tranſeuntes obſeruabant ne quid mali paterentur: quia lege pœnas pendebant in quorum finibus admiſſum eſſet maleficium: *Ariſtoteles*.

SOBRII dant operam ne ſint obeſi μήτε προγαστοραὶ, & ſi quis adoleſcens menſuram excederet zonæ ſibi præſcriptæ, multabatur. *Ephorus apud Strabonem*.

CASTI, prolis tantùm cauſâ Veneri indulgebant, *Iulianus*. Itaque quod ait Strabo de proſtituentibus τὴν ἀκμὴν adoleſcentibus, παιδεραστία, de quâ Ariſtoteles, & Athenæus, pueri nubentes de quibus D. Clemens, & alia eiuſmodi naturæ ludibria ad Maſſilienſes amandanda, qui Græcorumm oribus inquinati erant: alioqui quomodo tam populoſa fuiſſet Gallia?

LITERARVM AMANTES: 1. Habent facundiam ſuam, magiſtróſque ſapientiæ Druydas, *Mela*. 2. Omnes eloquentes, *Gallia vel potiùs Nutricula cauſidicorum*, & *Gallia cauſidicos docuit facunda Britannos*, &c. 3. Ciuitates conducebant Medicos & Sophiſtas. 4. *Strabo & Diodorus* à doctrina minus alienos faciunt. Mirum ergo cur eos *Seruius* ingenij pigrioris, *Firmicus* ſtolidos, *Iulianus* ſtupidos appellent.

NVM. 3. *Cultus & vestes.*

Proceri erant omnes Galli, ideóque Romanos contemnebant; *Cæsar, Hirtius. Candidi* lactea colla auro innectuntur, *Virg.* Comam alebant, *Strabo, Liuius.* Capillos duriores reddebant vt coma arrecta stare posset, *Diodorus.* Aurea ferè seu flaua cæsaries. Barba promissa, *Liuius*: Diodorus tamen ait Nobiles genas radere, barbam autem sic alere, vt cibo potúque inficiatur.

VESTES eorum: 1. Sagum, Virgatis lucent sagulis. 2. Vestis fissilis manicata ad nates demissa *vn Iustacorps.* Dimidiásque nates Gallica palla tegit. 3. Bardocucullo Santonico vtebantur. 4 Braccas induebant vel laxas, vel circum extensas. 5. Vestem ex lanâ, lænâ vocabant, seu vt vult Casaubonus Chlenam.

NVM. 4. *Arma.*

Scutum longius, sed breuius ornatum animalium formis paulum extantibus, item & corallio. *Liuius, Polybius, Plinius.*

Galea ærea paulo eminentior dicta *Mirmillonium*, in qua quadrupedum & volucrum effigies, itémque cornua, *Diodorus.*

Gladius longus, grauis, sine mucrone, malè fabricatus, ex molli ferro, *Liuio, Plutarcho, Polybio*: ærea catena ex dextro latere pendens, *Diodoro*: Corallio ornatus, *Plinio.*

Currus Rostratus: Couinum Belgis, aliter Essedum. In pace Rheda erat virorum, Petorium fœminarum.

Tela variis nominibus dicta Gæsa, Cataya, Materis, seu Meris, *Cæsari* Matura. At Groffæ, & Spari leuiores sagittæ.

Canibus item pugnabant, *Strabo, & Diodorus.*

NVM. 5. *Domus & Lectus.*

Domus sæpe in syluis, aliquando ad flumina æstus vitandi gratiâ Stramento eas operiunt, *Cæsar.* Rotundæ sunt magno imposito fastigio, *Strabo.* Ianuas numquam claudunt, *Stobæus.* Villas habent, sed nullis mœnibus septas, imò & vrbes muris cingere à Græcis Massilienſibus tantùm didicerunt.

Lectus. In terra super strato gramine dormiunt, *Cæsar.* In ferarum pellibus, *Polybius.*

NVM. 6. *Victus.*

1. Sedendo cœnant in solo super pellibus luporum & canum in medio præstantissima sedes, *Strabo*, *Diodorus*. At eis thoros etiam assignat *Diodorus*.

2. Ministrant eis iuniores in ætate tenerâ, & hi vasa bibentibus circumferunt, *Strabo*.

3. Multis patinarum loco sunt canistra lignea, vitilibus contexta. Bibunt autem in vasis fictilibus, aut argenteis instar ollæ.

4. Panem fermento leuiorem faciunt, *Plinius*.

5. Delectantur suillis carnibus tum recentibus, tum salitis. Item & feris quas sagittis interficiunt illitis veneno, sic enim earum carnes fieri teneriores arbitrantur, sed illicò vulnus circumcidunt, ne caro putrescat. Carnem autem hanc aut elixam, aut prunis assam, vel veru circumactam comedunt; artus integros ambabus manibus tenentes more leonum dilaniant, si quid ægriùs reuellatur, cultro præcidunt. *Athenæus*.

6. Potus ditioribus vinum Italicum, ei paululum aquæ infundunt, idque *Dercoma* nominant. Item ex hordeo zythum conficiunt: Itémque multiplices potus effinxerunt ad vini formam, *Ammianus*. Sorbillant autem paulatim pitissantes.

NVM. 7. *Funera.*

1. Magnifica sunt; omnia quæ grata fuerunt demortuo cum eo comburuntur, imò & animalia, serui, clientes; *Cæsar*.

2. Defodiunt & cum ipsis apta viuentibus; *Mela*.

3. Immittunt epistolas in amicorum pyram, & aliquando se in eam præcipitant; *Diodorus*.

4. Reseruabant exactionem crediti, & mutui ad inferos; *Valerius Max.*

5. In Busto virorum fortium pernoctabant, & inde oracula capiebant, *Tertullianus*.

§. 5. *Merces Galliæ.*

1. LINVM ad vela conferenda, *Strabo* & *Plinius*.

2. Pernæ exquisitissimæ *Athenæo* & *Varroni*; hîc enim altitudine sues præcellunt. Item afferebantur Romam, *Varrone* teste, cum

pernis petasones *des Eschinées*, & Tomacinæ, seu Tomacla, *des saulsisses*.

3. Multum æris ex variis fodinis. *Cæsar.*
4. Canes optimi, *Ouidius*, *Oppianus*, *Gratius.*
5. Equæ famâ celebratæ; *Trebellius in Claudio.*
6. Lana *Varroni*, licèt eam paulo asperiorem dicat *Strabo.*
7. Nardus ad conficiendam theriacam, *Galenus.*
8. Vaccinia purpura ad tingendas seruorum vestes; *Plinius.*

§. 6. *Lingua Gallorum.*

De eâ quadruplex opinio. *Prima*, fuisse Celtis, Belgis & Aquitanis proprias, quia moribus & linguâ dissidere dicuntur à Cæsare, has ergo putant aliqui euanuisse. Sed dicta Cæsaris explicanda de variis dialectis indicat Sidonius, qui vnius linguæ Gallorum meminit quam Celticam vocat: itémque Strabo sub initium 4. qui præter Aquitanos οὐ ὁμογλώττους ἀλλὰ μικρὸν παραλλάττοντας τῆς γλώττης. Sed quænam illa?

Secunda, est Glareani qui Germanicam Cisrhenanam putat, vt Helueticam, aut Treuirensem, quia S. Hieronymus ait linguam Galatarum Asiaticorum esse similem ei quâ loquebantur Treuiri suo tempore. Falsum planè, quia Tacitus de moribus Germanorum colligit Gothinos in Germania non fuisse origine Germanos, quia Gallicâ linguâ vtebantur.

Tertia, Græcè locutos esse putat, quia in Heluetiorum castris libros reperit Cæsar, in quibus nomina militum continebantur scripta Græcè: confirmatur, quia tempore Strabonis instrumenta publica Græcè scribebantur. Falsum item: cur enim ad Cæsarem Q. Cicero obsessus Græcè rescripsisset ne litteræ interciperentur?

Quarta denique ait eandem fuisse cum Britannicâ, vt libro tertio manifestè probauimus.

§. 7. *Religio Gallorum.*

Imperite, aut malitiosè Tullius omnem Gallis religionem ademit, si quidem Liuius eis perinfensus non negligētes Religionis dixit. De illâ tria considerabimus, Deos, sacerdotes, sacra.

Dii

Dii Gallorum multi, præcipuus *Mercurius* quem Teutatem, vel Teutanem vocant; *Cæsar.*

Iupiter, ab eis *Taramis* dictus, *Taran* autem illis tonare est. Colebatur sub specie altissimæ quercus.

Hesus, seu *Esus*, aliis *Mars*, cui omnia in bello capta sæpe deuouebant; *Cæsar*: quem etiam sub Imperatoribus omnium Deorum fecerunt hæredem; *Vlpianus.*

Belenus, seu *Belis*, fortè *Tibelenus* Tertulliani, & *Abellio* Scaligeri, qui *Apollo* creditur.

Serapis Deus, idem fortè cum *Plutone.* Alij, Onuana dea, Diana Arduina, Vulcanus, Dusij dæmones immundi, quorum meminit S. Augustinus.

Sacerdotes eorum celeberrimi *Druydæ*, ita dicti à voce δρῦς quercus. Apage enim hinc *Druthin* Germanicum quod Deum, & Saxonicum *Drij* quod Magum sonat, sicut & Drium quartum Gallorum Regem Pseudoberosi. Dicti sunt à Græcis Semnothei, quasi Deorum cultores, & Samothei apud Eustathium à voce Σάμοι, fastigia propter excellentiam doctrinæ: Robertus Cænalis sic dictos putat à Samote Dite. Quò pertrahit hoc Cæsaris, Gallos gloriari se habere Ditem patrem. Vocati sunt & Saronides à Sarone quodam: an Rex ille tertius Gallorum, quem Pseudoberosus induxit. Hi porrò adolescentes erudiebant, mysteria sua occulebant, memoriæ multa carmina credebant, de philosophia disputabant, credebant animas immortales, Viscum colligebant certo anni tempore, ius dicebant, sed maximè de cæde. Omnibus præerat vnus, qui aliquando armis de principatu certabat. Eorum vestigia hærere putant in voce *Dreux*, oppidi olim Carnutum, apud quos præcipuam fuisse liquet sedem Druydum.

Vates Straboni, Amiano *Eubages*; sacrificabant, & naturæ abdita rimabantur.

Bardi à voce Gallicâ quæ Cantorem sonat, vt ait Sulpitius in Lucanum, an à Bardo Pseudoberosi. Hi Poëtæ erant, & musici, atque Ducum præclara facinora occinebant. Auctoritatis porrò tantæ, ait *Diodorus*, vt pugnas solo cantu inhiberent.

Sacrificia. Homines immolabant, & ex iis cadentibus, & fuso sanguine futura colligebant, vt suprà diximus. Imò & vt morbum vitarent, aut grande periculum, deuouebant se, & immolabant adhibito Druydâ; *Cæsar.* Dum adorabant corpus

in læuam torquebant, *Plinius*; conuersi in dextram, *Athenæus*.

§. 8. *Politia Gallorum.*

Non hîc attingam Annij commenta, quæ suo Berosо affinxit. Certiora sunt quæ habet Liuius lib. 5. regnante Tarquinio Prisco, Biturigas toti Celticæ dedisse Regem, túmque Ambigatum dictum. Sed procedente tempore mutatus Reip. status, aliis populis Monarchiam, aliis Aristocratiam præferentibus. Apud Aruernos & Heduos tempore Cæsaris creabantur magistratus, apud Senonas, Sequanos, Bellouacos, Reges Eligebantur autem ex virtute, vt ex Cæsare collegimus. Tandem ab eo omnes deuicti sunt, qui Romam ipsam deuicerat, inquit *Mela*, paucis libertate seruata, quæ sensim quoque euanuit. Sub Imperatoribus vsque ad Maximinum auaritiæ potiùs Romanorum quàm Barbarorum incursionibus patuit: quid enim sub Tiberio, sub Nerone, sub initia Seueri non est passa Gallia? Maximinus & Decius in eam irrumpentes Germanos represserunt. Sub Gallieno pessimè acceptæ item à Germanis, qui tum primùm ab Aurelio victore dicuntur Franci. Tum quoque hîc nouem ex 30. Tyrannis rerum potiti sunt, præcipui Posthumus, Lollianus, Marius, Victorinus, Victoria eius coniux, Tetricus ab Aureliano, quia voluit, victus. Postea diriùs vexatæ à Germanis Galliæ, sub Probo, Diocletiano, Constantino, sub quo etiam adiunctæ sunt turbæ domesticæ, creato Augustoduni Magnentio, itémque postea Syluano Francorum duce, qui Coloniæ cæsus est. Per Iulianum Apostatam etiam irrumpentes Germani repressi sunt, sed iterum renouatæ sub Iouiano & Valentiniano eorum excursiones, à quo etiam euocati Burgundiones Germanorum hostes, & cum damno Romanorum irrisi. Neque melior sub Valente, & Gratiano status, & maximè cæso per Maximum Tyrannum Gratiano: quando & pars Galliarum, Armorica dicta, Britannis cessit. Sed compositæ per Theodosium turbæ, ac restitutus Imperio Occidentis Valentinianus secundus. Sub Honorio huc Barbari penè omnes confluxerunt. Tum ab Galliâ repulsi Franci, sed Gothi Aquitaniam, & Narbonensem prouinciam occupauerunt; Burgundi Sequanorum agrũ, hícque & vicinis regionibus tenaciùs adhæserunt. Sub Valentiniano tertio Aëtius Romanorum Imperium hîc reparare potuisset

à quo Pharamũdus, & filius eius Clodio Comatus Rheno coërciti sunt; sed obstitit inuidia Imperatoris. Venit euocatus in Gallias Merouæus, vt obsisteret Attilæ; victus Attila; & sublato Aëtio, Franci in Galliâ resederunt in Belgica, vbi Regio primùm Francia dicta, quæ sensim accreuit, & nobilissimæ Christianorum Monarchiæ dedit initium.

§. 9. *Diuisio generalis.*

GALLIA.
- ASIANA dicta *Galatia.*
- EVROPÆA
  - CISALPINA, seu *Togata, & Italica.*
  - TRANSALPINA
    - BRACCATA, postea dicta *Narbonensis.*
    - COMATA
      - CELTICA postea *Lugdunensis.*
      - AQVITANICA.
      - BELGICA.

CAPVT II.

Diuisio Galliarum ex Iulio Cæsare.

SIc loquitur lib. 1. Commentariorum Cæsar. *Gallia est omnis diuisa in partes tres, quarum vnam incolebant* BELGÆ. *Aliam* AQVITANI, *tertiam qui ipsorum lingua* CELTÆ *nostra* GALLI *appellantur*, &c.

Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, à Belgis Matrona, & Sequana diuidunt. Et paulò pòst. *Lacus Lemanus, & flumen Rhodanus* PROVINCIAM NOSTRAM *ab Heluetiis diuidunt.* Quomodo autem diuisio hæc conueniat cum verbis Strabonis ex Iulij Cæsaris Commentariis, legatur Casaubonus ad principium lib. 4. eiusdem Strabonis.

SYLLABVS VOCVM IVLII CÆSARIS.

A

ADualdubis vox corrupta pro Dubis.

Aduatici: *Comté de Namur, & partie du Brabant.*

Aduatuca, seu Aduaca: *Tongerẽ.*

Ædui: *les Eueschez d'Autun, Châlons, Neuers, & partie de celuy de Mascon.*

Agendicum: *Sens.*

Albici: *Eueſché de Riez en Prouence.*
Alexia: *Aliſe en Auxois.*
Allobroges: *Sauoye, & Dauphiné.*
Alpes: *les Alpes.*
Amagetrobia vox corrupta pro Magetrobia.
Ambarri: *le Charolois, & partie du Maſconois.*
Ambialites, ſeu Ambiliates: *l'Eueſché de S. Brieux.*
Ambibari, aliter Ambruareti: *l'Eueſché d'Auranches.*
Ambiani: *l'Eueſché d'Amiens.*
Andes: *l'Eueſché d'Angers, ou l'Anjou.*
Antuates: *pays de Chablais.*
Arar Fl. *la Saône.*
Arduenna Sylua: *les Ardennes.*
Arecomici: *partie Orientale du Languedoc.*
Arelas: *Arles.*
Armoricæ ciuitates: *coſte de Bretagne.*
Aruerni: *l'Auuergne.*
Atrebates: *l'Artois.*
Auaricum: *Bourges*, malè *Vierzon.*
Aulerici à Ptolemæo in Cenomanos, Eburouices & Diablintes diſtincti.
Auſcij: *le Dioceſe d'Auſch.*
Axona Fl. *l'Aiſne.*

B

BAtaui: *la Betuue, ou le Betauu en Hollande.*
Belgium: *le Beauuoiſis, Eueſchez d'Amiens, de Senlis, l'Artois & le Vermandois.*
Bellocaſſes corruptè pro Velocaſſes.
Bellouaci: *le Beauuoiſis.*
Bibrax Rhemorum: *Braine*, aut *Beuuray en Rhetelois.*
Bigerriones: *le Comté de Bigorre.*
Bituriges: *le Berry.*
Boij: *le Bourbonnois.*
Brannouices, ſeu Blanonij & Brannonij: *la Breſſe.*
Bratus-pantium, *Beauuais*, quibuſdam *Gratepance*, aut *Grandviller.*
Bribracte: *Autun*, aliis Mons *Beuuray*, prope *Autun*; malè *Beaulne.*

C

CAbillonum: *Châlons ſur Saône.*
Cadetes: corruptè pro Caletes.
Cadurci: *le Queroy.*
Cæreſi: ad arcem *Cerey ſur Meuſe.*
Caletes: *le pays de Caux.*
Carcaſſo: *Carcaſſonne.*
Carnutes: *Eueſché de Chartres & Orleans.*
Catuaci: corruptè pro *Aduatici.*
Caturiges: *Dioceſe d'Ambrun.*
Cebenna M. pro Gebenna.
Cenomani: *le pays du Mayne.*
Centrones: *le pays de Tarentaiſe.*
Centrones in Belgis corruptè pro *Eburones.*
Cocaſates: *le Bazadois.*
Condruſi: ad oppidum *Condroux* prope *Nuitz.*

GALLIÆ TABVLA ACCVRATIOR ad IVLII CÆSARIS commentaria
BELGIVM CÆSARIS
OCEANVS BRITANNICVS
MORINI
ATREBATES
NERVII
CALETES
VENELOCASSI
BELLOVACI
SVESSIONE
BRITANNIÆ PARS
MARE GERMANICVM
CANTIVM
BRITANNICVS OCEANVS
MAGNÆ GERMANIÆ PARS
SICAMBRI
MEDIOMATRICES
LEVCI
TVLLI
TRIBOCES
HARVDES
RHÆTIÆ PARS
GALLIÆ CITERIORIS PARS
OCEANVS AQVITANICVS
PARS HISPANIÆ
MARIS MEDITERRANI PARS
PICTONES
SANTONES
LEMOVICES
PETROCORII
CADVRCI
RVTENI
THOLOSATES
VOLCÆ TECTOSAGES
NARBONA
BITVRIGES
ARVERNI
HELVETII
ALLOBROGES
VOCONTII
CATVRIGES
BRANNOVICES
AMBVARELLI
MASSILIA
Insula Contra Massiliam
AB. de la plaects fec.

Confluentes Moſellæ, & Rheni: *Coblens.*
Curioſolitæ: *Eueſché de Cornoaille.*

D

DEcetia: *Deſize en Niuernois.*
Diablintes: *les Percherons, ou l'Eueſché de Dol.*
Dubis Fl. *le Doux.*
Durocortorum: *Rheims.*

E

EBurones: *partie des Liegeois.*
Eburouices: *Eueſché d'Eureux.*
Elauer Fl. *Allier.*
Eluſates: *territoire d'Eauſe.*
Eſſui corruptè pro Seſunij, ſeu Seſui.

F

FLuſtates corruptè pro Eluſates.

G

GAbali: *le Geuaudan.*
GGarites: *le Comté de Gaure.*
Garocelli: *Val de Morienne.*
Garumna Fl. *la Garonne.*
Garumni ad fontem Garumnę: *partie de Comminge*, alij circa oſtia collocant.
Gebennæ M M. *les Mons d'Auuergne, & les Ceuennes.*
Gennabum: *Orleans*, aliis *Gien.*
Geneua: *Geneue.*
Gergobina corruptè pro Gergobia: Gergobinam hanc dicunt eſſe *Molins.*
Gergouia: *Clermont en Auuergne*, aut *Gergoie*, locus in monte vicino.
Gorduni: fortè *le territoire de Gand.*
Grudij: fortè *le quartier de Louuain.*

H

HEleutheri proximi Cadurcis: *territoire d'Orillac.*
Heluetij: *les Suiſſes.*
Heluij: *le Viuarez.*

I

ICius portus: *Calais ou Bologne*, aliis *Mardik*, aliis *Eſſeu* vicus.
Inſula contra Maſſiliam: *Chaſteau d'If.*
Ioſedum corruptè pro Metioſedum.
Iura Mons: *Mont Iura, ou de S. Claude.*

L

LAtobrici: *pays de Vaux, & Lauzane.*
Lemanus lacus: *le lac de Geneue.*
Lemouices: *le Limoſin.*
Lepontij: *partie des Griſſons & Suiſſes.*
Leuaci: fortè *partie de Hainault.*
Leuci: *Eueſché de Toul, & la Vauge.*
Lexouij: *Eueſché de Liſieux.*
Ligeris Fl. *le Loire.*
Limonum: *Poictiers.*
Lingones: *Eueſché de Langres.*
Lutetia: *Paris.*

M

MAgetrobia: *Magſtat en Lorraine.*

Mandubij : *Lauxois en Bourgongne.*
Massilia : *Marseille.*
Matisco : *Mascon.*
Matrona Fl. *la Marne.*
Mediomatrices : *pays Messin.*
Meldæ : *Eueschè de Meaux.*
Melodunum : *Melun.*
Menapij : *Brabant partie de Flandre, Gueldre, Cleues & Iuliers.*
Metiosedum corruptè pro Melodunum.
Morini : *l'Eueschè de Terouenne.*
Mosa Fl. *la Meuse.*
Mosella Fl. *la Moselle.*

N

NAmnetes : *le Comté Nantois.*
Nantuates : *partie des Grisons.*
Narbo : *Narbonne.*
Nemetes : *l'Eueschè de Spire.*
Nemetocenna, vel Nemetocerna : *Arras.*
Neruij : *partie de Hainault, & le Cambresis.*
Nitiobriges : *l'Agenois.*
Nouiodunum Biturigum : *Neuuy sur Baranion.*
Nouiodunum Suessionũ : *Noion.*

O

OCellum : *Esilles prés de Suse.*
Octodurus : *Martinach en Valais.*
Osismij, seu Osisini : *Eueschez de S. Pol, & Triguier.*

P

PÆmani : *partie des Ardennes,* ad oppidum *Famene.*
Parisij : *Dioceſe de Paris.*
Petrocorij : *le Perigord.*
Pictones : *le Poictou.*
Pleumosij : *partie de Flandre,* ad oppidum *Peule.*
Preciani : *Montaignars de Comminge.*
Pyrenæus M. *les Pyrenées.*

R

RAuraci : *l'Eueschè de Baste.*
Rhedones : *Eueschez de Rhenes, S. Brieux, S. Malo,* & fortè *Dol.*
Rhemi : *Dioceſe de Rheims.*
Rhenus Fl. *le Rhin.*
Ruteni : *pays de Rouergue.*

S

SAbis Fl. *la Sambre.*
Samarobrina, vel Samarobriua : *Amiens,* malè *Bray,* aut *Cambray.*
Santones : *la Xaintonge.*
Scaldis Fl. *l'Escault.*
Sebusiani, aliter Segusiani : *Forest, Beauiolois, Lionnois.*
Seduni : *le haut pays de Valais.*
Segni. Nescio. In Belgica.
Senones : *le Dioceſe de Sens & d'Auxerre.*
Sequana Fl. *la Seine.*
Sequani : *la Franche Comté.*
Sesuuij, seu Sesui : *Eueschè de Seez.*
Sotiates, seu Sontiates : *l'Eueschè d'Aire,* aliis *le territoire de Sotz.*
Sotiatum oppidum : *Agre,* aliis *Sotz en Armaignac.*
Suessiones : *l'Eueschè de Soissons.*

T

TArbelli: *Eueſchez d'Acqs, & Baionne.*
Taruſates: *territoire de Tartas.*
Tauroïs, aliter Tauroëtum: *lieu entre Marſeille & Tholon*, fortè *la Ciotat.*
Tectoſages Volcæ: *la partie Occidentale du Languedoc.*
Tigurinus Pagus: *le Zurikgou.*
Toloſa: *Toloſe.*
Toloſates: *Dioceſe de Toloſe.*
Treuiri: *Dioceſe de Treues.*
Tribocci: *Eueſché de Strasbourg.*
Tullingi: *Comtez de Monbelliard, Bedfort, & Ferrete.*
Turones: *Dioceſe de Tours.*

V

VAhalis Fl. *Vahal bras du Rhin.*
Vangiones: *Eueſché de Vormes.*
Varus Fl. *le Var.*
Vellauni: *le pays de Vellay.*
Vellaunodunum: vbi poſtea *Chaſteau-Landon.*
Velloeaſſes: *Dioceſe de Roüen, excepté le pays de Caux*, nomen eorum reſtare videtur in vtroq; Vexino, ſeu Vulxino, *le Vexin.*
Vnelli ſeu Venelli: *Eueſché de Coutance.*
Veneti: *l'Eueſché de Vannes.*
Venetia: *Vannes.*
Veragri: *le bas Vallais.*
Verbigenus pagus: *Vviflispurgergou.*
Veromandui: *le Vermandois.*
Veſontio: *Beſançon.*
Vienna: *Vienne en Dauphiné.*
Vocates, ſeu Boates: *Captalat de Buſch.*
Vocontij: *Eueſchez de Vaiſon, & de Die.*
Vogeſus Mõs: *les MM. de Vauge.*
Volcæ diuiſi in Arecomicos & Tectoſages: *le Languedoc.*
Vxellodunum: hactenus credebatur Mons prope *Martel* ad Duranium: ſed reuera hodie, *le puech d'Vxellon, ou d'Iſſouldun*, prope caſtrum *Martelas* ad Oldum, 3. leucis ab vrbe *Cadenat.*

CAPVT III.

Diuiſio Galliarum per Auguſtum.

CVM Auguſtus ſublato Antonio vniuerſam Remp. ad ſe vnum reuocaſſet, animum adiecit ad prouincias ritè ordinandas, Italiáque conſtitutâ tranſiit in Gallias, vbi hæſit aliquantum, vt locupletem illam regionem in prouincias partiretur; quæ demum ſæpe mutatæ ad 17. peruenerunt, vt obſeruabimus in diſtributione ſecundùm Notitiam.

Primùm ergo Galliam in quatuor ampliſſimos tractus diſcreuit, re-

retinuitque antiqua nomina præterquam Celticæ, quod nomen quoniam toti Galliæ commune videbatur antiquauit, eiúsque loco Lugdunensis nomen reposuit. Et quia hæ prouinciæ erant inæquales, populos aliquot ademit vni, vt alteri adderet. De singulis agemus totidem capitibus, vbi præsenti, vniuersas sub vno aspectu collocauerimus.

NARBONENSIS.

VOLCÆ TECTOSAGES { Narbo: *Narbonne.* } *Partie Occidentale du Languedoc.*
Tholosa: *Tholose.*
ARECOMICI, *partie Orietale.* Nemausus: *Nismes.*
HELVII *le Viuaretz.* Albaugusta: *Viuiers.*
ALLOBROGES *Sauoye, Dauphiné &c.* Vienna: *Vienne.*
SEGALAVNI *Duché de Valentinois.* Valentia: *Valence.*
CENTRONES *Val de Morienne.* Forum Claudij: *Mousstier en Tarentaise.*
CATVRIGES *Gapençois.* Vapincum: *Gap.*
SEGVSINI *Marquisat de Suse, & le Briançonnois.* Segusium: *Suse.*
EBRODVNTII *Diocese d'Ambrun.* Ebrodunũ: *Ambrun.*
DATIANI *les Dioceses de Glandeue, Vence, Grace.* Antipolis. *Antibe.*
VOCONTII *le Diois: Baronies,* &c. Vasio: *Vaison.*
TRICASTINI *Diocese de S. Pol.* Augusta: *S. Pol de Tricastin.*
CAVARES *le Contat,* &c. Auenio: *Auignon.*
MIMENI *Dioceses de Cisteron, Digne,* &c. Durio: *Sisteron.*
SALYI *Dioceses d'Aix & d'Arles.* Aquæ Sextiæ: *Aix en Prouence.*
ANATILI *la Crau, & Carmagne.* Maritima: *Martegue.*
COMMONI *Dioceses de Marseille, Thoulon, Freius.* Massilia: *Marseille.*
Salassi, Lepontij, Veragri, Seduni, Vediantij, Libici, Taurini, de quibus in Italiâ, huc quoque spectant.

AQVITANICA.

TARBELLI *le Bearn & les Basques.* Aquæ Tarbellicæ: *Baionne,* aut *Acqs.*
CONVENÆ *Bigorre, Cominge, Conserans.* Lugdunum: *S. Bertrand.*
DATII *Diocese Dax.* Tasta: *Dax.*
AVSCII *Dioceses d'Ausch, Lectoure, Ayre.* Augusta: *Ausch.*

TA-NIA.

- BITVRIGES Vibisci *Bourdelois*. Burdigala : *Bordeaux*.
- VASATES *Bazadois*. Cossio : *Basas*.
- NITIOBRIGES *l'Agenois*. Aginnum : *Aâgen*.
- CADVRCI *le Quercy*. Deueona : *Cahors*.
- HELEVTERI *l'Albigeois*. Albiga : *Alby*.
- RVTHENI *Rouergue*. Segodunum : *Rodez*.
- GABALI *le Geuaudan*. Anderidum : *Mande*.
- VELAVNI *le Vellay*. Reuesio : *le Puy*.
- ARVERNI *l'Auuergne & le Bourbõnois*. Gergobia : *Clermõt*.
- BITVRIGES CVBI *le Berry*. Auaricum : *Bourges*.
- LEMOVICES *le Limosin*. Ratiastrum : *Limoge*.
- PETROCORII *le Perigord*. Vesuna : *Perigueux*.
- SANTONES *Xaintonge*. Mediolanium : *Xaintes*.
- PICTONES *le Poictou*. Limonum : *Poictiers*.

LVG-DV-NEN-

- SEGVSIANI *le Lionnois*, &c. Lugdunum : *Lion*.
- HELVETII *les Suisses* } In Germaniâ.
- RAVRACI *l'Euesché de Basle* } In Germaniâ.
- SEQVANI *la Franche Comté*. Visontio : *Besançon*.
- LINGONES *Diocese de Langres*. Andomatunum : *Langres*.
- VADICASSES *le Niuernois*. Nouiodunum : *Neuers*.
- ÆDVI *le Duché de Bourgongne*. Augustodunum : *Autun*.
- SENONES *Dioceses de Sens, & d'Auxerre*. Agendicũ : *Sens*.
- TRECASSES *Diocese de Troyes*. Augustomana : *Troyes*.
- MELDÆ *Diocese de Meaux*. Iatinum : *Meaux*.
- PARISII *Diocese de Paris*. Lucotesia : *Paris*.
- CARNVTES *Dioceses de Chartres, & Orleans*. Autricum : *Chartres*.
- VELOCASSES *Diocese de Roüen*. Ratomagus : *Roüen*.
- CALETES *pays de Caux*. Iuliobona : *l'Islebonne*.
- LEXOVII *Diocese de Lisieux*. Nouiomagus : *Lisieux*.
- AVLERCI
  - EBVROVICES *Diocese d'Eureux*. Mediolanium : *Eureux*.
  - CENOMANI *le Maine*. Vindunum : *le Mans*.
  - DIABLINTES *le Perche*, aut *l'Euesché de Dol*. Nouidunum : *Nogent le Rotrou*, aut *Dol*.
- SESSVI *Diocese de Séez*. Vagoritum : *Séez*.
- BIDVCASSES *Dioc. de Baieux*. Iuliobona : *Baieux*.

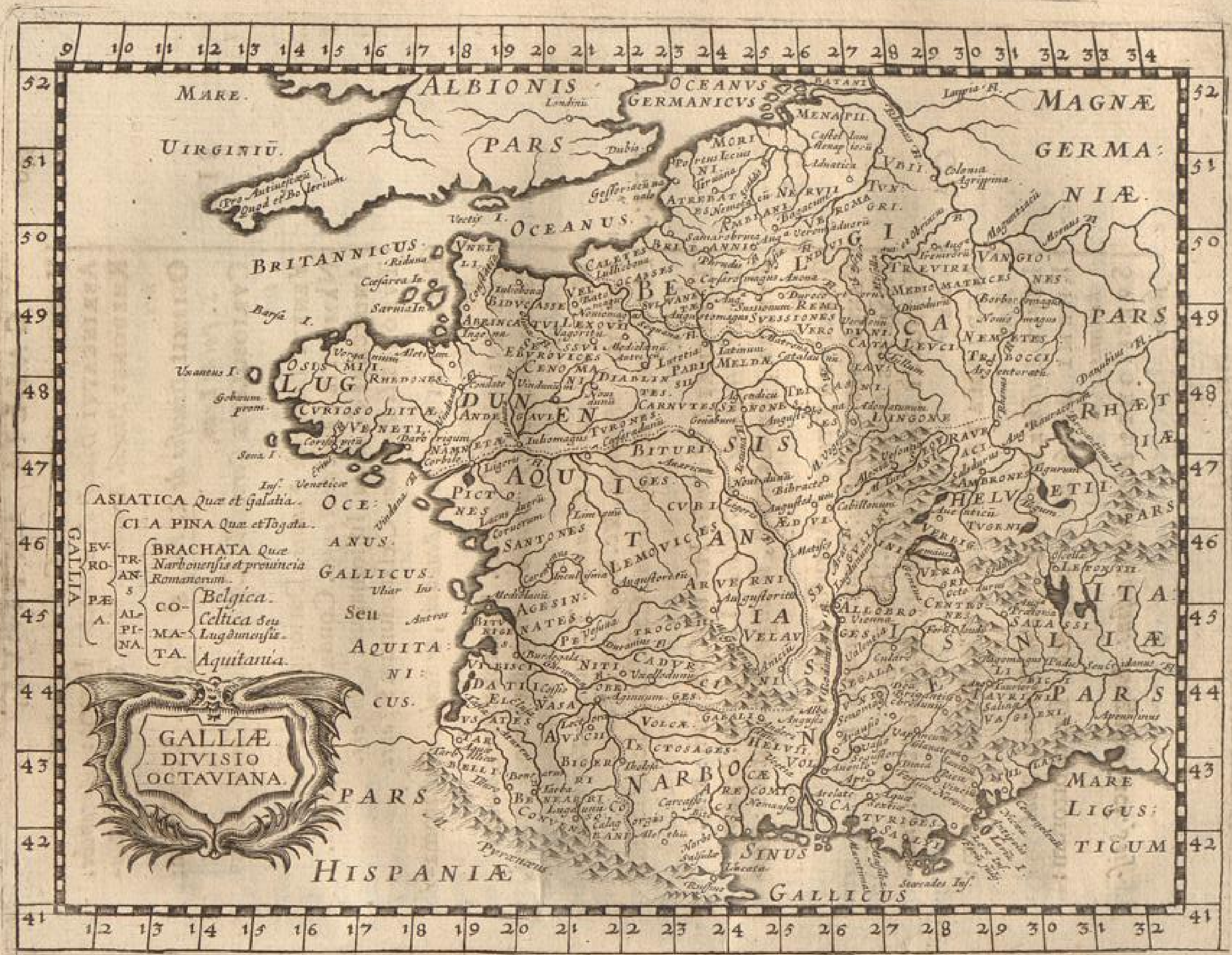

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

SIS.

VNELLI *Dioc. de Coutance.* Cosediæ: *Coutance.*
ABRINCATVI *Dioceſe d'Auranche.* Ingena: *Auranche.*
RHEDONES *Dioc. de Rennes, S. Malo,* &c. Condate: *Rennes.*
OSISMII *Dioceſes de S. Pol, & Triguier.* Vorganium: *S. Pol de Leon.*
CVRIOSOLITÆ *Cornoaille.* Curioſolitæ: *Kimper-Corentin.*
VENETI *Dioceſe de Vannes.* Dariorigum: *Vannes.*
NAMNETÆ *Comté de Nantes.* Condiuincum: *Nantes.*
ANDECAVI *l'Aniou.* Iuliomagus: *Angers.*
TVRONES *la Touraine.* Cæſarodunum: *Tours.*

BEL-GI-GA.

BELLOVACI *Dioceſes de Beauuais, & Senlis.* Cæſaromagus: *Beauuais.*
AMBIANI *Dioceſe d'Amiens.* Samarobrina: *Amiens.*
VEROMANDVI *le Vermandois.* Auguſta Vero. *Vermand, Abbaye.*
MORINI *Dioceſe de Terouanne.* Teruanna: *Terouenne.*
NERVII *le Hainault,* &c. Bagacum: *Banay.*
MENAPII *Flandre, Brabant.* Caſtellum Menapiorum: *Keſſel.*
TOXANDRI *la Zelande.* Helium Caſtellum: *Briel.*
BATAVI *Hollande, & Gueldres.* Lugdunum: *Leyden.*
TVNGRI, ſeu Germani, *le Liege,* &c. Vatuca: *Tongeren.*
TREVIRI *le Treuirois.* Auguſta Treu. *Treues.*
VANGIONES *Maiençois.* Bormetomagus: *Vormes.*
NEMETES *Eueſché de Spire.* Nœomagus: *Spire.*
TRIBOCCI *Dioceſe de Strasbourg.* Argentoratum: *Strasbourg.*
MEDIOMATRICES *pays Meſin,* &c. Diuodurum: *Metz.*
LEVCI *Eueſchez de Toul, & Verdun.* Tullum: *Toul.*
RHEMI *Dioceſe de Rheims,* &c. Durocortorum: *Rheims.*
SVESSIONES *Dioceſe de Soiſſons.* Auguſta Sueſ. *Soiſſons.*

CAPVT IV.

De Gallia Narbonensi, seu Prouincia Romanorum.

TRANSMISERE in Gallias Romani per Massilienses, coloniam Phoceensem, euocati, quorum agros populabantur *Salyi* (fortè qui olim Ligyes, seu Ligures dicti: nam quidam veterum Ligures ad Rhodanum vsque extendunt:) Prædones illi à Fuluio Flacco compressi sunt; victi per C. Sextium, qui apud eos coloniam fixit, & de suo nomine *Aquas Sextias* dixit: vexati deinde Allobroges propter Æduos Socios Po. Ro. superatíque priùs à Domitio Ænobarbo, iterúmque à Q. Fabio Maximo, qui dictus est Allobrox. Paucis pòst annis deuicti sunt ad Alpes Stonij per Q. Martium Narbonem, à quo condita Narbo colonia, firmissimum contra Gallos præsidium. Tum enim de hâc sibi adsciscendâ prouinciâ Romani cogitabant. Sed eorum consilia interrupêre Cimbri, & Teutones, qui Manlium & Cæpionem vicerunt. Hic Tolosatis Apollinis templum prædiues spoliauerat, sed furtum hic suum turpi fugâ ibidem, & turpiori Romæ supplicio luit. Paulò pòst tamen, deuictis à Caio Mario Teutonibus, & Cimbris, meditata Romani perfecere, & hanc regionem in prouinciæ formam redegêre; præter vrbem Nemausum quæ cum 24. oppidis iure Latino fruebatur, vt ait Strabo. Et quamquam id impedire conati sint, Salij, Allobroges, imò & Galli Narbonam obsidêtes, tamen per Cecilium, Fonteium, & Pomptinum repressi sunt. Hanc itaque prouinciam pacatam inuenit Cæsar, & ex eâ bellum in reliquam Galliam transtulit. Quid hîc contigerit sub Imperatoribus, & quomodo ad Barbaros transierit nostræ consulantur Historiæ. Quæcumque de eâ dici possunt his verbis complexus videtur esse Plin. lib. 3. cap. 4. *Breuiter Italia verùs quàm Prouincia.*

VOLCÆ TECTO-

NARBO Martius: *Narbonne.* Atacinorum & Decumanorum colonia, & Nauale ad Fl. Atacem *Aude* qui cadit in lacum Rubrensem, aut Rubresum, *l'estang de la Rubine*: & Narbonensem, seu Narbonitim, *le lac de Narbonne.* Strabo hanc tribuit Arecomicis; Ptolemæus his addicit.

Tolosa: *Tolose*, Palladia olim dicta, & caput Te-

SAGES,

Tout l'Archeueſché de Toloſe, & dans celuy de Narbonne, les Dioceſes de Narbonne, Beziers, Carcaſſone, S. Pons, & Aleth.

ctoſagum memorabilis auro ſuo, quod raptori Cæpioni infortunatiſſimum extitit; ad Garumnam Fl. fixa eſt.

Carcaſſo, Carcaſſum & Carcaſſio: *Carcaſſone*, ad Aracem Fl.

Bliterræ Septimanorum, & Beterræ Ant. Betiræ Ptol. Biltera Strab. Betarrus Steph. *Beſiers*, ad Obrim, ſeu Orobium Fl. *Orbe*.

Dunitari quibuſdam *Caſtelnaudari*, aut *Mirepoix*.

Alethum: *Aleth*.

Salſulæ cum fonte cognomine & ſtagno: *Salſes*.

Leocata, Melæ non locus, ſed littus à candore ſic dictus: *Locate*.

Ruſcino in ora Sardoum colonia, hodie *la Tour de Rouſſillon*, prope *Perpignan*, ad Fl. *Latet*.

Illiberis Melæ vicus, vrbis & magnarum opum tenue veſtigium, poſtea Helena *Elne*, ad Fl. Illiberim, qui & fortè dicebatur Thicis *Tech*.

Telis Fluuius paruus, vbi creuit perſæuus: *Egli*.

VOLCÆ ARECOMICI,

Les Dioceſes de Niſmes, Vſetz, Monpellier, Lodeue, & Agde.

Nemavsvs caput Arecomicorum in viâ ſita, quæ ex Italiâ in Hiſpaniam ducit, iure Latij perfruens, cum 24. ſuis pagis: *Niſmes*.

Rhode ciuitas Rhodiorum, vnde dictus Rhodanus Fl. Rhodanuſia Stephani: *Pecais*.

Agatha ad Araurarim Fl. *Agde ſur l'Errault*, Ptol. Agathapolis.

Agatha Inſula poſtea Magalone Maſſilienſium opus, olim & dicta Agatha-Tyche. Periit vrbs illa, & Epiſcopatus Montem-Peſſulanum tranſlatus; Inſula nunc nomen retinet *Magalone*.

Vcecia, malè Vcetia: *Vſetz*.

Gernum aliter Vgernum, in via quæ Nemauſo Taraſconem deducit: *Beaucaire* vt indigenæ putant.

Luteua, ſeu Lutana caſtrum: *Lodeue*.

Blaſcon Inſula diuidens ſinum Gallicum propriè dictum à lacu Rubrenſi, qui duo ſinum Gallicum efficiunt: *le Breſcon*.

Mons Setius: *le Cap d'Agde*.

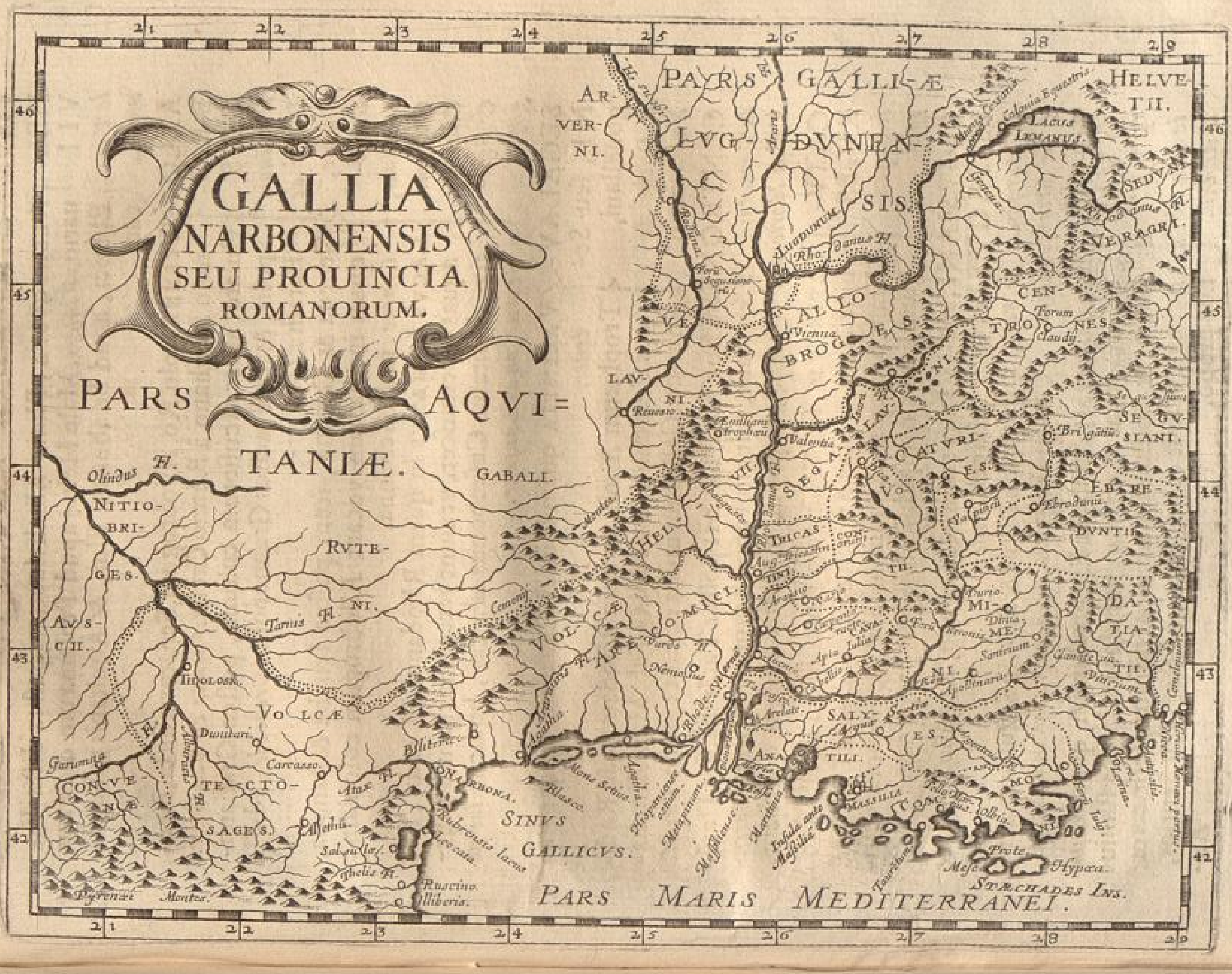
GALLIA NARBONENSIS SEU PROUINCIA ROMANORUM.
PARS AQVI= TANIÆ.
PARS GALLIÆ LVGDVNENSIS
HELVETII.
ARVERNI.
GABALI.
RVTE-
NITIOBRIGES.
AVSCII.
VOLCÆ
TECTOSAGES.
CONVENÆ
ALLOBROGES.
SINVS GALLICVS.
PARS MARIS MEDITERRANEI.
STŒCHADES INS.
Lacus Lemanus
Lugdunum
Vienna
Narbona.
Massilia
Tolosa
Carcasso
Ruscino
Illiberis
Pyrenæi Montes.
Olindus Fl.
Tarnis Fl.
Rhodanus Fl.
Arelate
Nemausus
Valentia
Avenio
Forum Iulii
SALYES
CAVARES
VOCONTII
TRICASTINI
SEDVNI
VERAGRI
SEGVSIANI
CENTRONES
EBRODVNTII
Ebrodunum
Brigantio
MEDVLLI
HELVII
CENOMANI
LAVNI
Genava

HELVII *le Viuarez.*
- ALBAVGVSTA, Plinio Albaheluorum, postea dicta Viuario: *Viuiers.* Malè Heluij apud Ptolemæum dicuntur
- Eliboci, apud Strabonem Elui, & Aquitanis tribuuntur.

ALLOBROGES *le Viẽnois Duché de Sauoye, Graisinauldam, Geneuois, Chablais & Fossigny.*
- VIENNA colo. Ro. Allobrogum, Senatoria dicta, Biennum Stephano à Bienno Cretæ: *Vienne en Dauphiné.*
- Cularo, aliter Acusiorum colonia, postea Gratianopolis, & fortè meliùs Grannopolis: *Grenoble*, ad Fl. Isaram *l'Isere.*
- Geneua & Genaua, item postea Ienoba & Ianoba, quam incolæ iam vocant Allobrogum coloniam: *Geneue*, malè Gebenna.
- LACVS LEMANVS in quem Rhodanus Fl. cadit, nec aquas ei permiscet, vt aiunt veteres: negant indigenæ, dubitauit Casaubonus αὐτόπτης, hodie *le lac de Geneue, ou de Lausane.*

SEGALAVNI, seu Segouellani, *le Duché de Valentinois.*
- VALENTIA quam Plinius Cauarum vocat: *Valence.*
- Trophæum Æmiliani vltra Rhodanum ad Radices Cemenij montis vbi Q. Fab. Max. Æmilianus CC. Gallorum millia cecidit: prope *Cursol.*

CENTRONES *la Tarentaise, & le Val de Morienne.*
- FORVM CLAVDII postea Tarãtasia, seu Darãtasia, vt legitur apud Anton. *Moustier en Tarentaise*, hi populi in Graiis Alpibus degebant.

CATVRIGES *le Gapençois.*
- VAPINCVM, seu Vapingum Antonini, in libello prouinciarum, ciuitas Appencensium: *Gap en Dauphiné.* Erant hi populi Alpium incolæ, & nominis vestigium hæret in oppidulo *Charges*, prope *Gap.*

SEGVSIANI, meliùs SEGVSINI, *le Marquisat de Suse, & le Briançonnois.*
- SEGVSIVM, & Segusio, Regusio Anto. & Marcell. *Suse.*
- Brigantiũ Plinio & Ptol. in Segusianis, Ammiano Virgãtia, *Briãçon*, vicũ vocat Strab.

EBRODVNTII *le Dioceſe d'Ambrũ.*
- EBRODVNVM, Straboni Epebrodunum quod κώμην tantùm vocat: *Ambrun*, populos Inalpinos Plinius vocat, & Bodiuntios nominat nisi irrepserit error: quidam volunt etiam Sontios dictos, seu Sentios, non probo.

AN-

DATIATII, *les Dioceſes de Glandeue, Vence, & Grace.*

ANTIPOLIS Maſſilienſium vrbs Floro, poſtea tamen ab eorum iure ſubducta, & Italicis contributa: *Antibe.*

Glanateua CAPILLATORVM, aliter Glanatica in Alpibus Maritimis: *Glandeue.*

Vintium NERVSIORVM, ſeu Neruſorum in Alpibus, Ventia Dioni, Vicium Greg. Turonenſi: *Vence.*

Varus Fl. Italiæ & Galliæ terminus, paruus æſtate, hyeme VII. ſtadiorum in latit. *le Var*, ex monte Acema funditur, Plinio.

Lero: *S. Marguerite*: & Lerina: Planuſia Strabonis quibuſdam, *S. Honorat*: has idem Strabo ante Antipolim, Ptol. ante oſtia Vari Fl. locat.

VOCONTI, *le Diois, les Baronies, & l'Eueſché de Vaiſon au Comtat.*

VASIO ſita in edito loco, vnde & Aëria dicta; Ciceronis Forum Vocontiũ, Sidonio oppidũ Vaſſionenſe; corruptè apud Plinium Vaſco: *Vaiſon.*

Dea Bocontiorum Antonino, fortè Deas caſtrum Gregorij Turonenſis: *Die.* Dicta eſt & Auguſta Dea.

TRICASTINI, *l'Eueſché de S. Pol, ou des 3. Chaſteaux.*

AVGVSTA Tricaſtinorum, antea Senomagus, vel Neomagus, poſtea Tricaſtini. *S. Pol des Trois Chaſteaux, ou de Tricaſtin.*

CAVARES SEV CAVARI, *le Comtat d'Auignon, la Principauté d'Orange, l'Eueſché d'Apt.*

AVENIO Col. Ro. *Auignon*, caput Cauarum, qui Plinio Caueres, Ptol. Cauari, Melæ Cauaræ, Straboni Cuari aut Catari. Eo nomine ait Strabo olim dictos à Ro. omnes trans Rhodanum Barbaros, & eos intra Druentiam & Iſaram collocabat, ſed Ptol. terminos reſtrinxit.

Carpentoracte Plinij, in libello Prouinc. Carpentoractenſis ciuitas, quæ Vindeſca dicitur: *Carpentras.*

Arauſio Colo. Secundanorum à legione ſecunda eò à Triumuiris deducta: *Aurange.*

Vndalum vbi Sulga cum Rhodano confunditur, memorabile Domitij Ænobarbi victoriâ, *le Pont de Sorge.*

Cabellio, ſeu Colonia Cabelliorum ad Druẽtiam Fl.

Durance. Item & Caballio: *Cauaillon*.
Apta Iulia WLGIENTIVM, seu Wlcientum, Antonino Auia Iulia: *Apt*.

MIMENI, *les Dioceſes de Ciſteron, Digne, Sanez & Riez.*

DVRIO poſtea Seguſtero, vt ex Strabone intelligitur: *Ciſteron*.
Forum Neronis quorum incolæ Luteuani Foroneronienſes dicti Plinio: *Folcarquier*.
Dinia SONTIORVM de quibus ſuprà aliquid diximus, in libello Prouinc. ciuitas Dignenſis & Dinienſis: *Digne*. Eam Plinius tribuit Ebroduntiis.
Sanicium VESDANTIORVM, ſeu Vendionciorum, in Alpibus maritimis, aliter Sanicitio: *Sanez*.
Reij Apollinarij ALBIGORVM, qui & Albiœci, & Albienſes, & Alebeceri dicuntur: *Riez*.

SALYI ſeu Salyes & Saluyij & Salyces *Dioceſes d'Aix & d'Arles.*

AQVÆ SEXTIÆ à Proconſule Sextio victore Salyorũ huc deductâ coloniâ, ſicque dicta propter aquarum calidarũ, & frigidarum copiã: *Aix en Prouence*.
Arelate Sextanorum colonia, ampliſſimum emporium ad Rhodanum, poſtea dicta Conſtantina, ab Auſonio Roma Gallula: *Arles*.
Taraſco: *Taraſcon*.

ANATILI Plinio & Melæ Auatili, item & Auatici corruptè,

MARITIMA colonia ſtagno aſſidens, quod Aſtromelam quidam vocabant, aut Stromalimnam abundantem oſtreis, & malè creditum oſtium Rhodani hodie *Martegue, ou Martigue*, vt & ſtagnum cognomine.
Foſſa Mariana oppidum Ptolemæo, Melæ, Straboni & Plinio ſtagnum: Hanc purgauit Marius, & dedit Maſſilienſibus ob egregiam operam contra Ambrones.
Dianæ Fanum in Inſula quam efficiunt oſtia Rhodani, hodie *Noſtre Dame*. Hęc Inſula fortè Plinij Metina eſt.
Rhodani oſtium duplex Ptolemæo & Polybio, multiplex Liuio, πενταστομος Timæo & Diodoro, ἑπτάστομος quibuſdam apud Strabonem. Tria memorantur apud veteres oſtia, Hiſpanienſe Occidentale, *la*

la Crau & Camargue.

Robine. Metapontinum medium : *Gras d'Orgon.* Massilienſe Orientale : *Gras de Paſſon.*

Campus lapideus, ſeu lapidarius, Plinio, Melæ littus lapideum. Hi lapides dicuntur miſſi à Ioue Herculi dum pugnat in Gigantes. Ita Mythologi, ſed Ariſtoteles ait terræ motibus, & maris ebullitione eiectos : hodie *la Crau.*

COMMONI

olim pars Salyorum

Massilia à Phocæenſibus Aſiaticis condita, dum Cyri Tyrannidem fugiunt, fidiſſima poſtea, & amiciſſima Romanis : portu optimo, celebris Collegio ſuo, Templo & Armamentario ; *Marſeille.*

Promontorium Citharistes : *le Cap de la Croiſette.*

Olbia à Maſſilienſibus contra Salyos condita. *Hieres.*

Tauroïs, ſeu Tauroentum à Tauro, inſigne nauis quâ aduecti Phocæenſes : fortè *la Ciotat.*

Telo Martius fortè à Strabone portus Oxibius : *Thoulon.*

les Dioceſes de Marſeille, Thoulon, Freius.

Forum Iulij, ſeu Forum Iulium Col. Commonorum, Pacenſis, & Claſſica Col Octauonorum, Melæ, Octauianorum, ſeu vt Strabo Nauale Cæſaris Auguſti : *Freius*, ad oſtium Argentei Fl. *Argens.*

STOECADES ſ. Ptolemæo, ſed innominatæ : tres ſic Plinius nominat.

Prote : *Porquerolles.*

Meſe ſeu Pomponiana : *Porte Cros.*

Hypæa ſeu Hippata : *l'Iſle du Titan.*

Hi quoq; populi Narbonẽſi attribuuntur, ſed quia in Italiâ poſiti hîc de illis agemus pluribus.

Salassi Auguſta Prætoria : *Aoſte.*

Lepontii Oſcela : *Domo d'Oſcela.*

Veragri, Sedvni — *le Valais* — Octodorus : *Martinach.* Sedinũ : *Stõ* Germanicè *Sitten.*

Vediantii, vbi Nicea : *Nice.* Caput Cemelenum, *Monte-Cameliono.*

Vagienni Salinæ : *Saluſſes.*

Libici Rigomagus : *Trin.*

Tavrini Auguſta Taurinorum : *Turin.*

CAPVT QVINTVM.

De Aquitania.

ITA dicta ab Aquis quibus penè tota rigua est, vel vt ait Plinius cap. 19 lib. 4. ab Aquitanis sic dictis quibusdam populis. Metallorum feracissima Plinio atque Strabone testibus. Eius incolas Strabo similiores Hispanis facit quàm Gallis, & linguâ à Celtis, Belgisque distinguit. Olim celeberrimi erant hîc Sontiates, seu Sotiates quos Dio vocat Appiates, de quorum Rege meminit Athenæus. Habebat is sexcentos Silodunos (Cæsar videtur Soldurios appellare) eadem veste, eadem mensâ cum Rege vtentes, & auctoritate pari in eius subditos. Promittebant illi se Rege mortuo non fore superstites, & nemo vnquam votum exsoluere detrectauit. Ante aduentum Cæsaris in Gallias bis tentati fuerant à Ro. Aquitani per C. Valerium, & Luc. Manilium, sed bis turpiter repressi Ro. Tempore Cæsaris deuictis Sontiatibus, eorúmque Rege, facilè reliqui subiugati sunt populi quos Cæsar enumerat, qui tamen pagi erant, & in gratiam fortissimi Adolescentis in populos conuersi, vt plerique omnes suspicantur. Quomodo autem Vasconibus cesserit pars Aquitaniæ, & quando, legatur Duplessius qui non negligenter res suæ Gentis in nostros Annales coniecit. Olim, vt ait Plinius lib. 4. cap. 17. Aremorica dicebatur, vbi quidam ineptè Arecomica legere volunt, & ridicula comminiscuntur. Dicta enim Aremorica quia maxima pars populorum eius ad Oceanum accolebant, inquit Strabo. Item Garumnâ Fl. terminabatur, postea tamen ab Augusto extensa est adiunctis ei quatuordecim populis, inquit Strabo πεσσαρεσκαίδεκα, non decem vt ait Latinus interpres ex errore Græco, & ad Ligerim promota, quod præterpropter intelligendum est; sicque sumptam Aquitaniam hoc capite considerabimus.

TARBELLI *le Bearn & les Basques.* Apud hos aurũ plu-

AQVÆ TARBELLICÆ, si itinerariæ tabulæ interrogentur, hodie *Bajone* dicendæ sunt; si Robertus Cænalis *Tarbe*, si Scaliger in hac parte non temnendus *Acqs*.

Beneharnus hodie *Lescar*, Scaligero *Ortez*, aliis *Bierne*, malè. Anto. vocat Beneharnum.

PARS GAL LI Æ- LVGDV NEN SIS
Iuliomagus
Condiuincum
Gennabum
Ambacia
BITV RIGES
CVBI
LE MO
ARVER
PICTO NES
Limonum
Pictonum Promontoriū
OCEANVS AQVI TA NI CVS
Santonum promontoriū
Antros Insula
SANTONES
PE TRO CO
VICI
BI RIGES
VI BIS CI
VA SA NI TES
RII
CADVR
Olindum
Olindus Fl.
Segodunum
GA BALI
Anderidū
Duranius Fl.
Vesuna
Curianum promōtoriū
DATII
AVS CII
TARBEL LI
CONVE NÆ
PARS NAR BO NENSIS
Montes Pyrenæi
Blasco
M. Setius
SINVS GALLICVS
PARS AQVITANIA HISPANIÆ

rimum Straboni.

Illuro, & Olorum, & ciuitas Oloronensis, & Eloronensis in Benearnis: *Oleron.*

CONVENÆ,

LVGDVNVM CONVENARVM, postea Conuenas in libello dignitatum. Cuius vrbis populus à Ptolem. Latino Cucueni dicuntur aut Cuqueni; sed à Strabone Conuenæ, quam vocem Latinam innuit dum eam vertit σύγκλυδες conuenientes. Sic porrò dicti non à Vasconibus, vt vult Isidorus, sed à Vettonibus Areuacis, & Celtiberis hîc à Cn. Pompeio collocatis, vt vult S. Hiero. in Vigilant. *S. Bertrand de Comminge*, aut nudè *Comminge.*

les Dioceses de Bigorre, Comminge & Conserans.

Thermæ Onesiæ præstantissimæ, quarum aqua ad potum optima: *Bagneres en Bigorre.*

Turba, aliter Tarba ciuitas BIGERRONVM, seu Bigerriorum, seu Begerritanorum, *Tarbe en Bigorre.* In libello prouinciarum dicitur Tursambica.

Begorra Gregorio Turonensi, Sidonio ager Bigericus: *Bigorre.*

Calagorgis ciuitas CONSORANORVM, Plinio Consuaranorum, Gregor. Turon. Sorranorum: *Conserans*, aliter *S. Licar de Conserans*, aliis *S. Leger.*

DATII *Dioceſe de Dax.*

TASTA Ptolemæi *Dax*, alij scribunt *Acqs.*

AVSCII

AVGVSTA AVSCIORVM, quibusdam malè Climberris Pomponij vox corrupta pro Elusaberris, de qua mox. Auscíorum terra laudatur à Strabone, iique iure Latij perfruebantur: *Auschen Gascogne.*

les Dioceses d'Auſch, de Lectoure, & d'Aire.

Lactorium & Lectorium: aliter Lactoratium: *Lectoure.*

Elusa, caput ELVSATIVM, malè Flustatium: qui in Comitatum Fuxensem peiùs amandantur; Sidonio Helusani nominantur: *Eauſe.*

Aturrus qui & vicus Iulius olim Sontiatum, caput SONTIATVM, de quo suprà: *Aire.*

BITVRIGES VIBISCI

BVRDIGALA Emporium Straboni situm in Palude marinâ Marua: quam ostium Garumnæ efficit, hodie *la Gironde.* Vibisci videntur à Plinio Liberi nun-

cupari, Strabo innuere videtur non esse de corpore Aquitanorum: hodie *Bordeaux*.

seu Iosci Strab.

Nouiomagus, seu Niomagus Ptolemæo: hodie *Bourg*, vel vt alij *Soulac en Medoc*.

le Dioceſe de Bordeaux.

Curianum promontorium vulgò creditur: *le Cap de Buſch*.

Antros Insula, quam pendere & attolli aquis credunt indigenæ, Mela, vbi & eius fabulæ rationem addit: *la Tour du Cordan*.

VASATES *Dioceſe de Bazas.*

Cossio, & Vasates populis nēpe cognominis, quos Ausonius Vassates, Ammianus Vasatas, Ptolemæus Vasarios vocat: *Bazas*.

NITIOBRIGES *l'Agenois.*

Aginum, seu Aginnum; & Agennum est *Aâgen*, quod alij voluerunt esse *Lectoure*, aut *Montpellier* ineptissimè: Dicitur & Garitum caput ab Ortelio imperitè.

CADVRCI

Frontino Caduci

le Quercy.

Deveona & Diolindvm. Ita dictum ab Olindo, seu Oldo Fl. cui insidet, *Cahors en Quercy*. Ad hanc Deuona Fōs, de quo Ausonius. Deuona Celtarum lingua Fons addite diuis. Vinetus tamen negat Deueonam esse *Cahors*, sed potiùs pagum vicinum *Douue*.

Vxellodunum Cæsaris, de quo tanta controuersia, nunc *le puech d'Vxellon ou d'Iſſoudun*, prope *Cadenac*, vt diximus in diuisione Cæsaris.

HELEVTERI Liberi, *le Dioceſe d'Alby ou l'Albigeois.*

Albiga creditur esse *Alby*, Heleuterorum caput, quos aliqui confundunt cum Heluiis malè: Heleuteri enim Cadurcis à Cæsare nectuntur. Itaque non malè hæc Regio à quibusdam contribuitur Ruthenis sequentibus.

RVTHENI *Rouergue.*

Segodvnvm, Rutana Gregorio Turonensi *Rhodez*, caput Ruthenorum seu Ruthanorum, apud quos nobiles argenti Fodinæ Straboni, qui eos Narbonensi attribuit.

GABALI, *le Geuaudan.*

Anderidvm, Gabalorum, seu Gabalum caput, *Mande en Geuaudan*, ineptè *Ledeſue*.

VELAVNI, *le Vellay.* — REVESIO posterioribus temporibus Anicium & Podium: *le Puy en Vellay.* Populos Vellaunios vocat Ptol. Strabo Vellæos.

ARVERNI, Liberi Plinio, *l'Auuergne, & le Bourbonnois.* — GERGOBIA Cæsaris, Augustonemetum Ptolemæi, Nemosus Strabonis, vbi Casaubonus Νέμεσος legere mauult: *Clermont en Auuergne*, alij malunt esse *Gergoie*, in monte vicino. Hunc populum Ptolemæus vltra Ligerim extendit, quia adeò potens fuit vt ditionem suam Narbonē vsque, Massiliam & Rhenum extenderet. Inde oriundi Luterius & Bituitus viri fortissimi & ditissimi, de quibus Strabo. Aruernorum quoque pars erant Boij *le Bourbonnois*, quorum vrbs Gergobina à quibusdam dicitur, & vocari nunc *Molins* indigenæ credunt.

BITVRIGES-CVBI, *le Berry.* — AVARICVM *Bourges en Berry*, vnde Fluuius cui insidet Auarus dicitur *Auron*. Frustra ergo torquent aliquos verba hæc Cæsaris in finibus Biturigum, & malè recurrunt ad *Vierzon*, seu *Viarons*. Apud Biturigas ferri nobiles Fodinæ, & Ligeri fluuio ab Æduis separabantur.

LEMOVICI, VEL LEMOVICES, *le Limosin.* — RATIASTRVM, Lemouicorum caput hodie multorum iudicio *Limoges*, quod aliqui Augustoritum dictum postea volunt. Augustoritum quibusdam videtur *Angoulesme*, ab aliis Pictonibus Inculismensis ager accensetur, & Pictones duas vrbes continere putant, Limonum & Augustoritum; alij negant, & Augustoritum faciunt caput AGESINATVM, sic enim vocant *l'Angoumois*.

PETROCORII, *le Perigord.* — VESVNA: *Perigueux*, certissimè vt constat ex inscriptione in hâc vrbe repertâ. Incolæ Petrocorij dicti, Plinio Petrogori, seu Petragori vt Scaliger legit, apud quos ferri optima metalla.

SAN- — MEDIOLANIVM Santonum: *Xaintes*, vnde dictum Mediolanum Insubrum quidam putant, & id penè certum Casaubonus asserit. Santones liberi nomi-

nan-

TONES, *la Xaintonge.*

nantur à Plinio, malè à quibusdam Vbisci, an Sesignani Vbisci? Straboni ad Garumnam extenduntur, versus Septentrionem Pictonibus contermini sunt.

Santonum Portus, omnium iudicio *la Rochelle.*

Canentelus Fluuius: *la Charente.*

Santonum Promontorium: *la pointe de la Tremblade.*

Vliarus insula in sinu Aquitanico, aliter Vlarus Plinio: *l'Isle d'Oleron.*

PICTONES, Græcè Ptolemæo Πίκτωνες, Ammiano Marc. Pictaui, *le Poictou.*

Limonvm omnium iudicio *Poictiers.* quod enim aliqui hoc cum Augustorito confundunt non sunt audiendi.

Pictonum Promontorium, quibusdam *Talmond.*

Sicor Portus Ptolemæo intra Pictonum Prom. & Ligeris ostia, quibusdam, *les Sables d'Olone*, aliis *Pornik*; nihil hîc certi.

Hîc tantùm 12. populi reperiuntur: cùm tamen dicat Strabo XIV. populos ex Celticâ decerptos Aquitaniæ contributos esse: fortè duo illi addendi sunt Boii, *le Bourbonnois*, & Agesinates, *l'Angoumois*, de quibus in Lemouicibus, & Aruernis egimus.

CAPVT VI.

De Gallia Lugdunensi.

Celtica olim Gallia ampliſſimis definiebatur terminis. Nam præter Lugdunensem, & populos intra Ligerim & Garumnam Aquitaniæ attributos Massiliam vsque, atque Narbonem extendebatur, aut etiam Alpes vt vult Strabo, siue hoc nomine intelligatur procursus montium ex Alpibus supra Massiliam, vt vult Casaubonus, siue veræ Alpes. Hanc autem quam exhibemus Lugdunensem Ligeri, Sequana, Matrona, Vogeso præterpropter definiit Augustus. Dixi (præter propter) quoniam tres Fluuij prænominati transcenduntur, vt ex tabulâ liquet. Strabo tantùm insolubilem difficultatem mouet, quoniam error ali-

quis dubio procul in eum irrepsit; ait enim sub initium lib. IV. XIV. populos Augustum decerpsisse, & Aquitaniæ addidisse vt mox vidimus, sed pergit τοὺς Κέλτας τῆς Ναρβωνίτιδος ἐπαρχίας ἀπέφηνεν, *Celtas Narbonensi prouinciæ attribuit*, inquit Latinus Interpres: Reliquam autem in duas partes distribuisse, vnam Lugduno adiunxisse vsque ad superiora Rheni, alteram Belgis: quæ qui dissoluerit Magnus erit Apollo.

Huius tractus nominatissimi erant Ædui dicti Romanorum fratres, quorum causa Romani bellum in eas regiones intulerunt. Sub Iulio Cæsare initium ductum ab Heluetiis, mox itum ad Aremoricos populos, reliqui sæpe rebellantes semper oppressi sunt, & suis diuitiis à Cæsare raptis, exitium Romanæ libertati pepererunt, cum maioribus animis, quàm consiliis depugnassent.

Porrò nomen accepit à Lugduno vbi erat Ara Augusto sacra, in qua populorum XL. nomina cum imaginibus descripta erant, qui communibus sumptibus hîc templum Imperatori posuerant.

SEGVSIANI SEV BEBVSIANI *Lionnois, Beauiolois, Foreſt, & la Breſſe.*

LVGDVNVM priùs Lugudunum postea Lugdunum ait Dio, quasi collis Corui. alias vide rationes huius nominis apud Plutarchum de Flum. verior est ista: sic dictum esse quasi Lucij vrbem à Lucio Munatio Planco vrbis conditore sub Iulio Cæsare. In veteribus inscript. qui nominari putant ciuitatem Sequanorum delirant. A Plutarcho & Liuio Insula creditur: à Sidonio Rhodanusia vocatur, in vita S. Lupi Araria: hodie *Lion.*

Forum Segusianorum: hodie *Feurs*, aliis *Sainct Eſtienne de Furan*, pessimè *Bourg en Breſſe.*

Rodumna in Segusianis Ptolemæo: *Roanne.*

HELVETII *les Suiſſes*
RAVRACI *l'Eueſché de Baſle* } De quibus agetur in Germania.

SEQVANI

VISONTIO, seu Visontium, dicta postea Chrysopolis, & fortè ciuitas Crispolinorum, & Bisontio, & Bicentio; *Beſançon* caput Sequanorum, qui aliàs diuisi erant in Cisiuranos, & Transiuranos; nempe aliàs Sequani dicti sunt Heluetij, & Heluetij Sequani teste Eutropio. Erant hi inimici Æ-

duorum ob Ararim qui vtrumque populum disterminat.

Portus Abucini vel Abucina: *le port de la Louue*, seu Portus Buxini, vt legitur in vita S. Valerij huius loci patroni.

la Franche Comté.

Iura Mons, aliter Iurassus, hodie *le Mont Iura, ou le Mont S. Claude*, cui etiam alia nomina conceduntur variis in locis quos attingit.

Arar Fl. seu Araris, postea teste Marcellino lib. 15. Sauconna: *la Saône.*

LINGONES *Dioceſe de Langres.* — ANDOMATVNVM, postea Lingonica Greg. Turonensi: *Langres*, incolæ dicti Longones Ptolemæo.

VADICASSES, seu VADICASSII pars olim Æduorum: *le Niuernois.* — Nouiodunum Æduorũ, Niuernium, Gregor. Turon. *Neuers.*

ÆDVI fratres Po. Ro. appellati, qui primi Ro. Po. societatem & amicitiam complexi sunt: hodie, *le Duché de Bourgongne.*

AVGVSTODVNVM Æduorum Tacito, dicta & Flauia Æduorum, vt Panegyricus, & Liuia Æduorum, vt Antoninus, qui hîc legionem 22. collocat, postea & Celtica Roma: *Autun.* Probabilius est antea dictam esse Bibracte, cuius meminit Cæsar, vocátque maximum & copiosissimum oppidum Æduorum, quod tamen Bibracte aliqui volunt dici hodie *Beaulne.*

Cabillonum Cæsaris, Caballinum Ptolemæi, olim Orbandale dicta teste Petro Santo-Iuliano, vbi legionem 14. Anto. locat, *Châlons sur Saône.*

Matisconа Cæsaris, & Matissana. Anto. castrum Matisconense vbi leg. XIV. apud Paul. Diacon. Machaonensis villa fortè: *Mascon.*

Alexia MANDVBIORVM Cæsari, seu Alesia ita dicta ab Hercule ἀπὸ τῆς Ἀλης ab erroribus suis: Diodoro & Dioni Salesia, in monte Locata, quod & ait Cæsar: hodie vicus *Alise en Auxois.*

SENONES — AGENDICVM neque *Prouins*, neque *Milly*, sed ipsa Metropolis: *Sens.*

Antissiodorus, & Antissiodorum vbi legio 22. An-

tonino, quam Paradinus putat esse eandem cum Vellaunoduno Cæsaris & Autrico Ptolemæi. Neutrum verum est, quia vbi legitur in vita S. Germani Autricum & Antissiodorum esse, legendum Antricum; quia mons vrbi imminens Antricus dicitur, & celebratur Annacharius Antricæ vrbis Episcopus. Ammianus hanc, Autosidunum vocat: hodie *Auxerre*.

Cui cognomines Italici, Romanorum terror, *les Dioceses de Sens & d'Auxerre.*

Vellaunodunum multorum iudicio vbi postea *Chasteau-Landon*.

Melodunum *Melun*. Idem cum Meteglo, & Metiosedo, quæ voces corruptæ.

TRECASSES Plinij *Dioceses de Troyes*

AVGVSTOMANA Ptolemæi, Augustobona Anton. & Tricassium; postea Trecæ Sigeberto & Greg. Tur. & Trecassa Bedæ. Populi Tricassij Ptolemæo dicuntur, & Tricassini in inscriptionibus, vrbs ipsa *Troyes*.

MELDÆ *Dioceses de Meaux.*

IATINVM: *Meaux*, quod aliqui putant Meteglum dictum, sed hoc idem mihi videtur cum Melodunо, de quo suprà: incolæ Plinio Meldi.

PARISII *les Dioceses de Paris.*

LVCOTESIA Parisiorum Ptolemæi, vbi & mendosè vrbs dicitur Παεισιον, Leucetia Iuliano, quam Charam vocat, in Insula positam, sed tantùm πολίχνιν oppidum, de quâ legantur multa in Misopogone eiusdem Iuliani.

CARNVTES, seu Carnuti Fœderati, *les Dioceses de Chartres, & d'Orleans.*

AVTRICVM, postea Carnotum & Carnutum Zosimi: *Chartres*.

Gennabum, seu Genabum ad Ligerim, Carnutum Emporium ferè ad mediũ fluminis cõditum: vel *Orleans*, quod verisimilius, vel *Gien*, quod auctoribus non caret. Eius postea populus decerptus à Carnutibus, fecit Aurelianos, seu Aurilianos.

VELOCASSES *Dioceses de Roüen*, ex-

RATOMAGVS & Rotomagus, sine aspiratione Antonini, Ritumagus inter Iuliobonam & Lutetiam. Velocassium nomen quidam hærere putant in vtroque Vexino, seu Vulxino: *le Vexin*

OCEANVS BRITAN= NICVS.
GAL= LIÆ
BELGICÆ PARS
GALLIA LVGDVNENSIS.
AQVITA= NIÆ PARS.
PARS GALLIÆ NARBO= NENSIS.
Inter paginam 356 et 357.

cepté le pays de Caux.

François & Normand.

Briua Isaræ, corruptè Briuisura: *Pontoise.*

GALETES

le pays de Caux.

IVLIOBONA, quam ait Sigebertus à Cæsare conditam destructa vrbe Caleta, hanc Sansonius Luliobonam dictam esse contendit; hodie dubio procul, *l'Isle bonne*: itaque neque *Honfleur*, neque *le Haure de Grace*, neque *Dieppe*, quod Cluerius credidit. Caletes Cæsari sunt Belgicæ populi. Ab iis Strabo ait esse cursum diurno breuiorem in Britanniam.

Sequanæ ostium: *la Bouche de Seine*, quem Fl. Stephanus putat esse Μασσαλιωτῶν; Ammianus Marcel. lib. 15. ad Constantia Castra in mare effundi putat.

LEXOVII, *le Dioceſe de Liſieux.*

NOVIOMAGVS, seu Neomagus Ptolemæi, quæ perperam ad mare collocatur, hodie *Lisieux*, populus Lexobij, seu Lexouij quos Olina: *Orne* Fl. apud eundem Ptol. separat à Venellis, falsò.

AVLERCI.

EBVROVICES *Dioceſe d'Eureux.*

MEDIOLANIVM Eburouicûm, seu Eburaïcorum, ineptè apud Ptol. affixum Ligeri fluuio, *Eureux*: ineptiùs quidam volunt esse *Melun.* sicut populos Eburouices esse Aurelianenses.

CENOMANI *Dioceſe du Mans.*

VINDVNVM, aliter Subdinum, omnium iudicio est, *le Mans*: cuius vestigia quidam putant agnoscere in fluuio, qui hîc Sartæ coniungitur, *Huine.*

DIABLINTES *le Perche.*

NOVIDVNVM Diablintum, vel Diablintrum, aut Diabolindorum, ex Itinerariis Tabulis: *Nogent le Rotrou*, cui opinioni fauere videtur, quod in vitâ S. Domnoli Episcopi Cenomanorum fit mentio villæ Tridentinæ sitæ in cõditâ Diablinticâ. Alij volunt esse *Dol* in Britanniâ, quod probant indigenæ ex terris quæ adhuc vocantur *Diableres*, & familiâ quæ dicitur *les Diables.*

SESSVI *le Dioceſe de Sées.*

VAGORITVM Ptolemæo Aruuiorum, vbi error pro Seſſuuiorum, aut Eſſuorum, Plinio vocari videntur Iteſui aut Eſſui. Hodie veſtigium reſtat in oppido *Séez*. Ineptiſſimè Thuanus oppidum Eſſuorum transfert ad vrbeculam *Eu*, verſus Picardiam.

BIDVCASSES *Dioceſe de Baieux.*

IVLIOBONA Biducesiorum Ptolemæo fortè pro Biducaſſium, aut Vidugaſſium Plinij: *Baieux.*

VNELLI ſeu VENELI *le Dioceſe de Coutance.*

COSEDIÆ Antonino: eædem cum vrbe quam Ammianus vocat Conſtantina caſtra, quam Moritonium quoque dictam eſſe contendit Camdenus: *Coutance.*

Crociatonum caput Vnellorum, ſeu Venelorum, quos plerique exterorum Geographorum vertunt, *les Percherons*, perperam; hodie vrbs illa videtur dici *Quarantan*, nomine non abludente.

ABRINCATVI *Dioceſe d'Auranches.*

INGENA vrbs Abrincatuorum quam Legediam quoque dictam quidam volunt. Peſſimè à Ptolemæo affigitur Sequanæ: *Auranches.*

INSVLÆ inter Britanniam & Galliam.

Cæſarea *Iarſey.*
Sarnia *Garneſay.*
Riduna *Aldernay.*
Arica *l'Iſle de Sark.*

RHEDONES *Eueſchez de Rennes, S. Malo, Dol, & S. Brieux.*

CONDATE Rhedonum omnium penè iudicio, *Rennes en Bretagne*; licèt aliqui inclinent in Abbatiam *Rhedon*, ob nominis affinitatem.

Alethum, ſeu Aletium vrbs deſtructa, cuius veſtigia hærent in ſinu Maclouienſi: *Quay d'Aleth.*

OSISMII

VORGANIVM caput Oſiſmiorum qui aliter Oſiſini dicuntur apud Cæſarem: Strabo Siſmios vocat, Pytheas apud eundem Timios. Vrbs quibuſdam videtur hodie dici *Triguier*: indigenæ tamen ru-

dera eius ostendunt in loco quem vocant *Cosqueoudet.*

les Eueschez de S. Pol de Leon, & Triguier.

Staliocanus Portus, creditur hodie esse *S. Pol de Leon*, aut viculus non procul distans. Gobæum Promontorium in mare supra modum excurrens si Pytheæ fides hodie *le Conquest*; alij malunt *S. Mahé*; alij *le Fou.*

Vxantos Insula, hodie *Oisent.*

Briuates, aliter Gesocribate Anto. Portus pessimæ apud Ptolemæum positionis: hodie *Brest*; aliis *Blauet*, quæ opinio meliùs Ptolemaicæ opinioni concinit

CVRIOSOLITÆ

l'Eueschê de Cornoaille, ou de Kimper.

Cvriosolitæ, cum populis vrbs cognominis, quos Plinius Carios-Velites appellat: *Kimper-Corantin.*

Vindana Portus; fortè eadem cum eâ quæ postea Blabia: *Blauet.*

Sena Insula: *l'Isle du Sain.*

VENETI

l'Eueschê de Vannes.

Darioricvm Venetorum vrbs, quæ à Cæsare videtur dici Venetia, quam tamen aliqui pro regione sumunt: *Vannes.* De his Venetis legantur Cæsar & Strabo. Hos Strabo inter Belgas collocat, & ait eos impedire voluisse transitum Cæsaris in Britanniam.

Venetorum Insulæ, seu Veneticæ: *Belle-Isle.*

NAMNETÆ,

corruptè Samnitæ, & Amnitæ,

le Comté Nantois, ou l'Eueschê de Nantes.

Condivincvm, fortè Corbilo Strabonis quem vocat emporium ad Ligerim, & fuisse vnam ait ex celeberrimis Galliæ vrbibus; *Nantes.* Incolæ Namnetæ dicti quos ad Sequanam Ptolemæus ablegat, & Samnitas supra Ligerim collocat, quorum facit vrbem Briuatem portum, manifestâ confusione.

Namnetum, seu Namnitum Insulæ, Dionysio Nesiades, & Amnitarum domicilia pro Namnitarũ, de quibus & mulierum quarũdam moribus legatur Strab. hodie *Bouin, Noirmoustier & l'Isle Dieu.*

Duorum Coruorum lacus, hodie meo iudicio *le Lac de Grãdlieu*, de quo legatur Strab. ex Artemidoro.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANDEGAVI *l'Aniou.* — IVLIOMAGVS caput Andegauorum Plinij, quos Tacitus Andecauos, Ptolemæus Ondicæonas, Cæsar Andes nominat; postea vrbs Andegauensis Paulo Diacono: *Angers.*

TVRONES *la Touraine.* — CÆSARODVNVM caput Turonum quos Turupios Ptolemæus, Turinos Ammianus vocat, vrbs postea dicta Turonica, & Martinopolis: *Tours.*

CAPVT VII.

De Gallia Belgica.

VNDE dicta sit Belgica ne ipsi quidem Belgæ satis norunt; alij enim à voce *Belgen*, seu *Velgen*, quæ peregrinum sonat; alij à *Balgem* quod irasci: Isidorus & Hesychius ab vrbe *Belgis*, quibus Annales Belgici subscribunt; sed vbi Gentium vrbs illa fuerit mox quæretur. Suspicatur Ortelius ita vocatam esse à Belgio quodam Duce cuius Iustinus meminit, & quem Bolgium Pausanias nuncupat.

Extendebantur olim latissimè Belgæ si Straboni fides; nempe à Rheno ad Ligeris ostia, & Venetos Belgis accenseri dicat, cùm tamen Belgicæ populos xv. dicat esse; Cæsar 31. videtur numerare. Erant omnium Gallorum fortissimi ex Germanis oriundi, libertatis supra modum amantes; de eorum legatur moribus *Cæsar*, legatur & *Strabo*, ex quibus aliqua diximus in moribus Gallorum. Regio adeò frigida erat, vt sæpe flumina totis exercitibus peruia essent. Indigenæ agros suos Cretâ oblimabant. Celebrantur Couini, seu currus Belgici, itémque canes generosissimi, Anseres Morinorum pedibus Romam vsque deducti, & Menapiorum petasones. Quàm populosa fuerit Belgica probat quod ait Strabo censa hîc fuisse CCC. armatorum millia, quibus Cæsar addit 47. millia. Quomodo autem hi populi deuicti sint à Cæsare legatur in eius Commentariis, vbi multa de Bellouacis, Morinis, Eburonibus, Treuiris, Rhemis &c. legere poteris, quorum plerosque Cæsar magnis cladibus affecit, & semel ad Fluuium tanta eos strage cecidit, vt ex eorum cadaueribus fluuium ponte iungeret, vt ait Appianus in Celticis.

Hìc tamen est obseruandum non esse confundendam Belgicam cum

cum Belgio Cæsaris, & hoc, illius esse partem. De Belgio autem reperio quinque discrepantes opiniones.

Prima est Belgium esse vrbem: sed quæ illa sit non conueniunt huius sententiæ auctores, alij enim *Beauuais* in Bellouacis assignant, alij *Bauay* in Neruiis, alij *VVuelsick* in Morinis.

Secunda, Belgium cum Gallia Belgica confundit, absurda prorsus.

Tertia, pro inferiori parte Belgicæ Belgium sumit.

Quarta, Cluuerij pro solâ Bellouacorum gente.

Quinta denique mei popularis D. Sanson, cui libenter subscribo. Innititur autem locis aliquot Cæsaris. Primus lib. v. habetur: *Ob inopiam frumenti Cæsar coactus est legiones suas in plures ciuitates distribuere, ex quibus vnam in Morinos, &c. alteram in Neruios: tertiam in Essuos: quartam in Rhemos, tres in Belgio collocauit quibus dedit M. Crassum Quæstorem, & L. Munacium Plancum, & Caium Treboniũ legatos.* Ex quo colligit remouendos esse ex Belgio Morinos, Neruios, & Rhemos. At paulò pòst M. Crassus euocatur ex Bellouacis, ergo Bellouaci in Belgio. Item lib. 8. Cæsar ad legiones in Belgium se recepit, hyemauitque Nemetocennæ; sed hæc in Atrebatibus, ergo iam duos habemus populos. At Ambiani interiecti sunt Bellouacis & Atrebatibus; igitur quia Belgium est vna Regio Ambianos quoque complecti debet; maximè cùm Belgium debeat attingere mare, vbi legiones in Belgio relictæ naues parauerunt, at tãtùm per Ambianos mare attingitur. Item lib. 5. in morte Tasgetij iubet Cæsar L. Plancum celeriter ex Belgio transire in Carnutas; at ille non erat in Bellouacis, quia ibi M. Crassus, non in Ambianis, quia ibi Cæsar. Non in Atrebatibus quia longiùs dissident, igitur in Syluanectis qui olim Bellouacis attribuebantur, ex quibus in Carnutes breuis via. De Veromanduis infirmior ratio Sansonis, quòd à Cæsare in rebellionem cum Atrebatibus connectantur; illa probabilior, quòd ex priori Cæsaris loco videatur Belgium, Morinis, Neruiis, & Rhemis coronari, quo circulo includuntur Veromandui.

BEL-
LO-

CÆSAROMAGVS, hodie omnium iudicio *Beauuais*, vtrum autem confundi debeat cum Bratuspantio Cæsaris alij aiunt, alij negant: illi putant fuisse antiquum nomen antequam ex Imperatoribus desume-

VACI *le Beauuoisis, & le Diocese de Senlis.*

retur. Hi verò vrbem diuersam faciunt, sed de situ in varia distracti sunt, alij enim volunt esse *Gratepance*, alij *Grantviller*, alij *Clermont en Beauuoisis*, alij *Beaumont sur Oise*. Bellouaci porrò dicuntur à Strabone Belgarum ἄριστοι, à Cæsare belli gloria Gallos omnes, Belgásque præstantes.

SYLVANECTÆ dicti & Syluanectes & Syluanecti, quorum vrbs Augustomagus *Senlis*. Subanectos Ptolemæus vocat, & eorum vrbem malè Rotomagum assignat.

ATREBATII *l'Artois.*

NEMETOCENNA, seu Nemetocerna, postea Nemetacum & Nimetacum Antonino: *Arras*. Ortelius vult esse *Lens*, alij *Namur*, perperam.

Origiacum Ptolemæo caput Atrebatiorum, hodie *Orchies*, voce non abludente.

AMBIANI *l'Euesché d'Amiens.*

SAMAROBRIVA, Ciceroni Samarobrina, aliis Samarobriga, hoc est pons Samaræ, sic enim dicitur Fluuius qui Ptolemæo est Phrudis in Notitia Imperij Sambrica *la Somme*. Vrbs ipsa hodie est *Amiens*.

Cantouicus: *Cantuik* prope *Vvaben*, cuius ruinæ tantùm ostenduntur ad mare.

Ad Lullia: *Argoulles*, credunt indigenæ.

Caracotinum corruptè Grauinum in Tabula Peutingeriana *le Crotoy*: in Notitia Imperij Quartensis locus, cui oppositus in alio littore fluminis, Hortensis, seu Hordensis locus, hodie *le Hourdel*.

Britannia. subscripseram aliàs opinioni popularis mei de Abbauillâ, sed re diligentiùs excussâ cõmentum puto. Quod enim Britannia sit vrbs apud Strabonem, vt supponit, nemo dixerit qui auctorem illum Græcè legerit. Quo subruto fundamento vox Plinij, Britanni, parùm, aut nihil iuuat; siquidem dictionem hanc alij aliter legunt, Briani, Bimani, &c. Itaque non malè videntur conuenire regiunculæ quæ dicitur *le Vimeu*.

VEROMANDI

AVGVSTA VEROMANDVORVM; difficultas de duobus locis an sit vrbs *S. Quentin*, an *Vermand* Abbatia. Sigebertus ait corpus S. Quintini eductum esse ex Som-

GALLIA BELGICA
GERMANICVS OCEANVS
BRITANNICVS OCEANVS
BRITANNIA PARS
GERMANIÆ MAGNÆ PARS
LVGDVNENSIS PARS
GALLIÆ PARS
FRETVM GALLICVM
Dubris
Portus Itius
Lacus Flevo
Rhenus
Mosa
Sequana
Matrona
Liger
Arar
Rhodanus
Mare Mediterraneum
Oceanus Germanicus
Oceanus Britannicus
Oceanus Atlanticus
MORINI
NERVII
MENAPII
MANDVBII
SEQVANI
HELVETII
SENONES
MATTIACI
VBII
TREVERI
LINGONES
MEDIOMATRICI
LEMOVICES
CARNVTES
AEDVI
ARVERNI
BITVRIGES
CATTI
VANGIONES
TRIBOCCI
NEMETES
VSIPII
CHAMAVI
MARSI
TAXANDRI
Tolosa
Narbo
Massilia
Vienna
Lugdunum
Augustodunum
Bibracte
Gergovia
Alesia
Cenabum
Autricum
Durocortorum
Bibrax
Samarobriva
Tornacum
Nemetacum
Atrebatum
Gesoriacum
Portus Morinorum
Portus Lemanis
Rotomagus
Lutetia
Agrippina
Bonna
Moguntiacum
Argentoratum
Vesontio
Genabum
Noviodunum
Avaricum
Gabalum
Ratiatum
Augustobona
Lugdunum Batavorum
Trajectum
Novesium
Colonia Ulpia Trajana
Aquæ Mattiacæ
Aquæ Helveticæ
Augusta Rauracorum
Augusta Vindelicorum
Juliomagus
Augustomagus
Mediolanum
Durocortorum
Noviomagus
Augustobona
Caesaromagus
Fanum Martis
Ad Fines
Ad Duodecimum
Ad Octavum
Ad Nonum
Ad Decimum
Ad Undecimum
Ad Duodecimum
Ad Tertium Decimum
Ad Quartum Decimum
Ad Quintum Decimum
Ad Sextum Decimum
Ad Septimum Decimum
Ad Octavum Decimum
Ad Nonum Decimum
Ad Vicesimum
Ad Vicesimum Primum
Ad Vicesimum Secundum
Ad Vicesimum Tertium
Ad Vicesimum Quartum
Ad Vicesimum Quintum
Ad Vicesimum Sextum
Ad Vicesimum Septimum
Ad Vicesimum Octavum
Ad Vicesimum Nonum
Ad Tricesimum
Ad Tricesimum Primum
Ad Tricesimum Secundum
Ad Tricesimum Tertium
Ad Tricesimum Quartum
Ad Tricesimum Quintum
Ad Tricesimum Sextum
Ad Tricesimum Septimum
Ad Tricesimum Octavum
Ad Tricesimum Nonum
Ad Quadragesimum
Ad Quadragesimum Primum
Ad Quadragesimum Secundum
Ad Quadragesimum Tertium
Ad Quadragesimum Quartum
Ad Quadragesimum Quintum
Ad Quadragesimum Sextum
Ad Quadragesimum Septimum
Ad Quadragesimum Octavum
Ad Quadragesimum Nonum
Ad Quinquagesimum
Ad Quinquagesimum Primum
Ad Quinquagesimum Secundum
Ad Quinquagesimum Tertium
Ad Quinquagesimum Quartum
Ad Quinquagesimum Quintum
Ad Quinquagesimum Sextum
Ad Quinquagesimum Septimum
Ad Quinquagesimum Octavum
Ad Quinquagesimum Nonum
Ad Sexagesimum
Ad Sexagesimum Primum
Ad Sexagesimum Secundum
Ad Sexagesimum Tertium
Ad Sexagesimum Quartum
Ad Sexagesimum Quintum
Ad Sexagesimum Sextum
Ad Sexagesimum Septimum
Ad Sexagesimum Octavum
Ad Sexagesimum Nonum
Ad Septuagesimum
Ad Septuagesimum Primum
Ad Septuagesimum Secundum
Ad Septuagesimum Tertium
Ad Septuagesimum Quartum
Ad Septuagesimum Quintum
Ad Septuagesimum Sextum
Ad Septuagesimum Septimum
Ad Septuagesimum Octavum
Ad Septuagesimum Nonum
Ad Octogesimum
Ad Octogesimum Primum
Ad Octogesimum Secundum
Ad Octogesimum Tertium
Ad Octogesimum Quartum
Ad Octogesimum Quintum
Ad Octogesimum Sextum
Ad Octogesimum Septimum
Ad Octogesimum Octavum
Ad Octogesimum Nonum
Ad Nonagesimum
Ad Nonagesimum Primum
Ad Nonagesimum Secundum
Ad Nonagesimum Tertium
Ad Nonagesimum Quartum
Ad Nonagesimum Quintum
Ad Nonagesimum Sextum
Ad Nonagesimum Septimum
Ad Nonagesimum Octavum
Ad Nonagesimum Nonum
Ad Centesimum

DVI *le Vermandois.*

monâ, & collocatum fuisse in editiore loco Augustæ Veromanduæ. Sed Auctor vitæ eius sancti, qui etiam adfuit Eusebiæ matronæ dum corpus sanctum sepeliret, ait collocatum fuisse in nudo colle v. millibus ab vrbe distanti, & dum cogitarent deferre in vrbem Augustam, piam sarcinam ita desedisse vt nullis viribus moueri potuerit. Est itaque *Vermand*, vt etiam colligitur ex reliquiis viæ publicæ à Romanis stratæ.

MORINI *le Boulenois, pays Reconquis, & la Flandre Teutonique.*

TERVANNA caput Morinorum Ptolemæo nemine reclamante est *Teroenne* destructa.

Gesforiacum Morinorum Nauale, aliter Gisforigia: malè à Ptolemæo locatur, vnde perperam aliqui volunt esse *Brugge*, aut *l'Escluse*; meliùs *Boulongne sur la Mer*, vt regio circumposita, Gesforiacus pagus: *le Boulonois.*

Itius Portus, vnde breuissimus in Britanniam traiectus Cæsari, magnam litem concitauit. Quidam cum Gesforiaco confundunt, & credunt esse *Boulogne*, quibus obsistit Ptolemæus. Alij putant esse *Mardik.* Ortelius probare nititur esse *S. Omer*, quia antè locus ille dicebatur *Sittu*, quasi Sinus Itius. Communior opinio inclinat in *Calais.* Indigenæ putant esse locum Calisio vicinum quem Angli vocant *Vvitsant*, Flandri *Isten*, Picardi *Vissen*; nautæ vulgò nomine parum mutato *Esseu.*

Hîc vulgò Oromansaci populi collocantur: & continere creduntur *le pays Reconquis.*

Helena: *le vieil Hesdin.*

NERVII *le Hainault, Cambresis, & la Flan-*

BAGACVM, seu Baganum, corruptè Baiatum apud Antoninum *Bauay en Hainault*, alij volunt esse *Tournay.* Porro Neruij origine se Germanos appellabant, & latissimè patebant, si Straboni fides; apud quem Treuiris connectuntur.

Valentinianæ: *Valenciennes.*

Pons Scaldis: *Condé.*

Cameracum: *Cambray.*

SVECONI sub ditione { vbi erant olim CENTRONES, GRVDII, LEVACI, PLEMO- } { vrbs Tornacum,

dre Frãçoiſe. | Neruiorum *les enuirons de Tournay.* | SI, GORDVNI, de quorum ſitu non eſt facile ſtatuere. | ſeu Turnacum: *Tournay.*

MENAPII *parties de Flandre, Brabant, Gueldre, Cleues, Iuliers & quelque peu du Colonois.*

CASTELLVM MENAPIORVM, Æthico Menapum hodie *Keſſel*, non *Horne*, vt quidam ſuſpicantur. Poſterioribus temporibus conditum eſt hoc oppidum; nam ſub Iulio Cæſare Menapij vrbibus carebant. Fines eorum impediti erant ſyluis & paludibus inuij, atque extendebantur ad Rhenum.

GVGERNI in Menapiorum agros ab Auguſto traducti ſunt ex parte trãs-Rhenanâ, antea dicebantur SICAMBRI, & eorum vrbes fuêre
- Vetera: *Santen.*
- Colonia Vlpia Traiana: *Kellen.*
- Aſciburgium: *Asburg* vicus.

TOXANDRI, ſeu TAXANDRI *la Zelande.*

- Helium Caſtellum: *Briel* in Inſulâ *Voorn.*
- Medioburgium poſteriùs conditum, dictúmque Mattiacum vt quidam volunt: *Middebourg.* Certè olim nullæ vrbes in his Inſulis ad Scaldis, ſeu Tabudæ oſtium *l'Eſcault*, ſeu *Lécault*: Harum conglobationem Ammian. Marcellinus vocat Taxandriam.

BATAVI *partie de Hollande & de Gueldre.*

- BATAVODVRVM, ſeu oppidum Batauorum in Inſula Batauiâ degentium ait Dio: *Battenbourg.* Porrò Batavi origine Germani erant, optimi equites.
- Lugdunum Batauorum, ſeu Lugodinum Ptolemæo: *Leyden.*
- Nouiomagus: *Nimegue.*
- Arenacum Taciti: *Arnhem.*

OSTIA RHENI olim duo, vnde
- VAHALIS Fl. Ptolemæo oſtium Rheni Occidentale, (quo Marcianus Heracleota Galliam terminat) communi oſtio cum Moſa cadens in mare: *le Vahal*, aut *le Vahel.*
- Alueus CIVILIS, hoc eſt in quem Ciuilis infudit Rhenum: *le Lech.*
- RHENVS Ptolemæo medium Rheni oſtium quo Batavi clauduntur, pleriſque Galliæ limes nomen retinet: *le Rhin.*

Fl. dictus Bicornis, postea tria præcipua. — Fossa Corbulonis: *de Fliet.*

Salæ, seu Isallæ ostium, Plinio Fleuum, Ptolemæo ostium Rheni Orientale quo Galliam à Germania dispescit. Factum est à Druso cùm in fluuium Salam infudit Rhenum, vnde hic fluuius dictus est Naualia, seu Nabalia quasi posterior Vahalis, hodie *l'Isselle*, aut *l'Issel.*

TVNGRI seu GERMANI *le Liege, le Colonois, Iulliers, Limbourg, Namur, partie du Luxembourg.*

Tvngri dicti sunt quasi Theutisci, à Gallis Germani à voce *Gerra* bellum, & *Man Vir*, quasi viri militares. Tempore Cæsaris hîc viuebant Condrvsi ad Rhenum, eis coniuncti Segni. Ad Occidentem Cæresi & Pæmani: inter Segnos & Mosam Ebvrones. Ibidem postea collocati sequentes populi. — Vrbs vnica celebratur Atvatvca, meliùs Vatuca, hodie *Tongeren.*

VBII *le Colonois, & partie de Iulliers.*

Agrippina Col. antea Vbiorum oppidum, quæ gens tempore Augusti cis Rhenum transiit: *Cologne*, Germanicè *Coln.*

Ara Vbiorum, postea Bonna & Col. Iulia Bonna: *Bonne.*

Nouesium Tacito, Nouesiæ & Nouensio Antonino, Niuesium Marcellino: *Nuys.*

Gelduba, nomen retinet in vico *Geldub.*

SVNICI *Limbourg, & partie de Iulliers.* — Trans Rhenum dicti Catthi, sub Augusto cis Rhenũ habitare iussi sunt — Theuderiũ Pt. Theudunum Ant. *Tudder.* Coriouallum, seu Coriouallĩ: *Valgẽbourg.*

ADVATICI *Comté de Namur, & partie de Brabant.* — Sic à Iulio Cæsare dicuntur, à Tacito Bethasii. — Geminiacum: *Gemblours.* Peruiciacum: *Peruis.*

TREVIRI — Avgvsta Trevirorvm, seu Treuerorum, & Triuirorum opulentissima Belgicæ Pomponio, Maxima transalpinarum Zosimo, Imperatorum hibernis, & sede clara: *Treues*, Germanicè *Trier.* Treuiri Cæsaris

le pays de Treues au deçà du Rhin, & partie du Luxembourg.

tempore plurimum inter Gallos valebant equitatu, & originem Germanorum affectabant, ait Tacitus. In Notitiâ Triberi nominantur.

Confluentes, scilicet Rheni & Mosellæ quem Ptolemæus vocat Obrincum: *Coblens.* Supra hunc locum situs erat Ambiatinus vicus, Caligulæ natalibus celebris.

Bingium corruptè Vincum: *Bing*, vbi Fluuius Naua *le Nahe* cadit in Rhenum.

VANGIONES *parties des terres de Maience, & du Palatinat*

BORBETOMAGVS, seu Borgetomagus Vangionum caput qui vnà cum Triboccis atque Nemetibus ex Trans-Rhenanis partibus accesserunt, ante Iulij Cæsaris aduentum: Marcellino vrbs ipsa dicitur Vangiones: *Vormes.*

Moguntiacum, seu Maguntiacum, ita dictum à Mogono Fl. seu Magano *le Mœin*, vbi Drusus Rhenum ponte iunxit: *Maience*, Germanicè *Mœn.*

NEMETES *l'Eueschè de Spire.*

NOEOMAGVS Ptolemæi, Nouiomagus Antonini, Nemetes Marcellini; *Spire*, Germanicè *Spier.* Cracutios autem Marcellini eosdem esse cum Nemetibus probat Cluuerius.

TRIBOCCI seu Triboci, & Treboci *l'Eueschè de Strasbourg.*

ARGENTORATVM, ad quod Cæsar grandi clade Germanos concidit, vbi postea legio VIII. Malè à Ptolemæo vrbs Vangionum dicitur, vt & totus ille tractus planè deformatus est: *Strasbourg.*

Hellelus, siue Heluelus, Ptolemæo corruptè Elcebus: *Elle*, ad Fluuium Ellum *Ill*, ex quo Elsatia dicta.

Breucomagus, seu Brocomagus: *Brumt*, aliter *Brumat.*

Rufiana, seu Rufiniana Ptolemæo: *Ruffac.*

Argentouaria Ptolemæi: *Colmar*, vt vulgò putatur, aiunt tamen indigenæ vicum *Horburg*, prope *Colmar.*

MEDIOMATRICES, *le pays Meßin, la*

DIVODVRVM Ptolem. Diuiodurum Anto. omnium iudicio *Metz*, vnus Pircaïmerus imperitè vertit *Thionuille.* Fuit autem caput Mediomatricum qui olim latissimè fusi erant, & ad Rhe-

pluſpart de Lorraine, & quelque peu du Luxembourg.

num vſque protendebantur, quare in eorum agro putantur conſediſſe Vangiones, Nemetes, & Tribocci populi trans-Rhenani.

Totonis-villa Pauli Diaconi, Rheginoni villa Theodonis: *Thionville.*

LEVCI

les Eueſchez de Toul, & Verdun, & partie de Lorraine:

TVLLVM Ptolemæi, in Itinerario ciuitas Leucorum: *Toul en Lorraine.*

Naſium, malè pleriſque *Nancy*, ad Murtam caput Lotaringiæ, ſed potiùs pagus *Nas*, in tractu Barroducano, vt ex inſcriptione conſtat hîc repertâ, cuius meminit Ortelius.

VERODVNI Leucis accenſebantur olim, & poſteriùs ab iis diſcreti, vrbs cognominis ad Moſam Virodunum: *Verdun.*

RHEMI

les Dioceſes de Rheims, de Châlons, & de Laon.

DVROCORTORVM Ptolemæo, Durocortum Cæſari, Duricortora Straboni, qui notat hanc vrbem populoſam eſſe, & præfectis Romanorum præbere hoſpitium: & verò inquit idem, Rhemi inter has Gentes erant nobiliſſimi. Hodie *Rheims.*

Bibrax Cæſaris, de quo tanta controuerſia; *Braiſne*, aliis *Beuuray en Rethelois.*

Duronum: *Doren en Tiraſche*, vicus.

Verbinum: *Veruins.*

Laudunum cognomento clauatum: *Laôn*, vbi poſtea fixus Epiſcopatus à S. Remigio, ex Rhemenſi diſtractus.

CATALAVNI *l'Eueſché de Châlons.*

Catalaunum, ſeu Durocatalani, ad quam vrbem deuictus Attila: *Châlons ſur Marne.*

Victoriacum: *Vitry le Bruſlé.*

SVESSIONES *Dioceſe de Soiſſons, & quelque peu de celuy de Noyon.*

AVGVSTA SVESSIONVM, ſeu Veſſonum Ptolemæo, vbi legionem 25. figit Antoninus: *Soiſſons*, ad Axonam, *Aiſne.*

Nouiomagus: *Noion*, ad quam poſtea tranſlatus Epiſcopatus ex Auguſta Veromanduorum.

CAP.

CAPVT VIII.

Diuisio Galliæ ex Notitiâ Imperij.

QVo tempore scripta sit & digesta hæc Notitia non est facile statuere: hoc vnum admittitur vulgò, nec ante Constantini Imperium, neque post Arcadij & Honorij tempora vulgatam esse. Eâ accuratius nihil inueniri potest; atque vtinam nostri Principes, atque Summi Pontifices sartam tectam seruassent, sed additis Episcopatibus Ecclesiastica diuisio nonnihil immutata est, ciuilis omnino abolita inductis Prouinciarum nominibus. Hanc tibi offerimus emendatiorem quàm hactenus prodiit, in septemdecim Prouincias diuisam, cùm antea in quatuordecim tantùm distincta esset; tum enim Lugdunensis prima & quarta vnam efficiebant, vt secunda & tertia vnicam, quemadmodum Viennensis prima cum tertia vnam exhibebant.

§. 1. *Lugdunensis.*

PRIMA aliàs cum quarta coniuncta. CONSVLARIS
- METROPOLIS CIVITAS LVGDVNENSIVM, *Diocese de Lion.*
- Ciuitas Æduorum, hoc est Augustodunum, *Diocese d'Autun.*
- Ciuitas Lingonum, *Diocese de Langres.*
- Castrum Matisconense, *Diocese de Mascon.*
- Castrum Caballionense, *D. de Châlons sur Saône.*

SECVNDA aliàs iuncta cum tertia. PRÆSIDALIS
- Metr. CIVIT. ROTOMAGENSIVM, *D. de Roüen.*
- Ciuitas Baiocassium, *Diocese de Baieux.*
- Ciuitas Abrincatuorum, *Diocese d'Auranches.*
- Ciuitas Ebroïcorum, *Diocese d'Eureux.*
- Ciuitas Sagiorum, seu Saiorum, *Diocese de Sées.*
- Ciuitas Lexouiorum, *Diocese de Lisieux.*
- Ciuitas Constantiensium, *Diocese de Coutance.*

TERTIA
- Metrop. CIVIT. TVRONVM, *Diocese de Tours: la Touraine.*
- Ciuitas Cenomanorum, *Diocese du Mans.*

aliàs iuncta cum Secunda. PRÆSIDALIS

- Ciuitas Redonum, *Dioceſes de Rennes, S. Brieu, & S. Malo*, & fortè *Dol.*
- Ciuitas Nannetum, *Dioceſe de Nantes.*
- Ciuitas Andegauorum, *Dioceſe d'Angers: l'Aniou.*
- Ciuitas Ciantium, hoc eſt Venetorum, *Dioceſe de Vannes.*
- Ciuitas Curoſopitorum, *Dioceſe de Cornoaille.*
- Ciuitas Oſiſmiorum, *Dioceſes de S. Pol de Leon, & de Triguier.*
- Ciuitas Diablintum, hoc eſt Carifes, aliis *Nogent le Rotrou au Perche*, aliis *le Dioceſe de Dol.*

QVARTA aliàs iuncta cum Prima, dicta & Senonica. PRÆSIDALIS

- Metrop. CIVITAS SENONVM, *Dioceſe de Sens.*
- Ciuitas Carnutum: *Dioceſe de Chartres.*
- Ciuitas Antiſſiodorum: *Dioceſe d'Auxerre.*
- Ciuitas Trecaſſium, *Dioc. de Troyes en Champagne.*
- Ciuitas Aurelianorum, *Dioceſe d'Orleans.*
- Ciuitas Pariſiorum, *Dioceſe de Paris.*
- Ciuitas Meldarum, *Dioceſe de Meaux.*

QVINTA aliter MAXIMA SEQVANORVM. PRÆSIDALIS

- Metrop. CIVIT. CRISPOLINORVM, hoc eſt Veſontio, *Dioceſe de Beſançon.*
- Ciuitas Equeſtrium, hoc eſt Neuidunum, *Nion.*
- Ciuitas Eluicorum, hoc eſt Auenticum, *Auenches*, ſeu *VVifliſpurg.*
- Ciuitas Baſilienſium, *Baſle.* Arialbinum antè.
- Caſtrum Vindonicenſe, corruptè Viridonenſe, *Vindiſch.*
- Caſtrum Ebrodunenſe, *Yuerdun en Suiſſe.*
- Caſtrum Argentarienſe, *Colmar en Alſace.*
- Caſtrum Rauricenſe, *Augſt.* Auguſta Rauracorum.
- Portus Abucina, ſeu Abucini, aliter Buxini, *le port de la Louue.*

§. 2. *Belgica.*

PRIMA

- Metrop. CIVIT. TREVERORVM, *Dioc. de Treues.*
- Ciuitas Mediomatricum, hoc eſt Metis, *Dioceſe de Metz.*

CONSVLARIS { Ciuitas Leucorum, hoc est Tullum, seu Tullo, *Dioceſe de Toul.*
Ciuitas Virodunensium, seu Verdonensium, *Dioceſe de Verdun.*

SECVNDA CONSVLARIS { Metrop. CIVITAS REMORVM, *Dioc. de Rheims.*
Ciuitas Sueſſonum, *Dioceſe de Soiſſons.*
Ciuitas Catalaunorum, *Dioc. de Châlons ſur Marne.*
Ciuitas Veromanduorum, *Dioceſe de Noion.*
Ciuitas Atrebatum, *Dioceſe d'Arras, ou l'Artois.*
Ciuitas Cameracensium, *Dioceſe de Cambray.*
Ciuitas Tornacensium, *Dioceſe de Tournay.*
Ciuitas Siluanectum, *Dioceſe de Senlis.*
Ciuitas Bellouacorum, *Dioceſe de Beauuais.*
Ciuitas Ambianensium, *Dioceſe d'Amiens.*
Ciuitas Bononiensium, *D. de Boulongne ſur Mer.*

§. 3. *Germania.*

PRIMA seu SVPERIOR CONSVLARIS { Metrop. CIVIT. MAGONTIACENSIVM, *Dioceſe de Maience.*
Ciuitas Argentoratensium, seu Stratiburgo, *Dioceſe de Strasbourg.*
Ciuitas Nemetum, id est Spira, *Dioceſe de Spire.*
Ciuitas Vangionum, id est Vormacia, *Dioceſe de Vormes.*

SECVNDA seu INFERIOR CONSVLARIS { Metrop. CIVIT. AGRIPPINENSIVM, hoc est Colonia, *Dioceſe de Cologne.*
Ciuitas Tungrorum, *les Liegeois.*

§. 4. *Viennenſis.*

PRIMA quæ aliàs cum TERTIA { Metrop. CIVIT. VIENNENSIVM, *Dioc. de Vienne.*
Ciuitas Geneuensium, *Dioceſe de Geneue.*
Ciuitas Gratianopolitanorum, *Dioc. de Grenoble.*
Ciuit. Albensium, nunc Viuario, *Dioc. de Viuiers.*
Ciuit. Deensium, seu Dienſium, & Diciensium, *Dioceſe de Die.*
Ciuitas Valentinorum, *Dioceſe de Valence.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

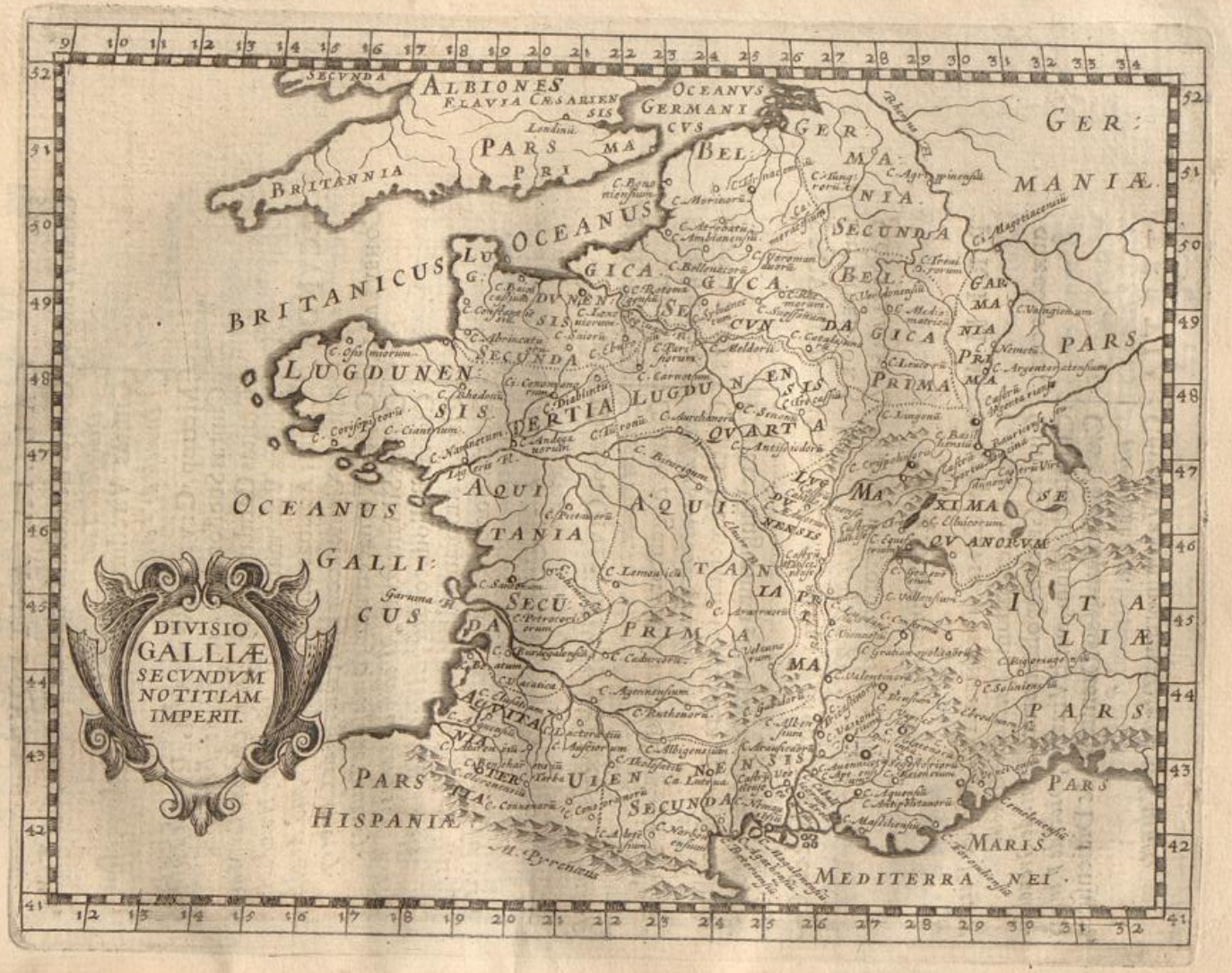
DIVISIO GALLIÆ SECVNDVM NOTITIAM IMPERII.
ALBIONES
FLAVIA CÆSARIENSIS
SECVNDA
BRITANNIA
PARS MAPRI
OCEANVS GERMANICVS
GERMANIÆ
BELGICA
GERMANIA SECVNDA
BELGICA PRIMA
GERMANIA PRIMA
PARS
OCEANVS BRITANICVS
LUGDVNENSIS SECVNDA
LUGDVNENSIS TERTIA
LUGDVNENSIS QVARTA
AQVITANIA SECVNDA
AQVITANIA PRIMA
AQVITANIA TERTIA
AQVITANIA PRIMA
MAXIMA QVANORVM
ITALIÆ PARS
OCEANVS GALLICVS
PARS HISPANIÆ
VIENNENSIS SECVNDA
PARS MARIS MEDITERRANEI
M. Pyrenæus

CONSVLARIS { Ciuitas Leucorum, hoc est Tullum, seu Tullo, *Dioceſe de Toul.*
Ciuitas Virodunensium, seu Verdonensium, *Dioceſe de Verdun.*

SECVNDA CONSVLARIS { Metrop. CIVITAS REMORVM, *Dioc. de Rheims.*
Ciuitas Sueſſonum, *Dioceſe de Soiſſons.*
Ciuitas Catalaunorum, *Dioc. de Châlons ſur Marne.*
Ciuitas Veromanduorum, *Dioceſe de Noion.*
Ciuitas Atrebatum, *Dioceſe d'Arras, ou l'Artois.*
Ciuitas Cameracensium, *Dioceſe de Cambray.*
Ciuitas Tornacensium, *Dioceſe de Tournay.*
Ciuitas Siluanectum, *Dioceſe de Senlis.*
Ciuitas Bellouacorum, *Dioceſe de Beauuais.*
Ciuitas Ambianensium, *Dioceſe d'Amiens.*
Ciuitas Bononiensium, *D. de Boulongne ſur Mer.*

§. 3. *Germania.*

PRIMA seu SVPERIOR CONSVLARIS { Metrop. CIVIT. MAGONTIACENSIVM, *Dioceſe de Maience.*
Ciuitas Argentoratensium, seu Stratiburgo, *Dioceſe de Strasbourg.*
Ciuitas Nemetum, id est Spira, *Dioceſe de Spire.*
Ciuitas Vangionum, id est Vormacia, *Dioceſe de Vormes.*

SECVNDA seu INFERIOR CONSVLARIS { Metrop. CIVIT. AGRIPPINENSIVM, hoc est Colonia, *Dioceſe de Cologne.*
Ciuitas Tungrorum, *les Liegeois.*

§. 4. *Viennenſis.*

PRIMA quæ aliàs cum TERTIA { Metrop. CIVIT. VIENNENSIVM, *Dioc. de Vienne.*
Ciuitas Geneuensium, *Dioceſe de Geneue.*
Ciuitas Gratianopolitanorum, *Dioc. de Grenoble.*
Ciuit. Albensium, nunc Viuario, *Dioc. de Viuiers.*
Ciuit. Deensium, seu Dienſium, & Diciensium, *Dioceſe de Die.*
Ciuitas Valentinorum, *Dioceſe de Valence.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

iungebatur, Viennensis dicta.

Ciuitas Tricastinorum, *Diocese de S. Pol de Tricastin, ou des Trois Chasteaux.*

Ciuitas Vasionensium, *Diocese de Vaison.*

Ciuitas Arausicorum, *Diocese d'Orange.*

CONSVLARIS

Ciuitas Carpentoractensium, nunc Vindausica, melius Vindasca, *Diocese de Carpentras.*

Ciuitas Caballicorum, *Diocese de Cauaillon.*

Ciuitas Auennicorum, *Diocese d'Auignon.*

Ciuitas Arelatensium, *Diocese d'Arles.*

SECVNDA seu PRIMA NARBONENSIS. PRÆSIDALIS

Metrop. CIVITAS NARBONENSIVM, *Diocese de Narbonne.*

Ciuitas Tolosatium, *Diocese de Tolose.*

Ciuitas Agathensium, *Diocese d'Agde.*

Ciuitas Aletensium, *Diocese d'Alet.*

Ciuitas Beterrensium, *Diocese de Beziers.*

Ciuitas Magalonensium, *Diocese de Montpellier.*

Ciuitas Nemausensium, *Diocese de Nismes.*

Castrum Luteua, *Diocese de Lodeue.*

Castrum Vcetiense, *Diocese d'Vsets.*

TERTIA quæ aliàs cum PRIMA nectebatur, seu SECVNDA NARBONENSIS. PRÆSIDALIS

Metrop. CIVIT. AQVENSIVM, *Diocese d'Aix en Prouence.*

Ciuitas Reiensium, *Diocese de Riez en Prouence*, Reius.

Ciuitas Aptensium, *Diocese d'Apt.*

Ciuitas Foroiulienſium, *Diocese de Ferieus.*

Ciuitas Vapincensium, *Diocese de Gap.*

Ciuitas Segestoriorum, *Diocese de Sisteron.*

Ciuitas Antipolitana, *D. d'Antibe*, nunc *de Grace.*

QVARTA seu ALPES MARITIMÆ

Metrop. CIVITAS EBRODVNENSIVM, *Diocese d'Ambrun.*

Ciuitas Dinienſium, *Diocese de Digne.*

Ciuit. Rigomagensium, *Trin*, aut *Chier*: Melius fictitia hæc ciuitas.

Ciuitas Sollinienſium, Rob. Cænalis cum sequenti confundendam putat, alij hoc nomen in Salinenses transformant: sunt autem Salinæ, *Salusses.*

PRÆSIDALIS	Ciuitas Sanicienſium, hoc eſt Sanici: *Dioceſe de Senez.* Ciuitas Glannateua, *Dioceſe de Glandeue.* Ciuitas Cemelenenſium, *Comté de Nice en Prouence*, Cemeneleuum dirutum ad montem Cemenum, hodie *M. Camelione.* Ciuitas Vencienſium, *Dioceſe de S. Pol de Vences.*
QVINTA, ſeu ALPES GRAIÆ ET PENINÆ. PRÆSIDALIS	Metrop. CIVIT. CENTRONVM, id eſt Tarentaſia, *Dioceſe de Mouſtiers.* Ciuitas Vallenſium, id eſt Octodurum, *S. Maurice en Vallais.*

§. 5. *Aquitania.*

PRIMA ſeu SEXTA VIENNENSIS. PRÆSIDALIS	Metrop. CIVIT. BITVRIGVM, *Dioceſe de Bourges en Berry.* Ciuitas Aruernorum, *Dioceſe de Clermont en Auuergne.* Ciuitas Rutenorum, *Dioceſe de Rhodez.* Ciuitas Albigenſium, *Dioceſe d'Alby.* Ciuitas Cadurcorum, *Dioceſe de Cahors en Quercy.* Ciuitas Lemouicum: *Dioceſe ancien de Limoges, ou le Limouſin.* Ciuitas Gabalorum, *le Ginauldan.* Ciuitas Vellaunorum, *le pays de Vellay.*
SECVNDA ſeu SEPTIMA VIENNENSIS. PRÆSIDALIS	Metrop. CIVIT. BVRDEGALENSIVM, *Dioceſe de Bordeaux.* Ciuitas Aginnenſium, *Dioceſe d'Agen.* Ciuitas Encoliſmenſium, *Dioceſe d'Engouleſme.* Ciuitas Santonum, *Dioceſe de Xainies: la Xaintonge.* Ciuitas Pictauorum, *le Poictou.* Ciuitas Petrocoriorum, *Dioceſe de Perigueux, ou le Perigord.*
TERTIA	Metrop. CIVIT. AVSCIORVM: *Dioceſe d'Auſch.* Ciuitas Aquenſium, *Dioceſe de Dax, ou d'Acqs.* Ciuitas Lacturatium, *Dioceſe de Laictoure.*

seu OCTAVA VIENNENSIS, & NOVEMPOPVLANIA. PRÆSIDALIS

- Ciuitas Conuenarum, *Dioceſe de Cominges.*
- Ciuitas Conſarannorum, vel Conſoranorum, *Dioceſe de Conſerans.*
- Ciuitas Boatum, id eſt Boius: *Captalat de Buchs.*
- Ciuitas Benearnenſium, id eſt Benearnus, *Dioceſe de l'Eſcar.*
- Ciuitas Aturenſium, *Dioceſe d'Aire.*
- Ciuitas Vaſatica, *Dioceſe de Bazas: le Bazadois.*
- Ciuitas Tarba, vel Caſtrum Begorra, *Dioceſe de Bigorre.*
- Ciuitas Eloronenſium, id eſt, Elinia, *Dioceſe d'Oleron en Bearn.*
- Ciuitas Eluſatium, *le Territoire d'Euſe en Gaſcogne.*

Porrò ita ſe habet Galliarum adminiſtratio in Notitiâ Imperij. Duo erant Præfecti Prætorio in Occidentali Imperio, vnus Italiæ, alter Galliarum. Sub Gallico tres Vicarij Galliarum ſub quo 17. Prouinciæ, Hiſpaniarum 7. Britanniæ 5. Erant igitur ſub Præfecto Prætorio Galliæ tres Diœceſes, Prouinciæ 29. de quibus legatur Pancirolus cap. 3. de Notitia Imperij Occidentalis.

LIBER SEPTIMVS.

Galliæ noua diuiſio, ſeu Franciæ Regnum.

EST hic liber paulò prolixior, vt pote patriæ noſtræ conſecratus, & Genti, quam ſelegit Deus vt eſſet veræ pietatis, & minùs fucatæ domicilium.

CAPVT PRIMVM.

De Franciâ generatim.

QVÆREMVS hoc capite Nomen, Quantitatem, Qualitatem, Linguam, Religionem, Mores & Politiam Franciæ, atque Francorum.

§. 1. *Nomen Franciæ.*

1. Quidam nomen hoc deducunt à Franconibus quorum meminit Tullius ad Atticum Epist. 10. lib. 14. quos Germaniæ populos esse volunt. Imperitè, hîc enim Cic. loquitur de militibus quibusdam Cæsaris, vt legenti constabit; hîc etiam alij legunt Frangones.

2. A Phiraſſis Ptolemæi Germaniæ populis, quam vocem Turnebus ridiculâ metamorphosi in Francos commutat.

3. A Francis item Germaniæ populis, ita dictis, quia sub Valentiniano primo leuati sunt tributo per decennium, quòd in bello contra Alanos optimè se gessissent: sic Albertus Crantzius. Fallitur, nam antea dicebantur Franci, vt mox ostendemus.

4. A Francis quorum primus omnium meminit S. Aurelius Victor, in Galieno. Hoc autem nomen non erat proprium populo, sed militaris societatis, à vocibus Germanicis *Freien*, & *Auſen*, quasi *Freianſois*: quarum prima *Liberum*, altera *Semideum*, & *Heroem* sonat. Hoc autē nomen sibi imposuêre primò Ansiuarij, quibus adiuncti sunt Salij; ideóque aliquando coniunguntur cum Francis, aliquando separantur, vt apud Sidonium Apollinarem. Hi autem simul Sicambrorum fines occuparunt, vnde aliquando dicuntur Sicambri. Quæ verò de Franco Troiano scribuntur, & Sicambriâ vrbe ad Mæotidas paludes, ad fabulas amandamus.

§. 2. *Quantitas Franciæ.*

Longitudo eius desumitur ab extremâ Armoricâ ad Fl. Vari ostia, quæ ad maiorem circulum reuocata, dat leucas Francicas 337. ex vndecim gradibus totis cum 15. minutis ferè prouenientes.

Latitudo procedit ab vrbe Leocata *Locate*, ad Calesium *Calais*, & complectitur gradus nouem à 42. ad 51. qui reddunt 270. leucas nostrates.

§. 3. *Qualitas Franciæ.*

Tota Regio admodum temperata, humidior tamen, & ventis nonnihil obnoxia.

Fer-

Fertilitas. Terra suis est contenta bonis, non indiga mercis: vbique frumentum prouenit, vbique præterquam in paucis regionibus vites. Bituricensibus lanis quid mollius? oleo Prouinciæ quid pretiosius? vbique armenta, vbique greges, equi in aliquot prouinciis bellatores.

Diuitiæ ex frumento colliguntur, lino, lanâ, ferro, omnibus penè mercibus. Ex sale quantum pecuniæ ab Hispanis, Anglis, Batauis numeratur? Salinæ nobiles, Peccenses, Nannetenses, Santonenses. Nihil de Metallicis ferri dicam per totum Regnum sparsis, quarum nobilissimæ Niuernenses. Diuitiarum Francicarum sit istud argumentum quòd posterioribus hisce bellis sumptus annuus Regiarum rationum sæpe extiterit 120. millionum, anno 1636. centum quinquaginta sex millionum.

Populosa. Nihil in eâ incultum, pagi quibusdam in locis propemodum sese contingentes. Censu habito sub Carolo IX. viginti milliones Francorum numerati sunt: vna Lutecia rebus exigentibus ducenta bellatorum millia educere potest. Sexcenta peditum millia, centum quinquaginta equitum reperiri posse in Galliâ putabat Richelius Cardinalis, qui intra quindecim dies militiam callerent. Certè hoc bello dicuntur trecenta hominum millia periisse.

§. 4. *Lingua Francorum.*

Idioma Francicum, Dialectus est linguæ Latinæ per Barbaros corruptæ, sicut & Italicum & Hispanicum. Quomodo autem hæc corruptio ad Francos peruenerit non est otij nostri.

§. 5. *Religio Francorum.*

Deficiente penè Catholicâ Religione 5°. Christi sæculo per Europam, Barbaris Hæreticis eam occupantibus, selecta est gens Frācica, Pagana tunc temporis, postea in Clodouæo, Christo consecrata, vt esset deinceps *tutela Pontificum, Ecclesiæ propugnaculum, fundamentum & caput Christianorum.* vt loquitur Bonifacius IX. Hinc Francici Reges Christianissimi dicti, quæ vox primùm legitur in Testamēto S. Remigij, à variis subinde Pontificibus Romanis vsurpata. Quamquam autem hinc emerserint hæreses, fuit

tamen Francia semper in capite, hoc est, in Rege sana. Annum exorsi sunt Franci à Paschate, vsque ad Carolum IX.

§. 6. *Mores Francorum.*

Levissimis moribus esse dicuntur, & eam leuitatem verbis, gestu, vestibus prodere. Vestes certè quotannis apud eos mutantur: hinc pictor Venetus Francum iussus pingere, nudum exhibuit cum panno, forficibus, & hoc lemmate, *vt voles:* sed quod magis mirere cæteri Europæi præter Hispanos & Italos eorũ more vestiri ambiunt. In bellis primo impetu omnia perrumpunt, at ex victoriarum gloriâ vix vllum olim referebant fructum, vt nostri etiam queruntur Annales; nunc verò bello parta non minùs retinent constanter, quàm fortiter occuparunt. In Principem suum obseruantissimi sunt, quem vitæ, fortunis, liberis anteferunt. Francicâ Nobilitate nulla in orbe generosior, nulla gens vitæ prodiga magis, sed in duella propensior, quæ hactenus Principum edictis, & gladiatorum suppliciis tolli non potuerunt. Magnus apud eos literis honos in omni genere doctrinarum. Serui in Franciâ nulli, & quicumque littus Francicum seruus attingit, libertate fruitur. Franci omnes splendidi, hospitales omnes, exterorum plerumque amantiores, quàm suorum.

§. 7. *Politia Francorum.*

Vnicvm Regem agnoscit Francia primogenitum, nobilem, virum. Mulieres semper explosæ sunt, seruatus ad literam horum verborum sensus, *lilia neque serunt, neque nent.* Monarchiæ fundamentum Salicæ leges, quas alij sic dictas esse volunt, quòd in his plerumque ista verba repetantur si aliquis, si aliqua; alij à Sale quòd tãquam Sal incorruptibiles, alij ab aulâ vulgò *Sale*, in quam proceres de Rep. acturi conueniebant, alij à Fl. Sala iuxta quem incoluerunt, siue ille cadit in Mænum ad Gemundam, siue alter qui postea Naualia dictus in quem Rhenus immissus est à Druso.

In Francia duodecim Pares, *les douze Pairs de France.*

CLE- { Rhemensis Archiepis. / Laudunensis Episc. / Lingonensis Episc. } DVCES.

RICI SEX. { Bellouacensis Episc. / Catalaunensis Episc. / Nouiodunensis Episc. } COMITES.

LAICI SEX. { Burgundiæ / Aquitaniæ / Normanniæ } DVCES. { Tholosæ / Campaniæ / Flandriæ } COMITES.

Ordo celeberrimus S. Spiritus ab Henrico III. excitatus, cùm S. Michaëlis ob communitatem vilescceret. In bello summa dignitas Comitis stabuli *le Conneſtable*, hunc excipiunt primùm duo, mox quatuor, tandem plures Marescalli. In pace iuridicundo præest Cancellarius, lingua Regis; hinc Magistri libellorum supplicum *les Maiſtres des Requeſtes*, Magnum Consilium *le Grand Conſeil*, Parlamentum *la Cour de Parlement*, Rationum Magistri, *les Maiſtres des Comptes*, Curia Adiutorum *la Cour des Aydes*. Fisco præest Superintendens, cui adiūcti quatuor Intēdentes, &c. vna penes Regem administratio quia Reip. status hic planè Monarchicus: Rex audit disceptantes, ille vnus quid opus sit facto pronunciat.

CAPVT II.

Totius Franciæ Methodica diuisio.

EX antiquioribus diuisionibus, & iam obsoletis concinnamus tibi diuisionem hanc, vt tam multas prouincias ad pauciores partes reuocemus. De NEVSTRIA, seu Francia Occidentali sæpe loquuntur historiæ Nortmannorum. De FRANCIA ORIENTALI seu Ducatu Franciæ fit mentio in manuscripto Codice Centulensi qui nondum vulgatus est. De regnis BVRGVNDIÆ & ARELATENSI magna cōtrouersia: ex multis opinionibus eam amplexi sumus, quæ rei nostræ Geographicæ meliùs conueniret. AQVITANIAM tantùm terrarum occupasse miraberis? quid si ad Comitatum Barcinonensem extenderem, dicerem aliquid contra historiam? Nonne Vicecomes Benearnensis Eduardo Duci Aquitaniæ submittere se coactus est; nónne item Aruerniæ Comites eundem agnouerunt Dominum? Quin & Occitaniam *le Languedoc*, ei annexam esse sub primâ Dynastiâ legimus. Hâc tamen diuisione tantùm ad memoriam vtere.

TABVLA METHODICA REGNI FRANCICI.

	Provinciæ		Vrbes
FRANCIA ORIENTALIS.	Picardia	*Picardie.*	Ambianum *Amiens.*
	Francia	*France.*	Lutetia *Paris.*
	Campania	*Champagne.*	Trecæ *Troyes.*
NEVSTRIA, seu Francia Occidentalis.	Normania	*Normandie.*	Rotomagus *Rouën.*
	Armorica	*Bretagne.*	Rhedones *Rennes.*
	Belsia	*Beauſſe.*	Aureliæ *Orleans.*
REGNVM BVRGVNDIÆ.	Ducatus Burg.	*le Duché.*	Diuio *Dijon.*
	Comitatus Burg.	*le Comté.*	Dola *Dole.*
	Niuernensis Ager	*Niuernois.*	Niuernum *Neuers.*
REGNVM ARELATENSE.	Lugdunensis Ager	*Lionnois.*	Lugdunum *Lion.*
	Sabaudia	*Sauoye.*	Cameriacum *Chambery.*
	Delphinatus	*Dauphiné.*	Gratianopolis *Grenoble.*
	Prouincia	*Prouence.*	Aquæ Sextiæ *Aix en Prouẽce.*
AQVITANIA. — ORIENTALIS.	Bituricensis Ager	*Berry.*	Bituriges *Bourges.*
	Borbonius Ager	*Bourbonois.*	Molinum *Molins.*
	Lemouicus Ager	*Limouſin.*	Lemouicũ *Limoges.*
	Aruernia	*Auuergne.*	Claromontiũ *Clermõt en Auuergne.*
	Cadurcensis Ager	*Quercy.*	Cadurcũ *Cahors en Quercy.*
	Rutenensis Ager	*Rouergue.*	Rutenæ *Rodez en Rouergue.*
	Oxitania	*Languedoc.*	Tholosa *Tholoſe.*
AQVITANIA. — OCCIDENTALIS.	Pictauiensis Ager	*Poictou.*	Pictauium *Poictiers.*
	Santonensis Ager	*Xaintonge.*	Santones *Xaintes.*
	Inculismensis Ager	*Angoumois.*	Inculisma *Angouleſme.*
	Petrocorensis Ager	*Perigord.*	Petrocorium *Perigueux.*
	Aquitania vera	*Guienne.*	Burdigala *Bordeaux.*
	Vasconia	*Gaſcogne.*	Auſcij *Auſch en Gaſcogne.*

Adiuncta *hoc bello, atque vindicata prætermittimus, pax quam propediem expectamus, ea Francico Sceptro adiunget.*

DES-
CRIP:
TION
DV
ROYAV:
ME DE
FRAN:
CE
ANGLETERRE
LA MANCHE
ISLES
ANGLOISES
PAS DE
CALAIS
PAYS
LORREI
LE MAL-
GNE
FRANCO
NIE
SAVBE
PARTIE
DESPAIGNE
MER MEDITERRAN
EE
GENES

CAPVT III.

Francia Orientalis, seu Franciæ Ducatus.

CONTINEBAT illa præter Franciam, Campaniam, Picardiam, magnam Belgij partem, quam tamen in librum sequentem reiecimus.

§. 1. *Picardia.*

VNDE traxerit nomen prorsus ignoratur; vaticinantur enim qui à Picardis hæreticis hoc nomen adsciscunt; Πικροχαρδίας quòd animi sint concitatioris, commentum est Græculi pædotribæ: probabilius nomen accepisse à longioribus hastis, vulgò *picques*.

NVM. 1. *Inferior Picardia*, la basse Picardie.

BONONIENSIS AGER, *le Boulonnois.*

- PRÆFECTVRA BONONIENSIS *le Gouuernement de Boulongne.*
  - BONONIA, *Boulongne sur mer*, ad Fl. Lianam *la Liane.*
  - Pharus Bononiensis, *la Tour d'Ordre*, quibusdam Gesoriacum *Nauale.*
  - Blanæ, *Blanes*, munitio, supra quam *Viscu.* Tingriacum, *Tingrey*, Principatus.
- P. MON. HVLINI, *G. de M. Hulin*, iuncta Bononiensi.
  - Mons Hulini, *Monthulin*, in vertice montis arx contra Belgarum irruptiones: hæc Præfectura coniuncta est Bononiensi.
- PR. STAPVLENSIS, *G. d'Estaples.*
  - STAPVLÆ, *Estaples*, ad ostia Fl. Cancij, seu Quanciæ, *la Canche.*
  - Nouum Castrum, *Neufchastel*, vnde Sinus, & Sylua.
- PRÆFECTVRA ARDRENSIS,
  - ARDRA, Ardea Thuano, *Ardres*, vrbecula in paludibus.
  - Belingense castrum, *Belingen*, in

	Gouuernement d'Ardres.	iisdem paludibus ad inceſſum trementibus, vulgò *les Marais d'Ardres & de Belingen.*
RECVPERATA DITIO *le Pays reconquis.*	Co. Osiensis *Comté d'Oye,* seu Osia Terra.	CALISIVM: *Calais*, portu insignis, Anglorum olim in Frãciam porta, vbi Risbana specula *le Risban.*
		Osia: *Oge*, burgus tenuis in præsentia.
		Castrum Nulleti: *le Nieullet.*
		Castrum Hamense: *Hames.*
	Com. Gvinensis *Comté de Guisnes.*	GVINA: *Guines*, in paludibus, cuius castrum dicitur Cuppa Regia *la Cuue le Roy.*
		F. S. Ingleuerti: *S. Ingleuert*, vnde & montes nomen habent.

NVM. 2. *Media Picardia, seu vera: hinc quoque pendebant Hesdinienſis iuriſdictio, & Comitatus S. Pauli, de quibus in Belgio.*

MARCATERRA *le pays de Marquenterre.*		MONSTROLIVM: *Monſtreüil*, non procul ab ostio Fl. Cancij *Canche*, vrbs satis munita.
		Fanum S. Spiritus: *Rue*, munitum propugnaculum in paludibus.
		Vabena: *VVaben*, iuxta quam rudera Cantouici, ab indigenis *Kanivik.*
PONTICVM *le Põthieu*, Thuano Pontiuẽsis Comitatus.		ABBAVILLA: *Abbeuille*, ad Sommonam Fl. recens ciuitas, sed munita vna ex quatuor Sommonæ vrbibus: loco perferaci sita, & riguo.
		Crotoïum: *Crotoy*, ad ostium Sommonæ.
		Pons Remigij: *Pont de Remy*, ad Sommonæ catarractam.
		Centula: *S. Riquier*, Abbatia nobilis, πολίχνιον.
		Cressiacum: *Cressy*, pugnâ cruentâ celebre.
VIMESIVM,		ARINIVM, vel Arenæ: *Ayrines*, vrbecula deserta.
		Fanum S. Galerici: *S. Valery*, ad ostium Sommonæ: supra quod Sinus Hordensis *le Hourdel.*

Au-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

	Gouuernement d'Ardres.	iisdem paludibus ad inceſſum trementibus, vulgò *les Marais d'Ardres & de Belingen.*
RECVPERATA DITIO *le Pays reconquis.*	Co. Osiensis *Comté d'Oye,* seu Osia Terra.	CALISIVM: *Calais*, portu insignis, Anglorum olim in Frãciam porta, vbi Risbana specula *le Risban.*
		Osia: *Oge*, burgus tenuis in præsentia.
		Castrum Nulleti: *le Nieullet.*
		Castrum Hamense: *Hames.*
	Com. Gvinensis *Comté de Guisnes.*	GVINA: *Guines*, in paludibus, cuius castrum dicitur Cuppa Regia *la Cuue le Roy.*
		F. S. Ingleuerti: *S. Ingleuert*, vnde & montes nomen habent.

NVM. 2. *Media Picardia, seu vera: hinc quoque pendebant Hesdinienſis iuriſdictio, & Comitatus S. Pauli, de quibus in Belgio.*

MARCATERRA *le pays de Marquenterre.*		MONSTROLIVM: *Monſtreüil*, non procul ab ostio Fl. Cancij *Canche*, vrbs satis munita.
		Fanum S. Spiritus: *Rue*, munitum propugnaculum in paludibus.
		Vabena: *VVaben*, iuxta quam rudera Cantouici, ab indigenis *Kanivik.*
PONTICVM *le Põthieu*, Thuano Pontiuẽsis Comitatus.		ABBAVILLA: *Abbeuille*, ad Sommonam Fl. recens ciuitas, sed munita vna ex quatuor Sommonæ vrbibus: loco perferaci sita, & riguo.
		Crotoïum: *Crotoy*, ad ostium Sommonæ.
		Pons Remigij: *Pont de Remy*, ad Sommonæ catarractam.
		Centula: *S. Riquier*, Abbatia nobilis, πολίχνιον.
		Cressiacum: *Cressy*, pugnâ cruentâ celebre.
VIMESIVM,		ARINIVM, vel Arenæ: *Ayrines*, vrbecula deserta.
		Fanum S. Galerici: *S. Valery*, ad ostium Sommonæ: supra quod Sinus Hordensis *le Hourdel.*

Au-

le pays de Vimeu.

Autum: *Aut*, statio Nauium minuta.
Oesemontium: *Oyſemont*, Municipium lepidum.

AMBIANENSIS AGER *l'Amienois.*

Ambianvm: *Amiens*, Picardiæ caput, ciuitas multis alueis Sommonæ eluta, vnde ei putant nomen traxisse quòd aquis ambiatur, cum arce munitissimâ.
Corbeia: *Corbie*, Abbatia prædiues, & vrbecula hoc bello celebris ad Sommonam.
Picquinium: *Picquigny*, domus magnifica *D. de Chaunes*, ad catarractam Sommonæ. Vicedominij caput, *Vidamé.*
Poxium: *Poix*, vrbecula tenuis & Principatus DD. *de Crequy.*
Contiacum: *Conty*, in Condæorum domum transiit.
Bouium: *Boues*, castrum olim cultissimum.
Marollium: *Marcul*, castrum satis firmum DD. *de Crequy*, & Abbatia.

REGIO INTERAMNICA, *Pays entre deux Riuieres.*

Dvlendivm: *Dourlens*, vrbecula cum arce in confinio Atrebatensi, ad Fl. Authiam, seu Altiliam: *Authie.*
Albretum: *Albret*, antea Ancora: *Encre* ad Fl. cognomine, nomen abolitum in Conchini Itali odium, qui inde Marchio.

Nvm. 3. *Picardia Superior*, la haute Picardie.

SANGVITERSA *Santerre*, seu Sãcteriẽsis ager.

Perona: *Perone*, munitissima vrbecula ad Sommonam, sæpè ab hostibus frustra tentata.
Roia: *Roye*, quibusdam huius agri caput.
Mondiderium: *Mondidier*, cultissima vrbs.
Nigella: *Neſle*, ad Fontes Iugonis Fl. *Iugon.*
Bretolium: *Breteuil*, deformatum hoc bello municipium.

VERO-MANDVVS

Fanvm S. Qvintini vrbs perampla & munitissima varias experta clades: *S. Quentin.*
Augusta Veromanduorum: *Vermand*, Abbatia.
Castelletum: *le Catelet*, hoc bello celebre, oppidulum munitissimum.

AGER le Vermandois.
- Hametum: *Ham*, ad Sommonam vrbecula munita: Diœceſis Nouiodunenſis.
- Fara: *la Fere*, loco munitiſſima ad Oeſiam Fl. *Oiſe*.
- Nouiodunum: *Noion*, ad Fl. Verſam: *Verſe*, mox in Oeſiam cadentem.
- Caluiacum: *Chauny*, ad Oeſiam: tres illæ vltimæ vrbes ſitæ eſſe dicuntur in agro Tarteniaco, cuius limites periêre, LE TARTENOIS pars Veromandui agri fuiſſe creditur.

LAVDVNENSIS AGER le Laônois.
- LAVDVNVM: *Laôn*, in monte ſitum.
- Creſpiacum, ſeu Creſpæum: *Creſpy en Lanois*, ad riuulum qui cadit in Serram: *la Serre*.
- Corbiniacum, ſeu Fanum S. Marculphi: *Corbigny*, corruptè pro *Corbeny*: quò Reges noſtri pergere ſolent ſtatim atque inuncti ſunt.
- Lætitiæ: *N. Dame de Liеſſe*.
- Præmonſtratum: *Premonſtré*, Ordinis caput.

SVESSIONENSIS AGER le Soiſſonnois.
- SVESSIONES: *Soiſſons*, olim Prætorum in Belgica ſedes in prima Dynaſtiâ & regni caput ad Axonam Fl.
- Villiacum: *Veſly*, ſeu *Veilly*, ad Axonam *Aiſne*.

TIRASCIA la Tiraſche.
- GVISA: *Guiſe*, vrbecula cum caſtro ad Oeſiam.
- Capella, arx contra Belgas firmata: *la Capelle*, vnde iam hic tractus dicitur, *le Gouuernement de la Capelle*.
- Verbinum: *Veruins*, pace inter Gallum & Hiſpanum celebre oppidulum.
- Marla: *Marle*, ad Fl. Serram *la Serre*.
- Abantonium: *Aubanton*.
- Mons Corneti: *Moncornet*.
- Irſonium: *Irſon*.

§. 2. *Campania.*

A Campis nomen accepit in quos extenditur, ſed maximè ab his in quibus Attila victus fuit ab Aëtio & confederatis qui Catalaunici dicuntur; quamquam enim Aquitani quidam hos Campos in patriam ſuam transferant, tamen communior iam opinio

eos in Campaniâ retinet; quomodo enim staret, vt omittam cætera quæ Sidonius Apollinaris occinit Carmine 7.

Et iam terrificis diffuderat Attila turmis
In Campos se Belga tuos.

Et Mauriaci Campi in eâ regione fit mentio apud Gregorium Turon. itémque Mauriacensis Campaniæ apud Idacium, cùm ergo Iornandes de rebus Gothorum cap. 3. dicat Campos Catalaunicos vbi victus est Attila appellatos esse Mauricios, quid hîc vrbs Aquitanica *Mauriac* per vim obtruditur? Hic porrò Comitatus dominio Regio, sicut & Brienſis à Philippo Valesio vniti sunt.

NVM. 1. *Vera Campania.*

CAMPANIA INFERIOR *la Basse Champagne.*

- TRECÆ: *Troyes en Champagne*, ad Fl. Sequanam, cuius aluei in vrbem deriuati sunt, vrbs ampla & diues.
- Clarauallis: *Clervaux*, Abbatia celebratissima S. Bernardi pietate clara.
- Barium ad Albulam: *Bar-sur-Aube.*
- Fanum S. Desiderij: *S. Dizier*, obsidione suâ celebre.
- Firmitas ad Albulam: *la Ferté sur Aube.*
- Nogentium ad Sequanam: *Nogent sur Seine.*
- Vasseium: *Vassei*, ad Fl. Bloisam.
- Ianuilla: *Ioinville*, seu *Ianuille*, ad Matronam Guisiorum.
- Brienna: *Brienne*, Comitatus caput vnius ex 7. Campaniæ.
- Meriacum: *Mery*, ad Sequanam.

CAMPANIA SVPERIOR *la Haute Champagne,*

- Castrum Theodorici: *Chasteau-Thierry*, ad Matronam.
- Sparnacum: *Espernay*, ad Matronam.
- Victoriacum, seu Vitriacum Francicum: *Vitry le François*, substitutum eius loco quod incensum dicitur *le Brusle.*
- Castellionum Matronense: *Castillon sur Marne.*
- Fara Campana: *la Fere Champenoise.*
- Vertusium: *Vertus*, Comitatus nobilissimi caput.

aliter, *le Pertois, ou Partois.*

Saldronium: *Sauldroy.*
Auenæum: *Auenay*, à quo non procul pagus *Ay*, vino suo laudatus.
Partæ: *Pertes*, vnde prouinciæ nomen Partensis Pagus: *le Partois.*

NVM. 2. *Adiecta Campaniæ.*

RETELLENSIS COMITATVS *le Rethelois.*

RETELLIVM: *Rethel*, ad Axonam Fl. *Aisne.*
Castrum Porciani: *Chasteau-Porcian.*
Rupes-Regia: *Rocroy*, hoc bello famosa.
Mesieriæ: *Mesieres*, ad Mosam.
Mosomium: *Mouzon*, ad Mosam vrbs munita.
Attiniacum: *Attigny*, ad Axonam.
Vusiacum: *Vouzy*, ad Axonam.

Adiuncta Retellensi Comitatui.

SEDANVM: *Sedan*, caput Principatus ad Mosam.
DONCHERIACVM: *Donchery*, caput Principatus ad Mosam.
RACVRTIVM, Raucuria Thuano: *Raucourt*, caput Præposituræ: *la Preuosté de Raucourt.*
CASTRVM REGINALDI: *Chasteau Regnault*, caput Principatus, olim Guisiorum.
CAROLOPOLIS: *Charleuille*, vbi olim *Arches*, Pagus, & iuxtà Mons Olympus arx Francici iuris. Ditio Ducis Mantuani.

DVCATVS REMENSIS *le Duché de Rheims, le Rhemois.*

REMI: *Rheims*, ad Vesiam Fl. *la Vesle*, vbi sacra Ampulla seruatur quâ Reges nostri inunguntur, ciuitas ampliſſima, & perantiqua.
Fimæ: *Fismes*, ad confluentias Vesiæ, & Marnæ Fl.
Silleriacum: *Sillery*, in vliginoso loco ad Vesiam.
Pons Fauergij: *Pont Fauergue*, ad Suippam Fl.
Fons-Pigi: *Sommepy*, ad caput Fluuioli *Py.*
Roueræum: *Rouueray*, caput sedis Iuridicæ.
Cernæum: *Cernay*, cognomento *en Dormois.*

CATALAVNENSIS

CATALAVNVM: *Châlons sur Marne*, ciuitas perelegans.

AGER, *le Châlonois, ou Cõté de Châlons.*
- San Manehildis: *Saincte Manehoult*, castro munitum ad Axonam.
- Marsonium: *Marson.*

BASSINIACVS AGER *le Baſſigny.*
- LINGONES: *Langres*, ad initium Matronæ quæ vocatur *Marnotte*, cuius incolæ fortissimi.
- Caluomontium: *Chaumont.*
- Nogentium Regium: *Nogent le Roy.*
- Claromontium: *Clermont.*
- Montiniacum Regium: *Montigny le Roy.*
- Andelouium: *Andelot.*
- Monteclarium: *Montecler*, castrum firmissimum.

SENONENSIS AGER *le Senonois*, olim Burgundiæ accensitus.
- SENNOES: *Sens*, ad Fl. Icaunam: *Yonne*, in quem hîc subit Venna, seu Veneta Fl. *la Venne.*
- Bragiacum ad Sequanam, item Bræa, & Bræum Thuano: *Bray ſur Seine.*
- Monasteriolum, aliter Mons Rigoli ad Icaunam: *Montereau faut Yonne, ou Fourche-Yonne.*
- Villa noua Regia: *Ville neuue le Roy.*
- Mallotum Regium: *Maillot le Roy.*
- Iuiniacum: *Iuigny.*

Comitatus TONERRIENSIS *le Comté de Tonnerre.*
- Tornodorus: *Tonnerre*, vrbecula sat lauta.
- Liniacum: *Ligny*, cognomento *le Vicomte.*
- Cabliacum: *Chably*, vbi à fratribus contra Lotharium pugnatum.
- Nuceriæ: *Noyers.*

BRIA Comitatus *la Brie.* sic dictam putant ob nemora, & passim sparsas arbores
- MELDÆ: *Meaux*, ad Matronam, & iuxtà *Monceaux*, Regius secessus.
- Iotrum, malè Thuano Iouarium: *Ioarre*, Abbatia celebris.
- Latiniacum: *Lagny*, ad Matronam sub Henrico IV. nota.
- Firmitas Auculphi: *la Ferté ſous Ioüarre.*
- Cressiacum: *Creſſy*, ad Morinum Fl. *Morin.*
- Colomeriæ: *Colomiers*, ad Fl. Morinum minorem.
- Monmirallium: *Montmiral*, ad Morinum maiorem.

quibus tegere se viatores possunt, Gallicè, *se mettre à l'abry.*

- Firmitas Scæuolæ, seu Galquerij: *la Ferté Gaulcher.*
- Sesana: *Sesane*, ante aliquot annos incensa omnino.
- Anglura: *Anglure*, vbi Anga Fl. in Sequanam cadit.
- Pons ad Sequanam: *Pont sur Seine.*
- Prouinum: *Prouins*, vnde Rosæ laudatissimæ.
- Nangiacum: *Nangis*, municipium cultissimum.
- Bria Comitis Roberti: *Brie Comte Robert.*

§. 3. *Francia.*

LOQVIMVR de Regione cui Franciæ nomen hæsit, & vt in Historiis sumi videtur, non autem de Præfecturâ Franciæ, *Gouuernement de l'Isle de France*, vt nunc sumitur, quoniam ei ex vicinis prouinciis aliquæ portiones additæ sunt, vt mox in diuisione Præfecturarum videbimus.

PARISINVS AGER *le Parisis.*

- LVTECIA, seu Parisij totius orbis amplissima, populosissima, & ditissima ciuitas ad Sequanam Fl. quotidie supra modum excrescens, nec iam vrbs sed prouinciæ instar, eius suburbia magnæ vrbes.
- Reginoburgus: *le Bourg la Reine*, cultissimus.
- Gentilliacum, vbi quondam Concilium celebratum: *Gentilly.*
- Fanum S. Clodoaldi: *S. Clou lés Paris*, ad Sequanam vbi pons lapideus.

INSVLA FRANCIÆ *l'Isle de France*, inter Sequanam, Oesiam & Matronam olim.

- FANVM S. DIONYSII: *S. Denis*, vbi Regum Francorum sepulchra.
- Mommorancium: *Montmorency*, in agro, seu valle fertilissimâ cognomine.
- Dammartinum: *Dammartin*, Comitatus in Multiano *en Multien*, cuius perière limites.
- Pisciacum: *Poissy*, vbi illustre virginum Cœnobium.
- Fanum S. Germani in Laya sylua: *S. Germain en Laye*, Regius secessus.
- Vsarchia: *Luzarche.*

VEXINVM,

- PONTISARA: *Pontoise*, ad Fl. Oesiam, seu Isaram *Oise*: Et propè Malodumum Abbatia virginum: *Maubuisson.*

seu WLXINVM FRANCICVM *le Vexin François.*

Medunta: *Mante*, ad Sequanam aliàs cum arce quæ destructa est.
Mulanchum: *Meulan*, ad Sequanam non immunita.
Insula Adami: *l'Isle Adam*, in Insula Oesiæ celebris ob Philippum Villerium qui Rhodum perdidit fortiter & gloriosè.
Magniacum: *Magni*, loco peramœno situm.
Chamiliacum: *Chambly*.
Confluentiæ Sanctæ Honorinæ: *Conflans Saincte Honorine*, aliter, *Fin d'Oise*.
Rupes-Guidonis: *la Roche Guyon*, Rupiguidonium Thuano.
Caluomontium, seu Caluimontium: *Chaumont*, vrbs perlepida.

VALESIVM *le Valois.*

Crepiacvm & Crespæum: *Crespy en Valois*, vrbecula culta.
Syluanectæ: *Senlis*, Episcopalis, ad Fl. Nonettam *Nonette*: & non procul Chantilliacum: *Chantilly*, Regius secessus, & venationi peropportunus ad initium stagni *de Gouuieux*, in quod cadit Fl. *Nonette*.
Compendium: *Compiegne*, pulcherrimum oppidum sic dictum quasi Epitome Parisiorum.
Betisiacum: *Betisy*.
Verberiæ: *Verberie*.
Pons Sanctæ Maxentiæ: *Pont Saincte Maxence*.
Creolium: *Creil*, ad Oesiam aëris saluberrimi atque purissimi.
Villeriæ ad Cotiam: *Villers Coste-Retz*, sic enim sylua illa à veteribus dicitur; à Thuano Villeria in Retiâ syluâ nuncupatur.
Nantolium: *Nanteuil*, ad Fl. *Nonette*.
Firmitas Miloniana: *la Ferté Milon*.

BELLOVACENSE

Bellovacvm: *Beauuais*, ad Fl. *Terain*, dives ciuitas.
Gerboreum: *Gerberoy*, cuius loci Episcopus est Vicedominus.

SISAGER *le Beauuoisis.*

Grandiuillerium: *Grandvilliers*, præpositura Bellouacensis.
Crepacordium: *Creuecœur*, limes Picardiæ.
Bullæum: *Bulles*, ad Fl. *Breschе*, cuius lina celebrãtur.
Fanum S. Iusti: *S. Iust*, ad Fl. *Arée*.
Meruuium: *Meru*.
Brelæa: *Bresle*, Episcopi peramœna domus.
Claromontium: *Clermont*, supra quod confluunt *Breschе* & *Arée* Fl.
Fanum S. Lupi: *S. Leu*, vbi nobiles lapicidinæ ad Oesiam.
Gornæum: *Gournay sur Aronde*, ad discrimen Neustrici.

HVREPOESIVM *Hurepoix.*

MELODVNVM: *Melun*, in Insula Sequanæ situm lepidum in primis oppidum.
Corbolium: *Corbeil*, ad Sequanam.
Monsleherici: *Montlhery*, in edito loco municipium.
Fons Bellaqueus, & Fons Blaudi, *Fontaine-bleau*, peramœnus Regis secessus.
Rupefortium: *Rochefort*, domus perlepida, & elegãs.
Durdanum: *Dourdan*, ad Fluuiolum *Orge*.

VASTINIVM *le Gastinois.*

MONTARGIVM: *Montargis*, ad Fl. Lupam, quasi Mons Argi.
Milliacum: *Milly en Gastinois*, ad Fl. *Thierry*.
Salioclita, postea Stampæ: *Estampes*, ad Fl. Iuinam *Iuine*, quimox cadit in *Yeure*.
Fanum S. Mathurini: *S. Mathurin*, cognomine *de l'Archant*.
Moretum: *Moret*, ad Icaunam Fl.
Nomurtium, & Nemorosium: *Nemours*, ad Fl. Lupam, seu Luuam: *Loing*.
Firmitas Alæsia: *la Ferté d'Alais*, ad Fl. *Yeure*.
Castrum Nanthonis: *Chasteau Landon*.
Castrum Vulpinum: *Chasteau Regnard*.
Loriacum: *Loris*, cuius leges municipales restant.
Castellio ad Lupiam: *Chastillon sur Loing*.
Eodem quidam attexunt le pays de Puisaye, *de quo in Burgundiâ.*

CAP.

CAPVT IV.

De Neuſtria, ſeu Francia Occidentali.

PROTENDITVR illa ad mare, & ad Ligerim Fluuium, quem etiam, vbique tranſcendit, cuius prima pars & quæ ei nomen antiquum eripuit, eſt

§. 1. *Normania.*

SIC dicta à Borealibus populis qui Franciam ſuis excurſionibus diu fatigarunt, ac demum regnante Carolo Simplice ſponte iiſdem conceſſa eſt, quia retineri non poterat, nec abigi bellicoſiſſima gens. Ad Reges Angliæ deuenit ex quo Duces Normaniæ Regnum hoc quaſi caducum occuparunt, à quibus diu ſeruata ſub Philippo Auguſto iterum vnita Francię; ſub Carolo VI. rapta, ſub Septimo nunquam ſeparanda ad nos rediit.

NVM. 1. *Superior.*

IVRISDICTIO ROTOMAGENSIS

- VICECOMITATVS ROTOMAGENSIS, *V. de Roüen.*
  - ROTOMAGVS: *Roüen*, emporium ad Sequanam, vrbs Galliæ prædiues, populoſa, vbi olim arx D. Catharinæ in Monte vrbi imminenti.
- VICECOMITATVS
  - PONS ARCVENSIS, & Pons Arcus: *Pont de l'Arche*, vbi lintres per vnum tãtùm fornicem peruadere poſſunt; vnde vrbi nomen.
  - Lupariæ: *Louuiers.*
- PONTARCVENSIS.
  - Gallio: *Gaillon*, Archiepiſcoporum Rotomagenſium amœnus ſeceſſus, priùs Cardinalis Ambacienſis.
  - Ellebouium: *Elbeuf*, Guiſiorum patrimonium.
- VICECOMITATVS PONTAV-
  - PONS AVDOMARI: *Ponteau de Mer*, ad Fl. Rillam *la Rille.*
  - Cormelus: *Cormeilles*, Abbatia.

	MARENSIS.	Henricopolis, priùs Quillebouium: *Quillebœuf.*
Bailliage de Roüen.	VICECOMITATVS PONTEPISCOPENSIS.	PONS EPISCOPI: *Pont l'Eueſque*, ad Fl. Tuccam *Touques.*
		Honfleuius, Thuano Honfloriũ: *Honfleur*, ad Sequanæ oſtium.
IVRISDICTIO CALETENSIS	V. CALIDOBECCENSIS, *de Caudebec.*	CALIDOBECCVM: *Caudebec*, ad æſtuarium Sequanæ.
		Iulliobona: *Liſlebone*, caput Caletarũ.
	V. MONASTEROVILLERIENSIS,	Monaſterium Villerij, vel Montis Villaris: *Montiuilliers*, vbi Abbatia Virginum.
		Portus Gracius: *Haure de Grace*, locus munitiſſimus cum arce.
	V. de Montiuilliers.	Harfleuium: *Harfleur.*
		Fiſci-Campus: *Feſcamp*, Abbatia prædiues.
		San-Valericus: *S. Valery en Caux.*
	V. ARCENSIS.	ARCA: *Arques*, prælio ſub Henrico IV. famoſa.
		Deppa: *Dieppe*, ad Fl. cognominem, portus ſat notus, cuius Nautæ Hiſpanis & Anglis formidabiles.
le Bailliage de Caux.	VICE. AVGENSIS.	AVGÆ: *Eu*, ad Fl. Buzinam *la Buzine.*
		Blangiacum: *Blangis.*
	V. NOVOCASTRENSIS.	NOVVM CASTRVM: *Neufchaſtel*, ad Fl. Deppam.
		Albamala: *Aumale*, ad initia Buſinæ Fl.
	V. GORNÆENSIS.	GORNÆVM: *Gournay*, ad Fl. Eptam limitem Vulxini Francici & Normannici.
VEXINVM NORMANNI-	VICECOM. GISORTENSIS.	GISORTIVM: *Giſors* ad Fl. Eptam: *Epte.*
		Andelium: *Andelis*, duplex, *les deux Andelys*, Nemurtiorum ditio, dicuntur à Fl. *Andele*, limite Vulxini Normannici.

CVM, *le Vexin Normãd, ou le Bailliage de Gisors.*

- V. VERNÆENSIS — VERNÆVM: *Vernay.*
- V. MAGINIACENSIS adiectus. — MAGINIACVM: *Magny*: ad Fl. Eptam municipium amœnum.
- V. LIONIENSIS. — LIONIVM: *Lions*, vnde & syluæ nomen.

IVRISDICTIO EBROICENSIS, *le Bailliage d'Eureux.*

- V. EBROICENSIS.
  - EBROICVM: *Eureux*, ad Fl. Itomen *Iton*, qui cadit in Eburam *Aure.*
  - Vernonium, & Vernomum: *Vernon*, ad Sequanam qui hîc ponte lapideo iungitur.
  - Ibræa *Yury*, Thuano Eurium malè.
- V. Cõchensis & Bretelliensis.
  - CONCHVS: *Conches*, aliter Castillio.
  - Bretellium: *Breteüil*, cui adiacet sylua cognominis.
- V. BELLOMONTENSIS.
  - BELLOMONTIVM Rogerij: *Beaumont le Roger*, ad Fl. Rillam.
  - Harcurium: *Harcourt*, aliter Haricuriatum, vnde Principes Guisij.
  - Neoburgus: *le Neubourg*, Municipium lepidum.
- V. ORBECENSIS.
  - ORBECVM: *Orbec.*
  - Lexouium: *Lysieux* Episcopalis, vrbis Dominus est Episcopus.

NVM. 2. *Inferior*, la basse Normandie.

IVRISDICTIO CADOMENSIS,

- VIC. CADOMENSIS.
  - CADOMVM: *Caën*, ad Olinam Fl. *Olne*, vel *Orne.*
  - Strehamum: *Estreham*, statio nauium ad ostium Olinæ, iuxta quam Fl. *Aure*, & *Drome* hauriuntur.
- V. BAIOCASSENSIS.
  - BAIOCASSES: *Baieux.*
  - Torigniacum: *Torigny.*
  - hîc Magnũ Vadũ, *le grand Vé.*
- V. FALÆ.
  - FALÆSA: *Falaise*, ad Fl. Antam, & iuxta Gibræum, *la Guibray*, suburbium

le Bailliage de Caen.

SENSIS. nundinis celebratissimum. Turiacum: *Tury.*

V. VIRENSIS & CONDÆENSIS. VIRA: *Vire*, ad Fl. cognominem. Condæum: *Condé sur Noireau*, Noralus Fl.

IVRISDICTIO CONSTANTIENSIS,

le Coutantin.

V. CŌSTANTIENSIS. CONSTANTIA: *Coutances*, ad Fl. Sulam *la Soule.* Haga: *la Hague.* Magnauilla: *Granuille*, vrbecula munita ad mare.

V. CARENTONIENSIS. CARENTONIVM: *Quarentan.* Caroburgus: *Cherbourg*, ad mare. Fanū S. Laudi: *S. Lo*, ad Fl. Viram: *Vire.*

V. VALONIENSIS. VALONIÆ: *Valogne*, vnde panni plurimi exportantur. Bellomontium: *Beaumont.*

V. ABRINCENSIS. ABRINCÆ: *Auranches*, ad Fl. *Sez.* Sauigniacum: *Sauigni*, Abbatia. Pons Vrsonis: *Pōt Orson*, ad Fl. Lerram: *Coësnon*, & in eius ostio Mons S. Michaëlis: *S. Michel*, seu Fanum in periculo maris Abbatia magni nominis; Item Helenæ tumulus, *Tombe Helene*, seu vt vulgò scribitur *Tombeleine.*

V. MORETONENSIS. MORETONIVM: *Mortain*, lepida ciuitas. Tincebragium: *Tinchebray.*

IVRISDICTIO ALENSIS.

V. ALENCONIENSIS. ALENCONIVM: *Alençon*, ad Sartham *la Sarthe.* Sagium: *Seez* Episcopalis.

V. ARGENTANIENSIS. ARGENTANVM: *Argentan*, ad Fl. Olinam. Oximum: *Hiesmes*, in monte situm, vnde regiunculæ nomen, *le pays d'Hiesmes.*

CONIENSIS.	V. Dvmfrontensis.	Donofrontivm: *Domfront*, aliàs munitissimum.
		Barentonium: *Barenton*.
	V. Bernæensis & Monstroliensis.	Bernævm: *Bernay*, vbi Abbatia pulchertima.
		Monstrolium: *Monstreüil*.
Bailliage d'Alençon.	V. Vernoliensis & Castronovensis.	Vernolivm: *Verneüil*, in nostris historiis celebratissimum.
		Castrum nouum: *Chasteau-neuf en Timerais*.
		Aquila: *l'Aigle*, ad Rillam Fl. *Rille*.

§. 2. *Belsia Maior.*

Hvivs vocis meminit Venantius Fortunatus Poëta, & alij deinceps, sed vnde nomen istud, magnum apud Geographos silentium. Suspicantur aliqui ita dictam esse à Castro Belea cuius fit mentio in Itinerariis, sed hoc tantùm produximus, ne nihil dixisse videamur. Regio magnâ sui parte siccior, vbique ferax. Hanc porrò Geographi diuidunt in superiorem, inferiorem, & mediam: ex quâ diuisione decerpimus, quicquid Soloniæ agro Bituricensi contributum est: nam his temporibus hîc aliquid immutatum est, & euanuit Soloniæ *la Sologne* nomen, cuius olim caput erat Remorantinum *Remorantin*, eiúsque partes Bituricensi, Aurelianensi, & Blesensi ditionibus contributæ sunt, quâ de re saltem moneri debuisti.

Nvm. 1. *Belsia Superior.*

CARNOTENSIS AGER	Vicedominivm	Carnvtvm: *Chartres* ad Fl. Auram, *Eure*, Thuano Duriam, vrbs celeberrima, vbi seruatur indusium B. Virginis.
	Carnotense.	Nogentium Regium: *Nogent le Roy*.
		Bonauallis: *Bonneual*, ad Fl. Lædum *le Loir*.
	Comit. Mon-	Monfortivm Amalrici dictum: *Monfort l'Amaury*.

LA NEUSTRIE
Ou la France occidentale
Comprenant Trois Prouvinces.
LA GRANDE BEAVCE
LA NORMANDIE
LA BRETAIGNE
Contenant
LE MAINE. L'ANIOV. LA TOVRAINE.
LE BLAISOIS. L'ORLEANOIS.
LE DVNOIS. LE VENDOSMOIS.
LE PERCHE ET LE CHARTRAIN.
LA MANCHE.
PARTIE DE PICARDIE.
FRANCE
MER D'AQVITAINE.
PARTIE DE L'OCEAN.
PARTIE DE POICTOV.
PARTIE DE BERRY.
BRETAGNE BASSE
NORMANDIE
MAINE
BEAVCE
ORLEANOIS
TOVRAINE
BLAISOIS
PERCHE
CHARTRAIN
VENDOSMOIS
DVNOIS

CONIENSIS.	V. Dvmfrontensis.	Donofrontivm: *Domfront*, aliàs munitissimum.
		Barentonium: *Barenton*.
	V. Bernæensis & Monstroliensis.	Bernævm: *Bernay*, vbi Abbatia pulchertima.
		Monstrolium: *Monstreüil*.
Bailliage d'Alençon.	V. Vernoliensis & Castronovensis.	Vernolivm: *Verneüil*, in nostris historiis celebratissimum.
		Castrum nouum: *Chasteau-neuf en Timerais*.
		Aquila: *l'Aigle*, ad Rillam Fl. *Rille*.

§. 2. *Belsia Maior.*

Hvivs vocis meminit Venantius Fortunatus Poëta, & alij deinceps, sed vnde nomen istud, magnum apud Geographos silentium. Suspicantur aliqui ita dictam esse à Castro Belea cuius fit mentio in Itinerariis, sed hoc tantùm produximus, ne nihil dixisse videamur. Regio magnâ sui parte siccior, vbique ferax. Hanc porrò Geographi diuidunt in superiorem, inferiorem, & mediam: ex quâ diuisione decerpimus, quicquid Soloniæ agro Bituricensi contributum est: nam his temporibus hîc aliquid immutatum est, & euanuit Soloniæ *la Sologne* nomen, cuius olim caput erat Remorantinum *Remorantin*, eiúsque partes Bituricensi, Aurelianensi, & Blesensi ditionibus contributæ sunt, quâ de re saltem moneri debuisti.

Nvm. 1. *Belsia Superior.*

CARNOTENSIS AGER	Vicedominivm	Carnvtvm: *Chartres* ad Fl. Auram, *Eure*, Thuano Duriam, vrbs celeberrima, vbi seruatur indusium B. Virginis.
	Carnotense.	Nogentium Regium: *Nogent le Roy*.
		Bonauallis: *Bonneual*, ad Fl. Lædum *le Loir*.
	Comit. Mon-	Monfortivm Amalrici dictum: *Monfort l'Amaury*.

LA GRANDE BEAVLSE
Comprenant les pais
CHARTRAIN, ORLEANOIS, LE PERCHE, LE MAINE, D'ANIOV,
DE TOVRAINE, BLAISOIS, DE BRENNE, VENDOSMOIS, ET DVNOIS.
NORMAN-DIE
PARTIE-DE
PARTIE-DE
LE MAINE
BASSE
ALENCON
LE PERCHE
CHARTRAIN
PARROCHEFORT
TIE DE-FRAN
-LEANOIS
BLAISOIS
VENDOSMOIS
DVNOIS
TOVRAINE
HAVLT ANJOV
BRETAGNE
LE POICTOV
BERRY
Entre les pages 398. et 399.
PARIS
TOVRS
LE LOIRE FL.
ANGERS
LE MANS
CHARTRES
ORLEANS
BLOIS
Parthenay

le Pays Chartrain.

FORTIENSIS.
- Espernonium: *Espernon*, Ducatus & Patriciatus.
- Benna: *Beine*, Castellania prædiues.

COMIT. DROCENSIS.
- Drocum, seu DRVIDÆ: *Dreux*, vrbecula antiqua.
- Alnetum: *Anet*, peramœnus secessus Duciſſæ Valentinæ.
- Hudanum: *Houdan*.
- Neſlium Castrum: *Neauſle le Chaſteau*.

PERCHIVS AGER

Thuano Perticenſis.

TERRA FRANCICA, vbi vnica Turris Cinericia dicta, *la Tour Griſe*, iam diſiecta prope Vernolium.

PERCHIVM MAGNVM *le Grand Perche.*
- Nogentum Rotrodum: *Nogent le Rotrou*, maximus totius Galliæ Burgus.
- Beleſma: *Beleſme*, Comitatus, olim Vicecomitatus.
- Mortania: *Mortaigne*, Comitatus.

PERCHIVM
- Monmirallium: *Montmiral*, in edito colle.

GOETIVM *Perche Goet.*
- Bazochium: *la Bazoche*, cognomine Goetana.
- Brouium: *Brou*, Baronia illuſtris.

le Perche.

TIMERENSIS PAGVS *le Timerais.*
- Castrum Novum: *Chaſteau-neuf.*
- Senonſiæ: *Senonches*, ad ſyluam *de Bellomer.*
- Brezollium: *Brezolles*, Burgus peramplus.

CENOMA-

SVPERIOR *le Haut Maine.*
- Cenomanum: *le Mans*, ampla ciuitas ad Confl. Sarthæ, *la Sarthe*, & Huinæ, *Huine*, caput Comitatus.
- Firmitas Bernardi: *la Ferté Bernard*, cuius territorium dicitur, LE FERTOIS.
- Castrum ad Lædum: *Chaſteau du Loir*, cuius regio: *le Val du Loir*, Vallis Lædana.

In totidem regiunculas
- Suſa: *la Suſe*, Comitatus caput.
- Sabolium: *Sablé*, Sablatum Thuano, vr-

NENSIS AGER *le Maine.* — quot vrbes distributus. — becula ad Sartham, Marchionatus caput. Brestolium: *Bresteau*, Vicecomitatus. Lauallium: *Laual*, ad Meduanam Fl. *le Maine*, Comitatus titulo D D. *de la Trimoüille.*

INFERIOR *le Bas Maine*, vbi Regiũculę ex vrbibus denominatæ.

BELLOMONTIVM: *Beaumont*, Ducatus, antea Vicecomitatus ad Sartham.
Meduana: *Mayenne*, Ducatus caput ad Fl. cognominem.
Fanum S. Susanæ: *Saincte Susanne en Charnie*, Baronia nobilis ad Fl. Vegram *Vegre*, & prope Ebronium *Euron*, Abbatia.
Anisola vel Anisula S. Carilefi: *S. Calais du Desert*, ob sterilitatem.
Memersium: *Memers en Sonnois*, ad initium Fl. Diuæ, *la Diue.*
Fresnæum: *Fresnay en Sonnois*, ad Sartham Fl.

ANDEGAVENSIS AGER *l'Anjou.*

SVPERIOR seu cis Ligerim.

ANDEGAVVM: *Angers*, ad Meduanam antequam cadat in Ligerim, Academia celebris.
Flexia: *la Fleche*, ad Lædum *le Loir*, Collegium Regium Soc. IESV.
Castrum Gonteri: *Chasteau Gontier.*
Durestallum: *Durtail*, ad Lædum, ædes magnificæ.
Cratumnum: *Craôn*, prælio memorabile.
Balgium: *Baugé*, iuridica sedes.
Balfortium: *Beaufort*, in regione perferaci, ad Confl. *Couësnon*, & *Authion.*

INFERIOR seu trãs Ligerim.

SALMVRIVM: *Saumur*, Academia Hæreticorum, vrbs aliàs munitissima.
Pontes Cæsaris: *Pont de Cé*, ad Ligerim.
Brisacum: *Brisac*, vbi magnificæ ædes.
Moleuria: *Mauleurier*, ad Fluuiolum *Mayne.*
Douæum, Thuano Duacum: *Doué*, vbi amphitheatrum penè integrum.
Podium Andegauense: *le Puy d'Aniou.*
Fons Euerardi, vel Ebraldi, Abbatia virginum præ-

prædiues, quarum Abbatissa etiam viris huius ordinis præest: *Fonteuraux.*

NVM. 2. *Media Belsia.*

VINDOCINENSIS DVCATVS *le Vendosmois.*

- VINDOCINVM: *Vendosme*, ad Fl. Lædum.
- Montorium: *Montoire.*
- Lauardinum: *Lauardin.*
- Mons Geminus: *Monidoubleau*, burgus vnde syluæ nomen.

DVNENSIS COMITATVS *le Dunois.*

- CASTRODVNVM, seu Castellodunum: *Chasteaudun*, ad Lædum Fl.
- Claya: *Claye*, vrbecula lepida cum ponte ad Lædum.
- Pattæum: *Pattay*, ad Fl. *Conie*, fatidicum vt mox dicemus.

AGER BRENNENSIS, *le Pays de Brēne.*

- MESERIACVM: *Meseres*, ad Fl. *Claise.*
- Buzancæum: *Buzançois*, ad Fl. *Indre.*
- Fanum S. Michaëlis, *S. Michel en Brenne*, ad Fl. *Claise.*

TVRONICVS AGER *la Touraine.*

SVPERIOR seu cis Ligerim.

- TVRONES: *Tours*, in peninsulâ quam efficiunt Ligeris & Caris: *le Cher*, vbi pontes eximij.
- Mællæum: *Maillé*, aliter *Luines*, Patriciatus & Ducatus titulus D. *de Luynes*, Comitis stabuli.
- Castrum Reginaldi: *Chasteau-Regnault*, ad Fl. *Branste*, Comitatus caput.
- Fanum S. Christophori: *S. Christofle.*

INFERIOR seu trãs Ligerim.

- AMBACIA, Thuano malè Amboſia: *Amboise*, ad Ligerim Regia ædes.
- Caino & Chinonium: *Chinon*, ad Vigennam *la Vienne.*
- Lochia: *Loches*, & arx ad Ingerem *l'Indre*, aliter Lochæ, & Luscha, & iuxtà Bellilocus: *Beaulieu.*
- Mons Ricardi: *Mont-Richard.*
- Fanum S. Catharinæ: *S. Catherine de Fierbois.*
- Castellio: *Chastillon sur Indre.*

NVM. 3. *Belsia inferior.*

BLESENSIS
- SVPERIOR
  - BLESÆ, seu Blesense castrum ad Ligerim, vbi ponte iungitur: vrbs cultissima & nobilis.
  - Merium: *Mer.*
  - Horrea Cæsaris: *Orcheze*, vbi terra Lemniaca eruitur.
  - Fanum S. Boharij: *S. Bohaire.*
  - Vnzanum: *Onzain.*
- INFERIOR
  - REMORANTINVM: *Remorantin*, olim Soloniæ seu Secalauniæ, Thuano Agri Soloniaci, caput.
  - Pons ad Saldriam: *Pont de Sauldre.*
  - Camboritum: *Chambort*, Regia ædes.
  - Castrum vetus: *Chasteau-vieux.*

AGER *le Blaisois.*

AVRELIANENSIS
- SVPERIOR
  - AVRELIÆ: *Orleans*, ciuitas pulcherrima, & emporium ad Ligerim.
  - Balgenciacum: *Baugency.*
  - Magdunum: *Meun.*
  - Gergolium: *Gergeau*, ad Ligerim.
  - Giamum: *Gien*, ad Ligerim.
  - Torium & Turium: *Toury en Beaulse.*
  - Briuodurum: *Briare*, vbi Ligeris Sequanæ iunctus per Lupiam.
- INFERIOR
  - CLERIACVM: *Cleri*, iuxta quod ædes B. Virgini sacra miraculis clara.
  - Firmitas S. Albini: *la Ferté S. Aubin.*
  - Sulliacum & Sullium, & Sulleium: *Sully*, ad Ligerim.

AGER *l'Orleanois.*

§. 3. *Britannia Armorica.*

CVM antea Armorica diceretur nomen accepit à Britannis, quorum legiones duæ ex insulâ suâ rebellante Maximo in eam irruperunt, Duce Conano Britanno. Eius pars, scilicet Episcopatus Cornubiensis, Trecorensis, Leonensis, & pars Briocensis dicebatur

DODONEA. Vtrum autem Reges habuerit, aut tantùm Duces, non est huius libri controuersia. Illud certum, tempore Caroli Simplicis datam Normannorum Duci sub titulo Comitatus qui penderet ex Ducatu Normanniæ. Tamen tẽpore Ludouici Crassi factus est Ducatus, habuitque Duces vsque ad Franciscum I I. vltimum cuius filia Anna nupsit primùm Carolo VIII. & deinde Ludouico XII. vnde natæ duæ filiæ, quarum primogenita, iuncta est Francisco I. ex quo matrimonio ortus Franciscus II. Dux Britanniæ renunciatus eâ lege, vt in suo Stemmate misceret lilia, Delphinos, & muris pontici pellem, quod seruatum non est. Hactenus per status suos administratur hæc prouincia cùm agitur de pecuniis Regi concedendis.

NVM. I. *Superior Britannia.*

EPISCOPATVS RHEDONENSIS *l'Eueſché de Rennes.*

- RHEDONES: *Rennes*, ad Confl. Vidanæ, seu Vianæ, *Vilaine* & *l'Iſle*, vrbs diues, sed inconcinna, & parum culta.
- Filiceræ: *Foulgeres*, seu Fulgerium, olim munitissima vrbecula.
- Vitriacum: *Vitray*, non procul à capite Vidanæ, seu Vianæ *Vilaine*.
- Guercia: *la Guierche*.
- Castrum Briandi, seu Castrobriandum: *Chaſteau-Briand*, ad Fl. *Ernal*.
- Rhedonum: *Rhedon*, Abbatia illustris, vbi Fluuius Oueſta *Aouſt*, cadit in Vidanam *Vilaine*.
- Malestrictum: *Maleſtroit*, ad Fluuiolum *Aouſt*.
- Fanum S. Albini: *S. Aubin du Cormier*, prælio memorabile.

EPISC. SEV COMITATVS

- NAMNETÆ: *Nantes*, emporium Ligeris celeberrimum, ciuitas ponte suo celebris, & munitissima cum castro.
- Gueranda: *Guerande*, vbi Salinæ.
- Crociliacum: *le Croizil*.
- Fanum S. Nazarij: *S. Nazaire*, Burgus diues ad ostium Ligeris.
- Anchenix, Thuano Angenisium: *Ancenis*, castrum

NAMNETENSIS *le Comté Nantois.*

munitissimum dirutum.
Machicolium: *Machecou*, caput Comit. Ratiastensis, seu Radesiarum *de Raitz*.
Pornicus: *Pornik*, portus non illepidus.
Clissonium: *Clisson*, Dominis suis celebre ad Fl. Separam *la Seure*.
Lacus Herbadilla: *Herboge*, seu *de Grand-lieu*.
Bouina: *Bouin*, Insula.
Caloneſus: *Belle-Isle*, in ditione Ducis *de Raitz*.

EPISC. BRIOCENSIS *l'Eueschè de S. Brieu.*

Fanvm S. Brioci: *S. Brieu des Vaux*, in sinu.
Lamballium, seu Lamballa: *Lamballe*, sine mœnibus, vnde operæ terris versandis aptissimæ.
Quintinum: *Quintin*, vbi telæ exquisitissimæ.
Aualgurium: *Auaulgour*, Baronia illustris.

SANMACLOVIENSIS EPISCOPATVS.

Sanmacloviym: *S. Malo*, loco Alethæ destructæ ad Rinctum Fl. *la Rance*.
Dinantium: *Dinan*, ad Rinctum Fl. aliàs munitissimum.
Iugo: *Iugon*, olim Ducis Camera.
Fanum S. Meuenij, malè Thuano S. Maximini: *S. Mein*, Abbatia vbi scabiosi curantur, ad Fl. cognominem.
Castrum nouum: *Chasteau-neuf*.
Cancalla: *Cancale*, ostreis celebris.
Pleremelum: *Ploermel*, vrbecula lautissima.

DOLENSIS EPISC.

Dola: *Dol*, cuius Episcopum Dux Archiepiscopum creare voluit. Circa vrbem dicuntur esse agri quos vocant *Diableres*, & familiæ quæ dicuntur *les Diables*.
Bazochæ: *Bazoches*, Burgus peramplus.

Num. 2. *Inferior Britannia.*

VENETENSIS

Venetiæ: *Vannes*, vbi Ducis castrum vulgò *l'Hermine*, olim dicta *Brocheree*, vrbs lepida & culta.
Auraïcum: *Auray*, ad æstuarium vulgò *le Morbihan*.
Hannebontum, seu Hembotum: *Hennebont*, in pe-

ninsula olim munitissimum.

EPISCOPATVS.
- Blabia: *Blauet*, aliter Ludouici portus, *Port Louys*, munitissimus locus.
- Pontiuium: *Pontiuy*, ad Fl. Blabiam *Blauet*.
- Iosselinum: *Iosselin*, patrimonium DD. *de Rohan*.

CORNVBIÆ EPISC.
- Cvriosolitæ, seu Corisopitum: *Kimper*, aut *Kimper-Corantin*, ad Fl. Oderam: *Oder*.
- Kimperlæum: *Kimperlay*, ad Fl. *Isolle*, vbi Abbatia diues, vnde pendebat olim *Belle-Isle*.
- Conquarnellum, seu Conquarnæum: *Concarneau*, vrbs cum arce ad mare, aliter *Conq*.

l'Eueschè de Cornoaille.
- Peumarkia: *Peumark*, vrbecula ad quam scopuli, *les moutons de Peumark*.
- Castrolinium: *Chasteaulin*, ad Fl. *Aufen*.

LEONENSIS EPISC.
- Fanvm S. Pavli: *S. Pol de Leon*, olim Ducum sedes.
- Brestum: *Brest*, portus totius Europæ commodissimus, & capacissimus.

l'Eueschè de S. Pol de Leon.
- Fanum S. Mathæi: *S. Mahé*, in finibus terræ dictum.
- Conquestus portus: *le Conquest*, vrbs satis lepida.
- Vxantus Insula, Thuano Axanta: *Ouessant*, Marchionatus.

TRECORIENSIS EPISC.
- Trecorivm: *Triguier*, seu *Lantriguier*.
- Mons Relaxus: *Morlaix*, ad Fl. cognominem, qui eam separat.
- Lemmurium: *Lemmur*, vrbecula sat lauta.

l'Eueschè de Triguier.
- Taurus, Taro Thuano arx: *le Taureau*, aliter *le Toreau*, in scopulo.

INSVLÆ AD BRIANGLIÆ
- Cæsarea: *Iarzei*, breuibus circumuallata, cuius castrum *Montorgeul*.
- Sarnia: *Grenesay*, vbi Smiris durissimus, secando vitro idoneus nascitur.
- *Les Casquettes*, naufragio domus Anglicæ famosæ.
- Ebodia: *Aldernay*.
- Glotta: *Glottan*.
- Arietum Insula: *l'Isle des Moutons*.
- Caloneſus: *Belle-Isle*, feracissima.

TAN- RI- Insul. S. Mariæ Bouinensis : *l'Isle de Bouin*, frumenti feraciſſima, cuius pars pertinet ad agrum Pictauiensem.

NIAM CÆ. Cardinales : *les Cardinaux*, minutæ Insulæ.

CAPVT V.

Regnum Burgundiorum, seu vera Burgundia.

BVRGVNDIONES, seu Burgundi quos Agathias Burguzianos vocat, Germaniæ populi à Romanis se oriundos iactabant, hinc perpetua eorum cum Germanis bella; ideóque euocati à Valētiniano Imperatore, sed postea irriſi. Demum præcipitante Romano Imperio obtinuere sedes supra, & infra Rhodanum, & graues cum Gothis Aquitaniâ potientibus inimicitias exercuerunt. Tandem vtrisque per Francos domitis, sensim Burgundi vnam cum Francis effecêre Gentem. Quomodo autem iterum à Gallia separata sit, & iterum mortuo Duce sub Ludouico Vndecimo adiuncta sit sceptro, nostri consulantur Annales. Vbi & notabis olim Burgundiam fuisse diuisam in tres partes, primam Iuranam de quâ sequenti capite agemus; secundam in Ducatum quem concessit Henricus fratri suo Roberto. Tertiam in liberum Comitatum, dominiique Imperialis, de quo mox agetur. Burgundiæ ergo nomine complectimur Ducatum Burgundiæ, Comitatum licèt Hispanicæ ditionis, & Bressiam recèns præfecturæ Burgundicæ adiectam.

§. 1. *Ducatus Burgundicus, seu Burgundia inferior & Regia.*

DIVIONENSIS IVRISDICTIO *le Bailliage*

Divio : *Dijon*, ad Fluuios Vschum, seu Oscharum & Susonem, *Ouche* & *Suson*, vbi Monasterium Carthusianorum nobile, ibique sepulchra Ducum.

Ladona : *S. Iean de Losne*, aliter Laudona, Fanum S. Ioannis Alnetensis Thuano ad Ararim.

Isicus pagus ad Tilam : *Is sur Til*, Thuano Isutillum.

Nucium : *Nuitz*, vbi gladij nobiles procudun-tur.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

de Diion, ou le Diionnois.

Belna: *Beaulne*, Nosocomio, & vino celebris.
Aussona: *Auxone*, ad Ararim, Thuano Axona peram.

AVGVSTODVNENSIS IVRISDICTIO *l'Autunois.*

Avgvstodvnvm: *Autun*, perantiqua ciuitas ad Fl. Arrosium *Arroux*.
Borbonium Anselmium: *Bourbon Lancy*, ob Balnea celebratum.
Tullonium: *Toullon*, cognomento S. Antonij, quibusdam in Carolesio.
Monceniſium: *Montcenis*, iuxta quod stagnum *de long pendu*, quo per duos Fluuios Brebince & Dehune Ligeris, & Arar possunt connecti.
Semurium: *Semur*, in Agro Brionensi, *en Brionnois.*

CABILLONENSIS IVRISDICTIO *le Châlonois, ou la Bresse Châlonnoise.*

Cabillonvm: *Châlons sur Saône*, olim Regia Burgundorum: vrbs habet murum duplicem, & arcem.
Virodunum: *Verdun*, ad Dubis & Araris confluentias Comitatus.
Bellogardia: *Bellegarde*, antea *Seurre* Seurregium, Ducatus & Patriciatus.
Teuartium: *Teuarcy*.
Cistercium: *Cisteaux*, Abbatia celeberrima, Clareuallensis parens.

MATISCONENSIS IVRISDICTIO *le Masconnois.*

Matiscona: *Mascon*, ad Ararim in valle latâ, & peramœnâ: Comitatus olim reuulsus à ditione Regiâ.
Trenorchium, Tinurcium & Tinurtium, & Tornusium: *Tournus*, seu Cella S. Valeriani, Abbatia illustris.
Cluniacum: *Clugny*, ad Fl. Gronam *la Grone*, Abbatia cui non nota?
Cremarcium: *Cremarcy*.
Villa S. Mariæ Nemorensis: *Bois Saincte Marie*, in limite Carolesino.
San-Gandulphus: *S. Gengoux le Royal*, ita dictus quòd Ludouicus XI. eam sibi reseruauit iuridicâ sedem in reuulsione Matisconensis Comitatus.

Ale-

ALEXIENSIS IVRISDICTIO *l'Auxois.*

SEMVRIVM : *Semur en Auxois*, ad Armentionem Fl. *Armançon*, à quo non procul vicus *Aliſe*, vetus Alexia.
Aballum : *Auallon*, ad Fl. Cuſſinum *Couſſin*.
Flauiniacum : *Flauigny*, burgus perantiquus.
Ælæum Ducium : *Ailay le Duc*.
Arnæum Ducium : *Arnay le Duc*, iuridica ſedes.
Sidolocus : *Saulieu*, vrbecula perantiqua.
Monaſterium S. Ioannis : *Mouſtier S. Iean*, vbi caſtrum ſplendidum.

MONTANENSIS IVRISDICTIO *la Montagne.*

BARIVM ad Sequanam : *Bar ſur Seine*, ab aliis tribuitur Campaniæ.
CASTILLIO ad Sequanam : *Chaſtillon ſur Seine*, ad quam metallicæ ferrariæ nobiles.
Moleſma : *Moleſme*.
Mucium Epiſcopium : *Mucy l'Eueſque*, ad Sequanam.

ANTISSIODORENSIS AGER *l'Auxerrois.*

ANTISSIODORVM, vel Autiſſiodorus : *Auxerre*, ad Fl. Icaunam, Comitatus diu à Comitibus Cabillonenſibus occupatus.
Creuantium : *Creuant*, ad Icaunam.
Pontiniacum : *Pontigny* : Abbatia.
Culangia : *Coulange*.
Culangia Vinoſa : *Coulange la vineuſe*.
Vezeliacum, vel Videliacum, ſeu Veſalium : *Vezelay*, quidam Vellaunodunum putant, ſed malè.

PVSÆENSIS AGER *le Pays de Puiſaye*, ab aliis accenſetur Hurepœſio.

SANFERREOLVS : *S. Fergeau*, Montiſpenſeriorum totus hic tractus eſt; vrbecula ad Burdonium Fl. *Bourdon*.
Blenauium : *Bleneau*, Dominorum *de Courtenay*.
Fanum S. Amandi : *S. Amand*, cognomine *en Puiſaye*.

NIVERNENSIS

NIVERNVM : *Neuers*, ad Fl. Ligerim, vbi Niuerim ſorbet *la Nieure*, vrbs munita, & diues.
Deceſia : *Deciſe*, ad confluentias *Arou*, & Lige-

NENSIS AGER *le Niuernois.*

ris munitissima.
Monasterium S. Petri: *S. Pierre le Moustier*, iuridica sedes regia huius regionis.
Montiniacum: *Montigny*, in regiunculâ vulgò *les Amognes.*
Corbiniacum: *Corbigny*, seu Fanum S. Sanleonardi Abbatia nobilis.
Castellio: *Chastillon*, ad Fl. *Arou*, locus peramœnus.
Cainonense castrum: *Chasteau-Chinon*, in Moruantio superiori.
Engilbertum: *Moulins Engilbert*, in inferiore Moruantio.
Rupes Milloti: *Roche Millot.*
Clamenciacum: *Clamecy*, ad Icaunam, vbi Beuuronem recipit, *Beuuron.*
Lussiacum: *Lussy*, vrbecula Moruantij.
Duciacum: *Douzy*, vnde regiuncula *le Douziois.*
Turrium: *Tourry.*
Tanæum: *Tanay*, vrbecula lepida.
Pugenses Aquæ: *Pougues*, celebratissimæ multisque morbis salutares.
Premeræum: *Premeray*, minuta vrbs in vallibus.
Charitas & Charitæum: *la Charité*, Prioratus ditissimus, & vrbecula ad Ligerim.
Conium: *Cosne*, antea Castrum Episcopi Antissiodorensis.
Montenosium: *Montenoison*, vnde valles feracissimæ dictæ.

Iam prouinciam separatam efficit.

CARROLESIVM *le Charrolois*: Hispanicæ ditionis, aliter Carolatensis Principatus.

Carroliæ: *Charolles*, vrbecula lepida, titulus primogenitorum Ducis Burgundiæ.
Pareium Monachium: *Paray le Moineau.*
Igoïnium: *Digoins*, ad Ligerim.

§. 2. *Burgundiæ Comitatus, seu Burgundia libera, superior, & Imperatoria.*

Ita dicebatur, quia ab omnibus vectigalibus immunis erat;

quare eius Princeps inops adeo legitur in historiis, vt collatis in symbolâ pecuniis ab Episcopis Cleróque nutriretur. Iuris erat Imperialis, Comes tamen se militem Franciæ Regis appellabat, & pro eo sæpe contra Imperatorem Dominum suum dimicabat. Comitatus ille Ducatui vnitus in Othone Duce Burgundiæ per Ioannam eius coniugem. Nunc Hispano cessit, penè tamen sui iuris: 30. cohortes peditum alit, ex quibus tres legiones formae in tutelam trium ditionum. Parlamentum Dolæ affixum est, Archiepiscopatus Vesuntioni, & diuiditur in tres Præfecturas, superiorem, mediam, & inferiorem.

NVM. I. *Superior Præfectura*, le Bailliage d'Amont.

CONVENTVS VESVLIENSIS *Bailliage de Vesoul.*

- VESVLIVM: *Vesoul*, vrbs munita, & vitibus vndique consita.
- Confluentiæ: *Conflans*, ad Lautenam Fl. *Loten.*
- Luxouium: *Luxeüil*, Abbatia S. Columbani diues.
- Iussium: *Iussey*, versus Lotharingos.
- Pons Soconæ: *Pont sur Saône.*

CONVENTVS GRÆENSIS, *le Bailliage de Gray.*

- GRÆVM: *Gray*, vrbs munitissima in tumulo, & castro firmata.
- Gisium: *Gis*, olim lepida vrbecula.
- Autræum: *Autray*, versus Francos.
- Campoplitum: *Champlitte*, locus non immunitus.

CONVENTVS BALMENSIS *le Bailliage de Baulme les Nonains.*

- BALMA VIRGINVM: *Baulme les Nonains.*
- Mons Bozonis, seu Mombozium: *Montboson*, vel *Montoison.*
- Mons Iustini: *Mont Iustin.*
- Claraullis: *Clernaux.*
- Fanum S. Hippolyti: *S. Hippolyte*, vrbs montibus pro mœnibus cincta, incolas habet bellicosissimos.
- Cromaræum: *Cromary*, ad Fl. Lugonem *Lougnon.*
- Mortæ: *Mortes*, burgus amplissimus, & diues.

VESVNTINVS AGER *Territoire de*

- BISONTIVM & VESVNTIVM: *Besançon*, vrbs libera, & Imperialis; horreum Burgundiæ dicta. Academiam habet nobilem ab Imperatore Ferdinando superiore sæculo fundatam. Eius Ar-

Besançon, sui iuris. | chiepiscopus Princeps Imperij: ad Dubim Fl. *le Doux*, sita est.

NVM. 2. *Media, seu Dolana*, le Bailliage de Dole.

CONVENTVS DOLENSIS
Bailliage de Dole.
- DOLA: *Dole*, muris firmissimis cincta à Carolo V. & septem propugnaculis Regiis, ad Dubim.
- Rupefortium: *Rochefort*, ad Dubim.
- Loya: *Loye*, vel *la Loye*, burgus ad Lupam *la Louue*.

CONVENTVS QVINGINSIS
Baill. de Quingey.
- QVINGIVM: *Quingey*, ad Lupam; ad hanc vrbem cauernæ, vbi lapides reperiuntur naturæ ludentis opera.

CORNANENSIS
Bailliage d'Ornans.
- ORNANVM: *Ornans*, ad Fl. Lupam.
- Castrum nouum: *Chasteau-neuf.*

NVM. 3. *Inferior Præfectura*, le Bailliage d'Aual.

CONVENTVS SALINARVM
Bailliage de Salins.
- SALINÆ: *Salins*, quas Fl. Folica *Forica*, perluit, móxque in Lupam cadit. Sic dicitur à fontibus salsis, vnde sal excoquitur.
- S. Anna: *Saincte Anne*, castrum firmissimum.

CONVENTVS MONMOROTENSIS
Bailliage de Monmorot, ou de Lion le Saulnier.
- MONS MOROTVS: *Montmorot*, vbi fontes salsi: hícque ius olim reddebatur, sed iuridica sedes translata in vrbem sequentem.
- Lonsalinum, Lugdunum Salinarum Thuano, item & Salinatorium: *Lion le Saulnier*, vel *Lon-le-Saulnier*, cuius Dominus Arausicanus Princeps, vrbs lepida.
- Bletterum: *Bletterans*, ad Fl. Collam *Seille*, aut *Seugle*. Nomen à frumento habere dicitur, quod Gallis *Bled*.

CONVENTVS PONTARLENSIS
- PONTARLVM: *Pontarlier.*
- Vseria: *Vsier*, vrbs cum castro, cuius incolæ Irones magni.

Bailliage de Pontarlier.

Rupes Ioannis: *Roche-Iean*, à conditore nomen habet.

CONVENTVS POLIGNIENSIS, *Bailliage de Poligny.*

POLIGNIVM: *Poligny*, lepidum cognominatum, nunc deformatum incendiis.
Castrum Caroli: *Chastel-Châlons*, à Carolo Magno conditum perhibetur.
Balma-virorum: *Baulme les Moines*, ad discrimen superioris.

CONVENTVS ARBOSIENSIS *Bailliage d'Arbois.*

ARBOSIVM, vel quibusdã Arborosa Marcellini: *Arbois*, cuius vina laudantur in multos annos seruata, ad Fl. Laustinam *Lausline*.

CONVENTVS ORGELETANVS *Bailliage d'Orgelet.*

ORGELETVM: *Orgelet*, cum castro mercibus diues.
Sanclaudius: *S. Claude*, vbi corpus S. Claudij integrum asseruari dicitur.
Sansorlinum: *S. Sorlin*, ad Fl. *Dain*.
Clarauallis: *Cleruaux*, vrbs non illepida.

TERRITORIVM NOSERETHENSE *Territoire de Nosereth.*

NVCILLVM, seu Noserethum: *Noserеth*, sui iuris, nec ad superiores Præfecturas pertinens, ad initia Fluminis *le Dain*. Castrum eius Plumbeum dicitur *le Plomb*, quia plumbo obtectum.
Calx: *la Chaux*, arx munitissima in agro Noserethensi.

§. 3. *Bressia.*

ERAT illa ante aliquot annos Sabaudici iuris; sed Henrico Magno repetente Marchionatum Salussiarum qui Francici iuris erat, conuentum est inter duos Principes, vt Marchionatus ille trans Alpes Sabaudo relinqueretur, dummodo Bressiam & adiacentes regiunculas in Francicam ditionem nimis excurrentes cederet; quod factum est magno Rei Sabaudicæ damno vt ipsi queruntur, séque id feciſſe aiunt Castoris exemplo, qui partem mauult quàm totum perdere. Vno igitur nomine ditionem hanc Sabaudicam Bressiam appellamus, cui adnectimus Principatum Dombensem

Montpenſeriorum dominium, ei inſertum, neque in Tabulis Geographicis facilè reuellendum.

BRESSIA VERA *la Breſſe.*

- SVPERIOR *la Haute Breſſe.*
  - BVRGVS: *Bourg en Breſſe*, quibuſdam ſciolis Forum Sebuſianorum quod vulgò explodi-tur. Vrbs hæc ſita ad Fl. Reſſuſium *Reſſouze*. Ei adiacet Abbatia *Brou*, vbi ſepulchra Principum Sabaudorum.
  - Loïa: *Loye*.
  - Villarcium: *Villars*, Marchionatus.
  - Calamonium: *Chalamon*, ad lacum Monpenſeriorum ditio.
  - Monlupellium: *Montluet*, ad lacum.
- INFERIOR *la Baſſe Breſſe.*
  - PONS VELIVS: *Pont de Veſle*, ad Fl. cognominem.
  - Baugeium: *Baugei*, Marchionatus.
  - Fanum S. Iuliani: *S. Julien*, ad Fl. Reſſuſium.
  - Montelierium: *Montellier*, Comitatus.

BEVGESIA *le Bugey.*

- BEVGESIA VERA
  - BELLICVM: *Bellay*, quò tranſlata fuit ſedes Epiſcop. ex vrbe Neuiduno *Nion*.
  - Seſellium ad Rhodanũ vrbecula: *Seiſel*.
  - Fanum S. Ramberti: *S. Rambert*.
- *le Bugey.*
  - Sanſorlinius: *S. Sorlin*, Marchionatus Nemurſiæ familiæ.

le Beugey.

- VERROMÆI *Val Romey.*
  - CASTRVM NOVVM: *Chaſteau-Neuf*, Baronia.
- GESIA *Baill. de Gex.*
  - GESIVM: *Gex*, ad radices Iuraſſi Montis.
  - Verſius pagus: *Verſois*, aliter Verſouia.

DOMBENSIS PRINCIPATVS ſeu Dumbarum, *la Principauté de Dombes.*

- TREVOLTIVM: *Treuolz*, caput huius Principatus, ad quam Fl. Azergus *Azergues*, Arari iungitur ex finiſtrâ, Fromantius Fl. *Froment* à dextrâ.
- Thogiſſium: *Thoyſſy*, ad confluentias Charallarinæ in Ararim.
- Villa Noua: *Ville Neufue*, in Nemoroſo tractu.
- Calloſcopium, ſeu Bellouiſum: *Beauregard*, locus munitus ad Ararim.

CAPVT VI.

Regnum Arelatense, seu Burgundia Iurana.

NON est huius loci dirimere controuersiam vtrum fuerit aliquando Regnum Arelatense, & quibus terminis circumscriptum sit. Methodi causa hæc verba vsurpauimus doctioribus cognita, & sic ab aliquibus adhibita vt significaremus quatuor Regiones quæ Rhodano, Alpibus & mari clauduntur, de quibus agemus hoc capite. Eæ sunt Lugdunensis Præfectura, Delphinatus, Prouincia, Sabaudia, de quibus breuiter, more nostro.

§. 1. *Lugdunensis Præfectura.*

NON intelligimus hoc nomine quod in statibus dicitur, *le Gouuernement du Lionnois*, cuius ampliores sunt fines, vt mox dicemus, sed tres Regiones duntaxat, Agrum Lugdunensem, Bauiouiensem, & Forensem.

LVGDVNENSIS AGER *le Lionnois.*

- LVGDVNVM: *Lion*, hoc nomen posterius accepisse putatur à Nummis in quibus Leo signatus erat. Archiepiscopus eius se Galliarum Primatem ait, & verò sic de eo Eusebius, *cum cæteris quibus præerat Galliarum Episcopis.* Castrum eius dicitur Petra incisa, *Pierre Anciſe.*
- Arbrela: *Arbrele*, ad Fl. Boruoniam *la Bourbonne.*
- San-Symphorianus: *S. Saphorin le Chasteau.*
- Condrium, seu Condrieuium: *Condrieu*, Baronia.
- Fanum S. Columbæ: *S. Colombe*, prope Viennam.

BAVIOVIENSIS

- CAMPESTRIS *la pleine de Beauiolois.*
  - LVNNA, seu VILLA FRANCA: *Ville Franche*, ad Fl. Morgonem *Morgon*, iuridica prouinciæ sedes.
  - Bauiouium, ineptè Belliiocum: *Beauieu*, antea castrum *Pierre Aiguë*, postea à iuge vulgò *Iou*, nomen traxit, ad Fluuium *Ardiere.*
  - Bella-villa: *Belle-ville.*

AGER le Beauiolois.
- Montanvs, la Mõtagne de Beauiolois.
  - Chameletvm: *Chamelet*, ad Fl. *Azargue*.
  - Thisium: *Thisy*, cœnobium virginum prædiues.
  - San-Symphorianum: *S. Anforin*, burgus peramplus.

FORENSIS AGER le Pays de Foreſt.
- Svperior le Haut Foreſt.
  - Forvm Segvsianorvm: *Feurs*, ad Ligerim.
  - Sangermanus Lauallius: *S. Germain Laual*, ad Deam Fl. *le Dé*.
  - San-Baldomerus: *S. Galmier*, malè Thuano San-Germerius.
  - Furanium: *S. Eſtienne de Furan*, ad Fl. Furenſon, ſeu *Cheneualet*, & Montem S. Barbaræ.
- Inferior le Bas Foreſt.
  - Rodvmna: *Roanne*, ad Ligerim vbi primùm incipit lintrium eſſe capax.
  - Monbriſſonium, vel Mons Ariſſonis, *Monbriſſon*, olim caſtrum Briſſonis, cui vrbs accreuit ad Veſeſiam Fl. *la Veſeſe*.
  - Fanum S. Ramberti, ſeu Pons, vbi primùm Ligeris ponte iungitur: *S. Rambert*.
  - S. Bonnetus: *S. Bonnet le Chaſtel*.
  - Boënium: *Boën*, ad Fl. Linionem *Lignon*.

§. 2. *Delphinatus.*

A Delphinis Principibus nomen accepiſſe certum eſt, quorum primus Comes, ſeu Dux Gratianopolitanus, filiam Domini Viennenſis duxit vxorem, à quo deinceps huius tractus Duces, ſe Delphinos appellari voluerunt. Eorum vltimus Humbertus amiſſo filio, Religioſam vitam cogitans, ne prouincia hæc per hæredes laceraretur, illam Ioanni Francorum Regi vendidit, eâ lege, vt primogenitus Regis deinceps lilia ſui ſtemmatis Delphinis decuſſaret, quod primùm præſtitit Carolus V. Sapiens dictus.

Nvm. 1. *Inferior Delphinatus*, le Bas Daulphiné.

VIENNA: *Vienne en Dauphiné*, antiquiſſima ciuitas in quâ Pilatus exulauit ad confluentias Geræ *la Gere* in Rhodanum. San-

LE ROYAVME DARLES
Comprenant LA PROVENCE DAVLPHINÉ SAVOYE et LIONNOIS.
MER DE MARSEILLE.
MEDITERRANEE.
LAC DE GENEVE
BOVRGOGNE
BRESSE
DOMBES
LIONNOIS
VIENNOIS
VIVARES
VALENTINOIS
DIOIS
BAVLX
BARONIES
SISTERON
HAVLTE PROVENCE
VENCE
PROVENCE
BASSE PROVENCE
AIX
ARLES
MARSEILLE
TOVLON
CONTAT
AVIGNON
ORANGE
SAVOYE
MAVRIENNE
TARENTAISE
MOVSTIERS
BRIANÇONNOIS
EMBRUNNOIS
TERRE NEVVE
BARCILLONETTE
PIEDMONT
NICE
GRASSE
ANTIBE
FREJUS
Terre de Cam.
Hieres
Porquerolles
Porte Croue
Ile de Tican
Cap de la Croysette
Trois Maries
Gras Dragon
Gras de Paul
Gras Grand
Gras Petit
Pomegue
Ratonneau
Frioul
Chasteau d'If
Cap Morgiou
Cap Sormiou
Cap Croisette
Cap Canaille
Cap Sicie
Cap Bonnet
Cap Sepet
Cap Carqueiranne
Cap Benat
Cap Sardinaux
Cap Roux
Cap Dramont
Cap Camarat
Cap Negre
Cap Taillat
Cap Martin
Cap Ferrat
Cap de Nice
Cap d'Antibe
Cap de la Garoupe
Cap de la Croisette
Cap de Roux
Cap de Dramont
Cap de Camarat
Cap de Negre
Cap de Taillat
Cap de Martin
Cap de Ferrat
Cap de Nice
Cap d'Antibe
Cap de la Garoupe

NENSIS AGER *le Viennois.*

- San-Symphorianus: *S. Saphorin*, ad Fl. Geram *la Gere*, alterum à superiore.
- Vulpilleriæ: *Vulpilliere*, burgus diues ad Fl. *Pin*.
- Turris pinea: *la Tour du Pin*, ad Fl. cognominem.
- Labiſco, ſeu Pons Blueſinius: *Pont Beauuoiſin*, ad Fl.
- Guiuiam, ſeu Giuiam: *la Guye*.
- San-Valerius: *S. Valier*, ſiue Galaber, *la Galabre*.
- San-Rambertus: *S. Rambert*.
- Moëranum: *Moëran*.
- Bellareparia: *Beaurepaire*.

VALENTINVS AGER *le Valentinois*, Ducatus.

le Haut Valentinois. SVPERIOR

- VALENTIA: *Valence en Dauphiné*, vrbs cum arce. Tota egregiè rigua eſt ob fontes.
- Cabellium, & Chabouium, *Chabeúl*, vrbecula ad Fl. Veurum *la Veoure*.
- Luberonium, ſeu Lubronium, & Libero: *Liuron*, vrbecula Epiſcopi Valentini, nunc in burgum redacta, ad Fl. Drumam, ſeu Droniam, *la Drome*.
- San-Marcellinus: *S. Marcellin*, ad Iſaram Fl.
- Romonum: *Roman*, ad eundem Fl.
- Tinum, *Tin*, vel *Thain*, ad Rhodanum ex aduerſo Turnonij. Tres iſtæ vrbes Viennenſi agro accenſendæ, ſi iſte ad Iſaram extenditur, vt plerique putant.

le Bas Valentinois. INFERIOR

- MONTILIVM AVDEMARI, vel vt vult Caſaubonus, Mons Æmarorum: *Montelimar*, non procul à Rhodano, ad Fl. Robionem, ſeu Robium, *le Robion ou le Robre*.
- Tulignanum: *Toulignan*, ad Fl. Berram *la Berre*.
- Duzera: *Douzere*, Principatus Epiſcopi Viuarienſis.
- Oriolium: *l'Oriol*, Loriolum Thuano.
- Deofitum: *Dieu le fit*, ad Fl. Cebronem, *Iabron*.

TRICASTINVS AGER *le Tricastinois.*

FANVM S. PAVLI Tricastinorum: *S. Paul de Tricastin, ou des Trois Chasteaux*, cuius vrbis Episcopus Comes esse dicitur.

Susa: *Suse*, ad Fl. Ressum *Res.*

Grignanum: *Grignan*, nobilissimæ familiæ, atque religiosissimæ patrimonium.

DIENSIS AGER *le Diois.*

DIA ab quibusdam Augusta Vocontiorum: *Die*, ad Fl. Drumam *la Drome.*

Crestidium, Cresta & Crestum Thuano, ad eundem Fl. *Creſt*, arce firmatum.

Salhanum: *Salhans*, ad Drumam Fl. vbi nundinæ celebres.

Castellio: *Chastillon*, ad Fl. *Res.*

Vallis Romana: *Val de Rome*, ad lacum Lucensem *de Luc.*

Burdegala: *Bordeaux*, ad Fl. Robionem: ab oppido valli nomen.

Mons Altæ Crucis: *la Croix haute*, perfrigidus, transitur hac in Prouinciam.

NVM. 2. *Superior Delphinatus*, le haut Dauphiné.

GRISIVODANA VALLIS *le Graisiuaudan.*

GRATIANOPOLIS: *Grenoble*, caput Delphinatus, ad quam Dracus torrēs *le Drac*, influit in Isaram; vrbs egregiè munita.

Carthusia: *la Grande Chartreuse*, eremus aspera, incunabula Sanctissimi Ordinis Carthusianorum.

Viuum: *Vif*, ad Greffam *la Greffe*, vbi fons ille flammeus, de quo in admirandis agemus.

ROYANESIVM *le Royanez.*

Pons Royanensis, seu Roiani: *Pont aux Royans*, Marchionatus; ad vrbem castrum in edito monte.

Bellouisum: *Beauuoir*, vbi olim Principes Delphini habitarunt, visuntúrque rudera palatij.

Balma: *la Baulme*, Marchionatus non procul à Ponte-Royano.

BARO- Næomagus: *Nioms*, ad Fl. Ægam *Aygues*, eius arx diruta. Circumposita Regio instar Zonæ Torridæ,

NIÆ *les Baronies.*

nisi ventus in os abscissæ rupis se insinuaret.

Busium: *Buys*, ad Fl. *Auuerze*, Regio hæc olim amplissima erat, & magnam partem Delphinatus complectebatur.

VAPINCENSIS AGER *le Gapençois.*

VAPINCVM: *Gap*, egregiè munita ciuitas, & Comitatus caput. Arx insidet rupi quę dicitur *Pierre More.*

Serræ: *Serres*, vrbs exigua, sed firma ad Buelchum Fl. *Buelch.* Cuius castrum dirutum est, Comitum *du Sault.*

Monmauriacum: *Montmaur*, seu mons Mauri Baronia.

Caturigum: *Chorges*, oppidulum in quo Caturigum populorum nomen agnoscunt Geographi.

Venæ: *Veines*, viâ in Pedemontium & nundinis celebres.

Talamontis: *Tallard* Vicecomitatus, iuxtà Fons salsus, vnde sal excoquitur, ad Druentiam Fl.

Diguieria: *l'Esdiguieres*, Patriciatus ad confl. Sopi & Draci.

Sanbonetus: *S. Bonet*, ad Torrentem Dracum.

EBRODVNENSIS AGER *l'Ambrunois.*

EBRODVNVM: *Ambrum*: ab Ebris idolo, & Duno seu monte: Archiepiscopum & Regem Dominos agnoscit.

Fanum S. Clementis: *Rame S. Clement*, vbi Druentia ponte iungitur.

Gilestra: *Guilestre*, cum castro contra Sabaudos.

Sauina: *la Sauine*, ad Druentiam.

Scingomagus: *Sesane*, antiquum oppidulum.

BRIGANTINVS AGER *le Briançonois.*

BRIGANTIVM, seu Brigantio: *Briançon*, in edito mõte, olim ampla, sed iam incendiis deformata ciuitas, ad quam scissa rupes, per quam Cęsarẽ transiisse ferunt.

Genebra Mons: *le Mont Geneure*, editissimus & niue semper obtectus: pagum habet cognominem.

Perusa: *la Perouse*, vnde valli nomen.

Quirasium: *Queras*, castrum egregiè firmatum.

Pinarolis: *Pignerol*, iam Franciæ accreuit, & hac viâ strata, omnibus Romanis commodior.

TERRA NOVA *Terre-Neuue*, aliter Mõs Argentaria.

BARCINONETA: *Barcillonette*, ad Hubæam Fl. *la Hubaye*, qui ex Argentario monte exiſtit, *le col d'Argentiere*.

Fanum S. Pauli: *S. Pol.*

Miolanum: *Miolans.*

Ad Sabaudum hæc Regiuncula pertinet, licèt Delphinatui inſerta ſit.

§. 3. *Prouincia*, la Prouence.

NOMEN Antiquum retinuit hactenus, & primùm à Comitibus adminiſtrata, tandem in Francicam domum deuoluta eſt ſub Carolo S. Ludouici fratre, per Beatricem filiam Berengarij Comitis Prouinciæ. Demum ſub Ludouico vndecimo ſceptro vnita eſt, ea tamen lege, vt in Diplomatis ad hanc Regionem pertinentibus Rex vocaret ſe Regem Franciæ, & Comitem Prouinciæ, Fori Neronis *Folcarquier*, & adiacentium ditionum, quod ad hoc vſque tempus accuratè ſeruatum eſt. Diuiditur in Veram Prouinciam & inſertam: Vera in partes quatuor inferiorem, ſuperiorem, mediam, & Inſulas.

NVM. 1. *Vera Prouincia, ſeu Francici iuris*; Comté de Prouence, Folcarquier, & Terres adiacentes.

SVPERIOR SEV MONTANA

SISTERO: *Siſteron*, ſeu *Ciſteron*, ad Durantiam, clauis, vt aiunt, & præcipua ſuperioris Prouinciæ.

APTA: *Apt*, ad Fl. Colonem *Coulon*, cuius pruna laudantur.

REII: *Riez*, ad Fl. Vardonem, vrbs ditionis Epiſcopalis: eius vina laudantur.

DINIA: *Digne*, ad Fl. *Bleons.*

SANITIVM: *Senez*, vel *Senaz.*

GLANATENNA, ſeu Glandeua & Glanon: *Glandeue*, ad Varum Fl. *le Var.*

Forum Neronis: *Folcarquier*, Comitatus à Prouinciâ ſeparatus, vt ſuprà innuimus, ad Laram Fl. *Lare.*

Manoſca: *Manoſque*, Equitum Melitenſium, vrbs lepida, ad Druentiam Fl.

la Haute Prouence, ou la Montagne.

Colmartium : *Colmars*, ad Fl. Verdonem, firmum contra Sabaudos propugnaculum.
Monasterium : *Moustiers*, ad Fl. Verdonem.
Castellana : *Castellane*, ad eundem Fl.
Sena : *Seine*, è Regione Barcinonettæ, munitum propugnaculum.
Fanum S. Pauli, *S. Pol*, ad confluentias Verdonis in Druentiam.
Saltus : *Sault*, vicus exiguus, Comitatus amplissimi caput.
Cadenetum : *Cadenet*, vnde quondam nomen potentissimo Polemarcho, cui hoc opus nuncupamus.

MEDIA

la Moiẽne, ou la Campagne, inferioris pars vulgò.

Aqvæ Sextiæ : *Aix en Prouence*, & eius Metropolis, Parlamento, Archiepiscopatu, & Academiâ ciuitas illustris ad Fl. *Arcq.*
Arelate : *Arles*, ad Rhodanum vrbs perantiqua.
Tarasco : *Tarascon*, ad Rhodanum è regione Belloquadri *Beaucaire.*
Vrgonium ad Druentiam : *Vrgon*, cum egregio castello
Fanum S. Maximini : *S. Maximin.* [Guisiorum.
Senatium : *Senaz*, Baronia illustris.
Malemortium : *Malemort*, ad Durantiam, Episcopi Massilienſis Dominium.
Beriiolium : *Beriiolz*, ad Fl. *Argous*, vbi fons salsus.
Draguinianum : *Draguigan.*
Fauentia in monte situm *Faience*, cuius figlina laudantur : dicta vasa Fauentina, *vaisselle de Faence.*

INFERIOR SEV MA-

Massilia : *Marseille*, pulcherrimus portus maris Mediterranei, quem præmunit rupes cui castrum insidet vulgò, *le Chasteau d'If*, arx Iphia, aliter Taxiana, munitissimum reddit arx Guardiana *N. Dame de la Garde.*
Telo : *Toulon*, portus amplissimus, vbi Regia plerumque classis commoratur.
Forvm-Ivlivm : *Freius*, antiquissima ciuitas, cuius Episcopus vrbis Dominus.
Grassa, seu Grinnicum Thuano : *Grâce*, in Regiunculâ vulgò *le Callianés.*

RITI- VINCIVM: *Vence*, nonnihil à mari discretum:
Maritima: *Martigues, ou Martegues*, in Insulâ claudente sinum Astromelam, *la Mer de Martigue*. Ostia stagni vtrimque stringunt Ferreriæ: *Ferrieres*, & Iunqueriæ: *Ionquieres*, vrbeculæ.

MA Vetus Massilia: *vieille Marseille*, viculus, quam vocem aliqui vt commentum explodunt.
Mons Balmæus: *la Saincte Baulme*, locus asper vbi pœnitentiam egisse creditur S. Magdalena.

la Basse Prouence, ou la Coste de Prouence.
Brinolium: *Brignolles*, prunis suis celebre, oppidulum cognomento *sur Caramy*.
Ciuitas: *la Ciotat*, pro *la Ciudad*, nauium statio, cuius & vina commendantur.
Soleriæ: *Solieres*, ad Fluuiolum Capalum *Crapeau*.
Olbia, seu oppidum Arearum Thuano: *Hieres*, minuta vrbecula, vnde vicinæ Insulæ.
Fanum S. Eutropij: *S. Tropez*, vrbs Hæreticorum furore famosa.
Sambracia, seu Grimaldum: *Grimault*, vnde sinui nomen olim Sambracitanus, nunc Grimaldinus *de Grimaut*.
Cannæ: *Cannes*, statio non temnenda.
Antipolis: *Antibe*, quæ ob furorem ciuium perdidit Episcopatum, translatum Grassam.
Fanum S. Raphalis: *S. Raphau*, portus minutus.

LA CRAV lapidei campi. SALONE: *Salon en Crau*.
San-Martinum: *S. Martin*, Regio tota feracissima, licèt lapidibus obducta, quare olim dicta Campi lapidei.

INSV- CASTRA MARIANA *Camargue* Inter ostia Rhodani maximè medium, & Orientale feraciſſimæ Insulæ, quarum vna dicitur, *les Trois Maries*.

LÆ Caprina Turris: *la Tour de Bouc*, ad Maritima *Martegue*.

PRO- Castrum Iphium, seu Taxianum: *Chasteau d'If*.
Speculæ Massilienses *Ratoneau*. *Pomegue*.

VINCIÆ

Insulæ Olbienses *les Yeres*
- *Ribandon*, vbi Salinæ.
- *Ribandas*.

Breganconia: *Bregançon*, cum castro & Gubernatore.

Porquerolla: *Porquerolles*, vbi arx & præsidium, DD. *d'Ornano*.

les Isles de Prouence.

Insulæ aureæ: *les Isles d'or* vel quia hîc aureæ metallicæ; vel quia procul aspicientibus lucere videntur ad instar auri.
- Crucigera: *Porte Croix*, vel vt indigenæ *Portecros*.
- Insula Titanis: *l'Isle du Titan*, hodie *du Leuãt*, quia inde sol videtur oriri.

Inf. S. Margaritæ: *S. Marguerite*, olim Lero, vbi arx & præsidium.

Inf. S. Honorati: *S. Honorat*, anteà Lerina Abbatia celeberrima; quam Sidonius vocat eruditorum virorum Seminarium.

NVM. 2. *Prouinciæ decerpta, seu inserta.*

COMITATVS AVENIONENSIS

AVENIO: *Auignon*, Palatio Pontificio, & ponte 23. fornicum celebris, quem puer excitauit. Ditio hæc quondam fuisse dicitur Comitum Tholosanorum, certiùs Ioannam Reginam Neapolitanam hanc dedisse summis Pontificibus, qui in hac vrbe annis 70. sedem fixêre.

Pons ad Sulgam: *Pont de Sorge*, lepida ciuitas ad hunc Fluuium.

Vallis-clusa: *Vaucleuse*, fons & pagus, Petrarchæ versibus celebrata, iuxta quam ostenditur viri huius eruditi domus.

CARPENTORACTE: *Carpentras*, Quæstoris Pontificij sedes, & caput Comitatus Vindascini *le Venesin*, aliter *le Comtat*, quem ineptè ita dictum volunt à venatione, cui hæc Regio opportuna est, siquidem nomen habet à Vindasca *Venasque*, vrbeculâ ditionis Episcopi Carpentoractensis, satis munitâ, in quam aliàs Episcopatus translatus fuisse dicitur. Quare in No-

Notitia Carpenctoratensis ciuitas nominatur Vindasca, corruptè Vindausica.

le Comtat d'Auignon, & de Venesin, nunc confusi, aliàs discreti.

VASIO: *Vaison*, munita satis ad Fl. *Louueze*, & ab ea non procul Mons Ventosus, *Mont Ventoux*, editissimus.

Vaureacum: *Vaulrias*, iuridica sedes vbi Gubernator cum præsidio.

Minerbiæ: *Menerbe*, locus præsidio firmatus.

Murnasium: *Mournas*, ad Rhodanum egregio castello ornatum, non procul ab oppositio S. Spiritus Fano.

CABELLIO: *Cauaillon*, inter Duranciam Fl. & qui ei incumbit ad Boream Duranciolam, *la Duranzolle*.

PRINCIPATVS ARAVSICANVS

ARAVSIO: *Orange*, antiquissima ciuitas ad quam visitur etiamnum Arcus Triũphalis Marij ob deuictos barbaros, itémq; Amphitheatrum. Principatus ille venditus est Arausicanis Principibus à Renato Siciliæ Rege, postea ab iisdem Ludouico XI. qui hunc Delphinatui accensuit, rediit postea ad eosdem Arausicanos Dynastas. Sita vrbs est non procul à Fl. *Eigue*, arcémque habet in monte munitissimam.

la Principauté d'Orange.

Gigondæ: *Gigondas*, non procul à fluuio *Louueze*.

Curtezonium: *Courtezon*, vnde stagnum cognomine.

Iuqueriæ: *Iouquieres*, vnde & palus ex qua Fluuiolus in Louesam irrumpit.

§. 4. *Sabaudia*, la Sauoye.

NVGANTVR qui hoc nomen eliciunt, vel à salicibus arboribus, quibus via in Italiã septa erat, vel à Salua via, quòd hâc via in Italiam facilis, vel à vadis Sabbathiis: Hoc enim nomen leuiter detortum est à voce Sapaudia, cuius fit mentio in Notitiâ Imperij, idémque videtur significare ac Subalpia, dictione per Burgundos corrupta. Quomodo autem Sabaudiæ Principes creuerint, omnia incerta vsque ad Bertoldum, qui Comes Maurianæ effectus ab Imperatore ob præclara facinora, & ditionem suam filio Humberto primo transmisit, annuente Henrico III. Imperatore. Ad eam ditionem accreuere Marchionatus Segusianus, Tarentasiæ Comitatus, vsque ad Amedæum secundum, qui primus Sabau-

diæ Comes dictus est. Reliqua petantur ex Historiâ huius familiæ.

SABAVDIÆ DVCATVS *Duché de Sauoye.*

CAMERIACVM, seu Camberium totius huius ditionis caput *Chambery*, ante annos ducentos vrbs amplior erat, sed incendiis contracta est. Iacet ad riuulum Albanum *l'Albane*, qui mox cadit in Burgetium lacum *le Bourget*, quatuor M. P. amplitudinis, in quo pisciculi *les Louarets*, nusquam aliò reperti.

Mon-Melianum: *Mont-Meillian*, quibusdam Mantula creditum, cuius fit mentio in Historia Burgundica: arx Europæ munitissima.

Rumiliacum, & Romilium: *Rumilly*, ad Fl. Serranum qui in Tonnam influit per lacum Anisium. Iuxtà arx Annunciationis, & Bellilocus *Beaulieu*, Abbatia virginum.

Mons Aquibelletius: *Aiguebellete*, editissimus.

Carbonaria: *Cherboniere*, arx ad Fl. *Arque*, Maurienæ clauis, antea palatium Sabaudi.

Scalæ: *les Eschelles*, quia hac irrupisse putatur Annibal.

Aquæ: *Aix*, vbi balnea præstantissima, Marchionatus.

Miolanum: *Miolans* Baronia, & arx in monte munitissima.

Confluentiæ: *Conflans*, Marchionatus, clauis Tarentasiæ ad coitum Menginæ, *la Mangine*, & Isaræ *l'Isere*.

COMITATVS GENEVENSIS *le Cõté de Geneue*, cuius pars minuta

GENEVA, ineptè Gebenna: *Geneue*, ad caput Lemani lacus, qui & ab eâ nomen accipit, aliter *de Lauzane*, vrbs munitissima in tres dirempta partes, duæ Rhodano alluũtur, tertia Insula est supra quam rupes dicta, *la Pierre Neiton*, olim lapis Neptuni. Nunc paruæ Reip. caput est, & hæreticæ luis cloaca.

Annecium: *Anneci*, vrbecula lauta ad quam translata Episcopalis sedes Geneuensis. Sita est ad lacum cognominem, & olim ciuitas Bouis dicta fuisse legitur.

Rochia: *la Roche*, nundinis celebris, quò se recipit tempore belli Sabaudus, ad Fl. Aruam *l'Arue*, tantæ

Rempublicam facit.
- rapiditatis vt Rhodanum progredi aliquando prohibeat dum liquantur niues.
- Bonna: *Bonne*, Simlero olim Banta.
- Pomerium: *Pommieres*, à quo non procul arx S. Catharinæ iussu Henrici IV. diruta.

CABALLIACVS DVCATVS *le pays de Chablais.*
- TVNONIVM: *Tounon*, ad lacum Lemanum loco peramœno situm, iuxta quod Ripallium *Ripaille*, secessu Amedæi pseudopontificis celebre.
- Aquianum: *Euian*, ad eundem lacum, à quo aliquando dictus legitur, *le lac d'Euian*, supra quo ad leucas aliquas euoluitur Fl. *Drance*.
- Fanum S. Gingulphi: *S. Gingot*, in eâ regione quæ dicitur *le pays de* GINGOT: hanc vrbem aliqui adnectunt Caballiaco, alij reuellunt.

FOCVNATIVM vel FOSSINIACVM *le Fossigny*, Baronia. Indigenæ Focunates dicũtur.

SVPERIVS *le Haut Fossigny.*
- SALLANCHIÆ: *Salanches*, superioris partis primaria ad Fl. Aruam *l'Arue*.
- CLVSÆ: *Cluse*, ad eundem Aruam, vbi Focunatium comitia celebrantur, ideóque quibusdam est totius Fossiniaci metropolis.
- Manigo: *Manigo*, ad Fl. Tonnam *la Tonne*.

INFERIVS *le Bas Fossigny.*
- BONNOPOLIS: *Bonneuille*, ad Fl. Aruam, quibusdam caput gentis.
- Vetuli: *Vieux*, ad Fl. in lacum *Anicium*, influentem, vbi castrum non immunitum.
- Samœnus Burgus: *Samoën*, cuius casei laudantur.

TARENTASIÆ COMIT. aut Vallis, *le Val, ou Comté de Tarentaise.*
- TARENTASIA: *Moustier en Tarentaise*, vbi fons salsus, vrbs non illepida ad Isaram.
- Burgus S. Mauricij: *le Bourg S. Moritz*; Marchionatus caput, versus Montem minorem S. Bernardi.
- Brianconia Arx: *le Fort de Briançon, ou Briançonet*, in rupe ad quam ducentis circiter gradibus ascenditur.
- Arx S. Iacomi: *le Fort Sainct Iaqueme*, aditu perdifficilis.

MAVRIANA VALLIS, aut Comitatus, *le Val de Maurienne.*

- SAN-IOANNES: *S. Iean de Maurienne*, ad Fl. Arcam *l'Arch.*
- Modania: *Modane*, ad eundem Fl. ad quam Ædes Deiparæ, summæ in Sabaudiâ venerationis.
- Aneburgus: *Lanebourg*, olim oppidum nunc burgus, statio conscendentium, aut descendentium montem Cenisium.
- Fanum S. Andreæ: *S. André*, cuius casei in pretio sunt.

DVCATVS AVGVSTANVS *le Duché d'Aoste*, ab aliis in Italiam translatus.

- AVGVSTA Prætoria: *Aoste*, Ducatus caput, qui in septem diuiditur valles, quarum præcipua Augustana ad Duriam Fl.
- Castellio: *Chastillon*, vrbs ampla, & castro firmata.
- Mons-Iouis: *Mont Iouet*, arx munitissima crepidini affixa.
- Bardus: *Bard*, arx quoque optima, iter intercludens.
- Mons Magnus S. Bernardi: *le Grand S. Bernard*, in cuius iugo Cœnobium, in quo excipiuntur hospites: hîc nemo sepelitur, sed mortuorum corpora in fossam ingentem proiiciuntur.
- Mons paruus S. Bernardi: *le petit S. Bernard.*
- Mons Cenisius: *le Mont Cenis*, ab aliquibus Mons Cinerum.

CAPVT SEPTIMVM.

Aquitaniæ Regnum.

AMPLISSIMAM ditionem complectebatur sub Regibus primæ Dynastiæ, quod methodi causa, in duas partes secernimus, Orientalem, & Occidentalem.

Aquitania Orientalis.

COMPLECTITVR Bituricensem agrum, Borbonium, Lemouicensem, Aluernum, Cadurcẽsem, Ruthenensem ditiones; præterea & Gothiam, seu Occitaniam *le Languedoc*, amplissimam prouinciam.

§. 1. *Agri, seu ditiones Bituricensis, Borbonius, Lemouicensis, Aluernus, Cadurcensis, & Ruthenensis.*

OMNES hæ prouinciæ antiquum nomen populorum suorum retinuere, quod in cæteris Franciæ partibus optandum esset.

NVM. 1. *Bituricensis Ager*, le Berry.

SVPERIOR *le Haut Berry.*

- BITVRIX, & Bituriges: *Bourges*, malè à duabus turribus quarum vna restat, *la grosse Tour*, ad Fl. Auram, seu Auarum, *Eure*; qui verò secat vrbem dicitur Auariolus *Eurette.*
- Castellio ad Ligerim: *Chastillon sur Loire.*
- Sancerræ, aliter Sacrum-Cereris: *Sancerre*, ad Ligerim.
- Sancerrium: *Sancerre.*
- Concordiæ Saltus: *Concressault.*
- Virsio: *Vierzon*, ad confluentias Auari & Caris *le Cher.*
- Magdunum, seu Medunum: *Mehun.*
- Boscobellum: *Boisbelle*, principatus sui iuris ad minorem Saldriam, seu Nerriam.
- Castrum nouum: *Chasteau-neuf*, ad Carim Fl.
- Regiodunum: *Dun-le-Roy*, ad Auarum Fluuium.

INFERIOR *le Bas Berry.*

- EXELODVNVM, vel Exsoldunum: *Issoudun*, ad Fl. *Theolz.*
- Vatanium: *Vatan*, ad Posiam, *la Pose.*
- Leprosus: *Leuroux*, cuius meminit Gregor. Turonensis.
- Carrusium: *Charoux*, ad Arinionum *l'Arnon.*
- Castrum Rodulphium: *Casteau-Roux*, ad Angerem *Indre.*
- Argantomagus: *Argenton*, ad Crausiam, *la Creuse.*
- Castrum Mellianum: *Chasteau-Meillan*, ad Arionium, seu Arionem *l'Arnon.*
- Castrea: *la Chastre*, ad Angerem Fluuium.

NVM. 2. *Borbonius Ager*, le Bourbonnois.

MOLINVM : *Molins*, ad Fluuium Elauer *Allier*, vbi castrum peramœnum Ducum Borboniorum.
Borbonium Arcimbaldi : *Bourbon-l'Archambault*, vrbecula in loco peramœno, & Balneis abundante, ab altero fratre condita, vnde & Regioni nomen.
Monlussonium : *Montluçon*, vrbs cultissima.
Gannapum : *Gannat*, ad Fl. Anchalorum, *Anchalot*.
Vichium : *Vichy*, ad Elaueris ripam.
Ænaïum castrum : *Aisné le Chastel*, ad Carim Fl.
Cantellense castrum : *Chantelle le Chastel*, Borboniorum Ducum peramœna domus ad Fl. Bublam *Bouble*.
Varennæ : *Varennes*, ad Elauer.
Syluiniacum : *Souuigny*, ad Fl. *Queſne*, Prioratus celebris.

NVM. 3. *Aluernia*, l'Auuergne.

INFERIOR *la Basse*, aliter LIMANIA, *la Limagne*. à Fl. Limone dicta.

CLAROMONTIVM : *Clermont en Auuergne*, in colle situm ad radicem montis qui dicitur *Puy-Dome*, & ei penè connectitur, ad Artierium Fl. *Artier*.
Montferrantium : *Montferrant*, ad Fluuiolum Bedacium *Bedac*, vrbs vici.
Rigodunum, aut Rigomagus : *Riom*, ad Embenam Fl. *Eubene*.
Aquapersa : *Aigueperse*, caput Delphinatus Aluerniæ.
Monpensierium : *Montpensier*, Ducatus nobilis.
Thierrium : *Thiers*, ad Fl. Doram.
Issodorum, seu Isidorum : *Issoire*, ad Elauer Fl.
Billomum : *Billom*, vrbecula aliàs lautissima.
Casa Dei : *la Chaise Dieu*, Abbatia.
Curtipetra : *Cropiere*, ad Fl. Duorium.
Briuas, & Briuate : *Brioude*, vetus & noua.
Fanum S. Porciani : *S. Porçain*.
Gergoia Mons : *Gergoye*, vbi quidam putant sitam Cæsaris Gergobiam : aliis mons vrbi capiendæ videtur angustior.

PARTIE ORIENTALE
DE LA GRANDE
AQVITAINE.
LE
BERRY
BOVRBONOIS
LIMOSIN
AVVERGNE
QVERCY
ROVERGNE
et le
LANGVE
DOC
MER-
MEDITERRANÉE
ESPAIGNE
PERPIGNAN
NARBONE
PROVE
CE
DAV-
PHI
LIO-
NOIS
BLAISOIS
PERI:
GORT
AAGE-
NOIS
COM
MI
GE
2 1
2 2
2 3
2 4
2 5
2 6
47
46
45
44
43
42

SVPERIOR *la Haute*,

- FANVM S. FLORI : *S. Flour*, antea, Mons-planus *Montplan*.
- Aureliacum, & Orillacum : *Orillac*, vrbs ampla & pulchra.
- Mauriacum : *Mauriac*, vrbecula diues in cliuo.
- Muratum : *Murat*, Vicecomitatus.
- Murtium : *Mœurs*, versus Cadurcos.
- Carlatum : *Carlat*, versus Ruthenos.

NVM. 4. *Lemouicus Ager*, le Limosin.

LEMOVICIVM *le Limosin*.

SVPERIVS *le Haut Limosin*.

- LEMOVICVM, & Limodia: *Limoges*, vrbs amplissima, & ditissima ad Vigennam *la Vienne*.
- Sancti Aredij Fanum : *S. Yer la Perche*, antea Eremus tantùm.
- Fanum S. Leonardi : *S. Leonard le Noblat*, vbi Abbatia illustris.
- Segurium : *Segur*, vnde olim vtrique Lemouicio ius petebatur.
- Petra Bufferia : *Pierre Buffiere*, prima huius tractus Baronia.
- Chalasium : *Chalas*, seu *Chalus*, ad Fl. *Goëre*, locus in historiis celeberrimus.
- Mazera : *Mazere*, vbi separatur inferius & superius Lemouicium.

INFERIVS *le Bas Limosin*.

- TVTELA : *Tulle*, ad Fl. Coserim *Cosere*, iuris Episcopalis.
- Vsarchium, *Vsarche*, ad Fl. Veserem *Vesere*, Abbatia & vrbs loco munitissima.
- Briua Curetia : *Briue la Gaillarde*, ad Fl. Coserim.
- Bellomontium : *Beaumont*, vrbs ab Anglis euersa.
- Ventadorea, & Vendadura : *Vantadour*, Ducatus & Patriciatus.
- Turenia : *Tureine*, Vicecomitatus inclytus ex Cadurcio aliquid decerpens.
- Bellilocus : *Beaulieu*, Abbatia, vbi vina laudatissima.

GVE-

MARCHIA — *la Marche de Limosin.*

SVPERIOR — *la Haute Marche.*

- GVERETVM: *Gueret*, ad Fl. Vartempam *Gartempe*.
- Muratum: *Murat*, vrbecula.
- Grandimontium: *Gramont*, caput Ordinis à Stephano Aluerno conditi sæculo vndecimo.
- Agedunum: *Ahun*, ad Fl. Creusam.
- Ambussonium: *Aubusson*, vnde peristromata ad Creusam.
- Felletinum: *Felletin*, ad Creusam, vnde panni *la Bure*.

INFERIOR — *la Basse Marche.*

- ORATORIVM: *le Dorat*, ad Fl. Seuam *Seue*.
- Bellacum: *Bellac*, ad Vinconium Fl. *le Vinçon*.
- Brideria: *Bridieres*, ad Magnum Creusam.
- Subterranea: *Souterraine*, non procul à Magno Creusa.
- Brigolium: *Brigueil*, vnde syluæ nomen, Vicecomitatus.
- Fanum S. Benedicti: *S. Benoist*, in limite Bituricensi ad Magnum Creusam.

COMBRALIA — *le Pays de Combrailles.*

- MONS-ACVTVS: *Montaigu en Combraille*, Aluerniæ vulgò attributa, Montispenseriorum patrimonium.
- Heualtium: *Heuaux*, olim primaria huius tractus.
- Campobonum: *Chambon*, ad Fl. *Tarde*.
- Castrofortium: *Chasteau-fort*, neque Marchiæ, neque alterius prouinciæ, sed sub peculiari Gubernatore.

NVM 5. *Cadurcium*, le Quercy.

SVPERIVS

- CADVRCVM: *Cahors*, ad Fl. Olindum, seu Oldum *Lot*, & iuxtà fons quem quidam Deuonam Ausonij putãt.
- Luzera: *Luzetz*, ad Oldum.
- Cadenacum: *Cadenac*, aut *Capdenac*, de præscisis naribus hîc fabulantur aliqui, propè visitur Vxellodunum

le Haut Quercy.

Cæsaris, *le puech d'Vxellon*, ad castrum *Martelas*.
Gordonium: *Gourdon*, vbi olim minutum castrum.
Rochemadurium: *Roquemadour*, vbi asseruatur ensis Rollandi in fabulis adeò decantati.
Sulliacum: *Soüillac*, ad Garumnam loco peramœno situm.
Figeacum: *Figeac*, ad Fl. *Sale*, Abbatia.
Martellum: *Martel*, iuxta quod mons ad Duranium dictus *le puech d'Issouldun*, vndo hîc creditum Vxellodunum ab eruditis multis perperam.
Marsiliacum ad Fl. *Sele*, *Marcillac*.
Aceria: *Acier*, domus cultissima D.D. Vcetiorum.

INFERIVS

le Bas Quercy.

MONTALBANVM: *Mont-Auban*, ad Fl. Tarnim *le Tarn*, antea Abbatia S. Theodardi, dicta Mons Aureolus.
Moëssacium: *Moissac*, Abbatia celebris.
Nigrapelicium: *Negrepelisse*, ad Fl. *Aueiron*, is Veronius dicitur Latinè.
Francica: *Françoise*, in monte cuius pedem alluit prædictus Fl.
Monpesatium: *Montpesat*, burgus peramplus & amœnus.
Castellum nouum: *Castelnau de Mont Ratier*, ad Fl. *Lute*.

NVM. 6. *Rutenium*, le pays de Rouergue, le Rouerguais.

COMITATVS RVTENENSIS

le Comté de Rouergue.

RVTENA: *Rodez*, ad Veronium Fl. *Laueiron*, cuius Campanile pulcherrimum: prope vrbem vorago, de quâ mira narrantur.
Marciliacum: *Marcillac*, iuxta quod cauerna Rollandi.
Albinum: *Aubin*, seu *Albin*, & iuxtà Mons *Cransat*, vnde lithanthrax & sulphur.
Giola: *la Guiole*.
Caluomontium: *Caumont*, Baronia celebris.
San-Cosmus: *S. Cosme*, ad Oldum Comitis Claromontani.

MARCHIA

VILLA FRANCA: *Ville franche de Rouergue*, ad Veronium Fl.

INFERIOR *le bas Rouerguais, ou la Basse Marche de Rouergue.*

- San-Antoninum ad prædictum Fl. *S. Antonin*, cuius pruna celebrantur.
- Saluaterra: *Sauueterre*, ad Fluuiolum *Lesert*, qui mox cadit in *Viaur*.
- Naiacum: *Naiac*, ad Veronium.
- San-Iustus: *S. Iust*, ad Fl. *Viaur*, qui mox labitur in Veronium.
- Rupirolium: *Roupeiroux*, in loco peramœno.

SVPERIOR MARCHIA *le Haut Rouerguais, ou la Haute Marche de Rouergue.*

- MILIACVM, & Milialdum: *Millaud*, vbi Derbia Fl. cadit in Tarnim.
- Vabræ: *Vabres*, ad Fl. *Dourdan*.
- Sant-Isericum: *S. Iseri*, locus sat munitus, vbi Episcopus sæpe degit.
- Sant-Africa: *Saincte-Frique*, ad Fl. *Sorgue*, aliàs munitissima.
- San-Romus: *S. Rome*, cognomento *de Tarn*.
- Pons Camareti: *le Pont de Cameretz*.
- Rochia: *la Rogue*, locus munitus ad Fl. *Durbie*.
- Segurium: *Segur*, castrum firmissimum.

§. 2. *Occitania, seu Languedocium*, le Languedoc.

VNDE hoc nomen *Languedoc*, deriuatum sit plerique somniant, quidam sic dictã Regionem, quasi Langothiam terram Gothicam, quia hanc Gothi olim occuparant, in quos Scaliger excandescit. Alij quasi Langue-d'oc, quæ vox significat *etiam*, quia ante aliquot annos erat duplex in Francia Regimen, lingua *Oui*, cuius caput Lutetia, & Lingua-*oc*, cuius sedes Tholosa, aut Monspessulanus: quomodo autem sceptro Gallico accreuerit sensim, nostri consulantur Annales: vbi edisces sub S. Ludouico Comitatus Tholosanum, & Carcassonensem, atque Vicecomitatum Biterrensem Franciæ adiunctos: Narbonensem sub Ludouico XII. Montispessulani sub Philippo Valesio. Nunc in tres partes commodè diuidi potest, Superiorem, Inferiorem, & Cemenicam.

NVM. 1. *Occitania Superior*, le haut Languedoc.

THOLOSANVS AGER *le Tholosain.*

- DIOECESIS THOLOSANA *Dioceſe de Tholoſe.*
  - THOLOSA: *Tholoſe*, ampliſſima ciuitas in 8. diſcreta partes ad Fl. Garumnam.
  - Fronto: *Fronton*, Melitenſium Equitum vrbecula.
  - Carmingum: *Carmaing*, in regione feraci.
  - Breuelium: *Bresfeuil*, Archiepiſcopi ditio, & ſedes amœna.
- PARS DIOECESIS MONTALBANÆ *le Bas Montauban.*
  - VILLABORBONIA: *Ville Bourbon*, diſiecta munitio, ſuburbium Mõtalbanũ.
  - Caſtrum Saraceni: *Caſtel Sarrazin*, dirutum.
  - Villemurium: *Vilmur*, Vicecomitatus ad Tarnim.
  - Montichum: *Monteich*, vrbecula olim lepida.
- DIOECESIS RIVENSIS *l'Eueſché de Rieux.*
  - RIVI, vel Riuenæ: *Rieux*, ad Fl. Rizam, olim *Voluestre*, à Ioan. XXII. facta Epiſcopalis.
  - Coſeræ: *Coſeres*, ad Garumnam.
  - Fullienſis Abbatia: *Feüillans*, vnde Ordo S. Bernardi nomen habet.
  - Azilium manſum, Tnuano Arzilli Maſa: *le Mas d'Azil*, in agro Fuxenſi, vbi montem perfodit Fl. Salla *la Seille*.
- P. DIOEC. CONVENARVM, *le petit Cominge.*
  - VALENTIA: *Valentine*, primaria huius ſubdiœceſis.
  - San-Beatus: *S. Beat*, ad Garumnam munitio.

AVRACIENSIS

- VAVRENSIS EPISCOPAT.
  - VAVRVM: *Lauaur*, ad Acutum Fl. *l'Agouſt*, vbi olim Prioratus S. Auguſtini, ex quo Epiſcopatus.
  - Soreſa: *Soreſe*, ad Fl. Sora *Sor*, vbi Abbatia.

SIS	*l'Eueſché de la Vaur.*	Reuellium: *Reuel*, ad Fl. Soram. Mazameta: *Mazamet*, minuta vrbs ad Tarnim.
AGER	Dioecesis S. Papvli	Fanvm S. Papvli: *S. Papoul*, antea monaſterium S. Benedicti ad Fl. Hiciam *Hicie.*
l'Auraguais.	*Eueſché de S. Papoul.*	Caſtelauium Auracium: *Caſtelnau-d'Ary*, aliis Caſtellum Arianorum, Arria Caſtrum Thuano.
FVXENSIS	Episcopat. Mirapincensis	Mirapincvm, ſeu Mirapincium: *Mirepoix*, ad Fl. Lerſium *Lers*, Marchionatus, pars agri Fuxenſis.
	l'Eueſché de Mirepoix.	Monſegurium: *Monſegur*, Vicecomitatus. Fanum Iouis: *Fan-Ian*, vbi Comitia Diœceſis celebrantur.
COMITATVS	Apamiensis	Apamæa: *Pamiers*, vbi Abbatia S. Anton. à Bonifacio VIII. in Epiſcopalem ſedem mutata ad Fl. Ariegam. Fuxium: *Foix*, ad eundem Fl. olim munitum, nunc infirmum.
	Episcopat.	Taraſco: *Taraſcon*, ad eundem Fl. vbi aquæ calidæ. Sauerdunum: *Sauerdun*, olim ſedes Comitis.
le Comté de Foix.	*l'Eueſché de Pamiers.*	Mazeræ, *Mazeres*, peramœna Principis domus. Aquæ: *Aeqs*, vrbs diues vbi Balnea.
ALBIGENSIS	Episcopat.	Albiga: *Alby*, & Albia ad Tarnim, ditiſſimus Epiſcopatus, vbi Baſilica perelegans. Regius Mons: *Realmont*, ad Fl. *Dadou.*
	Albigensis	Valencia: *Valence*, ad Fl. *Serou.* Villa Franca: *Ville Franque*, ad Fluuiolum *Aſſou.*
	l'Eueſché	Galliacum, *Gaillac*, Abbatia ad Tarnim. Inſula: *l'Iſle en Albigeois*, ad eundem Fl.

TRACTVS d'Albigeois.

- d'Alby.
  - Rabastenum: *Rabastens*, ad eundem Fl. Vicecomitatus.
  - Monestia: *Monesties*, Baronia Episcopi.
- Episcop. Castrensis. Eueschè de Castres.
  - Castrvm, vel Castra, aut Castrena: *Castres*, ad Fl. Acutum, vbi Camera Edicti, *Chambre de l'Edict*, nouus Episcopatus Ioannis XXII.
  - Vellomurium: *Vieil mur*, Abbatia virginum.
  - Brassacum: *Castelnau de Brassac.*
  - Lautrecia: *Lautrec*, Vicecomitatus.

Num. 2. *Occitania, seu Languedochium inferius*, le bas Languedoc.

NARBONENSIS TRACTVS

- Dioec. Narbonensis. Dioceſe de Narbonne.
  - Narbona: *Narbonne*, ad Fl. Atacem *Aude*, cuius incile vrbem perluit, & labitur in Rubresum lacum, *l'Estang de la Rubine.*
  - Piriacum Maritimum: *Peirac sur Mer.*
  - Caput Stagni: *Capestan*, Baronia Arch. Narbonensis.
  - Leocata: *Locate*, ad stagnum.
  - Lesignanum: *Lesignan*, Baronia ad Fl. Taurum *la Taur*, qui mox cadit in Vrbionem *Ourbion.*
- Episcop. Carcassonensis. Eueschè de Carcassone.
  - Carcasso, seu Carcassona: *Carcassone*, ad Atacem Fl. munitissima ciuitas.
  - Sessacum: *Sessac*, Marchionatus ad Fl. Alzan *Alse.*
  - Masium: *le Mas Cafardet*, burgus egregius.
  - Alsona: *Alsone*, vrbs minuta.
  - Mons Regius: *Mont Real*, vrbecula elegans.
- Episcop. Alethensis
  - Aletha, seu Alecta & Electa: *Aleth*, ad Fl. Atacem in Comitatu Redensi, *de Radez.*

le quartier de Narbonne.

Eueſché d'Aleth.

Limoſium, ſeu Limolium, & Limoſa ad Atacem, Epiſcopalis olim deſignata, ſed ſedes Aletham tranſlata, vrbs egregiè rigua eſt, *Limouth.*

EPISCOP. TOMERIENSIS *Eueſché de S. Pont de Tomieres.*

FANVM S. PONTII TOMERIARVM: *S. Põs de Tomieres*, ad Fl. *Iaur*, olim Abbatia à Ioan. XXII. tranſlata; fundata eſt à Pontio Comite Tholoſano in honorem S. Martyris Pontij.

Seſſeno: *Seſſenon*, ad Fl. *Orb.*

Menerba: *Menerbe*, caſtrum firmiſſimum.

BI-

TER-

REN-

SIS

BITERRÆ, & Biterræ: *Beſiers*, ad quam confluunt Obris, ſeu Orobus *Orb*, & Liro *Liron.*

EPISCOP. *Eueſché de Beziers.*

Venerium: *Vendres*, à Veneris ſtatuâ hîc cultâ.

Confluentiæ: *Bec de Rious.*

Muruiella: *Marueil*, Baroniæ caput.

LVTEVENSIS EPISCOP. *Eueſché de Lodeue.*

LVTEVA, vel Lutaba: *Lodeue*, iuris Epiſcopalis ciuitas ad Fl. *Lergue.*

Claromontium Luteuenſe: *Clermont de Lodeue*, vbi caſtrum nobiliſſimum ad Fl. *Lergue.*

Canetum: *Canet*, burgus ad confluentias Lergæ in Araurium *Lerrault*, domus Cardinalis Claromontij.

Fanum S. Guilelmi de deſertis: *S. Gilhem du deſert*, ad Fl. Araurium *Lerrault.*

TRA-

CTVS

EPISCOP.

AGATHENSIS

AGATHA: *Agde*, ad Araurij ferè oſtia, Comitatus caput, & Epiſcopi ditio. Hîc celebratum Concilium illuſtre anno Chriſti 506.

Piſcenæ: *Pezenas*, vbi nundinæ, ditionis Epiſcopi vrbs lauta.

Meſua: *Meſe*, ad ſtagnum, antiqua vrbecula.

Settium Pro. *Cap de Sette*, vbi olim arx di-

		ruta, quia hîc portum meditabantur indigenæ.
le quartier de Beziers.	*l'Eueſché d'Agde.*	Blaſcon: *le Breſcon*, ſcopulus cui caſtrum munitiſſimum affixum, verſus quem indigenæ molem direxerunt ad portum muniendum.
		Ceſſaro, vel Geſſaro S. Tiberij: *S. Tubery.*
NEMAVSENSIS	NEMAVSENSIS EPISCOPATVS	NEMAVSVS: *Niſmes*, vrbs perantiqua vt veſtigia arguunt, ad Fluuiolum *Viſtre*, hîc amphitheatrum pulcherrimum.
		Belloquadra: *Beaucaire*, ad Rhodanum è regione Taraſconis.
		Peccaia: *Pecais*, vbi arx ad tutelam ſalinarum.
		Aquæ Mortuæ: *Aigue-mortes*, ad ſtagnum leucâ à mari diſſitum: hîc aliqui Foſſas Marianas affigunt. Illic quoque turris antiqua Conſtantina dicta, *Tour de Conſtance.*
		Fanum S. Ægidij: *S. Gilles*, olim Abbatia Benedictinorum in valle Fluitana, vel Gothica, poſtea Melitenſibus Equitibus data.
	l'Eueſché de Niſmes.	Seſtantio, ſeu Sommeriæ, hodie *Sommieres*, ita dicta à Monte *Meyre*, cui ſubiacet, quam alluit Vidolius Fl. *la Vidourle.*
TRACTVS		Anduſa: *Anduſe*, ad Gardonem, *le Gard d'Anduſe.*
		Aleſia: *Alaix*, vbi horti eximij ad Gardonem Aleſium: *le Gard d'Alaix.*
		Pons S. Spiritus: *Pont S. Eſprit*, arx munita ad Rhodanum.
	VCETIENSIS EPISCOP.	VSETIA, Vſetica, & Vtica aliquando: *Vſetz*, Ducatus caput effecta à Carolo IX. ad Fl. Alzonem *Alzon.*
		Fanum S. Ambroſij: *S. Ambrois*, ad Ciſam Fl. *la Cize.*

Villa

le quartier de de Niſmes.

- Villa noua: *Ville neuue lez Auignon*, è regione Auenionis. — *l'Eueſché d'Vſetz.*
- Balnea: *Baignolz*, ad Ciſam Fl. — *l'Eueſché d'Vſetz.*
- Lodunum: *Loſdun*, ad eundem Fl. — *l'Eueſché d'Vſetz.*
- Pons Gardonis: *Pont du Gard*, opus mirabile, nomen auctoris intercidit. — *l'Eueſché d'Vſetz.*
- MONS-PESSVLANVS: *Montpellier*, aliter Mons puellarum, Mons puellarius, & Mons piſcicularius ad Fl. Ledum, vel Lanum *Lez*, aut *Lay*. — MAGALONENSIS
- Magalona Inſula, *Maguelone*, Epiſcopium cuius portus dicebatur Sarracenus: hîc conduntur Epiſcopi demortui. — EPISCOPATVS
- Lunelium: *Lunel*, vrbecula munitiſſima aliàs. — EPISCOPATVS
- Villa noua: *Ville neuue lez Maguelone*. — *l'Eueſché de Montpellier.*
- Frontiniacum: *Frontignan*, ad lacum Lattaram, *de la Latte*, cuius vina, & vuæ paſſæ celebrantur. — *l'Eueſché de Montpellier.*

NVM. 3. *Cemenius tractus*, les Seuennes.

GABALIVM

- MIMATE: *Mande en Giuaudan*, cuius ſe Comitem, vt & Regionis, vocat Epiſcopus, ad Fl. Oldi caput. — SVPERIVS
- Floracum: *Florac*, vrbs & Baronia ad Tarnim. — SVPERIVS
- Maruecum: *Maruech*, vel *Marueios*, vbi alternis cum Mimate ius dicitur. — *le Haut Giuaudan.*
- Fanum S. Hieremiæ: *S. Herimie.* — *le Haut Giuaudan.*
- Randonium: *Randon*, in cuius obſidione mortuus magnus ille Gueſclinius. — *le Haut Giuaudan.*

le Giuaudan.

- Fanum S. Albani: *S. Alban.* — INFERIVS
- Fanum S. Licarij: *S. Leger*, ad Fl. *Trieure.* — INFERIVS
- Mercurium: *Mercœur*, Ducatus & Patriciatus. — INFERIVS
- Balnea: *Baignolz*, ad Oldi caput. — INFERIVS
- Toraſium: *Thorax.* — *le Bas Giuaudan.*
- Fanum S. Ægidij: *S. Chely en Giuaudan*, aliter *S. Genier.* — *le Bas Giuaudan.*

VELAVNIVM le Velay.

- CISNEMORENSE au deça des Bois.
  - PODIVM: *le Puy*, à similitudine Podij in theatro, antea Anicium à monte cui insidet, olim *Aulnis*, nunc mons Virginis.
  - San-Paulianum: *S. Poullan*, ex quo oppido translatam putant sedem Episcopalem; credúntque esse Ruessium Ptolemæi.
  - Soliniacum: *Solignac.*
- TRANSNEMORENSE au delà des Bois.
  - Ministrolium: *Ministrol*, ad Ligerim.
  - Yssingheacum: *Yssingheaux*, vbi castrum iuris Episcopalis.
  - Tensa: *Tenze*, cuius muri disiecti, ad Fl. *Lignon.*
  - Voltunna: *la Volte*, vel *la Voulte*, castrum munitum ad Ligerim.

VIVARIENSIS TRACTVS le Haut Viuarez.

- SVPERIOR
  - ANNONÆVM, & Annoniacum: *Annonay*, ad confl. Fl. Domiæ *Deom*, & Canisiæ *Cance*, Marchionatus.
  - Andaia: *Andance*, vbi Domia cadit in Rhodanum.
  - Turnonium: *Tournon*, Comitatus ad Rhodanum, celebris Academia.
  - Cursolium: *Cursol*, castrum olim munitum, nunc deiectum.
- INFERIOR
  - VIVARIVM, & Viuario: *Viuiers*, Comitatus iuris Episcopalis, vbi Acassius Fl. *Achasse*, cadit in Rhodanum.
  - Priuatium: *Priuas*, Baronia: malè hoc seculo multatum est.
  - Albenacum: *Aubenas*, ad Fl. *Ardeche* vrbecula.
  - Rupes Alba: *Roche d'Abs*, quam putant aliqui Albam Heluiorum.
  - Villa noua Bergia: *Ville neuue le Berg*, vbi sedes iuridica inferioris Viuarij.
  - Fanum S. Agrippæ: *S. Agreue*, Thuano S. Agrippani.
  - Argentaria: *Argentiere*, vrbs Episcopi Viuarienſis.

le Viuarez. | le Bas Viuarez. | Ioyosa, seu Ioüsa: *Ioyeuse*, Patriciatus & Ducatus.
Posinium, & Pusinium: *le Pouſin*, ad Rhodanum, Valentinensis tractus, hoc sæculo dirutum.

CAPVT VIII.

Regni Aquitanici pars Occidentalis.

DIVISIONEM hanc methodi causa inducimus, ne lectoris memoriam prouinciarum multitudine obruamus. Hæc autem Tabula exhibet Vasconiam, Aquitaniam Veram, *la Guiene*, & reliquas Regiones hinc ad Ligerim ferè excurrentes, quas tibi primùm proponimus.

§. 1. *Agri seu ditiones Pictauiensis, Santonensis, Inculismensis, Petrocoriensis.*

NVM. 1. *Pictauiensis Ager*, le Poictou.

SVPERIOR
PICTAVIVM & Pictauia: *Poictiers*, ad Fl. Clanim, *le Clain*, vbi sorbet Vonam Fl. *la Vouſne*, ampliſſima ciuitas in quâ aliquot vestigia antiquitatis.
Losdunum, Louiodunum, & Laudunum, *Lodun*, seu *Loudun*, in regione feraci.
Ricolocus: *Richelieu*, natalibus Cardinalis, & nomine clara, vrbs noua.
Insula Bocatia, seu Bocardi & Bucardi: *l'Iſle Bouchard*, ad *Vigennam*, vrbs lepida.
Duracium: *Thoars*, ad Fl. *Toret*, nunc Patriciatus.
Monconturium: *Moncontour*, clade Hæreticorum celebre sub Carolo IX.
Mirabella: *Mirebeau*, vnde Regio adiacens *le Mirebalais*.
Castrum Heraldi, seu Eraldi: *Chaſtel-Herault*, vel vt pronunciant *Chaſtel-Raud*, ad Vigennam Fl.
Mons-Morillonis: *Mont-Morillon*, ad Fl. Vartempam, *Guartempe*.

le Haut Poicton.

Trimulium: *la Trimoüille*, ad Fl. *Aiſe*, vnde familia illuſtris.
Charruſium: *Charroux*.
Portus ad Pilam: *Port de Pille*, ad Creuſam, vbi lateritia turris vnde nomen.
Siuræa: *Siuray*: vel *Ciuray*, ad Carentonum.
Sanzæa: *Sanzay*.
Parthenæum: *Parthenay*, ad Fl. Touam *Toue*.
Breſſuria: *Breſſuire*, ad Fl. Argentonium *Argenton*.
Luſignanum: *Luſignan*, ad Fl. *Menigouſte*: hinc Cyprij Reges.
San-Maxentium: *S. Maixant*, ad Separam, ſeu Sebrim, Niortenſem *Seure*, vbi Abbatia.
Niortium: *Niort*, ad eundem Fl. qui ex ea nomen habet, *la Seure Niortoiſe*.

INFERIOR

FONTENÆVM: *Fontenay le Comte*, ad Fl. *Vendée*, vrbecula diues ob nundinas.
Malleacum: *Maillezais*, burgus olim nunc ciuitas ad Fl. *Antize*, qui mox in Separam cadit, à quo & paludibus formantur Inſulæ.
Lucionum: *Luçon*, olim quoque burgus, magni Cardinalis Epiſcopalis primùm ſedes.
Culangiæ: *Coulanges les Royaux*, ad diſcrimen alterius, *Thouartoiſe*.
Vouantium: *Vouuant*, ad Fl. *Vendée*, Baronia.
Sant-Herminium: *S. Hermine*, ad Fl. *Semuigne*.

le Bas Poicton.

Rupes ad Ionem, ſeu Rupiſurionum: *Roche-ſur-Yon*, à Fluuio & Tumulo vrbecula dicta, Principatus caput.
Caſtromurium: *Chaſteau-mur*.
Moretonium: *Mortaigne*, ad Separam Nannetenſem.
Ganachia: *la Ganache*, vrbecula *DD. de Rohan*.
Bellouiſum: *Beauuoir ſur mer*, locus peramœnus.
Aſprimontium: *Aſpremont*, ad Fl. *Porteau*, burgus peramplus.
Collis Achardi: *la Motte Achart*.
Arenæ: *Sables d'Olone*, vnde periti nautæ petuntur.
Talmontium: *Talmont*, cognomento *ſur Iar*, cuius portus dicitur *Haute-Mer*.

LA PARTIE OCCIDENTALE DE LA GRĀDE AQVITAINE
Comprenant LE POICTOV XAINTONGE ANGOVMOIS PERIGORD GVIENNE GASCOGNE
BRETAIGNE
ANJOV
TOVRAINE
BERRY
LA MARCHE
LIMOSIN
HAVLT POICTOV
XAINTONGE
ANGOVMOIS
PERIGORD
OVERCY
HAVLT LANGVEDOC
GASCOGNE
LES LANDES
LES MONTS PYRENEES
PARTIE D'ESPAIGNE
Le Loire Fl.
Le Cher Fl.
NANTES
Le Clain Fl.
LIMOGES
Le Lot Fl.
Vezere R.
Le Tarn Fl.
Le Garonne Fl.
BOVRDEAVX
BAYONNE
CAHORS
POICTIERS
ROCHELLE
ANGOVLESME
BARBEZIEVX
PERIGVEX
BRIVE
MONTAVBAN
CARCASSONE
ESPAIGNE

Fanum S. Michaëlis in Eremo: *S. Michel en l'Er*, Abbatia prædiues.

INSVLÆ *les Isles de Poitou.*

Bovinvm: *Bouin*, ex parte; nam alia ad Britanniam spectat.
Herus Insula: *Noir-Mouſtier*, Marchionatus, Nigrum Monasterium Thuano.
Columnaria: *Dupillier*, volucribus plena, incolis caret.
Reacus: *de Rié*, iuncta duabus aliis *de Perrier*, & *de Mons*, alueis inter se separatæ, quos indigenæ vocant *Achenaux*.
Dei Insula: *l'Isle-Dieu*, volucrum potiùs quàm hominum statio.

NVM. 2. *Santonensis Ager*, la Xaintonge.

VERA SANTONIA *la Xaintonge.*

Santones: *Xaintonge*, ad Fl. Carentonum, seu Canentellum *la Charente*, vbi pons egregius Romani operis.
S. Ioannes Angeriacus, seu de Angeria: *S. Iean d'Angely*, ad Fl. Voltumnum *Boutonne*, Thuano, Botonam.
Pontes: *Pons*, ad Fl. *Suyne*, seu *Seigne*, Suguius Latinè dicitur, in duas partes discreta vrbs.
Talleburgum: *Taillebourg*, ad Carentonum, S. Ludouici fortitudine clarum.
Subisia, vel Sobisæum: *Soubize*, non procul ab ostio Carentonis.
Broagium, seu Iacopolis: *Broage*, salsis paludibus coronata ad Fl. cognominem, sic dicitur à turre *Broüe*, nunc munitissima vrbs.
Mareniæ, vel Maritima: *Marennes*, burgus amplus & diues.
Royanum: *Royan*, munitum antea propugnaculum, nunc disiectum, vnde pendebat aliàs Corduenna turris: *la Tour du Cordoüan*.
Cosnacum: *Cosnac*, vrbs ab Anglis euersa, durat castellum.
Plassacum: *Plassac*, locus peramœnus D. Esperaonij.

ONISIVM, seu ALNETENSIS TRACTVS, *le Pays d'Aulnis*, aliquando tribuitur Pictauiensi Agro.

RVPELLA, aut Rupecula: *la Rochelle*, antea vrbs Alba dicebatur, munitissima olim, nunc ob rebellionem disiectæ munitiones: orta dicitur esse ex ruinis Castri Iulij *Chastel-aillon*, cuius tantùm restat vnica turris. De etymo *Aulnis*, non constat inter scriptores.

Maranum: *Marans*, vbi iuridica sedes, dum obsideretur Rupella.

Surgeriæ: *Surgeres*, statione Lud. XIII. celebres dum Rupellam obsidebat.

INSVLÆ SANTONENSES, *les Isles de Xaintonge.*

REA, & Carcina (quibusdam) etiam Reacus & S. Martini: *l'Isle de Ré*, cui adiacet *l'Isle d'Oye*, Anserina, salinis Insula celebris.

VLIARVS: *Oleron*, vbi castrum munitissimum Vliarense, Insula peramœna.

ARMOTIA: *l'Isle d'Armot*, ditio Cardinalis Richelocij Insula prædiues: præcipuus locus Fanum S. Stephani, *S. Estienne.*

ALVERTA: *Aluert*, vbi Mornacia turris, *la Tour de Mornac.*

Corduenna turris: *la Tour du Cordoüan*, turris, seu specula in ostio Garumnæ, olim spectans ad Royanensem præfecturam.

NVM. 3. *Inculismensis Ager*, l'Angoumois.

INCVLISMA: *Angoulême*, castro firmata quod Reginæ vocant, ad Carentonum, & Turam *la Touure.*

Connacum: *Cognac*, ad prædictum Fl. Francisci primi natalibus clarum.

Iarnacum: *Iarnac*, prælio suo memorabile.

Ruffecum: *Ruffec*, in peninsulâ quam efficit Fl. *Bonieure.*

Montinacum: *Montignac*, ad Carentonum, vnde vinum generosum.

Rupefucaldium: *Rochefoucauld*, ad Fl. Tolueram *Tardouere*, Patriciatus.

Barbesillum: *Barbesieux*, vbi castellum lautissimum.

NVM. 4. *Petrocorienſis Ager*, le Perigord, *incolæ dicti*, les Perigourdins.

SVPERIOR aut Albus, *le Haut Perigord, ou le Blanc.*

- PETROCORIVM: *Perigueux*, ad Fl. Illam, ſeu Ellam, *l'Iſle*, vbi turris Veſona *la Tour de Veſone*, monimentum antiquitatis.
- Bergeracum: *Bergerac*, ad Duranium, cuius diſiectæ munitiones.
- Muſſidanium: *Mucidan*, ad Fl. Ellam.
- Cutracum: *Coutras*, ad confl. Ellæ, & Dromiæ, prælio celebre.
- Alba-terra, *Aubeterre*, ad Fl. *Colle*.
- Brantolmeum: *Branthome*, ad Fl. Dronam *Drome*, Abbatia.
- Limelium: *Limeil*, ad Duranij & Veſeræ confl. *la Vezere*.
- Miramontium: *Miraumont*.

INFERIOR aut Niger, *le Bas Perigord, ou le Noir.*

- SARLATVM: *Sarlat*, in Peninſula quam Duranius & Veſera conficiunt, ad Fluuiolum cognominem, Epiſcopalis à Ioanne XXII. facta ciuitas.
- Terraſſonium: *Tarraſſon*, in Inſula quam Veſera efficit.
- Bellomontium: *Beaumont*.
- Villa Franca: *Ville Franche de Perigort*, iuxta quam olim nobilis Eremus.
- Monpaſerium: *Monpaſier*, ad radices montis, ferè ad caput Fl. *Drot*.
- Bironium: *Biron*, inter montes ſitum, vnde Mareſcalli duo in hiſtoriâ noſtrâ celeberrimi.

§. 2. *Aquitania Vera*, la Guienne.

GVIENNÆ nomen dubio procul à voce Aquitaniâ detortum eſt: de cuius terminis non eſt facile ſtatuere, quoniam ſubinde mutati ſunt. Nam cùm Anglus Dux eſſet Aquitaniæ, ſeu Guiennæ, complectebatur præter Veram Aquitaniam & Vaſconiam, Agros Pictauienſem, Santonenſem, Inculiſmenſem, Lemouicenſem, Cadurcenſem, & Rutenenſem, itémque Fuxenſem Comitatum. Poſtea regnante Ludouico XI. fines reſtricti ſunt:

sunt: Cùm enim fratri suo Guiennam dedisset eam confecit ex quatuor iuridicis conuentibus, Burdegalensi, Vasatensi *qui Vasconiæ magnam partem occupabat*, Lapurdensi *qui Aquensem agrum continebat*, & Santonensi.

Nunc quia Guienna, & Vasconia ab eodem prorege administrantur, aliquando totus ille tractus vno nomine *Guienna*, dicitur: quamquam & aliquãdo nominetur etiam Vasconia; sic enim vina Burdegalensia, vulgò *de Graue*, plerique Vasconica nuncupant: Propriè tamen Aquitania, & Guienna dicitur, tractus ille quem hoc capite complectimur, cuius indigenæ se pertinaciter Vascones negant, hócque nomen sibi probro vertunt.

Non est autem otij nostri dicere, quomodo partes eius singulæ coaluere, ac demum Aquitaniæ Ducatum effecere. Hoc tantùm habe: Guilielmum Aquitaniæ Ducem Leonoram vnicam filiam reliquisse, quæ primùm Ludouico Iuniori Regi Galliæ nupsit, à quo repudiata est; hanc iterum nupsisse Henrico Duci Normanniæ, & postea Regi Angliæ, sicque Anglos Aquitaniæ factos esse dominos, & fortissimis hisce populis in Francorum perniciem abusos esse. Tandem à Carolo VII. indidem pulsos, tractum hunc sceptro Francico restitutum.

BVRDEGALENSIS AGER

BVRDEGALA: *Bordeaux*, vrbs perantiqua & potens ad Garumnam, Emporium nobile, vbi duo castra, *Ha*, seu castrum Phari, & *Tropeite*, vulgò *Trompette*, vnde Thuano arx Buccinæ dicitur & Trompetæ, hîc *Ialla* Fl. Garumnæ commiscetur.

Blauia: *Blaye*, olim Militaris dicta, vrbs iam munita.

Burgus: *Bourg*, cognomento *sur mer*, olim Blauiâ munitior.

Interamnium: *Bec-d'Ambés*, extrema pars terræ Bimaris, *pays entre deux mers*, vbi nectuntur Duranius & Garumna, & inde Gironam efficiunt.

Monferrantium: *Monferrant*, prima & antiquissima Aquitaniæ Baronia.

Franciacum: *Fronsac*, castrum à Carolo Magno fundatum.

Liburnia: *Libourne*, ad confluentias Ellæ, & Dura-

nij, iuxta quam portus Condate destructus.
Rionum: *Rions.*
le Bourdelois. Fanum S. Æmiliani: *S. Emilian*, aliter *S. Million.*
Podensacium: *Podensac*, cuius panni celebres.
Cadillacum: *Cadillac*, caput Comitatus Benalgij, *Benaulges.*
San-Macarium: *S. Macaire, ou S. Macari.*

MEDVLLANVS, seu MEDOCENSIS AGER *le Medoc.*
Sovillacvm: *Soullac*, vrbecula tenuis, sed locus perantiquus, fit enim mentio ostreorum Sollacensium; iuxta *le Pas de Graue.* Hîc quoque Fauces Asinorum *le Pas des Asnes*, in ostio Garumnæ.
Castrum-nouum: *Chastelnau en Medoc.*
Castellio: *Chastillon en Medoc*, ad Girondæ æstuarium.
Esparea: *l'Espare*, burgus amplissimus & diues.
Blancafortium: *Blanquafort*, castellum firmissimum.
Pauliacum: *Pauliac*, creditur fuisse Paulini Consularis prædium.

DITIO CERTENSIS *le Captalat de Certes.*
Comprianum: *Comprian*, ad sinum amplissimum vulgò *le Golphe d'Arcachon*, ditio Meduani Ducis, ex quo ad Mantuanum deuoluta est.
Certæ: *Certes*, vnde huic ditioni nomen.
Leris Fl. *Leira*, Sigmanis, seu Sigmas Ptolemæi, in sinum prædictum influens.

DITIO BOATENSIS, seu BVSIANA, *le Captalat de Busch.*
Bvzivm, siue Buchsium: *Teste de Busch*, ab antiquis Boiis, seu Boatibus sic dictum; tota regio abundat resinâ, éstque ditio Dominorum *de Candale.*
Fanum S. Pauli Bornensis, præposituræ caput: *S. Paul de Born.*
Casauium: *Cassaux*, ad initium lacus in quem mare influit.
Muretum: *le Muret*, burgus.

VASATENSIS AGER
Vasatvm: *Bazas*, seu Vasatium, cuius castrum iuris est Episcopalis.
Fanum S. Fidei: *S. Foy*, ad Duranium, aliàs munitissimum.
Regula: *la Reole*, castrum egregiè munitum ab Hæ-

reticis, aliter S. Petri de regula, olim Squius.
Castrum Geloſum: *Caſtel-Ieloux*, vrbecula lepida.
le Bazadois. Damaſanum: *Damaſan.*
Villa-Franca: *Ville Franche de Bazadois.*
Castrum-Moronium; *Caſtel-Moron*, Ducatus, nunc Lebretenſi contributus, ſed huius regionis membrum.

§. 3. *Vaſcitania, & Vaſconia.*

FALLVNTVR qui Vaſcones à Cneo Pompeio vltra Pyrenæum ad Conuenas emiſſos volunt; quandoquidem & tempore Galieni in ſuis ſedibus antiquis reſidebant. Videntur ergo eodem cum Francis tempore in Gallias irrupiſſe. Quid autem ab iis acceperint damni quid intulerint in hiſtoria noſtra leges, ſicut & eorum mores, principes & Dynaſtas repetes ex Alberto Oihenarto qui doctiſſimam Vaſconiæ notitiam ſcripſit. Ex quo obſeruabis non eoſdem eſſe Vaſcos, cum Vaſconibus, & Vaſcos in vltimum angulum Aquitaniæ eſſe compactos, vbi Vaſcitaniam poſtmodum collocabimus. Itaque Vaſconia Aquitana diuidi poteſt in Vaſconiam veram, Vaſconiam Tholoſanam, & Vaſcitaniam, de quibus poſtmodum. Quomodo autem accreuerit ſceptro Gallico hic tractus, ſuprà innuimus in Aquitaniâ: nam quod attinet ad Nauarram, & Beneharnum, id patrum noſtrorum memoriâ ſub Henrico Magno vtriuſque Regionis hærede, contigit.

NVM. 1. *Vera Vaſconia, ſeu Syrticus Ager*, la vraye Gaſcogne, ou les Lanes; *quidam tamen Aquenſe territorium vocant* les Lanes, *reliquum veram Vaſconiam.*

AQVENSE TERRITORIVM *le Pays d'Auribat*, quidam vocant hãc
Aqvæ: *Dax*, ſeu *d'Acqs*, ad Fl. Aturum *l'Adour*, dicta olim vrbs Nobilium, quia à 12. nobilibus regebatur, quorum 12. in vrbe turres.
Petra forata: *Pierre-horade*, ad confluentias duorum Gabarorum, ſeu Gauorum *les Gaues*, caput Vicecomitatus Aortenſis, ſeu Vrtenſis.
Mageſa: *Mageſe.*
San-Martinum: *S. Martin de Hins.*

regionem, *les Lanes.*
- Tartassium: *Tartas*, ad Fl. Midurium *Midour*, vrbs sat ampla.

CHALOSENSIS AGER *Pays de Chalosse.*
- Sanseverus: *S. Seuer*, aliter *le Cap de Gascogne*, quia frontem efficit Vasconiæ, ad Fl. Aturum.
- Tholosetta ad confl. *Gabas* in Aturum.
- Monsegurium: *Monsegur*, ad Fl. Luisium *Luy.*
- Montaltum: *Montaut*, in Montanâ regione.
- Mugronium: *Mugron* ad Aturum *l'Adour.*

TVRSANVS AGER *le Turfan.*
- Atvrvs: *Ayre en Gascogne*, vbi Aturus Fl. iam nauium patiens decurrit, cuius suburbium ampliſſimum vulgò *le Mas.*
- Tursanum: *Turfan*, burgus qui tamen non apparet, destructus videtur.
- Granada: *Grenade*, ad Fl. Aturum
- Cazerę: *Cazeres*, ad eundē Fluuium

In Regiuncula vulgò *le Plan:*

MARTIANVS AGER *Pays de Marsan.*
- Mons Martiani: *Mont-Marsan*, ad Midurium Fl. *le Midour*, loco opportuno sita vrbs.
- Rupefortia: *Rochefort*, ad confl. *Estampon*, & *Douze.*
- San-Iustinus: *S. Iustin*, ad Duzam *Douze.*
- Villa noua: *Ville neuue de Marsan*, ad Midurium.

LEBRETIVS DVCATVS *Duché d'Albret.*
- Lebreti vicvs: *Labrit*, aliter *Albret*, in medio nemoris cognominis; sic dictum quidam volunt quasi Leporetum. In gratiam Ioānæ Reginæ Nauarreæ ab Henrico secundo, hîc Ducatus constitutus est, habebátque 4. iuridicas sedes, *de Nerac, de Tartas, Castel-geloux, & Castelmoron*, imò & Condominij, & Arminiaci partem distringebat.

Nvm. 2. *Condomensis ager*, le Condomois.

Neracvm: *Nerac*, ad Fl. Baisam *la Baise*, egregiè munita vrbecula, & viris fortissimis plena.

Condominium: *Condom*, vbi riuulus Gela *la Gaise*, cadit in Baïsam: regio autem dicitur à castris quibus Vascones dominium suum tutati sunt.

Caluomontium: *Caumont*, ad Garumnam.

Francicum: *Francescas*, sic dictum quòd Franci liberi hæsissent inter Vasconas.

NVM. 3. *Aginnenſis ager*, l'Agenois.

TRANS-OLINDANVS *au delà du Lot.*

- AGINNVM: *Aâgen*, vrbs ditiſſima ad Garumnam, patria Ioſ. Scaligeri, olim vrbium Aquitaniæ princeps.
- Portus S. Mariæ, ſeu Sammarianus: *Port Saincte Marie*, ad Garumnam, emporium diues.
- Valentia: *Valence*, ad Garumnam.
- Pumerolium: *Puymerol*, ad Seunam, *la Seune*, Fl.
- Villa noua: *Ville-neuue d'Agenois*.
- Eſguillonium: *Eſguillon*, Ducatus ditiſſimus ferè ad confl. Oldi in Garumnam: Oldum Thuanus vocat Olgam & Oltam.

CIS-OLINDANVS *au deçà du Lot.*

- CLARIACVM: *Clerac*, Abbatia celebris Canonicis Lateranenſibus ad Henrico IV. aſſignata; munita olim vrbs.
- Toninium, & Tonneſium: *Toncins*, cognomine Maius, ſeu ſuperius ad Garumnam.
- Monurium: *Monheur*, ad eundem Fl. munita rebellium Hæreticorum ſtatio.
- Caſſinoglius: *Caſſeneuil*, aliter Caſſinogilus Ludouici Pij cunabulis villa olim clara.
- Mons Flanquinus: *Montflanquin*, iuridica ſedes ampla.

NVM. 4. *Comitatus Arminiacus*, le Comté d'Armagnac.

SVPERIOR *le Haut Armagnac.*

- AVSCII: *Auſch*, item Auxis, & Clara dicta ad Fl. *Gers*, Archiepiſcopatus totius Galliæ ditiſſimus, vrbs ſitu munitiſſima.
- Lactorium: *Lectoure*, olim Tauropolium, vt conſtat ex inſcriptionibus, vrbs in monte ſita.
- Fidentiacus vicus: *Vic Fezenſac*, caput olim ampliſſimi Comitatus, cuius pars erat Arminiacus ad Fl. *Douze*.
- Malueſinum: *Mauuoiſin*, ad Fl. *Rat*, caput Vicecomitatus Feuſenſagueli.
- Steffortia: *Steffort*, ad Fluuium *Gers*.
- Auillaria: *Auuillar*, Vicecomitatus, vbi caſtrum aliàs munitiſſimum.

INFERIOR *le Bas Armaignac.*
- NOGAROLIVM: *Nogaro*, vel *Noguerot*, ad Fl. *Modou.*
- Eluſa: *Eauſe*, olim ampla ciuitas caput regiunculæ *l'Euſan.*
- Monteſquium: *Monteſquiou*, ad Fl. *Ioſſe.*
- Gauaretum: *Gauaret*, Vicecomitatus & regiunculæ caput vulgò *le Gauardan.*
- Malburgetum: *Maubourget.*

NVM. 5. *Aſtaracenſis Comitatus*, le Comté d'Aſtarac.

MIRANDA: *Mirande*, ad vtramque Baïſam qui paulò infra vrbem commiſcentur.

Caſtrum nouum Barbarenſij: *Caſtelnau de Barbare, ou de Barbarens*, ad Fl. *Larotz.*

Maſſylua: *Maſſeube*, cuius Dominus eſt ex parte Abbas Caſæ-Dei *de la Caſe Dieu.*

Simorra: *Simorre*, Abbatia nobilis ad Fl. *Gimone.*

NVM. 6. *Gaurenſis Comitatus*, le Comté de Gaure.

COMITATVS *le Cõté.*
- FLORENTIA: *Florence*, ſeu *Fleurence* ad Fl. *Gers.*
- Simpodium: *Simpuy.*
- Saluitas, Thuano Saluatum Gauræ: *le Sauuetat de Gaure.*

DITIO VERDVNI *Iudicature de Verdun.*
- VERDVNVM, *Verdun*, ad Fl. Sauam.
- Granata: *Grenade*, ad Garumnam.
- Manſum Virodunenſe: *le Mas de Verdun*, iuridica ſedes.
- Bellomontium: *Beaumont*, ad Fl. *Gimoe*, caput huius tractus dicitur.
- Gimontis: *Gimont*, ad Fl. *Gimoe*, Abbatia illuſtris.

DYNASTIA INSVLANA *Iudicature de Riuiere.*
- INSVLA IORDANI: *l'Iſle Iourdain*, antea caſtrum Ictium ad Fl. Sauam.
- Fanum S. Fidei: *Saincte Foy*, vrbecula lepida. porrò duæ hæ ditiones cum Samathana, & Muretenſi Caſtellaniis, de quibus mox dicemus, conficiunt Vaſconiam Tholoſanam.

NVM. 7. *Comitatus Conuenarum*, le Comté de Cominge.

TERRITORIVM CONVENARVM *le Pays de Cominge.*

- CONVENÆ, seu Fanum S. Bertrandi: *Sainct Bertrand de Cominges*, ad Garumnam, vrbs perantiqua.
- Lombaria, & Lomberia: *Lombers*, & *Lombez*, Episcopalis Ioan. XXII. ad Fl. Sauam, *Saue*.
- Insula Dodonis: *l'Isle-Dodon*, ad eundem Fl.
- Samathanum: *Samathan*, vrbs olim magni nominis, vnde & pendebat Lombaria quoad Castellaniam, ad Fl. Sauam.
- Muretum: *Muret*, Castellaniæ caput ad confl. Lengæ *Lenge*, in Garumnam.
- Puteus vel Portus S. Guilelmi: *le Puy, ou le Port S. Gilhem*, ad initia Fl. Sauæ.
- San-Gaudentius: *S. Gaudens*.

MINORES CONVENÆ seu CONSORANI *le petit Cominge, ou Coserans.*

- FANVM S. LICERII, seu Glycerij: *S. Ligier, ou S. Licar de Conserans*, malè *S. Leger*, quæ vox tamen prævaluit, ad Fl. Sallam *Salla*.
- Consoranum: *Conserans*, aut *Coserans*, burgus nobilis.
- Balnea: *Bagneres*, à Balneis ad Fluuiolum *Creste*.
- Messacum: *Messac*.

RIPARIA, *la Riuiere*, inter San-Bertranum, & San-Gaudentiũ.

- Mons Regalis: *Mont Royal*.
- Valentina: *Valentine*
- San-Beatus: *S. Beat*.

de quib⁹ in Occitaniâ, ad quã prouinciola illa spectat, hîc repetere non duximus meptũ.

NVM. 8. *Comitatus Bigerrensis*, le Comté de Bigorre.

PLANITIES BIGERRENSIS *la Plaine de Bigorre.*

- TARBA, malè Turba: *Tarbe en Bigorre*, antiqua ciuitas vbi aliquot vetustatis monimenta ad Fl. Aturũ.
- Balnea, seu Balneria: *Bagneres*, vbi quidã Aquas Tarbellicas locant, celebrãtur à Bartasio poëta Frãco.
- Rabastenium: *Rabasteins*.
- Lapurdum: *Lourde*, vnde Ager Lapurdensis quibusdam dicitur.
- Fanum S. Petri de Generoso: *S. Pery de Generes*.

MONS BIGERRENSIS — la Montagne de Bigorre.

- Canteria : *Canteres*, seu *Cauderes*, vnde Vallis cognominis ad initia Gabari, seu Gaui Beneharnensis, vbi balnea præstantissima.
- San-Sabinum : *S. Sauin*, Abbatia prædiues ad eundem Fl.
- Campanum : *Campan*, burgus peramœnus, vnde butyrum saporis exquisitissimi, ad Fl. Aturum.

NVM. 9. *Principatus Benearnensis*, le Bearn.

VICECOMITATVS BENEARNENSIS — la Vicomté de Bearn.

- PALVS, Pauium Thuano, item & Podium : *Pau*, egregia ciuitas cum palatio inchoato ad Gabarum Benearnensem, *le Gaue Bearnois*.
- Lasceurris : *Lescar*, & Lascara olim Beneharnus, non procul à prædicto Fluuio.
- Ortesium : *Orthes*, ad eundem Fluuium, vrbs minuta.
- Nayum : *Nays*, vrbecula lauta ad eundem Fl.
- Morlasium : *Morlas*, in Montanis.
- Lambegia : *Lambies*, quam ab Inuidiâ dictam putant indigenæ.

VICECOMITATVS OLORONENSIS — le Vicomté d'Oleron.

- OLORO, & OLORONVM : *Oleron*, ad Gabarum cognominem, *le Gaue d'Oleron*, vbi Aspa *Aspe* fluuiolus in eum confluit.
- Nauaresium : *Nauareins*, vel *Nauarens*, arx totius regionis munitissima ad præfatum Fl.
- Salua-terra : *Sauueterre*, infra quam miscentur Gabari Oloronensis, & Saisonensis *de Saison*.
- Monesium : *Moneins*, domini sui clade inclytum.
- Bastida : *la Bastide*, ad Gabarum Oloronensem.
- Assonium : *Asson*, caput regiunculæ.

NVM. 10. *Vascitania*, les Basques.

LAPVRDENSIS AGER

- BAIONA : *Baionne*, quibusdam Lapurdum, vnde Regioni huic nomen, munitissima ciuitas, ad quam Niuus *la Niue*, Fl. in Aturum cadit.
- Luysius, seu Fanum S. Ioannis Luissij : *S. Iean de Luz*, ali-

aliter *Loisonne*, ad ostium Fl. *Vrdacuri*.

le Pays de Lapourd.

Vstarizium: *Vstaris*, iuridica sedes ad Fl. Niuum.

Andaya burgus: *Andaye*, ad ostium Bidassonis *la Bidoze*, è regione Fontarabiæ.

NAVARRA INFERIOR

FANVM S. IOANNIS Pede Portuensis: *S. Iean Pied de Port*, olim munitissima vrbs in rupe, vbi agebat prorex inferioris Nauarræ, seu Nauarræ vltra portus: ad Fl. Niuum.

Fanum S. Pelagij, *S. Palais*, seu *S. Pelage*, ad Fl. *Bidouse*, qui cadit in Aturum, olim sedes Cancellariæ regni Nauarrici.

la basse Nauarre.

Bastida Clarenciæ: *la Bastide de Clarence*, ad Fl. Clarenciam, condita à ciuibus Rauestenij Bigerrensis.

Bidascia: *Bidasche*, Principatus caput, ad Fl. *Bidouse*, Dominorum *de Gramont*.

VICECOMITATVS SOLENSIS

MAVLEO: *Mauleon*, cum veteri arce in edito loco ad Fl. Sasonem, seu Gabarum Sasonensem *le Gaue de Saison*, caput huius Vicecomitatus.

Solæ: *Seule*, aliter Subolka, & fortè Sibylla, vnde Sibyllates Plinij hîc aliqui suspicantur; locus ignotus.

le Vicomté de Seule.

Sancta-Gratia: *S. Engrace*, Abbatia celebris in asperâ regione.

CAPVT IX.

Francici Regni diuisio per Præfecturas, les Gouuernemens.

EAs proponimus, & illo ordine, quo in Comitiis Generalibus anno 1614. Parisiis in delegatis suis confederunt.

Prima

FRANCICA SEV INSVLÆ FRANCIÆ.

Complectebatur præter Franciam Prouinciam antiquam, Agrum Bellouacensem, Suessionensem, Laudunensem, Nouiodunense territorium, partem minimam Briæ, Hurepensem tractum totum, & Vexinum Francicum.

Secunda BVRGVNDICA } Ducatum Burgundiæ continet, & Bressiam.

Tertia NORMANNICA } In quâ nihil mutatum est.

Quarta AQVITANICA { Continebat, præter Guiennam, & Vasconiam, Agros Santonensem, Petrocoriensem, Lemouicensem Verum, Cadurcensem, & Rutenensem.

Quinta BRITANNICA } Britanniam Aremoricam totam coërcebat.

Sexta CAMPANICA { Ex quâ decerpta fuerat pars minima Briæ, addita Francicæ.

Septima OCCITANA seu Languedocica { Complectebatur Occitaniam, *le Languedoc*, & Cemenenses regiones, hoc est agros Viuariensem, Velaunium, & Gabalensem.

Octaua PICARDICA { Continebat Picardiam, sed detractis Agris Bellouacensi, Suessionensi, Laudunensi, & territorio Nouiodunensi.

Nona DELPHINATVS Præfectura { Ex quâ decerptus Marchionatus Salussiarum, sed additum territorium Pinarolæ, *de Pignerol*.

Decima PROVINCIÆ Præfectura { Ex quâ ditiones Summi Pontificis, & Principis Arausicani detrahuntur.

Vndecima LVGDVNENSIS Præfectura. { Continet Agros Lugdunensem, Bauiouiensem, Forensem, Borbonensem, partem Niuernensis, Aluernum, & Marchiam.

Duodecima AVRELIANENSIS Præfectura { Complectitur Agros Aurelianensem, Blesensem, Gastinensem, Perticensem, Belsiensem, Cenomanensem, Andegauensem, Turonensem, Pictauiensem, Alnensem, Inculismensem, Bituricensem, & Niuernensem ex parte.

Adiungitur nunc *Decima-tertia* LOTHARINGICA ex tribus Episcopatibus, & Regionibus Duci iure belli ademptis.

CAPVT DECIMVM.

Francici Regni diuiſio per Parlamenta.

CERTVM eſt olim Reges noſtros ſubditis ſuis per ſe ius dixiſſe, & prouidiſſe vt inferiores à potentiorum vindicarentur iniuriâ. Sed cùm hoc negotium eis permoleſtum videretur, conſtituit proceres Pipinus qui conuenirent vt lites dirimerent, nullo tamen certo loco, aut tempore. Demùm Philippus Pulcher, ſeu filius eius Hutinus primùm Lutetiæ fixit Iuridicam ſedem.

I. PARISIENSE Primũ & Maximum totius Franciæ, in quo

- IN PRÆFECTVRA FRANCICA, *dans le Gouuernement de l'Iſle de France.* Vna Præpoſitura, & 7. Balliuiatus *Balliages.*
  - Præpoſitura Pariſienſis: *Preuoſté de Paris*, vnde pendent 12. iuridicæ ſedes & Regiæ: *Sieges Royaux.*
  - B. Monfortij Amalrici: *de Montfort l'Amaury.* 2.
  - B. Meduntæ: *de Mante.* 2.
  - B. Meloduni: *de Melun.* 6.
  - B. Syluanectarum: *de Senlis*, vnde Valeſium & Vexinum Francicum. 10.
  - B. Bellouaci: *de Beauuais.* 3.
  - B. Sueſſionum: *de Soiſſons.*
  - B. Lauduni: *de Laôn*, vnde ſeptem regiæ ſedes.
- IN PICARDIA ſex Balliuiatus, & Seneſchallia vna.
  - B. Ambiani: *d'Amiens*, vnde 8. Præpoſituræ, *Preuoſtez.*
  - Seneſchallia Abbauillæ: *de Ponthieu dans Abbeuille*, vnde 5. Balliuiatus.
  - B. Peronæ: *de Peronne.*
  - B. Mondiderij: *de Mondidier.*
  - B. Royenſis: *de Roye.*
  - B. Caliſij: *de Calais & pays reconquis.*
  - B. Bononiæ: *du Boulonnois.* 8. Regiæ ſedes.
- IN CAMPA-
  - B. Trecarum: *de Troyes.* 9. iuridicæ ſedes.
  - B. Vitriaci: *de Vitry le François.* 5.

vno Patricij, *les Ducs & Pairs*, iudicantur. Fixum Parisiis ad annum 1302. à Philippo Pulchro, aut vt alij ma-

NIA ET BRIA decem Balliuiatus.

- B. Rhemorum: *de Rheims.* 6.
- B. Senonum: *de Sens.* 3.
- B. Castri Theodorici: *de Chasteau Thierry* 5.
- B. Caluomontij: *de Chaumont en Bassigny.*
- B. Lingonum de Langres.
- B. Catalauni: *de Châlons sur Marne.*
- B. Meldarum: *de Meaux.*
- B. Prouini: *de Prouins.*

IN BVRGVNDIA
- B. Antissiodori: *d'Auxerre.*

IN MAGNA BELSIA hoc est Agris Aurelianensi, Carnutensi, Perticēsi, Blesensi, Turonensi, Andegauensi, Cenomanensi, 7. Balliuiatus.

- B. Aureliarum: *d'Orleans.* 13.
- B. Carnuti: *de Chartres*, ex quo pendet *le Perche*, vnde 12. iuridicæ sedes.
- B. Blesarum: *de Blois*, vnde Solonia magnâ ex parte, & Comitatus Dunensis.
- B. Turonum: *de Tours.* 8.
- B. Andegaui: *d'Angers.* 7.
- B. Flexiæ partem Cenomanensis carpit: *de la Flesche.*
- B. Cenomani: *du Mans.*

IN REGIONIBVS TRANS LIGERIM hoc est Agris Pictauiensi, Alnensi, Bituricensi, Borbonensi, Niuernensi, Marchiensi, Aluerno, Lugdunensi, & ei an-

- B. Pictauij: *de Poictiers*, vnde pendet inferior Marchia: *la basse Marche en Limosin.*
- B. Rupellæ: *de la Rochelle & pays d'Aunis*, in Agro Santonensi.
- B. Biturigum: *de Bourges en Berry.* 6.
- B. Molinorum: *de Molins en Bourbonnois.* 2.
- B. San-Petri Monasterienſis: *de S. Pierre le Mouſtier en Niuernois.* 6.
- B. Guereti: *de Gueret, ou de la haute Marche en Limosin.* 6.
- B. Reomagi: *de Riom en la basse Auuergne.* 7.

Iunt Hutino eius Filio.	nexis ; 9. Balliuiatus.		B. Aurilliaci: *d'Orillac en la haute Auuergne.* 4 B. Lugduni: *de Lion*, vnde ius petunt Matiſconenſes, Bauiocenſes, Forenſes. 8.
II. TOLOSANVM ciuſdem cũ Pariſino antiquitatis, ſed quia tãtum ſtatis temporibus ius reddebat tribuitur Carolo VII. 1443.	ANTIQVÆ SENESCHALIÆ TRES		Tholoſana, & Vaſconia Tholoſana: *de Tholoſe.* Carcaſſonenſis, & Biterrenſis: *de Carcaſſone, & Beziers.* Nemauſenſis & Belliquadræ: *de Niſmes & Beaucaire*, vnde pendent Agri Viuarienſis, & Gabalenſis, *le Viuarez & Giuauldan.*
	NOVÆ SENESCHALIÆ TRES		Auracienſis: *de Lauraguais.* Montiſpeſſulana: *de Montpellier.* Podienſis: *du Puy en Vellay.*
	DECERPTA SENESCHALIA VASCONIÆ		Armaniacenſis: *d'Armaignac*, cuius ſedes Lactoratij *Laictoure*, ex quâ pendent Comitatus Armaniacenſis. Aſtaracenſis, Gaurenſis, & aliquot ditiones, de quibus egimus in Vaſconiâ.
III. GRATIANOPOLITANVM à Ludouico XI. 1453.	BALLIVIATVS ANTIQVI		Ebrodunenſis: *d'Ambrun.* Brigantinenſis: *de Briançon.* Vapincenſis: *de Gap.* Buſienſis: *de Buys.* Gratianopolitanus: *de Grenoble.* San-Marcellini: *de S. Marcellin.* Viennenſis: *de Vienne.* Tricaſtinenſis: *de S. Pol des Trois Chaſteaux.* Creſtidienſis Seneſchalia: *de Creſt.*
	BALLIVIATVS NOVI		Valentinus: *de Valence en Dauphiné.* Montilienſis: *de Montelimar.* Neomagenſis: *de Niems.* Dienſis: *de Die.* Chabellienſis: *de Chabeûl.*

IV.

DIVIONENSE

à Ludouico XI. loco Senatus Ducis Burgundici, quem vocabant *les Grands Iours*, anno 1456.

- Diuionensis: *Bailliage de Diion.*
- Augustodunensis: *d'Autun.*
- Borbonensis: *de Bourbon Lancy.*
- Cabillonensis: *de Chalon sur Saône.*
- Alexiensis: *de Semur en Auxois.*
- Castillionensis: *de Chastillon sur Seine.*
- Semurensis: *de Semur en Briennois.*
- Adiecta Præsidialis sedes Bressiensis, Burgi; vnde tres pendent Balliuiatus, Burgensis, Bellicensis, & Gesiensis: *Bourg, Belley & Gex.*

V.

BVRDEGALENSE

olim tertium Frãciæ Parlamentum, conditum à Carolo VII. anno 1447. sed sublatum ob rebelliones populares, restitutum à Ludouico XI. anno 1462.

- Seneschallia Aquitaniæ, Burdegalæ: *de Bordeaux.*
- Senes. Petrocorensis: *de Perigord.*
- Senes. Aginnensis: *d'Agen, ou d'Agenois.*
- Seneschal. Vasatensis: *de Bazas, ou de Bazadois.*
- Seneschal. Aquensis: *d'Ax*, vnde & pendet Baiona.
- Seneschal. Condomiensis, Vasconiæ dicta: *de Condom.*
- Seneschal. Briuatensis: *de Briue la Gaillarde au bas Limosin.*
- Seneschal. Tutellensis: *de Tulle au bas Limosin.*
- Seneschal. Vsarchiensis: *d'Vsarche au bas Limosin.*
- Seneschal. Angeriacensis: *S. Iean d'Angely.*
- Seneschal. Santonensis: *de Xaintes.*
- Senes. Lemouicensis: *de Limoges au haut Limosin.*
- Senes. Neracensis: *de Nerac.*
- Seneschal. Montis Martiani: *de Mont-Marsan.*

VI.

ROTOMAGENSE

à Ludouico XII. anno 1499. annitente Cardinale Ambacensi vrbis

- Bal. Rotomagensis: *de Rouen.*
- B. Caletensis: *de Caux.*
- B. Gisortiensis, seu Vexini Normannici: *de Gisors.*
- B. Ebroicensis: *d'Eureux.*
- B. Cadomensis: *de Caën.*

Archiepiscopo, loco Scacati, *l'Eschiquier.*
- B. Constantiensis: *de Coutances.*
- B. Alenconiensis: *d'Alençon.*

VII. AQVENSE à Ludouico XII. an. 1501. aut 1502.
- Vna Senescallia Aquensis *d'Aix*, sub quâ Balliuiatus, & Vineriæ plurimæ, *Vigneries.*

VIII. BRITANNICVM ab Henrico II. anno 1553. fixum semestre Redonibus à Carolo IX. 1560.
- Senescalliæ seu sedes præsidiales 4.
  - Redonensis: *de Rennes.*
  - Nannetensis: *de Nantes.*
  - Venetensis: *de Vannes.*
  - Corisopitẽsis: *de Cornuaille, ou de Kimper-Corentin.*

IX. PALENSE, *de Pau*; primùm ab Henrico I Rege Nauarræ auo Henrici IV. confirmatum à Lud. XIII. anno 1620.
- In Benearnensi Agro quinque regiæ sedes.
- In inferiori Nauarrâ multæ Iurisdictiones.

X. METENSE à Ludouico XIII. anno 1633. cùm sibi Lotharingiam asseruisset.
- Tres Episcopatus Metensis, Tulensis, Virdunensis.
- Lotharingia vbi tres districtus.
  - Francicus. Nancei: *Nancy.*
  - Germanicus. Vanderuangiæ: *Vaudreuange.*
  - Vogesius. Miracurtij: *Mirecourt.*
- Ducatus Barensis: *Bar le Duc.*

CAPVT XI.

Franciæ diuisio per Episcopatus.

ANTIQVAM Episcopatuum diuisionem ex allatâ superiùs Imperij notitiâ potes intelligere, ex quâ pariter statuere poteris quæ de Archiepiscopatuum prærogatiuâ tantâ contentione iactantur. Hanc nonnihil turbarunt inuecti noui Episcopatus, ex Monasteriis existentes, quorum creator maximus Ioannes XXII: sicut & aliqui Archiepiscopatus recens enati, quos omnes asteriſmo notabimus *. Offeremus porrò diuisionem ex Romanâ Ecclesiâ petitam, quæ eos ad quatuor Prouincias reuocat, Alemanniam, Franciam, Vasconiam, Burgundiam: Ita Gerua-

sius Tisleberiensis, & Notitia Episcopatuum Galliæ perantiqua quæ seruatur M. S. in Monasterio S. Dionysij. In aliâ tamen recẽtiore quæ apud D. Petauium seruatur scripta post annum 1322. diuiditur in Alemanniam, Franciam, Burgundiam, *id est Sabaudiam*, Prouinciam, Normanniam, Aquitaniam, Vasconiam, & Gotiam. In Alemanniâ Treuirensem habet; in Francia 3. Archiep. Lugdunensem, Senonensem, Remensem; in Burgundia Tarentasiensem, & Bisuntinum; in Prouinciâ Ebredunensem, Aquensem, Arelatensem, Viennensem; in Normannia Rotomagensem, Turonensem; in Aquitania Bituricensem & Burdegalensem; in Vasconia Auxitanum cum duobus Episcopatibus sub Burdegalensi, Agennensi scilicet & Condomiensi nouo; in Gotiâ Narbonensem, & Tolosanum.

§. 1. *In Alemannia, seu Germania.*

ARCHIEP. TREVIRENSIS
- Metensis: *Metz.*
- Tullensis: *Toul.*
- Virdunensis: *Verdun.*

§. 2. *In Francia.*

ARCHIEP. LVGDVNENSIS Galliæ Primas.
- Augustodunensis: *Autun.*
- Lingonensis: *Langres.*
- Matisconensis: *Mascon.*
- Cabillonensis: *Challon sur Saône.*

ARCHIEP. REMENSIS
- Suessionensis: *Soissons.*
- Catalaunensis: *Chaâlons sur Marne.*
- Ambianensis: *Amiens.*
- Nouiomensis: *Noion.*
- Syluanectensis: *Senlis.*
- Bellouacensis: *Beauuais.*
- Laudunensis: *Laôn.*
- Bononiensis: *de Boulogne sur Mer*, pro Teruanensi: vnde & decerpti sunt Cameracensis, Atrebatensis, Tornacensis, de quibus in Belgio.

ARCHIEP.
- Trecensis: *Troyes en Champagne.*
- Antissiodorensis: *Auxerre.*

Ni-

SENONENSIS *Sens.*
- Niuernensis: *Neuers.*
- *Antea Arch. sequens, & eius suffraganei tres ad hunc pertinebant.*

*
Archiepisc. Parisiensis creatus ab Vrbano VIII.
- Carnotensis: *Chartres.*
- Aurelianensis: *Orleans.*
- Meldensis: *Meaux.*

TVRONENSIS ARCH. *Tours.* Ab eo Dux Britanniæ reuellere voluit Episcopatus suos, & Dolẽsem Archiepiscopum constituere.
- Cenomanensis: *le Mans.*
- Redonensis: *Rennes.*
- Andegauensis: *Angers.*
- Namnetensis: *Nantes.*
- Corisopitensis: *Cornoaille, ou Kimper.*
- Venetensis: *Vannes.*
- Maclouiensis, aliàs Aletensis: *S. Malo.*
- Briocensis: *S. Brieux.*
- Tricoriensis: *Triguier.*
- Leonensis: *S. Pol de Leon.*
- Dolensis: *Dol en Bretagne.*

ROTOMAGENSIS ARCHIEP. *de Roüen.*
- Baiocensis: *Baieux.*
- Ebroicensis: *Eureux.*
- Abrincensis: *Auranches.*
- Sagiensis: *Séez.*
- Lexouiensis: *Lisieux.*
- Constantiensis: *Coutances.*

ARCHIEP. BITVRICENSIS *de Bourges.*
- Claromontanus, aliàs Aruernensis: *de Clermont en Auuergne.*
- Rutenensis: *Rodez en Rouergue.*
- Cadurcensis: *Cahors en Quercy.*
- Lemouicensis: *Limoge.*
- Mimatensis: *Mande en Giuauldan.*
- Albigensis: *Alby.*
- Anicensis: *le Puy en Velay*, qui dicitur esse D. Papæ in MS. S. Dionysij, & apud Geruasium.
- * Florensis: *S. Flour en Auuergne.*
- * Vabrensis: *Vabres en Quercy.*
- * Tutelensis: *Tulles en Limosin.*

ARCHIEP. BVRDEGALENSIS *de Bordeaux.*
- Pictauiensis: *Poictiers.*
- Santonensis: *Xaintes.*
- Encolismensis: *Angoulesme.*
- Petrocoriensis: *Perigueux.*
- Agennensis: *Aagen.*
- * Condomensis: *Condom.*
- * Sarlatensis: *Sarlat.*
- * Malleacensis: *Maillezais.*
- * Lucionensis: *Luçon.*

§. 3. *In Burgundia.*

ARCH. BISVNTINVS *de Besançon.*
- Basileensis: *de Basle.*
- Lausanensis: *de Lauzane*, olim *de Niom.*
- Bellicensis: *de Bellay.*

ARCHIEP. VIENNENSIS *de Vienne.*
- Valentinus: *Valence.*
- Viuariensis: *Viuiers.*
- Diensis; *Die.*
- Gratianopolitanus: *Grenoble.*
- Maurianensis: *S. Iean de Maurienne.*
- Geneuensis: *Geneue*, translatus Anisium, *Aissy.*

ARCHIEP. EBRODVNENSIS *d'Ambrun.*
- Dinienſis: *Digne.*
- Nicienſis: *Nice en Prouence.*
- Glandeuensis: *Glandeue.*
- Ventiensis: *Vence.*
- Grassensis: *de Grace*, aliàs Antipolitanus *d'Antibe.*

ARCHIEP. AQVENSIS *d'Aix en Prouence.*
- Aptensis: *Apt en Prouence.*
- Reiensis: *Riez en Prouence.*
- Foroiulienſis: *Freiulz en Prouence.*
- Vapincensis: *Gap en Dauphiné.*
- Sistarciensis: *Sisteron.*

ARCHIEP. ARELATENSIS *d'Arles.*
- Massilienſis: *Marseille.*
- Tricastinensis: *S. Pol des Trois Chasteaux.*
- Tolonensis: *Tolon.*
- Arausiensis: *Orange.*

Decerpti sunt sequens Archiepiscopatus, & eius suffraganei, olim Arelatensi subditi.

* Archiepiscopatus Auenionensis *d'Auignon.*
- Carpentoractensis : *Carpentras.*
- Cabellicensis : *Cauaillon.*
- Vasionensis : *Vaison.*

§. 4. *In Vasconia iuxta diuisionem Geruasij Tisleberiensis & Notitiæ Sandionysianæ.*

ARCHIEP. AVXITANVS *d'Ausch en Gascogne.*
- Aquensis : *Dax.*
- Adurensis : *Aire.*
- Vasatensis : *Bazas.*
- Lectorensis : *Lectoure.*
- Baionensis : *Baionne.*
- Oleronensis : *Oleron.*
- Lescarriensis : *Lescar.*
- Tarbensis : *Tarbe.*
- Conuenensis : *S. Bertrand de Comminge.*
- Consoranensis : *S. Licar de Conserans*, aliis *S. Leger.*

ARCHIEP. NARBONENSIS *Narbone.*
- Biterrensis : *Beziers.*
- Agatensis : *Agde.*
- Carcassonensis : *Carcassone:*
- Nemausensis : *Nismes.*
- Luteuensis : *Lodeue.*
- Monpessulanus : *Monpellier*, olim Magalonensis.
- Vcetiensis : *Vsetz.*
- * Alectensis : *Aleth.*
- * Tomerensis, seu S. Pontij Tomeriarũ : *S. Pont.*

Decerpti sunt sequens Archiepiscopatus, & eius suffraganei, vnà cum Elnensi in Comit. Ruscinonensi.

Archiepisc. Tolosanus *Tolose.*
- * Apamiensis : *Pamiers.*
- * Mirapicensis : *Mirepoix.*
- * Montalbanensis : *Montauban.*
- * Vaurensis : *la Vaur.*
- * Sanpapulensis : *S. Papoul.*
- * Lomberiensis : *Lombez.*
- * Riuensis : *Rieux.*

CAPVT XII.

De mirabilibus Galliæ locis.

In Armorica.

IN Episcopatu Corisopitensi ad Vicum *Concarneau*, in die festo augustissimi Sacramenti, habetur supplicatio semper circa horam decimam. Illa per æstuarium traducitur, eique cedit æstus maris; si tum intumuerit, sensim detumescit, viámque Christi Corpus sequentibus facit: neque vnquam dilata supplicatio, licèt cùm primùm ex basilicâ egrederetur mare intumesceret. *Acta publica iussu Episcopi confecta.*

In Insulâ proxima ciuitati Veneticæ stagnum erat satis amplum piscibúsque refertum, quod aliquando versum est in cruorem ad altitudinem vlnæ. *Gregor. Turonensis lib. 8. cap. 5.*

In Britanniâ Armorica fons visitur, ex quo si aquam hauseris in cornu bubulo, & petram fonti vicinam perfuderis, tempore quamtumlibet sereno tempestatem non effugies, sed propè madidus domum reuerteris. *Ioannes Eusebius Nierembergius.*

In orâ Aremoricæ ad carinas nauium crescunt volucres informes primò, deinde sensim formantur, rostro in lignum defixo; vbi moueri incipiunt sensim reuelluntur, & mare petunt anatibus similes, indigenæ vocant eas *des Crabanix*, seu *des Brenaches*. *Argentræus lib. 1. Hist. Armoric. cap. 18.*

Monfortij in suburbio, S. Nicolai Basilica est, in quam quotannis Anas antea minimè cicur cum pullis suis venit in festo huius Sancti nihil timens, sed eodem gradu deambulans, multis hominum millibus ad hoc spectaculum defixis, viámque quâ pergit Anas, vtrimque stringentibus. Mox cum pullis ad stagnum redit, nec deinceps visitur. Contingit istud & hoc tempore, sed non quotannis. Multa quoque alia circumferuntur de hac historiâ, sed non certa, vt quod vnum ex pullis semper relinquat, quod circa crucifixum volitet, &c. *Baptista Fulgosus. Chassanæus, Argentræus lib. 1. cap. 19. citans acta huius Ecclesiæ, & testes etiam Caluinistas.*

In Normannia.

NORMANNIAM inter & Angliam vorago est, ad quam feruntur naues mirabili celeritate, sed iam vicinæ gurgiti repelluntur, *Papyrius Massonus de fluminibus Galliæ.* Videtur eadem esse cum ea, cuius meminit *Paulus Diaconus lib.* 1. *Histor. Longobardorum cap.* 5. *& 6.*

In Normanniæ Agro fontes quidam si largiter fluant miram portendunt fertilitatem; si malignè, sterilitatem; si deficiant omnino, magnam annonæ penuriam. *Giraldus Cambrensis.*

In pago Caletensi, *le pays de Caux*, puteus est in quem si lapidem proieceris, audies strepitum quasi tonitrui frementis satis diu cieri in putei penetralibus. *Vir fide dignissimus.*

In Picardia.

CVM Philippus Augustus bellum gereret cum Flandris in Agro Veromanduo, in eo satis diu hæsere exercitus; locus vbi Philippus castra metatus erat, & paucas reliquerat segetes, magnos prouentus incolis attulit, vbi Flandri constiterant nihil omnino prouenit. *Rigordus.*

Haud procul Ambiano Abbatia monialium *Paracleti* dicta, cui pratum adiacet quod fluuiolus eluit, in eo ranæ tacent, & si aliò efferantur fiunt vocales; silent & aliunde importatæ. *Huius Monasterij acta.*

Ambianum inter & Abbauillam in fluuio Sommona cæcus gurges in quem aquæ tanto impetu præcipitant, vt sonitus ad aliquot milliaria audiatur. Aiunt indigenæ mulierem nobilem, sed impotentem hoc haustam fuisse, diuinitus eò adactis equis quibus vehebatur. *Papyrius Massonus.*

Abbauillæ templum B. Virginis olim *ad Oua*, nunc *Capellæ* dictum, de cuius fabricâ cùm deliberaretur, campúsque emptus esset, sequenti die deprehensa sunt vestigia mulieris, quæ templi formam indicarent. Locus hic imminet vrbi, sæpe belli tempore inita consilia de æde diruendâ, hactenus integra stetit. *Acta antiqua huius Ecclesiæ.*

In Francia.

AQVA Sequanæ Parisiis longè leuior est aquis fontium in quæ vrbem immittuntur, etiam Meudonicis quæ tamen leuissimæ creduntur: ideóque in quibusdam morbis præscribitur ægrotantibus. *Papyrius Massonus in Sequana.*

Purpura quæ tingitur in fluuiolo Bibara, vulgò *la Bieure*, aliter *des Gobelins*, longè viuacior est, atque tenacior, quàm quæ aliis aquis imbibitur. *Idem Massonus.*

Idem Fl. Bibara aliquando sine vllis pluuiis, aut certè non inusitatis sic intumescit, vt magnam suburbio quod alluit inferat vastitatem. *Historia Gallica.*

Parisios inter, & Pontisaram sylua fluuio Sequanâ eluta, in cuius modicâ parte, quæ crescunt ligna aquæ ingesta sponte in fundum defluunt, cùm alia eiusdem syluæ ligna fluitent. Vocatur ab incolis *le bois de trahison*, aliter *de Ganelon*, quia hic proditionem concepisse dicitur, quâ multi ex Ducibus Caroli Magni perierunt. *Andreas du Chesne, & Eusebius Nierembergius.*

Stampas *Estampes*, alluit fluuiolus *Iuyne*, cuius aqua pedes equorum tacita torpedine infestat; huius causa in nimium eius frigus refunditur. *Papyrius Massonus.*

In Belsia.

IN tractu Vindocinensi fluuius Conuena *la Conueye*, numquam intumescit, numquam turbatur; id cùm contingit incolæ expectant pestem Autumno proximo, & anno sequenti famem. *Andreas du Chesne.*

Carnuti seruatur indusium B. Virginis, illud mutauit in vexillum Gualterus vrbis Episcopus dum obsideretur à Normannis, quotquot Barbari in Vexillum sagittas emiserunt, excæcati sunt. *Historia Parthenica huius Ecclesiæ, & Francici Annales.*

Aureliis *Orleans*, imago Crucifixi fleuit tempore Caroli Crassi; lupus ingressus Ecclesiam S. Crucis, tandiu pedibus agitauit Campanorum funes, eáque pulsauit donec abigeretur à Sacerdotibus: neque multo pòst ædes illa magnifica deflagrauit. Hanc instaurandam suscepit Arnulphus quidam vir diues, qui dum ape-

rit fundamenta, tantumdem auri reperit, quantum ad eius fabricam satis esset. *Historia Francica.*

Haud procul ab Aureliis nascitur Ligerulus *Loiret*, qui in ipso fonte nauigatur: in vorticem si hastam eiaculatus sis, resiliet ad te maiori cum impetu: numquam glacie concrescit, quamquam eo velocior Ligeris plerumque rigeat. *Leo Tripaltius Aurelianensis.*

In Ecclesiâ B. Virginis Clariacensis, *Nostre Dame de Clery*, cereus prostat ingens, & magni ponderis. Is quoties peregrinus aliquis terrâ, marive periclitatus eidem Virgini votum emittit, semel iterúmque magno cum impetu circumagitur, populus ad Basilicam accurrit, vidétque rotari sponte, quem decem homines non circumuoluerent. Annotatur tempus & hora, agnoscitque peregrinus voti sui momentum cum cerei circulatione quadrare. Centum illiusmodi miracula leguntur in Archiuis huius Ecclesiæ. *Andreas du Chesne lib. 1. cap. 57. vrbium Francicarum.*

In Blesensi territorio, sicut & in aliquot Belsiæ locis lutum adeò tenax, vt si semel exsiccetur in equis, & iumentis, non nisi cum pilorum euulsione tollatur. *Papyrius Massonus.*

Orchizæ *Orchese*, iuxta Blesas terra eruitur eiusdem planè cum Lemniacâ virtutis, *la terre sigelée*: valet contra venena, & aërem infectum, atque pestilentem. *Andreas du Chesne.*

Prope Turonas *Tours*, stillantes visuntur specus, vulgò *les Caues Gouttieres*, ex quorum fornice aqua dilabens in multas figuras rotundam, oblongam, &c. efformatur: crederes amygdalas saccaro obductas, & illiusmodi Tragemata. *Papyrius Massonus, & Andreas à Quercu.*

Loquiæ *à Loches*, aquæ omnia immissa in lapidem indurant. *And. Baccius lib. 1. de Thermis cap. 15.*

Ad vrbem Caïnoninum *Chinon*, aqua ex specu transpirans subflaua concrescit in lapidem. Ex eodem porro specu fons erumpens obducitur in superficie quasi tenui crustâ lapideâ. *Ego testis αὐτόπτων.*

In Andegauensi Agro supra Salmurium pagus *Varaus* dictus, ex quo riuulus, bis die fluit, bis immotus stagnat. *Licimus Guyetus in tabula Andegauensi.*

In Cenomanensi Agro tribus à Flexiâ leucis fons in prato visitur, cuius aquâ si argentum oblinas ei affingitur color aureus, sed subpallidus, qui tamen paulò pòst euanescit. *Expertus loquor.*

In Campania.

In Ecclesia S. Remigij, Remis, *Rheims*, puluis è Sancti sepulchro lectus serpentes fugat. Imò obseruatur in cœmeteriis omnium Basilicarum quas huic Sancto Christiana pietas consecrauit, nullum reperiri colubrum, & eò importatum emori. *Flodoardus Lib. 1. Histor. Remensis.*

In campis Catalaunicis fluuiolus est Vidula dictus: Is in pugna contra Attilam ita sanguine creuit, vt cadauera in proximum fluuium deferret. *Paulus Diaconus.*

Ad Abbatiam Sustullam anno Christi 1118. fluuius Matrona in aëre visus est suspensus eius alueo propè exsiccato. *Sigebertus in Chronico.*

In Burgundia.

Hedvi vberes suos agros calce reddere solent: certè constat oleis calcem vtilissimam esse. Ratio, quia eorum regio humidior, ita calx humorem nimium exedit. *Plinius lib. 17. cap. 8.*

Auallonis *Auallon*, munitissimi castelli mœnia nullis machinis poterant labefactari. Robertus Rex cùm frustra locum per tres menses tentasset, sub pellibus hymnum cecinit, eo canente, muri sponte corruerunt. *Historia Francica.*

Ad vrbem Senonensem prope lacum fons fluit, cuius aquæ durescunt in lapides. *Andreas du Chesne.*

Ad vrbem Augustodunum *Autun*, ex aëre frustum glaciei decidit 15. pedibus longum, 7. latum, duobus spissum. *Historia Francica.*

In fonte B. Reginæ *S. Reine*, in Burgundia quicumque olim lauabantur ab omnibus languoribus curabãtur, perdurat miraculum, sed ratiùs contingit, multi accedunt, aliquot tantùm sanantur. *Papyrius Massonus.* Plerique tamen hoc tribuunt natiuæ vi huius aquæ, quæ etiam hodie ad vlcera curanda plurimùm valet.

In Bressia *la Bresse*, in piscinis herba nascitur vsque adeo à bobus expetita, vt immissis in aquam capitibus ad suffocationem vsque eam perscrutentur. *Dalencampius in cap. 22. lib. 8. Plinij.*

In Agro Lugdunensi.

In territorio Lugdunensi olim oppidum Taurodunum in mon-

te

te situm, qui duobus mensibus intestibus fragoribus personuit, tandem desiliit in Rhodanum, tantâ cum ruinâ, vt fluuij alueum obturaret, isque Ianobam *Geneue*, vsque retrocederet. *Greg. Turonens. lib. 4. cap. 31.*

In Segusianis (*le pays de Foreſt*) amnis modicus fluit Furansonius dictus, vulgò *Chencualet*, cuius aqua indusia, & linteum sine sapone perfectissimè mundat. *Papyrius Massonus.*

Ad castrum S. Bonitij, *S. Bonet le Chasteau*, fons ad temperandum Fuxense ferrum aptissimus, hoc enim mollius reddit primò, mox ad secandum aptissimum, quod tamen alteri ferro non præstat. *Idem Papyrius.*

Ad oppidum S. Baldomari, *S. Germier*, fons dictus fortis, *Fontaine forte*, vini penuriam supplet: si enim quarta huius aquæ pars vino misceatur, nihil saporis vino deperibit; & cùm in scyphum cadit ad instar generosissimi vini lasciuit & exultat. Præterea si eâ aquâ farinam subigas intumescet ac si fermentata foret. In eâ cibi decoqui non possunt, quia hæc aqua tota igne in vapores dissipatur. Et quod mirabile magis, oppidani eâ vtentes numquam indigent ope medicorum, sùntque μακρόβιοι. *Idem Massonus.*

In Sabaudia.

Lacvs Lemanus quamuis omnia circumposita glacie rigeant, tamen non concrescit: quidam hoc tribuunt rapiditati Rhodani qui in eum influens aquas non sinit quiescere. *Massonus.*

In eundem lacum influens Rhodanus cum eo non miscet aquas, sed hospitalem tantùm immittit, non maiorem euehit, quàm intulit. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

Apud Altam-Cumbam Monasterium Cistertiensium ingens fons oritur dictus *Mirabilis*, quâlibet horâ bis deficit, bis fluit; & cùm fluere incipit, ingenti murmure sonóque erumpit, influit autem in Burgitem lacum, *le Bourget. Papyrius Massonus.*

Guttur intumescere nationibus quibusdam ad radices Alpium degentibus notauit Vitruuius lib. 8. cap. 3. Quod eius interpres Philander iis maximè accidere qui vallem Maurenam incolunt, & ab Aquabella Cameriacum vsque, quibus pendula gutturi struma sæpè in humerum reiicitur. Aitque se vidisse puerum intra biennium sanatum, cùm negotij cuiusdam causâ patriam relin-

quere coactus esset: quidam eius rei causam in frigus aquarum deriuant, perperam; reperiuntur enim aquæ iis frigidiores, & tamen innoxiæ: satius est ergo ad metalla recurrere, quæ has aquas inficiunt. *Philander in 8. lib. Vitruuij.*

In Delphinatu.

Haud procul Vienna mons altissimus, in cuius vertice stagnum (puteum vulgus appellat) vnde tempestas omnis in his locis oriri videtur. Nam in eius montis vertice procreatur nebulosa exhalatio, quæ statim futura tonitrua, aut imbres prænotet. Operta fuit hæc palus, ne quid ex eâ potâ detrimenti pecora caperent. *Massonus, & Andreas du Chesne.*

Ibidem fons frigiditatis tantæ, vt bibentibus ora intumescant, manus in eo contineri nequeant. Exhaustâ aquâ non minuitur, nec augetur infusa. *Massonus in Rhodano.*

Circa Gratianopolim *Grenoble*, fons similis Epirotico faces extinguit ardentes, accendit extinctas. *S. Augustin. in Ciuit. Dei.*

Ibidem ad Fontem, quem Ardentem nominant, flamma emicat ex vliginosâ terrâ si baculo sculpitur, tunc stramen admoue, accendetur. *Dalecampius in cap. 97. lib. 2. Plinij.*

Idem fons eructat sæpè flammarum globos, suis ignibus quidquid admoueris comburentes. *Andreas du Chesne lib. 4. cap. 4. de Vrbibus.*

In Prouincia.

In Valle-Clusâ *Vaucleuse*, Fons Orgia nascitur, Plinio Orge, in quo herba nascitur bobus adeò grata, vt eam quærant totis immersis capitibus, nec desistant donec suffocentur. Certum est autem illam herbam nonnisi imbribus ali. *Boccatius libro de Fontibus, & Plinius lib. 18. cap. 22.*

Pons Auenionensis factus à Pastore duodenni, qui primum lapidem ipse portauit 13. pedes longum, 7. latum. *Historia Francica.*

Craudi Campi (olim Lapidei) *le Crau*, planities tota est obsita lapidibus adeò paruis, vt quilibet non impleat manum, attamen inter illos lapides plurimum herbæ crescit, hícque pecora facilè saginantur. *Strabo lib. 4. & Papyrius Massonus.*

In Fano S. Maximini, vulgò *S. Maximin*, seruatur phiala vt

perhibent delata à sancta Magdalena; in ea est aliquid sanguinis terrâ immixti. Ostenditur illa populo die Parasceues à Priore Dominicanorum, sicque paulatim accrescit sanguis, vt totam phialam impleat. *Papyrius Massonus.*

Lateres Massiliæ fiunt, qui proiecti in aquam natent; videlicet ex terrâ pumicosâ constabant, quæ exsiccata redibat ad priorem naturam. *Vitruuius lib.* 8.

In Occitania, seu Languedocio.

In Fuxensibus Montibus *de Foix*, prope Belleſtadium pagum oritur Liria Fl. *Lers*, is mensibus Iunio, Iulio, Augusto quater & vicies quotidie deficit atque renascitur. *Papyrius & Bartasius.*

Haud procul Narbone si terram effoderis pisces cum humo egeres, vermium ad instar. *Dalecampius in Athenæum, & plerique veterum.*

In vrbe Tholosa cœmeterium, vel potiùs specus in Ecclesia Minoritarum, in cuius parte cadauera infossa non putrescunt, sed integra seruantur sine mephiti. *Totidem testes quot Tolosates.*

Iuxta Nemausum vbi Turris magna, vel Romana *Tourmagne*, Fons scaturit in morem stagni, è cuius medio aqua ebulliens erumpit, in eos æstus si quid ceciderit, ampliùs nusquam compareret. *Andreas du Chesne.*

In Agro Nemausensi stagnum Laterra, nunc *de Lates*, olim Mugilibus capiendis Delphines operam nauabant, prædæque accipiebant partem vnà cum intritâ panis & vini, euocatique veniebant. *Plinius lib.* 9. *cap.* 8.

In vico *Balerme*, iuxta Montempessulum calidus fons erumpit qui salem egerit. *Dalecampius in cap.* 7. *lib.* 31. *Plinij.*

Prope Montempessulum in vico quem vocant *Baillargnet*, ad ripam amnis Liriæ *Lelez*, pisces effodiuntur, vt ad Salsulas. *Dalecampius in cap.* 57. *lib.* 9. *Plinij.*

In pago *Peraux*, vnâ leucâ à Montepessulo aquæ fontis intus agitatæ vehementer strepunt, & magno cum murmure exeunt. Quod contingit ob ventos in terræ visceribus inclusos. *Nicol. Dortomanus lib.* 1. *de aquis Bell. Iucanis.*

Imperante Vespasiano Albæ Heluiæ *Viviers*, inuenta est vitis vno die defloreſcens, ob idque tutissima iudicata, propter pestes

florentem vitem infestantes. *Plinius lib.* 14. *cap.* 3.

In Ligeri Fluuio quâ parte per Velaunos transit, *le Velay*, Boues in flumine quærunt nascentem herbam auidissimè, totisque immersis capitibus. *Dalecampius in Plin. cap.* 22. *lib.* 18.

In Aquitania.

In Fluuio Olindo *Old*, piscibus abundante, nec Lucius crescit, nec importatus in eo viuere potest. Rationem reddunt incolæ quòd S. Ambrosius Cadurcensis Episcopus piscationem illam interdixisset. Sed fabulosam putat rationem illam *Papyrius Massonus*.

In vico Marsaco in Petrocoriis fons æstus marinos imitatur, & quod mirabilius, respondet fluuij Garumnæ ad Burdigalam incrementis. *Andreas du Chesne.*

A Garumnæ ostio Liburniam vsque *Liuourne*, æstus marinus sic intumescit, tantóque impetu aquas repercutit maximè æquinoctio Autumnali, vt scaphas obuias euertat, nauigia dissipet grandiora, insuetis magnum pauorem creet, pueris indigenis furias illas cum voluptate expectantibus. *Andreas du Chesne.*

In Tarbellis Aquitanicâ Gente, aquæ decurrunt frigidæ & calidæ paruo inter se interuallo discretæ; quod etiam in Pyrenæi radicibus contingit. *Perdurat ad hoc vsque tempus miraculum. Plinius lib.* 31. *cap.* 2.

Haud procul Baiona ventis minimè spirantibus, adeo turgescit mare, vt terram vniuersam obducere velle videatur. Quem tumorem, dubio procul, efficit ventus in terræ viceribus conceptus, & per aquas euolans. *Andreas Baccius lib.* 1. *de Thermis cap.* 2.

Versus Pictonicum mare lacus erat dictus Coruorum, quorum opera vtebantur indigenæ, vt lites componerent; vterque alam habebat candicantem. Accedebant porrò ad eum locum disceptaturi in sublimi loco positâ tabulâ; Actor & reus pro se quisque in eam proiiciebat liba, aduolabant Coruì, libum vnum vorabant, aliud dissipabant, hoc euincentis litem, illud causâ cadentis signum erat. *Strabo lib.* 4. *ex Artemidoro.*

Prope Fanum S. Ioannis de Angeriaco *S. Iean d'Angely*, fons visitur nullo penè fluento hyeme, æstate abundanti, contra aliorum fontium naturam. *Eusebius Nierembergius.*

Prope Biturigas Fanum S. Solangiæ *S. Solange* vicus, quoties Ruſtici indigent pluuiâ, habitâ ad hoc templum ſupplicatione dubio procul impetrant. Porrò conſuetudo tulit vt ſupplicatio per agrum tranſeat frumento conſitum. Quamquam ergo penè maturæ ſint ſegetes, ita conterantur calami euntium veſtigiis, vt vix ſperetur ſtipula, nihilominus poſt aliquot dies ſpicæ diſiectæ reſurgunt, & vberem colono reponunt meſſem. *Res actis publicis conſignata.*

In rupe iuxta Tardopetram *Dardoire*, in agro Inculiſmenſi, per anguſtias in ſpatioſas cellas patet ingreſſus: in iis variæ imagines, & figuræ hominum, animantium, omniſque ſupellectilis. Appellantur vulgò *les caues de Rancogne*. *Papyrius Maſſonus*.

Per eandem Regionem fluuius Tura decurrit *la Toure*, anguſtus, cui imponi lembus non poteſt ex variis aſſeribus compactus, quin breui vermibus arrodatur, & perfodiatur, qui inter lignorum commiſſuras enaſcuntur; itaque hîc ex vnicâ trabe conficiuntur lintres, quæ hanc peſtem minus ſentiunt. *Andreas du Cheſne.*

In vico *Rochedogou*, decem paſſuum millibus à Claromontio rupes mediocris fracta dat Gemmas adamantis inſtar micantes. *Andreas du Cheſne.*

In Abbatia S. Illidij *S. Allire*, prope Claromontem fluuius ſerpit, olim Scateon dictus nunc *Tiretaine*, in quo regnat pons à naturâ formatus; fons enim ibidem fluuium ſubiens dureſcit in lapidem. *Dalecampius in Plin. cap. 2. lib. 31. & Andreas du Cheſne.*

In eadem Aluerniâ prope vrbem Beſſam ſtagnum viſitur in montis vertice profunditatis tantæ, vt hactenus immiſſis funibus explorari fundus nequiuerit. In eum ſi lapidem proieceris, illicò nubibus obducetur aër, grando decidet, micabunt fulgura, mira tempeſtas concitabitur. *Andreas du Cheſne lib. 1. vrbium cap. 150.*

Non procul ab eadem vrbe antrum vulgò *du Soulcy*, in quo æſtate murmura tonitrui inſtar exaudiuntur. *Dauitius in Aluerniâ.*

In eodem tractu fons vinoſus, ſeu Acidulus, cuius aquæ ſi admiſcueris ſextam vini partem merum te bibiſſe crodideris, nullâ aquâ dilutum. *Idem qui ſuprà.*

LIBER OCTAVVS.

De Belgio.

EVROPÆARVM regionum est illa minima, si amplitudinem spectaueris; si diuitias, & hominum frequentiam, paucis admodum decedet; vrbibus ita frequentibus, vt sese contingere videantur.

CAPVT PRIMVM.

De Belgio generatim.

QVÆREMVS eius Nomina, Quantitatem, Qualitatem, Mores, Politiam, Linguam, Religionem.

§. 1. *Nomen Belgij.*

VARIA huius Regionis nomina deprehendo apud scriptores. 1. est BELGIVM quo ferè vtuntur omnes qui Latinè scribunt. Quod qui referunt ad Belgium Cæsaris satis à nobis suprà refutati sunt. Nomen igitur hoc habet à Galliâ Belgicâ, cuius maximam partem hæc Regio continet.

2. NIDESLANDIA, seu Neuerlanlia, hoc est Regio inferior, vulgò *les Pays Bas*: qui autem Germaniam inferiorem nominarunt, perperam totius nomen affinxerunt parti. Nam inferiori Germaniæ & quæ trans Mœnum iacet hoc quoque Belgium attexitur.

3. FLANDRIA *la Flandre*, ita dicta vel à flatibus, vel fluctibus maris, quia Oceano Germanico verberatur, vt legitur in actis Aldenburgensis monasterij; vel à voce *Flandra*, quæ æstuaria sonat, quod magis probat Meyerus: vel denique à Flanberto quodam, quem Clodio Francorum Rex huic oræ maritimæ præfecit, vt Flandri loquuntur Annales.

§. 2. *Quantitas Belgij.*

Longitudo eius *Geographica* desumitur ab oppido *Hedino*, ferme

Treuiros vsque, continétque circiter 180. millia passuum.

Latitudo item *Geographica* consideratur à *Theodonis villa*, ad *Amelandiam* Insulam, & circiter ducenta passuum millia continet.

Vbi obseruabis longitudinem & latitudinem Belgij aliter quoque sumi posse, videlicet pro maximâ & minimâ extensione, eóque in sensu longitudinem Geographicam dicendam esse latitudinem, latitudinem Geographicam longitudinem appellandam: quod accidit iis regionibus, quæ latiùs patent à Septentrione in Meridiem, quàm ab Occidente in Orientem.

§. 3. *Qualitas Belgij.*

Hæc Regio paulò humidior est, ideóque pascuis quàm cerere lætior; ferè tota palustris est. Canabim & linum vbique profert. Equos fortissimos emittit. Ferè serpentibus caret, si paucos colubros excipias. Rarò hîc tonat & fulgurat: hyems perfrigida, rigentibus quotannis fluminibus. Quàm sit populosa arguit vrbium multitudo quæ supra ducentas numerantur, cum centum & ampliùs maioribus burgis vrbium iure fruentibus. Certè anno 1380. vnum Gandauum, vt cæteras vrbes taceam, octoginta armatorum millia exhibuit.

§. 4. *Mores Belgarum.*

Simpliciores sunt Belgæ, & minimè mali, sed si semel in fraudem eos induxeris inimicos experieris. Philoxeni omnes, omnes munditiem amant, quæ in omnibus eorum rebus singularis est. Pecuniæ auidi, ideóque mercaturæ diligenter incumbunt. Desides ferre non possunt, eósque per vim ad laborem compellunt. Retinentissimi sunt religionis, ad hanc tamen compelli nolunt. Principibus suis orantibus omnia concedunt, exigentibus omnia negant, & amore potiùs quàm imperio regi volunt.

§. 5. *Politia Belgarum.*

Ex quo Carolus Magnus Saxones sæpiùs rebellantes in eâ regione collocauit, indigenis rebellionis suæ afflauere virus. Quid

enim aliud noſtræ narrant hiſtoriæ, quàm Flandrorum cõtra Principes ſuos contumaciam? Habebant ergo Principem Clientem Regis Francorum; quod ius demũ ab Franciſco I. captiuo per vim extorſit Carolus V. Imperator cui hæreditario iure Belgium obuenerat. Porrò ſub Carolo non proceſſerunt malè res Belgij, ſed rerum potiente Philippo II. eius filio, Margarita Auſtriaca hîc Rempublicam adminiſtrãte, res turbari cœperũt. Hæc enim volebat inducere decreta Sacro-Sanctæ Synodi Tridẽtinæ; ſed reſtitere acriter Lutherani atq; Caluiniſtæ, vno nomine dicti Geuſij *les Geux de Flandre*. Hi enim non contenti verbis inſectari Catholicos, etiam imagines deiecere, diſturbauere templa, Antuerpiæ, & aliquot in locis. Dux tamen Albanus eò miſſus rem Catholicam reſtituit. Sed dum ſeueriùs in rebelles animaduertit, nouiſque exactionibus Prouinciam videtur exhaurire, vexillum rebellionis eſt ſublatum Arauſicano principe belli incentore atque Duce. Miſſus eò Ioannes Auſtriacus rem componere potuiſſet, niſi ab eo Rex Hiſpanus ſibi cauiſſet. Tantùm ergo abfuit, vt rebelles reconciliaret Principi, quin etiam exoriretur noua factio, dicta *des Malcontens*, quæ nec Hiſpanis, neque Statibus fauebat. Eo demortuo Dux Parmenſis ſatis feliciter Hiſpanorum negotia promouit, ſed dum rebelles vrget acriùs anno 1581. ad defectionem impulit, quâ Regem Hiſpaniæ Principem ſuum eiurauere, vnde bella enata, quæ tantâ circumpoſitarum gentium contentione etiamnum geruntur. Hinc orta diuiſio Belgij in Status Hollandicos, & Hiſpanicam ditionem; de quibus mox agemus.

§. 6. *Lingua Belgarum.*

Bilingves Belgæ, vnde orta diuiſio Flandriæ in Gallicam, & Teutonicam. Flandrica dialectus parum à Germanicâ differt; Gallicam, Walonicam vocant *le Vallon*, quæ à Picardicâ parùm diſſidet, niſi quòd adhuc ſit inquinatior.

§. 7. *Religio Belgarum.*

Vbi ſeruata eſt Catholica Religio, nihil Belgis magis pium, vbi abolita nihil à pietate alienum magis. In Hiſpanicâ ditione Catholici omnes: apud Batauos omnes ſectæ tolerantur præter ve-

DIVISIO BELGII IN XVII. PARTES, les dix-sept Prouinces des Pays-Bas.

QVATVOR DVCATVS, *les quatre Duchez.*

- BRABANTIÆ: *de Brabant.* Bruxellæ, *Bruxelles.*
- LIMBVRGICVS: *de Limbourg.* Limburgũ, *Limbourg.*
- LVCEMBVRGICVS: *de Luxembourg.* Lucemburgum *Luxembourg.*
- GVELDRIÆ: *de Gueldre*
  - Neomagus: *Nimegue.*
  - Ruremonda: *Ruremonde.*
  - Arnemium: *Arnhem.*

SEPTEM COMITATVS *les sept Comtez.*

- FLANDRIÆ: *de Flandre.* Gandauum: *Gand.*
- ATREBATENSIS: *d'Artois.* Atrebatum: *Arras.*
- HANNONIÆ: *de Haynault.* Mõtes: *Mons en Haynault.*
- HOLLANDIÆ: *de Hollande*
  - olim Dordracum: *Dordrek:*
  - nunc Amstelodamũ: *Amsterdam.*
- ZELANDIÆ: *de Zelande.* Middeburgũ: *Middebourg.*
- NAMVRCI: *de Namur.* Namurcum: *Namur.*
- ZVTPHENSIS: *de Zutphen.* Zutphanium: *Zutphen.*

MARCHIONATVS VNVS *vn Marquisat.*

- SANCTI IMPERII *le Marquisat du S. Empire.*
  - Antuerpia: *Anuers.*
  - Bruxellæ: *Bruxelle.*
  - Louanium: *Louuain.*
  - Niuella: *Niuelle.*

QVINQVE DOMINIA *cinq Seigneuries.*

- FRISIÆ OCCIDENTALIS: *Vestfrise.* Leouardia: *Lieuuarden.*
- MECHLINIÆ: *de Malines.* Mechlinia: *Malines.*
- TRAIECTI: *d'Vtrech.* Traiectum ad Rhenum: *Vtrech.*
- TRANISELLANÆ: *Oueryssel.* Dauenteria: *Deuenter.*
- GRONINGIÆ: *de Groninge.* Groninga: *Groninge.*

Nunc verò singulæ hæ Prouinciæ iterum distribuendæ sunt, quod vt fiat commodiùs methodi causa, eas ad duas ditiones reuocamus, Batauicam, *les Estats de Hollande*, & Hispanicam, quâ continentur Prouinciæ quæ in fide perstiterunt.

LES XVII.
PROVINCES
DV PAYS
BAS.
LA MER
D'ALLE:
MAIGNE
Texel I.
Ameland I.
Emdem
Vorcum
Medenblic
Campen
Zuuol
Elburg
Harderwik
Deuenter
Zutphen
Arnhem
Gorcum
Nimegue
Genep
Rauestein
Bois
Leduc
Hel
Vesel
Rhimberg
Duysburg
Dusseldorp
Middelbourg
Flessingue
Tolen
Ostervuik
Eindhoue
Ostende
Nieuport
Dunkerque
Calais
Gravelingue
Hulst
Anvers
Veerde
Ruremonde
Bruge
Dixmude
Tielt
Gand
Bruselle
Louuain
Malines
Tillemont
Oudenarde
Courtray
Ypres
St Omer
Armentiers
Tournay
Orchies
Aire
Bethune
Lesdin
Arras
Bouchain
Valenciennes
Mons
Namur
Cambray
Landrecy
Charlemont
Chimay
Dinant
Huy
Liege
Limbourg
Boon
Cologne
Rhein Fl.
Stable
Arenberg
Bapaulme
Dourlens
Amiens
Corbie
Perone
le Castelet
St Quentin
Nelle
Ham
Noyon
Laon
Compiegne
Oise Fl.
Aisne Fl.
Botroy
Bouillon
Sedan
Dochery
Monmedy
Thionuille
Dauiller
Moselle Fl.
la Meuse
Treues
LA
ISEL
ZVY
DER
ZEE
AMSTERDA
VTR
EK
ZELAN
DE
FLAN
DRE
HAI
NAV
AVLT
LIE
LIM
BOVRG
LVXEM
CHAM
LORRAINE
ARCHEVES:
CHE
DE
LE
PALA:
TI:
NAT
PI:
CAR:
DIE
PAI
GNE
VESTPHALIE
GRONINGE
FRISE
OCCIDE
TRANS
CLEVES
GUELDRE
BRA
ANT
BOVR
LLE
ARTOIS
PICARDIE

enim aliud noſtræ narrant hiſtoriæ, quàm Flandrorum cõtra Principes ſuos contumaciam? Habebant ergo Principem Clientem Regis Francorum; quod ius demũ ab Franciſco I. captiuo per vim extorſit Carolus V. Imperator cui hæreditario iure Belgium obuenerat. Porrò ſub Carolo non proceſſerunt malè res Belgij, ſed rerum potiente Philippo II. eius filio, Margarita Auſtriaca hîc Rempublicam adminiſtrãte, res turbari cœperũt. Hæc enim volebat inducere decreta Sacro-Sanctæ Synodi Tridẽtinæ; ſed reſtitere acriter Lutherani atq; Caluiniſtæ, vno nomine dicti Geuſij *les Geux de Flandre*. Hi enim non contenti verbis inſectari Catholicos, etiam imagines deiecere, diſturbauere templa, Antuerpiæ, & aliquot in locis. Dux tamen Albanus eò miſſus rem Catholicam reſtituit. Sed dum ſeueriùs in rebelles animaduertit, nouiſque exactionibus Prouinciam videtur exhaurire, vexillum rebellionis eſt ſublatum Arauſicano principe belli incentore atque Duce. Miſſus eò Ioannes Auſtriacus rem componere potuiſſet, niſi ab eo Rex Hiſpanus ſibi cauiſſet. Tantùm ergo abfuit, vt rebelles reconciliaret Principi, quin etiam exoriretur noua factio, dicta *des Malcontens*, quæ nec Hiſpanis, neque Statibus fauebat. Eo demortuo Dux Parmenſis ſatis feliciter Hiſpanorum negotia promouit, ſed dum rebelles vrget acriùs anno 1581. ad defectionem impulit, quâ Regem Hiſpaniæ Principem ſuum eiurauere, vnde bella enata, quæ tantâ circumpoſitarum gentium contentione etiamnum geruntur. Hinc orta diuiſio Belgij in Status Hollandicos, & Hiſpanicam ditionem; de quibus mox agemus.

§. 6. *Lingua Belgarum.*

Bilingves Belgæ, vnde orta diuiſio Flandriæ in Gallicam, & Teutonicam. Flandrica dialectus parum à Germanicâ differt; Gallicam, Walonicam vocant *le Vallon*, quæ à Picardicâ parùm diſſidet, niſi quòd adhuc ſit inquinatior.

§. 7. *Religio Belgarum.*

Vbi ſeruata eſt Catholica Religio, nihil Belgis magis pium, vbi abolita nihil à pietate alienum magis. In Hiſpanicâ ditione Catholici omnes: apud Batauos omnes ſectæ tolerantur præter ve-

ram atque ſinceram. Regio hæc olim paucos habebat Epiſcopos, ſed ſuperiori ſæculo, cùm crederent Hiſpani, eos ad impediendam rebellionem valituros, aliquot addiderunt, & hanc diſtributionem inuexerunt.

BELGIVM CHRISTIANVM

ARCHIEP. MECHLINIENSIS *de Malines.*	Antuerpienſis: *Anuers.* Brugenſis: *Brugge.* Gandauenſis: *Gand.* Yprenſis: *Ypres.* Ruremondenſis: *Ruermonde.* Boſcoducenſis: *Boiſleduc.*
ARCHIEP. CAMERACENSIS *de Cambray.*	Atrebatenſis: *Arras.* Tornacenſis: *Tournay.* Sant-Audomarenſis: *S. Omer.* Namurcenſis: *Namur.*
ARCHIEP. TRAIECTENSIS *d'Vtrech.*	Deuenterienſis: *Deuenter.* Groningenſis: *Groninge.* Harlemenſis: *Harlem.* Leouardienſis: *Lieuuarden.* Midelburgenſis: *Mildebourg en Zelande.*

CAPVT II.

Belgium Batauicum, les Eſtats, ou les Eſtats de Hollande.

AGGREDIMVR eam partem Belgij, vnde è piſcatoriis aliquot nauigiis noua Reſpublica ante annos 70. caput extulit: quæ armis in dies præualida ſuperiorem pati nec terrâ velit, nec mari iam poſſit: quæ in exiguum Europæ angulum compacta per totum orbem colonias ſpargit, tam commoda Gallis & Britannis, quàm Hiſpano, Auſtriacóque terribilis. Quæ iam in vtrâque Indiâ, claſſibus totis mercaturam exercet, bellum quocumque, mercéſve circumferens.

Hic verò Reip. ſtatus ex omnibus temperatus videtur. Habet aliquid Ariſtocratici, quia pauci negotiis præficiuntur: Monarchici nonnihil, quoniam Imperatorem eligit vnum, ex quo tota belli pendet adminiſtratio; denique ſeruat aliquid Democratici, quoniam vrbes delegatos ſubmittunt, ſine quibus nihil confici

potest. Porro is est suffragiorum ordo: *Primum* dat Gueldria & Zutphanium: *Secundum* Hollandia: *Tertium* Zelandia: *Quartum* Traiectensis ditio: *Quintum* Frisia: *Sextum* Transisellana: *Septimum* denique Groningia & Ommelandicæ. Hagæ fere negotia publica tractantur, *la Haye*, vbi consilium duplex, Bellicum & Maritimum. Societas item duplex, Estindica, seu Indiæ Orientalis, & Vestindica Indiæ Occidentalis. Potentiam huius Reip. arguit, quòd mille bellicas naues armare possit, quòd anno 1605. Regiones illæ tributi nomine milliones viginti & vnum cum 540996. libris pensitarint.

§. 1. *Gueldria Batauica*, la Gueldre Hollandoise: *diuisa in quatuor Tetrarchias, quarum vnam possidet Hispanus, nomen habet à monstri voce* Gelre, *quam edebat latens sub Esculo, à duobus fratribus cæsa fera est.*

NEOMAGENSIS TETRARCHIA *le Quartier de Nimegue*,

Neomagus, seu Nouiomagus: *Nimegue*, vrbs Imperialis olim, & libera, atque caput Vicecomitatus ad Fl. Vahalim, vnde ducta fossa ad Arnhemum sumptibus vtriusque ciuitatis.

Thiela, seu Tila & Tiletum: *Tiel*, ad confluxum Mosæ & Vahalis, ditionis caput quæ *Tyelskenveert* dicitur, eius Dominus *l'Ampmande de Tiel.*

Bommelium, vel Bomeria: *Bommel*, in Insula *Bommeleueert.*

Schenkium: *Schent*, arx munitissima à Martino Skenkio conditore sic dicta, Flandris *Skenkenskans*, vel *Skrauenvveert*, in Insula Grauiuardia *Grauenvveert*, vbi Rhenus in Vahalim, & Rhenum scinditur.

In BETVVIA *la Betuue, ou le Betauu.*

Bura: *Buren*, Comitatus titulo non procul à Fl. Linga, Nassouiorum.

Culenburgum: *Culenbourg*, cum arce munitissimâ iuris Hispanici ad ripam Leccæ sinistram.

Battenburgum: *Battenbourg*, vbi olim arx, nunc diruta.

Munitio Sant-Andreana: *le Fort S. André*, ab An-

dreâ Auſtrio Cardinale excitari iuſſa, vt Bommelium coërceret, ſed ei in vicinâ Inſulâ Voorna *Voorn*, Mauricius aliam arcem oppoſuit de ſuo nomine.

ARENACENSIS TETRARCHIA *le Quartier d'Arnhem*,

ARENACVM: vetus oppidum vulgò *Arnhem*, mille paſſibus à Foſſa Druſiana, quæ nunc dicitur *Iſell-oort*; vbi Rhenus ſectus facit vno è ſuis alueis Vahalim. Hæc eſt ſedes Senatus huius Prouinciæ, & Cancellaria.

Harderuicum: *Harderuuick*, ad interiorem ſinum Freti Auſtralis vulgò *Zuyderzée*, ſatis commodus portus: Academia celebris, & vbi moneta Gueldriæ percutitur. Hæc vox Latinè vicum Opilionum ſonat.

Elburgus, ad idem Fretum: *Elbourg*, oppidulum non inelegans.

In VELVVIA, ſeu Velaunia, *la Veluue*.

Wageninga: *Vvagening*, olim affixa Rheno, nunc parum diſſita. Credunt aliqui eſſe vada Taciti; alij tamen olim dictam Vaganum arbitrantur.

Hattemum: *Hattem*, ad Iſellam, oppidulum munitum cum arce.

§. 2. *Comitatus Zutphanienſis, ſeu Tetrarchia Zutphaniæ, olim pars Gueldriæ*, le Comté, ou Quartier de Zutphen.

ZVTPHANIA: *Zutphen*, Iunio ciuitas Vſipetarum ad Fl. Iſallam, vbi in eum cadit Fl. Berkela *Berkel*, à Batauis & Hiſpanis alternante fortunâ recepta, hodie munitiſſima.

Doeſburgus, ſeu Duſburgum: *Doesburg*, ad Iſallam, oppidulum lautum & permunitum.

Grolla: *Grolle*, egregiè munita ad Fl. Slingam *Slinck*, qui mox in Berkelam cadit, Hiſpanis erepta.

Breſortia: *Breefort*, in paluſtri loco ſita.

Iſelburgus: *Iſelbourg*.

Anholtium: *Anholt*.

Dotechemum: *Dotechem*, ad Fl. *Old-Iſel*, duplici muro ſeptum.

Lochemum: *Lochem*, ad Fl. Berkelam.

Bronchorſtum: *Bronchorſt*, ad Iſallam Comitatus, vno milliari à Zutphaniâ.

§. 3. *Hollandia, ſic dictam volunt aliqui quaſi* pays des Bois, *alij quaſi* Terre-creuſe. *Tota paſcua eſt; lanifica ſine lino, fabrilis ſine ligno.*

NVM. 1. *Hollandia Meridionalis.*

TERRITORIVM ALTENENSE *Territoire d'Alten.*

- VORCOMIVM, aliter Woudrichemum, Thuano Vandricomium: *Vorcum*, ad Vahalim habens è regione Lœueſteyniam arcem. Oppidum eſt valdè munitum.
- Hueſdenum, ſiue Heuſda: *Heuſden*, oppidulum cultiſſimum, & firmum.

TERRIT. ABLACENSE *Territoire d'Ablas.*

- GORICHEMVM: *Gorcum*, ad Iſallam vbi recipit Lingam Fl. tardum, vrbs cincta propugnaculis egregiis.
- Viana: *Vianen*, ad Leccam Fl. cum caſtro, Brederodiæ familiæ.
- Neoportus: *Nieuport*, ad Fl. Leccam: defecit in burgum.

TERRIT. KRIM *Territoire de Krimpen.*

- Schoonhouia: *Schoonhouen*, oppoſita Neoporto, & verò ex eius ruinis creuit, ad Elicem ex Iſalla deriuatum ſita eſt.
- Krimpenum: *Krimpen*.

DECERPTA BRABANTIÆ *Rogneures de Brabant.*

- Gertrudis mons, ſeu Gertrudenbergum: *Gertuydenberg*, ad Fl. Meruam, celebre oppidum piſcatione Clupearum *des Aloſes*.
- Scuenberga: *Scuenberg*, Comitatus caput.
- Clundera: *Clundert*, in Inſula Ruygenhillenſi *de Rogenill*, ditionis Arauſicanæ.
- Villemſtadium: *Villemſtad*, à Guilielmo Arauſicano excitata in eâdem Inſulâ.

LES ESTATS
OV LES PROVINCES
VNIES DV PAYS
BAS.
LA GRANDE MER
D'ALLEMAIGNE
ZELANDE
FRISE
TRANISEL
BRABANT
QVARTIER
BOIS LE DVC
CONTÉ DE FLANDRES
VESTPHALIE
MER DV SVD
AMSTERDAM
ANVERS
GAND
Texel
Vlieland
Schelling
Ameland
Schiermonk oogh
Rotumer oogh
Dunkerque
Blankenberg
Egmond
Noortwyk
Catuwyk
Grauesande
Vlardingen
Goeree
Harlinge
Enchuysen
Campē
Elbourg
Hardervwyk
Muyden
Marken
Munikedan
Assen
Coeuerden
Ortmarsen
Zutphen
Doesbourg
Anholt
Burich
Rhynberg
Duisbourg
Duisseldorp
Nuys
Venlo
Ruremonde
Malines
Arschot
Louuain
Bruxelles
Ostēde
Nieuport
Oudenbourg
Brugge
Flissingue
Goes
Hulst
Breda
Gorcum
Culembourg
Rhenen
Eyndhouen
Liers
Juliers
24
25
26
27
28
51
52
53

NVM. 2. *Hollandia Septentrionalis.*

VERA HOLLANDIA *Amſterlande.*

AMSTERLANDIA *Amſterlande.*

AMSTELODAMVM: *Amſterdam*, ad Amſtelam Fl. & Damum quæ molem ſonat, vrbs primaria iam Hollandiæ, & prima ordinum, ex quâ plus vectigalium quàm ex reliquis Statuum vrbibus prouenit, pagus tantùm ante annos 300.

SKIELANDIA *Skielande.*

SCHIEDAMVM: *Schiedam*, ad Fl. Schiam, ſeu Alueum, & dicebatur priùs nouum Damum.

Rotterodamum: *Roterdam*, emporium celebre ad Fl. Rotterũ *Rotte*, patria Eraſmi.

Gouda: *Goude*, ad Iſallam Fl. ſic dicta quaſi foſſa incuruata, quia hîc Rhenus incuruatus eſt: Chryſopolim aliqui dicere volunt.

DELFLANDIA *Delflande.*

DELFIVM: *Delft*, Lotharingi cognomento Gibboſi opus. Varias experta vices ciuitas, mœnibus nudata, incenſa, ſed ex ruinis pulchrior extitit. Dicta eſt ab alueis, ſeu incilibus, nam *Delfen* Flandricè eſt *fodere*.

Vlaerdinga: *Vlaerdingen*, ad Meruam quem Moſam nouum vocant, diſiectis à fluuio mœnibus in pagum redacta.

Grauеſanda: *Grauеſand*, olim ſedes Concilij Batauici; aliàs ad Moſam, nunc 3. Mil. P. ab eo diſſidet.

Haga Comitis dicta: *la Haye*, vbi comitia Statuum celebrantur. Hîc palatium pulcherrimum Principis Arauſicani, multæque ædes cultiſſimæ.

RHIN-

LVGDVNVM BATAVORVM: *Leyden*, dictum Ocellum Batauiæ, loco commodiſſimo ſitum, Academia percelebris; populoſiſſima

DIA.

LANDIA — sima vrbs Hollandiæ post Amstelodamũ.

Rheinlande.
- Alphenum: *Alphen*, antiquus locus ab Alpheno Varo dictus.
- Romano-burgus: *Rombourg*, quibusdam Prætorium Agrippinæ.

VOERDENLANDIA *Voerdenlande.*
- VOERDEMVM, seu Woerda: *Voerden*, oppidulum palustri loco conditum, cum arce.
- Oudeuatera: *Oudeuuater*, oppidum munitissimum, pessimè acceptũ ab Hispanis.

VEST-FRISIA

GOEDELANDIA *la Goylande.*
- NARDENVM: *Narden*, siue *Naerda*, oppidulum elegans ab Hispanis contra fœdera malè deformatum.
- Muda: *Muyden*, ad ostia Fl. Vectæ *Vecht*, cum arce.
- Vesopum: *Vesop*, aut *Veesp*, ad Fl. Vectam, pannificio olim celebre.

VA-
- ALCMARIA: *Alkmaer*, seu Almaria egregiè munita, vnde repulsus fortiter Hispanus. Lacubus erat circumcincta, qui siccati agros fertiles effecerunt.

TER-
- Medemblicum: *Medenblik*, ita dicta quòd in medio lacuum, vbi firmissimi aggeres contra mare ex Alga quod maris *electamentum* est, siccúmque lapide durius redditur: fuit Regia Ducis Frisiæ olim.

LAN-
- Enchusa: *Encluysen*, oppidum elegans furiis maris obiectum, vbi sal purius redditur, huius ciues optimi naucleri.

DIA
- Edamum: *Edam*, nauium fabrica ad lacum hodie exhaustum, ad Fl. Idam, seu Edam.

Vaterlande.
- Monachodamum: *Munikedam*, ad vicinum lacum *Monikmeer*: vbi prætenditur Insula *Marken*.
- Horna: *Hoorn*, à portu tortuoso dicta, vbi cuditur moneta Vestfrisiæ: patria Hadriani Iunij.

la Veſtfriſe.

Purmerenda: *Purmerend*, oppidum nitidum, ex quo lacus Beemſtria *Beemſter*, in arua mutatus eſt.

KENNEMERLANDIA *Kennemerland.*

HARLEMVM: *Haerlem*, ad Fl. Sparam, qui creditur eſſe Alueus Rheni: hîc ars Typographica putatur excogitata.

Egmonda: *Egmond*, Comitatus cum arce nobili.

Beueruicum: *Beeruuik*, municipium elegans ad ſinum Tyæ, vbi vaſti arenæ tumuli.

Zippa lacus: *le Zipp*, quaſi ſentina Oceani munitur aggere vulgò Hondſboch *la Foreſt du Chien*, quia hic Scyllæ, & Carybdis latratus renouantur.

NVM. 3. *Inſulæ Hollandicæ.*

SEPTENTRIONALES.

Texellia, aliis Teſſalia: *Texel*, aggeribus ſe munit contra Oceani furias, portus ſatis commodus, ſeu ſtatio.

Vlielandia, ſeu Fleuolandia: *Vlie*, aliter *Flieland*, nomen retinuiſſe videtur à lacu Fleuo.

Skellinga: *Skelling*, quinque pagis habitata, armento diues, & pecore, vbi canes marini, ſeu phocæ ridiculo commento capiuntur.

Vieringia: *Viering*, ab Algâ marinâ *Vvier*, ſic dicta.

Vrca: *Vrck* } In interiori Freto; incolæ Barbaris propiores, quàm Europæis.
Enſia: *Ens* }

MERIDIONALES.

VOORNIA *Voorn* ſeu Vornanus ager ex multis Inſulis conflatus.

Briela: *Briel*, ad oſtium Moſæ vrbs munitiſſima, vbi iacta ſunt rebellionis Batauicæ fundamenta; Anglis oppignerata, & poſtea redempta.

Gerulietum: *Geruliert*, mediocre oppidum: frumento ferax circumpoſita regio, quæ dicitur Putria, vel Puttenlandia *Putten*, quæ cum præcedente vnam Inſulam efficit ob vicinitatem.

Corendica *Corendic.* } Voorniæ huius partes: paſſim in his Inſulis naſcitur herba Geliopolis vulgò *Helm* firmandis aggeribus idonea.
Piershilla *Pierhel.* }

NALES.

GOEDEREDA, seu Goerea: *Goerée*, quæ additur à pleriſque Vornano agro, licèt magis à Vorniâ ſeparetur, quàm præcedentes. Vrbeculam habet cognominem ſine mœnibus, quorum tamen videntur veſtigia.

SOMERSDICA: vulgò *Voren*, quod ſignificat Latinè ante Vornam. Municipium habet cognomine Somerdikium *Sommerdik*, Selandorum iuri ſubditum. Dicitur hæc Inſula, aliter Transflacquæana *Ouer-Flakcée* in tabulis.

TERRITORIVM TRANSMOSANVM: *Ouermaes*, Inſula è regione Roterodami; regio fertiliſſima totius Hollandiæ, vbi duæ Iuriſdictiones *d'Iſſelmont*, & *Portugal*.

DVRDRECHTVM, ſeu Dordracum: *Dordrek*, quaſi traiectum Dorti Fl. olim metropolis Hollandiæ, ante annos ducentos facta Inſula in eâ eluuie quâ 72. pagi obruti & centum hominum millia.

§. 4. *Zelandia*, la Zelande: *Ita dicta à Selandia Danorum, vel quaſi* Zéeland, *hoc eſt Terra Marina.*

OCCIDENTALIS ZELANDIA

VALACHRIA

MIDDELBVRGVM & Meſoburgus: *Middelbourg*, id eſt arx, ſeu burgus in medio Inſulæ ferè, primaria huius prouinciæ & Comitatus; vrbs munitiſſima, & elegantiſſima. Hîc ſtapula vini ex omnibus partibus in Septentrionem importati: an verò dicta olim Mattiacum, & Metelloburgus? non puto.

Valcheren

Veria, ſeu Campoueria: *Veer*, & *Campoueere*, à traiectu ſic dicta, antea Admiralij ſedes, nunc Marchionatus.

à Gallis ſic dicta.

Fliſſinga: *Fleſſingue*, incolis *Vliſſingen*, clara nauigatione Gallorum, & Anglorum, vbi palatium Principis Arauſicani.

Arnemuda: *Armuyde*, portus celeberrimus, ſed oppidum muris caret.

ZVIDBEVELANDIA

ROMESVALLIA: *Romerſuuall*, oppidum pugnans aggeribus quotidie cum mari &

LANDIA
- LANDIA quasi terra tremẽs. — Scaldi Fl. ad Orientem iacet Borsala submersa cum territorio anno 1532. Caput Insulæ olim ad Occidentalem partem eius. Goesa, vulgò *Ter-Goez*, ad ostium Scaldis cui Schenga nomen; oppidulum lautum, & quod ex tribus solum remansit integrum.
- NORTBEVELANDIA *Nort-Beueland.* — Cortgena: *Cortcheene*, olim ferè inundata, nunc restauratur.
- Agger Volfardi: *Volferdiik*, inter duas Beuelandias.
- Oresandia: *Oresant*, Nort-Beuelandiæ ferè vnita.

ORIENTALIS ZELANDIA.
- SCALDIA *Schouuen.*
  - ZIRICZÆA: *Zirczée*, vrbs Comitatus huius antiquissima; portus eius anno 849. arenis obductus est, sed nouus apertus. Vrbs multis gaudens priuilegiis.
  - Brouuershauia: *Brouuershauen*, vbi piscatores plerique ciues.
- DVVELANDIA: *Duueland*, sic dicta à columbis vbi vrbes multæ obrutæ 1530. nunc reparati aggeres à Ziriczæis, & Scaldiæ ferè iuncta est.
- TOLA *Tolen*
  - Ita dicta à voce *Tol*, quæ vectigal sonat. Ei adiacet Ager Diui Martini *Martins-diik*, locus consitus & arboribus, quam aliqui Insulam separatam putant.

§. 5. *Traiectensis ditio*, le pays d'Vtrech, *per quatuor Mareschallos administratur.*

TETRARCHIA ABCOVIENSIS *Quartier d'Abcou.*
- TRAIECTVM RHENI: *Vtrech*, aliter Vltraiectum, vrbs antiquissima, varias olim à Barbaris passa clades, à Balderico 15. Episcopo magnificentiùs reparata. Sita est ad medium Rheni alueum qui per Lugdunum mare petebat, antequam in Leccam prorumperet, nunc *Vechta* Fl. haud procul mœnibus abest. Duos item habet alueos manu ductos, 1. *de Vaert*, 2. *Nieuue-Gracht.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

EMENSIS TETRARC. *Quartier d'Eemland.*

Amersfordia, vel Amerfurtum: *Amersford*, à traiectu Emæ Fl. vulgò *Eems*, qui oppidum interſecat; oppidum peramplum ab Ordinibus noſtro ſeculo egregiè muniri cœptum.

MONTFORTIENSIS TETR. *Quart. de Montfort.*

Montfortium: *Montfort*, oppidum munitum ab Gothefrido Archiepiſcopo Traiectino cõtra Hollandos, ad Iſallam: ante paucos annos incendio miſerè deformatum eſt.

VICENSIS TETRARC. *Quartier de Viick.*

Duroſtatum: vulgò *Vviick Dnerſtede*, multis creditur vetus Batauodurum: vrbs olim ampliſſima, ſed à Normannis exciſa. Sita eſt ad Fl. Leccam vnde ſatis diues. Arcem habet firmiſſimam.

Rhena: *Rhenen*, ad eundem Leccam, egregiè munitum oppidum.

§. 6. *Friſia Occidentalis*, la Friſe Occidentale, *malè* Veſt-Friſe, *quæ ab hac diſtinguenda eſt.*

OSTERGOA *Oſtergoo* continens 12. iuriſdictiones.

Leovardia: *Lieuuarden*, Metropolis & maxima Friſiæ, itémque cultiſſima ad Fl. Ea, per quem merces ex Oceano conuehuntur.

Doccumum & Deccetum: *Doccum*, ad eundem Fl. qui primùm cadit in æſtuarium Lauicæ, mox Oceano committitur inter Inſulas Amelandiam & Schiormonachum *Schiormont*. Hęc aliter Schiermonicoga dicitur, & ad hanc partem pertinet.

VESTERGOA *Veſtergoo,*

Franekera: *Franiker*, & *Franeker*, totius regionis amœniſſima: Academiam habet.

Harlinga: *Harlinge*, maxima & populoſiſſima poſt Leouardium: expugnatu difficilis, quia circumpoſita regio ruptis aggeribus inundari poteſt: ſita eſt ad maris littus, vnde emporium nobile conficit.

Bolſuerdia, ſeu Bolſuardia: *Bolſuert*, non procul à mari portu commodo inſtructa, ex quo foſſa

ad vicum Maccumum ducta, alia ad Vorcumum.

Sneca: *Sneek*, vetus ciuitas ad quam non procul lacus Snecanus perampl⁹ & piscosus in primis.

Vorcumum, antea Woldercum: *Vorcum*, portus commodus quem efficit riuus ex lacu Vorcumano effusus.

Stauera, seu Stauria: *Staueren*, olim Frisiæ nobilissima, nunc deficit, portu arenis ferè obducto.

complectens octo territoria.

Hindelopa, & Hindelopia: *Hinlope*, seu *Hinloopen*, caret mœnibus, & piscatores ferè tantùm alit: instar promontorij excurrit in mare, & aggeribus ægrè seruatur.

Ilostum, & Iliacum: *Ilst*, municipium elegans sine muro, fossâ tantùm munitum.

Slota, seu Slotenum: *Sloten*, à quâ non procul stagnum cognomine peramplum *Slote-meer*, Slotanus lacus.

Amelandia Insula: *Ameland*, tribus habitata vicis.

SEPTEM SYLVÆ: *Seuenuolden*, vbi Agri duo Stellinuerdicus & Scoterlandicus. Nullæ hîc vrbes, terra sterilior, incolæ bellicosi: hunc tractum irrigat Fl. *Kuynder*, Kinderus.

§. 7. *Trans-Isellania*, Ouer-Issel, *hoc est Trans-Issallam.*

SALANDIA

DAVENTRIA, seu Danontria à Danone quodam Saxone: *Deuenter*, metropolis huius prouinciæ duplici muro septa olim libera & Imperialis, ad Fl. Isallam.

Zuuolla, & Suuolla: *Suuoll*, ad Fluuiolum Alpha qui & nigra Aqua dicitur móxque in Vidrum *Vecht*, cadit; non procul ab Isalla sita ex quo vallum perductum & tria castra, vrbs munitissima est.

Campi: *Campen*, ad Isallam non procul ab eius ostio quod sensim oblimatur; hîc telonium.

Vollenhouia: *Volhenhoue*, ad sinum Australem *Zuyderzée*, oppidulum lautum cuius arx diruta.

Isselland.

Geelmuda: *Geelmuden*, ad ostium Vidri, vbi arcis rudera.

Hasseletum: *Hasselt*, oppidulum amœnum & frequens ad Vidri ostia.

Steenuicum: *Steenuuich*, ad torrentem *Aa*, valdè munitum, ex quo captum est ab Arausicano.

DRENTIA Comitatus *le Comté de Drent*, vbi 5. Præfecturæ.

Covordia: *Coëuuorden*, vrbs munitissima & celeberrima, ob varias obsidiones Batauorum, & Hispanorum: sita est ad confluentias riuorum qui mox cadunt in Vidrum.

Meppela: *Meppel*, ad riuum tenuem, vrbecula cultissima, sed sine mœnibus; hac deuehitur bituminosus cespes in Hollandiam.

Assena: *Assen*, cœnobium vbi celebrantur huius Comitatus comitia.

TVVENTIA *Tuuent.*

Oetmarsia: *Oetmarsen*, vbi veterum Marsiorum omnes agnoscunt vestigium, inualidum oppidum.

Oldensalia: *Oldenzeel*, vbi Saliorum aliquid agnoscitur: sæpe capta, sæpe recepta; quia facilè seruari non poterat disiecti à Batauis muri.

Almeloa: *Almeloo*, ad torrentem qui mox in Reggam labitur; Squallet hoc municipium ex cladibus.

Rylsena: *Ryssen* ad Reggam, attritum his bellis municipium, & fermè vicus.

§. 8. *Dominium* Groningiæ, la Seigneurie de Groninge.

GRONINGIÆ TERRIT. *le Territoire de Groninge*, vulgò *Goruht.*

Groninga: *Groninge*, ad concursus fluuiorum Aha, & Hunesi. Hunesus dicitur supra vrbem *Schutendiep*, infra vrbem *Reitdiep*, caditque in Lauicæ æstuarium. Ex hac quoque Fiuela Fluuius ad Dammonam defertur; vrbs munitissima est, & Rodolphi Agricolæ natalibus clara.

VMHVNSINGONIA *Humsingo.*

Mildesthemum: *Mildesheim*, amplissimus burgus.

Solcampia: *Soltcamp*, arx ad Fretum.

LANDIA *les Ommelandes, hoc est Pays d'alentour.*

- FIVELGONIA *Fiuelingo.*
  - Dammona: *Dam*, oppidi instar ad Fiuelam Fl. vulgò *Damster.*
  - Delffileus portus & castellum: *Delfziil*, vallo locus quondam egregiè munitus ad ostia Fiuelæ Fl.
- PARS OCCIDENTALIS *Veſtquartier*
  - Visuleta: *Vvisstiet*, ad Fl. Lauicam.
- PRÆFECTVRA VETVS *Oldamp*
  - Miduolda in sinu Dulartio: *Dolert*, ita dicto à fluctuum rabie, vbi anno Christi 1277. pagi 33. periere.
  - Vindchotta: *Vindchotte*, olim florens vrbecula.
- VESTERVOLTIA *Seigneurie de Vesteruoltz*
  - Regio paludibus plena, & ferè myricis horrens, vbi variæ arces ad tutelam Groningæ.

§. 9. *Ditio Reipublicæ Batauicæ per totum orbem.*

IN BRABANTIA
- Boscum Ducis: *Bois le Duc.*
- Berga ad Zomam: *Berg-ob Zom.*
- Breda, & aliquot alia loca.

IN FLANDRIA
- Sluſa: *l'Escluſe*, & in eo tractu aliquot vrbes.
- Hulstum: *Hulst*; cum tota Vasiâ: *Vaes.*

IN AGRO LEODIENSI
- Traiectum ad Mosam: *Mastreich.*

IN COLONIENSI
- Reinsberga: *Reinsberg.*
- Orsoia: *Orsoy.*

IN FRISIA ORIENTALI
- *Rooroot.*

IN CLIVENSI DVCATV
- Vesel.
- Emmerik.
- Gennes, &c.

IN LIMBVRGICO
- Omnia penè loca.

IN AFRICA
- In Nigritis: *Arguin*, &c.
- In Guinea: *S. George de Mina*, &c.
- In Inſ. S. Thomæ: *Pauoasan.*
- In Reg. Congo: *Loanda*, Insula & vrbs.

In

IN ASIA
- In Orâ Coromandelis: *Gueldria.*
- In Regno Seani: *Malaca.*
- In Inſ. Ceylano: *Columbo.*
- In Inſula Iaua: *Batauia* antea *Iacatra.*
- IN MOLVCIS: penè omnes Inſulæ.
- In Amboino, Inſulæ pleraque loca.
- In Caloneſo: *Belle-Iſle*, ad Sinas, arx permunita.

IN AMERICA
- SEPTENTRIONALI, Nouum Belgium: *Nouum Amſtelodamum.*
- MERIDIONALI
  - Aliqua pars Braſiliæ: *Pernambuco.*
  - Aliquid in Venezuelâ, & Inſulis Antillis.

IN REGIONIBVS SEPTENTRIONALIBVS
- Noua Zembla, & Fretum Naſſouium.
- Inſula Montium Acutorum: *Speitzberg.*

IN MAGELLANICA
- Fretum, *le Maire*, cum adiacentibus terris.
- Nuitenſis Tractus: *le pays de Nuytz.*

CAPVT TERTIVM.

Belgium Hiſpanicum.

EX quo noua Reſpublica in Belgio efformata eſt, Hiſpani magnis impenſis illius vim ægrè propulſarunt. Errant enim qui de induſtriâ volunt bellum hîc alere Hiſpaniæ Regem vt ſuos ad bellum inſtituat. Patrum noſtrorum memoriâ Philippus III. ei præfecerat Eugeniam Claram filiam ſuam cum Alberto eius coniuge, ſed cùm prolem non ſuſcepiſſent, ditio iterum ad Hiſpanos reuoluta eſt, & per eoſdem in præſentiâ ſatis infeliciter adminiſtratur.

§. 1. *Brabantia*, le Duché de Brabant.

I. TETRARCHIA
- LOVANIVM: *Louuain*, quaſi *Loueen*, hoc eſt, *plaine deſſus vne colline*, vt vult Lipſius: Academia nobilis, ad Fl. Tillam *Dille*, & Vortham torrentem: dicitur amplior Gandauo, imò & Pariſiis ſi ſuburbia computentur.

LOVANIENSIS

Tenæ, aliter Tillemontium: *Tillemont*, seu *Thienem*, à nostris miserandum in modum hoc bello deformatum, ad Fl. Getam: olim caput quartæ Tetrarchiæ, sed ei successit Boscumducis.

Leua: *Leeue*, ad torrentem *Gife* vrbecula munita.

Gemblacum: *Gemblours*, Gallis *Giblou*, olim Comitatus, nunc Abbatia: virorum eruditorum olim Seminarium.

Diesta: *Dieſt*: Baronia ad Fl. Demeram *Demer*, Nicolai Cleñardi patria.

Halenum: *Halen*, ad Fl. Getam *Getz*, deformatum bellicis cladibus in dies lætius exsurgit.

le Quartier de Louuain.

Geldenacum: *Iudoigne*, ad torrentem *Gie*, aut *Gete*, vbi filij Principis Brabantiæ olim nutriebantur, ob salubritatem aëris.

Landenum: *Landen*, creditur vrbium Brabantiæ antiquissima.

Sichemum: *Sichem*, ad Fl. Demeram.

Hanutum: *Hanut*, in regione perferaci situm municipium.

II. TETRARCHIA BRVXELLENSIS

BRVXELLÆ: *Bruxelle*, Cancellaria Brabantiæ, & proregum sedes, ad Fluuium *Sin*, aut *Sinne*, & ad syluam *Soigny*.

Niuella, seu Niuigella: *Niuelle*, vna ex vrbibus March. S. Imperij Canonicarum nobile habet Collegium, quarum Abbatissa vrbis domina: hîc Gallicè loquuntur indigenæ; ideóque circumposita regio dicitur, *le pays Romain*.

le Quartier de Bruxelles.

Vileuordia: *Viluuorde*, ad Fl. *Zenne*, vrbs munitissima, cum castro perantiquo.

Grimberga: *Grimberge*, burgus, Comitatus caput olim magni nominis in historia.

III. TETRARCHIA

TERRITORIVM ANTVERPIENSE

ANTVERPIA: *Anuers*, ita dicta à Fl. *Verue*, sic enim hîc pars Scaldis cui affixa est dicitur: vrbs munitissima cum arce pentagona.

Lilloa: *Lille*, vrbecula firmissima ad Scal-

LA FLANDRE ESPAIGNOLE
ISLES DE ZELAN:
LA GRANDE MER
D'ALLEMAIGNE
PARTIE DE CHAMPAIGNE
DE PICARDIE
DE BOVRGOGNE
DE LORRAINE
DE BRABANT
DE LIEGE
DE GVELDRES
DE CLEVE
DE IVLIERS
DE VALCHENBVRG
DE NAMVR
DE LVXEMBOVRG
DE LIMBOVRG
DE FRANCHE COMTE
DE HAINAV
DE ARTOIS
DE TOVRNAY
DE FLANDRE
Calais
Gravelines
Dunkerque
Bergues
Furnes
Nieuport
Ostende
Middelbourg
Flessingue
Arnemuy
Veere
Gand
Bruges
Ecluse
Anvers
Malines
Bruxelles
Louvain
Tirlemont
Hannut
Liege
Maestricht
Tongres
Huy
Namur
Dinant
Bouvignes
Rocroy
Mariembourg
Philippeville
Charlemont
Givet
Mezieres
Sedan
Montmedy
Virton
Arlon
Thionville
Metz
Luxembourg
Trarbach
Treves
Coblentz
Rheinberg
Cleves
Wesel
Gueldres
Ruremonde
Venlo
Stockem
Namur
Dinant
Bouvignes
Rocroy
Mariembourg
Philippeville
Charlemont
Givet
Mezieres
Sedan
Montmedy
Virton
Arlon
Thionville
Metz
Luxembourg
Trarbach
Treves
Coblentz
Rheinberg
Cleves
Wesel
Gueldres
Ruremonde
Venlo
Stockem
Namur
Dinant
Bouvignes
Rocroy
Mariembourg
Philippeville
Charlemont
Givet
Mezieres
Sedan
Montmedy
Virton
Arlon
Thionville
Metz
Luxembourg
Trarbach
Treves
Coblentz
Rheinberg
Cleves
Wesel
Gueldres
Ruremonde
Venlo
Stockem

ANTVERPIENSIS CHIA

Territoire d'Anuers.
- dim Batauorum.
- Sanflita: *Santuliert*, munitio ſupra Lilloã.

Duché d'Arſcot.
- DVCATVS ARSCOTENSIS: Arſcotium: *Arſcot*, ad Fl. Demeram.

Comté de Cantecroix.
- COMITAT. CANTECRVCIVS: Lira: *Lierre*, vrbecula ſat lauta ad Fl. *Nethe*.

Marquiſat de Bergue-ob-zom:
- MARCHIO. BERGENSIS: Berga ad Zomam: *Bergue-ob-Zom*, vrbs firmiſſima, Zelãdiæ & Hollandiæ nodus, ſæpè tentata ab Hiſpanis irrito conatu.
- Steenberga: *Steenbergen*.

le Quartier d'Anuers.

Baronie de Breda.
- BARONIA BREDANA: Breda ad Fl. *Merke*, ditio Arauſicani Principis, cum palatio: vrbs munitiſſima, capta fame & menſibus vndecim, recepta fortiſſimè duobus menſibus, à Batauis.

Cõté d'Hoogſtraten
- COMITATVS HOGSTRATENSIS: Hogſtratiũ: *Hoogſtraten*, municipiũ peramplum.

Mairerie d'Herentals.
- MAIORIATVS HERENTALII: Herentalium: *Herentalz*, vrbecula lepida.

IV. TETRARCHIA BOSCODVCENSIS

Territ.
- BOSCODVCENSE TERRIT.: BOSCVMDVCIS, ſeu Sylua Ducis: *Boiſleduc*, indigenis *s'Hertogenboſch*, ad fluuios Dommelam, & Aadam *Aa*, vrbs ſi qua fuit in orbe munita, capta à Batauis 1629. defectu pulueris nitrati.

Pays d'Ooſteruik.
- OSTERVICENSIS PAGVS: Oſteruicum: *Ooſteruik*, municipium nobiliſſimum.

la Campine, ou Kampen.
- CAMPINIA: Endouia: *Eyndhouen*, ad Fl. Aderam *Kleyne-Aa*.
- Oyrla: *Oets*, magnis auctum priuilegiis municipium.

Peland, ou Peel.
- PELANDIA & Pabulana: Helmonda: *Helmond*, ad Fl. *Aa*, in nemoroſo & vliginoſo loco ſitum municipium.

le Quartier de Bois-le-Duc.

- MAESLANDIA, seu Moselandia, *Maesland.*
  - COMIT. MEGENSIS *Comté de Meghen.*
    - Megha: *Meghen*, minutum oppidũ ad Mosam.
  - COM. RAVESTYNIENSIS, *Comté de Raueſtein.*
    - Raueſteynium: *Raueſtein*, ad Mosam.
  - CVYLANA Prouincia *Pays de Kuyk.*
    - Grauia: *Graue*, munitiſſima vrbs ad Mosam, capta ab Hiſpanis non ſine ignauiæ nota, fortiter à Batauis recuperata.

§. 2. *Dominium Mechlinienſe inſertum Brabantiæ*, la Seigneurie de Malines.

MECHLINIA: *Malines*, Flandris *Mechelen*, ita dicta à quodam Michaële voce patria *Machiel*, ſuſcipiente peregrinos accedentes ad fanum S. Rumoldi qui hîc colebatur: ſita ad Fl. Dyllam. Fuit olim patrimonium Bartholdorum, quibus ſine hærede mortuis, partem ſibi Dux Gueldriæ, partem ſibi Epiſcopus Leodienſis vindicauit; tandem Ludouico Niuernenſi vendita, vnde multa bella enata ſunt.

Hiſta: *Heiſt*, burgus peramplus, & caput iuriſdictionis, à Mechlinienſi ſeparatæ, & territorij à Mechlinienſi ſeiuncti, eiuſdem tamen Dominij.

§. 3. *Flandria*, le Comté de Flandre.

NVM. 1. *Flandria Teutonica*, la Flandre Flamingante, ou Flamande.

OC-
- OFFICIVM BVRBVRGENSE *Ambacht de Bourbourg.*
  - Grauelinga: *Grauelingue*, ad Fl. Agnionem, Thuanus vocat Atam, & Adam *Aa*, vbi erat pagus S. Villebordi, egregiè à Carolo V. firmata.
  - Burburgus: *Bourbourg*, vrbecula tenuis, nunc munita.

CI-
- OFFICIVM BERGENSE
  - Dunkerka: *Dunkerque*, ante annos 600. condita, Armamentariũ & nauale Hiſpanorum in Belgio. Ab ea non procul arx Mardikum *Mardik*, ſtatio nauium.
  - Fanum S. Vinoci: *Vinoxberge, ou Sainct*

DEN-TA-LIS.

Ambacht de Bergen.
- *Vinok*, Vicecomitatus antiquus.
- Hondoſcota: *Hondſcote*, ad Fl. Colmam, *Colme*.

OFFICIVM FVRNENSE, *Ambacht de Verne.*
- Furnæ: *Verne*, ſeu *Veurne*, nobis *Furne*, vbi Ludouicus XI. Delphinus diu vixit.

OFFICIVM CASLETI *Ambacht de Caſſel.*
- Caſletum: *Caſſel*, ſeu *Mont Caſſel*.
- Poperinga: *Poperinge*.
- Vattena: *Vatten*, Abbatia, nunc caſtrum munitum à Gallis.

OFFICIVM BELLIOLENSE, *Ambacht de Belle.*
- Belliola: *Belle*, aliter *Balleuil* Meyeri hiſtorici patria.

OFFICIVM YPRENSE *Ambacht, ou Caſſelerie d'Ypre.*
- YPRA: *Ypre*, ad Fl. cognominem, Vicecomitatus perantiquus, vrbs ſat culta & diues.
- Varnetonium: *Varneton*, ad Liſam *le Lys*.
- Menenia: *Menene*, ad eundem Fl.
- Cominum: *Comene*, burgus cum caſtro.
- Virouieca: *Varuic*.
- Meſſina: *Meeſines*, ſeu *Meeſſenen* vrbecula.
- Ruſſelaria: *Rouſſelare*.
- Armenteriæ: *Armentiers*, ad Liſam vrbecula lauta.

O-RIEN-

CASTELLANIA GANDAVENSIS *la Chaſtellenie de Gand.*
- GANDAVVM: *Gand*, Metropolis Flandriæ, Clarinæa olim dicebatur, vt vult Meyerus, ampliſſima ciuitas.
- Agger Gandauenſis, ſeu Saſſa, & Saxum Thuano, *le Sas de Gand*, nauium ſtatio, munitiſſimus locus à Batauis occupatus.
- Deinſa: *Deinſe*.

CAST. ALDENARENSIS *Chaſtellenie d'Oudenarde.*
- Aldenara: *Oudenarde*, ad Scaldim, in Flandricis hiſtoriis famoſa vrbs.

CAST. CVRTRACENSIS *Chaſtellenie de Courtray.*
- Curtracum: *Courtray*, pugnâ Gallicâ olim celeberrimum.

TA-LIS

- REGIO FRANCONVM *Pays de Francons*, vulgò *Vanden Vrien*: Ita dicti quòd iugum Gandauensium excussissent, & conficiunt 4. membrum Flandriæ.
  - Ostenda: *Ostende*, obsidione 3. annorũ nobilis, quæ 100000. hominum absumpsit, sita ad Fl. *Yperlée*.
  - Nouus portus: *Nieuport*, patria Clictouæi, pugnâ suâ illustris.
  - Dismuda: *Dixmude*, nundinis equorum celebrata.
- TERRITORIVM BRVGENSE *Territoire de Brugge*.
  - Brugæ: *Brugges*, à Pontibus nomen habet, vrbs olim diues, & potens.
  - Dama: *Dame*, seu *Dam*, à Spinola excitatum propugnaculum Brugarum, ad incile *Rye*.
- FLANDRIA BATAVICA *le Pays des Estats*: cui iam Vasia coniungenda est, de qua mox.
  - Sluſa, Clausulæ Sigeberto: *l'Escluse*, incolis *Sluys*, capta dum obsidetur Ostenda.
  - Insula *Cadsant*, tempestatibus lacera, ad tutelam Sluſæ seruata.
  - Insula Birfletum: *Bieruliet*, cum propugnaculo cognomine.
  - Ardenburgum: *Ardenbourg*, olim Flandriæ metropolis.
  - Middelburgum: *Middelburg*, cum arce.
  - Yſendikum: *Yſendick*, validum propugnaculum.

NVM. 2. *Flandria Imperialis.*

- COMITATVS ALOSTANVS
  - ALOSTVM: *Aloſt*, caput Flandriæ Imperatoriæ, ad Fl. *Derbe*, in Flandricis bellis famosum, nunc suis peristromatis.
  - Niniua: *Ninoue*, Flandricè *Nienhouen*, patria Io. Despauterij Niniuitæ hinc dicti, qui licèt monoculus multa vidit in Grammaticâ, ad Fl. Teneram *Dendre*.
- FLANDRIA PECVLIARIS
  - Teneramunda: *Dendremonde*, ad ostium *Dendre*, Tenera, vnde & ei nomen, munitissima vrbs.

la Flandre proprietaire, quia à solo Comite possidebatur.

Gerardimontium: *Gerardmont*, aliter *Grandmont*, ad Fl. *Dendre*, à Gerardo quodam quem Balduinus à Monte Comes Flandriæ vicit.

Bornhemum castrum: *Bornhem*, vnde regiunculæ nomen.

VASIA

Vlstum: *Vlst*, primaria Vasiæ munitissima, patria Cornelij Ianseni, iam Batauicæ ditionis vt ferè tota Vasia.

Axella: *Axelle*, item à Batauis occupata, sed dolo; qui & circumpositam regionem siccauerunt.

Bochultium: *Bouchoult*, burgus peramplus.

le Pays de Vaes.

Asseneda: *Assenede*, item burgus: & quatuor suprà dicta dicuntur 4. Officia, *les 4 Ambachz.*

Ternusia: *Terneuse*, egregiè firmata à Batauis.

Rupelmunda: *Rupelmond*, ita dicta à Fl. *Rupel*, qui è regione eius cadit in Scaldim, patria Gerardi Mercatoris.

NVM. 3. *Flandria Gallicana*, *vulgò* Gallingante, ou Vallonne.

CASTELLANIA INSVLANA

Chastellenie de l'Isle.

INSVLÆ: *Lisle*, Flandris *Ryssel*, caput Flandriæ Gallicanæ, vrbs prædiues, vbi Fiscus vnde pendent Flandria, Artesia, Hannonia, & Mechlinia.

Bassea: *la Bassée*, locus iam muniri cœptus ad tutelam Insularum, sed à Gallis occupatus.

Pons Vendini: *le Pont-à-Vendin*, corruptè *Pont Auentin*, loco vliginoso.

CASTELLANIA DVACENSIS

Chastellenie de Doüay.

DVACVM: *Doüay*, ad Fl. Scarpam *Scarpe*, Academia nobilis à Philippo II. condita.

Scluſa: *l'Escluse*, quibusdam in Atrebatibus.

Arensium: *Arleux*, municipium tenue.

CASTELLANIA ORCAYENSIS

Chast. d'Orchies.

Orcaya olim Orgiacum, item Orgianum, Orchesium & Orchiæ: *Orchies*, vrbecula lauta, & diues artefactis.

DOMINIVM TORNACENSE

la Seigneurie de Tournay, aliter *le Tournesis.*

Tornacum: *Tournay*, Flandris *Dorniik*, ad Scaldim Fl. vrbs olim magnifica, sed sæpe direpta, Episcopalis est.

Fanum Sancti Amandi: *S. Amand*, ad Fl. *Scarpe.*

§. 4.

§. 4. *Atrebatensis Ager*, l'Artois.

GALLICVS AGER *l'Artois Vallon.*

- PATRONATVS ATREBATENSIS, *l'Auoüerie, ou l'Aduocasserie d'Arras.*
  - ATREBATVM : *Arras*, ciuitas munitissima cum Abbatiâ prædiuite S. Vedasti *S. Vaast d'Arras*, vbi consilium Prouinciæ, *le Conseil d'Artois*: seruatur in ea vrbe Cereus qui sæpe accensus nunquam minuitur; sita est ciuitas ad Fl. *Scarpe*.
  - Bapalma: *Bapaulme*, munitissimum oppidulum in limite Francico, in regione sicciori.
  - Passium: *Pas*, olim magni nominis burgus.
- PRÆFECTVRA HESDINIENSIS *le Bailliage de Hesdin.*
  - Hesdinum: *Hesdin*, vel *Hesdinfort*, à Carolo V. excitatum ad confluentias *Canche*, & *Blangis*, munitissima vrbecula arte, & naturâ.
  - Hesdinum Vetus : *le Vieil Hesdin*, sensim deficit.
  - Alciacum : *Auſsi le Chaſteau*, in limite Francico ad Fl. Altiliã *Authye*, municipium antea diues cum castro.
- COMITAT. S. PAVLI *Comté de S. Pol.*
  - Fanum S. Pauli : *S. Pol*, crebris cladibus attritũ, ac penè desertũ.

FLANDRICVS AGER

- TERRITORIVM S. AVDOMARI *le Territoire de S. Omer.*
  - Fanum S. Audomari: *S. Omer*, primùm *Sitiu* dictum, vbi monasterium in quo vixere SS. Audomarus & Bertinus. Episcopalis est Teruanæ loco, ad Fl. Agnionem *Aa*.
  - Clarus Mariscus : *Clermaretz*, Abbatia olim cultissima; hîc paludes ad incessum tremunt.
- TERRIT. ARIENSE *le Bailliage de Terouenne, maintenant d'Ayre.*
  - Aria : *Aire*, munitissima vrbs ad Fl. Lisam *le Lys*.
  - Teruanæ vrbis locus & rudera: *Terouenne*, Flandris *Terenneberg*, solo æquata ciuitas à Carolo quinto.
  - Rentium: *Renty*, castrũ munitissimũ Marchionatus caput, pugnâ memorabile.

l'Artois Flamingant.	PATROCINIVM BETHVNENSE *l'Aduocarie de Bethune*, nunc Comitatus.	Bethunia: *Bethune*, ad Fl. *Biette*, vrbs cultissima, & olim prædiues, & celebrata ob Fraternitatem Eligianam, quæ peste infectos sepelit sine periculo.
		Lilerium: *Lilers.*
		Lentiacum: *Lens*, Marchionatus.
		Pernæ: *Pernes.*

§. 5. *Hannoniæ Comitatus*, le Comté de Hainault, *ab Hayna Fluuio nomen habet; incolæ* les Hennuyers.

VERA HANNONIA	MONTES: *Mons en Hainault*, Flandris *Bergen*, vnde Bergæ Latinè Thuano: ad Fl. Trullam *Trouille*, vrbs noua à SS. Eremitis, qui in eo loco vixerunt.
	Valentianæ: *Valenchiennes*, ad Scaldim, vbi fluuiolum Rouellam haurit. In amœna valle vrbs amplissima.
	Bochanium: *Bouchain*, ad Scaldim, vbi ei confluit fluuiolus *Senset*: à Pipino olim conditum.
	Quercetum: *Quesnoy*, sedes Comitissarum Hannoniæ, & dotis nomine eis concessum.
	Condatum: *Condé*, ad Scaldim: vnde Principes Borbonij nomen habent.
	Landreceium: *Landrecy*, vel *Landrechies*, vrbs potens & obsidionibus suis celebris: ad initia Sabis *la Sambre.*
	Auenna: *Auesnes*, ad Fl. Hepram, Comitatus olim Ducis Arscotani.
	Chimæum: *Chimay*, aliter *Venna villa*, ad Fl. Blancam *le Blanc*, vbi domus Regia, hortique peramœni
	Bellomontium: *Beaumont*, Comitatus olim concessus secundogenitis Hannoniæ Comitis: hîc ferè degit Dux Arscotius.
	Malobodium: *Maubeuge*, ad Fl. *Sambre*, vbi Collegium Canonicarum à D. Aldegonde.
	Bauacum: *Bauais.* quòd autem addunt aliqui, *Bauais Vallonne*, frustra id faciunt. Vrbs antiqua Neruiorum.
	Binchium: *Binchs en Hainault*, à Mariâ Hungaricâ diligenter, & magnificè excultum.
	Rodium: *Reus*, seu Rethia Comitatus, vbi cœnobium Præmonstratense.

le Hainault, Flandris Hennegouu.

Sogniacum: *Sogny*, ad Fl. Zennam *la Zinne*.
Brennia: *Brenne le Comte*, quam fabulæ ad Brennum Gallicum referunt.
Angia: *Enghien*, nobis *Anguien*, Ducis Vindocinensis olim, nunc fortissimi Principis nomine nobilitatur.
Hallæ: *N. D. de Haulx*, ad Fl. Zennam, de quibus Lipsius librum scripsit.
Lessina: *Lessen*, ad Fl. Teneram *Dendre*.
Ceruia: *Chieure*, ad torrentem Hunellum *Hunel*.
Athum: *Aeth*, ad Fl. Teneram, *Dendre*.
San-Gislenum: *S. Gislain*, Abbatia prædiues ad Fl. Hainam: *Hayne*.
Lusa: *Leuze*, in ditione Montmorencæorum.

INSERTA EPISC. LEODIENSIS *les Enclaues du Liege.*

Mariæburgum: *Marienbourg*, à Mariâ Hungaricâ excitatum inter duos Fluuiolos Album, & Nigrum, inexpugnabile oppidum.
Philippopolis: *Philippeuille*, in gratiam Philippi II. condita contra Francos anno 1565. tum Mariæburgum occupantes.
Carolomontium: *Charlemont*, oppidum in modum arcis ad Fl. Mosam, à Carolo V. excitatum.
Vallocuriæ: *Valcourt*, oppidum lautum, & amœno loco situm, quod agro Namurcẽsi cum superiori tribuitur, cùm Mariæburgum & Philippopolis vulgò Hannoniæ accenseantur.

CAMERACENSIS AGER *le Cambresis.*

CAMERACVM: *Cambray*, Flandris *Camerik*, antiquissima ciuitas, & prima à Francis occupata ad Fl. Scaldim: vrbs munitissima cum arce, & castro, Episcopalis iuris.
Castrum Cameracense: *Casteau Cambresis*, ad Fl. Sellam *la Selle*, bellis hisce deformatum.
Crepacorium: *Creuecœur*, burgus peramplus ad Scaldim.

§. 6. *Namurcensis Comitatus*, le Comté de Namur.

NAMVRCVM, vel vt mauult Lipsius Namurum, quia dicitur quasi propinquus Murus *Na-muer*, vulgò *Namur*, Flandricè *Namen*, ad confluentias Mosæ & Sabis *la Sambre*, vrbs munita & diues.

Ognacum: *Ognies*, aliter *Ognez*, ad Sabim vnde S. Maria; olim Leodienſis, nunc Namurcenſis ditionis.

Bouiniacum: *Bouines*, ad Moſam, cuius pugna celebris, oppidum ſæpe deuaſtatum, nunc ſplendorem recipit.

Dionantum: *Dinant*, Leodienſis Epiſcopi, ſed huic Comitatui attributum, vrbs iam lepida, circa quam nigra Marmora effodiuntur.

Andenna: *Anden*, vbi præpoſitura Canonicarum; ad Moſam duabus à Namuro leucis.

Mons Caprarum: *Cheuremont*, deſtructa vrbs, cuius rudera videntur in monte *Poluas* inter Namurum, & Dionantum, bello Leodienſi deſtructa eſt.

Daua: *Deue*, ad Moſam, Vicecomitatus titulo cum arce non temnendâ.

§. 7. *Ducatus Lucemburgicus*, le Duché de Luxembourg.

LVCEMBVRGVM: *Luxembourg*, ſeu *Lutzenbourg*, à Fl. Elza, vulgò *Alſitz* cui aſſidet, fortè Alizontia olim quaſi burgus ad Elzam, vrbs olim immunita; quare dubitauit Henricus II. an captam retineret: propè viſitur magnificum palatium à Petro Erneſto Manſfeldienſi prorege excitatum in quo ad delicias nihil deeſt.

LV- CEM- BVR- GICA DI-

Theodonis villa, ſeu Theonis: *Thionville*, Germanis *Diodenhouen*, ad Moſellam vrbs munitiſſima, & Gallicæ fortitudinis bis monimentum facta, à quâ non procul Mons S. Michaëlis olim Adromarus, vbi ſe venationibus exercebat Carolus Magnus.

Ruſſiacum caſtrum, aliàs S. Pauli: *Rouſſy*, Comitatus caput, cuius Dominus ex Ruſſia oriundus erat.

Virtonium: *Virton*, municipium ſat munitum.

Mons Maledictus: *Monmeay*, aliter Malmedium, quod à Mercurio hîc culto deriuare aliqui volunt; alij Maledictum dici malunt, quòd Valentinianus hîc amiſiſſet exercitum.

Yuodium: *Yuox*, locus præmunitus ad Fl. Charum *le Chier*.

TIO

Aurea Vallis : *Orual*, Abbatia prædiues in Comitatu sequenti.
Chiniacum : *Chiny*, Comitatus Chinensis caput, qui aliàs erat Imperij membrum : affixum est Fl. *Semoy*.
Nouum castrum : *Neufchastel*.
Vrcimontium : *Orchimont*, Præposituræ caput, *la Preuosté d'Orchimont*, olim Comitatus.
Marca Famina : *Marche en Famine*, in syluâ Arduennâ.
Rupes : *la Roche*, locus natura munitus ad Fl. Vrtium *Ourt*.
le Duché de Luxembourg.
Durbutum, & Durbis *Durbuy*, ad prædictum amnem, Dominij caput, *la Seigneurie de Durbuy*.
Salma : *Salme*, castrum Comitatus perantiqui caput ad initium penè Fl. Albæ *Alue*.
Fanum S. Viti : *S. Vit*, municipium tenue.
Offalissa : *Offalize*.
Bastonachum : *Bastoigne*, emporium totius Arduennæ regionis, vulgò dictum *Paris en Ardenne*.
Vianna : *Vienne*, Comitatus nobilissimi caput.
Dierrichum : *Dechry*, ad Fl. Serram *le Sour*.
Echternachum : *Echternach*, Abbatia nobilis.

INSERTA AGRO LVCEMBVRGICO

COMITATVS RVPEFORTIENSIS *Comté de Rochefort.* — Rupefortium : *Rochefort*, caput nobilissimi Com. cuius sibi Dominium Episcopus Leodiensis vindicat : situm ad lacum in quem Fluuius *Lomine*, influit & in eo perit.

ABBATIA S. HVBERTI *S. Hubert.* — Fanum S. Huberti : *S. Hubert és Ardennes*, locus veneratione insignis, quò pertrahũtur qui rabiem ex canis rabidi morsu reformidant : Leodiensis pariter ditio.

DVCATVS BVLLIONIVS *Duché de Bouillon.* — Bullionium : *Bouillon*, ad Fl. *Semoy*, Episcopi Leodiensis, qui Ducatum hunc emit à Godefrido primo Hierosolymorum Rege maiori, vendentis, quàm ementis gloriâ.

COMIT. BARENSIS — Damuillerium : *Dampuilliers*, oppidum naturâ munitissimum.

les Enclaues du Luxembourg. — *le Comté de Bar, ou le Barois.*

Maruilla : *Maruille*, Dominij caput.
Aranceia : *Arancey*, item Dominij caput.
Longouium : *Longouy*, castrum permunitum & prædonum receptaculum his posterioribus bellis.

§. 8. *Ducatus Limburgicus*, le Duché de Limbourg.

DITIO LIMBVRGICA — *le Pays de Limbourg.*

LIMBVRGVM : *Limbourg*, ad Fl. Vesam *Veſde*, seu *Veſdre*, in rupe sita vrbs cum arce, in cuius agro ferri multum, multum æris eruitur.
Wichium : *Vvyck*, ponte iunctum Traiecto Mosæ.
Vppenum : *Vppen*, tenue municipium.
Herma : *Herme*, municipium non inelegans.
Arx Calamina : *la Calamine*, ad tutelam loci, vnde eruitur lapis quem Plinius Cadmiam, seu ærosum vocat, hodie Climia, vel Calamina dicitur : ex eo & ære fit orichalcum.

INSERTA DVCATVS LIMBVRGENSIS *les Enclaues de Limbourg.*

FALCOBVRGENSIS COMITATVS *le Cõté de Valkenbourg, en Frãcqmõt.* — Falcoburgum : *Valkenbourg*, aliter *Francmont*, in agro feraci ad Fl. Gulpam *Gulp*, à quo non procul Abbatia S. Gerlaci prædiues.

DALHENSIS COMITATVS *le Comté de Dalhen.* — Dalhemum : *Dalhen*, ad Fl. Beruinum *Beruine*, arcem habet munitissimam. Huc quoque pertinet Abbatia Vallis Dei percelebris.

RHOLDVCENSIS COMITATVS *le Comté de Rholduc.* — Rholducum, seu Rhodia Ducis : *Rholduc*, Flandris *Hertogen-Rhode*, oppidulum lautum ad Fl. Vormam *Vorm*.

§. 9. *Gueldria Hiſpanica, ſeu Tetrarchia Ruremundana*, la Gueldre Espagnole, *aliter* le quartier de Ruremonde, *quarta pars Gueldriæ.*

GVEL-

RVREMVNDA : *Ruremonde*, seu *Ruermonde*, vbi Rura Fl. *Roer* cadit in Mosam, vnde & vrbi nomen : *Mund* enim

DRIA

oſtium ſonat, ab Othone tertio Gueldriæ Duce muris cincta, nunc Epiſcopalis.

Venlonum: *Venlo*, vrbs munitiſſima ad Moſæ ripam, vnde initium Foſſæ S. Mariæ, ſeu Incilis Eugeniani, *le Canal de Saincte Marie*, deſinentis ad Bergam-Rheni *Rhinberg*. Hîc duo hæc flumina Hiſpani iungere parabant in magnum Reip. Batauicæ detrimentum, quod ſex millionibus annui reditus æſtimabant.

la Gueldre.

Gueldria: *Gueldres*, Flandricè *Gelder*, in medio Foſſæ Eugenianæ ad Fl. *Niers*.

Stralenum: *Stralen*, arx munitiſſima.

Vacthendonium: *Vacthendonk*, ad Fl. *Niers*.

Monfortium: *Montfort*, municipium amplum ſine mœnibus, ſed vrbium priuilegiis gaudet.

INSERTA GVELDRIÆ

COMITATVS HORNENSIS *le Comté d'Hoorn.*

Horna: *Hoorne*, cum caſtro non procul à Moſa, vbi Inſulam efficit Vertium *Veert*, cultum municipium loco egregiè riguo.

Quidam hunc Comitatum Tetrarchiæ Boſcoducenſi tribuunt.

les Enclaues de Gueldre.

KESSELIENSIS TRACTVS *Tlantvan Keſſel.*

Hîc nulla vrbs, nullũ municipium, pagi aliquot, regio paludoſo loco Brabantiæ prætenditur vulgò *Die-peel.*

MVRIENSIS COMITATVS *le Comté de Mœurs.*

Muria: *Meurs*, aliter *Moers*, munitiſſima vrbs Principis Arauſicani.

Creueltia: *Creuelt*, lautum municipium.

Quidam Comitatum hunc Colonienſi ditioni attexunt, alij ab omnibus omnino ſeparant.

CAPVT IV.

De admirandis Belgij.

PASSIM in Belgio, ſed potiſſimùm in Comitatu Namurcenſi eruitur è terra lapis vnde excitatur ignis, iſque feruentiſſimus: augetur aquâ, extinguitur oleo. Grauis ille inſuetis, ſed ſi modi-

cum salis inieceris parùm, aut nihil incommodus erit. *Ortelius.*

Circa Fanum S. Audomari *S. Omer*, terræ ad ingressum ambulantium tremunt, quemadmodum & in agro Brabantino qui dicitur *Peel*, neque hac transire possunt currus nisi hyeme terra riguerit. *Idem.*

Circa Fanum quoque S. Audomari paruæ visuntur Insulæ fluctuantes, in quas indigenæ abigunt armenta, & eas à continenti repellunt, mox vespere admouent, cùm eadem in stabula reuocant. *Idem.*

Calx viua eruitur è terra in Hannonia. *Idem.*

Ypris in Flandriâ in Foro publicæ Porticus *des Halles*, excitatæ sunt iam pridem, quarum in lignis nullæ araneorum telæ, nulla aranea. Aliqui refundunt causam in naturam ligni, aiunt alij trabes ex Daniâ allatas toto mari fluctuasse, & algâ maris ritè maceratas hanc virtutem contraxisse.

Item in municipio Hagâ cognomento Comitis, *la Haye*, deprehenditur in palatio Principis Arausicani, in quibus præterea nulla caries. Ferunt autem ex Hiberniâ huius ædificij trabes allatas esse. *Liber de vrbibus mundi.*

Harlemi in Hollandiâ vixit aliquot annis Sirena anno Christi 1403. capta in vicino lacu, eò nempe tempestatis vi delata erat. Vescebatur pane, nebat, imò & Crucifixum adorabat; vixitque aliquot annis semper tamen muta. *Io. Laëtius in Belgio confœderato.*

Supra Zippam agger visitur dictus *Hondsborch*, Sylua Canis, vbi Scyllæ atque Caribdis latratus renouantur, vnde loco nomen, quia verè latrare videntur vndæ. *Idem Laëtius.*

FINIS PRIMI TOMI.

HI ERRORES EXCIDERVNT.

Pag. 23. νυκθόςε καὶ ἥματος, lege νυκτός τε καὶ ἥματος.

Pag. 51. *Auricularum*, lege *Auricularem*

Pag. 94. PACATIANO, lege PACATIANA.

Pag. 96. *Maminopoli*, lege *Maximinopoli*.

Pag. 160. latitudinis cum dimidio (*desunt sequentia verba*) ad Fossam *Kamoutz*, in ditione Moschouiticâ, vbi Tanaïs in Orientem magis promouetur sub longitudine 81. latitudine 51.

Pag. 305. *Regio*, lege *Regis*

Pag. 384. Osia: *Oge*, lege *Oye*

Pag. 385. Autum, *lege* Altum

Pag. 388. Mesieriæ, *lege* Maceriæ & Meseriæ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

BRIETII
PARALLE
LA
GEOGRA
PHIÆ
TOM. I

Th
6077